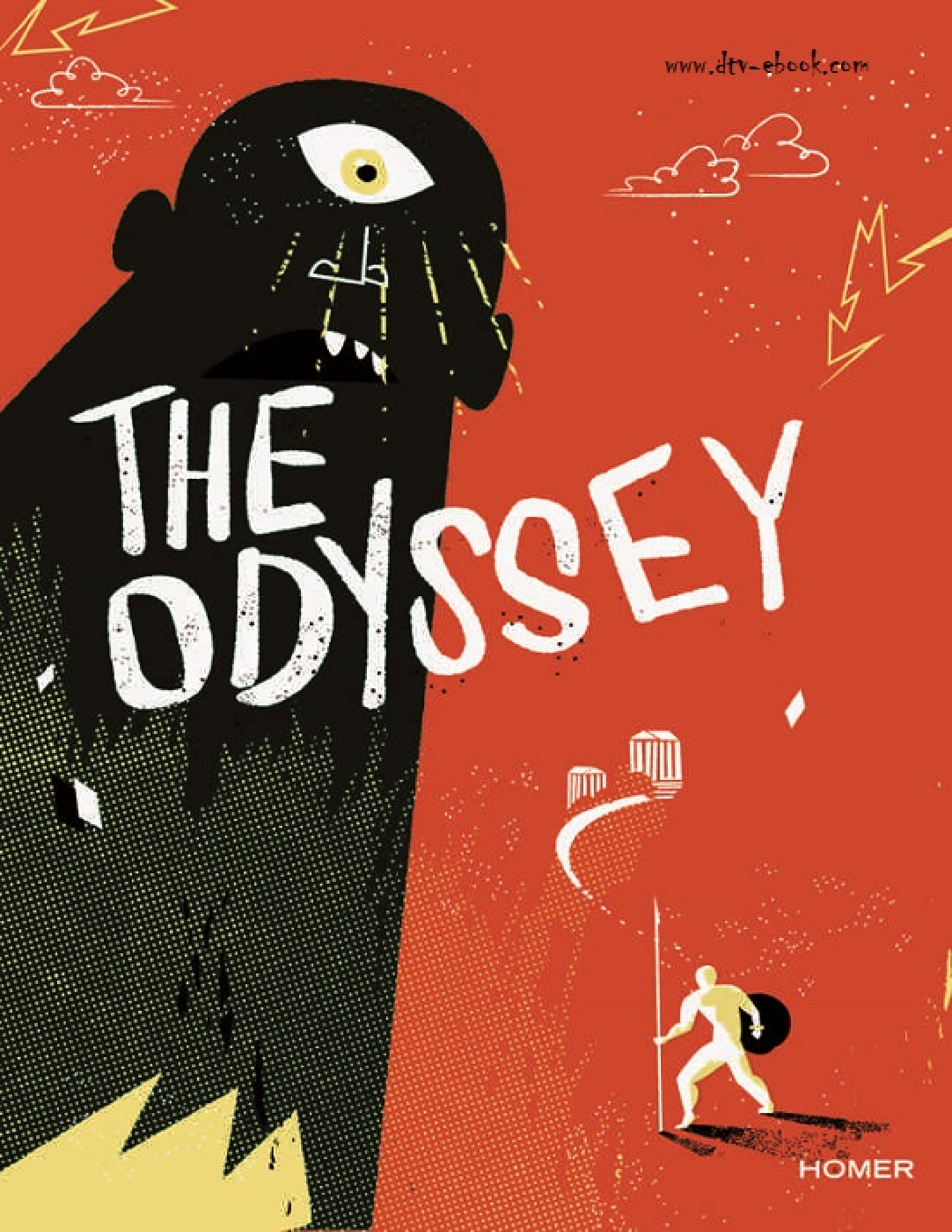

THE ODYSSEY

HOMER

Tên eBook: Iliad và Odyssey (full prc, pdf, epub)

Tác giả: Homer

Thể loại: Sử thi, Trường ca, Văn học phương Tây

Dịch giả: Đỗ Khánh Hoan

Nguồn: tve-4u.org

Ebook: Đào Tiểu Vũ's eBook - <http://www.dtv-ebook.com>

Giới thiệu:

Iliad và Odyssey của đại thi hào **Homer** chính là hai thiên sử thi kinh điển và là cột trụ của văn minh phương Tây. Ngay cả những chính trị gia lỗi lạc như Plato, Aristotle hay bậc quân vương như Alexander Đại Đế cũng xem việc đọc hai tác phẩm này là một.

Bắt đầu từ những nhà truyền giáo cho tới kỷ nguyên toàn cầu hóa và tiếp tục trong tương lai, những ảnh hưởng của văn minh phương Tây tới Việt Nam không chỉ dừng lại ở khoa học cơ bản, mà còn mở rộng đến các ngành khoa học xã hội và nghệ thuật. Vì vậy, để thực sự khai thác xu hướng này, chúng ta cần tìm hiểu nền tảng và cội nguồn của văn minh phương Tây: Hy Lạp cổ đại. Không hề quá lời khi cho rằng, việc tìm hiểu Hy Lạp cổ đại là một điều kiện tiên quyết nhằm mang lại sự hiểu biết thấu đáo liên quan đến những luận điểm và học thuyết chủ đạo đang chi phối thế giới mà chúng ta đang sống: *Lịch Sử và Thần Thoại, Giới Tính và Xác Thân, Tôn Giáo và Hôn Nhân, Chính Trị và Dân Chủ...*

Iliad và Odyssey là những bản trường ca của binh lửa và giáo gươm. Ở đó những kẻ nhút nhát và rụt rè trước chiến trận mới chính là đối tượng bị dè bĩu. Nhưng **Homer** không cổ súy cho chiến tranh mà dùng chiến tranh để thử thách con người và dùng Cái Chết để bộc lộ đức hạnh của họ.

Aristotle diễn giải bi kịch Hy Lạp là sự kết hợp của số phận và sai lầm cá nhân. Nghĩa là một kết cục không vui chỉ thành bi kịch khi phẩm chất trí tuệ và đức hạnh của nhân vật chính phải vượt hẳn người thường. Và từ những biến cố đó người ta phát lộ ra những gì đẹp đẽ nhất của mình. Còn *Karl Jaspers* cho rằng ý chí đương đầu và chấp nhận những bóng tối và sụp đổ, những điều sản sinh từ hiểm nguy và nghiêm trọng của cuộc đời vượt quá sự tri nghiệm của con người, chính là tinh thần gây dựng nên văn

Bên cạnh đó, *Iliad và Odyssey* còn là những suy tư và chiêm nghiệm của người Hy Lạp cổ đại về mối quan hệ vừa thân thuộc vừa xa lạ giữa con người và vũ trụ, của linh hồn và thể giới, của bên trong và bên

Phương Tây xem trọng hai bản trường ca này vì chúng là biên niên sử của quá trình tiến hóa của ý thức con người, nhất là ý thức về thời gian. Điều đặc biệt của quá trình tiến hóa ý thức là nó tiếp tục diễn ra ngay cả khi xác thân đã hoàn tất quá trình biến đổi. Chẳng phải thế mà ta luôn coi vóc dáng cơ thể của

Achilles là hình mẫu cho nam và Helen cho nữ.

Cuộc chiến thành Troy có thể coi như dấu chấm hết cho sự ngây thơ còn sót lại từ thuở hồng hoang. Nó kết thúc không phải vì kẻ này mạnh hơn kẻ kia, mà vì có kẻ này “láu cá” hơn kẻ kia. Người quyết định vận mệnh cuộc chiến không ai khác hơn là Odyssey.

Nhưng tại sao một kế hoạch rất “thô sơ” như Con ngựa thành Troy lại có

thể thành công? Bối cảnh bấy giờ là buổi hoàng hôn của kỷ ực cộng đồng khi mỗi thành viên có thể nhìn thấy được dòng ý thức của người khác, và khái niệm lừa lọc, hay chính xác hơn là che giấu dòng ý thức cá nhân, hoàn toàn không tồn tại, cho đến khi Odysseus xuất hiện. Đó chính là mảnh khoe đầu tiên trong lịch sử loài người.

Nhưng điều đặc biệt và thú vị hơn cả là sự tương tác giữa thần và người trong hai thiên sử thi này. Các thần Hy Lạp mang hình dáng con người, khác với các nền văn minh đương thời khác như Ai Cập hay Mesopotamian. Họ không phải là những đấng toàn năng vô biên, lại còn mang đầy đủ những thói hư tật xấu như con người. Nhưng điều này lại chính là ý tưởng đột phá vĩ đại: Vũ Trụ mang vẻ đẹp và huyền bí của con người. Con người chính là trung tâm của vũ trụ. Cuộc chiến thành Troy được các vị thần bắt đầu, can thiệp và kết thúc, nhưng tới cuộc đại hải trình của Odysseus thì quyền tự quyết định vận mệnh của cá nhân mới là yếu tố chủ đạo.

Trong quá trình đọc, hẳn quý độc giả sẽ tìm thấy cho mình những trải nghiệm hữu ích từ những tương đồng và dị biệt giữa hiện tại và quá khứ.

Những người Hy Lạp và Trojan kia cũng thấy mặt trời lặn và mọc. Họ cũng băn khoăn và suy nghĩ trước quy luật bất biến của cuộc sống: tuổi già, bệnh tật, tình yêu, khát vọng, nô dịch, hạnh phúc... Và chính những người Hy Lạp và Trojan kia cũng hiểu sự hoang tàn và chết chóc của chiến tranh, của nô dịch

Với tâm thế đúng mực, chúng ta sẽ thu hoạch được nhiều điều hữu ích từ những tác phẩm cổ điển. Vì suy cho cùng, việc mắc kẹt hoàn toàn trong hiện tại hoặc luôn ngoái đầu hoài vọng về quá khứ chỉ dẫn ta vướng vào hết sự vô tri này đến sự vô tri khác.

Dịch giả **Đỗ Khánh Hoan** nguyên giáo sư và trưởng ban Anh văn, Đại học

Văn Khoa, Viện Đại học Saigon (1964-1979). Trước kia, khi còn ở trong nước, ngoài việc giảng dạy văn chương, văn học Anh Mỹ, ông thường chuyển dịch danh tác văn chương hai xứ này. Từ ngày ra nước ngoài, định cư ở Canada, ông dành thì giờ tìm hiểu văn nghệ xứ tuyết rừng phong, giới thiệu một số cây bút sáng giá, chuyển ngữ nhiều truyện ngắn giá trị. Thêm vào đó, qua tìm hiểu văn học châu Mỹ Latinh, từ 1983 đến nay, ông giới thiệu cây bút đặc sắc. Ông đã xuất bản *Văn học Brasil* (1997) và dự tính xuất bản bộ *Văn học Châu Mỹ Latinh*.

Hai cuốn sử thi *Iliad, Odyssey* được GS Đỗ Khánh Hoan chuyển ngữ trọn vẹn từ tiếng Hy Lạp.

Mời các bạn đón đọc.

Độc Iliad và Odyssêy của đại thi hào Homer

“Là một cách trau dồi trí tuệ và đức hạnh”

Bắt đầu từ những nhà truyền giáo cho tới kỷ nguyên toàn cầu hóa và tiếp tục trong tương lai, những ảnh hưởng của văn minh phương Tây tới Việt Nam không chỉ dừng lại ở khoa học cơ bản, mà còn mở rộng đến các ngành khoa học xã hội và nghệ thuật. Vì vậy, để thực sự khai thác xu hướng này, chúng ta cần tìm hiểu nền tảng và cội nguồn của văn minh phương Tây: Hy Lạp cổ đại. Không hề quá lời khi cho rằng, việc tìm hiểu Hy Lạp cổ đại là một điều kiện tiên quyết nhằm mang lại sự hiểu biết thấu đáo liên quan đến những luận điểm và học thuyết chủ đạo đang chi phối thế giới mà chúng ta đang sống: Lịch Sử và Thần Thoại, Giới Tính và Xác Thân, Tôn Giáo và Hôn Nhân, Chính Trị và Dân Chủ...

Sau khi đã ra mắt hai tác phẩm được coi là “gối đầu giường” của mọi chính trị gia Cộng Hòa (Plato) và Chính Trị Luận (Aristotle), Alpha Books tiếp tục mang đến hai thiên sử thi kinh điển và là cột trụ của văn minh phương Tây: Iliad và Odyssêy của đại thi hào Homer. Ngay cả những chính trị gia lỗi lạc như Plato, Aristotle hay đến cả bậc quân vương như Alexander Đại Đế cũng xem việc đọc hai tác phẩm này là một cách trau dồi trí tuệ và đức hạnh.

Thế nhưng lời giới thiệu này rất có thể sẽ gợi nổi băn khoăn nơi số đông độc giả phổ thông là việc đọc những tác phẩm cổ điển như Iliad và Odyssêy có thực sự mang lại bất kì lợi ích thiết thân nào hay không, khi khoảng cách không gian và thời gian giữa tác phẩm và độc giả cách nhau trùng khơi với vợi.

Câu trả lời ở đây là CÓ.

Iliad và Odyssêy là những bản trường ca của binh lửa và giáo gươm. Ở đó những kẻ nhút nhát và rụt rè trước chiến trận mới chính là đối tượng bị dè bĩu. Nhưng Homer không cổ súy cho chiến tranh mà dùng chiến tranh để thử thách con người và dùng Cái Chết để bộc lộ đức hạnh của họ.

Aristotle diễn giải bi kịch Hy Lạp là sự kết hợp của số phận và sai lầm cá nhân. Nghĩa là một kết cục không vui chỉ thành bi kịch khi phẩm chất trí tuệ và đức hạnh của nhân vật chính phải vượt hẳn người thường. Và từ những biến cố đó người ta phát lộ ra những gì đẹp đẽ nhất của mình. Còn Karl Jaspers cho rằng ý chí đương đầu và chấp nhận những bóng tối và sụp đổ, những điều sản sinh từ hiểm nguy và nghiêm trọng của cuộc đời vượt quá sự tri nghiệm của con người, chính là tinh thần gây dựng nên văn minh phương Tây.

Bên cạnh đó, Iliad và Odyssêy còn là những suy tư và chiêm nghiệm của người Hy Lạp cổ đại về mối quan hệ vừa thân thuộc vừa xa lạ giữa con người và vũ trụ, của linh hồn và thể giới, của bên trong và bên ngoài.

Phương Tây xem trọng hai bản trường ca này vì chúng là biên niên sử của quá trình tiến hóa của ý thức con người, nhất là ý thức về thời gian. Điều đặc biệt của quá trình tiến hóa ý thức là nó tiếp tục diễn ra ngay cả khi xác thân đã hoàn tất quá trình biến đổi. Chẳng phải thế mà ta luôn coi vóc dáng cơ thể của Achilles là hình mẫu cho nam và Helen cho nữ.

Cuộc chiến thành Troia có thể coi như dấu chấm hết cho sự ngây thơ còn sót lại từ thuở hồng hoang. Nó kết thúc không phải vì kẻ này mạnh hơn kẻ kia, mà vì có kẻ này “láu cá” hơn kẻ kia. Người quyết định vận mệnh cuộc chiến không ai khác hơn là Odysseus.

Nhưng tại sao một kế hoạch rất “thô sơ” như Con ngựa thành Troy lại có thể thành công? Bối cảnh bấy giờ là buổi hoàng hôn của kỷ ức cộng đồng khi mỗi thành viên có thể nhìn thấy được dòng ý thức của người khác, và khái niệm lừa lọc, hay chính xác hơn là che giấu dòng ý thức cá nhân, hoàn

toàn không tồn tại, cho đến khi Odysseus xuất hiện. Đó chính là mảnh khoe đầu tiên trong lịch sử loài người.

Nhưng điều đặc biệt và thú vị hơn cả là sự tương tác giữa thần và người trong hai thiên sử thi này.

Các thần Hy Lạp mang hình dáng con người, khác với các nền văn minh đương thời khác như Ai Cập hay Mesopotamian. Họ không phải là những đấng toàn năng vô biên, lại còn mang đầy đủ những thói hư tật xấu như con người. Nhưng điều này lại chính là ý tưởng đột phá vĩ đại: Vũ Trụ mang vẻ đẹp và huyền bí của con người. Con người chính là trung tâm của vũ trụ.

Cuộc chiến thành Troy được các vị thần bắt đầu, can thiệp và kết thúc, nhưng tới cuộc đại hải trình của Odysseus thì quyền tự quyết định vận mệnh của cá nhân mới là yếu tố chủ đạo.

Trong quá trình đọc, hẳn quý độc giả sẽ tìm thấy cho mình những trải nghiệm hữu ích từ những tương đồng và dị biệt giữa hiện tại và quá khứ.

Những người Hy Lạp và Trojan kia cũng thấy mặt trời lặn và mọc. Họ cũng băn khoăn và suy nghĩ trước quy luật bất biến của cuộc sống: tuổi già, bệnh tật, tình yêu, khát vọng, nô dịch, hạnh phúc... Và chính những người Hy Lạp và Trojan kia cũng hiểu sự hoang tàn và chết chóc của chiến tranh, của nô dịch và toàn trị.

Với tâm thế đúng mực, chúng ta sẽ thu hoạch được nhiều điều hữu ích từ những tác phẩm cổ điển. Vì suy cho cùng, việc mắc kẹt hoàn toàn trong hiện tại hoặc luôn ngoái đầu hoài vọng về quá khứ chỉ dẫn ta vướng vào hết sự vô tri này đến sự vô tri khác.

Trân trọng giới thiệu đến bạn viên kim cương tuyệt hảo của nền văn minh phương Tây.

Tháng 9 năm 2013

ĐẶNG HOÀNG QUÂN

CÔNG TY CỔ PHẦN SÁCH ALPHA

Thế giới Homer và Odyssêy

Trước công nguyên (niên đại phỏng đoán)

* 1650-1400: Thời kỳ Mycenaean, còn gọi là thời kỳ đồ đồng bởi đồng được sử dụng rộng rãi làm vũ khí, phát triển rực rỡ. Pylos và Mycenae thị quốc Homer nhắc tới trong thi phẩm giai đoạn này trong lịch sử Hy-lạp là trung tâm thương mại trù phú và thế lực vùng biển Aegean.

* 1200-1100: Thành Troa sụp đổ chấm dứt cuộc chiến Homer miêu tả sinh động trong *Iliad*. Người Dorian xâm lăng, văn hóa Mycenaean suy tàn, thời kỳ gọi là thời kỳ đen tối bắt đầu. Dạng chữ B hệ thống chữ viết của người Mycenaean biến dạng. Trường ca Homer tồn tại qua hình thức truyền ký truyền khẩu.

* 1100-700: Thành Troa bỏ hoang, không người ở, tình trạng xác minh nhận xét, miêu tả của Homer về cuộc sống trong thành phố diễn ra trước thế kỷ XII TCN.

* 800-750: Người Hy-lạp sử dụng mẫu tự Phoinician ghi chép *Iliad* và *Odyssêy* lần đầu.

* 500-400: Lo sợ Ba-Tư kéo quân xâm lăng, người dân Hy-lạp coi Homer như bùa hộ mệnh có khả năng đoàn kết tất cả ngõ hầu đương đầu với kẻ thù chung.

* 30-19: Viết trường ca Aeneid, Virgil thi sĩ La-mã vay mượn khá nhiều từ trường ca Homer.

Sau Công nguyên (niên đại xác định)

* 450: Đế quốc La-mã suy tàn, Tây Âu bắt đầu lạnh nhạt với ngôn ngữ Hy-lạp, văn học Hy-lạp, trường ca Homer; thái độ thay đổi vào thời Trung cổ

khi văn nghệ nơi này phục hưng, trí thức nơi này tái sinh, con người nơi này bừng tỉnh sau giấc ngủ mê mẩn triền miên.

* 600-700: Nhân vật của Homer bắt đầu xuất hiện trong truyện Sindbad, truyện Ả-rập *Nghìn lẻ một đêm*.

* 1870: Do say mê trường ca, quý trọng tài năng Homer, thương gia Đức Heinrich Schliemann bắt đầu làm công việc khảo cổ: khai quật di tích tìm hiểu sự thật lịch sử.

* 1876: Khai quật ngôi mộ hình tròn ở Mycenae thấy di vật, Schliemann khẳng định văn minh Mycenaean mà Homer miêu tả trong thi tập hiện hữu thực sự. Kết quả khiến các nhà khảo cổ khai quật cả vùng.

* 1900-1950: Arthur Evans, nhà khảo cổ người Anh, khai quật thành phố Knossos trên đảo Krete. Ông khám phá thấy trong số di vật liên hệ văn hóa Mycenaean có nhiều phiến đất sét nung trên mặt ghi chữ sau này mệnh danh là dạng chữ B. Kết quả xác định sự thật: tác phẩm của Homer ghi chép biến sự lịch sử thời kỳ Mycenaean.

* 1920-1950: Quan sát sinh hoạt văn nghệ, tìm hiểu sáng tác thi ca hiện thời nghệ sĩ bán đảo Balkan, nhất là Nam-Tur, ứng khẩu thành thơ kể chuyện trước khán giả, kể dài dòng, kể liên miên, Milman Parry, học giả người Mỹ kết luận trường ca Homer tồn tại với thời gian là nhờ trải qua hình thức truyền khẩu vô vàn thế hệ.

Hy-lạp, Tiểu Á và Văn Minh Lân Cận

* 3000 TCN: Thành Troa xây dựng trên lãnh thổ ngày nay thuộc Thổ-nhĩ-kỳ. Khoảng 3100 TCN chữ viết tượng hình xuất hiện ở Ai-cập.

* 3000-1450 TCN: Văn minh rực rỡ phát triển trong vùng Cyclade, mạn nam biển Aegean, đông nam Hy-lạp trên 200 hòn đảo diện tích 2.650 km², quần đảo tạo thành vòng tròn bao quanh đảo Delos. Người

sau gọi là văn minh Cyclade. Khoảng 2650 TCN Pha-ra-ông Kleops (Ai-cập) ra lệnh xây Kim-tự-tháp.

* 2700-2000 TCN: Trên đảo Krete xuất hiện văn minh Minoian (gọi theo tên Minos, vị vua trị vì hải đảo).

* 2600-2300 TCN: Chữ viết hình nêm (écriture cunéiforme) phát triển ở Mesopotamie (tiếng Hy-lạp nghĩa là hai sông, tây nam châu Á, giữa sông Euphrates và sông Tigris, nay là Irac). Chữ viết hiện thành dấu hình tam giác do dùng chiếc đinh ấn trên phiến đất sét. 2600 trường ca *Gilgamesh* ra đời ở Mesopotamie.

* 2200-2100 TCN. Người Achaian xâm lăng Hy-lạp. Homer dùng tên này gọi chiến binh Hy-lạp trong trường ca Iliad và Odyssê. Thế kỷ XX-XVIII TCN ở Mesopotamie thành phố Babylon là trung tâm sinh hoạt quan trọng, nhất là dưới triều vua Hammourabi (1792-1750 TCN).

* 2000-1700 TCN: Nhiều cung điện xây cất trên đảo Krete. Khoảng 1300 TCN ở Trung-Quốc xuất hiện chữ viết tượng hình (idéogrammes, ghi ý không ghi âm).

* 1700 TCN: Chữ viết theo âm tiết (écriture syllabique) xuất hiện; chữ viết ghi tiếng Minoian; chữ viết dạng A vừa gạch thẳng vừa tượng hình sử dụng trên đảo Krete từ 1900 đến 1500 TCN.

* 1650 TCN: Văn minh mới xuất hiện ở Hy-lạp quy tụ xung quanh thành phố Mycenae. Người sau gọi là văn minh Mycenaean. Nhiều cung điện được xây dựng.

* 1400-1200 TCN: Chữ viết theo âm tiết khác xuất hiện; chữ viết tượng hình ghi tiếng Mycenaean; chữ viết dạng B có lẽ cải biến từ dạng A sử dụng ghi chép tài liệu từ thế kỷ XIV đến XII TCN. Năm 1952 kiến trúc sư, học giả cổ học người Anh Michael Ventris giải đoán thành công. Thế kỷ XIV-XIII TCN dân Do-thái bị bắt làm nô lệ ở Ai-cập.

* Thế kỷ XIV TCN: Văn minh Minoian biến dạng. Pha-ra-ông Ramses II ra lệnh xây đền Abou-Simbel. Đền và tượng cao 61m ở phía nam Ai-cập trong thung lũng sông Nil gần làng Abou-Simbel.

* Khoảng 1250 TCN: Cuộc chiến thành Troa kết thúc, quân Hy-lạp toàn thắng. Thế kỷ XII TCN Moise dẫn dân Do-thái trở lại đất hứa ngày nay là lãnh thổ Israel.

* Cuối thế kỷ XII đầu thế kỷ XI TCN: Văn minh Mycenaean biến dạng. Từ 1200 TCN không thấy dấu tích chữ viết trên đất Hy-lạp. Thế kỷ XI và X TCN David trị vì Israel chọn Jerusalem làm kinh đô. Con trai Solomon nối ngôi mở ra triều đại thịnh vượng. Mẫu tự Phoinician xuất hiện. Thế kỷ XI TCN thành phố Carthage xây dựng (trên lãnh thổ Tunisie hiện thời). 1184 TCN thành Troa thất thủ theo nhà toán học kiêm thiên văn Eratosthenes (276-194 TCN).

* Cuối thế kỷ X đầu thế kỷ IX TCN: Văn minh Hy-lạp hồi sinh. Năm 850 Homer và Hesiod ra đời theo sử gia Herodotus (484-425 TCN).

* Đầu thế kỷ VIII TCN: Mẫu tự Hy-lạp, mô phỏng mẫu tự Phoinician, xuất hiện. 753 TCN thành phố Rôma xây dựng. * 750-700: Homer tại thế, thời gian ngày nay thừa nhận.

* 776 TCN: Đại hội thể thao toàn quốc tổ chức lần đầu ở Hy-lạp. Năm 734 TCN thực dân Hy-lạp xây dựng thành phố Syracuse trên đảo Sicile.

* 750-700 TCN: Homer sáng tác *Iliad* và *Odyssêy*.

* Khoảng 700 TCN: Thi sĩ Hesiod kể chuyện nông nghiệp trong *Ngày và Việc* và chuyện thần linh ra đời trong *Theogonia* (Thần Phả).

* Thế kỷ VII TCN: Tác phẩm của Homer truyền miệng rộng rãi trong dân gian. Khoảng 600 TCN Aesop (620-560) bắt đầu kể chuyện ngụ ngôn. Người Phoinician thiết lập thành phố Marseille trên đất Pháp.

* Thế kỷ VI TCN: Quân vương chuyên chế Peisistratos thiết lập thư viện công cộng đầu tiên ở Athens. 561 Quân vương hạ lệnh ấn loát thi phẩm *Iliad* và *Odyssêy*. Mẫu tự La-tinh xuất hiện. 528-527 Hippias và Hipparchus, con quân vương cũng độc tài chuyên chế như bố, hạ lệnh *Iliad* và *Odyssêy*, và chỉ hai trường ca, sẽ tuyên đọc trong đại hội thể thao liên-Hy-lạp. 510, sau khi nếm mùi chua cay mặn chát, vua thay nhau lên xuống ngai vàng, Rôma thiết lập chế độ cộng hòa.

* Thế kỷ V TCN: Văn minh Athens đạt cao điểm. Sử dụng bi kịch Aeschyleus, Sophocles, Euripides đưa anh hùng trong trường ca Homer lên sân khấu. 490 Chiến tranh Medes (Ba-tư): trận Marathon dân quân Athens đánh bại xâm lược Ba-tư. 484 sử gia Herodotus ra đời. 450 Polygnotus với họa phẩm đề tài rút ra từ trường ca Homer, như Nekuia (xuống âm phủ). 447 Pericles hạ lệnh điêu khắc gia Phidias xây điện Parthenos (đền Parthenon thờ Athena). Thế kỷ III và II TCN Rôma và Carthage đụng độ, cuộc chiến dằng dai (264-241; 218-201; 149-146), cuối cùng La-mã toàn thắng, uy quyền trải khắp Địa-trung-hải.

* Thế kỷ II TCN: Hy-lạp trở thành quận huyện của La-mã. 194 Eratosthenes qua đời. 153 Zenodotos, Aristarchus, học giả, quản thủ thư viện Alexandria hiệu đính thi phẩm Homer, công trình lưu truyền tới thời Trung cổ ở Tây Âu.

* Thế kỷ I TCN: Julius Caesar chinh phục Gaule. La-mã trở thành đế quốc. 19 TCN thi sĩ La-mã Virgil qua đời, tác giả trường ca Aeneid phỏng theo trường ca *Iliad* và *Odyssêy*.

Khái lược về tác giả Homer và trường ca Odyssêy

Đến bây giờ lúc tôi viết những dòng này giới thiệu trường ca thứ hai của Homer với độc giả xa gần vẫn chưa ai biết *Iliad* và *Odyssêy* sáng tác bao giờ trong khi trải qua ba ngàn năm hai thi phẩm đã và vẫn chiếm chỗ ngòai đặc biệt, đặc đẳng trên thi đàn quốc tế, cả Đông phương lẫn Tây phương không ngớt lời ca ngợi. Học giới Tây Âu sáu trăm năm qua thay nhau đưa ra giả thuyết nhằm giải quyết nan đề văn học, song cố gắng đến mấy hầu như chưa có giả thuyết nào có thể giải đáp dứt khoát. Dẫu thế học giới ở đó đồng ý chấp nhận hai thi phẩm xuất hiện khoảng gần ngàn năm trước công nguyên, *Iliad* trước *Odyssêy* sau. Từ khi dân tộc Hy-lạp có lịch sử hằn hoi, trong sinh hoạt cộng đồng trên đất liền, trên đảo mạn tây, trên đảo rải rác trong biển Aegean, trong thị xã, trong thành phố dọc bờ biển Tiểu Á, người ta thường tổ chức diễn xuất, ngâm vịnh hai thi phẩm. Suốt thời gian văn minh Hy-lạp phát triển, hai thi phẩm là chất liệu chủ yếu trong việc giáo dục thiếu niên, trong việc giải trí đối với quần chúng. Hai thi phẩm đã ảnh hưởng sâu rộng tinh thần, tình cảm dân tộc đó. Tuy thế bên ngoài hiểu biết về tác giả rất thô sơ, nhất là bối cảnh đưa ông lên tầm vóc vĩ đại, vượt thời gian, vượt không gian. Nhìn chung trong lịch sử nhân loại, về mặt văn hóa tư tưởng, người sáng lập quả thực đếm trên đầu ngón tay. Họ là bóng mờ đứng ở khởi điểm kỷ nguyên họ sáng tạo. Tiếp cận chán chê tới khi thấu hiểu tầm nhìn thâm trầm, nhận thức siêu việt, tư tưởng khai phóng hậu thế mới quay ra tìm hiểu con người. Lúc đó họ đã biến dạng vào cõi hư vô, kín đáo ẩn mình đằng sau tác phẩm vô tiền khoáng hậu.

Mặt khác vấn đề Odyssêy viết bao giờ, ai là tác giả không đơn giản để có thể giải thích ngắn gọn, dễ dàng. Tác phẩm kiệt xuất như sông lớn bắt nguồn từ nhiều sông nhỏ, suối nhỏ tản mạn khắp nơi. Dù có khả năng sáng tạo phong phú đến mấy người sáng tạo thế nào cũng sử dụng ít nhiều chất

liệu có sẵn. Khi viết kịch diễn cho khán giả Luân-đôn thường lẫn Shakespeare ít sáng tạo cốt truyện. Ông lấy nhân vật, cảnh trí, đối thoại từ truyện ký, lịch sử đã xuất hiện và còn lưu truyền. Có khi ông sửa lại kịch cũ truyền tụng trong xã hội. Có khi chiều theo thị hiếu đương thời ông tân trang, đổi mới ngay cả kịch phẩm mình đã viết. Như vậy, theo nghĩa nào đó, tác phẩm chẳng thể hoàn toàn do một người sáng tạo và tác phẩm cũng chẳng thể tránh khỏi tình trạng tu chính do tác động từ bên ngoài. Hơn thế vào thời kỳ sống theo truyền thống, coi nhẹ khả năng sáng tạo cá nhân, nội dung thi phẩm mang dấu vết nhiều tâm hồn. Odyssêy chứa đựng hàng đồng lịch sử, dã sử, truyền thuyết, huyền thoại, phổ hệ, quan niệm, tập quán, lối sống - tất cả đòi hỏi hàng thế kỷ mới phát triển tới mức độ sung mãn. Thi phẩm là bức tranh tóm lược hình ảnh nền văn minh cùng ước mơ, thành tích, sáng tạo màu sắc khác biệt của nền văn minh đó.

Thi tập nói đến cuộc chiến thành Troa, thế kỷ vừa qua nghĩ cuộc chiến đó là huyền thoại, nhưng do khám phá khi làm công việc khảo cổ, sau khi khai quật thành phố chìm sâu dưới đất, Heinrich Schliemann đã chứng minh di tích có thực trong lịch sử. Sự cố nhắc tới như sau: Pâris, con Priam, quân vương thành Troa, quyến rũ Helen, vợ Menelaos quân vương Lakedaimon, mang về thành Troa. Theo lời kêu gọi của anh, Agamemnon, quân vương Argos và Mycenae, quân vương Hy-lạp và hải đảo lân cận dấy binh cùng nhau thực hiện cuộc viễn chinh nhằm đòi lại giai nhân. Thành Troa cũng dấy binh, đồng thời kêu gọi đồng minh trợ giúp, đương cự cuộc bao vây kéo dài mười năm. Sau khi đổ bộ trót lọt, bên Hy-lạp dàn quân dọc bờ biển. Cùng thời gian bên thành Troa huy động nhân dân canh phòng cẩn mật, quyết tâm chống trả không cho địch quân tràn vào cướp phá, sát hại. Giữa doanh trại và thành phố có cánh đồng bao la ngăn cách, song nơi này là chiến địa hai bên liên tục đâm chém lẫn nhau. Cuối cùng thù nghịch và bệnh dịch xuất hiện trong doanh trại quân Hy-lạp. Tiếp theo là hàng loạt đùng độ đầm máu Homer miêu tả trong Iliad. Cảm thấy tuyệt vọng vì không thể dùng vũ lực đánh chiếm thành phố, quân Hy-lạp sử dụng mưu thuật: chèo thuyền ra khơi làm như rút lui, song bỏ lại trên bờ ngựa gỗ khổng lồ

trong bụng giấu Menelaos cùng nhóm quyết tử. Tưởng thật quân Troian ngây thơ kéo chiến phẩm vào thành. Ban đêm quân nằm mai phục trong bụng ngựa gỗ bò ra mở cổng thành cho đồng đội từ ngoài biển vừa quay lại tràn vào cướp phá thành phố giàu có. Mục đích cuộc viễn chinh hoàn tất, thủ lĩnh các đoàn quân chia nhau chiến phẩm, sau đó tập trung hải thuyền dong buồm hồi hương sum họp với gia đình.

Mọi người trở về an toàn, trừ một, so với tất cả đồng đội, ra đi xa nhất, trở về lâu nhất, vì từ nhà đến chiến trường và ngược lại từ chiến trường về nhà, đường dài nhất. Trong số người gan dạ núp trong bụng ngựa gỗ có Odysseus, sau này người La-mã và người theo La-mã gọi là Ulysses, quân vương hải đảo Ithaka mạn tây Hy-lạp. Mười năm trước lúc ra đi tham dự viễn chinh quân vương để vợ trẻ Penelope và con nhỏ Telemachos ở lại hải đảo. Mười năm sau vẫn xa vợ đại con thơ, quân vương lang thang vô định trên biển cả, lạc vào hết đảo này đến đảo nọ, vì xúc phạm hải thần Poseidon. Nửa thời gian đó trôi qua, quân vương vẫn chưa trở về. Tin đồn lan rộng, tin nói quân vương không còn nữa, Penelope buộc phải lấy chồng. Trong lúc vương chủ vắng mặt, hoàng tử là thiếu niên nhỏ dại, hoàng hậu là phụ nữ nhan sắc, hải đảo hẻo lánh rơi vào tình trạng hỗn loạn. Hoàng thân vương quốc và thủ lĩnh hải đảo kế cận kéo tới cung điện, số lượng vài trăm. Lấy cớ muốn tính chuyện trăm năm với hoàng hậu xinh đẹp, ngỏ ý cầu hôn, họ ở lì làm như ở nhà, ban ngày chèn chén ăn hại gia chủ, ban đêm hú hí với kẻ hầu người hạ. Bất lực trước cảnh hỗn loạn, xấc xược, đành bó tay, song Penelope vững tin Odysseus không chết mà lưu lạc, lang thang đâu đó. Muốn bảo vệ phẩm giá, đồng thời thủ tiết trung trinh, nàng nhất định không bước đi bước nữa. Tránh né hôn nhân ép buộc, đơn độc trước đám nam tử thô bạo, sử dụng tài trí người chân yếu tay mềm, nàng âm thầm đương cự sức mạnh rùng rợn.

Bởi thế về hình thức *Odyssê* là một, song về nội dung *Odyssê* gồm hai chuyện: chuyện người vợ thủy chung trải qua năm tháng hải hùng vẫn kiên nhẫn chờ chồng và chuyện người chồng đảm lược mặc dù bị tha nhân, thần

linh, thiên nhiên vui dập, thẳng vượt tất cả, nhờ tinh khôn, nhẫn nại, kiên trì, trong nguy nan không thối trí, đơn độc mở đường khai lối, vượt khó thoát hiểm, một mình chống chọi nghịch cảnh, nhưng để tai lắng nghe tiếng nói sáng suốt, tư tưởng thâm trầm, nhờ thế trở về với vợ con, lấy lại vương quốc. Chủ đề của Odyssêy là tinh thần chế ngự hoàn cảnh, chủ đề ăn sâu cắm rễ trong lòng dân tộc Hy-lạp, Homer liên tục nhấn mạnh qua mấy phẩm từ nổi trội gắn liền với ba nhân vật chủ chốt: Odysseus khôn khéo, Penelope kín đáo, Telemachos thận trọng. Về hình thức thi phẩm là chuyện phiêu lưu, kết hợp tài tình giản dị với phong phú, thực tế với tưởng tượng, hữu hình với vô hình, thần linh với thế nhân, ảnh hưởng sâu đậm văn hóa, văn minh Tây phương hơn bất kể sáng tác văn chương nào từ trước tới giờ.

Thi phẩm chia thành hai phần tương phản rõ rệt về đề tài, phương thức và diễn biến. Mười hai khúc phần trên kể cảm nghĩ của Odysseus trên đường trở về - lênh đênh trên biển cả, lạc vào đất liền trong đó cư dân không phải người Hy-lạp, vùng đất mà mọi sự kỳ diệu đều xảy ra dễ dàng, nơi thần linh, sinh vật nửa người nửa ngợm, hồn ma người chết xuất hiện bình thường. Trong phần đầu, trang nổi trang, chuyện đầy biến sự. Biến sự hiện thực khiến Odyssêy hấp dẫn. Mỗi khúc hấp dẫn một khác. Độc giả ưa rành mạch muốn tìm biến sự độc lập sẽ thấy phần này lôi cuốn lạ kỳ. Mười hai khúc phần dưới kể sự kiện Odysseus lấy lại vương quốc, biến sự diễn ra trên đất liền, trong nhà, giữa tập quán quen thuộc trong đó cái kỳ diệu hầu như biến dạng. Phần này dụng độ không diễn ra với thần linh, thiên nhiên mà diễn ra với tha nhân độc ác.

Nằm trong hai phần rộng lớn các khúc xếp theo bốn nhóm, mỗi nhóm mang đề tài riêng biệt, song góp phần vào tình tiết tổng quát. Tình tiết diễn ra nhiều lớp, kết hợp chặt chẽ, sắp xếp khít khao khiến khán giả chú ý. Tình tiết bắt đầu với việc mô tả tình huống trên trời và trên đảo Ithaka. Bây giờ là năm thứ hai mươi kể từ ngày Odysseus xa gia đình, năm thứ mười kể từ lúc Odysseus lên thuyền rời thành Troa trở về quê hương. Ba năm rông rãi trên đường trở về Odysseus không về được vì Poseidon thịnh nộ bắt lênh đênh

trên biển. Bảy năm tiếp theo trôi dạt tới đảo Ogygia, Odysseus bị yêu my Calypso, do ham tài hiếu sắc muốn khách lạ trở thành người yêu muôn thuở, giữ ghệt không cho ra đi. Cuối cùng (Khúc 1) nữ thần Athena lên tiếng phản đối tại sao để thần linh hành hạ, đồng thời yêu cầu Chúa tể phái sứ giả Hermes giáng thế gặp Calypso truyền lệnh buông tha thể nhân khôn ngoan, đỉnh đạc. Cùng lúc Athena cải trang tới Ithaka khuyến khích Telemachos bây giờ đã khôn lớn xác định vị thế trong vương quốc, tỏ rõ thái độ với đám cầu hôn. Trong buổi họp trước mặt dân chúng (Khúc 2) Telemachos yêu cầu đám này ra về đừng đóng đô ở nhà mình nữa, và yêu cầu họ vui lòng cho chiếc thuyền để ra đi tìm thân phụ. Họ cười khẩy từ chối. Nhưng nhờ Athena trợ giúp nên có thuyền và tay chèo Telemachos thực hiện điều mong muốn: dong buồm tới Pylos. Đến nơi nghe lão vương Nestor kể (Khúc 3) gặp bố lênh đêngh trên sóng nước hầu như vô định Telemachos càng muốn tìm cho ra. Có Peisistratos con Nestor ngỏ ý đi cùng, Telemachos âm thầm lên thuyền rời bến. Tới thành phố Lakedaimon hai thanh niên trực chỉ cung điện Menelaos và Helen. Mới trở về có hai năm (Khúc 4), chuyện còn nóng hổi, Menelaos kể mình đã lang thang như thế nào. Gặp Proteus, Ông già Biển cả, trên bờ đảo Pharos ‘phía trước Ai-cập’ bèn nắm chặt, Menelaos năn nỉ hải thần thay hình đổi dạng liên miên kể cho hay Odysseus cùng thủ lĩnh, chỉ huy Hy-lạp tham dự cuộc chiến thành Troa bây giờ ra sao. Proteus kể Odysseus hiện giờ bị giam trên đảo Ogygia trong khi đám cầu hôn ở Ithaka rủ nhau mai phục hạ sát Telemachos trên đường trở về. Độc giả vừa biết tình hình trên đảo Ithaka cảnh chuyển sang Ogygia (Khúc 5). Thần linh họp lần thứ nhì. Hermes mang lệnh trao Calypso, nữ thần yêu mị miễn cưỡng trả tự do cho khách lạ. Odysseus đóng thuyền ra khơi, nhưng sau mười tám ngày gặp trắc trở. Nhìn thấy dập dềnh trên mặt biển, Poseidon do thù ghét bèn nổi sóng sát hại, thuyền dập nát trôi dạt vào đảo Phaiakia. Một đừ, trần như nhộng, gắng sức bơi vào cửa sông, lớp ngóp bò tới khu rừng cây cối um tùm, Odysseus thiếp ngủ. Đất này là đất quân vương Alkinoos (Khúc 6). Làm theo giấc mơ đêm trước ái nữ Nausikaa xin thân phụ cho phép cùng tỳ nữ ra sông giặt quần áo. Lúi húi hết vò lại giũ rồi nô giỡn công chúa và tỳ nữ nói cười vui vẻ. Nghe tiếng người Odysseus giặt mình

tỉnh giấc. Nhóm dậy thấy bóng phụ nữ, Odysseus vội vợ lá khô che thân. Lại gần xem khách lạ là ai, Nausikaa cất tiếng hỏi tông tích, Odysseus đáp từng lời, song không nói tên mình. Dầu thế Nausikaa vẫn hứa sẽ giúp đỡ. Trong lúc cất bước về thành phố nàng dẫn khách lạ nên gặp thân mẫu Arete trình bày sự việc. Nhìn cung điện nguy nga, ngự uyển ngoạn mục, lòng dạ ngây ngất (Khúc 7), Odysseus vào yết kiến hoàng hậu. Bà diễm đạm lắng nghe Odysseus kể chuyện đắm tàu. Triều đình họp (Khúc 8) quyết định giúp đỡ để Odysseus ra đi, sau đó tổ chức thể thao tranh tài. Odysseus biểu lộ sức khỏe phi thường. Nhưng khi dạ yến bắt đầu, nhất là lúc thi sĩ ca công nâng đàn ca hát kể chuyện cuộc chiến thành Troa, không sao cầm nổi nước mắt, Odysseus đành nói thực tên mình, mọi người hồi hộp yêu cầu kể chuyện phiêu bạt trên biển cả.

Sử dụng phương thức kín đáo như thế Homer khiến thi tập thêm vẻ hào hứng, đồng thời ngắt chuyện trở về dài dòng thành hai phần. Độc giả (ngày xưa là khán giả) sẽ nghe phần hai trước, từ đảo Ogygia tới đảo Phaiakia. Phần này diễn ra cụ thể. Nhưng phần một, từ thành Troa tới đảo Ogygia, độc giả chỉ nghe gián tiếp. Thuật lại hải trình ngoằn ngoèo, vòng vo Odysseus kể chuyện lữ khách lang thang, chuyện kéo dài bốn khúc hấp dẫn lạ kỳ. Chuyện bắt đầu (Khúc 9) lúc rời thành Troa. Odysseus cướp phá thành phố của người Kikon, viếng thăm người ăn hạt sen, lạc vào động dã nhân độc nhãn Polyphemos; tay chèo (Khúc 10) tò mò mở túi tìm vàng, gió lạnh phong thần Aiolos giữ kín bên trong cất cánh bay đi. Tai họa ập đến. Người Laistrygon tấn công, tất cả chết chìm, trừ một thuyền thoát hiểm theo sóng tới đảo yêu phụ Circe. Đến đây nhiều biến sự kỳ lạ tiếp tục diễn ra. Yêu phụ Circe khuyên Odysseus nên xuống suối vàng cõi âm phủ xứ sở người quá cố tìm Teiresias, thầy đoán sẽ chỉ đường cho hay. Đi xuống vùng âm u, giá lạnh (Khúc 11), phía bên kia sông Đại Dương, Odysseus lần lượt gặp tay chèo dưới quyền, thân mẫu, phu nhân và ái nữ người nổi tiếng lừng danh, đồng đội ngày trước từng tham dự cuộc chiến thành Troa, anh hùng huyền thoại xa xưa và Teiresias, thầy đoán khuyên chớ làm điều bất chính. Trở về đảo dưới quyền yêu phụ Circe (Khúc 12), nhận đồ tiếp liệu và lời chỉ

dẫn, Odysseus lại lên đường, băng qua hải đảo trên đó yêu nữ Seirên đang cất tiếng hát bài ca ngây ngất không gặp trắc trở, song đến hang ngầm Skylla mất sáu tay chèo, cuối cùng tấp vào cô đảo trên đó nhan nhản gia súc của thần linh Mặt Trời tung tăng gặm cỏ. Bất chấp lời thầy đoán Teiresias căn dặn, vì đói tay chèo giết bò ăn thịt. Trùng trị đám người phạm tội bất chính, Chúa tể nổi phong ba vùi dập chiếc thuyền, tất cả chết chìm, trừ Odysseus sống sót nhờ bám chặt sống thuyền mặc dù bị xoáy nước Charybdis cuốn hút như muốn nuốt chửng. Sau mười ngày lênh đênh Odysseus tới đảo nữ thần yêu mị Calypso độc giả đã gặp đầu Khúc 5.

Phần hai diễn tiến tuần tự. Về kỳ diệu của biển cả vẫn tràn ngập phần đầu Khúc 13. Nghe Odysseus kể chuyện lang bạt kỳ hồ người Phaiakian thích thú khôn xiết. Vì thế không những cho vô số phẩm vật để lên đường họ còn tặng chiếc thuyền kỳ diệu chỉ một đêm dong buồm lèo lái đã tới hải phận Ithaka. Quyết định trùng trị lần cuối và lần chót Poseidon nổi sóng nhận chìm lúc chiếc thuyền đang trên đường tới đảo Scheria. Athena xuất hiện dặn dò Odysseus dự trữ vật dụng cần thiết, cùng lúc cho hay thế nào Odysseus cũng chạm trán đám cầu hôn. Trong khi bàn tính kế hoạch nữ thần khuyến khích Odysseus nên tạm trú trong nhà Eumaios, nô bộc chăn heo trung thành vẫn hằng tưởng nhớ. Tránh không để lộ hình dạng nữ thần biển Odysseus thành ăn mày già nua, quần áo tả tơi. Đến nhà Eumaios (Khúc 14) ăn mày được tiếp đón niềm nở, phục dịch chu đáo. Lúc dùng bữa vui miệng ăn mày kể hết phiêu lưu này đến phiêu lưu khác, hoàn toàn tưởng tượng, trong khi phiêu bạt trên đất lạ có nghe người ta nói về Odysseus, bởi thế theo ăn mày nghĩ sớm muộn Odysseus sẽ trở về. Ban đêm trong lúc hai người nằm chờ giấc, muốn đề cao tô thắm bản thân, ăn mày kể chuyện cuộc chiến thành Troa. Thời gian đó, do Athena hướng dẫn, Telemachos (Khúc 15) tạm biệt Menelaos xuống thuyền ở Pylos. Ra đi bình an Telemachos thoát phục kích đám cầu hôn bố trí. Nhưng thay vì trở về cung điện, Telemachos lần đường tới nhà Eumaios. Nô bộc tiếp đón trịnh trọng (Khúc 16). Telemachos phái nô bộc ra thành phố gặp Penelope nói cho mẹ hay Telemachos đã trở về. Lúc chỉ còn một mình chuyện trò với ăn mày cao

niên Telemachos kể nông nổi cực khổ, nhục nhã bản thân và mẹ đẻ phải gánh chịu trong cung điện. Qua kỳ tài Athena lại biến ăn mày thành quân vương, Odysseus hé lộ cho con hay con người thực sự của mình. Hai bố con bàn kế tổng cổ đám cầu hôn. Tới cung điện trao mật tin thấy đám cầu hôn vẫn ở đó sau khi phục kích không thành, Eumaios lẳng lặng về nhà.

Tình tiết số khúc tiếp theo diễn biến từ từ, động tác vì thế trì trệ, để khán giả thuở đó chứng kiến cảnh Odysseus âm thầm chịu đựng uất ức ngay trong nhà mình, mặt khác để khán giả mục kích cảnh đám cầu hôn ngạo mạn, qua quá trình sửa soạn, sẽ hả hê chấp nhận màn trả thù đẫm máu sắp diễn ra. Sáng sớm tinh mơ Telemachos (Khúc 17) lên đường về thành phố kể lại cho Penelope hay Menelaos đã nói gì về Odysseus. Trên thuyền tới Ithaka, thầy đoán Theoklymenos cũng khẳng định Odysseus đã đặt chân lên đất liền. Penelope không tin. Lại là ăn mày trên đường tới cung điện do Eumaios dẫn đường Odysseus bị nô bộc chặn dè Melanthios hạ nhục. Tới sân trước Odysseus gặp Argos da bọc xương bị bỏ đói. Chó già nhận ra chủ nhân trước khi gục chết quấy đuôi, mở mắt trở nhìn. Bước vào đại sảnh Odysseus chìa tay xin đồ bố thí. Thoạt đầu có người cho, sau đó không ai cho, nhất là lúc Antinoos đáng vẻ trịch thượng, tên cầu hôn cao ngạo, cầm ghế ném vừa xua đuổi vừa thóa mạ. Từ tư phòng nghe tiếng có người bị hành hung, bất bình hết sức, Penelope sai Eumaios xuống xem người đó là ai dẫn lên gặp mặt. Mặc dù tuyên bố có nghe tin Odysseus, song ăn mày không lên ngay, mà trì hoãn tới tối mới bệ kiến. Đang ngồi gần ngưỡng cửa ăn xin (Khúc 18) Odysseus thấy Iros, ăn mày thực thụ xuất hiện. Tức giận vì bị chiếm chỗ, lại nghe đám cầu hôn vui vẻ chào đón, ăn mày đặc quyền bấy lâu bèn thách thức Odysseus tỉ thí. Giơ tay đấm một cú đối thủ ngã quay lơ Odysseus kéo ra ngoài sân, cùng lúc dẫn mặt Amphinomos huênh hoang lớn tiếng bênh vực nên lánh xa kéo tai họa xảy ra đến nơi. Đứng trước cửa phòng, sắc đẹp lộng lẫy, Penelope nói cho tất cả cùng hay nường nường sắp quyết định chọn một trong số những kẻ cầu hôn châu chực bấy lâu và đón nhận của hồi môn. Odysseus lại bị nhục mạ, lần này do nữ tỳ Melantho và kẻ cầu hôn Eurymachos. Đêm xuống đám cầu hôn ra về. Lúc chỉ còn hai

cha con, Odysseus bảo Telemachos (Khúc 19) mang hết vũ khí để trong đại sảnh vào kho chứa đồ. Sau đó Telemachos về phòng nằm chờ giấc. Penelope cùng tỳ nữ xuống phòng dưới nhà gặp ăn mỳ. Trả lời câu nướng nướng hỏi ăn mỳ thán lời kể chuyện đã nom thấy Odysseus trên đảo Krete, song do miêu tả cụ thể, tỉ mỉ khiến nướng nướng xúc động ứa nước mắt. Ăn mỳ khẳng định cuối năm Odysseus sẽ trở về. Nướng nướng bảo ăn mỳ nên đi tắm rửa cho sạch sẽ, lên giường nghỉ lại qua đêm, vú già Eurykleia sẽ cạo giùm cặp chân dơ bẩn. Đầu gối có sẹo do vết thương ngày nhỏ đi săn bị heo rừng vồ trúng. Sờ sẹo nhận ra chủ nhân vú già rú kêu, ăn mỳ vội vàng bịt miệng. Athena hóa phép Penelope không nghe thấy. Đúng lúc đó nướng nướng kể giấc mơ đêm qua, giấc mơ cho thấy đám cầu hôn sẽ bị sát hại. Và nướng nướng kể đám cầu hôn cố nâng chiếc cung, song không nâng nổi. Ngày mai nướng nướng sẽ quyết định cầu hôn, người nào sẽ là phu quân bất đắc dĩ của mình. Đêm dài (Khúc 20), song khó ngủ, Odysseus và Penelope đều trằn trọc. Lịm dần thiếp mơ nướng nướng thấy phu quân bên cạnh. Nóng mặt vì đám cầu hôn không những lì lợm mà còn trơ trẽn, nhận thấy cần ra tay khẩn cấp, Odysseus sững sờ, nao núng trước nghịch cảnh bủa vây. Athena hứa trợ giúp. Cùng lúc Chúa tể truyền gửi điềm lành. Sáng ra để chào mừng xạ thủ thần linh Apollo nhà dọn dẹp, bày biện ngăn nắp. Củi, nước, heo, dê sẵn sàng. Odysseus nghe tin Philoitios, nô bộc chăn bò, trước sau trung thành ước ao chủ nhân trở về. Chẳng mấy chốc đám cầu hôn đã tề tựu, trong lòng âm mưu hạ sát Telemachos, nhưng nhìn dấu hiệu Chúa tể biểu lộ tất cả đều ngần ngại. Ấu đả xảy ra giữa bữa sáng. Thấy Odysseus nhận từ tay Telemachos phần ăn như mọi người, Ktesippos bực mình cầm móng bò ném thẳng. Cùng lúc tiếng người nhao nhao đòi Penelope phải quyết định cấp kỳ. Telemachos im lặng đồng ý, song đại sảnh hầu như tràn ngập biến sự ghê tởm. Penelope (Khúc 21) sai gia nhân vào kho chứa đồ mang ra chiếc cung đồ sộ Odysseus ngày trước thường dùng. Vừa nom thấy liền xúc động Eumaios và Philoitios bật khóc. Telemachos nhanh tay xếp rìu thành hàng, lỗ hồng trên cán nổi nhau chạy thẳng tắp, xạ thủ nhắm bắn, mũi tên xuyên qua. Telemachos nói bản thân cũng tham dự cuộc tranh tài. Nâng cung gắng sức kéo dây đến lúc hầu như kéo được

Telemachos lại ngừng vì thấy Odysseus ra dấu. Đám cầu hôn cũng làm tương tự, song thất bại, bèn bơi mờ hâm nóng dây cung. Dấu vậy cũng chẳng ăn thua. Hì hục đến mấy tất cả không đủ sức kéo dây nhắm bắn. Lúc đó Eumaios, Philoitios và Odysseus ra ngoài sân. Odysseus cho nô bộc hay mình là ai, rồi dặn mọi việc phải làm. Quay lại đại sảnh ba người thấy Antinoos và Eurymachos loay hoay kéo dây cung, song không giương nỏ. Odysseus ngó ý muốn thử xem sao. Tỏ vẻ khinh bỉ đám cầu hôn không chịu. Thấy vậy Penelope can thiệp. Bảo mẹ về phòng đừng xía vào chuyện đàn ông, Telemachos đồng ý để Odysseus nâng thử. Odysseus giương cung bắn qua hàng rào. Đứng trấn trước cửa (Khúc 22) Odysseus bắn hạ Antinoos, tuyên bố mình là Odysseus. Sợ hết hồn, chỉ có kiếm trong tay, đám cầu hôn hốt hoảng, đưa tìm cách làm lành, đưa co giò tháo chạy, đưa liều mạng xô tới tấn công. Nhưng tất cả lần lượt theo nhau gục ngã. Lúc tên trong bao gần hết Telemachos vào kho chứa đồ lấy vũ khí mang ra. Melanthios cũng vợ mười hai cây thương đem đến cho đồng bọn. Đám này lao vun vút nhắm hạ sát Odysseus cùng nô bộc. Nhưng không để tên bay trúng đích mà lái tất cả quay lại, Athena gieo kinh hoàng. Tất cả lăn ra chết trừ thi sĩ ca công Phemios và lệnh sứ Medon. Odysseus bảo vú già Eurykleia tập trung mười hai nữ tỳ phản bội bắt khênh xác chết ra ngoài, lau chùi sạch sẽ đại sảnh, sau đó treo cổ ngoài sân. Đốt lưu huỳnh cho khói lan tỏa Odysseus tẩy uế ngôi nhà trong khi tỳ nữ chung thủy vui mừng chào đón chủ nhân. Trong lúc diễn ra cuộc đụng độ Athena nhẹ đưa Penelope vào giấc ngủ êm đềm. Vú già Eurykleia (Khúc 23) lên đánh thức kể cho nương nương hay Odysseus đã trở về, đám cầu hôn không còn nữa. Nghe thì nghe Penelope không tin. Nương nương thầm nghĩ nếu bọn cầu hôn chết chắc hắc thần linh ra tay vì thịnh nộ đối với tội ác chúng gây ra. Dẫu thế Penelope vẫn xuống gặp. Vừa vui mừng vừa lưỡng lự nương nương im lặng không nói một lời. Thấy vậy Telemachos trách khéo. Nhận thấy cần thời gian mới nhận ra Odysseus quay sang chuyện khác. Cần tiếp tục ca hát, khiêu vũ kéo thấy ngôi nhà im lặng dân chúng sẽ nhòm ngó. Trong lúc thi sĩ ca công phô diễn tài nghệ Odysseus đi tắm. Tắm gội xong xuôi, thay quần áo thơm tất, Odysseus lại gặp Penelope. Thử xem có phải người đối diện

đúng là Odysseus, nường nường bảo Eurykleia sửa soạn giường ngủ cho ăn mày, vú già mang chiếc giường ra khỏi phòng tân hôn khi hai người lấy nhau, chiếc giường ngày đó Odysseus tự tay xẻ gỗ đóng thành. Nhưng vú già không thể mang đi vì chân giường là gốc cây. Trừ vú già, Odysseus và Penelope, không ai biết chuyện chiếc giường. Nóng mặt Odysseus bèn hỏi phải chăng trong thời gian Odysseus vắng nhà có người đã chặt cây ô-liu? Câu hỏi cho thấy người hỏi đúng là phu quân. Hầu như ngất lịm muốn xỉu Penelope từ từ ngã người vào tay. Nằm trên giường hai người kể cho nhau nghe chuyện xảy ra suốt thời gian xa cách lâu dài. Sáng sớm thức dậy Odysseus gọi Telemachos và hai nô bộc bảo sửa soạn đến nông trại gặp thân phụ Laertes. Tiết mục chuyển tiếp (Khúc 24) mô tả Hermes dẫn hồn ma các cầu hôn xuống âm phủ. Tới nơi họ gặp thủ lĩnh, chỉ huy Hy-lạp đã từ trần trong cuộc chiến, Agamemnon thảo luận sôi nổi với Achilleus. Agamemnon than phiền đám tang Achilleus trang trọng, đám tang bản thân thảm thương. Hỏi chuyện hồn ma Amphimedon nên biết đám cầu hôn đã bị tiêu diệt, Agamemnon ca ngợi Penelope tiết hạnh, thủy chung khác hẳn Klytaimestra, vợ mình hư thân mất nết. Tới trại trước còn nói dối sau nói thật, Odysseus tuồn tự hé lộ bản thân cho bố già hay. Trong khi đó tin đám cầu hôn bị giết lọt ra ngoài, thân nhân hè nhau vũ trang trả thù. Eupheitos bố Antinoos dẫn đầu, cả bọn kéo tới tấn công nhà Laertes. Chống trả quyết liệt, lão nhân Laertes lao thương giết chết thủ lĩnh, thân nhân hoảng hồn tháo chạy. Theo lệnh Chúa tể, Athena đứng ra hòa giải. Giả dạng hình thù, giọng nói y hệt Mentor, nữ thần thuyết phục hai bên ngừng gieo hận thù, thay vì thế nên sống hòa bình với nhau.

Căn cứ vào nội dung học giới Tây Âu cho rằng Odysseus ra đời sau Iliad, hai thi phẩm cổ nhất trong văn học Hy-lạp nói tới nguyên nhân và hậu quả cuộc chiến thành Troia. Tuy nhiên, khi bàn tới lịch sử cuộc chiến, học giới vừa kể lại dè dặt vì hầu như không ai hay biết. Người sau phỏng đoán chắc hẳn giữa các sắc tộc có ít nhiều quan hệ thân thuộc sống trên hải đảo, bờ biển mạn tây, mạn đông biển Aegean xảy ra tranh giành, tranh giành dẫn đến đổ máu, đổ máu đưa tới chiến tranh, chiến tranh ác liệt gây ấn tượng đậm nét

trong lòng dân chúng. Do vậy để tưởng nhớ bất hạnh tương tàn, người cùng huyết thống phải gánh chịu, truyền thuyết và huyền thoại ra đời, mới đầu tản mát đó đây, bồng bềnh bất định, về sau bám sát, gắn chặt với tên tuổi các anh hùng, thế hệ mai sau thay nhau ca ngợi. Tới khi tinh thần quốc gia ý thức vai trò của mình, ca công, thi sĩ, tu sĩ ra tay thu nhặt, gom góp chất liệu tạo thành khối lượng văn chương cụ thể.

Khi sáng tác Odyssêy chắc hẳn đầu óc đã chứa hàng lô truyền thuyết và huyền thoại, thi sĩ chỉ lựa chọn chất liệu cần thiết để xây dựng tác phẩm dự định. Tác giả Iliad hiểu cặn kẽ, sâu sắc truyền thuyết tản mạn khắp Hy-lạp, hình ảnh thân thương đối với tâm tư người dân sống trên đó dù họ là Theban, Pylian, Mycenean hay Argive. Hơn thế, tác giả Iliad và Odyssêy mặc nhiên cho rằng không những đã biết hai thi tập khán giả thời ông còn biết truyền thuyết lưu truyền trong dân gian. Chuyện trở về của Odysseus kể trong Odyssêy là truyền thuyết xuất hiện không biết từ bao giờ trước khi kết tụ thành thi hệ thành Troa. Khởi đầu rời rạc, về sau quán quện, truyền thuyết biến thành thi phẩm cụ thể nhờ bàn tay nghệ sĩ tài hoa. Iliad là chuyện bi thương kể lớp lớp thanh niên Hy-lạp dẫn thân vào cuộc chiến, vì chỉ huy trẻ tuổi phần nộ trong doanh trại trước thành Troa, nên chịu đựng biết bao gian lao, cực khổ. Odyssêy là chuyện phiêu lưu trữ tình của người đứng tuổi trải qua gian truân, nguy hiểm, lưu lạc nhiều năm sau khi thành ấy sụp đổ, cuối cùng trở về sum họp với gia đình. Chuyện bắt đầu: “Hỡi Thi Thần, xin kể cho bản nhân hay chuyện người ấy, người trăm phương nghìn kể, đã cướp phá thành Troa thiêng liêng, sau đó lang thang góc biển chân trời, gặp nhiều sắc dân, tới nhiều thành phố, hiểu phong tục tập quán của họ. Người trải qua vô vàn gian truân, lo lắng ngấm ngấm vò xé tâm can khi lên đênh trên biển cả, quyết tâm phấn đấu sống còn, cùng lúc ra tay lèo lái đưa đồng đội về với gia đình, nhưng không thể dù cố gắng hết sức.” Khi Odyssêy bắt đầu, thành Troa đã sụp đổ, quân vương Priam mãn phần, bày con chết hết, doanh trại quân Hy-lạp gần bờ biển bỏ hoang rỗng rã mười năm.

Nhiều người Hy-lạp, cả già lẫn trẻ, nắm giữ vai trò quan trọng trong Iliad cũng không còn. Ngày chót đồng đội lên thuyền trở về quê hương Achilles, Aias to con, vô số chỉ huy, biết bao binh sĩ đã nằm im dưới mộ trên đất Troad bao la. Nhiều người trong hải trình hồi hương khi vượt biển Aegean lạc đường, trôi dạt tới bến bờ xa lạ. Sóng gió vùng đó từ trước tới giờ vẫn nổi tiếng dữ dằn và nguy hiểm. Mặt khác, khi chiếm thành Troa quân Hy-lạp tỏ ra kiêu ngạo, bất kính, thái độ lỗ mãng, xác xược khiến một số thần linh trong quá khứ từng có cảm tình bây giờ cũng giận dữ, ghét bỏ. Vì ngạo mạn, các lặc Aias nhỏ thó ngồi trên mỏm đá bị Poseidon vung đinh ba cuốn phăng xuống nước. Quân vương Agamemnon về tới nhà ở Argos không được nghênh đón trọng thể mà chỉ gặp phản bội rình mò, âm mưu chờ đợi, phu nhân toa rập với tình nhân rút dao đâm lúc đang ngồi dự tiệc đón mừng. Số kiếp nhục nhã vẫn là hình ảnh ghê tởm lảng vảng trong tâm trí mọi người, mặc dù con trai Orestes có trả thù, giết mẹ ngoại tình và đồng lõa đề tiện. Dẫu thế trong số chỉ huy và thủ lĩnh vẫn có người trở về an toàn, gia đình êm ấm. Diomedes dũng cảm, Nestor cao niên.... là số người trong đám chiến binh lừng danh. Menelaos với Helen yêu kiều lại sống yên vui trong cung điện ở Sparta làm như thế giới thanh bình, xung quanh êm ả. Sắc đẹp chim sa cá lặn vẫn là trường thành ngăn cách nàng với đau khổ giằng mắc thể nhân.

Nhưng có một thủ lĩnh tài ba biến dạng. Không ai nom thấy ở đâu kể từ lúc thủ lĩnh cùng đồng đội lên thuyền rời thành Troa cách nay mười năm. Ở nhà trên đảo Ithaka cây cối um tùm, núi đồi lờm chờm vợ đẹp Penelope và con trai Telemachos vẫn mong manh hy vọng thủ lĩnh sẽ trở về. Vài nô bộc trông nom gia súc, vài gia nhân lo việc nội trợ lòng dạ trung thành cũng nôn nóng chờ đợi. Ngược lại, mấy năm nay có đám người chẳng mời cũng tới, từ lãnh trang kế cận, hải đảo xung quanh, ăn rằm ở rề trong nhà, không những thế còn lớn tiếng tuyên bố chủ nhân chết rồi, yêu cầu phu nhân xác nhận tình trạng góa bụa, chọn một trong số làm phu quân chung chẵn chung gối. Sử dụng phương kế mềm dẻo, nàng lần lượt đẩy họ vào vòng chờ đợi. Lẳng lẳng vào khung đập cò dẹt chỉ làm vải liệm khi thân phụ chủ nhân già

nua qua đời, nàng tuyên bố chừng nào dệt xong nàng sẽ rời mái nhà đang ở bước đi bước nữa tính chuyện trăm năm. Ban ngày cặm cũi đưa thoi, ban đêm lúi húi tháo chỉ. Suốt thời gian đó không ai hay ý định. Cuối cùng một nữ tỳ mách lẻo. Hay chuyện càng sốt ruột đám cầu hôn khăng khăng đe dọa. Tuổi còn trẻ, Telemachos chưa biết xử sự ra sao đối phó với lũ người lì lợm trong khi chứng kiến thân mẫu bị ức hiếp, gia phong tai tiếng, của cải sa sút trầm trọng.

Chưa ai biết trong số đảo mạn tây Hy-lạp đảo nào là đảo Ithaka. Rất có thể đó là đảo ngày nay Hy-lạp gọi là Thiaki hoặc đảo gần đảo đó. Đảo với bến tàu nhỏ hẹp, núi đồi chập chùng, cây cối um tùm, hang động âm u dâng hiến nữ thần sông nước, như Homer miêu tả, không phải hiếm thấy trong vùng này, không những thế còn mang dấu vết con người từ lâu. Dù đảo nào là đảo Ithaka đi nữa, đảo đó cũng nằm ven biên mạn đông Địa-trung-hải, sâu khoảng năm nghìn mét, dài gần bốn ngàn cây số, rộng chừng một ngàn bốn trăm cây số, diện tích xấp xỉ ba triệu cây số vuông, nằm giữa Phi châu, Âu châu, Á châu. Và đảo đó thời Homer không xa lạ với người Achaian. Tổ tiên người Hy-lạp mấy thế kỷ trước từ miền núi mạn bắc Thrace kéo xuống định cư trên đất liền Hy-lạp, dọc bờ biển Tiểu Á sau khi nắm vững nghề đi biển đã đem thuyền đi đánh cá, đột nhập vùng lân cận cướp của bắt người, buôn bán với dân tộc văn minh ở Krete, Phoinicia (Syrie, Lebanon ngày nay), và Ai-cập. Thời Homer, tám hoặc chín trăm năm trước khi Giê-su ra đời, đến mùa gió thuận, sóng êm thương nhân thường tổ chức đội thuyền xuôi nam mang hàng đi bán, hàng gồm rượu vang, dầu ô-liu, vượt biển thuyền tới trước tiên Krete, tiếp theo Syrie, cuối cùng Ai-cập. Đến nơi thuyền nhập đoàn sở tại xuôi sông Nil tới thành phố Thebes trao đổi hàng hóa lấy phẩm vật quý hiếm. Từ Thebes hoa khôi Helen đã mang về Sparta rổ bằng bạc, mép lát vàng để trên xe và chất thuốc kỳ diệu hòa vào rượu vang uống là hết đau nhức. Dẫu vậy phía tây Ithaka và Ai-cập vẫn là vùng biển bao la, mung lung người Hy-lạp thời đó chưa dám mò tới. Chỉ có người Phoinician nhờ kinh nghiệm lâu năm tiến sâu vào vùng mặt trời chìm lặn, lập thương điểm chỗ này, dựng lảnh địa chỗ kia, cuối cùng tới eo biển

dẫn vào đại dương phía tây, nơi mặt trời như chuông lửa đến tối tụt xuống tựa trái rụng. Có lẽ lúc đó họ đã phác họa hải đồ và xác định hải trình, ghi bên đầu trên đường đi, điểm nguy hiểm cần tránh, nơi an toàn có thể rẽ vào xin tiếp liệu, thực phẩm, nước uống. Trái lại, đối với người Hy-lạp bên kia bờ biển và hải đảo quen thuộc là thế giới hoang vu, vô cùng huyền bí. Khi không tìm thấy Odysseus ở đâu trên thế giới quen thuộc mạn đông mọi người đều nghĩ thủ lĩnh biệt tích không tài nào tìm ra.

Trong vùng đất mạn đông nơi người Hy-lạp định cư đã có nền văn minh phát triển rực rỡ sử gia sau này gọi là văn minh Mycenaean. Thủ lĩnh, quân vương, như lãnh chúa phong kiến thời Trung cổ ở châu Âu, trị vì, làm chủ ruộng đất, sống trong tư thất bằng đá, bằng gỗ, tường cao vây quanh, nô lệ, nông nô, tôi bộc phục vụ. Quân vương hay đầu lĩnh vùng rộng lớn sống trong biệt thự cột, tường lát đồng, nạm bạc, tráng men bóng loáng, óng ánh như mặt trời hoặc mặt trăng. Bước qua ngưỡng cửa vào cung điện Menelaos ở Sparta, Telemachos ngẩn ngơ trước vẻ rực rỡ toát ra từ đồng, vàng, bạc, ngà voi chẳng khác dinh thự của Chúa tể trên núi Olympos. Ngay cả Odysseus đi nhiều, biết nhiều vừa chột nhìn cũng sửng sốt trước cung điện của Alkinoos, quân vương trị vì người Phaiakian giàu có, cổng vào có chó bằng vàng, bằng bạc đứng canh, sảnh đường rộng rãi đuốc sáng trưng, thanh niên bằng vàng đứng trên đôn đá đeo gọt kỳ khu cầm tay giơ cao.

Tuy là quân vương Ithaka nổi tiếng khắp vùng, có gia súc đưa vào đất liền chăn nuôi, Odysseus không có dinh thự như thế. Dẫu vậy tư thất cũng nguy nga, đồ sộ. Sân trước rộng rãi, cổng ngoài ngắt ngưỡng, bên trong cất nhà kho chứa đồ, nhà phụ cho gia nhân. Ở giữa dựng bàn thờ to lớn để làm lễ tế sinh dâng Chúa tể. Từ đó băng qua hàng cột mái bằng và cổng thứ hai chắc nịch là bước vào tiền đình rộng lớn mái che cột cao nâng đỡ. Lò sưởi lúc nào cũng đốt củi, chưa có ống thông hơi, khói bốc chui qua lỗ hồng trên rui thoát khỏi mái nhà. Hàng ghế trang trí mỹ thuật đặt sát tường. Vải mịn phủ lên trên, ghế để chân đặt phía trước nhằm tạo cảm giác thoải mái cho người ngồi. Bàn nhẵn bóng kê trước hàng ghế khi dùng bữa, lúc đó người Hy-lạp

cũng như người La-mã sau này chưa có thói quen vừa ngả lưng trên đi-văng vừa ăn uống. Từ tiền đình đi theo hướng này là tới nhà bếp và phòng phục dịch. Từ đây nữ tỳ, tôi bộc mang ra sảnh đường nước đựng trong bình và chậu bằng bạc, bằng vàng cho khách rửa tay, sau đó rửa đựng thịt, rửa đựng bánh mì, rửa đựng trái cây, cốc bạc và bình rượu vang. Đi theo hướng kia là tới dãy phòng nơi bà chủ làm việc, quay tơ, dệt vải, sai bảo nữ tỳ. Trên cao là phòng ngủ của gia đình. Odysseus có phòng đặc biệt dành riêng cho mình cất sát ngôi nhà, tự tay xẻ gỗ làm giường gần cây ô-liu bất ngờ mọc ở đó. Kế cận là phòng tắm, nước đun nóng đổ vào chảo lớn, nữ tỳ kỳ cọ xong xuôi mới lấy dầu ô-liu thoa thân thể. Cuối hành lang dài dẫn tới nhà sau là phòng chứa vũ khí trong để mũ, khiên, thương, kiếm cùng vũ khí chiến trận, và phòng chứa vật dụng khóa kỹ trong để rương đựng châu báu, y phục thêu thùa, bình cổ dài quý giá, bình loe miệng đựng vang hảo hạng, nén bạc, nén vàng chưa tôi. Tiền đúc chưa phát minh, song giá cả tính bằng trọng lượng kim loại.

Tuy có phòng riêng, song chẳng chút ngại ngần, khi có chuyện Penelope vợ Odysseus thường xuống sảnh đường nói cho các cầu hôn hay ý định. Trong khi chồng vắng nhà, trước mặt họ, luôn luôn có hai nữ tỳ bên cạnh, mặt che voan, nàng nói năng bình thường, nhưng không bao giờ nán lại lâu dài. Trái lại, nếu chồng có nhà sẵn sàng bảo vệ, nàng thường ngồi bên cạnh gần lò sưởi, dáng vẻ chững chạc, đường bệ. Helen đón tiếp Telemachos trong tư thế đó khi thanh niên tới Sparta, và cũng trong tư thế đó Arete hoàng hậu khả kính của người Phaiakian lắng nghe Odysseus kể chuyện đắm tàu. Phụ nữ trong Odyssê, cả thần linh lẫn thể nhân, đều là nhân vật cởi mở, mạnh dạn, không như hiền nội các đấng nam nhi thành phố Athens sau này phải buông khuê vò võ một mình. Con gái nhà quyền quý chưa lập gia đình, như thiếu nữ Nausikaa, không xuất hiện giữa đám đông trong sảnh đường, song trà trộn với mọi người trong gia đình, ngoài xã hội muốn đi đâu tùy ý. Lúc có chuyện cần nói nàng tới gần Odysseus ngỏ lời tự nhiên.

Bên ngoài và xung quanh ngôi nhà là vườn rau, vườn nho, vườn cây ăn trái. Khu vườn ngoại mục trước dinh thự của Alkinoos rộng bốn mẫu tây, tính ra xấp xỉ hai mươi ngàn mét vuông, có hàng rào bao quanh. Lê, táo, vả, ô-liu, thạch lựu trĩu quả đầy cành. Phía đối diện nho trĩu trái rủ buồng chờ chín mọng. Bên kia hàng cây là luống hoa nở quanh năm. Nước lấy từ suối theo máng chảy vào tưới cho rau cỏ, cây cối. Khi trở về gặp bố già, Odysseus thấy lão nhân Laertes cuốc đất ngoài vườn. Muốn lão nhân lộ khuyết nhận ra thằng con xa cách hai mươi năm, nhắc khéo số cây bố già trồng cho lúc còn nhỏ, Odysseus nói: “Bố cho con mười ba cây lê, mười cây táo, bốn mươi cây vả, cùng lúc lại chỉ năm mươi hàng nho bố hứa cho con, mỗi hàng ra quả theo thời, bởi thế chùm chín theo đợt như các mùa Chúa tể trên cao bồi sinh lực làm sống lại trên nhánh, trên cành.”

Bên kia khu vườn là vựa lúa, nhà chái, chuồng gia súc, tiếp theo đồng cỏ, đồng ruộng, rừng cây. Nông nô chăn bò, chăn dê, chăn cừu, chăn heo thả rong thành đàn. Là hải đảo núi non lờm chờm, Ithaka không có cánh đồng bằng phẳng cho ngựa kéo xe hoặc đường đất cho xe chuyên chở. Bởi thế khác hẳn quân vương Menelaos trong đất liền, Odysseus không có tuần mã ngoại mục phi nhanh. Thay vì dùng ngựa di chuyển, người ta dùng chó. Quý tử Telemachos có hai con chó luôn luôn theo sát bên cạnh. Sinh vật duy nhất nhận ra khi Odysseus trở về chỉ qua giọng nói là chó già Argos. Lúc Odysseus rời nhà vượt biển lên đường chinh chiến, nghĩa khuyến còn bú sữa mẹ. Bây giờ già nua, ốm yếu, cô đơn, bỏ rơi trên đồng phân bò ngoài sân, lão khuyến nghe tiếng lúc chủ nhân đi qua. Vểnh tai, quẫy đuôi, gồng mình bệnh khuyến gượng nhoai đầu phía trước. Tiếc thay nguồn vui chưa dâng, cổ găng đã xẹp. Lịm dần, màn tối từ từ buông phủ, Argos từ già cõi đời sau khi nhận ra chủ nhân xa mặt cách lòng rờn rã hai mươi năm.

Ở nhà quân vương có nhiều việc phải làm. Mỗi năm liền chỉ chè chén, ăn không ngồi rồi tại nhà vô chủ, đấu bù khú đến mấy, đám cầu hôn cũng chán. Dĩ nhiên quân vương và quý tộc có quyền tiệc tùng, ca vũ, lắng nghe thi sĩ ca công biểu diễn ngâm vịnh, quan sát thanh niên ném banh, khiêu vũ, hoặc

đích thân tham dự cuộc tranh tài, đấu võ, phi ngựa, cử tạ, song đó chỉ là giây phút xả hơi sau khi đã lao động cùng mình. Cũng như địa chủ giàu có nếu quân vương và phu nhân sở đắc nghề nghiệp thủ công, cơ ngơi sẽ phát đạt. Penelope không những nổi tiếng về nhan sắc mà còn lừng danh về thêu dệt, đảm đang công việc nội trợ. Khi còn ở nhà Odysseus danh tiếng là có tài giải quyết mọi việc tại chỗ. Nhắc đến Odysseus là người ta nhắc tới công việc Odysseus hoàn thành. Ở nhà Odysseus chế củi, cửa gỗ. Ra đồng Odysseus cày ruộng, cắt cỏ, luyện bò, nuôi heo. Odysseus còn là thợ mộc khéo tay. Chiếc giường kê trong buồng ngủ đêm tân hôn là chiếc giường Odysseus tự tay xẻ gỗ đóng thành. Chiếc giường vẫn nằm đó không ai động tới từ ngày Odysseus khoác áo chiến binh lên đường. Vào rừng săn thú, tên sẵn sàng, cung nặng khác thường, Odysseus là xạ thủ lành nghề.

Không những là chủ nhân ruộng đất, quân vương còn là người trị vì nhân dân, có quyền sinh sát đối với nô lệ. Nếu xảy ra chuyện tranh giành ruộng đất giữa địa chủ, quân vương sẽ phái lệnh sứ đi khắp vùng rao tin mời nhân dân đến họp tại quảng trường. Trước mặt hội đồng bên nguyên trình bày lý do, bên bị giải thích, vấn đề mỗ xẻ, bàn cãi cặn kẽ. Trong khi họp đến lượt ai muốn phát biểu ý kiến, lệnh sứ sẽ trao quyền trượng và nhường chỗ. Tham dự hội đồng thầy đoán hay tu sĩ thường giải thích điềm triệu nếu điềm triệu biểu thị phán xét của thần linh. Chưa có luật lệ thành văn để tuân theo. Bởi thế thẩm quyền thuộc tập quán lâu đời và giải thích của tu sĩ. Quyết định tất nhiên sẽ do đa số, phe thắng và bằng hữu sẽ tức khắc thi hành. Pháp luật dựa vào tập quán, tục lệ, giải thích của tu sĩ và quyền lực cá nhân để thi hành như vậy khi áp dụng không sao tránh khỏi tình trạng giới hạn và tính cách địa phương. Chết, quá yếu hoặc ở xa không thể tới đối chất với người đả thương, người bị thương không có quyền đòi bồi thường. Hay tin quân vương Agamemnon bị đâm chết, dân Argos phản nộ, song chẳng thể làm gì. Người vợ giả dối của ông và người tình nham hiểm của nàng sống bình thản trong cung điện. Tình trạng thay đổi khi Orestes xuất hiện ra tay trả thù cho cha. Bởi thế hải tặc tràn vào bờ biển xa xôi cướp phá là việc làm khả dĩ chấp thuận và hợp lý, vì dân cư xa lạ nằm ngoài biên giới luật

pháp Hy-lạp. Odysseus có vẻ tự hào khi nói tới đột nhập, cướp bóc thành phố Ismaros trên bờ biển Thrace, giết đàn ông, bắt đàn bà, lấy của cải chia chác với đồng đội, tha mạng sống cho tu sĩ phục vụ Apollo đổi lấy bảy ta-lăng vàng, một tô bằng bạc, mười hai bình đựng rượu vang. Nhưng đây chỉ là một phần tục lệ phổ thông thời đó. Ý niệm về pháp luật, công lý khắp nơi đều bán khai, áp dụng không cho con người như con người mà chỉ áp dụng cho cá nhân trong cộng đồng của cá nhân đó.

Thủ lĩnh trong trường ca Homer sống theo danh dự như thi phẩm Iliad miêu tả. Trước hết thủ lĩnh là chiến binh lực lưỡng, can trường, cương quyết đánh gục quân thù trên chiến trường, song không tàn nhẫn đến mức lạnh lùng. Bất kể tình huống thế nào thủ lĩnh cũng chung thủy với đồng đội, tử tế với tùy tùng, nhã nhặn và ân cần với khách lạ. Giữ lời hứa, tôn kính thần linh, thủ lĩnh còn thương xót, tỏ lòng trắc ẩn với người thất thế tới nhà van xin bảo vệ. Nghe lời người bất hạnh năn nỉ mà không thể nhân nào đứng ra bao che, nóng mặt hết sức, Chúa tể Cha thần linh và thế nhân thẳng tay trừng trị kẻ ngạo mạn, vì nhân tâm quên mình cũng là thế nhân. Đức tính hào hùng xuất hiện đầy đủ trong con người Odysseus nổi danh vừa là chỉ huy vừa là chiến sĩ. Nô lệ nhắc đến quân vương như nhắc tới chủ nhân nhân đạo. Liên hệ giữa gia đình và tôi bộc trước sau thân thiết, đậm đà. Tinh thần hiếu khách, dù khách bệ rạc, hèn mọn, vợ và con chân tình duy trì như truyền thống bất biến của gia đình. Tuy nhiên, đức tính đặc biệt trong con người Odysseus, đức tính sở đắc từ lúc trai trẻ đã khiến Odysseus bỏ xa thanh niên gan dạ, táo bạo cùng trang lứa là tài ba, mưu trí. Odysseus ưa dẫn thân vào kế hoạch liều lĩnh, phiêu lưu khác thường. Nhận thức bén nhạy, trong tiếp xúc, Odysseus đoán độ ý nghĩ, tư tưởng người đối diện, nắm vững tình hình, phản ứng mau lẹ, mưu lược và cương quyết. Cùng lúc Odysseus tỏ ra thận trọng, điềm tĩnh, biết kìm hãm cảm xúc dâng cao, dấy mạnh trong lòng. Khi thực hiện kế hoạch nghiên cứu chi li, Odysseus nhất định thực hiện bằng được, không bỏ dở, không làm hỏng do khinh suất, do nông nổi, thiếu kiên nhẫn, thiếu cẩn trọng. Âm mưu đưa ngựa gỗ để chiếm thành Troa, lúc Helen đi qua cất tiếng gọi, giữ bí mật tuyệt đối, tránh bại lộ tai hại,

Odysseus nhanh tay bịt miệng không để Menelaos và Diomedes đáp lời. Khi cân đo thực tế đòi hỏi, Odysseus thác lời thật tài tình. Có lần trong khi chuyện trò tỏ ý tán thưởng, Athena buông lời nhận định: “Ai gặp người, dù là thần linh, ắt phải thuộc hàng xảo trá, tinh ranh nhất đời mới hy vọng tranh tài mảnh lời. Thủ đoạn siêu việt, xảo diệu vô song, bởi thế người không muốn, dù ở trên quê hương, gạt bỏ mưu mẹo, chấm dứt chuyện tào lao tự lòng ưa thích vô cùng” (13.291-295). Penelope khách quan nhận xét: “Từ trước tới giờ, trong số khách lạ từ nơi xa xôi đến nhà này, tiện phụ chưa thấy người nào suy tư chín chắn, nói năng ý nhị như quý khách” (19.350-353). Và sau bao năm xa cách gặp lại lần đầu Penelope khẳng định: “Phu quân trước sau là người sáng suốt, tinh tường” (23.209).

Mở đầu Odyssê là bức tranh miêu tả Odysseus trở về sum họp gia đình sau hai mươi năm lên đường chinh chiến. Ở nhà lúc này Penelope đã đi tới chỗ thăm nhủ chắc hẳn chồng không còn nữa, chàng chết rồi, song không biết chết ở đâu, cùng lúc nên thành thực nói cho Telemachos hay mình phải tái giá, chấp nhận lấy chồng lần nữa, như vậy sẽ giải thoát con trai khỏi cảnh nhìn đám cầu hôn bất trị châu chực suốt ngày, của cải gia đình vô cơ đội nón ra đi. Dầu vậy vẫn chưa thể thuyết phục bản thân chọn một trong số, đêm đến lên giường chờ giấc hết thốn thức đến nghẹn ngào, nàng thường vừa âm thầm nức nở vừa im lặng tưởng nhớ người đàn ông không bao giờ trở về hoặc một lời nhắn gửi. Trong số người buồn nhớ Odysseus biệt tăm biệt tích, người cần Odysseus hơn hết là Telemachos. Mới lớn nghĩ tới bố, con trai mơ tưởng người bố nổi tiếng lừng danh, nhắc tới thiên hạ hình dung nhiều điều kỳ dị. Bây giờ dò hỏi tông tích con nghe người ta nói bố chết rồi, chết âm thầm, chết bí hiểm, không để lại dấu vết, không để lại một lời nhắn nhủ để tưởng nhớ, để xót thương. Rồi ra thay bố, con sẽ là cột trụ gia đình, bảo vệ mẹ đẻ, trông nom tài sản, cai quản vương quốc. Nhưng con không biết làm thế nào để xác định quyền uy đối với tình trạng hỗn loạn diễn ra trong sảnh đường. Con cảm thấy tuyệt vọng, bản thân thấp kém so với người bố tầm vóc hơn đời.

Dẫu sao Chúa tể cũng không có ý định để thế nhân như Odysseus héo hon, phiền muộn, lưu vong mãi mãi. Mặc dù trước kia có làm phật ý Poseidon, vì thế ném đủ mùi cay đắng, song bây giờ Odysseus được phép trở về. Thoạt tiên Chúa tể phái Athena giả dạng thân hữu gia đình tới chuyện trò, khuyến khích, nâng đỡ Telemachos ra khỏi tình trạng chán chường, mặc cảm. Nữ thần nói với Telemachos thân phụ vẫn còn sống, ngày không xa sẽ trở về. Lúc này có việc cần làm - triệu tập hội đồng, công khai yêu cầu đám cầu hôn ra về, không tụ tập ở nhà mình nữa, thân chinh lên đường vào đất liền tìm kiếm đồng đội ngày trước của bố, lão vương Nestor, quân vương Menelaos, hỏi hai vị tin tức. Phấn khởi, quyết tâm đóng vai chủ nhân, Telemachos sai lệnh sứ triệu tập hội nghị. Trước mặt nhân dân Telemachos trình bày nông nỗi khốn khổ của gia đình, yêu cầu tất cả cầu hôn rút lui. Nhưng gần chót xúc động vì tủi hổ, bất bình vì tức giận bỗng dưng dâng cao chẳng thể đè nén, Telemachos bật khóc, quyền trượng đang cầm rơi xuống đất. Mọi người nhao nhao ra về, đám cầu hôn xác xược hơn bao giờ âm thầm rủ nhau mai phục hạ sát.

Lại được Athena trợ giúp nhờ thế có thuyền và tay chèo, đêm xuống Telemachos lên đi, đám cầu hôn không biết. Lên đất liền Telemachos được Nestor và Menelaos tiếp đón nồng hậu, hơn thế còn gặp Helen sắc đẹp nghiêng nước nghiêng thành. Được hai quân vương đối đãi ân cần, cùng lúc tưởng nhớ bố đẻ lừng danh, lòng bỗng dưng dậy lên cảm nghĩ tự tin, Telemachos không còn ủ dột, buồn rầu nữa. Không ai thấy bố ở đâu, trừ Menelaos. Quân vương kể trên đường từ Ai-cập trở về có gặp Ông già Biển cả. Phát biểu tiên tri, lời lẽ thâm thúy, hải thần khẳng định với quân vương Odysseus còn sống, song hiện nay bị giam giữ trên đảo vô danh. Sau hai tuần Telemachos cáo lui ra về. Mặc dù vẫn lo lắng số phận bố đẻ, Telemachos vững tin có thể đứng bên cạnh trợ giúp, không chút sợ sệt, khi ngày tiên đoán diễn ra. Phần riêng thần linh biết Odysseus biến dạng từ lâu hiện nay ở đâu. Đối với đồng đội và gia đình Odysseus chết rồi, vì bão biển kéo thuyền sang mạn tây, xuống mạn nam, xa tít mù tắp trên đại dương mênh mông, từ thế giới hữu hình quen thuộc vào thế giới vô hình xa lạ,

vùng khiếp đảm, ma quái. Bây giờ đồng hành chết hết, một mình sống sót, Odysseus đang là tù nhân trên đảo Ogygia xa xôi, nơi bảy năm trước dạt vào yêu mị Calypso xinh đẹp giữ lại, hải đảo là thiên đường, cây xanh rợp bóng, nữ thần tìm cách biến Odysseus là người yêu muôn thuở, quên thế giới thể nhân, trở thành thần linh bất tử. Nhưng Odysseus không hề cúi đầu khuất phục trước dụ hoặc nữ thần sử dụng và cũng không chịu thưởng thức thực phẩm thần linh, thủy chất trường sinh và mật hoa bất tận biến mình thành bất tử. Odysseus giữ vững ý định trở về với Penelope thể nhân. Không làm thế nào trốn thoát được Odysseus bức dọc, buồn bã vô cùng. Đúng lúc đó Chúa tể phái lệnh sứ Hermes tới bảo Calypso buông tha Odysseus.

Khéo léo, lạnh lẽo như bao giờ, dùng cây rừng và dụng cụ nữ thần cung cấp, Odysseus đóng thuyền sống chắc, thành cao, rồi vui vẻ dong buồm lên đường, theo sao trời lèo lái trực chỉ hướng đông. Sau mười tám ngày đêm gần tới quê hương Odysseus gặp bất hạnh. Poseidon nom thấy bèn nổi bão dữ dằn. Thuyền vỡ, Odysseus chìm nổi hai ngày, có lúc hầu như chết đuối. Cuối cùng nhờ có Athena hướng dẫn Odysseus dạt vào cửa sông hải đảo Scheria, xứ sở trù phú của người Phaiakian. Nơi này không phải Ithaka, nơi này là quê hương sắc tộc tử tế, hiền lành. Nom thấy tiều tụy mà chạnh lòng thương hại, con gái quân vương, thiếu nữ xinh đẹp Nausikaa dẫn về hoàng cung gặp thân phụ. Tới nơi trước mặt quân vương Alkinoos, hoàng hậu Arete và quần thần im lặng, ngạc nhiên, Odysseus kể chuyện lênh đênh, khốn khổ liên tục mười năm.

Chuyện Odysseus kể trong cung điện quân vương Alkinoos là chuyện phiêu lưu đầu tiên trong văn học châu Âu, tình tiết ly kỳ, bối cảnh khác biệt, tưởng tượng mãnh liệt, từ đó đến nay chưa có chuyện nào cùng loại có thể sánh kịp. Chất liệu để xây dựng Homer rút ra từ trường ca kể sự tích anh hùng tham gia viễn chinh đánh chiếm thành Troa, thi sĩ ca công thế hệ trước ông biểu diễn, ngâm vịnh và phần riêng ông sáng tác bao nhiêu không ai rõ. Theo lời ông sau biến sự, thời gian chưa quá mười năm, nhiều thi sĩ kể

chuyện ngựa gỗ, thành Troa thất thủ, số phận oan nghiệt xảy ra với nhiều chiến binh. Mấy dòng mở đầu trường ca cho thấy Odysseus là người lang thang góc biển chân trời trước khi trở về mái ấm gia đình. Lạc vào thế giới kỳ diệu phương Tây, chạm trán với siêu lực rừng rợn, nguy hiểm, chi tiết đó có lẽ là một phần trong huyền thoại Odysseus mà Homer chọn làm chủ đề. Nhưng hình thức độc đáo truyền lại mai sau chắc chắn do thi hào sáng tạo.

Phần đầu cuốn Địa-lý hoàn tất năm 23 SCN miêu tả dân tộc cùng xứ sở người Hy-lạp biết dưới thời Augustus Caesar, hoàng đế đầu tiên của đế quốc La-mã, nhà địa lý kiêm sử học Hy-lạp Strabo, sống gần thời với Giê-su, nghiên cứu tường tận Địa-trung-hải, cho rằng Homer biết phương Tây và nơi chốn nhân vật của ông đặt chân tới là qua người Phoinician. Địa danh ông dùng đôi khi cho thấy đó là tiếng Hy-lạp dịch từ tiếng Semite, tiếng nói của mấy dân tộc mạn tây nam châu Á. Miêu tả hình ảnh đặc thù, nét vẽ địa phương như xoáy nước Charybdis gần eo biển Messenia, hải đảo lộng gió Aiolia ngoài khơi đảo Sicile, mũi đất nhô ra che lấp bến cảng Lamos phía bắc Sardinia, cánh đồng ngô tây gần eo biển Gibraltar, chắc hẳn ông dựa vào nhật ký hàng hải của hoa tiêu phát xuất từ Sidon hoặc Tyre. Ngọn núi người Ý gọi là Monte Circeo nhô cao từ đồng lầy phía bắc vịnh Naples tàu buôn đi qua nom thấy tưởng lầm là hải đảo, Homer miêu tả đó là Aiaia, tiếng Semite nghĩa là “ưng biển”, tên này nghĩa như chữ Circe (hoặc Kirke) tiếng Hy-lạp, ám chỉ yêu phụ kiêu diễm, sắc đẹp mê hồn dùng ma được biến đồng hành của Odysseus thành heo. Cảnh trí triển diễn trước mắt tay chèo coi như hiện tượng thông thường, Homer nhìn như sinh vật hiểm độc. Hang ngầm Skylla nguy hiểm, nhìn từ xoáy nước Charybdis, dưới mắt ông là quái vật sáu đầu nhô ra ngoạm sáu tay chèo bứt khỏi lòng thuyền, họ kêu la giã giụa, Odysseus nắm chặt giắt lại, song không ăn thua. Hình thù khổng lồ, mắt tròn xoe rực lửa từ đó đá bay ra rơi xuống biển, đối với ông không phải núi lửa Vesuvius cao 1280m mà là yêu tinh khổng lồ, phát điên vì đau đớn, Odysseus cầm chày gỗ thọc nát mắt. Ngồi trên cồn đá chênh vênh, chồng chất xương người, yêu nữ Seirên thay nhau cất tiếng ca hát, giọng dịu dặt, lời du dương, điệu lả lướt lôi cuốn tay chèo vô tình đưa vào

cõi chết. Vì thế khám phá của Odysseus, căn cứ vào nhật ký hàng hải của thương nhân Phoinician, diễn ra trong khung cảnh có vẻ ít sự kiện hiện thực, song nhiều hư cấu tưởng tượng của thi sĩ kể chuyện tài tình. Trong bộ *Les Navigations d'Ulysse* (Hải trình của Odysseus), 1927-1930, bốn cuốn, tái bản năm 1971, học giả kiêm dịch giả Pháp Victor Bérard phân biệt khá tường tận đâu là cụ thể, đâu là tưởng tượng Homer kể trong thi tập.

Tuy nhiên, dù phải kinh qua nguy hiểm, kinh hoàng khó lường đến đâu trong khi lạc đường, lang thang qua thế giới trong đó xuất hiện độc dược, dã nhân, thần linh quá quái, Odysseus vẫn bình tĩnh, táo bạo, kiên cường như ở trong thế giới con người bình thường. Sợ bị mang tiếng là thối chí, ngã lòng, trí tò mò muốn khám phá thúc đẩy, Odysseus cố phát hiện lối sống, nhà ở, bếp núc nơi xa lạ. Vì vậy Odysseus gặp trắc trở khủng khiếp. Tới lúc dạt vào đảo gặp Calypso, Odysseus vẫn tìm cách tháo gỡ mọi bong bóng để giải thoát bản thân và đồng đội. Chỉ khi yêu phụ Circe bảo nên xuống âm phủ tới cung điện Diêm Vương gặp thầy đoán Teiresias xin ý kiến, Odysseus mới rùng mình, nổi da gà, sờn tóc gáy. Cung điện Diêm Vương hình như không hiện hình trên hải đồ hoa tiêu Phoinician. Nhưng nằm ở ven biển mạn tây trái đất, chắc hẳn cung điện cũng không xa vùng đất người Hy-lạp xây nhà ở cho người quá cố. Rồi đảo yêu phụ mới một ngày Odysseus đã tới đó do trận gió đặc biệt nổi cơn thổi ác liệt. Đặt chân lên bãi cát, sóng biển bao quanh trái đất tràn vào vỗ đập liên hồi, Odysseus thấy mình bước đi trên xứ sở ướt át, lạnh lẽo, buồn thảm, tang tóc, cây cối xơ xác tàn lụi, sông suối gào thét ầm ầm, đêm dài bất tận. Nhưng sau đó Odysseus điều động hết sức tài tình hồn ma ùn ùn kéo tới bu quanh, chỉ cho hồn ma mình chọn uống máu cừu mình cắt chảy xuống hố sâu để hồn ma có sinh lực nhận ra mình rồi nói chuyện.

Ngoại trừ thầy đoán Teiresias, nhiều hồn ma là nhân vật lấy lòng trong quá khứ Odysseus thấy ở đó. Thoạt tiên đoàn phụ nữ nhan sắc, nổi danh, phu nhân thần linh, thân mẫu anh hùng, trong số có cả mẹ đẻ chết vì buồn do mất con xếp hàng đi qua. Tiếp theo nhóm thủ lĩnh, quân vương, đồng đội

tham gia bao vây thành Troa: Agamemnon, Achilles, Patroklos, Aias. Odysseus nán lại nói chuyện, song lại thấy hồn ma quan tòa Minos từng tuyên án trừng trị vì tội ác họ gây ra. Odysseus cũng hy vọng thấy vài hồn ma lơ mờ, xa xa, những người đã chết từ lâu, như Theseus, con cái thần linh. Nhưng trừ lúc uống máu sẽ khiến thân thể ấm áp, mạnh mẽ, sống lại chốc lát, họ đều là hình bóng xanh xao, nhợt nhạt, thiếu não, buồn rầu như ngày trước. Achilles vẫn giữ hào khí thuở nào hả hê khi nghe Odysseus kể con trai dũng cảm. Nhưng tướng quân lại nói theo tướng quân thà là người tầm thường chân lấm tay bùn làm việc nhọc nhằn, cực khổ trên trần gian còn hơn làm quân vương lừng danh trị vì người quá cố! Trong khi đó hàng ngàn, hàng vạn hồn ma chưa nếm máu vừa bu quanh vừa khóc lóc, tiếng nước nở không phải tiếng thể nhân. Bởi thế rừng mình hết hồn, bỗng dưng lo sợ quái vật Gorgon, hình thù gớm ghiếc, sẽ từ nơi sâu thẳm nhô lên trước mặt biến mình thành đá, Odysseus vội vã quay về thuyền. Đặt chân lên đảo cũng như tay chèo, Odysseus đói meo vì yêu phụ Circe chẳng thém đếm xỉa. Sự thật thật rừng rợn đối với người đã để mắt nhìn hồn ma mình sẽ thế nào, đời mình sẽ đương nhiên chấm dứt, bản thân sẽ chết hai lần như yêu phụ nói. Ngoài nơi này còn nơi khác người qua đời có thể tới. Menelaos đã được hứa trong tương lai sẽ lên miền lạc cảnh, nơi gió hây hây, cuộc sống êm ả, thanh bình. Nhưng Menelaos là người hết sức may mắn, một trong muôn vàn, không phải do bản thân có gì đặc biệt, mà vì là phu quân Helen, ái nữ Chúa tể.

Odysseus dứt lời. Sảnh đường sáng rực im lặng một lúc khá lâu, không ai nhúc nhích. Đúng lúc đó Alkinoos lên tiếng. Trấn an khách lạ, quân vương nói ông sẽ tặng thuyền đặc biệt và nhiều phẩm vật quý giá, khách lạ ra về nhất định không ra về tay không. Hôm sau ông làm lễ tế sinh dâng Chúa tể, mọi người tham dự đại tiệc. Lúc màn đêm nhẹ buông Odysseus lẳng lặng xuống thuyền khua chèo chém nước ra đi. Tay chèo lèo lái suốt đêm. Odysseus ngủ mê mệt trên boong. Bình minh ló rạng, tay chèo tiến vào bến cảng điều hiu. Khênh Odysseus nằm như khúc gỗ, tay chèo nhẹ nhàng đặt xuống bãi cát bên cạnh phẩm vật mới nhận. Odysseus không biết mình đã

trở về quê hương. Trở về một mình, trở về tay không sau hai mươi năm gian lao, cực khổ ngay cả vợ cũng không nhận ra. Trước hết Odysseus phải di chuyển hết sức cẩn thận, âm thầm tìm hiểu trong nhà người nào còn tốt với mình, người nào theo kẻ thù, người nào chiếm của đoạt quyền. Chỉ sau khi thu góp đủ sức mạnh để quật ngã kẻ thù lúc bấy giờ Odysseus mới cho mọi người biết mình là ai. Trong quá khứ đã tôi luyện kiên trì, thận trọng, điềm tĩnh bây giờ cần sử dụng để ứng phó với tình hình, thản nhiên chịu đựng châm chọc, lăng mạ đám cầu hôn thay nhau tuôn ra. May thay có thể trông cậy Athena, nữ thần bất khuất thoát tiên biến Odysseus thành ăn mày lụ khụ, tiều tụy, rách rưới, tiếp theo đứng bên trợ giúp tới cùng.

Cải trang như thế Odysseus mò đường tới nhà Eumaios. Chuyện trò với nô bộc chăn heo chung thủy để dò hỏi, Odysseus nắm vững tình hình, biết chắc mình có thể trông cậy vào ai khi bước vào chính nhà mình. Tại đây Odysseus còn gặp Telemachos, vừa từ đất liền đặt chân lên hải đảo. Chộp ngay cơ hội hân hữu Odysseus hé lộ cho Telemachos hay mình là ai. Sững sờ, ngỡ ngàng như mất hồn, quý tử vui mừng khôn xiết. Hai cha con bàn tính kế hoạch, theo đó bề ngoài vẫn là ăn mày đáng khinh, Odysseus lần bước giữa đám cầu hôn say bết nhè trong khi Telemachos tìm cách che đậy khéo léo mang vũ khí từ sảnh đường vào kho chứa bên nhà. Bây giờ chỉ cần làm sao có cơ hội cây cung rơi vào tay Odysseus! Penelope bảo gia nhân đem vũ khí khổng lồ ra để các cầu hôn thi bắn tranh tài. Tranh nhau biểu diễn, không cầu hôn nào có thể kéo dây. Odysseus ngỏ ý muốn thử. Tất cả cười khẩy. Giận dữ dồn nén lâu năm cộng với tức giận mới bột phát, nâng cung như sư tử Odysseus đứng thẳng trở mắt nhìn đàn bò ngơ ngác, khiếp đảm. Nhờ có Telemachos, Eumaios và nô bộc chăn bò tin cậy trợ giúp, Odysseus bắn chết tất cả ngay trong sảnh đường, bàn ghế lật đổ tứ tung, ly tách rơi vỡ tan tành. Tỳ nữ đám cầu hôn hủ hóa bấy lâu gọi tới mang xác chết ra ngoài, lau chùi máu đổ lênh láng, rồi phun lưu huỳnh tẩy uế sạch sẽ. Sau đó cả bày bị treo cổ ngoài vườn. Vú già Eurykleia vừa định cất tiếng hát mừng thắng lợi trước đồng xác người, Odysseus chặn ngay: “Vui mừng trước xác chết là

việc làm báng bổ, thô bạo. Do thần linh phán quyết chúng gục chết. Chúng bỏ thân vì tội ác chúng gây nên.” Odysseus hiểu chết nghĩa là gì.

Bây giờ mọi chuyện đã qua, chỉ còn nhận mặt và vui mừng. Muốn tỏ ra bất thiệp và hiếu khách khi người lạ tới nhà, Penelope sai vú già rửa chân cho hành khách cao niên. Nhìn vết sẹo trên chân vú già nhận ra chủ cũ khi còn nhỏ đi săn bị heo rừng vồ. Mặc dù vừa nghi ngờ vừa ngần ngại, Penelope dần dà nhận ra người đối thoại đúng là phu quân cứ nghĩ chẳng bao giờ gặp nữa. Suốt đêm nàng để tai lắng nghe chuyện Odysseus kể cho Alkinoos hay. Hôm sau Odysseus tới nông trại gặp bố, cha con nhận ra nhau, cả hai mừng rơi nước mắt. Thân nhân các cầu hôn kéo tới đòi trả thù. Athena giảng hòa hai bên. Chúa tể cũng muốn Odysseus sống hòa bình trên đảo Ithaka.

Kết cấu Odysseus chỉ chiếm gần sáu tuần cuối cùng trong thời gian mười năm Odysseus lưu lạc. Nhưng hai đêm trong sáu tuần đó Odysseus lại sử dụng kể chuyện phiêu lưu trong mười năm vừa qua cho người Phaiakian nghe. Bởi thế trước khi đi vào kết cấu thực sự của trường ca cần bắt đầu với phần kể có tính cách giải thích. Sau khi thành Troia thất thủ Odysseus tới tấn công, cướp phá Ismaros, thành phố của người Thracian, song bị đẩy lui. Gió bắc đưa thuyền xuống Maleia, mỏm cực nam Hy-lạp. Nếu vòng nơi này an toàn thì có lẽ chỉ vài ngày là tới Ithaka, Odysseus sẽ gặp Telemachos và Penelope đang bị đám cầu hôn quấy nhiễu. Tiếc thay sự thể không diễn ra như vậy. Gió tai ác đẩy Odysseus và đồng đội suốt mười ngày. Sau đó thuyền dạt vào đảo người ăn hạt sen, hoa và hạt cây loại này kỳ diệu lắm, ăn vào là mắc chứng lãng quên. Đất hạt sen người sau suy đoán có lẽ là mạn tây Libya, nhưng rất có thể trong thời gian đó từ mũi cực nam Hy-lạp gió đã đưa Odysseus vào vùng đất thần tiên chưa có dấu chân, bóng dáng con người. Ai-cập không xa lạ với Homer. Từ Krete tới đó dong buồm ra đi chỉ mất năm ngày. Như vậy đất hạt sen ở ngoài thế giới quen thuộc đối với con người, bởi từ Maleia mất mười ngày mới tới. Từ đất này Odysseus đi tiếp tới đất người Cyclop, sắc tộc to lớn, hoang dã, man rợ. Sau này, không muốn giải thích, Hy-lạp bảo người Cyclop sống gần núi Etna trên đảo

Sicile. Homer không nói rõ họ ở chỗ nào. Gặp dã nhân Cyclop, Odysseus đi vào phiêu lưu rừng rợn. Odysseus đâm mù mắt khổng lồ Polyphemos, con Poseidon. Trừng trị hành động bất chính hải thần đẩy Odysseus lang thang mười năm ròng rã, bắt chịu đựng gian khổ triền miên mới cho đặt chân lên Ithaka “cô đơn, tuyệt vọng, nhìn tận mắt cảnh đau lòng triền diễn ngay trong nhà mình.” Từ đất người Cyclop cùng đồng đội Odysseus dong buồm tới đảo Aiolos thuộc vua gió. Nơi này cũng không được xác định, chỉ biết nếu gió thuận thì sau mười ngày thuyền tới Ithaka. Odysseus ở lại đảo một tháng. Trước khi ra đi vua Aiolos cho chiếc bao trong đựng đủ thứ gió, trừ gió đưa Odysseus về quê hương. Thấy Ithaka hiện hình lơ mờ tưởng đã tới đích, đồng đội của Odysseus mở bao ra xem vì nghi có vàng, gió ủa bay đi, thuyền bị thổi trở lại đảo Aiolos. Chèo bảy ngày thuyền tới Lamos, thành phố của người Laistrygon, dân ăn thịt người. Đất của họ cũng không biết ở đâu, trừ chi tiết nói ở đó có dòng sông mang tên Artakie, chẳng rõ có phải đó là dòng sông cùng tên ở Cyzicus, thành phố tây nam Tiểu Á thuộc Mysia trên bán đảo đâm ra biển Marmara không. Người Laistrygon đập nát thuyền, trừ một chiếc, Odysseus dùng trốn tới đảo của Circe. Yêu phụ biến tất cả thành heo trừ Odysseus. Nhờ Hermes trợ giúp Odysseus cứu họ khỏi cảnh rừng rợn, ghê tởm. Sau đó Odysseus trở thành người yêu yêu phụ yêu đâm đuổi. Chuyện xảy ra với người Kikon, người ăn hạt sen, người Cyclop, người Laistrygon và thần gió Aiolos chiếm gần hết năm đầu sau khi thành Troa rơi vào tay địch. Năm sau lưu lại đảo của yêu phụ, sau đó tay chèo nôn nóng muốn trở về quê hương. Yêu phụ bảo họ nên xuống âm phủ hỏi hồn ma Teiresias đường đi. Thầy đoán cho hay nếu muốn đem tay chèo trở về an toàn, Odysseus không được đụng tới gia súc thiêng liêng của thần linh Mặt Trời thả ăn cỏ trên đảo Thrinacia. Nếu gia súc bị ám hại Odysseus sẽ trở về Ithaka một mình hoặc như lời khổng lồ Cyclop cầu nguyện ‘tuyệt vọng, mất hết đồng đội, trên thuyền người xa lạ, chứng kiến cảnh đau lòng triền diễn ngay trong nhà mình.’ Quay về đảo Aiaia Odysseus gặp Circe. Yêu phụ phác họa nguy hiểm Odysseus sẽ gặp. Cùng đồng đội Odysseus tìm đường lánh xa yêu nữ Seirên, lẩn tránh đá ngầm, chạy trốn hang đá, mất mấy đồng đội, tới đảo Thrinacia, vương quốc của thần linh Mặt Trời. Lên

bờ vì đói đồng đội giết gia súc ăn thịt. Xúc phạm như vậy nên bị trừng phạt, thuyền đắm, tay chèo chết hết, trừ Odysseus. Ôm bè trôi dạt mười ngày Odysseus tới đảo nữ thần Calypso. Yêu mị giữ lại không cho đi. Odysseus sống với yêu mị như người tình tám năm.

Hai năm đầu sau khi thành Troa sụp đổ đến đây được giải thích. Thời gian đó là chuyện liên hệ tới người Kikon, người ăn hạt sen, người Cyclop, thần gió Aiolos, người Laistrygon, sống trong nhà yêu phụ, xuống âm phủ, gặp yêu nữ Seirên, hang đá Skylla, dừng bước tai hại trên đảo Thrinacia. Lòng buồn rười rượi, Odysseus sống trên đảo thần tiên với Calypso tám năm. Ở Ithaka mọi chuyện dường như trôi qua êm đềm. Tới khoảng năm thứ sáu sau khi thành Troa sụp đổ mới có thay đổi. Lúc đó đám thanh niên con nhà quyền quý, thủ lĩnh hải đảo, bắt đầu để ý Penelope, thuyết phục nàng lấy mình làm chồng. Telemachos còn trẻ không biết phản ứng. Laertes quá già chẳng thể làm gì giúp đỡ. Muốn kéo dài thời gian, sử dụng phương kế trì hoãn, Penelope bịa chuyện dệt vải. Phải làm vải liệm cho xong trước khi bố chồng Laertes qua đời. Ban ngày dệt, ban đêm tháo gỡ. Đám cầu hôn sốt ruột, kéo tới nhà ăn rằm ở rề, tán tỉnh, ân ái với nữ tỳ. Sống trong nhà mình mà Penelope buồn hiu hắt, Telemachos cảm thấy bức rứt, Odysseus vừa rầu rĩ vừa nhớ nhà trong khi nằm trên đảo của Calypso.

Với hàng lô nhân vật, quái vật, hình ảnh, cảnh trí trường ca Iliad và Odyssê đã xâm nhập, quần quện trí tưởng tượng Tây phương hơn bất kể tác phẩm nào từ trước tới giờ, kể cả cuốn Kinh Thánh của Thiên Chúa giáo. Cũng như cuốn kinh vừa kể, hai thi phẩm xét tự căn nguyên không phải tác phẩm Tây phương hoặc châu Âu. Kể lại đầy đủ câu chuyện đằng sau bức màn có vẻ mâu thuẫn là đặt Odyssê vào bối cảnh lịch sử, làm sáng tỏ mối liên hệ giữa thi phẩm với thời đại lúc đó và thời đại sau này. Trước khi đi vào chuyện cần kể ba thời kỳ lịch sử hình thành thi phẩm. Thứ nhất, cảnh trí biến sự diễn ra trường ca Homer miêu tả (cuộc chiến thành Troa) là kỷ nguyên trù phú lịch sử gọi là thời kỳ Mycenaean. Là thủ lĩnh đa số thành

quốc quan trọng trên bán đảo, nói tiếng Hy-lạp buổi đầu, người Mycenaean là sắc dân sử dụng

vũ khí bằng đồng khi lâm chiến. Thời kỳ này chấm dứt khoảng giữa năm 1200-1100 TCN. Thứ nhì, nhân vật, tình tiết, khung cảnh xuất hiện trong trường ca, mặc dù phần lớn gốc gác có thể thuộc thời kỳ Mycenaean, song tiếp tục phát triển suốt giai đoạn truyền đạt truyền khẩu kéo dài ba thế kỷ từ 1100 tới 800 TCN. trong lịch sử Hy-lạp gọi là ‘thời kỳ đen tối’. Thời kỳ này trình độ văn hóa suy đồi thảm hại nên đa số sử gia tin có bộ lạc (bộ lạc Dorian) nói thổ ngữ khác thuộc tiếng Hy-lạp tách riêng đi cướp phá, chinh phục nhiều nơi trừ vài thành quốc của người Mycenaean. Sắt xuất hiện thay đồng, bánh xe lịch sử quay nhanh, tình trạng thay đổi mau chóng. Chữ viết người Mycenaean từng quen thuộc biến dạng khiến thời kỳ không còn phương tiện ghi chép. Thứ ba, Iliad và Odyssê là tác phẩm cổ xưa được ghi chép khi người Hy-lạp lại làm quen với văn tự khoảng đầu thế kỷ VIII TCN.

Quan niệm ngày nay về ‘châu Âu’ và ‘Hy-lạp’ không đúng như thời kỳ buổi đầu vừa nêu. Khi chuyện Odysseus lang thang và chuyện Odysseus trở về được ghi lại thành văn, không ai coi các vùng đất khác biệt ngày nay xác định trên bản đồ bằng hai chữ ‘châu Âu’ là thực thể địa lý thống nhất, và cũng không ai chia sẻ gia tài văn hóa hợp nhất các dải đất đó với nhau. Dẫu thế Homer miêu tả rõ ràng nước Phoinicia (trong Kinh Thánh là Canaan, ngày nay là Lebanon) và Ai-cập như đối thủ và đồng sự lợi hại đối với vùng đất nói tiếng Hy-lạp. Trong khi Homer mặc nhiên công nhận bản chất ngôn ngữ và văn hóa phân biệt người nói tiếng Hy-lạp với người không nói tiếng Hy-lạp, tiếng nói lúc đó chia thành nhiều thổ ngữ đan kẽ, trà trộn lẫn lộn. Và mặc dù phân biệt như thế, đi trước lịch sử, Homer khẳng định Hy-lạp hình thành và thống nhất về mặt chính trị khoảng bốn trăm năm sau, dù đó là thống nhất tạm bợ do Philip II (382-336) và con ông Alexandre Đại đế (356-323) vương quốc Macedonia đại diện bộ lạc miền bắc chủ xướng, thủ lĩnh văn hóa Athens coi là man rợ, bán khai. Thế kỷ mù chữ trong thời kỳ

đen tối của Hy-lạp khi chuyện Odysseus bắt đầu hình thành từ cửa miệng thi sĩ ca công dĩ nhiên sớm hơn sự hình thành nước Hy-lạp thống nhất. Khi kể chuyện Homer không có từ xứng hợp với chữ Hy-lạp ngày nay để gọi cùng lúc cư dân, ngôn ngữ, văn hóa và quốc gia. Ông gọi người ta gọi là Hy-lạp là Danaan, Argive hoặc Achaian, cả ba liên hệ với tên gọi nơi chốn có người nói tiếng Hy-lạp kéo tới sinh sống. Nói tới thế giới của Homer phải hết sức thận trọng, vì cần phân biệt với tình trạng và giả thuyết thời kỳ Hy-lạp-hóa, La-mã-hóa, Âu-châu-hóa đã vô tình ảnh hưởng đường lối đa số độc giả ngày nay tiếp cận thi phẩm. Vì chuyện đó nên câu ‘thế giới Homer’ tạo thành vấn đề: câu đó ám chỉ giai đoạn nào trong mấy giai đoạn lịch sử thi phẩm hình thành? Về vài phương diện chất liệu tạo thành thi phẩm có vẻ như bắt nguồn từ thời kỳ Mycenaean. Chẳng hạn thành quốc Pylos và Mycenae Homer xác định là vương quốc của Nestor và Agamemnon trở nên cường thịnh khoảng thời gian 1650-1400 TCN. Mốc thứ hai (1400) là thời gian tương ứng với di vật tìm thấy trong mộ phân thời Mycenaean. Khai quật năm 1879 nhà khảo cổ Heinrich Schliemann tưởng lầm là mộ phần Agamemnon. Mốc thứ nhất (1650) là thời gian thành phố của người Minoan ở Knossos trên đảo Krete, trước kia giữ vai trò quyền lực mạn đông bắc Địa-trung-hải, bắt đầu lu mờ và dường như bị người Mycenaean (dân thành phố Mycenae) đông bắc bán đảo Peloponnesos chinh phục. Hơn thế, nếu cuộc chiến thành Troa thực sự xảy ra, cuộc chiến đó xảy ra vào thời kỳ Mycenaean phát triển rực rỡ từ 1600 đến 1200 TCN, chứng liệu khảo cổ cho thấy thời kỳ phồn thịnh trong lịch sử thành Troa đã chấm dứt một cách đau thương vào cuối thế kỷ XIII TCN, học giả Tây Âu sau này không rõ do chiến tranh hay thiên tai. Vì thành Troa rơi vào cảnh điêu tàn, hoang phế khoảng từ 1100 đến 700 TCN nên hình ảnh xuất hiện trong thi phẩm, miêu tả là nơi giàu có, hùng cường, hẳn phải bắt nguồn từ thời kỳ Mycenaean (2000-1100 TCN). Dẫu vậy người sau chẳng thể miêu tả một cách chính xác thế giới Mycenaean là thế giới của Homer và cũng không thể khẳng định thi phẩm được ‘hình thành’ vào thời đó. Sau năm 1200 TCN khi văn hóa Mycenaean suy thoái trầm trọng, chữ viết văn hóa đó sử dụng, dạng chữ B, bị lãng quên (đến nay vẫn chưa thấy bản văn nào theo dạng chữ đó).

Lịch sử giai đoạn đó là lịch sử âm thầm, đen tối. Đó là thời gian trường ca của Homer bắt đầu thai nghén. Nhưng làm thế nào bảo tồn quá khứ Mycenaean trong thi phẩm? Và nếu bảo tồn thì bảo tồn tới mức nào? Câu hỏi đơn sơ mà hóc búa. Học giả Tây Âu trả lời ngắn gọn: trường ca sống được là nhờ bàn tay bà mẹ truyền khẩu. Khoảng 1920 qua các cuộc ca hát, ngâm vịnh, do quan sát hình thức sáng tạo thi ca trực khẩu vẫn thực hiện thường xuyên trên mấy nước thuộc bán đảo Balkan, nhất là Nam Tư, học giả trẻ tuổi người Mỹ, ông Milman Parry kết luận trường ca Iliad và Odysseus đã được sáng tác, lưu truyền dưới dạng truyền khẩu qua vô vàn thế hệ trước khi ghi lại thành văn. Theo phương thức sáng tác vừa kể, thi sĩ ca công từng quen thuộc huyền thoại, truyền thuyết ứng khẩu thành thơ ngân nga kể chuyện trước khán giả trong sinh hoạt văn hóa giải trí hàng giờ hết đêm này qua đêm khác. Để lấy cảm hứng đồng thời tạo cảm giác, thi sĩ ca công thường dựa vào câu, dòng tiền chế, âm vận theo hình thức thi ca quy ước. Lặp lại câu như ‘Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng’, ‘Poseidon rung chuyển trái đất’, ‘lời như có cánh bay xa’ chứng tỏ Odysseus xuất thân từ thi ca truyền khẩu gồm từ ngữ tiền chế và cú pháp công thức.

Mặt khác, cũng không nên nghĩ thi phẩm không thay đổi, chuyện Homer kể phản ánh thực trạng sinh hoạt xã hội thời Mycenaean. Thơ truyền khẩu theo công thức thay đổi theo bản chất và hoàn cảnh. Không những khi kể lại mỗi loại thay đổi đôi chút, mà vì miếng cơm manh áo thi sĩ ca công còn phải tìm đủ cách làm vừa lòng khán giả an tọa trước mặt. Cảm hứng dâng cao, thay lời đổi ý, thi sĩ ca công phải sáng tạo thế giới ý nghĩa đối với khán giả, không duy trì hay bảo tồn một cách chính xác, cứng nhắc nếp sống thuộc tiền nhân. Homer đặt chuyện của ông vào thời đại hoàng kim, ấy là quá khứ xa xôi, ngay cả đối với khán giả thế hệ đầu tiên, bằng cách khéo léo đưa vào thi phẩm phẩm chất cổ xưa như giao chiến bằng xe, vũ khí bằng đồng đã biến dạng khỏi thời đại ông sống. Việc ông làm khiến các nhà khảo cổ nại có khẳng định trường ca của ông không phản ánh trung thực thế giới Mycenaean. Chiến binh trong Iliad và Odysseus chiến đấu như thời Homer: đi bộ, ném thương, cận chiến rút kiếm đâm chém. Khi bước lên xe ra chiến

trường, chiến binh trong Iliad chỉ muốn chứng tỏ ta đây oai hùng. Tới chiến trường chiến binh xuống xe rút vũ khí giao chiến với quân thù. Trái lại, theo sử liệu, người Mycenaean dùng xe như pháo đài di động từ đó bắn tên nhằm thẳng quân thù. Bởi thế có học giả nghĩ họ chinh phục bán đảo Hy-lạp cơ bản là nhờ xe có khả năng áp đảo, khống chế chiến trường. Thế giới của Odyssêy không phản ánh trung thực thời kỳ Mycenaean ở chỗ xuất hiện cuối thời gian ba trăm năm không có chữ viết Homer không biết gì nhiều lối sống đã biến dạng. Hơn thế, Odyssêy cũng không phản ánh thế giới cuối thế kỷ VIII TCN khi trường ca dường như được ghi lại thành văn. Homer chỉ sáng tạo quá khứ huyền thoại, đối với ngày nay là tưởng tượng, song đối với khán giả ngày xưa là chân thực, tiếng nói phản ánh truyền thống nhằm chuyển dịch phong tục, tập quán thời mình thành hình ảnh, ước mơ mang giá trị phổ quát và ý nghĩa trường cửu.

Trái lại, tin tưởng là tài liệu chính xác về lịch sử dân tộc thuở lập quốc, kho tàng trí thức phong phú, rực rỡ người Hy-lạp trong các thành quốc coi trường ca Homer như tác phẩm quốc hồn quốc túy có khả năng rèn luyện tâm trí, thống nhất nhân tâm. Trực diện với cuộc xâm lăng vũ bão quân Ba-Tư thực hiện thế kỷ VI và V TCN, tìm tiền lệ trong huyền thoại, gạt khác biệt sang bên để đương đầu với kẻ thù chung, thành quốc lấy thi tập làm nền tảng giáo dục thanh thiếu niên. Lý do thúc đẩy một phần vì chính trị. Tuy nhiên, ảnh hưởng sâu đậm của thi phẩm vượt xa giá trị tuyên truyền nhất thời. Quá khứ cho thấy không phải ai cũng nhắm mắt coi sáng tác của Homer là ích dụng. Trong triết phẩm Cộng Hòa (Politeia), đối thoại triết lý ra đời thế kỷ IV TCN bàn về cấu tạo và tổ chức nhà nước lý tưởng, Platon coi trường ca của Homer như đối thủ đáng gờm hơn hết trong việc giáo hóa người dân Athens: làm thế nào chinh lý, điều xử cuộc sống, chấp nhận cái hay, phủ nhận cái dở, công nhận giá trị chân thực của thần linh và con người. Đặc biệt khó chịu trước tác phong phi đạo đức của thần linh Homer miêu tả, không có cảm tình với cái triển diễn trước mắt, triết gia lên án thái độ tiêu cực núp bóng thi ca gợi nên cảm xúc nhớp nhúa trong tâm hồn khán giả! Thái độ hoàn toàn trái ngược với đầu óc trí thức siêu việt, triết gia hầu

như nhắm mắt, bịt tai đối với ý nghĩa bóng bẩy diễn tả trong thi phẩm. Mạn Tây vào hạ bán thế kỷ V sau khi đế quốc La-mã tan rã, việc bảo tồn nguyên cáo đình trệ, việc học hỏi tiếng Hy-lạp suy vi, bởi thế tiếng nói của Homer trầm lắng, im bất đến thế kỷ XV mới ngoi ngóp, vang vọng trở lại. Suốt thời Trung cổ ở châu Âu không có thư viện nào có nguyên cáo hai trường ca. Văn chương Hy-lạp, nhất là văn chương phong phú thời kỳ cổ điển, không tồn tại ở Tây Âu dưới bất kể hình thức nào, trừ một số do ký lục triều đình Charlemagne (742-814) vô tình bỏ công lưu trữ. Mạn Đông (đế quốc Byzantin) tập trung quyền lực ở Constantinople thực hiện mọi dịch vụ bằng tiếng Hy-lạp, bảo tồn hai thi phẩm suốt thời gian tồn tại. Giữa thế kỷ VII và thế kỷ XV đạo Hồi càng ngày càng phát triển, tiến sâu lan rộng vào đế quốc, cùng thời gian Odysseus cũng thâm nhập huyền thoại Ả-rập mở đường cho bảy chuyến phiêu du của Sindbad trong Nghìn lẻ một đêm, trong đó thủy thủ khuất phục khổng lồ ăn thịt người bằng cách chuốc rượu rồi đâm lòi mắt. Trong khi đó trong Inferno đặt Homer trên hàng ghế danh dự trong số năm thi bá trường ca bất hủ, Dante thi sĩ Ý để Odysseus ở vòng thứ tám dưới địa ngục, vòng dành cho kẻ bịp bợm, dối lừa. Tóm lại, thi phẩm sau này coi như cột trụ xây dựng văn minh châu Âu đã vắng bóng nhiều thế kỷ suốt thời gian kiến tạo văn hóa châu Âu, trừ ảnh hưởng gián tiếp thi sĩ La-mã, song về tư tưởng thẩm mỹ và đạo đức rất khác biệt. Tuy thế, việc khám phá Homer, sau khi các học giả bỏ chạy, vì Thổ-nhĩ-kỳ chinh phục chiến tuyến cuối cùng của đế quốc Byzantin năm 1453, đã tạo âm điệu đặc biệt khắp nước Ý thời Văn nghệ Phục hưng, âm điệu rền vang khắp lục địa, bây giờ vẫn còn ngân nga. Lúc thế kỷ XV từ từ chuyển bước sang thế kỷ XVI Giáo hội Ki-tô rạn nứt, chia thành giáo phái, bề ngoài cũng như bên trong, luôn luôn hục hặc, chống đối, kình địch lẫn nhau. Người châu Âu phát triển tầm hoạt động cả về địa lý lẫn khoa học, nhờ thế nhìn thế giới khác xưa, song tầm nhìn dường như vẫn chưa xuyên suốt để giải thích sự việc. Cùng thời gian chính quyền phong kiến địa phương liên hiệp kết hợp thành quốc gia. Trong thế giới như vậy bản chất và uy quyền trở thành vấn đề nhức nhối cần giải quyết dứt khoát. Tiêu chuẩn theo đó người dân quyết định họ là ai, họ làm gì trong cộng đồng không còn lý do tồn tại. Bởi thế vấn đề

minh định bản thân, duy trì trật tự xã hội sẽ xác định năm trăm năm giữa lúc đó và bây giờ. Và bởi thế câu nói ‘châu Âu thời mới’ hàm ý tình trạng tiếp nối thời trước với thời nay nhiều sử gia Tây Âu đã thay bằng chữ ‘tái sinh’ hoặc ‘phục hưng’. Dù sao từ mới sử dụng ở phương trời ấy cũng thừa nhận thế kỷ XV là khởi đầu kỷ nguyên mới. Nên chỉ theo nghĩa nào đó lúc thế giới mới chào đời cũng là lúc Odyssê tái sinh. Ngày nay đọc thi phẩm, mạn đàm của thi phẩm về vấn đề uy quyền và bản chất vẫn là sức mạnh lôi cuốn khác thường.

Odyssê dài 12.110 câu chia thành 24 khúc, dài ngắn khác nhau, ngắn nhất 331câu (khúc 6), dài nhất 847câu (khúc 4), đánh số theo chữ thường từ alpha đến omega. Nội dung thi tập theo bố cục từng khúc có thể tóm lược như sau:

Khúc 1 (444 câu). Thi sĩ cất tiếng khẩn cầu Thi Thần. Chủ đề thi tập là ‘người trăm phương nghìn kể’ (1-10). Theo yêu cầu của Athena, trong khi hải thần Poseidon vắng mặt, thần linh họp hội đồng, Chúa tể quyết định để Odysseus trở về quê hương (11-95). Giả dạng là Mentès, quân vương người Taphian, Athena đến Ithaka. Telemachos tiếp đón nồng hậu. Muốn nâng cao tinh thần ủ dột, nữ thần khuyến khích Telemachos đi Pylos cát bặt ngàn gặp Nestor, rồi Sparta tới nhà Menelaos dò hỏi tin tức thân phụ (96-324). Phấn khởi hơn bao giờ Telemachos gọi mẹ Penelope lên phòng vì bà xuống đại sảnh nghe thi sĩ ca công Phemios biểu diễn, ngâm nga, sau đó báo cho đám cầu hôn hay ngày mai sẽ ra quảng trường nói rõ quyết định trước nhân dân. Màn đêm buông, mọi người ra về nghỉ ngơi, Telemachos đi ngủ, vú già cần mẫn Eurykleia lo việc chăn giường (325-444).

Khúc 2 (434 câu). Hôm sau theo lời triệu tập của Telemachos rạng đông dân Ithaka tụ tập ở quảng trường. Telemachos tỏ ý than phiền về thái độ của đám cầu hôn ăn hại, phá phách, đồng thời tuyên bố sẽ đi Sparta và Pylos tìm thân phụ. Antinoos chống đối, Penelope lập kế, Chúa tể gửi điềm triệu, Halitherses tiên đoán tốt lành, nhưng Eurymachos bẻ queo chế giễu. Bất kể

Halitherses và Mentor đưa ý kiến khuyên can, đám cầu hôn nhất định không rời lãnh trang Odysseus. Không những thế mặc dù Telemachos yêu cầu họ còn từ chối cấp thuyền và tay chèo. Hội nghị giải tán (1-259). Lẳng lẳng ra bờ biển, Telemachos cầu khẩn Athena. Giả dạng Mentor xuất hiện nguyên hình, nữ thần hứa trợ giúp (260-298). Trở về gặp đám cầu hôn, Antinoos mời mọc một cách mỉa mai, Telemachos khước từ, song ra lệnh vú già Eurykleia sửa soạn mọi thứ để ra đi. Athena cung cấp thuyền và tay chèo (299-404). Chiều xuống. Trời tối. Thực phẩm, vật dụng sẵn sàng, tạm biệt vú già tận tụy, Telemachos xuống thuyền rời Ithaka cùng Athena-Mentor ra khơi âm thầm trực chỉ Pylos (405-434).

Khúc 3 (497 câu). Tới Pylos trong lúc dân sở tại làm lễ tế sinh ngoài bãi biển dâng hải thần Poseidon, Athena và Telemachos được đón tiếp ân cần (1-66). Đáp lời Nestor vặn hỏi Telemachos nói mục đích chuyến đi, cùng lúc xin lão công cho biết có hay tin gì về thân phụ không (67-101). Nestor kể thử thách, gian nan, nguy hiểm, cực khổ quân lính Achaian gánh chịu trước thành Troa và trên đường trở về quê hương, song không hay biết gì về Odysseus (102-200). Trò chuyện thân mật hai người nói tới đám cầu hôn, cơ may trả thù và Odysseus trở về (201-238). Do Telemachos yêu cầu Nestor giải thích làm sao việc Menelaos vắng nhà lại tạo điều kiện cho việc mưu sát Agamemnon (239-328). Sau khi làm lễ tế sinh dâng thần linh, Nestor mời khách quý ở lại nghỉ đêm, Athena khước từ (329-370). Nữ thần biến dạng thành con chim. Nhận ra khách quý là thần linh Nestor quyết định cúng bái (371-403). Sáng hôm sau lão công làm lễ tế sinh dâng nữ thần (404-463). Sau bữa ăn theo nghi thức, cùng Peisistratos con út chủ nhân, Telemachos lên xe nhắm hướng Sparta, nghỉ đêm ở Pherai, hôm sau đi Lakedaimon (464-497).

Khúc 4 (847 câu). Chiều tối hai người tới Lakedaimon, đúng lúc Menelaos tổ chức đám cưới, dựng vợ cho con trai, gả chồng cho con gái. Quân vương tiếp đón nồng hậu (1-67). Telemachos ngây ngất trước vẻ đẹp cung điện vừa lộng lẫy, vừa nguy nga khiến quân vương kể lại ông sở hữu của cải như thế

nào. Trong lúc chuyện trò ông khẳng định trong số đồng đội ra đi rồi trở về ông thương tiếc Odysseus hơn cả (68-112). Telemachos rơm rớm nước mắt. Menelaos và Helen nom thấy (113-154). Peisistratos nói rõ lý lịch hai người, đồng thời giải thích mục đích chuyến đi. Menelaos bày tỏ tiếc nuối, mọi người xúc động khôn nguôi, trừ Peisistratos (155-234). Helen mời nước, được chất népenthès thơm phức nhằm xua đuổi kỷ niệm đau buồn, rồi kể lại thái độ can trường của Odysseus, Menelaos hồi tưởng chuyện ngựa gỗ, chiến công Odysseus thực hiện, sau đó mọi người đi ngủ (235-305). Hôm sau, Telemachos tỏ ý muốn biết tin thân phụ. Menelaos bắt đầu kể lại những gì ông biết về người vắng mặt, tiên đoán đám cầu hôn sẽ chết, bản thân trở về quê hương (306-350). Tới Ai-cập được nữ thần biển cả Eidothea giúp đỡ, gặp Proteus nhờ thế ông có cơ may vận hỏi, Ông già Biển cả kể lại thủ lĩnh Achaian trở về sum họp gia đình, Aias con Oileus đắm tàu, Aigisthos ám sát Agamemnon (351-547). Odysseus còn sống, song bị nữ thần biển cả Calypso giữ gýt trên đảo (548-569). Telemachos ngỏ ý muốn trở về Ithaka. Tỏ lòng hiếu khách Menelaos trao tặng phẩm, Telemachos đón nhận (570-624). Trong thời gian đó vì hay Telemachos trốn đi, đám cầu hôn rủ nhau mai phục đón đường thanh toán (625-674). Ở nhà đã lo lắng lại buồn rầu, do biết đám cầu hôn âm mưu thực hiện ác ý, theo lời vú già, Penelope cầu nguyện Athena (675-794). Nữ thần phái bóng ma giả dạng Iphthime, vợ Eumelos, em Penelope, đến an ủi (795-841) đưa Penelope vào giấc mơ êm đềm. Đi phục kích, đám cầu hôn hy vọng nhìn tận mắt Telemachos gục chết (842-847).

Khúc 5 (493 câu). Thần linh lại họp hội đồng. Theo lời Athena cầu xin, Chúa tể quyết định để Odysseus trở về (1-42). Hermes đem lệnh trao Calypso bắt trả tự do cho tù nhân (43-147). Đứng không xa thần động là bao, đứng lẻ loi một mình, không sao cầm nổi nước mắt, Odysseus bật khóc. Nói rõ sự thể, nữ thần biển cả ngỏ ý biến đương sự thành bất tử, cùng lúc theo lệnh Chúa tể bảo đương sự đóng thuyền, song tìm đủ cách giữ lại sống với mình (148-227). Trong bốn ngày Odysseus đóng xong, sang ngày thứ năm ra đi, đến ngày thứ mười tám tới gần đất người Phaiakian (228-

281). Bất đồ nhìn thấy hải thần Poseidon nổi phong ba nhấn chìm thuyền, giết sạch tay chèo, trừ Odysseus (282-332). Lênh đênh trên biển cả, nhờ nữ thần Leucothea (tức Ino) hộ mệnh (333-353) bám chặt sống thuyền Odysseus thoát hiểm. Chèo gãy phải bơi vào bờ, nhờ cánh buồm Leucothea đưa cho và Athena dang tay che chở, nhìn thấy đất liền, Odysseus lên đảo Scheria (354-423). Bờ biển lởm chởm khó leo, cố gắng hầu như tuyệt vọng, cuối cùng dạt vào cửa sông, Odysseus mò lên rừng nằm nghỉ dưới lùm cây rậm rạp, lấy lá khô phủ kín thân thể, lịm ngủ vì kiệt sức (424-493).

Khúc 6 (331 câu). Athena xuất hiện trong giấc mơ khuyên Nausikaa, con gái Alkinoos, quân vương người Phaiakian, nên ra sông giặt quần áo cho gia đình (1-47). Sáng ra thiếu nữ xin phép bố dùng xe la kéo và đem nữ tỳ đi theo (48-84). Giặt giũ, xuống sông tắm rửa xong xuôi, mấy thiếu nữ lên bờ chơi bóng chuyền, tiếng cười đùa khiến Odysseus tỉnh giấc (85-126). Nausikaa vào rừng xem khách lạ là ai. Luống cuống, khó xử trước thiếu nữ nhan sắc trong khi mình trần truồng, vội vàng lấy lá khô che thân, đứng cách xa Odysseus ngỏ lời xin giúp đỡ (127-197). Nausikaa bảo nữ tỳ đem quần áo và thực phẩm cho khách lạ (198-250). Sau đó Nausikaa cùng nữ tỳ ra về. Odysseus đi theo tới ven thành phố (251-315). Nhưng sợ cùng đi như thế sẽ bất tiện, Nausikaa đề nghị khách lạ vào rừng chờ lúc thuận tiện tới hoàng cung diện kiến hoàng hậu Arete. Vào rừng âm u, cây cối um tùm, rậm rạp, Odysseus khẩn vái, cầu xin Athena phù hộ (316-331).

Khúc 7 (347 câu). Nausikaa về tới cung điện cũng là lúc Odysseus vào thành phố, lẫn mình trong sương mù theo bước thiếu nữ dẫn đường (Athena), ngần ngơ trước vị trí đặc biệt, kiến trúc ngoạn mục, nhất là hoàng cung và ngự uyển (1-132). Đi qua đại sảnh vào nội cung yết kiến hoàng hậu Arete, Odysseus thấy hoàng thân và thủ lĩnh Phaiakian tụ tập đông đảo trong cung điện, tất cả để mắt nhìn, im lặng và ngạc nhiên. Trưởng thượng Echeneos trình trọng giới thiệu, quân vương Alkinoos vừa ngỏ lời chào đón vừa đưa tay đỡ dậy. Thăm nghĩ khách lạ có lẽ là thần linh, quân vương hứa sẽ đưa về quê hương (133-232). Mọi người ra về, hoàng hậu hỏi chuyện:

Chẳng hay mặc quần áo vừa đưa khách lạ thấy thế nào? Đáp từng lời, khách lạ nói lý do, tiếp theo kể gian truân, thuyền chìm, đồng đội chết hết, lên đảo ở với yêu mị Calypso bảy năm. Lúc khách lạ rời đảo Ogygia, biển vẫn nổi sóng dữ dội, thuyền trôi dạt biên biệt. Nghe mà xúc động, quân vương lại khẳng định người Phaiakian sẽ đưa khách lạ trở về quê cha đất tổ, cùng lúc ngỏ ý muốn gả con gái. Màn đêm buông, mọi người đi ngủ (233-347).

Khúc 8 (586 câu). Giả dạng lệnh sứ Athena kêu gọi người Phaiakian ra gặp khách lạ. Sáng hôm sau triệu tập hội nghị, quân vương Alkinoos chỉ thị bày tôi lo việc đưa khách lạ ra về (1-45). Trong khi sửa soạn thuyền cộ và mọi thứ cần thiết cho chuyến đi, cung điện tổ chức đại tiệc. Thi sĩ ca công Demodokos trình diễn, bắt đầu ca khúc miêu tả xích mích giữa Odysseus và Achilleus, rồi đến ca khúc kể chuyện cuộc chiến thành Troa, Odysseus xúc động khôn xiết, lệ tuôn ướt gò má. Nom thấy bèn an ủi, quân vương mời thực khách trở lại quảng trường tham dự cuộc đua tranh tài lực sĩ (46-103). Qua vài thử thách Euryalos cười khẩy tỏ ý giễu cợt; thái độ lỗ mãng của thanh niên khiến Odysseus quyết định tham dự. Ném đĩa Odysseus thắng tất cả. Bộ môn khác cũng vậy Odysseus bỏ xa đối thủ người Phaiakian. Không khí căng thẳng. Muốn xoa dịu tức giận trong lòng lực sĩ, quân vương ra lệnh vời thi sĩ ca công tới biểu diễn (104-265). Demodokos cất tiếng ngân nga ca khúc kể chuyện mối tình giữa thần linh chiến tranh Ares và giai thần tuyệt mỹ Aphrodite (266-366). Tiếp theo là khiêu vũ. Nhìn mọi người dật dìu, thân hình nhịp nhàng nhún nhảy, Odysseus cảm thấy thích thú, mê mẩn. Quân vương giục hoàng thân và thủ lĩnh đem phẩm vật tặng khách lạ, làm vậy là muốn Euryalos giải hòa. Chiều bắt đầu buông. Mọi người trở lại cung điện. Nausikaa rủ bước tới chào Odysseus lần cuối (367-469). Dạ tiệc kết thúc. Demodokos hát bài ngựa gỗ thành Troa. Vì thấy khách lạ che mặt, nước mắt từ từ ứa ra, quân vương bèn hỏi tên tuổi và lý do vì sao nhỏ lệ (470-586).

Khúc 9 (566 câu). Sau khi ngỏ lời tán thưởng thi sĩ ca công, khách lạ xưng tên và nói rõ xứ sở cho người Phaiakian hay, đoạn kể chuyện phiêu lưu từ

lúc rời đất Troad trở về quê hương (1-38). Gồm bốn khúc (từ 9 đến 12) phần này chiếm vai trò chính yếu trong thi phẩm và vị trí đặc biệt khách lạ vượt biển tuyệt vời năm giữ. Khách lạ rời biển lên bờ đất Thrace, cướp phá thành phố Ismaros, bị người Kikon phản công đánh đuổi phải chạy thực mạng xuống thuyền. Lênh đênh trên sóng nước gặp gió nghịch chiều thổi như muốn nhận chìm, tới mũi Maleia định vượt, sau chín ngày ròng rã trên mặt biển, khách lạ dạt vào đất người ăn hạt sen, thực phẩm kỳ lạ ăn vào là mắc chứng lãng quên, mất ý định muốn trở về (39-104). Sợ mắc căn bệnh rùng rợn, vội vàng bỏ đi, khách lạ tới đảo đối diện đất người Cyclop (105-169). Để mười một thuyền ở lại, lấy một thuyền ra đi cùng mười hai đồng đội, khách lạ vào hang động Polyphemos, khổng lồ đã ăn thịt nhiều người, trong hai ngày nuốt tươi sáu tay chèo vừa tới, bắt giam tất cả. Nhưng chiều tối ngày thứ hai, tìm cách hạ thủ, chuốc rượu cho say, khách lạ đâm nát mắt, khổng lồ độc nhãn không nom thấy gì. Mù đặc, lờng lộn như điên như cuồng, khổng lồ kêu gọi thân phụ hải thần Poseidon cứu nguy (170-436). Sáng sớm hôm sau khách lạ cùng đồng đội vội lên xuống thuyền. Ra khơi khách lạ ‘vô danh’ quay lại cất tiếng cả cười chế nhạo khổng lồ đang loay hoay sờ soạng kiếm tìm đá tảng để đập nát mũi thuyền (437-566).

Khúc 10 (574 câu). Tới đảo thuộc quyền Aiolos, Odysseus và đồng hành được vua gió hiếu khách tiếp đón niềm nở, không những thế lại chỉ đường trở về. Nhưng do tò mò muốn tìm vàng bạc, tay chèo mở túi xem bên trong đựng gì, gió nghịch chiều vùn vụt bay đi, phong ba đổ tới, thuyền dạt trở lại đảo Aiolos, vua gió bất bình từ chối giúp đỡ (1-76). Odysseus và đồng hành đành nhổ neo, tới đất người Laistrygon, dân ăn thịt người, đến nơi mười một trong số mười hai thuyền bị sóng đánh chìm, tay chèo chết hết, vật dụng mất hẳn (77-132). Odysseus quay thuyền trực chỉ đảo Aiaia, quê hương yêu phụ Circe. Sáng ngày thứ tư Odysseus phái mấy tay chèo do đồng hành thân tín Eurylochos dẫn đầu đi dò la tin tức, tìm hiểu tình hình. Gặp yêu phụ vốn là phù thủy cao tay, nàng cho tất cả uống thuốc lú, sau đó biến tất cả thành heo, trừ Eurylochos trở về kể đầu đuôi sự thể cho Odysseus hay (133-273). Nhờ thần linh lệnh sứ Hermes trợ giúp cho uống

được chất lấy từ cây môlu, cây kỳ diệu rễ đen, hoa trắng, có khả năng vô hiệu hóa mọi bùa phép yêu phụ yểm đặt, Odysseus giải thoát đồng hành trở lại thành người, không những thế còn chiếm được cảm tình vì yêu phụ muốn là người yêu muôn thuở (274-405). Ở lại đảo một năm, sau thời gian đó, tay chèo đòi về. Đồng ý, song yêu phụ nhẹ lời khuyên nhủ nếu quả thực muốn vậy trước hết Odysseus nên xuống âm phủ hỏi thầy đoán Teiresias đường đi nước bước. Hơn thế yêu phụ còn chỉ cách gọi hồn ma người quá cố (406-540). Đêm trước ngày ra đi bắt đờ Odysseus mất tài công Elpenor, ngã từ nóc nhà lãnh trang rơi xuống đất, gãy đành đạch, chết đứ đừ (541-574).

Khúc 11 (640 câu). Đến xứ người Kimmerian, bước vào âm phủ, Odysseus cắt tiết vật tế thần cho máu chảy xuống hố vừa đào (1-50), kêu gọi hồn ma và ngỏ lời với Elpenor. Hồn ma đồng hành lù lù xuất hiện nằng nặc đòi mai táng, dựng mộ phần (51-83). Tách xa mẹ (83-89) Odysseus để tai lắng nghe thầy đoán Teiresias tiên báo thử thách, gian nan đang chờ đợi (90-149). Gặp thân mẫu bà nói cho hay tình hình đảo Ithaka (150-224). Sau bà hàng loạt mệnh phụ lừng danh hiện hình (225-332). Đàm đạo với Arete, Echeneos, Alkinoos, ba người yêu cầu Odysseus hoãn chuyển đi, ngày mai hãy lên đường, thay vì thế tiếp tục kể chuyện cho mọi người cùng hay (333-384). Odysseus kể đã chuyện trò với Agamemnon (385-464), Achilleus (465-540) và Aias lúc nào cũng im lặng vì lòng còn mang mối hận khó quên (541-567). Tiếp theo là miêu tả địa ngục trong đó có quan tòa Minos, thợ săn Orion, khổng lồ Tityos, hung thần Tantalos, quân vương Sisypheos, xạ thủ Herakles (568-626). Cuối cùng thấy người quá cố kéo tới ùn ùn, mỗi lúc một đông, bất giác hoảng sợ, Odysseus vội vàng quay về thuyền, rồi lắng lắng xuống sông Đại Dương (627-640).

Khúc 12 (453 câu). Trở lại đảo Aiaia, Odysseus làm lễ mai táng tưởng nhớ Elpenor; yêu phụ Circe giải thích, chỉ lối nên theo, song báo động nguy hiểm Odysseus sẽ gặp trên đường trở về (1-141). Ra đi mới đầu thuyền xuôi gió thuận, về sau tới vùng yêu nữ Seirên, thuyền gặp trắc trở. Bỗng dừng

tiếng hát đượm vẻ dụ hoặc, dối lừa, lời cuốn quyết liệt, quyến rũ khác thường ngân vang, dẫu vậy bản thân không mấy may xao xuyến, Odysseus bảo đồng hành tất cả lấy sáp ong bịt kín lỗ tai, lấy thừng trói chặt mình vào cột buồm (142-200). Tới hải đảo nằm giữa hai chướng ngại rừng rợn, theo lời yêu phụ Circe khuyên nhủ, Odysseus lái thuyền gần hang ngầm Skylla để tránh xoáy nước Charybdis. Thuyền băng qua an toàn, nhưng quái vật Skylla nuốt mất sáu đồng hành (201-259). Thuyền tới đảo Đỉnh Ba thuộc quyền thần linh Mặt Trời. Nhớ lời thầy đoán Teiresias tiên báo, Odysseus chỉ ngừng lúc Eurylochos khẩn thiết yêu cầu (260-302). Gió ngược chiều ngăn không cho tiến tới, thuyền phải dừng một tháng trong bến đậu Messene khuất kín, đồ ăn thức uống cạn dần. Đúng lúc đó, trong khi Odysseus thiếp ngủ, đồng hành bắt bò của thần linh Mặt Trời làm thịt (303-373). Nổi giận vì hành động lỗ mãng, táo tợn, và lại thần linh Mặt Trời lại yêu cầu, bèn ra tay trừng phạt, Chúa tể nổi bão đánh chìm thuyền, tất cả chết, chỉ có Odysseus thoát hiểm. Quay lại hang ngầm Skylla và xoáy nước Charybdis, Odysseus lách qua hải lộ, chuyển dòng mất chín ngày, cuối cùng nhờ gió nam thổi mạnh dạt tới đảo Ogygia, lên bờ yêu mị Calypso tiếp đón niềm nở; chuyện Odysseus kể cho người Phaiakian nghe kết thúc (374-453).

Khúc 13 (440 câu). Nghe chuyện Odysseus kể cử tọa vừa kinh ngạc vừa thán phục. Thấy thế quân vương Alkinoos vội thủ lĩnh, hoàng thân tử tôn hiếu khách tặng thêm phẩm vật, rồi sửa soạn thuyền đưa khách lạ về quê hương. Chiều hôm sau, sau lễ tế sinh và yến tiệc, Odysseus xin phép cáo lui. Ban đêm trong lúc ngon giấc Odysseus được tay chèo Phaiakian đem xuống thuyền chở về Ithaka (1-92). Tới đảo nằm giữa hai bến tay chèo men theo ven biển trước khi cập cảng Ông già Biển cả (Phorkys), sau đó đưa khách lạ lên bờ cùng tặng phẩm. Thấy trở về, không xa bến đậu, nổi giận vì người Phaiakian ra tay trợ giúp khách lạ, hải thần Poseidon tức thì biến chiếc thuyền thành khối đá. Người Phaiakian chấm dứt nhiệm vụ lái thuyền đưa đường (93-184). Tỉnh dậy không nhận ra xứ sở Odysseus thầm nghĩ bị đánh lừa. Thấy vậy Athena bèn lấy sương mù bao phủ. Nữ thần hiện hình

dưới dạng mục phu trẻ tuổi. Phần mình, do nghi ngờ, Odysseus muốn biến thành người đảo Krete ham thích phiêu lưu (185-286). Hiện nguyên hình nữ thần cho khách lạ biết mình là ai, đoạn đánh tan sương mù. Odysseus cúi chào quê hương (287-360). Athena gợi ý trước hết Odysseus nên tới nhà nô bộc chăn heo Eumaios, từ đó đến nay vẫn một lòng một dạ, tiếp theo cải trang giả dạng Odysseus là ăn mày (361-438). Sau đó nữ thần lên đường tới Lakedaimon để đưa Telemachos trở về (439-440).

Khúc 14 (533 câu). Odysseus lén lút mò tới nhà Eumaios, suýt nữa bị chó cắn nát thây, ngôi nhà đơn sơ, tiêu tụy (1-47). Tỏ lòng hiếu khách tiếp đón niềm nở, nô bộc soạn bữa ăn thanh đạm mời khách lạ, trong lúc ăn thốt lời than phiền, chỉ trích cung cách cao ngạo của đám cầu hôn, lo sợ tính mạng Telemachos không an toàn, đặc biệt tỏ ý thương tiếc chủ nhân chẳng hiểu vì sao đi biển biệt (48-108). Giả dạng người đảo Krete ham phiêu lưu mạo hiểm, khách lạ khẳng định rồi ra thế nào Odysseus cũng trở về, bởi mới nghe tin lúc ở Thesprotia (109-161). Nghe vậy thì nghe, kể cả lời thề thốt, song trong thâm tâm nô bộc không tin chút nào (162-190). Odysseus liền thác lời kể chuyện phiêu lưu, nửa phần hư cấu, nửa phần hiện thực. Odysseus nói trong lúc lang bạt kỳ hồ nay đây mai đó góc biển chân trời có để ý theo dõi, dò la tin tức người vắng mặt (191-359). Nô bộc lại tỏ ý không tin. Dẫu vậy khách lạ vẫn khẳng định sự thật (360-408). Từ cánh đồng mục phu xưa đàn trở về; nô bộc giết heo làm bữa tối, xử sự đúng cung cách người cha gia đình (409-456). Vì mùa đông bắt đầu trời trở lạnh, muốn thử lòng, Odysseus bịa chuyện khéo léo nhằm gợi ý nô bộc cho áo ấm đắp qua đêm. Chẳng chút ngần ngại nô bộc chiều ý thật tự nhiên, khách lạ lẳng lẳng ngon giấc bên đồng lửa bập bùng (457-533).

Khúc 15 (557 câu). Pallas Athena lên đường tới Lakedaimon giải thích cho con Odysseus hay đám cầu hôn phục kích mưu sát làm thế nào thoát hiểm, đồng thời thúc giục đã đến lúc phải trở về. Quân vương và hoàng hậu sở tại tặng nhiều phẩm vật. Lúc tạm biệt Helen còn tiên báo điềm tốt: chim ưng cặp con ngỗng mang đi (1-181). Rồi Pherai lên đường Telemachos trực chỉ

Pylos. Tối nơi chia tay Peisistratos, không đến chào tạm biệt lão vương Nestor, Telemachos xuống thuyền. Nom thấy Theoklymenos bèn leo lên đi theo. Là con nhà có tài tiên tri, song vì vừa giết người, đương sự bỏ đất Argos trốn đi (182-300). Hôm sau sẩm tối Odysseus ngó ý muốn rời nơi tạm trú ra đi, nhưng nô bộc ngăn cản giữ lại. Dò hỏi tin tức, qua nô bộc chân thật, chất phác, Odysseus hay thân phụ sống cuộc đời buồn thảm, thân mẫu già nua qua đời vì thương nhớ. Nô bộc kể bản thân thuộc hàng vương giả, song lúc nhỏ bị bắt cóc đem bán ở Ithaka (301-492). Đêm sau Telemachos cập bờ phía nam Ithaka, lên đất liền an toàn. Để mặc Theoklymenos tự mình đi về thành phố, lại thấy điếm triệu, Telemachos lảng lạng băng qua cánh đồng đến nhà nô bộc Eumaios (493-557).

Khúc 16 (481 câu). Rạng đông Telemachos tới nhà nô bộc lúc này đã dẫn heo ra đồng. Thoát chết không bị phục kích đám cầu hôn âm mưu thực hiện, Telemachos bước vào ngôi nhà tầm thường, đàn chó xố tới quẩn quít, quấy đuôi rít kêu, cảnh khiến Odysseus mừng thầm (1-39). Nô bộc ngỏ lời nhờ khách lạ để ý trông nom chủ nhân trẻ tuổi, song can ngăn đừng về nhà, bởi cần cảnh giác đề phòng thái độ xấc xược của đám cầu hôn. Nô bộc ra thành phố báo tin cho Penelope hay quý tử đã trở về an toàn (40-155). Athena biến khách lạ trở lại nguyên hình. Theo lời nữ thần, Odysseus lộ diện cho Telemachos hay (156-219). Bố con gặp nhau lần đầu, bàn tính thanh toán đám cầu hôn. Telemachos nói rõ số lượng, đồng thời can ngăn bố đừng hiện hình thực sự khi gặp đám này; bố con đồng ý để mặc Odysseus bị giễu cợt, lăng mạ, nhẫn nhục tới lúc trả thù (220-320). Nghe tin thuyền vào vũng đậu không có Telemachos, ngạc nhiên hết sức, đám cầu hôn lại tổ chức mưu sát. Biết sự thể Penelope nặng lời trách cứ Antinoos đã chủ mưu tìm cách giết con mình (321-451). Nô bộc quay về ngôi nhà lụp xụp. Odysseus lại trở thành ăn mày già nua (452-481).

Khúc 17 (606 câu). Sáng hôm sau Telemachos ra thành phố gặp thân mẫu, nói cho bà hay theo Menelaos kể Odysseus còn sống. Cùng đi với Theoklymenos đến nơi vừa bước vào cung điện Telemachos gặp nhũ mẫu

và thân mẫu. Eurykleia và Penelope vui vẻ đón tiếp. Telemachos kể cho hai người hay Menelaos và Helen hiếu khách hết sức đã tiếp đón niềm nở. Sau đó Telemachos ra quảng trường. Telemachos muốn thân mẫu cư xử với Theoklymenos thật ân cần vì thầy đoán khẳng định Odysseus đã về Ithaka (1-165). Đúng lúc đó đám cầu hôn kéo vào đại sảnh, vì đã tính chuyện nhậ nhệt linh đình. Trái lại, Odysseus và Eumaios âm thầm lết bước tới cung điện (166-178). Trên đường đi bất đồ gặp Melanthios, nô bộc chặn dề nhục mạ hai người, đánh đập Odysseus, trước khi nhập bọn với đám cầu hôn (179-260). Hai người tới cung điện, không ai nhận ra Odysseus, trừ chó già Argos (261-327). Thấy ăn mày đi theo Eumaios vào đại sảnh, Antinoos nặng lời mắng nhiếc, dọa nạt nô bộc chặn heo; hai bên cãi nhau, Telemachos phải can thiệp (328-404). Odysseus chìa tay xin đồ bố thí, Antinoos cười giễu, mặt sát, cầm ghế ném trúng đầu (405-491). Nghe tiếng ồn ào từ trên lầu vội vàng đi xuống, Penelope lên tiếng bênh vực, cùng lúc muốn hỏi khách lạ về tin tức phu quân. Nhưng tỏ ra ý tứ, thận trọng, nại có khá chính xác, khách lạ xin tới tối sẽ hầu chuyện (492-590). Bởi thế bây giờ chỉ còn một mình Eumaios lủi thủi đi qua cánh đồng về nhà (591-606).

Khúc 18 (428 câu). Odysseus chìa tay xin ăn mấy cầu hôn. Đúng lúc đó ăn mày Iros tới. Thấy vậy phần tức phần ghét Iros lớn tiếng gây chuyện đuổi đi. Odysseus cự nự chống lại. Antinoos khoái trí đổ thêm dầu vào lửa cho hai bên cãi nhau. Ấu đả quyết liệt. Iros bị đánh như tử. Odysseus cầm chân lôi ra ngoài cửa. Đám cầu hôn khen ngợi Odysseus (1-117). Quay lại dùng lời kín đáo Odysseus nói với cầu hôn Amphinomos người vắng mặt trở về thế nào cũng thẳng tay trừng trị, nhưng lời cảnh cáo chẳng khác gió thoảng ngoài tai (118-157). Penelope muốn xuống đại sảnh, song buồn ngủ. Athena gợi ý nường nường nên trang điểm cho thêm xinh đẹp. Penelope làm theo rồi đi xuống. Chuyện trò với Telemachos nường nường khuyên con tìm cách bảo mọi người đừng sỗ sàng với khách lạ đáng thương (158-242). Tiếp theo trước mặt đám cầu hôn, dánh vẽ quyến rũ, lời lẽ lôi cuốn, nường nường nói sẽ kết hôn với người tài ba hơn hết. Đám cầu hôn thi nhau trao phẩm vật, sau đó giải trí tìm vui qua trò chơi và khiêu vũ (243-301). Trời

tối, Odysseus ngỏ ý muốn thay tỳ nữ lo việc đèn đuốc. Tỳ nữ Melantho quát tháo nhục mạ, Odysseus đe dọa sẽ trừng trị thẳng tay. Cầu hôn Eurymachos nặng lời sỉ vả, trong lúc chuốc rượu cầm ghế quăng, song không trúng. Telemachos và Amphinomos can thiệp, tìm lời xoa dịu. Cuộc rượu thỏa thuê. Telemachos giục đám cầu hôn ra về vì đêm xuống rồi (302-428).

Khúc 19 (604 câu). Đám cầu hôn đi rồi Odysseus mới rỉ tai con đem vũ khí từ đại sảnh qua nhà kho để chúng khỏi sử dụng. Tay cầm bó đuốc, bức tường sáng rực, Athena tỏ ý tán thành (1-46). Rồi từ phòng xuống đại sảnh, Melantho theo sau, nghe nữ tỳ lại sỉ nhục ăn mày, Penelope tức thì trách mắng sao lại lỗ mãng đến thế (47-102). Penelope hỏi khách lạ từ đâu tới. Khách lạ im lặng. Penelope tỏ ý muốn biết (103-163). Khách lạ đành trả lời. Khách lạ nói khách lạ là người đảo Krete. Penelope lắng nghe, xúc động khôn xiết, nước mắt tuôn trào, khi khách lạ kể đã nom thấy Odysseus lang thang ở đó. Penelope thử lòng xem khách lạ nói thật hay nói dối (164-284). Khách lạ miêu tả quần áo và khẳng định Odysseus sắp trở về (285-307). Vẫn nghi ngờ, song Penelope sai vú già Eurykleia rửa chân cho khách lạ mặc dù là ăn mày (308-385). Nhìn vết sẹo trên chân nhận ra chủ nhân vú già rú kêu (386-475). Odysseus ra hiệu phải im lặng giữ kín (476-507). Penelope kể cho khách lạ hay nàng nằm mơ thấy chim ưng vồ đàn ngỗng. Đi qua hai cửa, cửa bằng ngà và cửa bằng sừng, giấc mơ cho thấy dường như bọn cầu hôn sẽ chết, phu quân sẽ trở về. Penelope đề nghị mở cuộc bắn cung tranh tài với đám cầu hôn, khách lạ đồng ý. Penelope lên phòng đi ngủ, song không hay mình sẽ trở thành phu nhân khách lạ, người thắng cuộc thi bắn (508-604).

Khúc 20 (394 câu). Nằm trong tiền sảnh không chớp mắt, nghe tiếng mấy tỳ nữ về phe đám cầu hôn, Odysseus nghĩ cách trừng phạt, song tự nhủ nên kiên nhẫn trước khi ra tay. Athena nhẹ ru, Odysseus thiếp ngủ (1-57). Tỉnh giấc cảm thấy tuyệt vọng, muốn chết cho rồi, Penelope cất lời cầu xin Artemis ái nữ Chúa tế phù hộ. Nghe tiếng Odysseus van vỉ muốn thấy điềm triệu thuận lợi để trả thù, Chúa tế chấp thuận lời cầu xin (58-121). Trời vừa

sáng Telemachos tới quảng trường. Tỳ nữ lau dọn nhà cửa, mục phu mang tế sinh tới làm lễ dâng thần linh (122-163). Nô bộc chăn dê Melanthios muốn tống cổ ăn mày ra ngoài cổng; nô bộc chăn bò Philoitios tỏ vẻ thương hại khách lạ số phận hẩm hiu kể chuyện Odysseus, lời lẽ cảm động; cầu hôn Ktesippos hung bạo cầm chân bò ném Odysseus (164-239). Điềm báo rừng rợn khiến lo lắng, đám cầu hôn bỏ mưu đồ hạ sát Telemachos (240-256). Phát biểu trước mặt mọi người, Telemachos khẳng định là chủ nhân ngôi nhà, rất mong đừng ai xúc phạm khách lạ vô tội (257-274). Lễ tế sinh xong xuôi, ăn uống bắt đầu (275-319). Đám cầu hôn vừa cười vừa khóc, đưa thịt lên miệng, thịt rớm máu. Agelaos yêu cầu tất cả cầu hôn bình tĩnh, đồng thời đề nghị Telemachos hỏi giục thân mẫu quyết định lấy chồng (320-344). Theoklymenos, một trong số thực khách, lên tiếng tiên đoán bất hạnh sắp đổ lên đầu lên cổ đám cầu hôn, bị đuổi ra ngoài. Nghe tiếng ồn ào Penelope cảm thấy lòng dạ bồn chồn. Giờ trưa trị đã điểm (345-394).

Khúc 21 (434 câu). Mang cây cung của Odysseus ra đại sảnh, Penelope bật khóc. Sau đó mời tất cả cầu hôn tham dự cuộc đua, nàng đồng ý nói sẽ kết hôn với người nào giương nỏ cây cung, nhắm thẳng bắn qua lỗ hàng rào (1-79). Nhìn vũ khí của chủ nhân mà ghen ngạo, Eumaios sứt sùi xếp rào thành hàng thẳng tắp (80-101). Ba lần Telemachos gắng sức nâng cung, kéo dây, đúng lúc dường như có thể thấy thân phụ ra dấu liền chùn tay (102-139). Leodes cũng nâng cung, kéo dây, nhưng thất bại; Antinoos lấy mỡ bôi cho dây chùng dãn, thử mấy lần đều không ăn thua (140-187). Odysseus rời đại sảnh cùng Eumaios và Philoitios, ra ngoài mới cho nô bộc chăn heo và nô bộc chăn dê biết mình là ai, cùng lúc ra lệnh phải làm gì (188-244). Đến lượt giương cung, nhưng không sao giương nỏ, Eurymachos bức tức ra mặt. Thấy vậy, muốn lấp liếm sự thật, Antinoos đề nghị rời cuộc tranh tài đến ngày mai (245-272). Odysseus xin phép thử sức xem sao; Antinoos phản đối quyết liệt. Telemachos tuyên bố khách lạ có quyền làm như mọi người, đồng thời bảo mẹ về phòng (273-358). Eumaios đưa cung cho Odysseus bất kể đám cầu hôn la ó. Đúng lúc đó Telemachos ra lệnh Eurykleia đóng hết cửa trong nhà, Philoitios đóng hết cửa ngoài sân (359-

393). Odysseus giương cung bắn một phát, phát đầu tiên, mũi tên bay thẳng xuyên qua cán hàng rìu. Vũ khí sẵn sàng, Telemachos nhào tới đứng bên cạnh thân phụ (394-434).

Khúc 22 (501 câu). Odysseus nhắm bắn Antinoos trước tiên; đám cầu hôn tức thì kéo bè đe dọa: Odysseus khẳng định mình là ai (1-41). Eurymachos xin tha mạng sống, cùng lúc muốn xoa dịu tình hình nói sẽ đền bù bội hậu, nhưng bị khước từ (42-67). Odysseus bắn chết Eurymachos; Telemachos đánh gục Amphinomos, rồi đi lấy vũ khí cho thân phụ, cho Eumaios, cho Philoitios và bản thân (68-125). Do vô ý, thiếu cẩn trọng, Telemachos không khóa cửa nhà kho. Vốn phản bội Melanthios lén vào mang vũ khí cho đám cầu hôn; nhưng vừa quay lại y bị hai nô bộc xô tới ôm chặt trói kỹ (126-199). Athena hiện hình giả dạng Mentor. Biến thành chim én nữ thần tuân lời khuyến khích (200-235). Bất thành linh nữ thần vung thần khiên. Đám cầu hôn khiếp đảm, tàn sát tiếp tục (236-309). Leodes lạy van xin tha làm phúc, song vô ích, Odysseus tiếp tục hành hình. Chỉ có thi sĩ ca công Phemios và lệnh sứ Medon thoát chết (310-380). Mười hai nữ tỳ phản trắc bắt phải lau sạch máu lênh láng trên sàn đại sảnh, khênh xác chết ra ngoài sân, sau đó bị Telemachos treo cổ ngoài vườn (381-473). Sau nhục hình rùng rợn đưa Melanthios về chín tuổi, sàn đại sảnh phun lưu huỳnh, Odysseus sai gia nhân đi tìm Penelope và nữ tỳ chung thủy (474-501).

Khúc 23 (372 câu). Vú già Eurykleia lên đánh thức nói cho Penelope hay phu quân đã thực sự trở về, đám cầu hôn đã bị giết sạch, song nàng không tin (1-84). Rồi từ phòng xuống đại sảnh, nơi phu quân đang ngồi, nàng ngập ngừng như không muốn bước, có lúc tưởng chừng nhận ra, có lúc vẫn còn nghi ngờ. Telemachos trách sao lại lạnh lùng đến thế. Hiểu sự tình, tỏ ra tế nhị, bảo con không nên hối thúc, rồi ra sự thật sẽ hiện hình, Odysseus đi tắm, thay quần áo. Đàn cy-tha ngân vang dịu dặt. Bố con bàn kế đối phó vì gia đình đám cầu hôn thế nào cũng kéo tới trả thù (85-152). Vẫn muốn thử lòng, Penelope hỏi chuyện chiếc giường tân hôn. Odysseus miêu tả chính xác, không những thế lại còn nêu rõ điểm bí mật. Hết nghi ngờ Penelope

ôm chằm người từng chờ đợi bấy lâu (153-240). Odysseus kể cho Penelope hay lời thầy đoán Teiresias tiên tri ngày trước (241-287). Giọng đầm ấm, lời chân thật hai người kể cho nhau nghe nỗi đau khổ, cảnh buồn rầu hai người cùng chịu đựng bấy lâu (288-343). Sáng ra Odysseus rời nhà đi gặp thân phụ Laertes ở miền quê (344-372).

Khúc 24 (548 câu). Lệnh sứ thần linh Hermes dẫn vong linh cầu hôn xuống âm phủ trình diện Diêm Vương. Tới nơi tất cả gặp Agamemnon và Achilles đang chuyện trò (1-97). Biết Odysseus đã thanh toán đám cầu hôn Agamemnon hăng giọng hỏi, hồn ma Amphimedon cất tiếng trả lời kể lại cuộc tàn sát trên trần gian, Penelope thủ tiết, chung thủy ngoài sức tưởng tượng, Klytaimestra hư thân mất nết quá độ (98-202). Odysseus về quê thăm lão nhân Laertes, song nói dối là con quân vương Apheidas. Thử chán chê rồi mới nói thực kể vết sẹo trên chân, số cây trong vườn, Odysseus chứng tỏ với thân phụ mình đã trở về. Bố con nhận ra nhau (203-360). Trong lúc mọi người dùng bữa, từ ngoài đồng trở về, nhận ra chủ cũ, nô bộc làm vườn cao niên Dolios và mấy người con vui mừng khôn tả (361-412). Cùng lúc tin thảm sát lan rộng. Eupheithes bố Antinoos dẫn thân nhân kéo tới tấn công nhà Odysseus (413-471). Athena hỏi ý kiến Chúa tể quyết định thế nào. Chúa tể nói lúc này muốn thấy hòa bình trở lại Ithaka (472-488). Giao chiến diễn ra, Eupheithes bị đâm chết. Hồn loạn dâng cao. Athena can thiệp, giảng hòa hai bên (489-547).

Odysseus là sản phẩm truyền thống thi ca phát triển qua nhiều thời kỳ trong lịch sử Hy-lạp buổi đầu, thời kỳ đó để lại dấu vết đậm nét trong trường ca. Huyền thoại thành Troia, chuyện tàn phá, chuyện chết chóc diễn ra với người Trojan thất trận và người Achaian (Hy-lạp) thắng trận, là huyền thoại kể phần cuối giai đoạn đầu lịch sử Hy-lạp thời cổ xưa, gọi là thời kỳ đồ đồng, do đồng sử dụng rộng rãi (không phải sắt vẫn chưa sử dụng phổ thông) hoặc thời kỳ Mycenaean, gọi theo tên thành phố Mycenae, trung tâm quyền lực bấy giờ. Sau 2000 TCN văn minh Mycenaean phát triển kéo dài mấy thế kỷ, văn minh đó diễn ra xấp xỉ thời kỳ người nói tiếng Hy-lạp lần

đầu đặt chân tới vùng đất cực nam bán đảo Balkan ngày nay ta hiểu là Hy-lạp. Theo thời gian số người đó tạo dựng ở đó nền văn minh trù phú, một số thành phố cường thịnh xây cất quanh cung điện nguy nga ảnh hưởng, chi phối. Số cung điện này có thời là thành lũy quân sự và trung tâm thương mại, đặc biệt buôn bán với các đảo nằm trong biển Aegean, mạn đông Hy-lạp đất liền. Lúc người Mycenaean tới Hy-lạp trên các đảo lớn, nhất là đảo Krete, đã có nền văn minh phát triển phong phú và rực rỡ, người sau gọi là văn minh Minoan, người Mycenaean chịu ảnh hưởng nặng nề, song cuối cùng không chế.

Ngoài định chế và khá nhiều công nghệ tiếp thu từ người Minoan người Mycenaean còn đón nhận hệ thống chữ viết: bảng ký hiệu âm tiết, trong đó mỗi ký hiệu tiêu biểu một vần đặc biệt, khác với mẫu tự, trong đó mỗi ký hiệu tiêu biểu một âm đặc biệt. Viết tiếng Hy-lạp người Mycenaean phóng tác bảng ký hiệu âm tiết người Minoan sử dụng viết ngôn ngữ của họ, ngôn ngữ mặc dù ngày nay còn lưu trữ, song chưa thể đọc ra hay xác định. Hệ thống chữ viết này học giả Tây Âu ngày nay gọi là dạng B. Khai quật ở Krete, Mycenae, Pylos và nhiều nơi trên đất liền các nhà khảo cổ tìm thấy phiến đất sét ghi theo dạng đó. Theo các nhà khảo cổ phiến đất sét không ghi hiệp ước chính trị, thi ca huyền thoại, lễ nghi tôn giáo, mà ghi tỉ mỉ dịch vụ hành chính, hoạt động kinh tế trong cung điện: bản kê lúa gạo, gia súc, danh sách viên chức phục vụ trong cung điện, vai trò đặc biệt như ‘người nấu thuốc cao’, ‘người làm ghế’, ‘người đổ nước tắm’.

Văn minh Mycenaean phát triển huy hoàng khoảng năm 1600 TCN rồi suy đồi, do thiên tai và biến động chính trị diễn ra chừng 400 năm sau đó tức khoảng 1200 TCN Người sau không rõ cái gì thực sự xảy ra, song các nơi khảo cổ thăm dò cho thấy có sự đốt phá tan hoang, sự vội vã bỏ đi vào thời điểm này, văn hóa sau đó vì thế xuống dốc. Một trong số nơi khai quật là thành Troa. Dựa theo chi tiết trắc đồ trường ca Iliad cung cấp, Heinrich Schliemann tìm thấy cuối thế kỷ XIX. Qua khám phá ông đã xác định giá trị lịch sử của Homer, đồng thời góp phần xây dựng ngành khảo cổ.

Liên hệ tới chừng mực nào đó với tình trạng hỗn loạn chấm dứt thời kỳ đồ đồng là sự quật khởi của nhóm người mới nổi tiếng Hy-lạp có khả năng áp đảo, khuynh loát trên lục địa. Người Hy-lạp thời cổ xưa gọi lớp người này là Dorian và tin rằng họ từ miền bắc kéo xuống xâm lấn Hy-lạp. Sử gia sau này không biết họ là di dân mới tới hay sắc dân đã cư ngụ ở Hy-lạp mới lên cầm quyền khi biến động diễn ra. Vì thế nhiều người bỏ đất liền sang mạn đông định cư trên các đảo trong vùng biển Aegean, dọc bờ biển Tiểu Á, trong vùng ngày nay là mạn tây Thổ-nhĩ-kỳ, nhưng lúc đó là phần đất thuộc Hy-lạp. Người Hy-lạp sống trên đất liền cũng như người Hy-lạp di dân sang Tiểu Á sống trong điều kiện nghèo nàn về mặt vật chất, yếu kém về mặt chính trị và quân sự thua xa thời kỳ Mycenaean. Thời kỳ của họ thường gọi là ‘thời kỳ đen tối,’ vì di vật họ để lại cho thấy văn minh ở mức độ tầm thường, vì họ không có gì để người sau tìm hiểu. Chuyển tiếp sang thời kỳ đen tối gây ra nhiều hậu quả, cụ thể là chữ viết, có lẽ trong thời kỳ Mycenaean chỉ số nhỏ chuyên nghiệp sử dụng, chữ viết biến dạng, người Hy-lạp lại trở thành khối dân với nền văn hóa không chữ viết. Thay vì thế họ dựa vào và tiếp tục dựa vào khả năng truyền khẩu như phương tiện chính yếu để ghi chép, bảo tồn, truyền đạt hồi ký lịch sử, tín ngưỡng tôn giáo, chia sẻ văn chương. Đặc biệt người Hy-lạp ở Tiểu Á, gọi là người Ionian, phát triển truyền thống trường ca, qua đó họ ghi lại lịch sử dân tộc, hồi tưởng quá khứ, kinh nghiệm thời kỳ không còn nữa. Loại thơ này xoay quanh nhân vật huyền thoại, sự tích huyền thoại. Nổi bật là sự tích bao quanh cuộc chiến thành Troa, có vẻ như phản ánh giây phút cuối cùng của văn minh Mycenaean.

Thời kỳ đen tối chấm dứt vào giai đoạn tương ứng xấp xỉ với thế kỷ VIII TCN. Chuyển đổi văn hóa người sau mệnh danh cuối thời kỳ đen tối và khởi đầu thời kỳ cổ điển không liên can tới biến động như cuối thời kỳ đồ đồng, mà liên hệ tới hoạt động mới trong nhiều môi trường. Dân số gia tăng dẫn tới làn sóng di dân lập ấp, người Hy-lạp thiết lập thuộc địa ở những nơi như Hắc Hải, Sicile, mạn nam Ý, mạn nam Pháp. Thêm vào đó là tiếp xúc rộng rãi giữa các cộng đồng, về mặt chính trị khác biệt hàng thế kỷ. Kết quả

dẫn tới việc phát triển định chế nhằm thống nhất các cộng đồng về mặt văn hóa, đồng thời củng cố di sản quốc gia, như lập đền thờ Apollo ở Delphi, tổ chức cuộc đua thể dục toàn quốc (776 TCN). Khoảng thời gian này người Hy-lạp bắt đầu xây đền thờ đồ sộ bằng đá, đắp tượng cỡ lớn, làm đồ sứ loại mới họa hình rất kỳ khu, khúc chiết, chính xác. Nhiều đặc trưng văn hóa người Tây Âu sau này kết hợp với thời kỳ cổ điển - thời kỳ tương đối xấp xỉ thế kỷ V và IV trước công nguyên - bắt nguồn từ thế kỷ VIII.

Thêm vào việc di dân lập ấp là thời kỳ gia tăng thương mại, do đó tiếp xúc rộng rãi với văn hóa Địa-trung-hải. Hậu quả của việc buôn bán là tái lập liên hệ với văn hóa Cận Đông phát triển mãnh liệt thời kỳ Mycenaean. Qua tiếp xúc với người Phoinician, dân Semite sống trên phần đất ngày nay là Lebanon, người Hy-lạp học hệ thống chữ viết mới, không phải bảng ký hiệu âm tiết như dạng B, mà là mẫu tự, mẫu tự áp dụng để viết chữ Hy-lạp, rồi cải biên trở thành mẫu tự La-tinh, ngày nay nhiều ngôn ngữ sử dụng, kể cả chữ quốc ngữ của ta. Chữ mới mau chóng trở thành phổ biến, phát triển hơn dạng B, đem ra ứng dụng rộng rãi. Cụ thể là ghi chép thi ca. Học giả Tây Âu bấy lâu thường nghĩ Odyssê, Iliad của Homer, Thần Phả, Việc và Ngày của Hesiod, một số bài thơ lưu truyền, một nhóm thần ca bảo là của Homer ra đời dưới hình thức chữ viết ta biết xuất hiện từ thời đó.

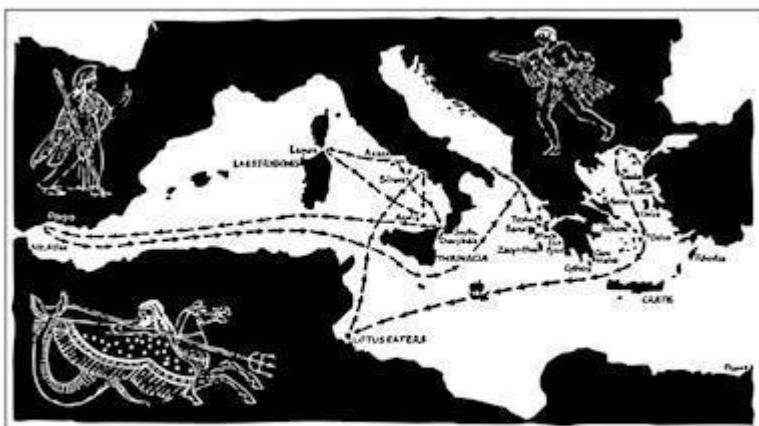
Chuyển dịch Odyssê cũng như Iliad trước đây tôi cố xóa bỏ lẫn ranh ngăn cách nguyên tác với dịch phẩm. Trước sau tìm cách đưa rung động, cảm xúc, tư tưởng, phô diễn của Homer tới thẳng độc giả, một cách đơn giản, song vẫn trung thực và chính xác; đặc biệt trình bày nét vẽ khách quan, hồn nhiên, hiện thực, nôm na trong chuyện nguyên thủy, kể lại biến sự với mọi vẻ ý nhị Homer kể lại, biểu lộ thái độ của thi sĩ đối với biến sự, và dẫn tới cảm nghĩ ông sáng tạo: sự việc xảy ra thế thật. Về ngôn từ tôi sử dụng ngôn ngữ bình dân, ngôn ngữ văn xuôi thay vì ngôn ngữ thơ mộng, ngôn ngữ thi ca, ngôn ngữ vương giả như ông, mặc dù hiểu thơ bao giờ cũng cần thi vị, hoa mỹ, văn trước sau phải sáng sủa, khúc chiết. Dầu vậy tôi thấy tác phẩm không phải cuốn sổ ghi sự kiện, mà từ đầu chí cuối như áng thơ bông bình,

lấp lánh với niềm vui nhẹ lẫn bên trong. Bởi thế trong quá trình lột tả thi phẩm, cần phải lột tả thực chất, ngõ hầu trút món nợ tình cảm đè nặng tâm hồn đối với thân hữu vong niên cách biệt không gian quá xa, thời gian quá lâu như bông hoa quý hiếm bùng nở đầu mùa mấy chục năm qua đã cho tôi thấy cái đẹp tuyệt vời trong ông và cái đẹp ý nhị trên trần gian.

Nhìn nguyên tác, nghĩ đến dịch phẩm tôi thấy mình mang trong lòng trách nhiệm lưỡng diện; trách nhiệm đối với tác giả và trách nhiệm đối với độc giả. Tôi tự nhủ đối với người thứ nhất phải chân thành kéo ông buồn lòng; đối với người thứ hai tôi nghĩ cũng phải chân thành nếu không họ thất vọng. Trong quá trình chuyển dịch thi phẩm ai cũng biết là hay, là khó, là cao siêu, là phức tạp tôi cố viết lại trung thực như Homer sáng tác ngày xưa ngày xưa. Không thêm, không bớt, không xa vời, không lạc điệu. Nếu không nâng cao thì duy trì, chứ nhất định không hạ thấp giá trị tác phẩm. Chỗ nào khúc mắc, nghi ngờ tôi chú thích để độc giả tự mình nhận định. Nhằm tránh thiếu sót, sai lầm, mặt khác học hỏi kinh nghiệm, tôi bỏ thì giờ tìm hiểu nhiều người đã làm việc mình đang làm; tôi lần lượt xem hàng chục bản dịch tiếng Tây-ban-nha, tiếng Đức, tiếng Pháp, tiếng Anh. Đối chiếu hai bên tôi thấy người nào cũng cố đạt mức thi phẩm phô diễn, song có người đạt nhiều, có người đạt vừa, có người đạt ít. Hơn thế, tôi cũng thấy, do văn điệu đòi hỏi, âm tiết quyết định, dịch phẩm bằng thơ nhiều lúc có vẻ cường điệu, thiếu chính xác, không gần nguyên tác, ngược lại dịch phẩm văn xuôi đôi khi kém vẻ đậm đà, lôi cuốn. Và trong khi tìm hiểu tôi còn thấy có chỗ vụng về, thiếu sót, dư thừa, thậm chí sai lầm có người phạm phải. Phần mình theo nguyên tác xuất bản năm 2003 ở Cyprus, tôi cố gắng trung thực, đơn giản, óng ả, lánh xa vết xe đổ hằn sâu trên mặt đường chữ nghĩa. Dầu thế, xin thưa, nếu chẳng may vấp phải, do nhận thức còn hạn hẹp, vì phô diễn còn non nớt, tôi cúi đầu nhận lỗi. Trân trọng.

Maple, Ontario, Canada mùa thu năm 2008

Đỗ Khánh Hoan

Odysseus lưu lạc khắp Địa-trung-hải
sau khi rời thành Troa về đảo Ithaka

Khúc 1

Hỡi Thi Thần, xin kể cho bản nhân hay chuyện người ấy, người trăm phương nghìn kế đã cướp phá thành Troa thiêng liêng, sau đó lang thang góc biển chân trời, gặp nhiều sắc dân, tới nhiều thành phố, hiểu phong tục, tập quán của họ, người trải qua vô vàn gian truân, lo lắng ngấm ngấm vò xé tâm can khi lênh đênh trên biển cả, quyết tâm phấn đấu sống còn, cùng lúc lèo lái đưa đồng đội trở về với gia đình, nhưng không thể, dù cố gắng hết sức. Họ mất mạng vì việc làm bất chính. Do điên rồ, mù quáng họ bắt bò quý tử Mặt Trời làm thịt, vì thế Đấng Trên Cao bít lối ngăn đường nhất định không cho nhìn thấy ngày về. Và hỡi nữ thần, ô ái nữ Chúa tể, cùng lúc cất lời kể cho ngô bối hay chút ít chuyện phiêu lưu, bắt đầu bất kỳ chỗ nào tùy ý.

Người sống sót sau cuộc chiến bây giờ đã trở về, nguy hiểm ngoài chiến trường, ngặt nghèo trên biển cả đã trôi qua. Chỉ có Odysseus dù rất mong muốn không trở về gặp lại hiền thê. Yêu mị Calypso, nữ thần nhan sắc, quyền lực kỳ lạ hăm hở muốn lấy làm chồng giữ ghệt trong động vòm cung. Thời gian xoay vần, năm tháng đổi thay, kéo tơ dệt chỉ, thần linh quyết định cho về Ithaka. Ngay cả lúc ấy Odysseus vẫn chưa hết gian nguy, và lúc ấy Odysseus cũng chẳng hề đoàn tụ với gia đình. Bởi thế thần linh đều thương hại, trừ Poseidon, thịnh nộ khôn nguôi, tìm đủ cách hãm hại không để Odysseus kiên cường trở về quê hương. Nhưng hiện giờ hải thần đang trên

đường tới vùng xa xôi thăm người mặt sạm nắng, vùng tận cùng trái đất, cư dân chia đôi, nửa sống nơi mặt trời chìm lặn, nửa sống chỗ mặt trời nhô lên. Hải thần tới đó tiếp nhận lễ bách sinh, bò dê cúng dường hậu hĩ, đến đó ngồi vào bàn tiệc, tận hưởng nguồn vui. Thần linh còn lại tụ tập trong cung điện Chúa tể trên núi Olympos. Khai mạc hội nghị, Cha thế nhân và thần linh lên tiếng trước tiên. Lòng riêng canh cánh Cha nhớ Aigisthos tuần tú, Orestes lừng danh, công tử Agamemnon đâm chết. Lúc này đầu óc vẫn vương nghĩ tới đương sự, Cha nói với hàng bất tử: “Ô, thế nhân ngoan cố! Chúng cáo buộc thần linh, chúng nói ngô bổi là cội nguồn sinh ra đau khổ chúng phải gánh chịu, trong khi thực ra do điên rồ khiến số phận thêm phần đen tối, chúng tự gây đau khổ cho bản thân. Mới đây thôi bất kể số phận thế nào Aigisthos cướp vợ giết chồng khi Agamemnon trở về. Y hiểu thế nào y cũng chết, vì ngô bổi đã cảnh cáo, phái Hermes, sứ giả tinh tường, dẫn đường rạng rỡ, hạ sát khổng lồ Argos tới nói cho hay đừng giết chồng và cũng đừng cướp vợ. Bởi khi lớn khôn, tưởng nhớ quê hương, Orestes thế nào cũng trả thù cho Agamemnon. Theo lệnh ngô bổi sứ giả thận trọng nói vậy. Bất kể thân tình khuyên nhủ thế nào sứ giả cũng không thuyết phục được y. Vì thế bây giờ Aigisthos phải đền trả tội ác tự mình gây ra.”

Nữ thần mắt xanh lam lục Athena tiếp lời: “Thưa phụ vương, quý tử Kronos, quân vương quyền uy tối thượng, Aigisthos chết là xứng đáng với việc y làm. Kẻ nào xử sự như y sẽ chịu số phận tương tự! Nhưng phần riêng lòng thần nhi quặn đau thương hại Odysseus, khôn ngoan như vậy mà bất hạnh đến thế, chia tay cách biệt quá lâu với thân nhân, lại đang ôm sầu trên cô đảo hai bờ. Đảo rậm rạp, cây cối um tùm trên rốn biển mênh mông, nữ thần sống ở đó, ái nữ Atlas, đầu óc độc ác, hiểu biết biển cả sâu thẳm, một mình nâng cột trụ khổng lồ tách trái đất với bầu trời. Ái nữ giữ ghệt không cho về nhà nên thế nhân bất hạnh ứa lệ, buồn da diết. Ngày lại ngày dùng lời ngon ngọt, mê hoặc, nàng tìm đủ cách tẩy xóa hình ảnh Ithaka khỏi ký ức thế nhân. Nhưng thà hy sinh tất cả, miễn sao có ngày nhìn thấy khói lam nhẹ vờn trên quê hương, Odysseus chỉ muốn nhắm mắt vĩnh biệt cõi trần! Thế mà phụ vương chẳng mảy may động lòng! Xin cho thần nhi hay phải

chẳng tế sinh thể nhân dân hiến gần thuyền quân Argive trên cánh đồng thành Troa bao la không hợp nhãn, chẳng vừa lòng? Tại sao đến nay vẫn ôm thù nuôi hận với Odysseus, hờ phụ vương?”

“Sao lại thốt lời như thế, hoàng nhi!” Chúa tế thu thập mây trời đáp. “Làm sao ta có thể quên Odysseus khả ái? Không những là thể nhân tinh khôn còn tại thế, Odysseus còn là thể nhân hào hiệp hơn mọi thể nhân khi làm lễ tế sinh cúng dường hàng bất tử sống trên thiên cung bao la. Không! Chỉ có Poseidon bao quanh trái đất là hằn học muốn trả thù vì Polyphemos khủng khiếp, cường tráng trong hàng quái nhân Cyclop bị đương sự đâm mù mắt. Mẹ đẻ là nữ thần sóng nước Thoosa, ái nữ Phorkys, ông già dẻo dai trị vì biển cả căn cõi, vô sinh; Poseidon tặng quý tử khi ngon giấc với nàng trong động dưới biển thăm thẳm. Đó là nguyên cớ vì sao từ lúc Polyphemos bị mù, không thềm giết chết, Poseidon rung chuyển trái đất bắt Odysseus lưu lạc biên biệt xa quê cha đất tổ. Nhưng thôi bây giờ tất cả hiện diện ở đây ngô bối hãy cùng nhau tìm cách đưa đương sự trở về. Poseidon sẽ phải kiềm chế, đè nén hận thù. Bởi một mình hải thần không thể cưỡng lại thần linh bất tử đoàn kết một lòng.”

Athena mắt xanh lam lục nói tiếp: “Thưa phụ vương, quý tử Kronos, ô quân vương quyền uy tối thượng, nếu quả thực bây giờ thần linh hạnh phúc bằng lòng để Odysseus thận trọng trở về Ithaka, ngô bối nên phái Hermes rạng rỡ tới đảo Ogygia để sứ giả đưa đường cấp tốc nói cho nữ thần sóng nước Calypso mái tóc yêu kiều hay ngô bối đã quyết định dứt khoát Odysseus nhẫn nại sẽ lên đường trở về quê hương! Phần riêng thần nhi sẽ thân chinh tới Ithaka khuyến khích, động viên tinh thần quý tử Odysseus, thúc đẩy công tử triệu tập người Achaian tóc dài tới quảng trường nói rõ ý định, tổng cổ đám cầu hôn ăn dầm ở đền nhà mình, hăng ngày hết giết cừu nùng nục lại hạ bò sừng cong, đáng đi ị ạch. Sau đó thần nhi sẽ phái công tử đi Sparta, rồi Pylos cát bạt ngàn nghe ngóng tin tức thân phụ. Nếu tìm ra tông tích, công tử sẽ nổi tiếng, mọi người ngợi khen.”

Dứt lời Athena xỏ chân vào đôi dép vàng óng, xinh đẹp, bất tử, lướt đi nhanh như gió thổi trên mặt nước hoặc cánh đồng bao la, năm trường thương mũi bọc đồng nhọn hoắt, to nặng, chắc nịch, lúc bực mình nổi nóng, ái nữ thần linh phi thường, đánh tan biết bao chiến binh dũng mãnh. Từ đỉnh núi Olympos như tia chớp lao xuống đất Ithaka nữ thần băng qua sân ngoài đến cổng chính. Đứng trước ngưỡng cửa cung điện Odysseus, tay cầm thương đồng, nữ thần giả dạng thân hữu gia đình, Mentès, hoàng thân hải đảo Taphos, thủ lĩnh người Taphian. Nữ thần nom thấy đám cầu hôn hung hăng ngồi trước cửa trên miếng da bò chúng giết làm thịt, tiêu khiển thời giờ chơi thấy khớp xương; lệnh sứ và tôi bọc hối hả tới lui phục dịch, đưa đồ rượu vang, pha nước hòa trong liễn lớn, đưa cầm nắm bọt biển lỗ chỗ lau bàn, rồi mang thịt cắt thành miếng to tướng đặt trước mặt từng cầu hôn.

Người đầu tiên nom thấy nữ thần là Telemachos, thanh niên khôi ngô khác thường, đang ngồi dáng vẻ rầu rĩ, bực bội giữa đám cầu hôn, tưởng tượng thân phụ quả cảm từ mây xanh trở về, tổng cổ đám cầu hôn khỏi nhà, lấy lại danh dự hoàng gia, làm chủ vương quốc, trị vì muôn dân. Trong lúc tưởng tượng bay cao chợt thấy nữ thần, Telemachos tức tốc chạy xổ ra cổng, lòng những ngại ngùng để khách lạ chờ lâu. Tiến thẳng tới khách lạ, Telemachos nắm tay phải, đỡ thương đồng, ngỏ lời chào đón thân tình. Telemachos nói lớn, lời như có cánh bay xa: “Kính chào quý khách! Bước vào tậ xá xin quý khách tự nhiên như ở nhà; trước hết mời dùng bữa; sau đó cho ngô bối hay cần gì nên tới đây.”

Nói rồi Telemachos đi trước dẫn đường, Pallas Athena theo sau. Vừa vào đại sảnh cao rộng Telemachos cầm ngay thương cầm trên giá gỗ bóng lộn bên cạnh vô số thương Odysseus dùng cầm thương dùng. Sau đó dẫn nữ thần tới chiếc ghế chạm trổ ngoạn mục, Telemachos lấy vải mỏng mịn phủ lên mời an tọa, cùng lúc kéo ghế đầu để nữ thần đặt chân. Phần mình Telemachos kéo ghế bành trang trí hoa mỹ, cách khá xa đám cầu hôn, sợ khách lạ khó chịu, ăn không ngon miệng, vì tiếng ồn ào bỗng dưng thấy

mình giữa đám đông lỗ mãng. Ngoài ra Telemachos muốn hỏi khách lạ về thân phụ biệt tăm biệt tích bấy lâu. Đúng lúc đó nữ tỳ hầu phòng đi vào hai tay bưng bình bằng vàng xinh xắn đầy nước, đổ xuống chậu bằng bạc để hai người rửa tay. Quản gia đứng đặc kéo chiếc bàn bóng lộn tới bên cạnh, bày bánh mì, vô số thức ăn sữa soạn từ trước. Đầu bếp nhanh nhẹn nâng khay khỏi giá đầy thịt nhiều thứ đem ra mời từng người. Tiếp theo đặt cốc bằng vàng bên cạnh, lệnh sứ nhanh nhẩu rót vang đầy ắp, hết một vòng lại sắp tới rót thêm.

Dáng vẻ kênh kiệu lần lượt đi vào, đám cầu hôn ngồi thành hàng trên ghế thường, ghế bành. Lệnh sứ dội nước để đám này rửa tay, nữ tỳ bỏ bánh mì vào rổ đem để bên cạnh trong khi gia nhân pha vang với nước xấp xỉ miệng bình. Đám này đưa tay với thức ăn ngon lành bày trước mặt. Sau khi dần cơn đói, chận cơn khát thỏa thuê, đám này quay ra nghĩ tới nhu cầu khác, âm nhạc, khiêu vũ để bữa tiệc thêm phần vui nhộn, thích thú. Lệnh sứ mang đàn cy-tha xinh xắn đặt vào tay Phemios, thi sĩ ca công cất giọng biểu diễn mua vui trước mặt đám này mà lòng chẳng thích. Thi sĩ ca công vừa trôi mấy nốt mở đầu ca khúc thú vị, Telemachos ngả đầu sát tai để người khác không nghe tiếng nói nhỏ với trình thần mắt xanh lam lục: “Thưa, chẳng hay quý khách có buồn lòng nếu bản nhân bộc bạch đôi điều? Quý khách chứng kiến tận mắt đám người ngồi kia không nghĩ gì mà chỉ bận tâm với âm nhạc, ca hát. Ôi chao! Muốn vậy dễ như trở bàn tay! Bởi chúng sống phè phỡn trên đầu trên cổ người khác, người phơi xương dưới mưa tầm tã trên đất lạ xa xôi hay lẫn lộn trong sóng biển ngút trời. Ôi chao! Ở phải rồi, chỉ thoáng thấy người đó ở Ithaka, tất cả sẽ cầu mong có cặp chân thoăn thoắt hơn là thấy vàng bạc nặng trĩu hay áo quần lượt là, diêm dúa! Nhưng xem ra người đó không còn nữa mà đã chấm dứt cuộc đời một cách đáng thương. Không ai trên trần gian đem lại chút an ủi kể cho ngô bối hay người đó sẽ trở về. Ngày ấy đã vĩnh viễn ra đi! Dẫu thế xin thành thật cho bản nhân hay quý khách là ai? Từ đâu tới? Thành phố nào? Song thân ra sao? Vì chắc chắn không thể cuốc bộ, thuyền nào đưa quý khách tới đây? Làm thế nào tay chèo đưa quý khách lên bờ ở Ithaka? Họ là người đất nào? Nói

thật, bản nhân muốn biết đầy đủ, phải chăng quý khách tới Ithaka lần đầu, hay trước kia thân phụ bản nhân đã tiếp đón? Ông thường đón tiếp khách bạn ở nhà y như ông hay đi chơi thăm viếng thân hữu!”

“Bỉ nhân sẽ kể, kể thành thật mọi điều công tử hỏi,” nữ thần Athena mắt xanh lam lục đáp. “Bỉ nhân là Mentès, công tử hoàng thân Anchialos tính tình thận trọng. Bỉ nhân là thủ lĩnh người Taphian, tay chèo lành nghề. Tới Ithaka bỉ nhân dùng thuyền của mình cùng tay chèo vượt biển màu đen đậm. Trục chỉ bến Temese gặp người nói tiếng xa lạ, chớ sắt óng ánh, ngô bồi muốn đổi lấy đồng. Thuyền bỉ nhân không đậu gần thành phố, mà neo mãi đằng kia ngoài cánh đồng trong vũng Rheithron dưới rừng Neion cây cối um tùm. Do di truyền từ thời xa xưa thân phụ công tử và thân phụ bỉ nhân coi nhau như khách-bạn. Nếu công tử tới gặp hỏi chuyện, lão nhân tằm tiếng Laertes sẽ kể đầu đuôi. Bởi bỉ nhân biết lão nhân không ra thành phố nữa, mà sống cuộc đời cực nhọc trong nông trại hẻo lánh miền quê, lòng buồn rười rượi, nữ tỳ già nua giúp việc, săn sóc miếng ăn, chăm lo thức uống khi lão nhân lên vườn nho trên đồi nai lưng làm lụng, gối mỏi chân chồn mới trở về. Bỉ nhân tới đây vì nghe người ta nói người ấy đã trở về, bỉ nhân muốn nói thân phụ công tử, nhưng có thần linh ngăn đường cản lối. Bởi Odysseus vương giả không chết, mà vẫn sống đâu đó trên trần gian. Ông ở cuối biển xa xôi trên cô đảo hai bờ, đám người bất trị, man rợ dùng bạo lực giữ ghệt không cho đi. Không phải thầy đoán, không phải tiên tri thông thái, song khẳng định với công tử diêm triệu thần linh bất tử nhẹ gieo vào lòng, bỉ nhân tin chắc điều đó sẽ xảy ra. Thân phụ công tử sẽ không biết xứ tha phương xa cách vùng đất ông mến yêu hết lòng lâu nữa, dù bị giam giữ bằng xích sắt. Ông sẽ nghĩ cách trở về, vì là người trăm mưu ngàn chước. Bây giờ xin nói cho hay và trả lời chính xác. Có thực công tử là con Odysseus không? Sao chóng lớn thế! Mái đầu ngoạn mục, cặp mắt xinh đẹp! Giống như hai giọt nước! Bởi ngô bồi thường lui tới nhà nhau, trước khi thân phụ và thủ lĩnh tài ba đất Argos lái thuyền rồng không trục chỉ thành Troa. Nhưng từ đó đến nay bỉ nhân không gặp thân phụ và thân phụ cũng không gặp bỉ nhân.”

“Quý khách,” Telemachos ngược nhìn nhĩ nhận đáp, “bản nhân cũng sẽ thành thực đáp lời. Thân mẫu thường nói bản nhân là quý tử Odysseus; nhưng phần riêng bản nhân không hiểu thế nào. Chẳng ai biết thân phụ mình thực sự ra sao. Ôi, ước chi bản nhân là con người may mắn, tuổi già đè nặng trên vai, ngược nhìn của cải! Nhưng vì quý khách hỏi xin thừa, người mà người ta bảo bản nhân là con là người xấu số, bất hạnh nhất đời!”

“Dẫu thế,” nữ thần mắt xanh lam lục tiếp lời, “song với thân mẫu là Penelope hạ sinh quý tử như công tử, bỉ nhân không nghĩ thần linh sẽ biến tương lai công tử thành u tối. Còn điều nữa bỉ nhân muốn biết, xin cho hay rõ ràng. Tiệc tùng kia là thế nào? Tại sao đông thế? Công tử có cần số người ấy không? Bữa ăn thân mật công tử thiết đãi hay tiệc tùng cưới hỏi? Hiển nhiên số người đó không góp phần. Và hiển nhiên bỉ nhân thấy người ăn uống bữa phứa trong nhà công tử có vẻ ngạo mạn, xác xược. Nhìn cung cách tục tằn, phóng đãng người đàn ông sẽ tởm lợm buồn nôn!”

“Thưa,” Telemachos ý nhị tiếp tục, “hỏi như vậy là quý khách muốn biết sự thật. Có thời khi Odysseus còn ở bên ngô bối, ngôi nhà nổi tiếng giàu có, quy mô. Nhưng kể từ đó, muốn ngô bối đau khổ, thần linh thay đổi ý định: biến Odysseus biệt tích biệt tăm! A! Nếu gục cùng đồng đội trước thành Troa trên đất Troad hay chết trong cánh tay thân hữu khi già từ cuộc chiến, ông sẽ không khiến bản nhân đau lòng. Vì trong trường hợp đó người Achaian sẽ hiệp lực dựng mộ đài, ông sẽ để lại danh thơm cho quý tử. Nhưng cuồng phong bão táp dập vùi, nhấn chìm danh thơm cuốn phăng mang đi. Ông tới nơi nào không ai thấy, không ai hay, và chẳng để lại gì trong lòng bản nhân, trừ nước mắt và đau khổ. Không phải chỉ vì ông bản nhân thờ dài, buồn bã, mà còn vì thần linh đã chôn cất trong tâm trí bản nhân biết bao bực bội, biết bao lo âu. Thủ lĩnh quyền thế cai trị đảo Doulichion, Samos và Zakynthos cây cối um tùm, cả con nhà thế lực Ithaka núi non trùng điệp, ánh nắng chan hòa kéo tới ve vãn, cầu hôn thân mẫu, cùng lúc phá hại tài sản bản nhân. Phần mình, mặc dù ghê tởm ý nghĩ tái giá, bà không thể quyết định dứt khoát, từ chối tất cả hay chấp nhận một

trong đám cầu hôn. Trong khi đó chúng kéo tới nhà ăn uống đầm đề. Chẳng bao lâu chúng sẽ giết hại cả bản nhân!”

Xúc động tỏ vẻ tức giận và thương hại Pallas Athena lớn tiếng: “Ôi đau khổ, vắng bóng thân phụ! Công tử cần ông ra tay dẫn dắt đám người phóng đảng biết nhường nào! Ước chi giờ phút này ông xuất hiện ở cổng ngoài trang bị mũ, khiên, hai thương, đúng như lần đầu bản nhân thấy vui vẻ uống rượu trong nhà ngô bối. Lần đó từ Ephyre sau khi tới thăm Ilos công tử Mermeros ông chèo thuyền đến tìm độc dược giết người để bôi vào mũi tên bằng đồng. Nhưng e sợ thần linh bắt tử, Ilos từ chối. Trái lại do thân thiết, quý mến hết lòng, thân phụ bản nhân cho ông tức thì. Ồ, nếu như lúc ấy Odysseus trực diện lũ cầu hôn, đời chúng sẽ ngăn ngui, hôn nhân sẽ thê lương. Nhưng thôi chuyện đó để thần linh quyết định. Thần linh phải dứt khoát để ông trở về hay không trở về ngõ hầu giải quyết mọi chuyện trong cung điện. Trong khi chờ đợi bản nhân yêu cầu công tử tìm cách xua đuổi đám cầu hôn ra khỏi nhà. Xin lắng nghe và cân nhắc điều bản nhân đề nghị. Sáng mai triệu tập chức sắc Achaian tới hội nghị, thông báo quyết định cho tất cả cùng hay, cầu xin thần linh chứng giám những gì công tử phát biểu. Yêu cầu đám cầu hôn ra về, người nào nhà nấy. Còn thân mẫu, nếu định lấy chồng, mời bà về nhà thân phụ. Lão công là nhân vật tai mắt, gia đình sẽ lo đám cưới, của hồi môn tất nhiên dồi dào, vì đó là quyền lợi dành cho ái nữ thương yêu. Riêng công tử bản nhân có lời khuyên. Lời khuyên chí lý, bản nhân hy vọng công tử nghe theo. Kiếm chiếc thuyền thật tốt, hai mươi tay chèo điều khiển, ra đi dò la tin tức thân phụ vắng bóng lâu ngày. Rất có thể bản nhân sẽ nói cho hay, hoặc rất có thể công tử thu nhận tin tức Chúa tể truyền ban thường khi là sự thật. Trước tiên tới Pylos, dò hỏi lão công Nestor khả kính; sau đó đến Sparta diện kiến Menelaos tóc vàng vì quân vương là người cuối cùng trong đoàn quân Achaian áo lát đồng trở về quê hương. Nếu ở đó hay tin thân phụ còn sống và đang trên đường hồi hương, dù hiện tại nhà mình đang bị phá hại, công tử nên nán lại thêm năm nữa. Ngược lại, nếu hay tin ông không còn mà đã vĩnh viễn ra đi, công tử quay về xứ sở tức thì, lập mộ phần, làm lễ mai táng đúng nghi thức, và để thân

mẫu kết hôn với phu quân. Việc giải quyết xong xuôi, công tử phải nghĩ cách thanh toán bọn vô lại khỏi nhà bằng mưu mẹo khéo léo hay hành động thẳng tay. Không còn trẻ nữa nên công tử phải xua đuổi khỏi tâm trí ý nghĩ mình còn non dại. Công tử chưa nghe tin hay sao trong hàng thế nhân Orestes đã đưa tên tuổi vang lừng thiên hạ khi hạ sát Aigisthos nham hiểm đã đâm chết thân phụ lòng danh! Công tử, bĩ nhân coi như thân hữu quý mến, đã khôn lớn và trở thành thanh niên lực lưỡng, khôi ngô, phải dừng cảm, thế hệ mai sau sẽ hết lời ca ngợi. Rất tiếc tay chèo mỗi mắt trông chờ, có lẽ phát cáu nổi khùng, vì thế bĩ nhân phải xuống thuyền bây giờ. Bĩ nhân để công tử tự giải quyết vấn đề. Hãy suy nghĩ cho chín, cân nhắc cho kỹ điều bĩ nhân vừa nói.”

“Thưa,” Telemachos thốt lời đáng vẻ ung dung, điềm tĩnh, “do yêu thương phát xuất tự đáy lòng, quý khách nói với bản nhân như người cha nói với đứa con; bản nhân sẽ ghi lòng tạc dạ lời vàng ngọc. Dẫu muốn lên đường cấp kỳ, xin nán lại chút nữa! Mời quý khách tắm rửa, lót dạ cho ấm lòng, nghỉ ngơi cho tỉnh táo. Sau đó xuống thuyền quý khách sẽ thấy đầu óc thanh thoi, mang theo kỷ vật quý báu, kỷ vật đẹp mắt mến tặng khách lạ trở thành thân hữu bản nhân trao tay giữ làm kỷ niệm.”

“Đa tạ,” nữ thần mắt xanh lam lục đáp, “song xin đừng giữ lại, bĩ nhân phải đi ngay. Phẩm vật công tử có lòng trao tặng bĩ nhân sẽ nhận lần tới. Và thưa, kỷ vật quý báu công tử trù tặng bĩ nhân sẽ giữ làm kỷ niệm và sẽ đáp đền xứng đáng mai sau.”

Dứt lời quay gót như chim nữ thần biến dạng vào không gian. Nữ thần đã nhẹ gieo vào lòng tinh thần bất khuất, chí khí can trường, cùng lúc đẩy đưa hình ảnh thân phụ vào đầu óc khiến Telemachos trở nên cương quyết. Cảm thấy tâm trí thay đổi Telemachos rùng mình khiếp sợ, thầm nghĩ thần linh đã đến với mình. Hiên ngang hơn bao giờ, Telemachos liền bước đến gần đám cầu hôn. Telemachos thấy đám này ngồi im lặng lắng nghe thi sĩ ca công nổi tiếng lòng danh biểu diễn ca khúc kể chuyện quân Achaian rời

thành Troa trở về cay đắng, gian truân Pallas Athena bắt phải gánh chịu. Từ tư phòng trên lầu, nghe lời ca truyền cảm, Penelope ái nữ diễm kiều lão công Ikarios theo thang dốc thẳng đi xuống, không phải một mình mà có hai tỳ nữ bước theo. Lúc gần đến đám cầu hôn, vén voan che mặt óng ả sang bên má, nường nường bước tới đứng gần thân cột nâng đỡ mái nhà hùng vĩ, nữ tỳ chung thủy trực sẵn hai bên. Liền đó nước nở bật khóc, lệ nòng lã chã tuôn rơi, nường nường cất tiếng nói với thi sĩ ca công đang ca hứng phô diễn: “Phemios, ca công thừa biết, muốn làm ngô bối ngắt ngảy, thi sĩ sẽ ca ngợi hết lời chiến công thể nhân và thần linh thực hiện. Ca công nên hát bài khác, ngừng bài này. Chọn một trong số bài đó để khán giả ngồi đây lắng lắng thưởng thức rượu nòng. Đừng hát bài vừa hát, buồn quá, nghe bao nhiêu lại đau lòng bấy nhiêu. Bởi trong bất hạnh đau thương không ai đau khổ bằng tiện phụ, biết bao ngày nhỏ lệ thương xót phu quân yêu quý, trượng phu tên tuổi vang lừng, tiếng tăm lan truyền mọi nẻo từ Hellas đến Argos.”

“Mẹ,” Telemachos dáng vẻ thận trọng vừa nhìn vừa ngắt lời, “sao lại ngăn chặn không để thi sĩ ca công điều luyện phô diễn tài nghệ trước mọi người khi cảm hứng dâng cao? Thi sĩ không có gì đáng trách. Đáng trách là Chúa tể khi thấy cần bắt thể nhân cực nhọc trên trần gian, chẳng chừa ai cả. Ngô bối không có quyền trách cứ Phemios nếu thi sĩ ca công hát bài kể ngày trở về bi thảm của người Danaan, vì bài ca mới ai cũng thích, khán giả tán thưởng hơn bao giờ. Mẹ nên can đảm, bình tĩnh lắng nghe. Odysseus không phải người duy nhất rời thành Troa chẳng bao giờ trở về, thành đó còn chôn vùi biết bao người nữa. Vậy bây giờ mẹ về phòng lo chuyện của mình, dệt vải, cuốn tơ, sai bảo tỳ nữ chạy việc trong nhà. Quyết định là việc đàn ông sẽ lo, nhất là con, vì là chủ nhà này.”

Penelope về phòng, sững sốt đến ngõ ngang, tâm trí bàng hoàng vì lời nói ý nghĩa của quý tử. Nường nường lên cầu thang, tỳ nữ theo sau. Vừa bước vào nường nường bật khóc tưởng nhớ Odysseus, phu quân yêu quý, nước nở khôn nguôi, thốn thức khó ngừng tới lúc Athena mắt xanh lam lục nhẹ khép

vành mi đưa vào giấc điệp êm đềm. Trong khi đó dưới đại sảnh âm u đám cầu hôn nhao nhao lớn tiếng, tên nào cũng cầu nguyện mình may mắn được nằm ngủ với nương nương. Thấy vậy, đáng vẻ đĩnh đạc, Telemachos lớn tiếng yêu cầu tất cả giữ trật tự. Công tử hét to: “Quý ông, muốn cầu hôn với thân mẫu bản nhân mà làm vậy là thô lỗ quá độ. Bây giờ tận hưởng nguồn vui hãy cùng nhau ăn uống, nhưng im lặng, từ tốn, vì lắng nghe thi sĩ ca công, giọng hát tựa giọng thiên thần, thú vị vô cùng! Sáng mai đề nghị tất cả ra quảng trường, tập hợp đông đủ để nghe thông báo bản nhân yêu cầu tất cả rời cung điện về nhà. Quý ông muốn ăn uống ở đâu tùy ý. Hơn thế, nếu ăn uống thì ăn uống đồ của mình ở nhà mình, thay nhau lần lượt. Nhưng nếu nghĩ muốn hăm hại người khác, không bù đắp đền trả, tiếp tục ăn cho hết, ăn thả cửa, quý ông phá hoại gia sản bản nhân. Bản nhân sẽ kêu thấu thần linh bất tử, cầu xin Chúa tể cho phép trừng phạt, bản nhân sẽ tiêu diệt quý ông trong nhà này, khỏi đền trả bù đắp.”

Nghe Telemachos táo tợn lên giọng nói thế, ngạc nhiên hết sức, tất cả cắn răng bậm miệng. Một lúc khá lâu Antinoos, con Eupeithes, lên tiếng: “A! Telemachos, chắc hẳn thần linh đã truyền dạy nên mới táo bạo thốt lời ghê gớm! Là quý tử thân phụ thừa hưởng hải đảo biển bọc hai bờ, song ta cầu mong công tử Kronos sẽ không bao giờ để công tử lên ngôi quân vương trị vì hải đảo Ithaka!”

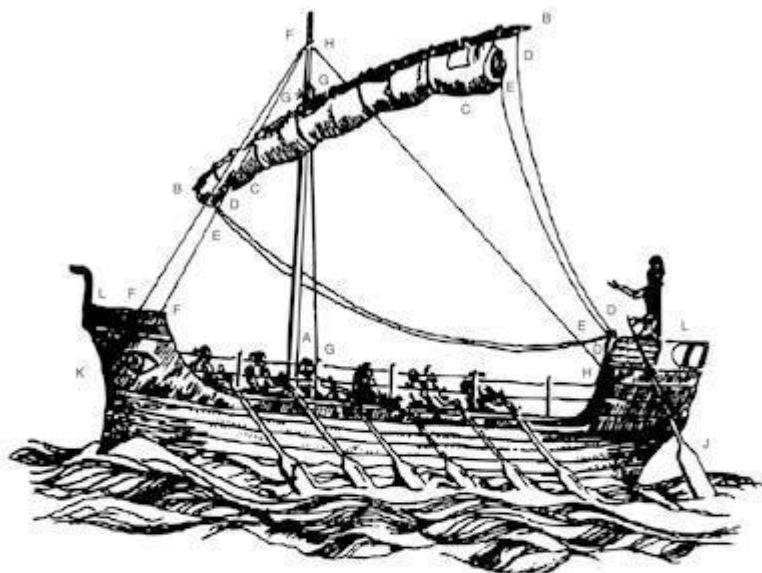
“Antinoos,” Telemachos đáng vẻ nghiêm nghị đáp, “để quý ông khỏi ngạc nhiên, bản nhân khẳng định bản nhân sẵn sàng đón nhận quyền bính nếu Chúa tể trao phó. Quý ông nghĩ nắm quyền cai trị là bất hạnh phải không? Ngược lại, bản nhân nghĩ làm quân vương chẳng hề bất hạnh - trông nom nhà cửa, phát triển tài sản, gia tăng quyền hành. Biển dôi sóng vỗ hai bờ Ithaka hiển nhiên không thiếu quân vương, trẻ có già có. Nhưng vì Odysseus lừng danh không còn, vậy để một trong số lên ngôi kế nghiệp. Dù sao bản nhân cũng nhất định làm chủ nhà mình, kể cả nô bộc thân phụ chiếm đoạt trong cuộc chiến để lại cho quý tử.”

Nghe nói vậy Eurymachos công tử Polybos bèn chen lời: “Telemachos, dĩ nhiên thần linh quyết định người nào trong đám người Achaian sẽ là quân vương trị vì Ithaka hai bên là biển. Dầu thế ta hy vọng công tử vẫn nắm giữ của cải và cai quản nhà mình. Và ta cầu mong chừng nào Ithaka còn có người sinh sống, không ai tới sẵn số cướp đoạt tài sản của công tử. Nhưng Telemachos quý mến, vui lòng nói cho ngô bối hay khách lạ. Từ đâu tới? Đất nào? Gốc gác ra sao? Quê hương ở đâu? Có mang tin tức thân phụ công tử trở về hay tới đây lo chuyện làm ăn? Trông có vẻ khác thường. Bất thành linh vụt đi, biến mất, không để lại dấu vết, không ai hay. Cứ nhìn đủ biết không phải người tầm thường.”

“Eurymachos,” Telemachos bình thản đáp, “chắc là thân phụ bản nhân sẽ không bao giờ trở về. Bởi thế bản nhân không tin tin đồn bất kể phát xuất từ đâu, và bản nhân cũng không để ý lời đoán độ của thầy đoán đưa ra mấy lần thân mẫu mời tới nhà dò hỏi ý kiến. Khách lạ quý ông muốn biết là thân hữu ngày trước của thân phụ. Từ Taphos tới ông tự giới thiệu là Mentos, quý tử lão công Anchialos, thủ lĩnh người Taphian ưa đi biển, giỏi cầm chèo.” Telemachos nói thế, song trong lòng thầm hiểu khách lạ là nữ thần bất tử.

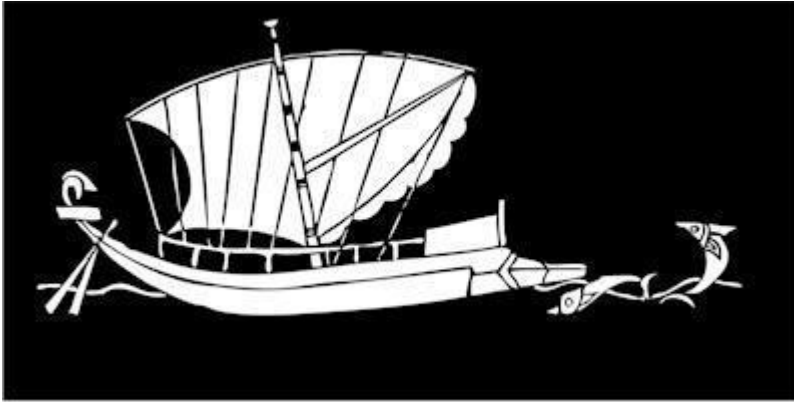
Từ lúc đó tới chiều tối chỉ nghĩ tìm nguồn vui đám cầu hôn hết khiêu vũ lại ca hát. Màn đêm buông cả bọn vẫn vui chơi, tiêu khiển. Mãi rồi tất cả mới ra về, người nào nhà nấy, lên giường chờ giấc. Đầu óc còn vẫn vương suy nghĩ, Telemachos về phòng cất riêng cho mình, góc kín đáo trong cung điện, chót vót trên lầu, hai bên nhìn ra sân sau xinh xắn rõ mồn một. Cầm đuốc sáng rực Eurykleia tận tụy theo hầu. Vú già là con gái Ops, cháu gái Peisenor, Laertes bỏ của giá hai mươi bò ra mua trước kia, lúc còn là con gái ngây thơ. Trong nhà lão công cư xử thận trọng như với hiền nội tận tình, song không bao giờ tìm thú vui ăn nằm với nàng, vì sợ hiền thê chính thức nổi ghen. Bây giờ vú già là người cầm đuốc soi đường cho cháu lão công; trong số phụ nữ phục dịch tại gia vú già là người yêu thương công tử hơn hết vì đã nuôi nấng từ trứng nước. Mở cửa bước vào phòng xây cất vững

chắc ngồi xuống giường Telemachos cởi tu-ních mỏng mịn đưa cho vú già. Cầm trong tay vuốt cho phẳng phiu, gấp cẩn thận treo lên móc gần khung giường bằng gỗ trổ lỗ xong xuôi vú già bước ra. Nằm tay cầm bằng bạc giật mạnh, kéo dây da buộc then gài đưa vào chốt, vú già đóng cửa. Suốt đêm cuộn mình trong tấm da cừu mềm mại Telemachos nằm mơ màng dự tính cuộc ra đi mà Athena khuyên nhủ.

Thuyền Homer mô tả trong trường ca *Odysseý*

A cột buồm; B-B trục buồm; C-C cánh buồm; D, D dây chằng; E, E dây lèo cột góc dưới cánh buồm; F, F dây trước cột buồm phía mũi; G, G-G dây giữa song song cột buồm buộc chặt ở dưới để kéo và hạ cánh buồm; H-H dây sau ghi cột cánh buồm; I mái chèo; J bánh lái; K sổng thuyền; L, L sàn thuyền, boong trước, boong sau.

Khúc 2

Rạng Đông non trẻ ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, công tử yêu quý của Odysseus đã thức dậy mặc quần áo. Choàng kiếm sắc ngang vai, tra chân bóng lẩy vào đôi dép bền chắc, rời phòng bước ra, Telemachos trông oai nghiêm, đường bệ khác thường. Giọng sang sảng Telemachos tức thì ra lệnh lệnh sứ triệu tập người Achaian tót dài tới quảng trường. Lệnh sứ lớn tiếng rao truyền, người Achaian tập hợp mau lẹ. Lúc họ kéo tới, quảng trường đông nghịt, Telemachos mới rời nhà, tay cầm thương đồng, hai chó thính tai hộ tống. Nhờ Athena riêng ban thiên ân nên phong nhã khác thường, Telemachos vừa bước vào mọi người quay nhìn, trầm trồ khen ngợi. Bậc cao niên né sang bên nhường lối lúc Telemachos ngồi vào chỗ dành cho thân phụ.

Aigyptios trưởng thượng, lưng còng vì năm tháng, kinh nghiệm trường đời già dặn, phát biểu đầu tiên. Tham gia cuộc chiến, Antiphos, công tử trưởng thượng, tay thương lưng danh, cùng Odysseus oai hùng theo thuyền vượt biển tới thành Troa, nổi tiếng nhiều ngựa, Cyclop hạ sát trong động vòm cung, tay chèo cuối cùng đã nhân làm thịt. Mặc dù còn ba con nữa, Eurynomos nhập bọn với đám cầu hôn, hai con lao động cần cù trong nông trại gia đình, song trưởng thượng buồn nhớ Antiphos khôn nguôi. Lòng rầu

như dừa, lệ tuôn lã chã thương xót thằng con không còn nữa, bây giờ đứng đây, trường thượng cất tiếng nói với hội đồng:

“Hỡi dân đảo Ithaka, xin để tai lắng nghe điều lão hủ muốn bày tỏ. Kể từ ngày Odysseus lừng danh lên thuyền rồng không ra đi chưa bao giờ ngô bối gặp mặt, họp bàn. Vậy bữa nay ai triệu tập hội nghị? Người thế hệ trẻ hay thế hệ già? Cần gì mà phải làm vậy? Phải chăng nghe tin hàng quân kéo về, người đó muốn nói cho ngô bối hay tin nóng hổi vừa nhận? Hay có vấn đề liên hệ tới nhân dân muốn nêu lên để bàn luận? Người tuyệt vời, khả ái! Lão hủ khẳng định bất kể thế nào. Cầu mong Chúa tể thưởng điều tốt lành người đó ấp ủ trong tim!”

Lời đầy hảo ý khiến công tử Odysseus vui mừng. Hăm hở muốn phát biểu, chẳng giả bộ bày vẽ, không hình thức lấy lệ, lẳng lặng rời chỗ ngồi, Telemachos bước ra đứng giữa quảng trường. Lệnh sứ Peisenor đã khôn khéo lại kinh nghiệm nhanh nhẩu đặt quyền trượng vào tay. Quay nhìn nói với Aigyptios trước tiên, Telemachos bắt đầu:

“Lão công khả kính, chẳng cần chờ đợi lão công sẽ hay sự thật tức thì. Người triệu tập hội nghị bữa nay không ở đâu xa khiến mất công tìm kiếm. Người đó là bản nhân đau khổ khôn xiết. Tin hàng quân kéo về bản nhân không hay để thưa chuyện cùng quý vị. Vả lại cũng không có vấn đề liên hệ tới quần chúng bản nhân muốn đem ra thuyết trình, bàn luận, trừ chuyện riêng tư cần quý vị giúp đỡ, bởi đau khổ, đau khổ đôi bề, đã dồn đổ vào nhà bản nhân. Thứ nhất, bản nhân mất thân phụ cao cả, một thời là quân vương quý vị hiện diện ở đây, quý mến quý vị như người cha hiền hòa đối với bày con. Hơn thế bây giờ lại xuất hiện tai ương tệ hại hơn nhiều khiến nhà bản nhân rồi ra sẽ suy sụp thảm thương, và bản nhân mất hết chẳng còn gì để sống. Đám cầu hôn kéo tới quấy rầy thân mẫu, bày tỏ ý định bà nhất định khước từ, đám này là con cái yêu quý của hoàng thân, thủ lĩnh hiện diện nơi đây. Quá ư nhút nhát chẳng dám vác mặt tới nhà gặp thân phụ, vì muốn trao tay gả con gái, Ikarios sẽ ấn định của hồi môn với kẻ đầu đơn lão công kén

chọn, suốt ngày họ tới lui, ở lì nhà ngô bối. Hạ bò, giết cừu, cắt tiết dê béo mập làm thịt, đánh chén với nhau, rượu vang óng ánh uống thả cửa, họ chẳng hề bận tâm để ý của cải trong nhà tiêu xài hoang phí. Bởi bây giờ không có người nào tầm cỡ Odysseus ra tay tổng khứ tai ương khỏi ngôi nhà! Bản nhân vẫn chưa tới tuổi bảo vệ bản thân. Yếu kém đến mức thảm thương bản nhân không biết làm thế nào đối phó. Dẫu vậy nếu có sức mạnh bản nhân sẵn sàng chống trả. Vì xin nói quý vị hay việc họ làm vượt xa khả năng chịu đựng.”

“Phá hại gia cư bản nhân là việc làm khả ố, quý vị phải đỏ mặt, phần nộ không những vì bản thân mà còn vì tai tiếng đối với lối xóm xung quanh. Quý vị nên để ý thần linh sẽ nổi giận. Quý vị không sợ thái độ thờ ơ của quý vị thần linh sẽ phần nộ, trừng phạt hay sao? Nhân danh Chúa tể trên núi Olympos, nhân danh Themis nữ thần công lý triệu tập, giải tán hội đồng, đủ rồi, thưa quý vị! Bản nhân trân trọng xin quý vị thôi đừng lạm dụng, để bản nhân yên thân, một mình ôm nặng sầu cay đắng! Trừ phi quả thực thân phụ cao cả của bản nhân lúc nào đó do nóng giận dùng mưu độc làm hại người Achaian xà-cạp gọn gàng, vì thế mà bức tức bắt đền trả, quý vị sử dụng mưu mẹo tương

tự hãm hại bản nhân bằng cách để số người này tiếp tục tác họa. Dẫu thế và giả như quý vị ăn hết tài sản, ngốn sạch gia súc bản nhân nghĩ cũng không sao! Nếu quý vị xài nhẵn nhụi, ngày nào đó sẽ có đền bù. Vì ngô bối sẽ đem chuyện khắp thành phố nói cho mọi người cùng hay, theo dõi chặt chẽ, bám sát quý vị, đòi lại của cải, chừng nào trả lại đầy đủ mới thôi. Nhưng hiện thời làm sao chịu nổi đau khổ quý vị chồng chất trong lòng bản nhân?”

Tiếp tục tuân lời, vẫn còn phần nộ, nhiệt huyết dâng cao, cuối cùng bật khóc, Telemachos đánh rơi quyền trượng. Cảm nghĩ thương hại lan rộng hội nghị. Mọi người ngồi im bất động, không ai nở lòng đáp lời chua chát, gay gắt. Im lặng kéo dài, cuối cùng Antinoos lên tiếng:

“Diễn văn tuyệt vời, Telemachos! Diễn giả tuyệt hảo giữa quảng trường! Công tử vừa bêu rếu, trách cứ ngô bối. Nhưng đau khổ đó lỗi tại ai? Không phải các cầu hôn mà thân mẫu công tử, mưu mẹo vô song. Ba năm liền, sắp năm thứ tư, nường nường mơn trớn cảm nghĩ trong lòng các cầu hôn, tạo điều kiện để ngô bối hy vọng. Qua lời hứa hẹn, nhả gửi tới từng người, nường nường không mảy may có ý định bắt chờ đợi. Nhưng trong thâm tâm nghĩ khác nường nường sắp đặt mưu kế. Đặt khung cử trong phòng sửa soạn việc làm nường nường bắt đầu dệt tấm vải lớn rộng, mịn màng. Chẳng chút đắn đo, rào đón nường nường nói với ngô bối: ‘Quý vị cầu hôn trai trẻ, dẫu Odysseus không còn, xin đừng nóng lòng, chớ vội hối hả thúc giục hôn nhân, hãy chờ tới lúc hoàn tất công việc, như vậy đường chỉ tiên phụ kéo dệt sẽ không vô ích. Vải dệt sẽ là vải liệm dành cho Laertes. Khi lão công cúi đầu bước theo định mệnh tàn nhẫn chìa bàn tay khiếp đảm vẫy gọi đưa vào giấc ngủ ngàn thu, tiện phụ không muốn mang tiếng, phụ nữ Achaian chê trách người giàu có như thế nằm xuống không có tấm vải che thân!’ Nường nường nói thế, ngô bối đồng ý nghe theo, mặc dù lòng nôn nóng. Bởi vậy ban ngày ngồi vào khung cử nường nường đưa thoi dệt vải, nhưng ban đêm đốt đuốc bên cạnh nường nường tháo chỉ gỡ sợi đoạn vải đã dệt. Ba năm liền nường nường bí mật thực hiện mảnh khéo che mắt đánh lừa ngô bối. Sang năm thứ tư, bốn mùa lạnh lẽ trôi qua, mùa xuân vừa rồi, thấy chủ nhân làm vậy, một trong số nữ tỳ tố giác. Bắt quả tang đang tháo sợi rút chỉ làm sơ đoạn vải, ngô bối ép phải dệt cho xong, nường nường miễn cưỡng đồng ý.”

“Nhưng Telemachos ơi, đây là câu các cầu hôn sẽ đáp, bản nhân muốn công tử và mọi người lắng tai nghe, hiểu cho kỹ để biết sự thật. Bảo thân mẫu về nhà bố để lấy người thân phụ chọn cho và nường nường cũng ưng thích. Trái lại, nếu tiếp tục hành hạ con cái người Achaian, nhờ Athena ban phú tinh khôn vượt bậc, khéo tay thêu thùa, tính tình tao nhã, mưu mô xảo diệu, ngay cả phụ nữ Achaian mái tóc điểm lệ ngày xưa ngày xưa, những Tyro, những Alkmene, những Mykene đội vòng nguyệt quế yêu kiều về mưu mô không người nào sánh kịp, nhưng trong chuyện này nường nường suy tính

sai lầm. Bởi nếu nương nương còn giữ thái độ như thế, thần linh chỉ dẫn cho theo, các cầu hôn sẽ tiếp tục ăn hết, ăn nhẵn của cải nhà công tử. Nương nương sẽ nổi tiếng lừng danh, song công tử gánh chịu tai họa trọn vẹn! Do vậy ngô bối sẽ không về trang trại, ngô bối cũng chẳng đi đâu, chừng nào nương nương chưa lựa chọn, kết hôn với người trong đám ngô bối.”

“Antinoos,” dáng vẻ thận trọng Telemachos đáp, “bản nhân không thể đuổi bà đi, nếu bà không muốn, thân mẫu sinh hạ, nuôi nấng, trong khi thân phụ lưu lạc biệt tích biệt tăm, không biết còn sống hay đã chết. Bản nhân sẽ phải trả Ikarios bao nhiêu nếu cố tình trả bà về với lão nhân! Ngoài đau khổ phải gánh chịu vì lão nhân, bản nhân sẽ khổ đau hơn nữa do thần linh, bởi khi ra về thân mẫu sẽ réo gọi cầu xin Pháp Thần buồn thảm trừng phạt. Bản nhân sẽ bị dân chúng phần nộ chê bai, ghét bỏ. Không! Bản nhân sẽ không bao giờ nói lời tàn ác như thế! Nếu cảm thấy bức không vừa lòng xin rời cung điện. Đánh chén, tiệc tùng nơi khác, lần lượt thay phiên, hết nhà này đến nhà kia, đem đồ của mình đến đó mà ăn! Nếu định bụng phá hại gia cư người khác, không đền bù hoàn trả, như vậy tiện lợi và thú vị, quý vị cứ việc ăn cho no, ăn thật nhiều! Bản nhân sẽ cầu xin thần linh bắt tử, Chúa tể định ngày tính số đoạ trường, quý vị sẽ gục chết trong nhà này, không hoàn trả đền bù.”

Đáp lời Telemachos, Chúa tể nhìn xa trông rộng lớn tiếng sai hai chim ưng rời đỉnh núi lao xuống. Theo gió hai chim dang cánh bay song song. Vừa tới nơi hội họp, tiếng người rền vang, hai chim vỗ cánh đánh vòng liếc nhìn khuôn mặt đám đông, ánh mắt tiết ra điềm báo chết chóc. Sau đó co móng quắp chân hết má đến cổ, hai chim rẽ sang bên phải, lướt qua mái nhà, thành phố ồn ào, náo nhiệt. Ngược nhìn điềm triệu mọi người rùng rợn. Tất cả ngỡ ngàng tự hỏi không biết chuyện gì sẽ xảy ra. Một lúc khá lâu chiến binh cao niên Halitherses quý tử Mastor mới lên tiếng. Lão binh hiểu chim muông, đọc điềm báo hơn mọi người cùng thời, cùng thế hệ. Cầu chúc ai nấy may mắn, tốt lành, lão binh giải thích: “Hỡi dân Ithaka, xin lắng nghe

điều lão hủ phát biểu. Lão hủ muốn đặc biệt nhấn nhủ đám cầu hôn, vì tai ương khủng khiếp sắp nuốt chửng, nhấn chìm. Odysseus sẽ không xa gia đình lâu nữa. Lúc này đang ở đâu đây, quân vương sẽ gieo rắc chết chóc đẫm máu cho đám cầu hôn, từng tên và tất cả, nghĩa là tai họa cho nhiều người trong số ngô bối sống trên đảo Ithaka nhìn thấy từ xa. Bởi thế, trong khi còn thì giờ, ngô bối hãy dự tính, không chần chừ, làm thế nào ngăn chặn số người này đừng quá độ, nhưng trước hết để họ tự ngăn chặn chính họ, như vậy sẽ tốt hơn. Lão hủ không phải non dại trong nghề bói toán mà tiên đoán theo kinh nghiệm chín muồi. Với Odysseus lão hủ khẳng định mọi chuyện xảy ra y hệt lão hủ tiên đoán khi người Argive xuống thuyền cùng quân vương mưu lược trực chỉ thành Troa. Lão hủ tiên đoán quân vương sẽ kinh qua muôn vàn thử thách, mất hết đồng đội, sau hai mươi năm trở về không ai nhận ra. Mọi điều lão hủ dự tính bây giờ diễn ra đúng sự thật.”

Eurymachos công tử Polybos đứng lên đáp lời: “Lão nhân tiên tri, ba hoa như thế đủ rồi, nên ba chân bốn cẳng về nhà đọc điềm triệu cho bày con nghe, kéo tai họa sẽ đổ lên đầu lên cổ chúng. Về giải đoán điềm triệu bản nhân tài ba gấp bội lão nhân. Xét cho cùng trên không trung chói chang ánh nắng biết bao chim bay qua bay lại, song không phải con nào cũng mang điềm triệu. Odysseus hả! Y đã gặp định mệnh ở nơi xa xôi! Ước chi lão nhân chia sẻ cùng số phận! Như vậy ngô bối khỏi phải nghe tiên đoán nhạt nhẽo bay ra từ cửa miệng, và lão nhân cũng không mất thì giờ hâm nóng tâm can Telemachos. Chắc hẳn lão nhân hy vọng lúc nào đó gã mang phẩm vật tới nhà dâng biếu! Dầu thế bản nhân tiên đoán, lời tiên đoán sẽ là sự thật. Nếu lão nhân lạm dụng tuổi già, kinh nghiệm lâu năm lừa bịp thanh niên trẻ người non dạ, nếu lời ăn tiếng nói của lão nhân thúc đẩy gã nổi đóa sử dụng bạo lực, hậu quả sẽ tai hại, đau đớn sẽ đến với gã trước tiên, căn cứ vào tiên đoán, chim bay gã sẽ chẳng thể làm gì nên chuyện. Còn lão nhân, xin thưa, ngô bối sẽ phạt vạ, nộp đủ sẽ đứng tim, nào nề, đau đớn vô cùng!”

“Với Telemachos, trước mặt quý vị, bản nhân có lời khuyên hữu lý: gã nên bảo thân mẫu trở về nhà thân phụ, gia đình sẽ thu xếp đám cưới, của hồi

môn nộp thân phụ thế nào cũng dồi dào, vì đó là quyền lợi dành cho ái nữ thương yêu. Nếu việc đó chưa xong bản nhân thấy con cái người Achaian chẳng việc gì phải bỏ dở ý định khiến quý vị khó chịu. Dù thế nào ngô bối cũng chẳng sợ bất kỳ ai, ngay cả Telemachos nói năng văn hoa, trôi chảy. Còn tiên đoán, lão nhân bẻm mép ời, ngô bối cũng không bận tâm để ý; tiên đoán chẳng đi tới đâu mà chỉ làm lão nhân đáng ghét bội phần. Telemachos sẽ nhìn tận mắt của cải không cánh bay đi sạch sành sanh, không hy vọng đền bù hoàn trả chùng nào Penelope còn giở trò bắt ngô bối chờ đợi chuyện hôn nhân. Trong khi giậm chân tại chỗ, thay vì mỗi người tự tìm cô dâu thích hợp, ngô bối tiếp tục nuôi hy vọng ngày này ngày nũa chiếm đoạt phần thưởng vô giá cùng nhau ganh đua.”

“Eurymachos,” Telemachos kín đáo đáp lời, “và tất cả quý vị cầu hôn khả kính, về chuyện đó bản nhân không kêu gọi hay phát biểu gì nữa. Thần linh và nhân dân đã nghe bản nhân trình bày! Bởi thế bây giờ xin quý vị vui lòng cấp cho chiếc thuyền lướt sóng cùng hai mươi tay chèo để bản nhân ra đi rồi trở về. Bản nhân sẽ tới Sparta và Pylos cát bặt ngàn dò hỏi tin tức thân phụ vắng bóng từ lâu, hy vọng có người biết chuyện cho hay hoặc lượm lặt tin đồn Chúa tể truyền giao thường khi là sự thật. Nếu hay tin ông còn sống, đang trên đường trở về, lúc đó dù kiệt sức, bản nhân cũng nán lại năm nũa. Ngược lại, nếu hay tin ông chết rồi, ra đi vĩnh viễn, bản nhân sẽ trở về, dựng mộ đài với lễ nghi mai táng đúng cách, và để thân mẫu kết hôn với người khác.”

Dứt lời Telemachos ngồi xuống, Mentor đứng dậy phát biểu. Mentor là thân hữu của Odysseus. Khi lên thuyền ra đi quân vương nhờ trông nom toàn bộ tài sản, giữ gìn mọi thứ cẩn thận, giúp đỡ, chiều ý lão công. Dáng vẻ chân tình Mentor cất tiếng giữa hội trường:

“Hỡi dân Ithaka, xin để tai lắng nghe bĩ nhân muốn nói đôi lời. Bĩ nhân ước ao từ đây về sau không quân vương nào quyền trượng trong tay cư xử nhân từ, độ lượng, công bằng! Bĩ nhân mong muốn quân vương nào cũng trở

thành độc tài, tàn bạo! Vì trong số người Odysseus tuyệt vời cai trị với lòng yêu thương người cha đối với đứa con không có người nào bây giờ nghĩ tới quân vương. Bỉ nhân cũng không trách cứ, chê bai việc làm bất chính của đám cầu hôn cao ngạo, đầu óc hung hãn, lòng dạ đen tối. Họ tự lao đầu vào chỗ chết khi sử dụng phí phạm tài sản Odysseus, vì nghĩ quân vương sẽ không bao giờ trở về. Bỉ nhân bất bình với quý vị, ngồi đó mà ngậm miệng làm thinh, không một lời lên án hoặc ngăn cản, mặc dù họ ít, quý vị đông!”

Leokritos công tử Euenor đứng phắt dậy quát to: “Mentor, nói thế là thế nào? Điên khùng giờ thôi lưu manh! Người thúc đẩy dân chúng ngăn cản ngô bối. Người sẽ thấy không dễ gì giao chiến với số người đông đảo hơn mình đang dùng bữa. Nếu Odysseus bất chợt trở về thấy ngô bối tiệc tùng trong cung điện, và định tâm tống cổ ngô bối ra ngoài, vợ y sẽ không vui thấy y trở về dẫu mong mỏi vô cùng. Y sẽ gục chết ô nhục nếu cầm vũ khí chống lại đa số. Bởi thế điều người nói là lời rồ dại. Thôi đủ rồi. Bây giờ mọi người giải tán, ai nấy về nhà. Mentor và Halitherses, vì là bạn thân của thân phụ, sẽ hối hả thúc giục Telemachos ra đi. Dẫu vậy bản nhân dám chắc gã sẽ không bao giờ lên đường, trái lại muốn nán lại Ithaka lâu ngày thu thập tin tức.”

Dứt lời Leokritos giải tán hội nghị tức thì, mọi người nhanh nhẩu chấp nhận ra về trong khi đám cầu hôn lần đường tới cung điện Odysseus. Tách xa tất cả Telemachos ra bờ biển. Tới nơi nhúng tay xuống nước xanh lơ rửa sạch Telemachos giơ cao cầu khẩn Athena: “Ô nữ thần, xin lắng nghe, hôm qua hạ giá tới tệ xá. Nữ thần khuyên bỉ nhân lấy thuyền vượt biển mờ sương ra đi nghe ngóng tin tức liệu thân phụ vắng bóng từ lâu có trở về hay không. Nhưng than ôi, dân đảo, nhất là bọn cầu hôn do ác ý và kiêu ngạo phá hỏng dự định.” Cầu xin vừa chấm dứt Telemachos thấy Athena bước lại gần. Giả dạng hình dáng và bắt chước giọng nói Mentor, nữ thần cất lời như có cánh bay xa: “Telemachos, từ rày về sau, công tử sẽ không nhút nhát hay ngớ ngẩn, nếu khí phách bất khuất của thân phụ truyền nhập cơ thể; ông là người từ lời nói đến việc làm bao giờ cũng trọn vẹn, chu đáo. Cuộc ra đi

công tử thực hiện sẽ không vô bổ hoặc vô ích. Trừ phi công tử không phải hòn máu Odysseus và Penelope sinh thành, bản nhân mới nghĩ dự tính của công tử sẽ không đạt kết quả, chẳng dẫn tới đâu. Trên đời ít con bằng cha. Thông thường nhiều con kém cha, chỉ số ít hơn cha. Vì từ nay trở đi không hề thiếu tinh khôn, mưu trí của Odysseus, vì rồi ra sẽ không là kẻ nhút nhát hay đưa ngớ ngẩn, bản nhân thấy, công tử có thể hy vọng thành công trong dự định. Bởi thế bây giờ hãy quên lũ cầu hôn, đừng bận tâm nghĩ tới âm mưu, tính toán của chúng. Chúng là bọn hung hăng, bất trị, không hiểu phải trái là gì. Và chúng cũng không nhìn ra số phận đen tối đang lén lút lại gần, tử thần hắc ám chỉ trong một ngày quật ngã, chôn vùi tất cả.”

“Đừng chần chừ mà chuẩn bị cấp tốc cuộc ra đi công tử dự tính. Vì vừa là thân hữu của thân phụ, vừa là thân hữu của công tử, tiện nhân sẵn sàng kiểm chiếc thuyền và cùng công tử dong buồm vượt biển. Bây giờ công tử hãy về nhà cho đám cầu hôn nom thấy. Sau đó chuẩn bị lương thực sẵn sàng, bỏ tất cả vào thùng, rượu vang đổ vào bình, lúa mạch giữ cho tay chèo dai sức dòn vào bao da bền cứng. Tiện nhân sẽ vào thành phố kiếm tay chèo tình nguyện. Đảo Ithaka hai bên là biển có vô số thuyền, cả cũ lẫn mới. Tiện nhân sẽ thân chinh tìm chiếc tốt hơn hết cho công tử, ngô bối sẽ bảo tay chèo cấp kỳ sắp xếp thuyền cụ, sau đó hạ thủy ra khơi.”

Athena ái nữ Chúa tể dặn dò. Vừa nghe giọng nói nữ thần Telemachos dừng bước không đi thơ thần nữa. Telemachos quay về cung điện tức thì, mặc dù lòng nặng trĩu ưu tư. Tới nơi Telemachos thấy đám cầu hôn hung hăng lột da mấy con dê, nướng heo mập trong sân. Antinoos cười ha hả chạy tới vừa nắm tay vừa lớn tiếng: “Telemachos, nói năng hoa mỹ, phát biểu nóng nảy, cất bỏ dự tính dử dẩn, kế hoạch khủng khiếp, đừng lo lắng làm chi! Hãy hoan hỉ cùng ăn, cùng uống như mọi khi với ngô bối. Người Achaian sẽ thu xếp thuyền, kén chọn tay chèo để công tử mau mau lên đường tới Pylos thiêng liêng tìm tông tích thân phụ lừng danh.”

Nhưng Telemachos khôn ngoan đáp: “Antinoos, cảm ơn! Ngồi với đám đông ồn ào như quý vị bản nhân sẽ không thể nào ăn ngon miệng hoặc cảm thấy thoải mái trong lòng. Ô cầu hôn, quý vị phung phá nhiều thứ trong nhà khi bản nhân còn nhỏ chưa đủ hay sao? Bây giờ bản nhân đã lớn. Nghe xung quanh, người này nói, người kia nói, bản nhân hiểu sự việc thực ra thế nào, tinh thần quả cảm lên cao! Bởi thế bản nhân sẽ tìm cách đem bất hạnh, tai ương đổ lên đầu, chồng lên cổ quý vị, dù đi Pylos hay ở đây trên quê hương. Bản nhân sẽ đi, hành trình dự tính sẽ không vô ích, dù chỉ quá giang, vì không có thuyền và tay chèo, sự thể đúng như quý vị mong muốn.” Dứt lời Telemachos lặng lẽ rút tay khỏi tay Antinoos. Đang sửa soạn bữa ăn trong đại sảnh, đám cầu hôn đồng loạt thốt lời chế giễu, thóa mạ. Một cầu hôn trẻ tuổi hóm hỉnh lên giọng: “Ta nghĩ như vậy là Telemachos muốn cửa cổ ngô bối! Đi Pylos cát bạt ngàn là nó tìm vây cánh. Có lẽ nó còn tới tận Sparta rồi mới trở về, vì thèm máu ngô bối. Hoặc rất có thể đất Ephyre phì nhiêu, màu mỡ nó thấy cần đến viếng thăm. Trở về nó sẽ mang theo thuốc độc giết người, bỏ vào bình đựng vang kết liễu đời ngô bối.”

Cầu hôn trẻ tuổi khác vênh vang chêm lời: “Nhưng biết đâu nếu xuống thuyền ra đi, nó sẽ xa thân nhân, lạc đường, mất tích như bố nó? Như vậy nó lại gây khó khăn cho ngô bối gấp bội, do phải cùng nhau phân chia của cải, trả lại ngôi nhà để thân mẫu nó cư ngụ cùng phu quân!”

Để mặc đám cầu hôn ba hoa Telemachos lẳng lặng xuống phòng chứa đồ của thân phụ. Phòng cao rộng chất đầy vàng, đồng, rương quần áo, thùng dầu thơm. Bên trong sát tường hàng bình vang thơm dịu đầy rượu nguyên chất chưa pha đứng san sát thành hàng chờ ngày Odysseus sau bao gian truân, cực khổ tìm ra đường về. Cửa vào gài then kép, cửa hai cánh bên chắc đóng khít khao. Báu vật bên trong quán gia Eurykleia ái nữ Ops, đích tôn Peisenor, tinh mắt lanh trí ngày đêm qua lại canh chừng. Gọi nhũ mẫu xuống phòng chứa đồ Telemachos nhỏ nhẹ: “Nhũ nương quý mến, nhũ nương lấy vài bình vang cho con được không? Chọn thứ ngon nhất, gần thứ

nhũ nương cất giữ cẩn thận dành cho người bất hạnh, dòng dõi thần linh, Odysseus, lúc nào cũng hy vọng thoát khỏi định mệnh khắt khe trở về an toàn. Đồ đầy mười hai bình, đầy nắp cẩn thận. Lấy bột lúa mạch đổ vào bao da bền chắc, vâng, hai mươi hộc xay rồi. Giữ kín không nói với ai! Chuẩn bị lương thực sẵn sàng, tối đến lúc mẫu thân lên giường trên lầu, con thân chinh đến lấy mang đi. Con tới Sparta và Pylos cát bạt ngàn hy vọng tìm ra tông tích chừng nào thân phụ yêu quý trở về.”

Lời vừa dứt vú già Eurykleia rú kêu, nước nở bật khóc, lấp bắp lời như có cánh bay xa: “Con yêu quý, trời đất ơi, ai xui con nghĩ vậy? Tại sao phải ra đi lang thang góc biển chân trời, con là quý tử độc nhất, báu ngọc của gia đình! Bởi Odysseus, dòng dõi Chúa tể, không còn, biệt tích nơi đất lạ quê người, xa cách quê hương! Con vừa quay lưng là đám cầu hôn âm mưu ám hại; sau khi hạ sát con, chúng sẽ chia nhau những thứ này. Ở nhà đừng đi. Không ai réo gọi con vác thân kiếm tìm gian nan, khổ sở trên mặt biển bao la, cần cỗi.”

“Đừng sợ nhũ nương quý mến,” Telemachos thận trọng đáp lời. “Dự tính này có thần linh trợ giúp. Dầu thế nhũ nương phải thề với con nhũ nương sẽ không nói cho mẫu thân hay ít nhất mười một, mười hai ngày, hoặc tới lúc tìm mà không thấy mới hay con đi rồi. Ngộ bối không nên để lệ nồng tuôn chảy khiến cặp má nõn nà mòn mỏi, phôi pha!”

Làm theo lời dặn vú già thề trước thần linh sẽ giữ bí mật. Trang trọng tuyên thệ xong xuôi vú già đổ rượu vang vào bình hai quai, dồn bột lúa vào bao da bền chắc. Telemachos trở lại đại sảnh ngồi cùng đám cầu hôn. Bây giờ Athena nữ thần mắt xanh lam lục lại dự tính. Giả dạng như Telemachos, nữ thần cất bước khắp thành phố tìm gặp thanh niên, rỉ tai từng người, đêm xuống gặp nhau gần thuyền lướt sóng. Sau đó tới gặp Noemon công tử tiếng tăm, hào hiệp của Phronios, nữ thần ngỏ lời xin chiếc thuyền lướt sóng, Noemon hứa sẵn sàng cung cấp.

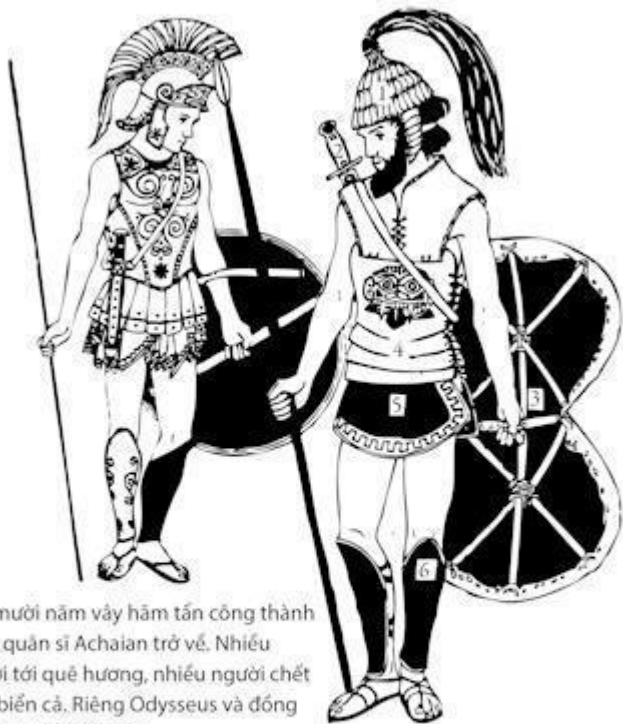
Mặt trời lặn bốn bề bắt đầu âm u. Đúng lúc đó nữ thần đẩy thuyền xuống nước, chất dụng cụ lên boong. Xong xuôi, nữ thần đưa thuyền đậu tại góc xa bến cảng. Tay chèo tập trung đầy đủ, nữ thần ngỏ lời khuyến khích từng người. Sau đó Athena mắt xanh lam lục lại dự tính. Cất bước tới cung điện Odysseus oai hùng nữ thần nhẹ ru đám cầu hôn vào trạng thái mơ màng thú vị. Trong khi chúng nhăm nháp nữ thần làm tâm trí mù mờ, đập cúp rơi khỏi tay. Mí mắt chập chờn buồn ngủ, chúng không ngồi lì ở bàn mà nhóm dậy lết qua thành phố về nhà lên giường ngon giấc. Tiếp theo lại giả dạng, nhái giọng Mentor gọi Telemachos ra ngoài, nữ thần dặn dò: “Telemachos, đồng hành xà-cạp gọn gàng đang ngồi bên mái chèo chờ công tử ra lệnh bắt đầu. Vây lên đường! Không nên trì hoãn cuộc ra đi.” Dứt lời Pallas Athena vun vút cất bước, Telemachos hối hả theo sau. Tới nơi gần thuyền, gần biển hai người thấy tay chèo tóc dài đứng chờ trên bãi cát. Telemachos oai phong, bệ vệ ngỏ lời: “Quý hữu, đi theo bản nhân! Ngộ bối phải đem lương thực, dụng cụ xuống thuyền. Tất cả chất đóng, sẵn sàng trong cung điện. Thân mẫu bản nhân không hay chuyện, nữ tỳ cũng vậy, trừ một bản nhân tin tưởng.”

Dứt lời Telemachos quay gót, tay chèo theo sau. Mang lương thực, dụng cụ chất trên thuyền vững chắc xong xuôi, tay chèo chờ lệnh công tử Odysseus. Telemachos theo Athena xuống thuyền. Nữ thần ngồi phía sau, Telemachos ngồi bên cạnh. Tháo cáp đằng đuôi, tay chèo lên thuyền, vào chỗ. Lớn tiếng gọi gió tây lồng lộng Athena mắt xanh lam lục phách đi như ca hát, như thì thầm trên mặt biển đen đậm. Telemachos ra dấu tay chèo chuẩn bị thuyền cụ, tất cả hối hả theo lệnh. Họ nâng cột buồm gỗ thông cắm vào hốc xà ngang, nhanh tay chằng dây néo mũi thuyền, kéo dây bên da bò đưa buồm trắng lên cao. Gió thổi, buồm căng phồng, sóng đen ngòm rú rít quanh mũi lúc thuyền xoay hướng, lao vun vút trên biển cả.

Mọi thứ thực hiện mau lẹ trên thuyền màu đen lướt sóng xong xuôi, rớt vang vào cúp đầy tới mép, họ rẫy rượu lễ dâng thần linh bất tử, nhất là ái nữ

Chúa tể, trình thần mắt xanh lam lục. Suốt đêm, đến bình minh vẫn vậy, liên miên đề sóng, thuyền phăng phăng lên đường.

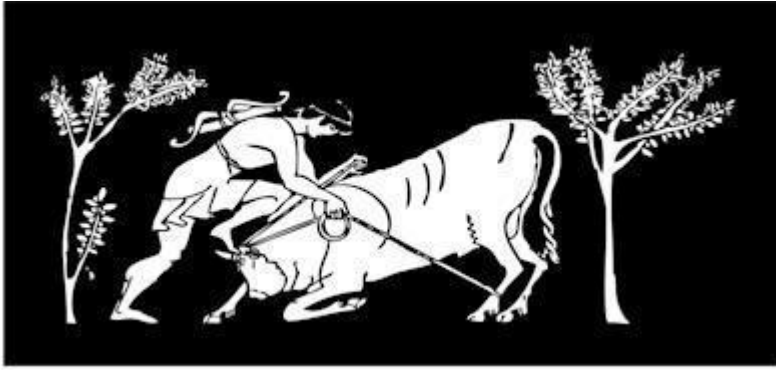
GIÁP Y VÀ VŨ KHÍ THỜI MYCENNEAN

Sau mười năm vây hãm tấn công thành Troa, quân sĩ Achaian trở về. Nhiều người tới quê hương, nhiều người chết trên biển cả. Riêng Odysseus và đồng đội trôi dạt mười năm.

Giáp Y sử dụng trong cuộc chiến thành Troa. Hình vẽ theo giáp y tìm thấy ở Dendra.

1. Mũ bằng đồng hoặc da, gài răng heo rừng hay lông đuôi ngựa để trang điểm.
2. Kiếm choàng qua vai, kích thước và hình thù tùy người đeo.
3. Khiên hình số 8 hoặc tròn, da căng kín mặt bằng đòn tay bất chéo.
4. Trần thủ lát đồng vẽ hình quái vật Gorgon để trừ khử tai ương, xua đuổi bất hạnh.
5. Táp đế bằng da mềm, kích thước và hình dạng phản ánh sở thích của người mang.
6. Xà-cạp bằng da hoặc đồng có móc gài để che ống chân.

Khúc 3

Rời mặt hồ rực rỡ vàng dương nhô lên không gian đem ánh sáng cho thần linh trên bầu trời vàng ửng và thế nhân dưới mặt đất lúa trổ tốt tươi. Pylos thành phố thuộc quyền Neleus tường quách vững chắc hiện hình. Người trên thuyền thấy trên bãi cát dân chúng đang làm lễ tế sinh, bò mộng lông đen trình nguyên dâng hải thần rung chuyển trái đất, mái tóc xanh lơ. Người dự lễ ngồi trên chín hàng ghế, mỗi hàng năm trăm chỗ, trước mỗi hàng chín bò mộng. Lúc thuyền từ ngoài khơi tiến vào bờ họ đã ăn nội tạng và đang nướng đùi cúng thần linh. Tay chèo cuốn buồm vào bến, thả neo lên bờ. Athena dẫn đường, Telemachos bước theo. Đúng lúc đó đột nhiên quay lại nữ thần mắt xanh lam lục nói nhỏ: “Telemachos, bây giờ dù thế nào hiền điệt cũng đừng ngượng nghịu, rụt rè. Hiền điệt băng qua đại dương cốt để thăm dò tin tức xem thân phụ vui thay nơi nào, gặp số phận ra sao. Vậy, đừng dè dặt, chớ chần chừ mà đến gấp gáp Nestor, lão nhân luyện ngựa tài tình. Hỏi lão nhân tin tức. Xin lão nhân cho hay sự thực, không giấu giếm, đừng ngại trá lời, vì lão nhân bao giờ cũng thật tình.” Telemachos thận trọng tiếp lời: “Thưa thúc phụ Mentor khả kính, làm sao đi? Làm thế nào tới gặp? Đến gần nói năng ra sao? Tiểu điệt không nắm vững ngôn từ nhằm thuyết phục, đây là chưa kể người trẻ gòm ngại hỏi chuyện người già.” Athena nữ thần mắt xanh lam lục liền đáp: “Telemachos, cứ nói điều tự lòng đã biết, còn lại thần linh sẽ gợi ý trợ giúp. Bởi ta nghĩ thần linh không ngăn cản hiền điệt ra đời hay ngăn cấm hiền điệt khôn lớn.” Dứt lời

Pallas Athena nhanh nhẩu dẫn đường, Telemachos hối hả theo sau. Chẳng mấy chốc hai người tới hàng ghế và chỗ dân Pylos đang tụ họp. Nestor ngồi với bảy con; số còn lại túm tụm xung quanh sửa soạn bữa tiệc, nướng hoặc xiên thịt. Nhìn thấy khách lạ, họ ùa tới vây quanh, dáng điệu thân thiện, cử chỉ bất thiệp nín kéo mời vào ngồi cùng. Người đầu tiên tới ngồi gần là Peisistratos, công tử Nestor cầm tay từng người lần lượt mời an tọa trên miếng lông cừu mềm mại trải trên bãi biển gần thân phụ và bào huynh Thrasymedes. Peisistratos đưa mỗi người phần nội tạng và rót mỗi người phần rượu vang vào cốc vàng óng ánh, rồi ngỏ lời chào đón nói với Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần: “Quý khách, hãy cầu xin Poseidon, quân vương ngô bối, vì bữa tiệc quý khách vừa tới may mắn tham dự là để tạ ơn hải thần. Cầu xin, rẩy rượu làm lễ theo nghi thức xong xuôi, quý khách đưa đồng hành cốc vang dịu ngọt, đồng hành sẽ dâng lễ dâng bất tử, bởi đồng hành cũng như tất cả thế nhân đều cần và cầu xin thần linh. Nhưng đồng hành còn trẻ, chắc hẳn bằng tuổi tiện nhân, vì thế quý khách là người đầu tiên tiện nhân trao cốc vàng.” Dứt lời Peisistratos đặt cốc vang dịu ngọt vào tay Athena. Vui mừng trước phong cách lịch thiệp thanh niên biểu lộ, trao cốc vàng trước tiên cho mình, dáng vẻ hăm hở, nữ thần lấp bắp cầu xin: “Xin lắng tai nghe, ô hải thần Poseidon, rung chuyển trái đất, đừng khước từ sự việc ngô bối ước ao. Trước hết xin ban vinh dự cho Nestor và bảy con! Tiếp đến xin lưu tâm, tưởng thưởng dân thành Pylos đã sửa soạn bách sinh linh đình. Sau hết xin phù hộ Telemachos và bề nhân hoàn thành tốt đẹp dự định đã đưa ngô bối trên thuyền lướt sóng sơn đen tới đây, rồi lại đưa ngô bối trở về an toàn.”

Nữ thần cứ thế cầu xin. Mỗi lần ngỏ lời nữ thần đều tin thế nào cũng trở thành hiện thực. Tiếp theo nữ thần đưa cốc hai quai ngoạn mục cho Telemachos, công tử Odysseus lặp lại nguyên lời. Tế sinh lúc này đã chín, thịt tốt khỏi xiên, chia thành phần, mọi người bắt đầu bữa tiệc sang trọng. Mọi người ăn uống xong xuôi, Nestor mã phu cao niên mới ngỏ lời: “Quý khách đã vào bàn dùng bữa ngon lành, đầy đủ, bây giờ là lúc muốn hỏi đôi lời. Quý hữu là ai? Từ bến nào dong buồm vượt biển ra đi? Tìm đường

buôn bán hay vượt biển phứa phứa, như hải tặc lang thang, liều mạng cướp của hãm hại người khác?” Cảm hứng dâng cao, nhờ Athena vốn lo lắng cho mình khi hỏi lão vương về chuyện thân phụ biến dạng, như vậy sẽ nổi danh với mọi người, Telemachos vận dụng can đảm đưa mắt nhìn, hăng hái đáp lời: “Bẩm lão vương Nestor, quý tử Neleus, vinh quang chói lọi của người Achaian, lão vương hỏi ngô bối từ đâu tới, xin thưa. Ngô bối từ Ithaka dưới chân núi Neion. Ra đi ngô bối lo chuyện riêng, không phải việc công. Tiện nhân tìm kiếm khắp nơi dò la tin tức thân phụ cao cả, Odysseus đăng đăng gian truân, người ta nói, chiến đấu cùng lão vương bao năm về trước, dùng mưu kế chiếm đoạt thành Troa. Ngô bối hay chuyện mọi người tham dự cuộc chiến. Ngô bối biết nơi từng người gục chết thảm thương. Nhưng ngô bối không rõ Odysseus chết thế nào, hoàn toàn bí mật, Chúa tể giữ kín như bưng. Không ai kể cho hay ông chết bao giờ, nạn nhân bộ lạc thù nghịch trên đất liền, hay chìm ngấm dưới sóng đại dương bao la. Vì thế tiện nhân tới đây năm đầu gối van xin, hy vọng lão vương cho biết sự thật về cái chết đáng thương của thân phụ, nếu do ngẫu nhiên chứng kiến tận mắt hoặc nghe người phiêu lưu như ông kể lại. Bởi trên đời nếu có người nào sinh ra là đau khổ, đau khổ hơn hết, người đó là ông. Xin đừng vì thương hại hay mũi lòng đối với tiện nhân mà e ngại nhẹ lời, xin thành thực miêu tả cảnh tượng lão vương mục kích. Tiện nhân khẩn thiết van xin, nếu trước kia Odysseus dũng cảm, thân phụ tiện nhân, suốt năm tháng quân lính Achaian chịu đựng gian khổ trên đất Troad, có bao giờ hứa hẹn với lão vương, sau đó thực hiện lời nói bằng việc làm, bây giờ xin nhớ lại, kể đầy đủ cho tiện nhân hay.”

“Ôi chao, quý hữu,” Nestor mã phu cao niên thốt lời, “quý hữu khiến tâm trí ta nhớ lại gian nan, cực khổ con cái người Achaian kiên cường chịu đựng, vượt biển mù sương cướp phá liên tục bất kể nơi nào Achilles ra lệnh, giao chiến liên miên quanh tường thành lớn rộng quân vương Priam, nơi biết bao chiến binh can trường bỏ mạng! Aias chiến đấu hăng say gục chết ở đó, Achilles trút hơi thở cuối cùng ở đó, Patroklos khôn ngoan, ý nhị nhắm mắt lìa đời ở đó, Antilochos quý tử của ta, khôi ngô, lực lưỡng, chạy việt dã vô song, chiến đấu lừng danh cũng nằm ở đó! Và biết bao gian

nguy, cơ cực quân lính Achaian can đảm gánh chịu trước thành Troa! Không ai trên trần gian có thể kể lại đầy đủ, đầu đuôi cho quý hữu nghe mọi chuyện thảm thương. Dù lưu lại năm năm, sáu năm vặn hỏi, lắng nghe ta kể nông nổi cực khổ binh sĩ Achaian anh dũng chịu đựng, trước khi biết hết, trở về quê hương, quý hữu đã rồi, mệt mỏi.

“Chín năm sử dụng quý kế hạ thành, song Chúa tể khiến dự định trở thành cực kỳ khó khăn, ngô bối không đạt chiến thắng. Suốt thời gian đó không người nào khả dĩ thi tài với Odysseus mưu lược, thân phụ quý hữu, trong bất kể chiến thuật nào cũng tỏ ra xuất sắc, nếu quả thực quý hữu là quý tử. Bởi thế nhìn quý hữu ta không khỏi ngỡ ngàng. Quý hữu nói năng y hệt thân phụ. Làm sao còn trẻ mà đã sử dụng ngôn từ chẳng khác người sinh ra mình? Thời gian ở hội đồng nhân dân hay hội đồng quân vương, Odysseus và ta không bao giờ có ý kiến đối chọi. Ngô bối dường như chia sẻ cùng ý tưởng, cùng cảm nghĩ, cùng ước muốn. Khăng khít đến độ đồng tâm nhất trí về nhận thức, ngô bối trình bày với hàng quân Argive nhằm đạt kết quả tốt đẹp. Nhưng sau khi hạ thành Troa ngất ngưỡng, ngô bối xuống thuyền hồi hương, thần linh phân tán hạm đội, Chúa tể trù tính cuộc trở về sẽ cực khổ, gian truân, bởi đồng đội ngô bối cư xử không đúng cách, không thành thật! Nhiều người gục chết thảm thương, vì trình thần mắt xanh lam lục, ái nữ thần linh siêu phàm, biểu lộ phần nộ khủng khiếp. Nữ thần gieo hục hặc khiến hai công tử Atreus cãi lộn. Hành động theo cảm tính không thêm để ý thực tế và lẽ phải, hai người hạ lệnh toàn quân tập hợp lúc hoàng hôn, để khi tới là binh sĩ say mềm, cùng lúc giải thích cho họ hay lý do tập hợp. Phần riêng Menelaos khuyến khích binh sĩ Achaian đừng nghĩ gì mà chỉ nghĩ tới vượt biển trở về quê hương xa xôi. Agamemnon dự định khác hẳn. Nguyên soái muốn họ ở lại làm lễ bách sinh dâng Athena, hy vọng nữ thần nguôi giận. Ngớ ngẩn đáng thương! Nguyên soái không nghĩ nữ thần sẽ bỏ ngoài tai. Vì dễ gì bỗng dưng lay chuyển ý định thần linh bất tử. Trong khi hai người đứng đó, lời qua tiếng lại gay gắt, quân lính xà-cạp gọn gàng, ý kiến cũng phân chia khác biệt, la ó ầm ĩ, hội nghị tan vỡ. Đêm đó nằm dài chờ giắc, đầu óc căng thẳng, ngô bối nung nấu ý nghĩ đen tối chống đối lẫn

nhau, bởi Chúa tể đã sửa soạn tìm cách phang đòn chí tử! Sáng sớm nửa số binh sĩ đẩy thuyền xuống biển sóng im gió lặng, đem cả chiến phẩm lẫn phụ nữ thất lạng thon thả bắt làm nô lệ lên boong. Nửa số còn lại đứng trên bờ, nhất định ở lại cùng nguyên soái Agamemnon. Ngô bối xuống thuyền ra khơi.”

“Thuyền đi nhanh nhờ có thần linh giữ sóng im lặng trên biển thẳm bao la. Chẳng bao lâu tới đảo Tenedos, hăm hở trở về, ngô bối sát sinh dâng thần linh. Nhưng lòng dạ trơ trơ, không muốn ngô bối trở về, Chúa tể lại nhẫn tâm gây bất hòa khủng khiếp. Bởi thế một đội lái vòng quay thuyền mũi cong trở lại thành Troa. Nhóm này là đồng đội theo lệnh Odysseus, quân vương mưu trí, linh hoạt, tâm đầu ý hợp với Agamemnon, công tử Atreus. Trái lại, thâm hiểm ý định ghê tởm của thần linh, ta lái thuyền tháo chạy cùng đồng đội. Công tử háo chiến của Tydeus cùng đồng đội hành động tương tự. Sau đó Menelaos tóc vàng cũng làm theo. Tới đảo Lesbos, Menelaos đuổi kịp. Lúc này ngô bối phân vân suy tính hải trình dài dặc, tiến lên phía trên đảo Chios bờ biển lờm chờm, băng qua Psyra, giữ phía trái đảo này, hay đi xuống phía dưới đảo Chios, men theo dãy núi Mimas đỉnh cao lộng gió. Ngô bối cầu xin điềm triệu, thần linh báo hiệu ngô bối nên cắt ngang mặt biển trực chỉ đảo Euboia ra khỏi vùng nguy hiểm khôn lường càng nhanh càng tốt. Hú rít ầm ầm gió bắt đầu thổi mạnh, thuyền lao vun vút trên hải lộ cơ man là cá, đến đêm tới mũi Geraistos. Sau hải trình mệt mỏi, vượt sóng nước mênh mông, ngô bối đặt vô số đùi bò lên bàn thờ làm lễ dâng Poseidon.”

“Đến ngày thứ tư đồng đội của Diomedes, công tử Tydeus, luyện ngựa tài tình, mới cắm thuyền hạ neo cập bến ở Argos. Phần riêng ta tiếp tục nhắm hướng Pylos, thần linh thổi thúc gió thổi như điên như cuồng từ lúc ra đi. Bởi thế, con yêu thương ơi, ta trở về không chút tin tức đồng hành bỏ lại đằng sau, chẳng biết ai còn, ai mất. Dù vậy tin tức ta biết trong lúc ngồi đây ngôi nhà tĩnh mịch con sẽ biết, và con nên biết, ta sẽ kể đầy đủ, không che giấu, không giấu giếm. Người ta kể dưới quyền chỉ huy quý tử anh hùng của

Achilleus lừng danh binh sĩ Myrmidon thương giáo lành nghề trở về an toàn. Philoktetes công tử lỗi lạc của Poias cũng buồm xuôi gió thuận. Idomeneus đem hết đồng đội về đảo Krete, số người sống sót sau cuộc chiến biển cả không nuốt mất người nào. Còn Agamemnon, dẫu sống ở xa chắc hẳn quý hữu cũng nghe, vừa mới trở về gục chết, nạn nhân đáng thương Aigisthos âm mưu sát hại. Nhưng toan tính tàn bạo đền trả rất ư thảm khốc! Sự thể cho thấy khi bố nằm xuống điều may mắn là con còn sống! Vì con sẽ trả thù kẻ giết bố, Aigisthos xảo quyết đã hạ sát thân phụ lừng danh. Bởi thế con ơi, quý hữu thân thương, vì ta thấy con là thanh niên cường tráng, khôi ngô, hãy dũng cảm, nếu muốn thế hệ mai sau hết lời ca ngợi!”

Telemachos đáng vẻ thận trọng đỡ lời: “Thưa lão vương Nestor, quý tử Neleus, vinh quang chói lọi của người Achaian, như vậy là báo thù! Tên tuổi người đó sẽ vang dội khắp đất Achaia, thế hệ mai sau hết lời ca ngợi. Ôi, ước chi thần linh phú cho sức mạnh tương tự để trả thù tội ác ghê tởm đám cầu hôn gây nên, thái độ cấc lắc, cung cách ngang tàng nhằm hãm hại tiện nhân. Tiếc thay thần linh không dành cho tiện nhân và thân phụ may mắn như thế. Vì vậy tiện nhân chỉ biết chịu đựng đến cùng.”

“Quý hữu,” Nestor mã phu cao niên tiếp lời, “nhận xét của quý hữu khiến ta sức nhớ, người ta kể chẳng hề mời thế mà lũ cầu hôn cứ kéo tới, không những đòi lấy thân mẫu mà còn phá hại gia cư, âm mưu sát hại quý hữu. Nói ta hay, quý hữu cúi đầu chấp nhận tai ách, hay theo tiếng nói thần linh dân gian nghiêng lòng ghét bỏ quý hữu? Ai hay ngày nào đó Odysseus sẽ trở về, có lẽ một mình, hoặc cùng đồng đội, bắt đám cầu hôn đền tội vì hung bạo, xác xược? Lòng riêng ta cầu mong trình thần mắt xanh lam lục sẽ biểu lộ quan tâm thương yêu quý hữu như đã dành cho thân phụ lừng danh suốt cuộc chiến cam go trên đất Troad, nơi binh sĩ Achaian gánh chịu nhọc nhằn, cực khổ. Bởi bình sinh ta chưa hề thấy thần linh nào biểu lộ thương yêu thế nhân như Pallas Athena đối với Odysseus. Ôi, ước gì nữ thần cũng yêu thương, chăm sóc quý hữu như thế, nếu vậy đám người cố ý ve vãn sẽ

thôi ve vãn, nhất định cầu hôn sẽ ngừng tính chuyện trăm năm với thân mẫu thân thương!”

“Lão vương khả kính,” Telemachos dáng vẻ thận trọng nhìn rồi tiếp lời, “tiện nhân không hy vọng những gì lão vương đề cập sẽ trở thành sự thật. Điều lão vương nói là bất khả. Lão vương khiến tiện nhân ngớ ngàng. Tiện nhân không bao giờ hy vọng điều đó xảy ra, dù thần linh muốn thế.”

“Ô, Telemachos,” nữ thần mắt xanh lam lục chen lời, “hiền điệt nói gì vậy? Nếu muốn thần linh vẫn có thể mang bất kể người nào trở về an toàn dẫu cách xa đến mấy. Phần riêng ta thà trải qua trăm cay ngàn đắng rồi trở về nhìn ngày tươi đẹp hơn là quay về mái nhà êm ấm chết như Agamemnon, phu nhân và Aigisthos xảo trá dụ lừa! Theo lẽ tự nhiên con người đều chết. Dù có yêu thương thần linh cũng không cứu nổi thế nhân khi Tử Thần ghé rợn dang tay khiếp đảm nắm cổ mang đi.”

“Bá phụ Mentor,” Telemachos thận trọng nhìn rồi đáp, “ngô bối ngừng nói chuyện đau lòng dẫu buồn da diết. Thân phụ tiểu điệt sẽ không bao giờ trở về. Chắc hẳn thần linh bất tử đã đưa vào đường đen tối dẫn đến quê hương Tử Thần. Nhưng vừa chợt nghĩ tiểu điệt muốn hỏi lão vương điều nữa, bởi về nhận thức, suy tư, khả năng giải quyết vấn đề thâm hậu, vượt xa mọi người. Người ta kể lão vương là quân vương trị vì ba thế hệ, mỗi lần nhìn tiểu điệt thấy hình như đang nhìn đấng bất tử. Thừa lão vương Nestor, công tử Neleus, xin cho tiện nhân hay sự thật. Quân vương oai phong, lẫm liệt Agamemnon công tử Atreus chết như thế nào? Menelaos lúc đó ở đâu? Bằng mưu kế hiểm độc ra sao Aigisthos xảo trá hạ sát người can đảm hơn y gấp bội? Menelaos không ở Argos mà lang thang xứ người? Phải chăng vì thế Aigisthos cả gan thực hiện ý đồ?”

‘Con ơi,’ Nestor mã phu cao niên dẫn từng lời, ‘ta sẽ kể con hay đầu đuôi sự thật. Tự mình con có thể tưởng tượng chuyện gì sẽ xảy ra nếu bào đệ Agamemnon, Menelaos tóc vàng rời đất Troad trở về thấy Aigisthos ở trong cung điện. Y sẽ chết không chỗ chôn! Quảng thây qua tường thành ra ngoài

cánh đồng y sẽ làm mồi cho chó cùng chim, phụ nữ Achaia không buồn nhỏ lệ xót thương. Tội ác y gây ra lớn lắm! Trong khi ngô bối bao vây thành Troa, hùng hực thực hiện chiến công anh hùng, sống nhàn rỗi giữa lòng Argos, nơi ngựa tung tăng gặm cỏ, suốt ngày y tỉ tê, ve vãn, quyến rũ phụ nhân Agamemnon. Mới đầu vì bản tính chân thật nên khước từ tình yêu tội lỗi Klytaimestra vương giả không buồn để ý hành vi nhơ nhuốc. Hơn thế, bên cạnh công nương lại có thi sĩ ca công khi rời nhà tới thành Troa Agamemnon dặn dò phải trông nom, đỡ đần. Nhưng khi định mệnh giăng bày, thần linh xui khiến, công nương xiêu lòng, Aigisthos đưa thi sĩ ca công sang đảo hẻo lánh làm mồi cho chim, cùng lúc đem công nương về nhà, hai bên tâm đầu ý hợp, yêu đương y muốn, tình tứ nàng ưng. Việc làm táo bạo hoàn tất, y chất đùi bò lên bàn thờ hào quang óng ánh, treo trên tường đền thờ vô số cúng vật, lụa mỏng mịn, vàng óng ả, tạ ơn thần linh vì đã thành công ngoài dự tưởng. Rời thành Troa, vì là thân hữu chí thiết, ta và Menelaos cùng lên thuyền trên biển cả. Nhưng lúc ngô bối tới mũi Sounion thiêng liêng, đúng chỗ Athens nhô ra biển, Phoibos Apollo giương cung bắn mũi tên không gây đau đớn cắt đứt cuộc đời tức thì, hoa tiêu của Menelaos gục chết, tay vẫn cầm bánh lái, thuyền vẫn dè sóng lướt đi, Phrontis công tử Onetor, đà thủ lỗi lạc điều khiển thuyền trong mọi phong ba bão táp. Mặc dù hối hả trở về Menelaos nán lại mai táng đồng đội đứng nghỉ thức xong xuôi mới lên đường. Menelaos lên thuyền rồng không vượt biển đen đậm nhằm hướng mũi Maleia dốc đứng. Đúng lúc đó Chúa tể nhìn xa trông rộng đội sấm ngăn chặn hải trình, thả bão gào thét, nổi sóng ngất trời. Đoàn thuyền tách thành hai. Menelaos đưa một nửa vào đảo Krete, tới chỗ người Kydonian sinh sống trên triền sông Iardanos. Cuối vùng Gortys ngoài khơi sương mù bao phủ mặt biển có vách đá dốc thẳm đâm thẳng xuống nước. Gió tây nam đẩy sóng lừng dồn dập về mũi đất hướng tây, gần thành phố Phaistos, không có gì ngăn chặn lưỡi sóng điên cuồng trừ cồn đá nhỏ xíu. Lúc thuyền tới chỗ này, khó khăn, cực nhọc lắm tay chèo mới thoát hiểm, nhưng thuyền đâm vào đá vỡ tan, vì biển cả nổi sóng kinh hoàng. Năm thuyền mũi xanh đậm còn lại gió thổi, sóng đẩy xuống Ai-cập. Phiêu bạt trên đất dân nói tiếng khác lạ, Menelaos làm giàu, vợ vét vàng, thu mua

hàng hóa. Thời gian đó ở nhà Aigisthos dự tính ý đồ xấu xa. Giết Agamemnon xong kẻ tiếm quyền lên ngôi cai trị Mycenae nổi tiếng nhiều vàng, đề đầu cưỡi cổ dân chúng bảy năm ròng rã. Đến năm thứ tám bất hạnh xảy ra khi Orestes xuất hiện. Từ Athens trở về thanh niên đâm chết Aigisthos đã hạ sát thân phụ vương giả. Chôn cất thân mẫu bị ối và Aigisthos đề tiện xong xuôi sau đám tang Orestes tổ chức tiệc mời bằng hữu. Cùng ngày Menelaos lớn tiếng hô chiến đấu mang về biết bao vàng bạc, châu báu chất đầy kho chứa.

“Hãy thận trọng, quý hữu! Đừng đi quá xa, đừng rời nhà quá lâu. Và cũng đừng để cửa cải không canh gác, trông nom nơi nhan nhản côn đồ cắc lắc, vì chúng sẽ ăn hết, ngốn sạch, chia chác những gì quý hữu sở đắc, như vậy cuộc ra đi trở thành vô ích. Ta khuyên quý hữu dù thế nào cũng tới thăm Menelaos. Bởi Menelaos, người cuối cùng, vừa trở về từ miền xa xôi, xa xôi đến độ chẳng ai hy vọng trở về, gió thổi tan tác, phiêu bạt trên vùng biển quá ư bao la, rất đổi nguy hiểm nên cả năm chim cũng không dang cánh bay qua. Bởi thế lấy thuyền cùng tay chèo ra đi bây giờ. Nếu muốn theo đường bộ, ta sẵn sàng trao ngựa và xe tùy nghi sử dụng. Con ta cũng sẵn lòng đi cùng tới tận Lakedaimon thơ mộng, nơi Menelaos tóc vàng cư ngụ. Thân chinh diện kiến nài nỉ, nếu muốn Menelaos cho hay sự thật. Mặc dù rất ư kín đáo, Menelaos sẽ không trả lời.”

Lúc Nestor ngừng kể, mặt trời đã lặn, hoàng hôn buông từ từ. Nữ thần mắt xanh lam lục Athena cất tiếng: “Lão vương khả kính, chuyện kể nghe thật ý nghĩa. Nhưng thôi, bây giờ xin bảo gia nhân cắt lưỡi tế sinh, pha vang để ngô bối rẩy rượu cúng Poseidon và thần linh bất tử, sau đó tính chuyện ngủ nghê, kể cũng muộn rồi, ánh sáng tàn dần, bóng tối phủ buông. Chẳng nên ngồi lâu, ngay cả dự tiệc dâng thần linh, ngô bối phải rời bàn ra về.”

Ái nữ Chúa tế vừa dứt lời, mọi người liền làm theo. Lệnh sứ lấy nước mọi người rửa tay. Gia nhân trẻ tuổi pha vang đầy bình, sau khi rót vài giọt khai vị vào mỗi cốc, đi vòng mời mọi người thưởng thức. Bỏ lưỡi tế sinh vào

lửa, mọi người đứng dậy rẩy rượu làm lễ. Xong xuôi mọi người uống thỏa thuê. Đúng lúc đó, vẻ mặt rạng rỡ, Athena và Telemachos ngỏ lời cáo lui ra thuyền rằng không. Nhưng Nestor vừa chặn bước vừa lớn tiếng: “Xin Chúa tể và thần linh bất tử trợ giúp khỏi gặp cảnh khó coi! Quý hữu muốn từ biệt ta trở lại thuyền? Quý hữu nghĩ ta nghèo khổ, đáng thương, tẻ xá xơ xác, tiêu tụy, không chẵn, không mền để bản thân và quý hữu phủ đắp ngon giấc qua đêm! Không! Không! Ta có mền, ta có nệm êm ấm. Ta nhất định chừng nào còn sống không để công tử thân hữu, quý tử Odysseus nằm ngủ trên boong, và nhất quyết sau khi ta qua đời bày con trông nom trang viên vẫn tiếp đãi khách lạ tới cổng nhà mình!”

“Lão vương quý mến, lời ngỏ ý nhị, tuyệt vời,” nữ thần mắt xanh lam lục đỡ lời, “vì thế Telemachos nên hoan hỉ đón nhận. Công tử sẽ đi cùng lão vương sau đó đón giấc trong cung điện. Tiện nhân trở lại thuyền đen cho tay chèo yên chí cùng lúc chỉ thị công việc phải làm. Bởi trong bọn tiện nhân là người lớn tuổi; số còn lại đều là thanh niên, do tình bằng hữu ra đi, phần lớn cùng tuổi Telemachos quả cảm. Đêm nay cho phép tiện nhân quay về ngủ trên thuyền màu đen. Rạng đông sáng mai tiện nhân lên đường đi gặp người Kaukon lì lợm, họ nợ món nợ từ lâu, số lượng lớn chứ không nhỏ. Nhưng vì Telemachos là khách quý tới nhà, nên chi rất mong lão vương cho xe, cặp ngựa chân cứng vó mạnh phi nhanh và để quý tử cùng lên đường.”

Dứt lời Athena mắt xanh lam lục biến dạng thành ưng biển bay đi. Mọi người sững sờ. Lão vương ngơ ngác nhìn theo vừa nắm tay Telemachos vừa ngỏ lời: “Quý hữu, ta hy vọng quý hữu sẽ không nhút nhát, nhu nhược; quý hữu còn trẻ, song bây giờ đã có thần linh đi cùng bao che. Trong số thần linh cư ngụ trên núi Olympos, thần linh này đúng là ái nữ Chúa tể, Tritogenia khả kính, luôn luôn có cảm tình với người Argive và thân phụ dũng cảm. Hỡi nữ thần, xin khoan dung vui lòng ban danh thơm cho lão phu, bày con cùng tiện nội khả ái! Đối lại lão phu sẽ hạ bê tơ một tuổi, trán

rộng, chưa thuần, chưa đóng ách. Lão phu sẽ làm lễ tế sinh dâng nữ thần cùng cặp sừng vàng óng.”

Lão vương cầu xin như thế, Pallas Athena nghe thấy. Dứt lời lão vương về tư thất nguy nga, con trai, con rể theo sau. Tới hoàng cung lộng lẫy tất cả lần lượt ngồi vào ghế dài, ghế bành. Trong lúc mọi người đi vào, muốn khoản đãi tất cả, lão vương ra lệnh pha vang dịu ngọt vào cốc, lấy từ bình quản gia giữ cẩn thận suốt mười một năm bấy giờ mới mở nắp, tháo dây, khui nút. Pha xong rót ra một chút, lão vương lầm rầm khấn vái, trịnh trọng kính dâng Athena, ái nữ Chúa tế mang khiên thần. Rượu lễ xong mọi người uống thỏa thích, sau đó ai nấy về nhà nghỉ đêm. Phần mình lão vương thu xếp để quý tử Odysseus, Telemachos ngủ tại tiền sảnh, giường gỗ cột dây kê dưới trụ quan cao rộng tiếng dội lao xao, không xa Peisistratos, tay thương lỗi lạc, thủ lĩnh chiến binh can trường, con út trong nhà chưa lấy vợ. Lão vương về phòng riêng phía sau ngôi nhà đồ sộ, hoàng hậu hiền thê đã sửa soạn giường chiếu nghỉ ngơi.

Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, Nestor mã phu cao niên dậy giường. Lão vương ra ngoài ngồi xuống ghế đá nhẵn thín, trắng bong, bóng lộn kê trước ngọ môn cao ngất. Chỗ này là chỗ ngày trước Neleus, thân phụ thường ngồi chủ trì hội nghị ban phát ý kiến thâm thúy chẳng kém thần linh. Nhưng sau đó qua đời, khi Tử Thần tới mang đi, rồi bỏ ngai vàng, cố vương xuống âm phủ trình diện Diêm Vương. Bởi vậy bấy giờ đến lượt Nestor thay thế, quyền trượng trong tay trị vì bảo vệ Achaia. Mấy con rời phòng ra đứng xung quanh. Đầu tiên Echephron, Stratios, tiếp theo Perseus, Aretos, rồi đến Thrasymedes lực lưỡng. Peisistratos đứng cảm sau cùng và là người thứ sáu. Telemachos chững chạc tới ngồi bên cạnh. Đúng lúc đó lão vương cất tiếng: “Nhanh lên, các con yêu quý, thực hiện điều ta mong muốn để tạ ơn Athena, vì trong hàng thần linh, đến trước tất cả, nữ thần thân chinh tham dự yến tiệc linh đình ngô bối dâng cúng hàng bất tử. Vậy! Một ra đồng cỏ bắt bê tơ để nô bộc chăn bò đem về càng nhanh càng tốt; một xuống thuyền màu đen của Telemachos quả cảm dẫn hết tay

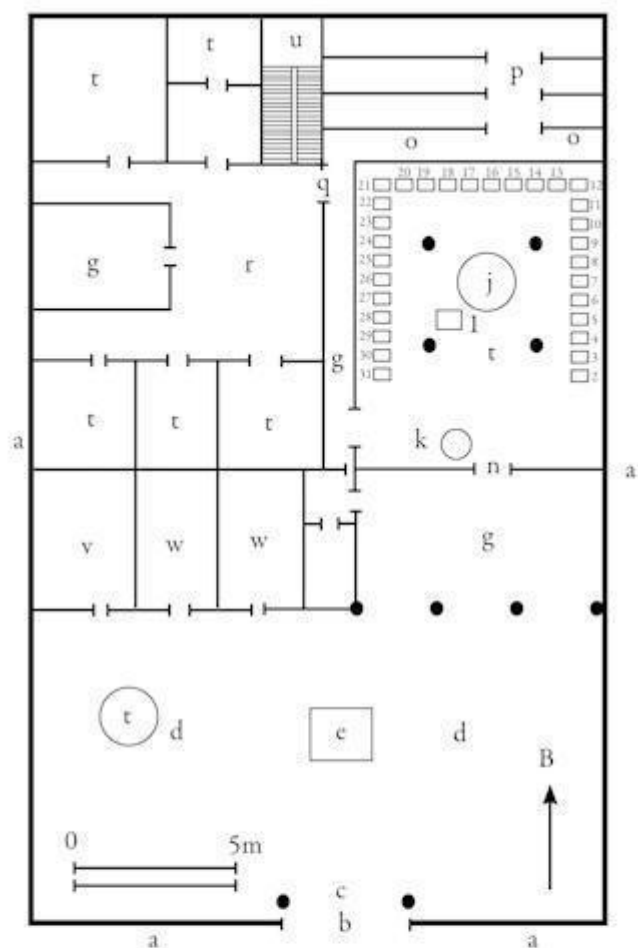
chèo về đây trừ hai người để lại trên boong; một đi gọi thợ vàng Laerkes đến mạ cặp sừng bê tơ. Số còn lại ở đây với ta, vào trong nhà bảo gia nhân sửa soạn yến tiệc, đồng thời mang ghế, cũi, nước trong vắt.”

Lời vừa dứt tất cả túi bụi chạy việc. Bê tơ từ đồng cỏ mang về; tay chèo gan dạ của Telemachos dùng cảm từ thuyền vững chắc kéo tới; thợ kim hoàn đến mang theo đồ nghề, dụng cụ bằng đồng: đe, búa, kìm tinh xảo sử dụng khi gia công; Athena cũng tới nhận tế sinh. Lão vương đưa vàng, sau khi rất mỏng, nện khe khê, dát cẩn thận, thợ kim hoàn mạ kín cặp sừng, trang trí ngoạn mục để nhìn là nữ thần bằng lòng vừa ý. Stratios và Echephron nắm sừng bê tơ dẫn ra. Từ phòng chứa đồ Aretos bước tới, tay phải cầm chậu chạm hoa đựng nước phép, tay trái xách rổ đựng lúa mạch. Nắm chặt chiếc rìu sắc lưỡi, thân hình vạm vỡ, dáng vẻ hung hăng, Thrasymedes đứng chờ đập sọ quật ngã tế sinh. Perseus nâng chậu hứng máu. Nestor làm lễ, rắc nước phép, rắc hạt lúa, khăn vái khá lâu, khẩn khoản cầu xin Athena. Ném túm lông bút khỏi đầu tế sinh vút vào lửa lão vương ê a. Cầu xin, rắc lúa xong xuôi, công tử lão vương, Thrasymedes dáng vẻ hăm he bước tới vùng cao chém mạnh. Lưỡi rìu chặt đứt gân cổ, bê tơ đuối sức quy từ từ. Vừa nom thấy con gái, con dâu, vợ yêu quý Eurydike, gái đầu lòng Klymenos rú kêu truy niệm. Nâng đầu bê tơ khỏi mặt đất, con trai, con rể nắm chặt, thủ lĩnh chiến binh Peisistratos cửa cổ. Máu đậm đổ ra, sức sống rời bỏ thân xác bê tơ. Mấy thanh niên nhanh tay phanh thân thể, cắt đùi theo cách thông thường, lấy mỡ bao kín, đắp thịt còn máu lên trên. Lão vương khả kính đem nướng trên dàn củi, rắc vang đỏ lên lửa hồng trong khi thanh niên xúm quanh, tay cầm nĩa năm ngón. Lúc đùi đã chín và nội tạng thường thức, họ cắt phần còn lại thành miếng nhỏ, cắm vào xiên, cầm tay nướng trên lửa.

Polykaste xinh đẹp, gái út lão vương, quý tử Neleus, bây giờ dẫn Telemachos đi tắm. Tắm xong thoa dầu ô-liu bóng lẩy, nàng mặc cho Telemachos chiếc tu-ních và chiếc áo choàng lông lẩy để lúc rời phòng tắm đi ra trông bề thế, đường bộ. Telemachos bước tới ngồi bên cạnh lão vương. Lúc thịt nướng đã chín và lấy khỏi xiên, mọi người ngồi xuống thưởng

thức; gia nhân phục sức lịch sự túc trực phục dịch, tiếp rượu, tuần tự rót vang đầy cúp bằng vàng. Mọi người ăn uống thoải mái xong xuôi, lão vương mới lên tiếng: ‘Các con chọn cặp ngựa bồm dài thẳng vào xe để Telemachos lên đường!’ Vừa nghe bầy con tuân lệnh răm rắp. Chẳng mấy chốc cặp ngựa gân guốc đóng ách vào xe, quàn gia chất bao bột mì, bình rượu vang cùng thức ăn cao lương mỹ vị quân vương thần linh bao che thường dùng. Telemachos lên xe ngoạn mục ngồi vào chỗ, công tử Nestor, Peisistratos thủ lĩnh chiến binh ngồi bên cạnh, tay cầm cương, tay giơ roi quất nhẹ thúc ngựa tung vó. Hăng hái phi ra cánh đồng, cặp ngựa già từ thành phố Pylos nhà cửa cao ngất, suốt ngày ách nhô lên, tụt xuống trên cần cổ.

Mặt trời lặn, đường xá tối om. Tới Pherai hai người đánh xe vào nhà Diokles, con trai Ortilochos, cháu nội Alpheios. Nghỉ đêm ở đây, hai người còn đón nhận phẩm vật chủ nhân hiếu khách trao tặng. Rạng Đông non trẻ ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, hai người lại đóng ách cặp ngựa, lên xe màu sắc rực rỡ lái qua ngõ môn và trụ quan tiếng dội lao xao. Nghe roi vun vút cặp ngựa hăng hái phóng như bay. Ra đồng lúa bát ngát, mênh mông hai người hồi hải phi nhanh, cặp ngựa ráng sức rút ngắn đường trường tới lúc mặt trời lặn, đường xá tối om.

Cung điện Odysseus (họa đồ theo J. Bérard, H. Goube,
R. Langumier)

a: Tường cung điện. b: đường vào cung điện. c: lối vào sân
với trụ quan và hàng cột. d: sân chính. e: bàn thờ Chúa
tể. f: nhà tròn. g: tiền đình đại sảnh. h: cửa vào đại sảnh.
i: đại sảnh. j: bếp lò giữa bốn cột. k: bình pha vang. l: cửa

Khúc 4

Vượt thung lũng ngoằn ngoèo, sâu thẳm tới Lakedaimon hai người đánh xe đến cung điện Menelaos hùng danh. Hai người thấy bên trong đông đúc, quân vương tiếp đãi thân nhân ăn mừng đám cưới công tử và ái nữ tuyệt vời. Quân vương gả con gái cho con trai Achilleus, chiến binh dũng mãnh ngoài chiến trường. Khi còn trên đất Troad đã hứa, gật đầu đồng ý gả cho, bởi thế bây giờ làm theo ý định thần linh tổ chức hôn lễ, quân vương cho xe, ngựa đưa cô dâu về thành phố nổi tiếng người Myrmidon, chú rể là quân vương. Chọn cô dâu cho con trai yêu quý mới lớn, Megapenthes cường tráng, quân vương nhắm ái nữ Alektor ở Sparta mang về. Chú rể là con phụ nữ nô lệ sinh hạ với quân vương, vì sau khi hạ sinh ái nữ kiều diễm, Helen không sinh nở nữa, thiếu nữ xinh đẹp như Aphrodite óng vàng.

Bà con, hàng xóm Menelaos tiếng tăm dự tiệc dưới mái đại sảnh nguy nga, ai nấy đều vui vẻ. Thi sĩ ca công nâng đàn dạo khúc ca hát; hai nghệ nhân nhào lộn múa vũ theo nhạc điệu, uốn éo, lượn vòng tới lui quanh thực khách. Đúng lúc đó Telemachos quả cảm và công tử đỉnh đạc của Nestor dừng xe trước cổng ngoài. Vừa ra sân nom thấy lệnh sứ lực lưỡng Eteoneus vội chạy vào đại sảnh cấp báo Menelaos. Tới gần đứng thẳng, lệnh sứ lắp bắp lời như có cánh bay xa: “Bẩm đại vương, dòng dõi Chúa tể, có khách lạ, hai thanh niên khuôn mặt dường như thuộc dòng dõi Chúa tể phi thường.

Xin cho biết tôn ý, lệnh sứ tháo ách tuần mã hay bảo khách lạ đi nhà khác người ta tiếp đón.”

Dáng vẻ bức bối Menelaos tóc vàng hạ giọng: “Ô, công tử Boethoos, Eteoneus, trước kia người không hề đần độn, bây giờ người nói năng ngớ ngẩn như trẻ con! Trước khi lên đường trở về người và ta biết bao lần được người khác tỏ lòng hiếu khách, cho ăn cho uống tử tế, ngô bối thầm mong Chúa tể chấm dứt cuộc đời buồn khổ từ đó về sau! Tháo ách tuần mã tức thì, mời khách lạ vào dự tiệc cùng mọi người!”

Rời đại sảnh vừa chạy Eteoneus vừa gọi gia nhân mau mau ùa theo. Dắt cặp ngựa mồ hôi nhễ nhại, ách còn nguyên, buộc gần máng cỏ trong tàu, họ đổ lúa mì trộn lúa mạch cho ăn. Sau đó dựa xe vào tường bóng lộn gần cổng họ dẫn khách lạ vào cung điện. Telemachos và đồng hành trở mắt tỏ vẻ ngạc nhiên trước những gì nhìn thấy lúc lần bước đi qua hoàng cung dòng dõi Chúa tể. Hai người dường như cảm thấy đại sảnh cao vút của Menelaos rực rỡ là do mặt trời chói lọi, mặt trăng óng ả rơi vào. Nhìn chán chê, nhìn đến no con mắt mới bước đi, hai người vào bồn tắm bóng lộn. Tắm xong, thoa dầu, tỳ nữ phục dịch đưa tu-ních và áo choàng cho mặc; hai người đến ngồi trong ghế bành bên cạnh Menelaos lừng danh, công tử Atreus. Tỳ nữ hầu phòng mang nước đựng trong bình bằng vàng xinh xắn vừa đổ ra để hai người rửa tay, vừa nâng chậu bằng bạc hứng phía dưới, rồi kéo chiếc bàn bóng lộn tới bên cạnh. Quản gia đỉnh đạc đem bánh mì bày bên món cao lương mỹ vị, sẵn sàng phục vụ để hai người thưởng thức. Tôi bộc ngự thiện mang đủ thứ thịt kén chọn kỹ lưỡng từ chạn gỗ bày trong đĩa đem ra mời, cùng lúc đặt cúp bằng vàng bên cạnh.

Menelaos tóc vàng dáng vẻ lịch thiệp ngỏ lời: “Trân trọng mời! Xin bắt đầu. Lót dạ xong xuôi ngô bối mới hỏi quý khách là ai. Dòng máu phụ mẫu nổi bật trên khuôn mặt, quý khách đúng là công tử quân vương, dòng dõi Chúa tể, tay cầm quyền trượng, bởi cha mẹ ti tiện không thể sinh hạ con cái tương tự!’ Trong khi phát biểu quân vương cầm sống lưng bò béo ngậy

nướng thơm phức dành riêng cho mình như món ăn danh dự đặt trước mặt mời hai người. Ăn no uống đủ Telemachos mới ngả đầu gần công tử Nestor nói nhỏ để người khác khỏi nghe: “Công tử Nestor, thân hữu chí thiết, quay nhìn đại sảnh âm thanh lao xao! Toàn bộ lấp lánh ánh đồng, vàng, bạc, hổ phách, ngà voi. Châu báu nhiều quá đỗi! Nội cung Chúa tể trên núi Olympos chắc cũng chỉ thế này. Cảnh tượng khiến bản nhân ngạc nhiên!”

Menelaos tóc vàng thoáng nghe bèn thốt lời như có cánh bay xa: “Các con quý mến, không thể nhân nào có thể sánh bì cùng Chúa tể. Nhà ở, của cải của người đều bất tử. Tuy nhiên, khi nghĩ đến thế nhân, ta thấy dường như rất ít hoặc chẳng có ai khả dĩ thi thố, sánh bì với ta về của cải. Sau bảy năm cực khổ triền miên rời thành Troa trở về hết chịu đựng đến phiêu bạt, ta thu thập từng ấy đem xuống thuyền! Lang thang rông rãi ta tới Cyprus, Phoinicia, Ai-cập; ta đến đất người da xạm nắng, người Sidon, người Erembi; ta còn tới cả Libya, nơi vừa lọt lòng mẹ cừu non mọc sừng, nơi mỗi năm cừu nái ở cữ ba lần, nơi từ hoàng tử đến mục phu không ai thiếu thịt, thiếu sữa, thiếu phô-mai, vì cừu nái nhả sữa quanh năm. Nào ngờ trong khi ta lang bạt kỳ hồ trên biển cả, trên phần đất vừa kể, kiếm của làm giàu, ở nhà có kẻ sát hại bào huynh, vốn không để ý, không đề phòng, qua mưu kế nham hiểm của hiền thê khả ố. Do vậy ta chẳng vui chút nào khi làm chủ tài sản như thế. Chắc hẳn các con đã nghe thân phụ kể chuyện, bất kể thân phụ là ai. Ta đau lòng vô cùng, ta buồn rầu vô hạn; ta phá hại ngôi nhà, ngôi nhà sinh sống êm ấm, ngôi nhà ngoạn mục chứa đầy báu vật. Dầu thế ta cầu mong trời phù hộ tiếp tục ở đây, ngay nhà mình, dù chỉ một phần ba tài sản trong tay, nếu số thân hữu đó còn sống - đồng đội bỏ mạng vùi thây trên cánh đồng bao la đất Troad, xa cách Argos muôn trùng, nơi ngựa tung tăng gặm cỏ! Mặc dù ngồi đây giữa lòng đại sảnh tĩnh mịch ta nhỏ lệ, thương nhớ tất cả, ta buồn khôn nguôi! Nghĩ tới mọi người, có lúc rên rỉ vãi nước mắt, có lúc nín nhịn cầm giọt lệ, vì thương tiếc, buồn nhớ khiến rùng mình, chẳng mấy chốc phát mệt! Thương nhớ tất cả, lòng buồn da diết, nước mắt giàn giụa, ta không thương xót ai bằng người đó, nghĩ tới là ăn không ngon, ngủ không yên. Bởi trong số người Achaian chiến đấu ở thành Troa, không

ai gian khổ, hy sinh bằng Odysseus. Nào ngờ gian khổ như thế lại dẫn tới buồn phiền đối với anh ấy, tiếc nuối khôn nguôi đối với riêng ta. Ra đi đã lâu anh ấy còn sống hay đã chết ngô bối không biết. Chắc hẳn ở nhà gia đình đã than khóc thảm thiết: Laertes cao niên, Penelope chung thủy, Telemachos bé bỏng còn ẵm trên tay lúc anh ấy rời nhà!”

Nghe Menelaos nói, xúc động khôn xiết, Telemachos muốn bật khóc. Lúc nghe nhắc tên thân phụ, Telemachos ứa nước mắt, lệ làm ướt vành mi, lăn trên gò má rơi xuống đất. Đưa hai tay Telemachos nâng áo choàng màu huyết dụ che mặt. Nhìn thấy Menelaos dẫn đo suy nghĩ nên đợi thanh niên kể tên thân phụ hay đặt câu hỏi xem sao. Menelaos còn đang chần chừ tự hỏi, tâm trí chưa quyết định, Helen từ phòng thượng ngà ngọc hương thơm đi xuống dáng vẻ tựa Artemis tay nâng niu cuộn chỉ vàng. Tỳ nữ Adreste vội kéo ghế sang trọng mời ngồi; Alkippe nhanh nhẩu mang đệm len mềm nhẹ để dưới chân; Phylo bưng rổ kim chỉ bằng bạc, phẩm vật Alkandre, phu nhân Polybos sống ở Thebes Ai-cập trao tặng, nơi đó nhà nào cũng trưng bày kiểu cách, trang hoàng xa hoa. Phu quân biểu Menelaos hai bồn tắm bằng bạc, hai kiềng ba chân bằng vàng và mười ta-lăng vàng. Phần mình phu nhân tặng Helen phẩm vật xinh đẹp, trong số có guồng quay bằng vàng, chiếc rổ bằng bạc vành viền vàng đặt trên xe có bánh. Hầu phòng Phylo mang chiếc rổ vào để bên cạnh. Chiếc rổ đầy chỉ xe mịn, con suốt quấn len màu đỏ thắm để nằm bắc ngang. Ngồi xuống ghế, chân đặt trên đệm lót chân, chẳng ngần ngừ, Helen cất tiếng dồn dập hỏi Menelaos: “Thánh thượng, dòng dõi Chúa tể, ngô bối có hay khách lạ đến nhà là ai chưa hở? Thần thiếp nên giữ lời hay nói ra? Lòng thôi thúc chẳng thể nín nhịn. Bởi thần thiếp thấy từ trước tới giờ không có thanh niên, thiếu nữ nào lại giống đến thế. Càng nhìn càng ngạc nhiên. Nhất định thanh niên là Telemachos, con trai Odysseus dũng cảm, can trường, thân phụ để lại, hài nhi mới lọt lòng còn ẵm trên tay, khi quân lính Achaian các người hăm hở kéo tới bao vây, tấn công thành Troa, vì thần thiếp hư thân mất nết!”

“Hiền thê,” Menelaos tóc vàng đáp, “vẻ tương tự hiền thê vừa nêu ta cũng thấy. Cặp chân, đôi tay, mái đầu, làn tóc giống thanh niên; cặp mắt, cách nhìn y hệt. Lúc này do nhớ nên kể lại Odysseus gian khổ, hy sinh vì ta ra sao, ta thấy khách lạ ứa lệ, nước mắt lăn trên gò má, nâng áo choàng đỏ như son che mặt.”

Công tử Nestor, Peisistratos chêm lời: “Bẩm đại vương, công tử Atreus, dòng dõi Chúa tể, thủ lĩnh chiến binh, đại vương nói chí lý khi bảo thân hữu bỉ nhân hiện diện nơi đây là công tử Odysseus. Nhưng thân hữu bỉ nhân vốn khiêm nhường, lần đầu trực diện thế này ngại ngùng tự nhiên ngỏ lời trước mặt đại vương chuyện trò vui vẻ khiến ngô bối có cảm tưởng đang nghe thần linh phán truyền. Bởi thế mã phu cao niên Nestor phái bỉ nhân đi cùng dẫn đường, vì Telemachos nóng lòng muốn bệ kiến, hy vọng đại vương khuyên nhủ, chỉ bảo xử sự ra sao. Khi cha vắng mặt, đại vương thừa hiểu, ở nhà con gặp vô vàn khó khăn, nếu không có người giúp đỡ! Như Telemachos hiện nay, thân phụ ra đi biệt, chuyện chẳng lành xảy ra, xung quanh không có ai che chở.”

“Ôi trời đất ơi!” Menelaos tóc vàng thốt kêu. “Nào ngờ khách lạ tới nhà lại là công tử thân hữu chí thiết, người đã vì ta nhiều lần trực diện biết bao nguy hiểm, khuất phục vô vàn khó khăn! Ta định bụng tiếp đón long trọng hơn mọi người Argive khi anh ấy tới nhà. Nếu Chúa tể thần sấm trên núi Olympos, nhìn xa trông rộng, bao che hai đứa vượt đại dương trở về an toàn trên thuyền lướt sóng, ta sẽ nhường thành phố, xây biệt điện trên đất Argos để anh ấy nghỉ ngơi; ta sẽ đưa anh ấy, quý tử, của cải, thần dân từ Ithaka về đó; ta sẽ di dân bỏ trống để tất cả vui sống gần thành phố nằm trong lãnh địa của ta. Ngô bối sẽ sống cùng xứ sở, gặp nhau thường xuyên. Không gì có thể ngăn cách chủ khách trò chuyện thân mật, thú vị, tới ngày tử thần buông màn đen bao phủ mới thôi. Nào ngờ vì thế có thần linh nổi đóa sinh lòng đố kỵ, quyết định thế nhân bất hạnh là thế nhân duy nhất không bao giờ trở về!”

Nghe Menelaos kể lễ mọi người xúc động muốn bật khóc. Helen đất Argos ái nữ Chúa tế nước nở, Telemachos ghen ngào, Menelaos công tử Atreus thốn thức. Công tử Nestor cũng không cầm nổi nước mắt khi hình dung Antilochos dừng cảm gục chết dưới tay công tử Rạng Đông rực rỡ. Hồi tưởng bào huynh quay sang Menelaos, Peisistratos nói lời như có cánh bay xa: “Thưa công tử Atreus, ở nhà bất kể lúc nào ngô bối nhắc tên hỏi chuyện, Nestor thân phụ cao niên của bĩ nhân cũng kể trên đời không ai mẫn cảm bằng đại vương. Bởi thế tối nay, nếu không quản ngại, xin vui lòng để tai lắng nghe bĩ nhân thưa chuyện. Bĩ nhân không muốn lệ rơi khi dùng bữa; nhưng bình minh sắp rạng, ngày nữa sẽ tới, bĩ nhân sẽ là người đầu tiên nhỏ lệ thương khóc ai đó già từ cõi đời, đi theo tiếng gọi định mệnh. Ngoài lọn tóc cắt khỏi mái đầu, ngoài giọt lệ lăn trên gò má còn biểu lộ nào để tỏ lòng tôn kính thể nhân bất hạnh sinh ra trong bể khổ trầm luân? Trong số người qua đời có bào huynh bĩ nhân, nổi tiếng can trường trong hàng quân Argive. Chắc hẳn đại vương nghe tiếng. Phần riêng bĩ nhân chưa hề sống cùng, chưa hề gặp mặt, song nhiều người kể cho hay chạy việt dã, giao chiến ngoài chiến trường ít ai sánh kịp Antilochos!”

“Quý hữu,” Menelaos tóc vàng tiếp tục, “lời vừa thốt nghe chí lý, cách diễn tả khéo léo như người kinh nghiệm già dặn. Nói năng ý nhị, quý hữu đúng là quý tử thân phụ! Dòng dõi tốt đẹp lộ nguyên hình Chúa tế ban hồng ân cho thân phụ, lúc kết hôn, khi sinh con đẻ cái. Từ đầu chí cuối suốt cuộc đời luôn luôn may mắn, bây giờ về già dưới mái ấm gia đình, Nestor sống sung sướng với bầy con đã giỏi võ lại tài văn. Nên quên cảm nghĩ đắm lệ ngô bối mang trong lòng, hãy nghĩ tới tiếp tục bữa ăn khi gia nhân mang nước rửa tay. Rạng đông sáng mai ta và Telemachos sẽ cùng nhau bàn chuyện quan trọng!”

Asphalion, tôi bộc đặc lực của Menelaos, dội nước cho mọi người rửa tay. Tiếp theo mọi người dùng bữa ngon lành, món ăn bày trước mặt. Đúng lúc đó Helen ái nữ Chúa tế thực hiện ý định. Helen lén bỏ dước chất vào cúp vang, dước chất có khả năng làm tan buồn, tan giận, tan nhớ mọi thắc mắc,

mọi lo âu. Người uống suốt hôm đó sẽ không nhỏ giọt lệ, dù cha mẹ qua đời, dù em hay con yêu quý bị đâm chết bằng kiếm ngay trước mặt. Đây là dược chất tinh chế Polydamna phụ nữ Ai-cập, hiền thê của Thon, riêng tặng ái nữ Chúa tể. Đất Ai-cập phì nhiêu sản sinh hàng ngàn thứ lúa khác nhau có vô vàn dược thảo, nhiều thứ làm thuốc rất tốt, song cũng có nhiều thứ làm thuốc rất độc. Về kiến thức y khoa người Ai-cập vượt xa mọi người trên thế gian. Ở đó ai cũng là thầy thuốc. Họ là bảy con mang dòng máu danh y Paieon.

Sau khi bỏ dược chất vào cốc và bảo rót đầy rượu vang, Helen lại nói với mọi người: “Đại vương Menelaos, công tử Atreus, dòng dõi Chúa tể và quý khách công tử đại nhân, ngô bối đều biết, vì siêu phàm mọi việc nằm trong tay, Chúa tể lần lượt ban may rủi, nay người này, mai người nọ. Do vậy bây giờ và tiện đây thần thiếp đề nghị ngô bối thành thoi an tọa, vừa dùng bữa trong đại sảnh, vừa giải trí tìm vui nghe từng người kể chuyện. Phần riêng trong dịp này thần thiếp cũng góp phần kể mọi người cùng hay. Thần thiếp không thể kể, không thể đếm chiến công Odysseus trái tim kiên cường thực hiện. Song đây là chiến công tuyệt vời Odysseus đã liều mạng anh dũng hoàn thành trên đất Troad, nơi quân lính Achaian các người gánh chịu vô vàn gian khổ. Lấy roi quất mình mấy thâm tím, quàng qua vai đồ rách bươm, Odysseus trông như tên đầy tớ. Lấn vào thành phố quân thù phố xá rộng dài, muốn kín đáo hơn nữa, đóng vai ăn mày, Odysseus trông khác hẳn Odysseus trong doanh trại gần dãy thuyền! Người Troian không để ý. Chỉ thần thiếp nhận ra; thần thiếp vặn hỏi, Odysseus sử dụng mưu trí tránh né. Nhưng khi dẫn đi tắm, xoa dầu, đưa quần áo cho mặc, và trang trọng thề sẽ không tiết lộ Odysseus đã vào thành phố trà trộn với người Troian trước khi trở lại doanh trại gần dãy thuyền. Lúc đó Odysseus mới cho thần thiếp hay toàn bộ kế hoạch quân Achaian dự định. Trước khi trở về doanh trại quân Argive, Odysseus dùng kiếm đồng hạ sát nhiều quân Troian. Hơn thế Odysseus còn mang về nhiều tin tức quan trọng. Phụ nữ Troian thốt kêu kinh hãi, nhưng thần thiếp mừng thầm, bởi trong lòng đã có ý định trở về quê hương. Thần thiếp ứa nước mắt, do mù quáng, điên rồ nghe lời

Aphrodite dụ dỗ khi nữ thần mang khỏi quê hương yêu dấu đưa tới thành Troa, bỏ lại ái nữ, phòng khuê và phu quân thông minh, tuấn tú hơn người!”

“Hiền thê,” Menelaos tóc vàng đỡ lời, “chuyện hiền thê kể nghe chí lý và ý nghĩa. Bình sinh từng lang thang góc biển chân trời, từng tìm hiểu đầu óc, tâm hồn nhiều người, đời mệnh danh là anh hùng, song chưa bao giờ ta thấy tận mắt người nào gan dạ, kiên cường như Odysseus. Hành động của anh ấy trong lòng ngựa gỗ tiêu biểu tinh thần kiên định, ý chí sắt đá của con người. Ngô bối ngồi trong đó với nhóm quyết tử Argive chờ lúc mang tàn phá, chết chóc cho người Trojan. Bỗng dừng hiền thê xuất hiện. Ta đoán chắc hẳn muốn quân Trojan chiến thắng nên thần linh xúi giục hiền thê tới đó. Deiphobos dáng vẻ oai nghiêm, hùng dũng đi cùng. Ba lần bước quanh ngựa gỗ ngô bối núp trong bụng, ba lần hiền thê đưa tay vỗ nhẹ, cất tiếng gọi tên chỉ huy Danaan, gọi lần lượt, nhái giọng vợ từng người. Công tử Tydeus, Odysseus trầm tĩnh và ta ngồi ở giữa nghe tiếng nheo nhéo. Nôn nao khôn xiết chẳng thể ngồi im nữa ta và Diomedes định đứng dậy chui ra hay từ bên trong đánh tiếng cấp kỳ trả lời. Nhưng Odysseus nắm chặt giữ ghịt không để ngô bối nôn nóng. Chiến binh còn lại im lặng như tờ, trừ Antiklos lăm le mở miệng. Odysseus đưa hai tay nùng nục bịt chặt không cho nhúc nhích tới lúc Pallas Athena mang hiền thê đi mới thôi. Nhờ thế đoàn quân thoát hiểm.’

Dáng vẻ trầm ngâm Telemachos đưa mắt nhìn rồi nói: ‘Thưa đại vương, công tử Atreus, thủ lĩnh chiến binh, dòng dõi Chúa tể, điều đại vương vừa nói càng suy ngẫm càng đau lòng! Tổ chức khéo léo đến thế mà không thể bao che Odysseus khỏi thất bại thảm thương, và cũng chẳng dẫn tới đâu dù tim ông là sắt. Nhưng thôi, bây giờ ngô bối nên ngừng để nghỉ ngơi chờ giấc qua đêm.’

Vừa nghe Helen đất Argos tức tốc sai tỳ nữ kê hai chiếc giường trong tiền sảnh, trước hết trải mền lông cừu màu đỏ tía, tiếp theo trải khăn phủ, sau cùng trải chăn đắp lên trên. Tay cầm đuốc, tỳ nữ rời đại sảnh đi làm giường.

Lệnh sứ dẫn khách tới lối vào. Telemachos đứng đợi và công tử điềm đàm của Nestor nghỉ đêm ở tiền đình cung điện. Menelaos chờ giấc trong biệt phòng phía sau tòa nhà mái cao, Helen xiêm y thướt tha nằm bên cạnh.

Rạng Đông tươi mát, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, Menelaos lớn tiếng hô hào chiến đấu thức dậy, thay quần áo. Choàng kiếm sắc qua vai, thắt dây đôi dép xinh đẹp bó chặt cặp chân bóng loáng, rời phòng đi ra quân vương trông thật oai nghiêm. Tới gặp ngỏ lời chào hỏi, ngồi bên cạnh, quân vương cất tiếng: “Ô, Telemachos anh hùng, cần gì mà hiền điệt vượt biển bao la tới đất Lakedaimon dễ thương thế hở? Lo việc công hay chạy việc tư? Nói ta hay đừng giấu giếm.”

“Thưa đại vương Menelaos, công tử Atreus, thủ lĩnh chiến binh, dòng dõi Chúa tể,” Telemachos thận trọng đáp, “tiểu điệt đến dò hỏi hy vọng đại vương cho hay tin tức thân phụ. Gia cư đang bị ăn sạch; ruộng đất trù phú phá hại tan hoang; cung điện đầy bọn người thù nghịch, hằng ngày giết cừu ngon ngon, bò nùng nục bước đi vòng kiềng làm thịt; chúng kéo tới ganh nhau đòi lấy mẫu thân, thái độ cao ngạo khác thường. Bởi thế tiểu điệt tới đây năm đầu gối van xin đại vương cho hay tin tức về cái chết đáng thương của ông, nếu đại vương thấy tận mắt, hoặc nghe tận tai người lang bạt kỳ hồ như ông kể lại. Bởi trong đời nếu có người nào đau khổ hơn hết người đó là ông. Xin đừng vị nể hay thương hại mà nhẹ lời nhằm xoa dịu cõi lòng. Xin miêu tả cảnh tượng trung thực, không giấu giếm, đại vương mục kích sở thị. Tiểu điệt khẩn thiết van xin, nếu trước kia Odysseus dừng cảm, thân phụ tiểu điệt, năm tháng quân lính Achaian chịu đựng gian khổ trên đất người Troian, có bao giờ hứa hẹn với đại vương, sau đó thực hiện lời nói bằng việc làm, bây giờ xin nhớ lại, kể đầy đủ cho tiểu điệt hay.”

Mặt nóng ran Menelaos tóc vàng thốt lời: “Ôi! Đau đớn thay! Bọn hèn nhát muốn ngủ trên giường người dũng đảm! Sư tử dũng mãnh rời hang, hươu mẹ mang hai con mới ra đời để trong đó, lên dốc đồi um tùm, xuống thung lũng xanh rờn gặm cỏ, sư tử trở về, hươu non chết thảm, đám cầu hôn sẽ

chết tương tự dưới tay Odysseus! Ô Cha Chúa tể, ô Athena, ô Apollo! Cầu mong như ngày trước trên đảo Lesbos, đứng dậy đáp lời Philomeleides thách đố thi vật, cánh tay dũng mãnh quật ngã đối thủ, người Achaian đứng xem đều khoái trí, Odysseus trở về đương đầu với bọn đó! Chúng sẽ chết đủ đừ, tất cả không chừa đứa nào; đám cưới chúng hy vọng sẽ tang thương, bi thảm! Điều hiền điệt gạn hỏi, kêu gọi da diết, ta không muốn nói dối đánh lừa hoặc trả lời ầm ờ, băng quơ. Ta sẽ nhắc lại hiền điệt hay, không quanh co, không che đậy, từng lời nghe từ cửa miệng Ông già Biển cả. Chuyện xảy ra ở Ai-cập. Lúc đó ta nôn nóng trở về, nhưng thần linh giữ lại, vì chưa cúng dường đúng cách, và thần linh muốn lúc nào ta cũng chấp hành luật lệ nghiêm chỉnh, không được phép lãng quên. Ở cửa sông Egyptos ngoài biển sóng ngút trời có hòn đảo mang tên Pharos, nếu gió thổi mạnh, mất một ngày thuyền rồng không sẽ tới. Đảo có vũng kín hạ neo rất tốt, tay chèo tạt vào giếng sâu lấy nước ngọt đem lên boong, rồi lại hạ thuyền xuống biển thăm thăm ra đi. Thần linh giữ ta ở đấy hai mươi ngày; suốt thời gian đó ngoài khơi không thấy dấu hiệu gió thổi thuận chiều đẩy thuyền ra biển bao la. Đồ dự trữ cạn dần, tay chèo mệt nhọc, nếu không có thần linh mũi lòng thương hại. Eidothea ái nữ Ông già Biển cả Proteus quyền uy tới ra tay cứu giúp. Một hôm thấy ta thơ thần một mình, không có tay chèo đi cùng, vì đói dẫn vật hằng ngày họ phải tản mác khắp bờ biển dùng lưới câu cong khoằm kiếm cá, Eidothea xúc động sâu xa.

“Tiến lại gần nàng cất tiếng hỏi: ‘Ô, khách lạ, chết rồi! Ngây thơ, mất trí hả? Buông tay đầu hàng, chấp nhận đau khổ? Bị giam cầm trên đảo lâu thế mà không tìm cách vượt thoát! Không thấy tay chèo kiệt sức hay sao?’ Nghe nàng nói thế ta đáp lại tức thì: ‘Thưa, bỉ nhân không biết nữ thần là ai, song xin nói nữ thần hay bỉ nhân không muốn nấn ná ở lại nơi này. Chắc hẳn bỉ nhân đã thiếu xót đối với thần linh sống trên bầu trời bao la. Thần linh biết hết mọi chuyện. Vậy xin cho bỉ nhân hay vị nào giam hãm bỉ nhân ở đây, không để bỉ nhân ra đi, và cũng xin cho bỉ nhân biết làm thế nào vượt biển nhan nhản cá trở về quê hương.’”

“Nữ thần dễ thương trả lời tức khắc: ‘Ồ, không sao, khách lạ, ta sẽ thành thật cho hay những gì khách lạ muốn biết. Đảo này là nơi Ông già Biển cả bất quyện, bất tử Proteus người Ai-cập thường lui tới, vì muốn tỏ ra là bày tôi trung thành của Poseidon và hiểu thấu biển cả sâu thẳm. Người ta nói lão cũng là thân phụ sinh ra ta. Nếu khách lạ chịu khó mai phục, nằm chờ, chộp bắt, lão sẽ nói cho hay hải trình, khoảng cách vượt qua trên biển cả lúc nhúc cá trở về quê hương. Không những thế, ô dòng dõi Chúa tể, lão còn nói cho hay, nếu khách lạ muốn biết, những gì xảy ra ở nhà, chuyện lành, chuyện dữ, chuyện vui, chuyện buồn trong khi khách lạ tha phương biệt.’”

“Ta đáp: ‘Xin nữ thần vui lòng cho biết cung cách bắt nhân mai phục, đón đường, tóm cổ thần linh cao niên? Bắt nhân sợ nom thấy bắt nhân từ xa, đoán biết kế hoạch bắt nhân dự định, lão sẽ nhanh gót lánh xa. Khuất phục, kiểm chế thần linh là việc khó làm đối với thể nhân tầm thường.’”

“Nữ thần óng ả tiếp lời: ‘Ồ, ta sẽ cho khách lạ hay kế hoạch, đầy đủ và chi tiết. Lúc mặt trời lên cao tới đỉnh thiên cung, Ông già Biển cả bất quyện sẽ nhô khỏi mặt nước, gió tây thổi mạnh, sóng đen đậm nhấp nhô che kín mái đầu. Ngoi lên, lão sẽ mò tới động sâu hoắm chờ giắc. Lách qua lớp bọt biển, hải cầu quý tử giai thần biển cả kéo đàn đến ngủ xung quanh, toát mùi tanh nồng, mùi nước biển từ đáy sâu mẩn mẩn. Bình minh ló rạng ta sẽ thân chinh dẫn khách lạ tới nơi, tìm chỗ cho từng thể nhân ẩn núp. Phần mình khách lạ chọn ba tay chèo, chọn thật kỹ trong số xuất sắc trên thuyền. Dầu thế ta phải nói khách lạ hay hành tung lắt léo của lão. Trước hết lão đi một vòng lần lượt đếm đầu hải cầu; tiếp theo sau khi đếm xong, mỗi lần năm con, và thấy đầy đủ, lão sẽ nằm cùng tất cả như mục phu ngả lưng với đàn cừu. Vừa thấy lão phủ phục chờ giắc, thể nhân tức tốc tập trung sức lực và can đảm đè xuống, bất kể lão giãy giụa, vùng vằng quyết liệt, nhất định thoát thân. Lão sẽ tìm đủ cách thay hình đổi dạng, biến mình thành đủ loại sinh vật bò trên mặt đất, lướt dưới mặt nước hay lách trong đồng lửa kỳ diệu. Dù thể thể nhân vô thật nhanh, nắm thật chặt, càng chặt, càng nhanh,

càng tốt. Nhưng lúc lão cất tiếng hỏi khách lạ về hình dạng tự nhiên của lão, như lão xuất hiện khi thể nhân thấy ngả thân nằm ngủ, đúng lúc đó khách lạ buông tay, để lão đi, song hỏi lão thần linh nào nổi giận gây khó khăn cản trở khách lạ, và làm thế nào trở về quê hương theo hải trình đầy cá.”

“Sau khi nói cho ta biết như vậy nữ thần biến vào sóng biển nhấp nhô, ta cất bước tới nơi thuyền đậu trên bãi cát. Lòng rộn ràng ta rùng mình, lo sợ. Lúc ta tới bãi biển, nom thấy thuyền ở đó, ngô bối sửa soạn bữa tối. Màn đêm trùng điệp nhẹ buông. Ngô bối nằm ngủ trên bãi cát gần mép biển. Rạng Đông tươi mát, ngón tay ửng hồng xuất hiện, ta nhòe dậy, van vái cầu xin thần linh, lần bước dọc bờ biển mặt nước trải rộng xa xa, ba tay chèo đi cùng, đồng hành tín cẩn có thể cậy trông khi nguy nan cần cấp cứu.”

“Eidothea biến dạng xuống biển bao la, song bây giờ trở lại mang theo da bốn hải cầu vừa mới lọc như phần kế hoạch đánh lừa thân phụ. Nữ thần bối cát trên bãi biển làm chỗ nấp cho ngô bối, rồi ngồi chờ. Ngô bối tới, nữ thần nhét ngay vào chỗ nấp gần nhau, lấy da hải cầu phủ kín tất cả. Nằm im canh chừng, khiếp quá không sao chịu nổi, vì mùi hôi tanh tởm lợm toát ra từ sinh vật nước mặn, ngô bối hết hồn. Trên đời ai lại chọn quái vật biển sâu làm bạn ngủ chung bao giờ? Nhưng tự lòng nghĩ ra thuốc chữa kỳ diệu, nữ thần mang thần phẩm bất tử đến cứu ngô bối, nhò vào mũi từng người; mùi thần phẩm thơm dịu đánh tan mùi hải cầu hôi nồng.”

“Ngô bối kiên nhẫn nằm chờ suốt buổi sáng. Hải cầu lúc nhúc từ biển đi lên, nằm thành hàng ngủ trên bãi cát. Đến trưa nhô lên thấy hải cầu bóng láng đã ở đó lão vòng một tua đếm đầu, năm đầu một lần. Bị bịp mà không hay, bắt đầu đếm lão tính cả bốn người ngô bối trong đàn. Xong rồi lão cũng nằm xuống ngủ. Sau tiếng quát long trời lở đất ngô bối chồm dậy năm cổ. Nhưng vốn khôn khéo lại ranh mãnh lão tận dụng tài năng tức tốc. Lão bắt đầu biến thành sư tử râu xồm xoàm, tiếp theo con rắn, sau đó con beo, cuối cùng con heo rừng khổng lồ. Lão còn đổi thành nước chảy rờn rờn, cây cao cành lá um tùm. Dầu vậy ngô bối vẫn nghiến răng nắm chặt, nhất

định không buông. Miết rồi tới lúc dù biết nhiều mưu kế cũng mệt mỏi, lão lắp bắp thốt lời hỏi ta: ‘Công tử Atreus, nói lão hủ hay thần linh nào bày mưu tính kế để nhà ngươi đón đường, mai phục, chộp vồ lão hủ? Nhà ngươi muốn gì bây giờ?’”

“Ta đáp: ‘Lão nhân, tại sao nói năng lập lờ, vòng vo tam quốc làm chi? Lão nhân thừa biết bị nhân bị giam giữ trên đảo này từ lâu, không cách nào trốn thoát, càng ngày càng yếu mệt. Bởi thế, vì thần linh biết mọi chuyện, xin lão nhân vui lòng cho hay thần linh nào giam giữ bị nhân ở đây, ngăn cách cản trở hải trình, đồng thời vui lòng cho biết làm thế nào vượt biển đầy cá trở về quê hương.’”

“Ta nói thế, lão đáp tức thì: ‘Trước khi xuống thuyền nhà ngươi phải làm lễ tế sinh hậ hĩ dâng cúng Chúa tể và thần linh, nếu muốn vượt biển đen đậm trở về quê hương. Đúng rồi! Nếu chưa dong buồm rẽ nước sông Egyptos theo lệnh thần linh, và chưa làm lễ bách sinh dâng cúng hàng bất tử sống trên bầu trời cao rộng, nhà ngươi không được phép trở về quê hương, và cũng đừng hy vọng nhìn thấy bạn bè cùng mái nhà êm ấm. Chỉ khi nào làm xong việc ấy, lúc đó thần linh mới để nhà ngươi ra đi, bắt đầu hải trình lòng mong mỏi bấy lâu.’”

“Nghe lão nói lại vượt biển mù sương, thực hiện hải trình dài dặc, gian nan trên sông Egyptos, lòng bủn rủn, ta rụng rời chân tay. Mặc dù vậy, trấn tĩnh tìm lời, ta lắp bắp: ‘Lão nhân, bị nhân sẽ làm đúng như lão nhân chỉ bảo. Song còn điều này bị nhân muốn lão nhân cũng cho hay đầy đủ sự thật. Đồng đội Nestor và bị nhân để lại khi rời thành Troa xuống thuyền trở về quê hương an toàn cả chứ? Có người nào chết thảm trên thuyền hay trong tay chiến hữu sau khi giã từ trận địa, vĩnh biệt cuộc chiến không hở?’”

“Lão đáp: ‘Công tử Atreus, tại sao hỏi ta như thế? Nhà ngươi không cần biết hoặc thăm dò làm chi. Nói trước cho hay, nhà ngươi sẽ khóc tức thì, lệ tuôn lã chã sau khi để tai lắng nghe. Bởi có nhiều người mất mạng, có nhiều người thoát hiểm. Trong hàng quân Achaian áo lát đồng chỉ có hai chỉ huy

mất mạng trên đường về. Ta không cần nhắc tới người hy sinh trên chiến trường, vì nhà người cũng tham dự. Người thứ ba còn sống bị cầm tù đầu đó trên biển cả bao la.’

‘Aias gặp nạn đầu tiên cùng đoàn thuyền chèo dài. Poseidon đẩy tất cả lao vào vách núi ngất ngheo trên đảo Gyrai, song nhờ sóng Aias vượt thoát. Mặc dù Athena căm giận, nếu không thốt lời ngạo mạn, mù quáng biểu lộ ước muốn man rợ, điên cuồng, Aias không chết thảm: Aias lớn tiếng huênh hoang, dẫu thần linh thù ghét, vẫn thoát nhanh vượt biển cả ra đi an toàn! Nghe tiếng oang oang báng bổ, cầm ngay đỉnh ba trong tay vạm vỡ phang mạnh, Poseidon đập vách đá vỡ thành hai; một phần đứng nguyên, một phần rào rào sập xuống biển, phần Aias ngồi lúc nói lời hung hăng, quái gở; phần này tụt xuống đại dương bao la, sâu thẳm, sóng cao, Aias uống nước mặn, chết chìm dưới đó.’

‘Dẫu thế bào huynh nhà người tìm cách vượt thoát số phận đen tối nhờ nữ thần Hera bao che đưa đoàn thuyền lướt đi. Nhưng gần tới mũi Maleia gặp bão lớn rú rít âm ầm, gió cuốn bào huynh vun vút trên biển đầy cá đưa tới biên giới vùng đất ngày xưa Thyestes và bây giờ quý tử Aigisthos cư ngụ. Tuy nhiên dù đến đó bào huynh vẫn hy vọng có đường trở về. Thần linh làm gió trở lại bình thường, bào huynh và đoàn thuyền hồi hương êm ả. Đặt chân lên quê cha đất tổ, lòng vui như mở hội, bào huynh quỳ gối đưa tay nắm đất thân yêu, hôn đi hôn lại nhiều lần, lệ nồng ứa vội lăn nhanh trên gò má, vì vui sướng lại thấy quê hương! Nhưng tên quan sát trên tháp canh nhìn thấy, Aigisthos gian xảo thuê đứng đó theo dõi, hứa sẽ cho hai ta-lăng vàng trả công. Nó canh chừng suốt năm để phòng bào huynh đổ bộ không ai hay, lẻn vào đất liền không ai biết, hoặc dàn quân biểu lộ khí phách anh hùng. Nó hối hả tới cung điện cấp báo. Aigisthos tức tốc hoạch định mưu kế nham hiểm. Chọn trong nhân dân hai mươi binh sĩ tinh nhuệ đặt mai phục phía này gần đại sảnh, cùng lúc ra lệnh tổ chức yến tiệc phía kia cung điện, y thân chinh đi đón bào huynh mời dự đại tiệc, ngồi trên xe ngựa kéo trầm ngâm suy ngẫm thực hiện tội ác. Từ bờ biển về thành phố bào huynh không

hề nghĩ mình sẽ gặp số phận buồn thảm; bào huynh vừa vào bàn nhập tiệc, bất thành linh y rút dao đâm như đâm con bò gần máng cỏ. Không người nào cùng đi với bào huynh sống sót, ngay cả người theo y cũng vậy. Tất cả đều bị giết trong đại sảnh.”

“Lão kể vậy ta buồn khôn xiết. Ngồi xuống bãi biển ta khóc rưng rức. Ta không muốn sống và không muốn nhìn ánh sáng mặt trời. Lúc ta ngừng tuân lệ, thôi quay cuồng trên bãi cát, đau đớn, chua xót tan biến, Ông già Biển cả thầy đoán không thể sai lầm lại nói: ‘Công tử Atreus, nhà người khóc đã nhiều, ngừng là vừa, thôi đừng khóc nữa. Buồn như vậy đủ rồi, buồn hơn thế chẳng dẫn tới đâu. Nên cố gắng lần nữa tìm cách trở về quê hương càng nhanh càng tốt. Một là nhà người sẽ thấy Aigisthos còn sống, hai là Orestes đã nhanh tay hạ sát y rồi, về tới nơi nhà người chỉ còn dự tiệc đưa đám ma thôi.’ Nghe lời như thế, mặc dù buồn não ruột, ta thấy lòng lâng lâng, tâm hồn bừng tỉnh, tinh thần phấn khởi. Hăng giọng ta nói lời như có cánh bay xa: ‘Lão nhân mới kể có hai, thế người thứ ba là ai, còn sống, bị cầm tù đâu đó trên biển cả bao la hay chết rồi? Bỉ nhân muốn hay tin dù buồn đến mấy.’

“Lão đáp chẳng ngần ngại: ‘Người thứ ba là Odysseus, công tử Laertes, ở phải rồi, nhà ở Ithaka. Ta thấy đương sự trên hòn đảo đâu đó, trong lãnh địa yêu mị Calypso, nước mắt tuôn chảy ướt đầm gò má. Yêu mị giam lỏng bắt ép ở đó vì không thuyền, không mái chèo, không tay chèo vượt biển bao la đương sự không thể trở về.’

‘Còn nhà người, Menelaos, ô dòng dõi Chúa tể, thần linh chưa quyết định số phận, thần linh không muốn nhà người nhắm mắt kết thúc cuộc đời trên đất Argos nơi ngựa tung tăng gặm cỏ. Thay vì thế thần linh bất tử sẽ gửi nhà người tới cực lạc tĩnh thổ, tận cùng trái đất gặp Rhadamanthys tóc vàng, nơi cuộc sống đối với thể nhân êm ả, thanh thoi, tuyệt không rơi, trời không lạnh, mưa không đổ, hằng ngày khắp nơi chỉ có gió tây hây hây từ đại dương như ca như hát tràn vào đem không khí mát rượi cho thể nhân

sống trên đó. Sự thế như vậy ấy là vì nhà người là phu quân Helen, và dưới mắt thần linh là tế tử Chúa tể.’”

“Dứt lời, lão lặn xuống biển ngầu bọt, sóng nhấp nhô dâng cao, ta cất bước trở lại thuyền cùng đồng đội dững cảm, lòng nặng trĩu ưu tư. Lúc tới mép biển, nhìn thấy thuyền, ngô bối sửa soạn bữa tối. Màn đêm trùng điệp nhẹ buông, ngô bối nằm ngủ trên bờ biển sóng vỗ dạt dào. Rạng Đông tươi mát, ngón tay ửng hồng xuất hiện, ngô bối đẩy thuyền xuống biển sáng ngời trước tiên, đưa cột buồm, cánh buồm vào chỗ thích hợp trên thuyền cân bằng. Tiếp theo tay chèo lên boong, tới nơi cầm lái, nhịp nhàng khua mái chém nước xám xanh. Cứ thế ta đưa thuyền trở lại sông Egyptos, nước từ trên trời đổ xuống. Tới nơi thả neo, cột thuyền ta làm lễ tế sinh theo đúng nghi thức. Sau khi cầu xin thần linh bắt tử nguôi giận ta dựng gò đất lập mộ để uy danh Agamemnon sống mãi với đời. Mọi việc xong xuôi ta ra khơi, lên đường bắt đầu hải trình. Thần linh gửi gió thuận chiều đưa ta vun vút trở về quê hương yêu dấu.

“Còn quý hữu, ở lại cung điện với ta. Ở lại mười một, mười hai ngày. Ta sẽ tiễn đưa thật hào phóng; ta sẽ trao phẩm vật quý giá, ba ngựa và chiếc xe gỗ bóng lẩy. Ngoài ra ta sẽ tặng quý hữu chiếc cúp ngoạn mục nhất đời; hằng ngày rẩy rượu dâng thần linh bắt tử, quý hữu sẽ nhớ ta, nhớ suốt đời.”

“Công tử Atreus,” Telemachos trân trọng đáp, “xin bá phụ đừng giữ tiểu điệt ở đây lâu. Nghe chuyện và lời kể thú vị vô cùng, tiểu điệt có thể nán lại cả năm, không cảm thấy nhớ nhà hay cha mẹ. Nhưng rất tiếc trong khi bá phụ giữ lại, đồng hành ở Pylos thiêng liêng nóng lòng sốt ruột vì mong đợi ngóng chờ. Phẩm vật bá phụ có lòng cho tiểu điệt xin nhận cái có thể cất giữ làm kỷ niệm, nhưng ngựa tiểu điệt sẽ không đem về Ithaka, xin gửi lại như phẩm vật quý giá, vì vương quốc bá phụ trị vì là đồng bằng rộng lớn, sơn nài, củ gấu mọc um tùm; lúa mì, tiểu mạch, đại mạch bông lớn trắng phau trồng nhan nhản. Ithaka trái lại không có đất cho ngựa chạy, và cũng không có đồng cỏ cho ngựa ăn. Có chăng chỉ là bãi cỏ cho dê, vậy mà tiểu

điệt thấy đẹp mắt hơn vùng đất ngựa sinh sôi nảy nở. Trên đảo, bá phụ biết, không có đồng cỏ hoặc lối mòn cho ngựa chạy, mà chỉ có bờ biển dốc thoải, so với đảo khác Ithaka của tiểu điệt tẹ hơn nhiều.”

Ý kiến phát biểu khiến Menelaos lớn tiếng hô hào chiến đấu mỉm cười. Đưa tay vỗ nhẹ Telemachos quân vương tiếp lời: “Con yêu quý, ta thích cách con nói chuyện. Rõ ràng huyết quản mang dòng máu hào hùng. Ờ, ta sẽ đổi phẩm vật vì ta dư sức. Ta sẽ tặng phẩm vật hết sức xinh đẹp, vô cùng quý báu lấy từ kho cung điện làm kỷ niệm. Ta sẽ tặng con chiếc cúp pha vang lộng lẫy thân bằng bạc, miệng mạ vàng, Hephaistos tự tay chế tạo. Quân vương anh hùng Phaedimos đất Si-don riêng tặng khi ta ghé thăm, nghỉ lại trong cung điện, trên đường trở về. Bây giờ tặng phẩm đó ta trao riêng con.” Hai người tiếp tục chuyện trò, thực khách bắt đầu tới cung điện quân vương lừng danh. Họ đánh xe mang cừu, rượu vang uống cho ấm bụng; phu nhân xiêm y thướt tha, voan trùm ngoạn mục còn mang cả bánh mì góp phần. Họ túi bụi sữa soạn đại tiệc. Ngược lại trong khi đó trước cung điện Odysseus đám cầu hôn rủ nhau ném đĩa, lao sào vắn chỗ cũ trên mặt đất bằng phẳng, dánh vể ngang tàng, hung hăng giết thì giờ tiêu khiển. Tách riêng Antinoos ngồi với Eurymachos diện mạo bảnh bao, ngay bên cạnh, cả hai là cầu hôn táo tợn, nổi trội hơn hết. Noemon công tử Phronios bước tới cất tiếng hỏi Antinoos: “Ngô bối có biết chừng nào Telemachos từ Pylos cát bạt ngàn trở về không hở? Nó lấy thuyền của ta ra đi; bây giờ cần để qua biển sang Elis, bên đó ruộng đồng lớn rộng ta giữ mười hai ngựa nái với bầy la cường tráng làm bạn làm bè, chưa dứt sữa, chưa huấn tập. Ta muốn đánh một con đi luyện cho thuần.”

Nghe tin thất kinh, tất cả không ngờ Telemachos đã qua Pylos, thành phố dưới quyền Neleus, mà cứ tưởng công tử còn lẫn quẩn đâu đó ngoài miền quê có lẽ với đàn cừu hoặc nô bộc chăn heo. Antinoos công tử Eupheithes quay lại hốt hoảng lớn tiếng: “Ta muốn biết sự thật. Nó đi lúc nào? Đứa nào đi với nó? Nó lấy thanh niên khắp Ithaka hay lập bọn với đám nông nô, tôi tớ dễ dàng như vậy? Và nói ta hay điều này nữa, đừng giấu giếm, để ta biết

rõ sự thật. Nó dùng vũ lực bắt người đưa thuyền phải không? Hay là người tự ý dâng khi nó hỏi?”

“Ta tự ý đưa cho nó,” Noemon công tử Phronios ôn tồn đáp. “Thử hỏi người khác xử sự ra sao khi có người như nó, tâm tư tở vò như mớ bông bong, ngỏ lời xin giúp đỡ? Nỡ lòng nào từ chối. Còn đám thanh niên cùng đi với nó, sau bọn mình, thuộc hạng xuất sắc khắp xứ sở. Ta thấy nó dẫn Mentor đi xuống làm thuyền trưởng, hoặc thần linh giống hệt Mentor, vì thế ta thắc mắc. Hôm qua tờ mờ sáng ta còn thấy Mentor thanh cao, đường bệ trong thành phố, thế mà ông đã lên thuyền trực chỉ Pylos lúc nào không hay.”

Dứt lời Noemon quay gót về nhà thân phụ. Trái lại, trong lòng hậm hực, Antinoos và Eurymachos kinh hãi khôn xiết; cả hai bảo mọi người ngừng chơi, ngồi xuống. Antinoos công tử Eupeithes trút cơn thịnh nộ. Lòng sôi sục ý nghĩ đen tối, mắt hừng hực ánh lửa tức giận, Antinoos đứng thẳng quát to: “Gớm thật! Vượt biển ra đi, việc làm táo tợn Telemachos cả gan thực hiện! Ngô bối nhất quyết không để nó thành công. Ngô bối số đông! Nó là thằng nhãi! Ấy thế mà bất chấp lảng lạng ra đi, kiếm tay chèo hạo hạng trong thành phố, đưa thuyền xuống biển. Nó sẽ tạo khó khăn cho ngô bối không chừng. Ta cầu mong Chúa tể giáng đòn trừng để nó sống trước khi khôn lớn thành người! Nhưng thôi, cho thuyền lướt sóng và hai mươi tay chèo ta sẽ mai phục nằm chờ, tóm cổ khi nó trở về eo biển giữa Ithaka và Samos vách đá gập ghềnh. Vượt biển tìm bố sẽ kết thúc bi thảm!” Nghe hăn thao thao tất cả đồng thanh tán thành, đồng thời hối thúc thực hiện kế hoạch. Rồi tất cả tức tốc đứng dậy đi vào đại sảnh.

Âm mưu đám cầu hôn ập ủ trong lòng chẳng mấy chốc đến tai Penelope. Lệnh sứ Medon cho nương nương hay. Chúng bàn tính ở trong nhà, lệnh sứ ở ngoài sân nghe lỏm nên biết. Lệnh sứ vội vàng băng qua đại sảnh cấp báo. Lệnh sứ vừa qua ngưỡng cửa biệt phòng nương nương cất tiếng: “Lệnh sứ, đám cầu hôn sai tới đây làm gì hả? Phải chăng bảo nữ tỳ quân vương

Odysseus ngừng việc sửa soạn tiệc tùng? Ôi chao ta cầu mong chúng ngừng theo đuổi, và không trù tính kế hoạch nào nữa! Ta van vái thần linh bữa này là bữa cuối cùng, đúng rồi bữa cuối cùng trên trần thế!... Hằng ngày tụ tập ở đây các người rũ nhau ngón sạch của cái Telemachos thừa hưởng! Chắc hẳn ngày trước lúc còn bé bỏng các người không nghe thân phụ kể chuyện Odysseus cư xử ra sao. Không bao giờ nặng lời, không bao giờ mắng mỏ, không bao giờ xử tệ với bất kỳ ai khắp xứ sở. Khác hẳn cung cách thông thường quân vương đối xử với thần dân, ban ân người này, trừng phạt người kia, Odysseus chẳng hề làm ai buồn lòng. Nhưng thâm tâm vị kỷ ôm ấp hành vi khả ố, các người không nhớ đức nhân từ, lòng tử tế thể hiện ngày đó.”

“Thưa nương nương,” Medon kính cẩn đáp, “chuyện này đối với ngô bối nguy hại vô cùng! Không những thế đám cầu hôn còn suy tính chuyện tảo tợn, ghê rợn hơn nữa. Hy vọng Chúa tể sẽ phá hỏng kế hoạch! Mục đích của chúng là dùng kiếm sắc hạ sát Telemachos trên đường trở về. Hoàng tử tới Pylos thiêng liêng và Lakedaimon ngoạn mục nghe ngóng tin tức thân phụ.”

Vừa nghe Penelope run bần bật, mặt tái nhợt. Một lúc khá lâu nương nương không nói nên lời; mắt đăm lệ, cổ nghẹn ngào. Mãi sau nương nương mới thốt thành tiếng: “Lệnh sứ, nói ta hay tại sao con ta ra đi? Cần gì phải lấy thuyền lướt sóng băng qua biển cả, ngựa biển chở con người vượt mặt nước mênh mông. Nó muốn tên tuổi sống mãi với đời hay sao?”

Medon lễ độ đáp: “Tôi bộc không biết do thần linh xúi giục hay tự lòng nẩy ý ra đi, song tôi bộc biết tới Pylos là hoàng tử nhằm tìm thân phụ xem có trở về hay đã vĩnh viễn ra đi.”

Dứt lời Medon quay gót trở lại cung điện. Penelope rùng mình lo sợ. Trong phòng lộng lẫy kê nhiều ghế, song chân tay bủn rủn, nương nương không thể vào ngồi trên chiếc nào, mà thụp xuống ngay ngưỡng cửa, bật khóc thảm thiết. Tỳ nữ già trẻ trong cung điện xúm quanh thút thít hòa theo. Vừa

nước nở nường nường vừa thốt lời: “Các người, nghe ta nói, trên đời có phụ nữ nào cùng thế hệ Chúa tể bắt đầu khổ, buồn tủi như ta không? Trước kia ta mất chồng, nam nhi hào hiệp, dũng cảm, mưu trí hơn đời, tên tuổi vang lừng khắp nơi từ Hellas tới Argos người Danaan nào cũng biết. Bây giờ ta lại mất con thương yêu! Cuồng phong bão táp cuốn mang khỏi nhà không ai biết, và ta cũng không hay nó ra đi. Sao tàn ác thế các người! Nỡ lòng nào không đưa nào đánh thức ta dậy khi biết nó rời nhà xuống thuyền màu đen rỗng không. Nếu biết nó định lên đường, dù muốn đến mấy, ta nhất quyết giữ lại hoặc nhắm mắt chết cho xong! Nhưng mau lên, có tỳ nữ nào đi gọi Dolios, tôi bộc cao niên, nô lệ thân phụ cho khi ta mới về nơi này làm dâu, bây giờ trông coi vườn cây ăn trái lớn rộng. Tôi bộc phải tức tốc tới gặp Laertes, ngồi bên cạnh nói cho lão công hay mọi chuyện. Biết đâu nảy sinh kế hoạch, lão công rời nơi ở ẩn, xuất hiện trước nhân dân than trách đám người có ý thủ tiêu dòng giống bản thân, và tận diệt cả mầm mống quân vương Odysseus.”

“Gái thương yêu,” nhũ mẫu Eurykleia rên rỉ, “dù cầm dao tàn ác cắt đứt cuộc đời hay tha mạng cho sống trong cung điện, già không thể im lặng mà phải nói nên lời. Già biết hết mọi chuyện; già đưa bánh mì, rượu vang cùng đủ thứ hoàng tử hỏi. Nhưng hoàng tử bắt trang trọng hứa không được nói cho con hay ít nhất mười hai ngày hoặc tới lúc sức nhớ mới hỏi hoàng tử đã lên đường. Hoàng tử không muốn lệ nặng làm nhan sắc tiêu tụy, cặp má nõn nà phôi pha. Vậy con nên đi tắm, thay quần áo, sau đó lên phòng trên lầu cùng nữ tỳ cầu xin Athena, ái nữ Chúa tể mang khiên thần, vì nữ thần có thể ra tay cứu vớt dù hoàng tử đã rơi vào tay tử thần. Còn lão công Laertes, đừng làm buồn phiền nữa, lão công buồn phiền nhiều rồi. Già không tin thần linh hạnh phúc lại tị hiềm đem lòng ghét bỏ dòng máu Arkesios. Thế nào cũng có hậu duệ sống sót làm chủ đại sảnh nguy nga nơi này và đồng ruộng phì nhiêu đằng kia.”

Eurykleia dứt lời, Penelope thôi nước nở và ngừng tuân lệ. Sau khi tắm rửa, mặc xiêm y sạch bong, nường nường lên phòng lầu thượng cùng nữ tỳ.

Mang theo rổ đựng tiểu mạch nường nường làm lễ cầu xin Athena: “Ái nữ Chúa tể mang khiên thần, Atrytone, xin lắng nghe! Trong quá khứ Odysseus mưu trí từng nường đui bò mập mạp, đui dê mỡ màng dâng nữ thần trong cung điện, bây giờ xin nhớ tế sinh đó, cứu quý tử giùm tiện phụ, bảo vệ, bao che khỏi bàn tay tàn ác của đám cầu hôn thâm độc.” Lời cầu xin vừa dứt nường nường rú kêu truy niệm. Nữ thần nghe thấy. Nhưng trong đại sảnh âm u đám cầu hôn phá ra cười. Một cầu hôn trẻ tuổi mặt kiêu căng nói oang oang: “Nghe như hoàng hậu đáng yêu của ngô bối sửa soạn làm đám cưới! Nàng không hay số phận quý tử đã an bài!” Huênh hoang như thế là lẽ lối thường làm, họ không biết cái gì đã thực sự quyết định. Vừa nghe Antinoos đứng phắt dậy quát to: “Các người điên hả? Đừng ba hoa như vậy kéo có đưa vào trong kháo chuyện. Câm miệng! Bây giờ im lặng giải tán. Kế hoạch ngô bối đã chấp thuận, vậy thi hành.” Không chần chừ gì nữa, hắt chọn hai mươi thanh niên táo tợn hơn hết, tất cả ra thuyền đen lướt sóng đậu trên bãi biển, hùa nhau đẩy xuống nước sâu thẳm, dựng cột buồm, kéo cánh buồm, lấy dây da buộc mái chèo, mọi thứ trật tự, gọn gàng, rồi giăng buồm trắng phau. Cùng lúc tôi bọc hối hả mang thuyền cụ để trên boong. Họ hạ neo đậu thuyền ngoài khơi xa xa, sau đó lên bờ dùng bữa chờ màn đêm nhẹ buông.

Penelope nằm trên lầu thượng, không ăn, không uống, lòng hời hợt liệu quý tử trẻ đại thoát hiểm hay gục chết dưới tay bọn cầu hôn cao ngạo. Đầu óc bàng hoàng, hết nghi ngờ đến lo sợ, nường nường như sư tử khiếp đảm lúc thợ săn mảnh lối rón rén khép chặt vòng vây. Trở đầu nằm ngửa, toàn thân đờ đẫn, tay chân thư giãn, cảm giác mỡ màng lan nhẹ, nường nường từ từ khép mi mắt thiếp ngủ. Đúng lúc đó Athena mắt xanh lam lục nảy sinh ý định. Nữ thần sáng tạo hình bóng, biến hình bóng giống hệt Iphthime, em gái Penelope, ái nữ quân vương Ikarios hào hiệp, kết duyên với Eumelos sống ở Pherai. Nữ thần phái hình bóng tới cung điện Odysseus an ủi Penelope khỏi thở dài, thôi than van, ngừng khóc lóc. Cầm dây kéo then cửa bước vào phòng đứng đầu giường hình bóng nhỏ nhẹ cất tiếng: “Penelope, ngủ hả, buồn não nề phải không? Lắng nghe. Thần linh sống

thành thời, vui sướng không muốn nghe chị buồn rầu nước nở, phiền muộn than vãn, quý tử sẽ trở về an toàn, vì không làm gì xúc phạm hàng bất tử.”

“Ô, em, tại sao tới đây?” Penelope khôn ngoan dứt mực, thiu thiu ngon giấc, từ cửa côi mộng êm đềm đáp lời. “Trước kia chẳng mấy khi đến chơi, vì em ở nơi quá ư xa xôi. Em bảo chị quên sầu muộn, bỏ ưu tư từng dẫn vật tâm trí khiến đau đớn côi lòng. Trước kia chị mất phu quân dũng cảm, đức độ, lừng danh người Danaan từ Hellas đến Argos đều biết. Bây giờ quý tử duy nhất lại lấy thuyền dong buồm ra đi, thiếu niên trẻ dại, việc làm, lời nói còn non nớt, biết gì? Chị lo cho nó hơn người ấy. Chị rùng mình nghĩ nó gặp bất hạnh trên đất lạ quê người hoặc lênh đênh vô định trên mặt biển bao la. Có nhiều kẻ thù âm mưu sát hại và muốn thủ tiêu trước khi nó về nhà.”

“Hãy can đảm, đừng lo sợ,” hình bóng mờ mờ trấn an. “Cháu ra đi có hộ tống, ai nấy đều van vái cầu mong, Pallas Athena kiên cường bên cạnh. Do thương hại chị buồn rầu, lo lắng nữ thần phái em tới đây mang theo truyền điệp an ủi.”

“Nếu quả thực là thần linh,” Penelope ý nhị khôn xiết tiếp lời, “nếu tới đây là do thần linh truyền sai, xin em cho chị hay người ấy, buồn khổ, đáng thương. Còn sống đâu đó, vẫn nhìn ánh nắng mặt trời, hay chết rồi, bây giờ đang ở dưới âm phủ với Diêm Vương?”

“Người ấy sống hay chết,” hình bóng mờ mờ nhấn mạnh, “em sẽ không nói chị hay sự thật. Bởi nói lấy lệ, nói qua loa, nói lảng nhảng chẳng nên nói làm gì.”

Dứt lời lại lướt qua then gài trên cửa hình bóng lẫn vào cơn gió. Giật mình tỉnh giấc, tâm hồn lâng lâng, ái nữ Ikarios hít mạnh cảm giác âm ấm toát ra từ huyền mộng bông bênh lan nhẹ trong bóng tối màn đêm. Đám cầu hôn trong khi đó đã xuống thuyền dong buồm ra khơi nhằm hạ sát Telemachos tức khắc. Ngoài biển giữa Ithaka và Samos vách đá lởm chởm có hòn đảo

núi non trùng điệp tên là Asteris, tuy nhỏ song có bến hai lối vào cho thuyền hạ neo, chúng núp đó nằm chờ.

Ngựa gỗ thành Troa (Hình trên chiếc vại đất nung tìm thấy ở Mykonos, đầu thế kỷ VII TCN, viện bảo tàng Mykonos).

Ngô bối ngồi trong bụng ngựa gỗ với nhóm quyết tử Argive chờ lúc mang tàn phá, chết chóc cho người Troian (4.271-272).

Khúc 5

Rạng Đông ngon giấc bên Tithonos tuyệt vời vừa rời giường mộng đem ánh sáng cho thần linh và thế nhân thần linh ngồi họp xung quanh Chúa tế thần sấm quyền uy tối thượng. Athena bắt đầu kể cho thần linh hay vô vàn đau khổ Odysseus trải qua lại xuất hiện trong tâm tư khiến nữ thần bứt rứt, áy náy khôn xiết vì đương sự vẫn bị giam cầm trong tư thất nữ thần yêu mị:

“Cha Chúa tế và các người, thần linh bất tử hạnh phúc, thần nhi mong mỗi từ rày về sau không quân vương nào cầm quyền trượng trong tay sẽ cư xử nhân từ, độ lượng, công bình, quảng đại, thần nhi ao ước quân vương nào cũng độc tài, tàn ác, vì không ai trong nhân dân còn tưởng nhớ quân vương Odysseus một thời trị vì đức độ, nhân hậu như người cha. Đối lại hiện thời đương sự bị giữ chặt trên cô đảo, buồn khổ vô cùng; đương sự ở trên lãnh địa Calypso, yêu mị giữ ghệt không cho trở về quê hương dù muốn đến mấy; đương sự không có thuyền gấn mái chèo và cũng không có tay chèo để vượt trùng dương. Hơn thế bây giờ thế nhân lại âm mưu hãm hại quý tử thương yêu trên đường trở về vì đã rời nhà qua Pylos thiêng liêng và Lakedaimon sáng ngời nghe ngóng tin tức thân phụ.”

“Ơ hay,” Chúa tế thu thập mây trời dẫn lời, “hoàng nhi nói gì vậy? Thế hoàng nhi đã chẳng tự mình dự tính chuyện này hay sao? Phải chăng hoàng nhi không muốn Odysseus trở về trừng trị đám người đó? Còn Telemachos

hoàng nhi hãy khôn khéo vận dụng khả năng cá nhân đem thanh niên trở về Ithaka bình yên vô sự, đồng thời để đám cầu hôn lên thuyền trở về tay không.”

Dứt lời Chúa tể quay sang nói với Hermes, quý tử thương yêu: “Hermes, vì là lệnh sứ luôn luôn mang truyền điệp, hoàng nhi đi ngay mang lệnh tối hậu trao yêu mị mái tóc yêu kiều, nói cho yêu mị hay Odysseus chịu đựng gian khổ bấy lâu bây giờ phải được tự do về nhà. Trên đường vượt biển đương sự sẽ không có thần linh hay thế nhân trợ giúp. Đương sự sẽ một mình ra khơi trên chiếc thuyền tự tay ghép gỗ làm thành. Sau hai mươi ngày vượt qua vô vàn cực nhọc, trăm mối khó khăn, đương sự sẽ tới Scheria, đất trù phú của người Phaiakian, bà con gần gũi với thần linh. Họ sẽ vui mừng đón tiếp, đối đãi bất thiệp. Họ sẽ cho đương sự thuyền trở về quê hương, cùng lúc cho đồng, vàng và quần áo, số lượng đương sự không bao giờ có khi cướp phá thành Troa, dầu phần chia khá lớn trong số chiến phẩm. Lệnh quyết định theo vận số đương sự sẽ gặp lại thân nhân, nhìn lại ngôi nhà mái cao và thấy lại quê cha đất tổ.”

Chúa tể truyền phán, lệnh sứ dẫn đường rạng rỡ ngoan ngoãn tuân theo. Lệnh sứ cấp tốc tra chân vào đôi dép bằng vàng óng ả, buộc dây chặt chẽ, đôi dép bất tử sẽ đưa lướt đi trên sóng biển hay mặt đất bao la nhanh như gió. Lệnh sứ cầm đuốc thần sử dụng bất kỳ lúc nào phả phép làm thế nhân nhắm mắt thiếp ngủ hoặc đánh thức thế nhân mở mắt thức dậy. Đuốc thần trong tay lệnh sứ hùng dũng ra đi. Từ thượng tầng không khí lệnh sứ sà xuống dãy núi Pieria, rồi từ đó bay là là mặt biển, lướt vun vút trên sóng như hải âu đuổi cá trên luồng nước hải hùng giữa biển cả vô sinh, lông cánh dày cộm ướt đầm vẩy vùng bọt bắn tung. Lệnh sứ cứ thế bước đi trên sóng, hết đợt này đến đợt kia, cuối cùng tới đảo xa xôi. Lên bờ, tạm biệt mặt nước xanh lơ, lệnh sứ cuốc bộ tới động đồ sộ, nơi yêu mị mái tóc diễm kiều cư ngụ. Lệnh sứ thấy yêu mị ở nhà. Lửa cháy bùng bùng trong lò sưởi, củi gỗ đống tùm, bá hương dễ chẻ lém bén, mùi thơm dập dờn lan rộng hải đảo. Bên trong giọng thánh thót, du dương, yêu mị vừa hát vừa bước quanh khung

củi, tay thoăn thoắt đưa đẩy thoi vàng. Xung quanh động cây mọc chi chít, chẳng chít: bạch dương, hắc dương, bách diệp hương thơm dịu dịu. Dưới cành chim cánh dài làm tổ: cú mèo, bồ câu, quạ khoang sống trên biển, tìm mồi ngoài khơi. Quanh động rộng không, cây nhỏ trồng đúng chỗ phát triển xum xuê, chùm mơn mớn treo lơ lửng, nhánh cành tươi tốt chạy dài trải rộng phủ kín mặt tường. Gần đó bốn suối đua nhau róc rách, nước trong veo; tách biệt song gần kề cả bốn tuôn chảy đổ ra bốn hướng khác nhau. Bốn bề bãi cỏ xanh mịn tử sắc và cần đại thi nhau phô màu tốt tươi. Nơi này ngay cả du khách bất tử, nếu lạc bước đi vào, thế nào cũng dừng chân ngắm nghía, cặp mắt ngạc nhiên, tâm hồn thích thú. Lệnh sứ dẫn đường rạng rỡ cũng dừng bước đứng nhìn quang cảnh. Sau khi nhìn chán chê, nhìn no con mắt lệnh sứ rảo bước vào động lớn rộng. Vừa ngược nhìn khuôn mặt, nữ thần Calypso nhận ra ngay khách lạ, vì thần linh bất tử không xa lạ với nhau, dù sống xa xôi cách biệt. Nhưng lệnh sứ không thấy Odysseus quả cảm trong động. Đương sự ra ngoài bãi biển ngồi chỗ quen thuộc, thở vắn than dài, trố mắt đăm đăm nhìn biển cả vô sinh, lệ buồn lã chã tuôn rơi.

Mời Hermes an tọa trên ghế bóng lộn, nữ thần yêu mị Calypso cất tiếng hỏi: “Hermes mang đũa thần, thân hữu khả kính, vì sao tới đây? Người là khách danh dự ta quý mến, hân hoan chào đón, mặc dù trong quá khứ ít khi quá bộ tới thăm. Nói ta hay muốn gì. Ta sẵn lòng đáp lời, nếu đó là việc có thể và nếu đó là việc phải làm như người mong muốn. Dù sao trước hết hãy đi theo, ta hân hạnh tiếp đãi.” Dứt lời nữ thần đem thần phẩm để trên bàn, kéo gần lại phía khách, sau đó pha thần tửu đỏ chót vào cốc mời nhâm nhi. Lệnh sứ bắt đầu vừa ăn vừa uống. Xong xuôi, lòng dạ trở lại thư thái, lệnh sứ mới hăng giọng: “Mi nữ thần hỏi ta nam thần vì sao tới đây; ta sẵn sàng trả lời không giấu giếm, do mi yêu cầu. Chúa tể phái đi, ta không tự ý. Bởi ai dại gì đem thân vượt biển mênh mông, nước mặn, sóng chát dường như bất tận? Trên đường đi quanh nơi mi sống không thấy thành phố, không thấy thế nhân làm lễ tế sinh và lễ bách sinh chọn lọc dâng thần linh. Dầu thế khi Chúa tể mang khiên thần quyết định, thần linh nào dám trái lời, lẩn tránh hoặc thoái thác?”

“Người nói mi giữ ở đây thế nhân, nam nhi bất hạnh gặp bội so với chiến sĩ anh hùng cùng chiến đấu, cùng bao vây thành Troa chín năm ròng rã, năm thứ mười xông vào cướp phá rồi trở về quê hương. Nhưng trên đường hồi hương đám đó xúc phạm Athena, nữ thần bèn nổi gió, nâng sóng khiếp đảm trừng trị. Đồng đội can trường chết hết trừ một, song bị gió thổi, sóng đánh thế nhân đó trôi dạt tới đây. Chúa tể ra lệnh mi thả ngay bây giờ, không chần chừ. Bởi định mệnh không muốn thế nhân đó nhắm mắt lìa đời ở đây xa cách bằng hữu, thân nhân. Định mệnh muốn thế nhân đó gặp lại thân nhân, bằng hữu, nhìn lại ngôi nhà mái cao, thấy lại quê cha đất tổ.”

Nghe nói thế yêu mị Calypso rùng mình. Giọng cất cao, nữ thần đáp lời như có cánh bay xa: “Nam thần các người tàn ác, mang lòng hiềm khích, đổ ky vô song! Các người không đồng ý để nữ thần công nhiên chằng chịt gối với thế nhân dù đã âu yếm chọn làm bạn đường trăm năm. Bởi thế khi Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng đem lòng thương yêu Lạp Hộ các người phần nộ khôn nguôi. Sống sung sướng các người ấm ức! Bởi thế rời ngai vàng ở Ortygia trình thần Artemis giương cung nhắm bắn, mũi tên êm dịu nhẹ lướt kết liễu đời chàng. Bởi thế khi Demeter mái tóc diễm kiều nghe theo tiếng gọi con tim, nôn nóng và ao ước, chia sẻ tình yêu với Iasion hiến thân cho chàng trên cánh đồng hữu canh cày ba luống, hay tin như chim bay, Chúa tể nổi sấm đùng đùng đánh chết. Và bởi thế bây giờ, ô thần linh, các người lại đem lòng ghen ghét, vì ta sống với thế nhân. Ta cứu lúc thế nhân một mình chìm nổi, rập rờn bên sườn thuyền dập nát, khi Chúa tể phóng chớp sáng lòe đánh vỡ trên mặt biển nước đậm màu. Đồng hành chết hết. Gió thổi, sóng đẩy thế nhân trôi dạt vào đảo, ta dang tay tiếp đón; ta yêu thương, ta trông nom săn sóc; ta ngỏ ý biến thế nhân thành bất tử, giữ thế nhân suốt cuộc đời trẻ mãi không già. Nhưng khi Chúa tể mang khiên thần quyết định thần linh không thể trái lời, lẩn tránh hoặc thoái thác. Nếu Chúa tể giữ nguyên ý định, ta sẵn lòng để thế nhân vượt biển vô sinh đi đâu tùy ý. Ta sẽ không giúp đỡ trên đường trở về. Ta không có thuyền, ta không có mái chèo, ta không có tay chèo chở thế nhân băng qua biển cả mênh

mông. Nhưng ta hứa ta không giấu giếm, ta sẵn sàng vẽ lối chỉ đường đưa thể nhân trở về quê hương bình yên vô sự.”

“Vậy để thể nhân ra đi tức khắc,” lệnh sứ tia sáng rạng rỡ tiếp lời, “như thế tránh làm Chúa tể phạt ý. Nếu không nổi giận có ngày người trừng phạt mi sẽ biết thân.’ Dứt lời lệnh sứ tia sáng rạng rỡ quay gót cáo lui. Nữ thần yêu mị tức tốc đi tìm Odysseus quả cảm, vì tai vẫn nghe truyền điệp Chúa tể vừa trao. Yêu mị thấy đương sự ngồi trên bãi cát; mắt đắm lệ làm như không khô; cuộc đời êm ấm trôi theo nước mắt đương sự tuôn đổ vì nhớ nhà. Bởi lâu rồi đương sự thấy yêu mị không còn mê hoặc, quyến rũ. Ban đêm đương sự ngủ với yêu mị trong động vòm cung, song đây là ngoài ý muốn, yêu mị nôn nóng, đương sự lạnh lùng. Nhưng ban ngày ra ngồi trên mỏm đá hay bãi cát, đương sự rên rỉ, thở dài, lệ tuôn đầm má, mắt đắm đắm trở nhìn biển cả vô sinh.”

Yêu mị đến gần, đứng cạnh cất lời: “Thể nhân đáng thương, đừng khóc nữa và cũng đừng phí phạm cuộc đời trên đảo hoang vu. Bởi thiếp sẵn sàng giúp chàng rời nơi này. Vậy dùng rìu hạ mấy cây cao, cành dài làm đáy lớn rộng, trên lắp rẻ sườn thành cầu cao để thuyền đưa chàng vượt biển mù sương. Phần riêng thiếp sẽ tự tay mang bánh mì, nước uống, rượu vang xuống thuyền để chàng khỏi lo chết đói, khỏi sợ chết khát; thiếp còn đem quần áo và gửi cả gió theo sau đưa chàng về quê hương bình an vô sự, nếu thần linh trên trời bao la vừa lòng đặc ý cho phép, bởi về hoạch định, hoàn tất công việc, khả năng mãnh liệt hơn thiếp rất nhiều.”

Nghe nữ thần nói thể Odysseus quả cảm từng chịu đựng biết bao thử thách rùng mình lo sợ, song lên giọng nói lời như có cánh bay xa: “Ô, nữ thần, khanh dự tính như vậy chắc hẳn vì lý do nào đó, không phải vì an ninh của ta, khi bảo vượt biển bao la, biết bao khủng khiếp, biết bao gian nguy bằng chiếc thuyền như thế. Ngay cả thuyền lướt sóng, cân bằng cũng không qua nổi dù nhờ Chúa tể gặp gió thuận chiều. Bởi vậy ta sẽ không ra đi trên chiếc

thuyền như khanh mong muốn, nếu khanh không long trọng tuyên thệ khanh sẽ không âm mưu hãm hại, thủ tiêu ta.”

Yêu mị Calypso mỉm cười, đưa tay vuốt nhẹ, ngỏ lời nhận định: ‘A, gian hùng độc đẳng, mưu kế xảo diệu, toan tính chi li, nên mới suy ngẫm, thốt lời như thế! Xin mặt đất, bầu trời bao la trên cao, nước sông Căm Hồn tuôn chảy phía dưới chứng giám lời thề vô cùng trang trọng, vô cùng nghiêm túc thần linh hạnh phúc thường làm, thiếp không âm mưu hãm hại, thủ tiêu chàng, mà chỉ suy tính do hoàn cảnh đòi hỏi phần riêng phải xử sự thế nào nếu chính mình rơi vào khó khăn tương tự. Bởi chàng biết lòng thiếp không dối trá, tim thiếp không là sắt, mà chứa đầy trắc ẩn, yêu thương.’ Dứt lời nữ thần yêu kiều nhanh nhẹn bước đi, Odysseus thoăn thoắt theo sau.

Nữ thần và thế nhân cùng vào động vòm cung, Odysseus ngồi xuống ghế Hermes vừa bỏ đi. Nữ thần bày trước mặt Odysseus đủ thứ thực phẩm và đồ uống thế nhân thường dùng, rồi an tọa đối diện. Tỳ nữ đem thần phẩm và thần tửu để gần nữ thần. Hai người đưa tay lấy món ăn. Thường thức đồ ăn thức uống xong xuôi, nữ thần bắt đầu lên tiếng: “Như vậy là công tử Laertes, dòng dõi thần linh, Odysseus mưu trí, bây giờ nhất định trở về mái nhà êm ấm, quê hương yêu dấu phải không? Dù vậy và dù thế nào xin có lời tạm biệt, chúc thượng lộ bình an! Tuy nhiên, nếu lòng cảm thấy buồn rầu số phận bắt gánh chịu trước khi về tới quê cha đất tổ, chàng nên ở lại, chia sẻ nhà này với thiếp, chàng sẽ trở thành bất tử, mặc dù mong muốn gặp lại hiền thê, không lúc nào thôi tưởng nhớ, ngừng thở vắn than dài. Dầu thế thiếp hãnh diện không thua kém nàng về tầm vóc hoặc dáng dấp, bởi phụ nữ thế nhân chẳng thể sánh bì với nữ thần bất tử về thân hình cũng như vẻ mặt.”

Nghe vậy Odysseus trăm phương nghìn kế liền đáp: “Nữ thần khả ái, lắng nghe và lượng thứ, đừng nổi nóng vì điều ta sắp nói. Ta hiểu sự thật; ta biết Penelope kín đáo, ý nhị, song để mắt nhìn, ta thấy về vóc dáng và nhan sắc không xứng đáng với nhan sắc và vóc dáng như khanh. Bởi nàng là thế

nhân, khanh là thần linh không chết, không già. Dầu vậy ngày đêm ta vẫn ước ao, cầu mong trở về mái nhà êm ấm và nhìn thấy ngày hồi hương. Nếu thần linh đập thuyền đánh đắm trên đại dương màu rượu chát, ta sẵn sàng chịu đựng, song nhất định giữ lòng kiên cường, bất khuất. Ta từng nếm mùi quá nhiều đau khổ, kinh qua vô vàn gian lao trên sóng nước, trong chiến tranh! Cứ để đau khổ tiếp nối đau khổ, gian lao theo gót gian lao, đau khổ nữa, gian lao nữa cũng không sao!”

Lúc này mặt trời đã lặn, màn đêm phủ buông. Bởi thế hai người lui về phòng kín trong động vòm cung. Nằm bên nhau, tay trong tay ôm ấp, hai người tận hưởng tình yêu suốt đêm trường. Rạng Đông tươi mát, ngón tay ửng hồng xuất hiện, Odysseus dậy giường, mặc tu-ních, khoác áo choàng. Yêu mị vận xiêm trắng như tuyết, mịn màng, mềm mại, thướt tha, nhìn là mê. Quanh eo thắt dải lụa bằng vàng óng ả; trên đầu choàng voan dài rủ buông. Xong xuôi yêu mị vui vẻ nghĩ cách tiễn đưa Odysseus quả cảm lên đường. Thoạt tiên yêu mị đưa cho chàng chiếc rìu bằng đồng, hai lưỡi đều sắc, cán nhai bằng gỗ ô-liu gắn chặt vào đầu nên cầm êm tay. Tiếp theo yêu mị đưa cho chàng chiếc rìu lưỡi cong bằng kim loại bóng lộn. Sau đó yêu mị dẫn đường đưa chàng tới chỗ xa tít cuối mũi đảo. Ở đó cây mọc um tùm: trăn, dương, tùng cao ngất ngheo, tất cả chết khô từ lâu, vì hết nhựa nên sẽ là chất liệu dễ nổi để đóng thuyền. Chỉ cho biết chỗ cây già xong rồi, nữ thần duyên dáng quay về. Odysseus bắt đầu chặt. Odysseus chặt nhanh, hạ hai mươi cây tất cả, sau đó dùng rìu cắt cành, đẽo nhai nhai, xén mép đều đặn. Yêu mị mang ra đồ khoan. Dùng dụng cụ Odysseus khoét lỗ, ráp chốt, bắt giăng nổi ván xen kẽ ghép sàn cho rộng, cho dài. Như thợ chuyên nghiệp, Odysseus uốn vỏ phình ra tựa thuyền buôn chở hàng hóa. Odysseus làm boong, đóng rẻ sườn khoảng cách ngăn ngăn, ghép mạn hai bên bằng ván dài. Odysseus làm cột buồm, dựng trục căng buồm, đặt tay lái để điều khiển. Từ đầu đến đuôi Odysseus lấy cành hà liễu nhiều lá bắt treo đan kín đằng sau để chống lại sóng biển dữ dằn. Bụng thuyền Odysseus lấy ván dày dán chặt. Yêu mị lại ra lần này đem vải để Odysseus làm buồm. Khâu này Odysseus cũng hoàn thành khéo léo. Sau đó Odysseus cột dây

chằng, dây kéo, dây lèo vào chỗ trên thuyền. Cuối cùng đặt trực lân Odysseus đẩy thuyền xuống biển sóng dồn dập nhấp nhô.

Hết ngày thứ tư mọi việc làm xong; sang ngày thứ năm Calypso sửa soạn để Odysseus rời đảo. Nàng tắm cho chàng, thay quần áo thơm phức. Nàng còn kéo hai túi da xuống thuyền, một đầy vang đỏ đậm, một to hơn ắp nước uống, cả bao da đựng lúa mạch cùng vô số thực phẩm ngon lành. Sau đó nàng triệu gọi gió hây hây, man mát... Lòng cảm thấy tràn trề vui thích vì gió thổi Odysseus căng buồm. Tay đặt trên cần lái, dáng dấp thành thạo, Odysseus điều khiển thuyền đi. Ngồi không chớp mắt, Odysseus đắm đắm nhìn chòm sao Thất Tinh, sao Mộc Đồng lặn muộn, sao Đại Hùng còn gọi là Xa Tòa xoay quanh tại chỗ mắt lo âu canh chừng xạ thủ Lạp Hộ, sao duy nhất trong các chòm sao không chìm dưới chân trời, không nhúng mình trong nước Đại Dương. Calypso khôn ngoan, tinh tường dặn khi lái trên biển, mọi hải trình ngoài khơi, luôn luôn giữ Đại Hùng bên trái. Mười bảy ngày Odysseus liên tục dong buồm. Sang ngày thứ mười tám Odysseus thấy núi non, rừng cây đất người Phaiakian hiện hình mờ mờ trước mặt, chỗ có vẻ gần nhất trông như tấm khiên trên mặt biển mù sương.

Lúc này Poseidon, thần linh rung chuyển trái đất, đang rời xứ người da xạm nắng trở về. Từ chỗ xa xôi trên đỉnh núi Solyme đất người Solymoi, để mắt nhìn, hải thần thấy Odysseus chèo thuyền trên biển. Nổi giận khôn xiết, hải thần lắc đầu tự nhủ: ‘A! Gớm chưa! Trong khi ta tới đất người da xạm nắng, thần linh thay đổi ý định đối với Odysseus! Lúc này y sắp tới đất dân Phaiakian; đến nơi định mệnh run rủi y sẽ trút hết buồn rầu bấy lâu đè nặng cõi lòng. Nhưng dù vậy ta vẫn không để y yên thân mà trừng trị đích đáng!’ Dứt lời hải thần triệu gọi mây trời, nắm chặt đỉnh ba đập mạnh, sóng nổi dữ dẫn; hải thần thổi gió bốn phương từ chân trời đổ tới ào ào, thúc thổi sương mù bao phủ mặt đất và biển cả. Từ trên cao màn đêm trùng điệp nhẹ buông. Gió đông, gió nam ập tới, gió tây ùng ùng, gió bắc phàn phật từ bầu trời rục rịch quay cuồng gặp nhau, dâng sóng nhấp nhô, cuồn cuộn ngút trời. Đúng lúc đó Odysseus thấy đầu gối run rẩy, tinh thần bồn loạn. Tuyệt vọng,

chán nản Odysseus nói với mình: “Khốn nạn thân ta! Rồi sẽ ra sao? Ta sợ Calypso nói đúng, đúng quá khi tiên báo ta sẽ gặp gian truân khủng khiếp trên mặt biển trước khi đặt chân lên quê hương. Sự thể bây giờ diễn ra như thật! Mây man rợ Chúa tể trải khắp bầu trời bao la! Sóng dữ dằn dằng trên đại dương mông mênh! Gió rú rít như điên như cuồng xung quanh! Thôi thế là hết, chẳng còn gì chỉ còn chờ chết, chết không biết lúc nào. Ôi, sung sướng biết bao, hả dạ nhường nào đồng đội Danaan trước kia hết mình phục vụ công tử Atreus gục chết bỏ thây trên đất Troad bao la! Ước chi cũng gặp số phận nhắm mắt lìa đời ngày quân Troian đổ xô lao thương mũi bọc đồng nhắm ta trong cuộc loạn đả quanh xác Achilleus! Ít nhất ta được mai táng lễ nghi trọng thể, khắp đất Achaia người Achaian sẽ nhắc nhở, vinh danh. Nhưng bây giờ than ôi! định mệnh bắt ta chết cái chết thảm thương!”

Odysseus vừa dứt lời ngọn sóng cao như thú dữ sầm sập tiến tới đổ ập xuống đầu, chiếc thuyền lật ngửa. Tay bật khỏi cần lái Odysseus lặn xuống nước; gió bốn hướng hợp thành luồng ghê rợn ầm ầm thổi tới chẻ cột buồm thành hai, thổi cánh buồm, trục căng buồm bay xa rơi xuống biển. Odysseus chìm dưới nước một lúc khá lâu. Quần áo yêu mị Calypso bảo mặc đầm nước kéo xuống, Odysseus không thể ngoi lên tránh sóng lớn trút đổ. Mãi rồi Odysseus mới nhô đầu khỏi sóng, nhổ như xua đuổi nước mặn từ trên đầu xối xả chảy xuống. Mặc dù kiệt sức, Odysseus không quên chiếc thuyền. Như mũi tên luồn qua cơn sóng nhào vào bờ Odysseus đuổi theo, bò lên, ngồi giữa tránh chết tất nhiên. Sóng biển ngằn ngặt tung qua bên này hất tới bên kia. Như gió bắc vào thu thổi cộng thảo nhi thành bó lăn lóc quanh cánh đồng, gió bốn phương tụ lại hiệp lực đẩy chiếc thuyền hết phía này đến phía kia trên mặt biển. Gió nam thổi qua, gió bắc vờn giỡn, gió đông thổi lại, gió tây đuổi bắt.

Ino, ái nữ Kadmos gót chân thon nhỏ còn gọi là Leukothea nhìn thấy. Trước kia là thế nhân nói tiếng thế nhân, bây giờ sống dưới biển sâu nước mặn, nàng mang danh vị nữ thần. Thấy Odysseus nổi trôi, cực khổ, động lòng trắc ẩn thương hại, nhô khỏi mặt nước, theo phong cách hải âu vẫy cánh

đậu trên mép thuyền, nàng cất tiếng: “Thế nhân đáng thương, vì sao Poseidon rung chuyển trái đất giận dữ đến thế nên gieo rắc tai ương chặn đường ngăn lối? Dầu vậy hải thần cũng chẳng thể giết thế nhân dù cố gắng đến mấy. Hãy bình tĩnh nghe ta nói, thế nhân có vẻ tỉnh táo, bình thường. Cởi quần áo, bỏ thuyền cho gió mang đi, bơi vào bờ, lên đất Phaiakia người ta sẽ giúp đỡ. Cầm voan này quấn quanh lồng ngực. Voan có sức bao che thần thánh thế nhân khỏi lo sợ thương tích hay chết chóc. Nhưng vừa đặt chân lên đất khô ráo, cởi ngay voan ném thật xa xuống biển đậm màu, lúc làm vậy nhớ ngoảnh mặt đừng nhìn!”

Dứt lời nữ thần đưa cho tấm voan. Liền đó như hải âu nữ thần lao xuống biển sóng bạc đầu, nước đen đậm dâng cao phủ kín. Từng quen gian nguy lúc này cảm thấy lúng túng, chán nản, vừa rên rỉ Odysseus bất khuất vừa chua chát nói với mình: “Khốn nạn thân ta! Thần linh nào lại bày cảnh đánh bầy bảo ta bỏ thuyền. Không! Ta không muốn nghe lời làm theo; bởi đất liền lên đó thần linh nói sẽ có trợ giúp vẫn còn khá xa. Ta sẽ làm thế này theo cách ta nghĩ hay nhất. Nếu chỗ nối chốt đóng khít, ván thuyền còn dính chặt vào nhau, ta cứ ngồi tại chỗ gồng mình chịu đựng bất kể gian nguy. Nhưng khi sóng đập bể thuyền ta sẽ bơi vào bờ; như vậy hay hơn.”

Trong lòng trong trí Odysseus đang trần trở suy nghĩ, Poseidon rung chuyển trái đất lại dội đợt sóng khổng lồ. Hung dữ, đe dọa đợt sóng vươn cao, đổ ập, đập vỡ ván thuyền như cơn gió thổi mạnh cuốn đồng chấu khô hất bay tứ tung. Odysseus lóp ngóp bò lên tấm ván nổi lênh bênh như người cưỡi trên lưng ngựa đua, quần áo Calypso đưa cho mất hết. Vội vàng lấy tấm voan quấn quanh lồng ngực, hai tay duỗi thẳng, úp mặt chúc đầu nhảy xuống nước, Odysseus cố sức bơi. Poseidon nom thấy lắc đầu tự nhủ: “Ồ, bây giờ cứ nổi, cứ trôi trên biển cả, sau khi trải qua biết bao gian truân, nhồi lên nhận xuống, mi sẽ gặp thế nhân dòng dõi Chúa tể. Dầu vậy ta nghĩ mi vẫn chưa thoát khỏi tai ương.” Dứt lời giơ roi quất ngựa bồm óng mướt trực chỉ Aigai, hải thần phi nhanh về cung điện lừng danh. Lúc này Athena, ái nữ Chúa tể, mới quyết định can thiệp. Rà xét hướng thổi nữ thần bắt gió

ngừng nghỉ, nằm im ngon giấc. Sau đó nữ thần ra lệnh gió bắc giữ sóng biển trước mặt phẳng lặng. Nhờ thế Odysseus Chúa tể yêu thương không những thoát chết mà còn gặp người Phaiakian, tay chèo lão luyện.

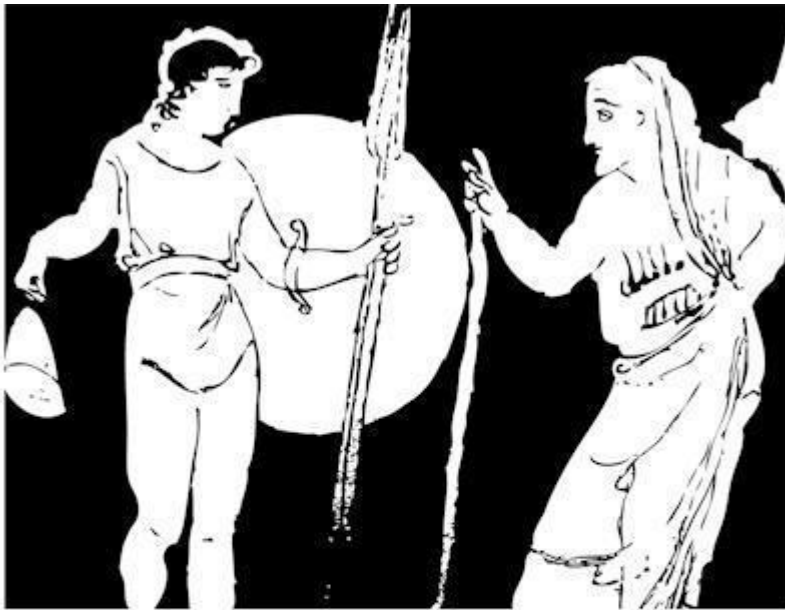
Odysseus trôi dạt trên biển cả hai ngày, hai đêm nhiều lần tưởng thế nào cũng chết! Rất may sáng sớm ngày thứ ba, lúc Rạng Đông mái tóc diễm lệ, nhan sắc yêu kiều xuất hiện, bỗng dừng gió ngừng thổi, bốn bề im lặng như tờ. Vừa trở mắt quan sát, đợt sóng khổng lồ đưa lên cao, Odysseus thoáng thấy đất liền. Ôi chao, vui mừng như trẻ thơ thấy cha ốm nằm liệt giường lâu ngày sống lại, vì căn bệnh đau đớn, dai dẳng, vượt qua tình trạng hiểm nghèo, sức mạnh tàn ác, độc địa gây nên, thần linh ra tay cứu vớt, giải thoát! Vui mừng của Odysseus giống thế khi bất đồ thấy đất liền, rừng cây dường như đón chào. Hy vọng dâng cao, hăng hái bơi vào bờ, Odysseus bước lên đất liền. Nhưng vừa qua bãi biển không xa, khoảng cách gọi nhau có thể nghe rõ, Odysseus nghe tiếng sóng trào âm âm đổ vào bờ đá. Gầm thét như điên như cuồng biển cả tràn vào vùng đất núi non, bụi nước tung bay lan tỏa mù mịt. Chỗ này không có vũng nhỏ, không có bến đậu để thuyền hạ neo; chỉ có mũi đất nhô ra, vách đá dựng đứng và cồn đá nhấp nhô. Nhìn cảnh tượng bủn rủn chân tay, trái tim như ngừng đập, rên rỉ lẩm bẩm Odysseus nói với trái tim dửng cảm: “Ôi bất hạnh! Cho nhìn đất liền, Chúa tể không cho hy vọng, sau khi ta vượt mặt nước mênh mông, từ biển đến bờ qua sóng bạc đầu không thấy lối thoát, mọi cố gắng xem ra vô ích! Ngoài khơi cồn đá khi ẩn khi hiện; xung quanh biển cả nổi sóng điên cuồng; đằng sau vách đá dựng đứng; gần bờ nước thăm thẳm; không chỗ nào có thể chạm đáy đứng lên, không chỗ nào có thể bám vào thoát hiểm! Vừa muốn lên bờ ta bị sóng cồn đổ vào nhấc bổng, hất tung lên mòm đá trần trụi; nhọc nhằn chẳng dẫn tới đâu! Nếu bơi xuôi bờ tìm bãi cát cong cong, chỗ sóng đánh xiên xiên, nơi có thể núp tránh, ta sợ cơn gió dữ dằn bất thành linh ào tới vỗ chộp mang ra ngoài khơi đầy cá mập ta gào thét, rên la, ta sợ thần linh nào đó thả quái vật kỳ dị Amphitrite nuôi dưới biển nổi lên hăm hại! Ta biết thần linh rung chuyển trái đất mang lòng đổ kị khôn dò!”

Đối thoại nội tâm ngừng bật, tâm trí không biết giải quyết thế nào, đợt sóng cao ngất đẩy Odysseus vào bờ đá gồ ghề. Da có thể rách, xương có thể gãy nếu Athena nữ thần mắt xanh lam lục không báo động. Vừa nhào lên Odysseus đưa hai tay ôm mồm đá. Thở dốc hơi Odysseus bám chặt mặc sóng lớn đổ dồn dập. Nhưng vừa thoát đợt sóng điên cuồng Odysseus lại bị đợt sóng hung hãn ôm chặt lôi ra. Như bạch tuộc bứt khỏi hang, sỏi vẫn bám chặt vôi, Odysseus bị cuốn phăng, da bàn tay gân guốc bám sát mồm đá sần sùi. Sóng cao ngất đổ trúng đầu. Vì thế Odysseus sẽ chết thảm nếu Athena mắt xanh lam lục không nhanh trí giúp ý kiến. Odysseus cố ngoi lên mặt nước, bơi ra xa, ngoài tầm sóng dội vào bờ, sóng đổ nghiêng nghiêng, vừa bơi vừa nhìn đất liền, hy vọng nom thấy bến đậu tự nhiên dọc bãi biển lồi lõm, thoải thoải. Cố gắng chẳng mấy chốc Odysseus tới cửa sông chảy xiết, chỗ này có vẻ an toàn, vì không có đá lại kín gió. Dòng nước cho hay đang ở cửa sông, Odysseus lẩm nhẩm cầu khẩn: “Xin thần linh lắng nghe, dù người là ai. Phàm nhân đến cầu xin vì đang tìm đường chạy trốn trên biển cả lo sợ Poseidon đập vùi. Ngay cả thần linh bất tử cũng động lòng trắc ẩn khi thế nhân lạc loài tới van vái, phàm nhân cũng vậy, bữa nay đến sông của người, sau biết bao chìm nổi gian truân, năm gỏi năn nỉ thương hại. Ôi thần linh cao cả, phàm nhân van vái cầu xin!”

Đáp lời, thần linh rà xét dòng nước, không cho nổi sóng, giữ phía trước phẳng lặng, đưa Odysseus vào cửa sông an toàn. Nhưng đầu gối run rẩy, cánh tay gân guốc buông thông, vì Odysseus vật lộn cam go với biển cả. Toàn thân sừng vù, nước biển từ mồm, từ mũi đổ ra ồ ạt. Thở không ra hơi, nói không thành tiếng, Odysseus nằm bất động, mệt mỏi, kiệt sức. Nhưng lúc lấy lại hơi thở, tập trung tinh thần, Odysseus tháo tấm voan quấn quanh lồng ngực nữ thần đưa cho ném xuống dòng sông chảy biên biệt ra biển. Nước cuộn cuộn vun vút mang đi, nhanh như chớp Ino đưa tay nắm chặt. Odysseus lết khỏi dòng sông, tới đám sậy phủ phục, cúi hôn mặt đất phì nhiêu đã cho thế nhân hạt lúa. Lúc này tuyệt vọng quá đời Odysseus lẩm bẩm với tâm hồn quả cảm: ‘Ôi bất hạnh thân ta! Chịu khổ bao lâu nữa? Rồi ra sẽ thế nào? Nếu nằm trên bờ sông, thức không ngủ nhìn đêm tối khắc

khỏi trôi qua, sương giá thấm sâu quần quện sương mai ướt đầm ta sợ quá nhiều không chịu nổi, vì hiện giờ gần ngất xỉu, hầu như rã rời! Gió lạnh căm căm từ sông thổi lên lúc rạng đông xuất hiện. Nhưng nếu men sương đòi leo lên khu rừng, tìm chỗ nằm trong lùm cây rậm rạp, cho khỏi lạnh, cho khỏi mệt... nếu thiếp ngủ, ta sợ ta sẽ làm mỗi cho thú dữ lang thang!”

Suy đi tính lại cuối cùng Odysseus quyết định tới khu rừng không xa dòng sông. Đến nơi Odysseus chui dưới cụm chồi hai nhánh, một là ô-liu ghép, một là ô-liu dại, mọc cùng gốc, cành đan kẽ chằng chịt, gió lạnh thổi khí ẩm không lọt qua, mặt trời chiếu tia nắng không xuyên tới, mưa đổ nước không ngấm xuống. Odysseus bò vào nằm dưới, nhanh tay quơ lá khô trải rộng làm giường, mặt đất chõng chất đủ che kín hai ba người khi thời tiết mùa đông cực lạnh. Chịu đựng gian khổ bấy lâu, nhìn chiếc giường thích thú, Odysseus kiên cường ngả lưng nằm giữa, vơ lá khô đắp kín làm chăn. Như người cô đơn ở đồng quê heo lánh, không có hàng xóm láng giềng, vùi củi khô đỏ rực dưới tro đen giữ lửa khỏi tắt, giữ mình khỏi phải lò mò đi xin chỗ khác, vơ đắp cẩn thận, Odysseus vùi thân dưới lá khô. Đúng lúc đó Athena nhỏ giấc ngủ vào mí mắt giúp đương sự xua đuổi mau lẹ cảm giác đau đớn, mệt nhọc, rồi nhẹ nhàng khép kín vành mi.

Telemachos diện đàm lão vương Nestor (Hình trên chiếc bình, thế kỷ VI TCN, Berlin, SMPK, Antikenmuseum).

Bẩm Lão vương Nestor, quý tử Neleus, vinh quang chói lọi của người Achaian. Lão vương hỏi ngô bối từ đâu tới xin thưa. Ngô bối từ Ithaka dưới chân núi Neiron (3.79-81).

Khúc 6

Kiên nhẫn chịu đựng nên rã rời, mệt lử Odysseus nằm đó ngủ như chết. Athena trái lại đi miền quê tới thành phố người Phaiakian. Thời trước dân này sống ở Hypereia biên cương bao la và là láng giềng của dân Cyclop, vốn hống hách, kiêu ngạo thường sử dụng bạo lực cướp bóc, phá hại. Vì thế Nausithoos diện mạo phương phi di chuyển họ từ Hypereia tới Scheria định cư xa hẻo lánh dân nghèo khó. Quân vương lập thành phố tường vây xung quanh, làm nhà ở, dựng bàn thờ thần linh và chia ruộng đất để cày cấy. Nhưng định mệnh đưa đẩy nên qua đời từ lâu, quân vương xuống âm phủ châu Diêm Vương. Vì thế bây giờ Alkinoos, thần linh ban hồng ân, trị vì xứ sở. Athena nữ thần mắt xanh lam lục tới cung điện, chuẩn bị kế hoạch đưa Odysseus quả cảm trở về quê hương. Nữ thần lên đường trực chỉ căn phòng trang hoàng ngoạn mục, nơi ái nữ Alkinoos hào hiệp, Nausikaa thiếu nữ vóc dáng, khuôn mặt xinh đẹp khác thường ngon giấc. Gần đó hai nữ tỳ nhan sắc Mỹ Thần ban cho nằm ngủ, mỗi người một bên. Cửa vào bóng lộn đóng kín. Như gió thoảng Athena lách qua đến đầu giường. Giả dạng con gái Dymas, nổi tiếng nhiều thuyền, trinh nữ cùng tuổi và bạn thân của Nausikaa, nữ thần cúi đầu, nhỏ nhẹ. Hóa thân như vậy Athena mắt xanh lam lục cất lời: “Nausikaa, ngủ hử! Mẹ sinh ra con gái sao mà lười thế? Quần áo bóng lộn vắt ngổn ngang! Chẳng mấy nữa lấy chồng. Bởi thế người sẽ cần quần áo đẹp, không những cho mình, mà cho cả người đưa mình về nhà mới! Làm vậy là được tiếng thơm với mọi người, cha mẹ khả

kính vui lòng khôn tả. Vậy sáng nay lúc bình minh ló dạng hai đứa mình đi giặt. Ta sẽ đi theo giúp một tay, nhờ vậy việc chóng xong. Chắc hẳn người chẳng cô đơn lâu nữa mà sắp lập gia đình. Thanh niên quý tộc khắp Phaiakia, nơi người chào đời, nơi người khôn lớn, đều muốn đầu đơn lấy người làm vợ. Sáng ra xin thân phụ cho chiếc xe với cặp la chở voan, thắt lưng, khăn trải giường màu sắc sỡ; người nên tự tay đánh xe đi hơn là cuốc bộ, vì người biết từ thành phố tới chỗ giặt đường khá xa.” Dứt lời Athena mắt xanh lam lục biến dạng rút về núi Olympos, nơi người ta nói thần linh sống vĩnh viễn. Gió không thổi, mưa không rơi, tuyết không đổ, mây không giăng, tư thất thần linh chìm trong không khí trong lành, vẻ rực rỡ, trong trắng bao phủ xung quanh. Đó là nơi hằng ngày thần linh hạnh phúc vui chơi, và đó là nơi nữ thần mắt xanh lam lục tới sau khi nói chuyện dặn dò trình nữ.

Đúng lúc đó Rạng Đông xiêm y óng ả lên ngự ngại vàng. Nausikaa trong áo ngủ yêu kiều tỉnh giấc. Ngạc nhiên vì giấc mơ nàng tức tốc đi qua đại sảnh kể cho bố mẹ hay. Nàng thấy hai người ở cuối biệt điện. Mẹ ngồi gần lò sưởi với nữ tỳ quần len màu đỏ tía. Bố sắp đi dự hội nghị với quân vương tiếng tăm, quý tộc Phaiakia triệu tập. Bước lại gần nàng cất tiếng: “Bố kính yêu, con không biết bố có bằng lòng cho gia nhân chuẩn bị chiếc xe thành cao, bánh chắc mang quần áo tốt đẹp mà dơ bẩn ra sông giặt không? Phần mình bố cũng cần mặc y phục không vết nhơ khi vào hội đồng ngồi họp bàn quốc sự với các quân vương. Hơn thế, đừng quên trong cung điện bố có năm con trai, hai đã lấy vợ, ba còn độc thân lúc nào cũng đòi quần áo mới giặt trắng bộ đi khiêu vũ. Chẳng có ai chỉ có con lo việc này.”

Nàng không nói nữa. Vì e thẹn nàng không dám ngỏ lời với bố chuyện hôn nhân. Nhưng hiểu tức thì ông bèn đáp: “Con thương yêu, bố không tiếc con cặp la hay bất kể thứ gì. Cứ sửa soạn ra đi, gia nhân sẽ lấy chiếc xe ngoạn mục, bánh chắc, thành cao với bạt che.”

Ông sai bảo gia nhân, họ tuân lệnh tức thì. Trong khi ở bên ngoài họ chuẩn bị chiếc xe bánh vững chắc, đưa la vào còng đóng ách, thắt yên cương, buộc dây chằng, Nausikaa vào phòng thu nhặt quần áo màu sắc tươi rói cuộn chặt đem để trên xe bóng lộn. Mẹ lấy rổ đựng đủ thứ thức ăn ngon lành để mang theo, bà còn lấy bao da dê làm chai đựng rượu vang. Nàng chèo lên xe, mẹ đưa cho bình bằng vàng đựng dầu ô-liu để nàng và tỳ nữ thoa da sau khi tắm. Cầm roi, nắm cương óng ánh, nàng quất bảo la lên đường. Vó nện lách cách cặp la hăng hái chở quần áo và công chúa, không lẻ loi vì có tỳ nữ theo hầu.

Xe tới dòng sông ngoạn mục, chỗ có nhiều vũng giặt, nước dưới đá trong vắt đầy ắp quanh năm, hết dâng lên lại xoáy xuống khiến quần áo bẩn đến mấy cũng mau sạch. Đến nơi các cô tháo ách, nhả cương, đưa cặp la ra bờ sông chảy cuồn cuộn gặm cỏ xanh rì. Tiếp theo nhấc quần áo từng ôm từ xe đem nhúng nước màu tươi tắn, hết giũ đập lại vò vổ, các cô thoăn thoắt thi nhau. Sau khi giũ không còn vết nhơ, các cô trải thành hàng trên bờ biển, gần chỗ sóng đổ vào bãi cát tấp rửa sỏi đá sạch bong. Tắm rửa, thoa dầu xong xuôi, chờ cho quần áo khô hẳn, các cô dùng bữa trên bờ sông dưới ánh nắng chan hòa. Ăn uống thỏa thuê vừa dứt cô chủ và tỳ nữ gỡ voan khỏi đầu vắt sang bên ủa ra chơi banh. Nausikaa cánh tay trắng ngần cất tiếng hát, chân nhún nhảy bắt điệu điệu khiến cuộc chơi. Như Artemis xạ thủ men theo dãy Taygetos hay dãy Erymanthos cao ngất, xuống núi hùng hục đuổi heo rừng hay nai tơ, như nữ thần đồng nội, ái nữ Chúa tế mang khiên thần, kéo tới nhún nhảy nhập cuộc, Leto trong lòng vui khôn tả, thấy con ngẩng đầu, hất trán cao hơn hết. Mặc dù tất cả đều xinh đẹp, song ai cũng nhận ra nàng. Trinh nữ chưa chồng nổi bật giữa đám tỳ nữ. Lúc nàng sắp đóng ách la, gấp quần áo, trở về nhà, nữ thần Athena mắt xanh lam lục nảy sinh ý định mới mẻ; nữ thần muốn Odysseus tỉnh dậy, thấy trinh nữ xinh đẹp, nàng sẽ vui lòng dẫn đường về thành phố người Phaiakian. Nàng vứt quả banh cho tỳ nữ, song không vứt trúng, quả banh rơi xuống hố sâu, nước xoáy cuộn. Thấy vậy các cô hét inh ỏi! Odysseus thức giấc, nhồm dậy, ngơ ngác, vừa nói vừa rên: “Khốn nạn thân ta! Lần này lạc đến xứ nào?”

Dân ở đây ra sao? Dã man, hung dữ, văn minh, hiền lành, tử tế, hiếu khách, tôn kính thần linh? Tiếng la lanh lảnh bên tai. Phải chăng tiếng con gái hay tiếng nữ thần sống trên đỉnh núi chót vót, dưới lòng sông cuộn cuộn, đồng cỏ rậm rạp? Hay do ngẫu nhiên ta lạc vào nơi thế nhân nói tiếng nói như ta? Ở, phải đi, nhìn tận mắt xem sao.”

Dứt lời đưa bàn tay cường tráng với bụi cây bẻ cành rậm lá để phủ tấm thân trần trụi, che chỗ kín hở hang, Odysseus từ dưới lách khỏi lùm cây chui ra. Sau đó Odysseus như sư tử bước đi trên núi xông thẳng, tự hào cường tráng, bất kể gió mưa, cặp mắt náy lửa, quật ngã bò, cừu hay rượt đuổi nai rừng. Bị đói giày vò, sư tử tấn công cả gia súc bảo vệ kín đáo trong chuồng. Bởi thế, mặc dù trần như nhộng, do nhu cầu cần thiết đòi hỏi, Odysseus tiến tới gặp mấy cô gái tóc kết lọn. Da thịt đầy muối Odysseus trông gớm ghiếc. Mấy cô gái chạy tứ tán tới cồn cát nhấp nhô tìm chỗ nấp. Chỉ còn Nausikaa ái nữ Alkinoos bình tĩnh ở lại, vì Athena phả can đảm vào tim, bứt sợ hãi khỏi tứ chi. Nàng đứng im, nhìn chăm chăm. Odysseus luống cuống, lúng túng không biết nên vung tay ôm đầu gối thiếu nữ xinh đẹp van xin cứu giúp hay dừng lại, đứng xa, nhã nhặn, lịch sự ngỏ lời xin quần áo, chỉ đường về thành phố. Thăm nghĩ nếu ôm đầu gối thiếu nữ sẽ thất kinh, Odysseus quyết định đứng xa lễ độ trình bày hoàn cảnh. Rồi nhanh như chớp Odysseus nói vừa tao nhã vừa gợi cảm: “Ô giai nhân! Bỉ phu đến bên đầu gối van xin. Chẳng hay là nữ thần hay thế nhân? Nếu là nữ thần sống trên bầu trời bao la, bỉ phu nghĩ chắc hẳn giai nhân là Artemis, ái nữ Chúa tể siêu phàm, vóc dáng, nhan sắc, cử chỉ y hệt! Nếu là thế nhân sống trên mặt đất mênh mông, bỉ phu nghĩ chắc hẳn thân phụ, thân mẫu diễm phúc vô cùng; bào huynh, bào đệ cũng may mắn chẳng kém. Lòng thân phụ, thân mẫu, bào huynh, bào đệ dạt dào nguồn vui khôn tả mỗi lần thấy hoa khôi gia đình tham gia vũ khúc. Nhưng người vui hơn hết, vui thực sự, là người với tặng phẩm phong phú bày tỏ tình yêu đủ khả năng chinh phục trái tim đưa giai nhân về nhà! Bình sinh bỉ phu chưa thấy người nào, nam hay nữ, như giai nhân. Để mắt nhìn lòng bỉ phu tràn ngập nỗi sợ! Trước kia trên đảo Delos, bên đền thờ Apollo, bỉ phu thấy hình ảnh tươi đẹp tương tự: cây chà

là môn môn vươn lên không gian. Bỉ phu cũng tới đó, nhiều người nườm nượp theo sau, bước vào hành trình ai ngờ gây ra biết bao kinh hãi. Nhìn hình ảnh bỉ phu đứng như trời trồng, mê mẩn hồi lâu, bởi không có cây nào bao giờ nhô khỏi mặt đất ngoạn mục như thế. Bây giờ ngược mắt nhìn, ô giai nhân, lòng cũng ngạc nhiên, nể vì tương tự, mặc dù đau khổ đã nhiều, gian truân đã lắm, bỉ phu không dám ôm đầu gối. Thấu chẳng nổi buồn ngang trái xâm lấn, đè nặng cõi lòng! Mới đêm qua, sau hai mươi ngày, bỉ phu còn chạy trốn mặt biển màu rượu chát. Suốt thời gian đó sóng dâng ngùn ngụt, gió thổi dữ dằn, liên tục đưa bỉ phu từ đảo Ogygia tới đây. Bây giờ không biết thần linh nào lại đẩy vào chỗ này bắt chịu khổ gánh cực thêm nữa. Bởi bỉ phu thầm nghĩ gian truân vẫn chưa chấm dứt. Thần linh còn bắt kinh qua nhiều cực hình sâu thẳm. Ôi! Xin giai nhân rủ lòng thương hại. Giai nhân là người đầu tiên bỉ phu may mắn gặp mặt sau khi trải qua biết bao tang thương, nhọc nhằn. Bỉ phu không quen biết ai trong thành phố, trên đất này. Xin vui lòng chỉ đường tới đó, làm ơn cho chút đồ cũ để quần quanh, che kín tấm thân, dù chỉ là vải bọc giai nhân mang theo khi tới nơi này. Cầu xin thần linh ban điều giai nhân mong muốn: tấm chồng, mái nhà, hạnh phúc hòa hợp ai nấy đều ao ước. Bởi không gì lý thú, thi vị cho bằng khi tâm đầu ý hợp, một lòng một dạ, hai người gìn giữ ngôi nhà như vợ với chồng. Thù địch bức tức ganh ghét, bằng hữu hờn hở vui tươi, hai người thâm hiểu sự thật, tiếng thơm lan rộng bay xa.”

Trinh nữ cánh tay trắng ngần ôn tồn đáp: “Khách lạ, về mặt chứng tỏ khách lạ không phải người tầm thường, kẻ xấu xa. Chúa tể trên núi Olympus phân phát hạnh phúc cho thế nhân, người lành cũng như kẻ dữ, tất cả không trừ một ai, tùy ý người muốn. Nếu người cho số phận hẩm hiu dù thế nào khách lạ cũng phải gánh chịu. Nhưng vì đã tới xứ sở ngô bối và muốn vào thành phố, khách lạ đừng sợ thiếu quần áo hoặc đồ cứu trợ ngô bối sẵn sàng cung cấp cho người bất hạnh trong trường hợp tương tự. Tiện phụ sẽ dẫn đường tới thành phố, cùng lúc cho khách lạ hay dân này là ai. Đất này, thành phố này thuộc người Phaiakian. Tiện phụ là ái nữ Alkinoos, quân vương hào hiệp, nguồn suối nuôi dưỡng sức mạnh và quyền lực bảo vệ dân Phaiakian.”

Dứt lời nàng quay đầu lớn tiếng nói với tỳ nữ tóc óng mượt: “Đứng lại, gia nhân! Mới nom thấy đàn ông các người chạy đi đâu vậy! Các người tưởng người này là kẻ thù phải không? Trên thế giới không có, và sẽ không bao giờ có, người đem chết chóc đặt chân lên đất Phaiakia, bởi thần linh thương yêu đất này vô kể! Ngô bối sống cách biệt, bốn bề biển bao vây, tứ phía sóng bạt ngàn; ngô bối ở ven biên thế giới, không tiếp xúc với dân nào. Người các người thấy là người đắm thuyền bất hạnh trôi dạt vào bờ biển, ngô bối phải giúp đỡ. Chúa tể bao che, trợ giúp khách lạ, hành khất bất kể thế nào. Với người như thế tặng vật nhỏ mọn ý nghĩa lớn lao, bát cơm phiếu mẫu nghĩa bao nghìn trùng. Vậy gia nhân, mang thức ăn, nước uống, rồi lấy voan, lấy áo dẫn khách lạ xuống sông tắm chỗ khuất gió.”

Tỳ nữ đứng im, thúc giục lẫn nhau. Lát sau các cô dẫn Odysseus xuống chỗ kín gió như Nausikaa ái nữ Alkinoos hào hiệp ra lệnh. Trên mặt đất ngay bên cạnh sau khi để tu-ních và áo choàng cho mặc, đổ chút dầu ô-liu vào bình bằng vàng cho dùng, các cô bảo Odysseus xuống sông tắm một mình. Vừa nghe Odysseus nói liền: “Thị nữ, vui lòng lui lại đằng kia để bỉ phu ở đây xuống tắm cho hết muối bám trên bờ vai, sau đó lấy dầu ô-liu xoa thân thể. Lâu rồi da dẻ không biết mùi vị. Bỉ phu sẽ không xuống tắm nếu thị nữ còn đứng đó ngăm nhìn. Bỉ phu xấu hổ đến chết trước mặt thiếu nữ xinh đẹp mà bản thân trần truồng.”

Nghe nói thế nữ tỳ rút lui, lẳng lặng đến kể lại sự thể cho cô chủ hay. Xuống nước tắm Odysseus cọ hết muối đóng vẩy trên lưng, trên vai vạm vỡ, vò đầu rửa sạch bọt gầu nước biển vô sinh để lại. Odysseus vừa tắm xong, xoa dầu ô-liu, mặc quần áo nữ tỳ đưa, Athena trình thần bất quyện, ái nữ Chúa tể liền trang điểm từ đầu đến chân. Nữ thần biến thân hình cao hơn, mạnh hơn, mái tóc bù xù trên đầu quấn xoắn tựa cánh hoa dạ hương đang nở. Như nghệ nhân tài hoa, Hephaistos và Pallas Athena đào luyện bí quyết nghệ thuật, nhả nặn trau chuốt nghệ phẩm, trải vàng trên bạc, chà cho óng ả, nữ thần làm mái đầu, bờ vai thêm rực rỡ, thanh tao. Ra bờ biển ngồi chơi, Odysseus trông rạng rỡ, vẻ mặt tuấn tú, thân hình tươi đẹp. Đắm

đăm nhìn với vẻ ngạc nhiên Nausikaa quay lại nói với nữ tỳ tóc thắt tha: “Nghe ta nói, tỳ nữ tay trắng ngần! Đến Phaiakia diễm phúc người này không hề trái ý thần linh ngự trị núi Olympos. Lúc mới gặp ta cứ tưởng chàng ghê tởm, bây giờ chàng trông như thần linh sống trên thiên cung bao la. Ta ước mơ có người như chàng làm chồng, nếu chàng đồng ý ở lại sống ở đây... Nhưng thôi tỳ nữ, đem thức ăn, đồ uống cho chàng.”

Chăm chú lắng nghe, theo lệnh tức thì, tỳ nữ mang đồ ăn, thức uống bày trước mặt. Odysseus nhấm nháp với vẻ thèm thuồng, bởi lâu rồi người gian truân cực khổ, dẻo dai chịu đựng không biết mùi vị miếng ăn! Lúc này trinh nữ tay trắng ngần dự tính chuyện khác. Bảo gia nhân gấp quần áo bỏ vào rổ đặt trên xe bóng lộn, thắt yên cương cặp la móng guốc vững vàng, chèo lên ngồi vào chỗ, nàng cất tiếng gọi Odysseus: “Bình thân khách lạ, chuẩn bị về thành phố, tiện phụ sẽ chỉ đường đến tư thất thân phụ ý tứ, thận trọng. Tới nơi thế nào khách lạ cũng gặp đông đủ quý tộc Phaiakia. Tuy nhiên, có điều rất mong làm theo, tiện phụ tin tưởng khách lạ thừa hiểu. Trong khi qua đồng quê, vượt ruộng đất cấy cày, trồng trọt, khách lạ bước nhanh cùng tỳ nữ theo xe la kéo, tiện phụ dẫn đường. Nhưng khi tới thành phố, bờ lũy cao ngất bao vây, hai bên bến đậu ngoạn mục, ở giữa lối đi nhỏ hẹp dẫn vào, chỗ thuyền mũi cong kéo lên vệ đường, mỗi thuyền có chỗ đậu riêng... Chỗ này là quảng trường dân chúng tụ họp, xây cất gần đền thờ Poseidon, nền đá tảng đặt sâu dưới đất. Chỗ này cũng là nơi tay chèo sửa soạn dụng cụ cho thuyền màu đen, chế biến dây cáp, cánh buồm, mái chèo cẩn thận. Vì không dùng cung tên, chỉ dùng mái chèo, cánh buồm điều khiển con thuyền cân bằng, người Phaiakian hớn hờ vượt biển ngẫu bọ. Họ sẽ đàm tiếu, lời ra tiếng vào, tiện phụ không muốn nghe; tiện phụ sợ họ chế giễu sau lưng; trong dân gian chẳng thiếu kẻ ngồi lê đôi mách; tiện phụ hình dung sau khi nom thấy chúng mình, kẻ xấu miệng sẽ kháo chuyện: ‘Khách lạ cao ráo, bảnh trai đi với Nausikaa là ai thế nhỉ? Nàng vợ được ở đâu? Chắc hẳn sẽ là phu quân! Phải chăng người lạ đăm thuyền dạt vào bờ nàng ra tay tế độ? Nhưng từ đâu tới? Vì ngô bối không ở gần ai. Hay có lẽ đáp lời cầu xin da diết, thần linh từ trên trời trao xuống giữ chàng cho nàng mãi

mãi về sau. Thà thế còn hơn để nàng khỏi phải nhìn quanh tìm bên ngoài kiểm tẩm chồng! Bởi rõ ràng nàng coi nhẹ người Phaiakian. Dầu vậy rất nhiều thanh niên quý tộc muốn đầu đơn nàng tha hồ lựa chọn!’ Họ sẽ nói với nhau như thế, tên sạch mang tiếng nhơ, tiện phụ đau đớn cõi lòng. Thật tình mà nói tiện phụ cũng chê trách thiếu nữ xử sự như vậy, không cho gia đình hay biết, trong khi cha mẹ còn sống sờ sờ, bí mật giao du, kết hợp với thanh niên trước khi cưới hỏi hần hoi!”

“Xin lắng nghe lời chỉ dẫn, đừng lơ là, nếu khách lạ muốn thân phụ tiện phụ giúp đỡ trở về quê hương càng sớm càng hay. Gần đường đi khách lạ thấy rừng bạch dương cành cao bóng cả, rừng ngoạn mục hiển dăng Athena, bên trong dòng suối lượn khúc, nước tuôn róc rách, xung quanh bãi cỏ trải dài. Đó là nơi thân phụ tiện phụ lập cơ ngơi, vườn cây ăn trái xum xuê, gần thành phố khoảng cách gọi nghe tiếng. Đến đó dừng lại, ngồi chờ tới lúc ngô bối vào thành phố, về tới nhà. Biết chắc ngô bối đã vào cung điện, lúc đó khách lạ hãy một mình đi vào thành phố, hỏi đường tới dinh thự thân phụ tiện phụ, Alkinoos hào hiệp. Rất dễ nhận ra. Em bé cũng có thể chỉ cho khách lạ thấy. Bởi khắp Phaiakia đa phần nhà cửa không xây cất theo kiểu cung điện Alkinoos, quân vương ngô bối.”

“Đi thẳng chỉ một lát khách lạ sẽ qua sân vào tòa nhà, bước nhanh qua đại sảnh khách lạ sẽ gặp thân mẫu tiện phụ. Bà ngồi gần lò sưởi lửa cháy bập bùng, quần len đỏ tía nhìn mà mê, trên ghế dựa sát cột, tỳ nữ ngồi đằng sau. Ngai vàng thân phụ tiện phụ gần kề, xây lưng vào ánh lửa, an tọa thành thoi, ông nhâm nhi rượu chát. Dừng ngừng, đi qua ông tới nắm đầu gối bà, nếu khách lạ muốn vui sướng nhìn thấy ngày về, dù xa xôi đến mấy. Bởi nếu bà có cảm tình, chắc chắn khách lạ sẽ nhìn thấy thân nhân, trở về mái nhà êm ấm, đặt chân lên quê hương.”

Dứt lời Nausikaa giơ roi bóng loáng quất cặp la. Chẳng mấy chốc chiếc xe bỏ dòng sông tuôn chảy lững lờ lại đằng sau. Lúc nhanh lúc chậm cặp la tung vó thoăn thoắt vượt đường. Áng chừng khoảng cách mới dùng roi hồi

thúc, nàng đánh xe tốc độ vừa đủ để tỳ nữ và Odysseus bước kịp theo sau. Lúc mặt trời lặn, xe tới rừng cây thiêng liêng, rừng cây lừng danh hiến dâng Athena. Đến chỗ này Odysseus ngồi xuống, hồi hải cầu xin ái nữ Chúa tế siêu phàm: ‘Xin lắng nghe, Atrytone, nữ thần bất quyện, ái nữ Chúa tế mang khiên thần. Lần này thế nào cũng lắng nghe phàm nhân cầu xin. Lần trước lúc hải thần rung chuyển trái đất đập nát thuyền, phàm nhân tơi tả, nữ thần ngoảnh mặt làm ngơ. Xin nữ thần xui khiến người Phaiakian thương xót, thân tình đón nhận phàm nhân.’

Nghe tiếng cầu xin, song Pallas Athena chưa xuất hiện nguyên hình, mặt đối mặt, vì kính nể không dám xúc phạm bào đệ thân phụ, vẫn còn ấp ủ thù hận trong lòng, chừng nào Odysseus tới đất liền mới thôi.

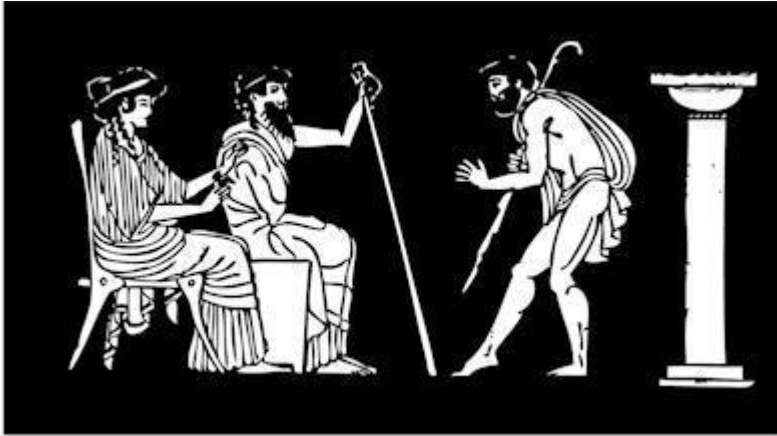

Odysseus gặp Nausikaa

(Hình trên chiếc bình đất nung tìm thấy ở Vulci, Ý, 450-440 TCN, Munich, Staatliche Antikensammlungen und Glyptothek, ảnh AKG).

Mặc dù trần như nhộng, do nhu cầu đòi hỏi, Odysseus tiến tới gặp mấy cô gái tóc kết lọn. Da thịt đầy muối Odysseus trông gớm ghiếc. Mấy cô gái chạy tứ tán tới cồn cát nhấp nhô tìm chỗ nấp. Chỉ còn Nausikaa ái nữ Alkinoos bình tĩnh ở lại vì Athena phải can đảm vào tim, bớt sợ hãi khỏi tứ chi.

Nàng đứng im nhìn chăm chăm. Odysseus luống cuống, lúng túng (6.135-141).

Khúc 7

Kiên nhẫn, chịu đựng ngồi trong rừng cây Odysseus cứ thế cầu xin trong khi hai la lực lưỡng đưa trinh nữ vào thành phố. Tới cung điện nguy nga của thân phụ, đánh xe sát cổng vào, nàng dừng lại. Nom thấy các anh dáng dấp thanh tú ủa ra bao quanh, tháo la khỏi xe, mang đồ giật vào nhà. Thiếu nữ về phòng riêng trong đó Eurymedousa đã nhóm lửa. Già là hầu phòng thuyền chở từ Apeire về đây làm nô lệ nhiều năm về trước vì được chọn làm chiến phẩm dành cho Alkinoos, quân vương người Phaiakian, dân đảo tin tưởng, tôn thờ như thần linh. Già đã nuôi Nausikaa cánh tay trắng ngần trong cung điện, bây giờ già nhóm lửa, sửa soạn cơm chiều trong phòng thiếu nữ.

Đúng lúc đó Odysseus đứng dậy lên đường đi vào thành phố. Lo an ninh cho đương sự, Athena tung sương mù dày đặc bao phủ, nhằm tránh trường hợp bất đồ trên đường bắt gặp người Phaiakian nào đó cắc lắc dùng lời khiếm nhã, sỗ sàng vặn hỏi tên tuổi. Lúc Odysseus sắp vào thành phố ngoạn mục, nữ thần mắt xanh lam lục cải trang như thiếu nữ ngây thơ tay mang chiếc bình dừng bước trước mặt. Odysseus cất tiếng hỏi: “Bé ơi, chẳng hay có vui lòng chỉ đường ta tới tư thất Alkinoos quân vương trị vì đất này không? Ta vừa trải qua gian khổ; ta là khách lạ từ đảo xa xôi; ta không quen biết ai trong thành phố hoặc xứ sở.”

“Khách lạ khả kính,” Athena mắt xanh lam lục đáp, “con sẽ chỉ ngôi nhà cha muốn tới, vì thân phụ khả ái của con sống gần kề. Nhưng trong khi con dẫn đường, cha phải lặng lẽ đi theo, không nói một lời, không nhìn một ai, không hỏi một câu. Bởi người ở đây ít có cảm tình và không vui vẻ, thân thiện chào đón khách lạ từ bên ngoài. Họ chỉ nghĩ tới thuyền lướt sóng, vì đại dương sâu thẳm, biển cả mênh mông Poseidon rung chuyển trái đất đã nhường cho, thuyền họ đi vun vút như ý nghĩ, như cánh chim.”

Dứt lời Pallas Athena bước đi thoăn thoắt, Odysseus hồi hả theo sau. Người Phaiakian, thợ biển lành nghề, không để ý lúc Odysseus đi qua theo đường vào thành phố. Được vậy là nhờ Athena tuyệt vời, mái tóc điểm lệ, bao che vung trái sương mù kỳ diệu xung quanh vì lo cho an ninh của thế nhân nữ thần thương yêu. Trong lúc cất bước Odysseus để mắt nhìn bên đàng, thuyền cân bằng xếp thành hàng, quảng trường chức sắc thành phố hội họp, tường cao ngất, hàng rào cọc chạy dài trên chóp, nhìn khiến ngây ngất. Vừa tới cung điện nổi tiếng của Alkinoos, nữ thần mắt xanh lam lục hạ giọng: “Thưa khách lạ khả kính, đây là ngôi nhà khách lạ hỏi con dẫn tới. Khách lạ sẽ thấy thủ lĩnh, hoàng thân của chúng con, dòng dõi Chúa tể, đang tiệc tùng. Khách lạ cứ đi vào, đừng ngại ngần. Bởi trong mọi thử thách, quả quyết luôn luôn đạt kết quả tốt đẹp, dù từ xứ xa xôi. Người đầu tiên khách lạ nom thấy trong đại sảnh là bà chủ, nữ danh Arete. Bà chào đời cùng cha mẹ đã hạ sinh quân vương Alkinoos. Nausithoos là con Poseidon, hải thần rung chuyển trái đất và Periboia, phụ nữ xinh đẹp tuyệt vời, gái út Eurymedon hào hiệp có thời là quân vương Khổng Lồ, sắc dân cao ngạo khác thường, nhưng đã đưa không những dòng giống mà cả bản thân tới chỗ diệt vong. Do thương yêu Poseidon ăn nằm với Periboia sinh ra Nausithoos sau này trở thành quân vương cao thượng trị vì người Phaiakian. Nausithoos sinh hai con trai: Rhexenor và Alkinoos. Nhưng mới lập gia đình chưa có con trai, bị Apollo dùng tên bạc bẽo chết trong cung điện, Rhexenor để lại con gái duy nhất Arete. Bà đẻ Alkinoos lấy làm vợ, ban vinh dự không phụ nữ nào trên thế gian ngày nay sở đắc, cai quản nhà cửa theo luật lệ phu quân. Bởi thế con, chồng, dân chúng quý mến. Kính

trọng như nữ thần, họ ngỏ lời chào hỏi mỗi khi bà ra phố. Bà cũng là phụ nữ ý tứ, đĩnh đạc. Sử dụng cảm tình nhân hậu bà giải quyết tranh cãi đàn ông hục hặc với nhau. Nếu được lòng bà tỏ ra thân thiện, khách lạ hy vọng nhìn thấy thân nhân, trở về ngôi nhà mái cao và đặt chân lên quê cha đất tổ.' Dứt lời tạm biệt Scheria dễ thương, vượt biển vô sinh, Athena mắt xanh lam lục quay về Marathon, rồi Athens phố xá rộng dài, sau đó vào cung điện Erechtheus xây cất đồ sộ, nguy nga.

Odysseus bắt đầu đi vào cung điện tráng lệ của Alkinoos. Lòng dạt dào cảm nghĩ vãn vợ, Odysseus thường dừng bước trước khi tới ngưỡng cửa lát đồng. Vẻ sáng tựa vẻ sáng mặt trời, mặt trăng tràn ngập đại sảnh trần cao của quân vương bề thế. Tường bằng đồng chạy hai phía phải trái từ cửa tới cuối nhà, gờ viền men sứ xanh đậm. Cửa bằng vàng mở ra giữa tường dày cộm, cánh bằng bạc đặt trên ngưỡng bằng đồng. Đà ngang bằng bạc, then gài bằng vàng. Hai bên có chó bằng bạc, bằng vàng Hephaistos sử dụng tay nghề thâm hậu tạc thành gác cung điện Alkinoos hào hiệp như lính canh bất tử không chết, không già. Bên trong ghế bành xếp thành hàng dọc tường, từ ngưỡng cửa vào cuối phòng, ghế nào cũng phủ nệm len tỳ nữ đan khéo léo. Chỗ này là chỗ hoàng thân, thủ lĩnh Phaiakian thường ngồi, thưởng thức món ăn, nhâm nhi rượu vang lúc nào cũng cung ứng thừa thãi. Thanh niên bằng vàng đặt trên bệ đá chắc nịch đứng thẳng, tay cầm đuốc cháy rừng rực giờ cao soi sáng đại sảnh và thực khách suốt đêm.

Cung điện dùng năm mươi thị nữ. Số điều khiển cối xay nghiền ngô vàng ửng, số vào khung cử dệt vải hay xe sợi, tay rung rinh như lá trên ngọn bạch dương cao ngều trong khi dầu ô-liu lỏng loãng nhỏ giọt từ từ trên mặt tấm đan sát kín họ đã làm xong. Đàn ông Phaiakian điều khiển tài tình thuyền lướt sóng trên biển cả, chẳng chịu thua kém đàn bà Phaiakian cũng sử dụng nhuần nhuyễn khung cử con thoi, vì Athena đã phú cho đầu óc tinh khôn, bàn tay khéo léo vượt bậc sáng tạo vật dụng dễ thương. Ngoài sân gần cổng ra vào là vườn cây ăn trái rộng bốn ác-păng, hàng rào vây quanh. Bên trong trồng cây cao lớn, cành lá xum xuê: lê, lựu, táo trái đỏ

chót, và ngọt lịm, ô-liu mơn mớn. Trái không bao giờ khô héo, không bao giờ ngừng ra, mùa đông cũng như mùa hè, trái trổ quanh năm. Hơn thế, gió tây thổi nhẹ, thổi đều, thổi không ngừng, làm chỗ này trái nẩy, chỗ kia trái chín. Lê non cứ thế thi nhau ló thay lê già, táo non cứ thế thi nhau nở thay táo già, nho non cứ thế thi nhau nhú thay nho già, hết chùm này đến chùm kia, và non cứ thế thi nhau chồi thay và già, phát triển chín mọng. Phía xa xa lại có khu trồng nho trĩu quả; nửa này khoảnh đất bằng phẳng ấm áp nho trái phơi dưới nắng mặt trời; nửa kia khoảnh đất thợ đang hái, thợ đang đưa vào máy ép. Phía trước hàng hoa rủ xum xuê, hàng quả buồng trĩu trĩt, vỏ bắt đầu tím nhạt. Bên kia hàng nho cuối cùng là khu trồng rau, luống gọn gàng, đủ loại phát triển xanh tươi quanh năm. Vườn có hai dòng suối; một chia nhánh lượn khúc khắp vườn; một tuôn chảy gần cổng sân hướng về ngôi nhà đồ sộ mái cao. Đây là chỗ dân thành phố thường tới lấy nước. Và đó là tặng phẩm tuyệt vời thần linh ban cho quân vương Alkinoos.

Kiên nhẫn, bình tĩnh Odysseus dừng chân trước ngôi nhà, ngẫm nghĩ. Sau khi ngẫm chán chê, nhìn mê mệt, lạnh lẽo bước qua ngưỡng cửa, Odysseus vào đại sảnh. Tới nơi Odysseus thấy thủ lĩnh và hoàng thân người Phaiakian đang nâng cốc rẫy rượu xuống đất dâng Argeiphontes, lệnh sứ cặp mắt tinh tường. Họ có thói quen làm vậy, đổ cốc cuối cùng dâng thần linh trước khi lên giường đi ngủ. Dầu thế Odysseus từng chịu đựng gian khổ cứ bước giữa sương mù Athena nhẹ thả xung quanh. Đến gần Arete và quân vương Alkinoos, Odysseus dang tay ôm đầu gối hoàng hậu. Đúng lúc đó sương mù kỳ diệu bao phủ tứ bề bỗng dừng nhẹ nhàng cuốn cuộn bay đi. Nhìn thấy người như thế, đang dở tiệc tùng, thực khách khắp đại sảnh, đăng đầu đăng cuối, bỗng dừng im lặng. Mọi người trở mắt nhìn ngờ ngàng. Odysseus lắp bắp năn nỉ: “Bẩm nương nương, ái nữ đại nhân Rhexenor, quyền uy vô hạn! Sau biết bao gian khổ, tiện nhân đến trước hoàng thượng, đầu gối nương nương và quý vị thực khách. Cầu mong thần linh ban hồng ân mãi đời cho tất cả, và cầu mong tất cả để lại cho con cái của cải, cơ nghiệp, vinh dự nhân dân trao tặng. Dầu vậy xin quý vị vui lòng cho tiện nhân phương tiện

trở về quê hương, càng sớm càng quý, vì tiện nhân đã sống qua nhiều gian truân xa cách thân nhân, bằng hữu.”

Dứt lời van xin Odysseus ngồi xuống đồng tro bên lò sưởi gần ngọn lửa. Mọi người nín thinh, không nhúc nhích. Một lúc khá lâu Echeneos tuổi hạc, trưởng thượng trong hàng thực khách, diễn giả hùng hồn, kinh nghiệm thâm hậu, kiến thức uyên bác đứng lên phá tan im lặng. Chúc lành mọi người lão nhân cất tiếng: “Thưa đáng chí tôn, theo phong cách vương giả xem ra không hợp lễ, không tao nhã chút nào nếu để khách lạ ngồi trên mặt đất, ngay đồng tro, gần lò sưởi, bên ngọn lửa. Ngồi bổi im lặng chờ tôn ý. Vậy xin đáng chí tôn hoan hỉ bảo khách lạ bình thân, an tọa trên ghế nạm bạc, sai bồi tửu pha thêm vang để ngô bổi lại rưới rượu làm lễ dâng Chúa tế thần sấm hăng dẫn đường đưa tới, hăng dặn dò khuyên nhủ ngô bổi kính trọng người cầu xin, và truyền quản gia sửa soạn cơm nước, thức ăn đồ uống lấy trong kho đãi khách lạ.”

Vừa nghe lão nhân phát biểu quân vương Alkinoos quyền uy, khàng kiện liền đưa tay nắm Odysseus thâm trầm, ý nhị kéo khỏi lò sưởi mời an tọa trên ghế bành lộng lẫy, cùng lúc bảo Laodamas cao lớn, quý tử đặc biệt yêu thương đang ngồi bên cạnh đi chỗ khác. Tỳ nữ bước vào mang nước trong bình ngoạn mục bằng vàng rót ra để khách lạ rửa tay, chậu bằng bạc hứng phía dưới, sau đó kéo bàn bóng lộn tới phía trước. Dáng vẻ mẫn cán, đặc lực, quản gia đem bánh mì bày trước mặt cùng đủ thứ thức ăn. Odysseus trường kỳ chịu đựng bắt đầu ăn uống. Đúng lúc đó Alkinoos nói với lệnh sứ: “Pontonoos pha liền vang lớn, mời mọi người trong đại sảnh để ngô bổi lại rưới rượu làm lễ dâng Chúa tế thần sấm hăng dẫn đường đưa tới, hăng dặn dò khuyên nhủ ngô bổi kính trọng người cầu xin.”

Tuân lệnh lệnh sứ pha vang thơm phức, lấy ra một ít nhỏ vài giọt vào cốc từng người. Mọi người rưới rượu lễ, rồi uống cạn cốc đầy ắp. Lúc đó Alkinoos mới ngỏ lời: “Thủ lĩnh và hoàng thân người Phaiakian, lắng nghe quả nhân có đôi điều muốn nói. Đêm nay sau dạ tiệc chư khanh về nhà nghỉ

ngôi. Sáng mai rạng đông vừa ló ngô bối sẽ triệu tập đông đủ trưởng thượng để chiêu đãi khách lạ trong đại sảnh, đồng thời làm lễ tế sinh vinh danh thần linh. Ngô bối sẽ lo hành trình để khách lạ không gặp khó khăn, không phải lo lắng mà vui vẻ, nhanh chóng trở về quê hương, dù xa xôi đến mấy. Ngô bối sẽ hộ tống, canh chừng trên đường trở về để khách lạ không gặp tai ương, trắc trở tới khi đặt chân lên quê hương. Sau đó khách lạ phải gánh chịu bất kể cái gì số phận và định mệnh khe khẽ dặt cho bằng sợi chỉ nhân sinh lúc lọt lòng mẹ chào đời... Nếu khách lạ là hàng bất tử từ thiên cung xuống hạ giới, như vậy chắc hẳn thần linh lại muốn thử lòng ngô bối. Trong quá khứ biết bao lần các người xuất hiện nguyên hình. Khi ngô bối làm lễ bách sinh, đến dự các người ngồi cùng bàn, cùng ăn, cùng uống. Trên đường hoang vắng, nếu người nào trong ngô bối gặp mặt, các người không lẩn tránh, không biến dạng, bởi ngô bối với các người là bà con thân tộc, như sắc tộc Cyclop và bộ lạc Khổng Lồ dã man.”

“Thưa đại vương Alkinoos,” Odysseus khôn khéo, chín chắn đỡ lời, “xin đại vương đừng nghĩ vậy. Tiện nhân không có vẻ mặt, vóc dáng thần linh bất tử sống trên trời bao la, mà chỉ là thể nhân nhỏ bé, tầm thường. Nếu có thể nhân đại vương nom thấy chìm đắm trong bể khổ trầm luân, về mức độ bi thương, thảm khốc, tiện nhân sẵn sàng xếp hàng đứng chung với họ. Nếu phải kể những gì thần linh bắt gánh chịu, tiện nhân cũng có thể kể đại vương hay đau khổ vô cùng khủng khiếp. Nhưng thôi, mặc dù tiện nhân buồn khôn xiết, xin đại vương vui lòng cho lớt dạ. Trên đời không gì ê chề, nhục nhã cho bằng bao tử dễ ghét réo gọi. Bất kể con người đau khổ thế nào, buồn rầu ra sao, không cần biết, bao tử cứ lớn tiếng bắt trả lời. Sự thể đúng với tiện nhân. Lòng tiện nhân buồn da diết, song chẳng thèm đếm xỉa, bao tử cứ đòi ăn, đòi uống, và tìm đủ cách bắt quên đau khổ từng chịu đựng. Giọng áp đảo, ngạo mạn bao tử thốt lời đòi thỏa mãn. Dầu thế rạng đông sáng mai tiện nhân xin quý vị ra tay giúp đỡ trở về quê hương. Tiện nhân là kẻ bất hạnh, tiện nhân đau khổ quá nhiều; tiện nhân sẵn sàng nhắm mắt lìa đời, già từ trần thế nếu lại nhìn thấy cơ ngơi, gia nhân, mái cao ngôi nhà đồ sộ!

Odysseus dứt lời, thực khách rầm rầm tán thưởng. Vì khách lạ nói năng rành mạch, tất cả nghĩ nên giúp đỡ trở về quê hương. Sau khi rầy rượu lễ, uống thỏa thuê ai nấy về nhà lên giường đi ngủ. Riêng Odysseus ở lại đại sảnh với Arete và Alkinoos. Tỳ nữ bắt đầu dọn bàn. Arete cánh tay trắng ngần mở màn vào chuyện. Nhìn áo choàng và tu-ních nhận ra y phục mịn đẹp tự tay may cắt với tỳ nữ, bà nói lời như có cánh bay xa: “Khách lạ, bản nhân có điều muốn hỏi. Khách lạ là ai, từ đâu tới? Ai cho áo mặc? Sau khi đắm thuyền ngoài khơi khách lạ tới đây phải không?”

Odysseus trăm phương nghìn kế đáp: “Ô nường nường, tiện nhân chẳng thể kể hết nông nổi đắng cay, vì thần linh trên cao dành cho quá nhiều! Dầu vậy vì nường nường hỏi và muốn biết, xin đáp từng lời. Cách đây xa xa, ngoài khơi trên biển, có hòn đảo tên Ogygia. Ái nữ Atlas, Calypso mưu kế, mái tóc diễm lệ, nữ thần khủng khiếp sống trên đó. Không có thể nhân hay thần linh nào tới thăm. Nhưng do số phận hẩm hiu, sức mạnh huyền bí đẩy đưa, tiện nhân trôi dạt vào cô đảo. Một mình sống sót lúc Chúa tể đội sấm rùng rợn đánh bể nhận chìm chiếc thuyền lướt sóng tiện nhân lái trên biển cả màu đen đậm. Đồng hành gan dạ chết hết. Tiện nhân vung tay ôm sống thuyền, lênh đênh chín ngày ròng rã; đêm thứ mười trời tối như bừng thần linh đưa tới Ogygia, đảo nhỏ giữa lòng đại dương, quê hương Calypso mái tóc yêu kiều. Nữ thần âu yếm tiếp đón, thân mật tận tình trông nom săn sóc, cho ăn cho uống, hứa biến thành bất tử, trẻ mãi không già. Dầu vậy nữ thần không thể làm chủ trái tim, tiện nhân luôn luôn khước từ. Tiện nhân ở với nữ thần bảy năm, không làm sao ra đi, suốt thời gian đó khóc khôn nguôi, lệ lã chã ướt cả y phục bất tử nữ thần đưa cho mặc. Nhưng thời gian xoay vần đến năm thứ tám nữ thần cho hay, hơn thế còn thúc giục tiện nhân trở về, có lẽ vì tuân theo truyền điệp Chúa tể đe dọa, có lẽ vì về tình cảm nữ thần bắt đầu thay đổi. Sau khi cung cấp bánh mì, rượu thơm, khá dồi dào, lại cho quần áo bất tử, nữ thần để tiện nhân lên chiếc thuyền vững chắc ra đi. Nữ thần còn nổi gió ấm theo sau khiến không cực nhọc. Mười bảy ngày tiện nhân dong buồm vượt biển. Ngày thứ mười tám nom thấy quý quê hương, núi non, rừng rậm hiện hình lơ mờ tiện nhân mừng khôn tả!... Nào ngờ vì số

phận hẩm hiu tiện nhân còn phải chịu thêm trăm cay ngàn đắng Poseidon rung chuyển trái đất sẽ gây ra. Nổi gió âm ầm khép đường bí lối hải thần không cho tiện nhân tiến tới. Trong lúc tiện nhân vừa dừng lại vừa rên rỉ, hải thần khuấy động biển cả điên cuồng không sao tả xiết, sóng nổi dữ dần cuốn phăng tiện nhân mang đi, khối nước khổng lồ dội xuống, chiếc thuyền vỡ tan. Dầu vậy tiện nhân tìm cách bơi vượt biển chỗ đó, cuối cùng gió và sóng đưa vào bờ.”

“Tới nơi tiện nhân cố lết lên đất liền, nhưng đợt sóng ôm chầm hất mạnh vào tảng đá khổng lồ trên bãi biển lạnh lùng. Vì thế tiện nhân bơi ra khơi. Miết rồi đến cửa sông, tiện nhân thấy có vẻ là chỗ lên bờ tốt đẹp, phẳng phiu, kín đáo, không núi, không gió. Vừa bước lên gục liền, nằm thẳng căng khá lâu tiện nhân mới lấy lại sức. Màn đêm trùng điệp rủ buông. Từ lòng sông nước thần linh ban phát lớp ngóp bò lên mặt đất tiện nhân chui vào bụi rậm, vớ lá khô phủ kín thân thể. Nhờ có thần linh trợ giúp tiện nhân lăn ra ngủ ngon lành. Rã rời, mệt lả tiện nhân nằm trong lá khô ngủ suốt đêm qua sáng đến trưa mới mở mắt. Mặt trời xế bóng, sau giấc ngủ ngon lành, vừa tỉnh dậy tiện nhân thấy tỳ nữ theo hầu ái nữ chơi banh trên bãi biển. Ái nữ trông như tiên nga cũng chơi với tỳ nữ. Tiện nhân ngỏ lời xin cứu giúp. Tỏ vẻ đồng điệu đồng cảm, ái nữ đon đả đáp lời, cung cách nường nường không thể mong chờ hay nhìn thấy ở thiếu nữ cùng tuổi, vì tuổi trẻ thường khinh suất, kém ân cần, thiếu thận trọng. Trái lại, ái nữ cho tiện nhân khá nhiều bánh mì, rượu vang óng ánh, bảo tắm dưới sông và cho quần áo như nường nường thấy. Chuyện là thế và đó là sự thật, mặc dù đau lòng tiện nhân kể hết.”

“Khách lạ,” Alkinoos tiếp lời, “nhận xét của tiện nữ xem ra có chỗ còn thiếu xót. Đáng lẽ tiện nữ phải cùng tỳ nữ dẫn đường đưa khách lạ về nhà. Bởi tiện nữ là người đầu tiên khách lạ yêu cầu giúp đỡ.”

“Bẩm Hoàng thượng,” Odysseus mưu lược chống chế, “xin đừng vì tiện nhân mà chê trách tiểu thư tuyệt vời. Tiểu thư có bảo tiện nhân cùng tỳ nữ

theo sau, song do khiêm tốn tiện nhân không chiều lòng; tiện nhân ngần ngại vì e sợ. Nếu thấy tiện nhân đi với tiểu thư, Hoàng thượng sẽ bất bình. Bởi trên cõi đời trần thế ngô bối thường dễ phật ý, hay nghi ngờ.”

“Khách lạ,” Alkinoos khẳng định, “quả nhân không phải hạng người dễ dàng buồn lòng phật ý vì lý do viễn vông! Ở đời bất kể thế nào nên vừa phải thì hơn. Ờ, phải rồi, quả nhân cầu mong Cha Chúa tể, Athena và Apollo chứng giám. Thấy khách lạ xử sự tao nhã, suy tư thâm tình giống bản thân, quả nhân muốn gả tiện nữ và nhận khách lạ làm rể tử! Nếu khách lạ đồng ý ở lại, ờ, quả nhân sẽ tặng ngôi nhà cùng của cải. Nếu khách lạ không đồng ý, không người Phaiakian nào níu giữ, ép buộc. Làm thế là phật ý Cha Chúa tể! Để khách lạ khỏi thắc mắc, quả nhân định ngày mai là ngày trở về. Suốt hành trình, tay chèo vượt biển sóng yên gió lặng, khách lạ tha hồ ngon giấc, đến lúc tới quê hương, mái nhà hoặc bất kể chỗ nào mong muốn, dù chỗ đó xa hơn bên kia Euboia cũng không sao. Nhân dịp đưa Rhadamanthys tóc vàng đi thăm Tityos, con trai Gaia, nên nhìn thấy, tay chèo ngô bối bảo chỗ đó là điểm tận cùng thế giới. Họ tới đó, trở về cùng ngày không mỏi mệt. Nhưng qua kinh nghiệm riêng tư khách lạ sẽ thấy, so với thuyền khác bất kỳ ở đâu, thuyền quả nhân tuyệt vời, tay chèo quả nhân tài ba vượt bậc khi khua chèo chém nước ra đi.”

Quân vương dứt lời. Kiên nhẫn lắng nghe mừng thầm trong bụng, Odysseus cất tiếng cầu nguyện: “Lạy Cha Chúa tể, xin Cha run rủi Alkinoos thực hiện đầy đủ lời hứa. Tên vang dội khắp nơi trên trái đất sản sinh hạt lúa, ông sống mãi với đời, phàm nhân sẽ trở về quê cha đất tổ!”

Hai người nói năng, trò chuyện với nhau như thế. Trong khi đó Arete cánh tay trắng ngần chỉ thị tỳ nữ kê giường trong tiền sảnh, thoát tiên trải nệm đỏ thắm, tiếp đến trải vải phủ giường, sau cùng trải chăn đắp mềm mại lên trên. Tỳ nữ rời đại sảnh tay cầm đuốc đi ra. Nhanh nhẩu làm giường xong xuôi trở lại chỗ Odysseus đang ngồi tỳ nữ vui vẻ cất tiếng: “Thưa, mời khách lạ bình thân sửa soạn an giấc, giường đã làm xong.” Nghe nói thế

từng chịu đựng gian khổ triền miên Odysseus thầm nghĩ bây giờ đi nằm thú vị biết bao. Lẳng lặng lên giường trở lổ buộc đai Odysseus chờ giấc trong tiền sảnh âm vọng lao xao. Alkinoos đón giấc trong phòng cuối ngôi nhà nguy nga; hoàng hậu hiền thê nằm cạnh cùng giường.

Odysseus đâm mù mắt dã nhân Cyclop
(Hình trên chiếc bình tìm thấy ở Cerveteri, Ý,
khoảng 520 TCN).

Nâng khúc gỗ mũi nhọn chĩa thẳng con người, đồng hành
thúc mạnh vào mắt. Từ trên cao sử dụng sức mạnh đè xuống
tiện nhân xoay như thợ mộc dùng khoan khoan
ván thuyền (9.382-384).

Khúc 8

Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện Alkinoos quyền uy thức giấc. Odysseus dòng dõi Chúa tể, cướp phá thành phố cũng rời giường. Alkinoos dẫn Odysseus tới quảng trường gần chỗ thuyền đậu, nơi người Phaiakian họp hội đồng. Đến nơi hai người ngồi gần nhau trên ghế đá bóng láng. Trong khi đó theo đuổi kế hoạch đưa Odysseus quả cảm trở về quê hương, giả dạng lệnh sứ của Alkinoos oai phong, Athena đi khắp thành phố. Gặp ai nữ thần cũng mời chào: “Hoàng thân và thủ lĩnh người Phaiakian, xin theo bĩ nhân tới hội nghị, quý vị sẽ nghe nói về khách lạ vừa đến hoàng cung hôm qua sau khi trôi dạt, lênh đênh trên biển; khách lạ trông lắm liệt khác thường.”

Nghe nói thế ai nấy đều nôn nóng, tò mò muốn biết. Chẳng mấy chốc không những ghế ngồi mà mọi chỗ trong quảng trường đông nghẹt. Nhiều người trở mắt nhìn công tử Laertes dè dặt, thận trọng. Athena phả vẻ đẹp kỳ diệu lên đầu, lên vai làm Odysseus trông có vẻ cao lớn, mập mạp, như vậy sẽ khiến dân Phaiakian không những quý mến, e sợ, nể vì, mà còn giúp đỡ đạt thành tích trong các cuộc tranh tài khi họ thử sức. Mọi người an tọa, hội trường đầy người, Alkinoos đứng lên ngỏ lời: “Hoàng thân và thủ lĩnh người Phaiakian, lắng nghe quả nhân có điều muốn nói. Khách lạ ngồi bên cạnh quả nhân không biết quý danh, không biết từ vùng rạng đông hay từ phía hoàng hôn sau khi lang thang trên mặt biển đã tới cung điện. Khách lạ

hỏi đường về và xin trợ giúp. Như đã thường làm ngô bối hãy mau mau thu xếp lo giùm đương sự. Bởi từ trước tới giờ chưa có ai đến nhà quả nhân mà phải than vãn lưu lại quá lâu không được giúp đỡ trở về. Do vậy ngô bối hãy đẩy thuyền sơn đen xuống biển, hạ thủy lần đầu trên mặt nước phẳng lặng, đồng thời chọn trong thành phố năm mươi hai tay chèo trẻ trung, khả năng xuất sắc. Tay chèo sau khi gắn mái chèo vào chỗ sẽ rời thuyền lên bờ tới tư thất quả nhân dự tiệc. Quả nhân sẽ thù tiếp mọi người đầy đủ. Đây là lệnh truyền quả nhân muốn tay chèo tuân theo. Còn quý vị quân vương trang bị vương trượng quả nhân mời tới cung điện, quả nhân muốn ngô bối chia vui cùng khách lạ trong đại sảnh. Vậy tất cả đều đến, không ai từ chối! Hãy mời thi sĩ ca công Demodokos tuyệt vời nữ thần phú cho khả năng lôi cuốn vô song, bắt đầu bất kể đề tài nào khi tâm hồn nổi hứng.”

Dứt lời Alkinoos bước đi, quân vương mang vương trượng theo sau. Lệnh sứ đi mời thi sĩ ca công. Năm mươi hai thanh niên tuyển chọn theo lệnh quân vương ra bãi biển vô sinh. Tới đây thuyền đậu gần mép biển họ kéo chiếc màu đen xuống nước, đưa cột buồm, cánh buồm lên boong, lấy dây da thắt mái chèo, tất cả đúng chỗ, đúng cách và kéo buồm trắng lên cao. Thả neo cắm thuyền ngoài khơi xong xuôi họ cùng nhau quay về cung điện hùng vĩ quân vương uy tín. Tiền môn, khu sân, sảnh đường đầy người. Đám đông tập nập kéo tới, cả già lẫn trẻ, trà trộn lẫn lộn. Khoán đãi thực khách Alkinoos tế sinh mười hai cừu, tám heo rừng răng trắng, hai bò đực dáng đi nặng nhọc. Tất cả đã lột da lóc thịt, bày sẵn trên bàn chuẩn bị bữa tiệc thân thiện.

Lệnh sứ quay về dẫn theo thi sĩ ca công tài hoa, Thi Thần quý mến rất mực, mặc dù khi ban tặng phẩm pha tốt với xấu, trộn hay với dở, vừa cho tài ca hát tuyệt vời vừa bóc nhân lực khỏi cặp mắt tinh anh. Lệnh sứ mang ghế bành nạm bạc đặt giữa hội trường mời thi sĩ an tọa, lưng ghế dựa vào trụ cột cao lớn. Lệnh sứ treo cây đàn muôn điệu vào móc ngay trên đầu, đồng thời chỉ cách thi sĩ với tay lấy. Bên cạnh lệnh sứ còn kê chiếc bàn lộng lẫy với rổ bánh mì và cúp rượu vang để thi sĩ nhâm nhi, nhấm nháp khi nào lòng dạ

thấy cần. Mọi thứ sửa soạn, bày biện sẵn sàng mọi người đưa tay với thức ăn ngon lành trước mặt. Mọi người ăn uống thỏa thuê Thi Thần mới gọi hứng thi sĩ đứng dậy cất tiếng. Thi sĩ chọn chiến công oanh liệt của chiến sĩ anh hùng trong thi hệ trường ca vang danh khắp trời thời đó: ca khúc miêu tả cuộc đấu khẩu giữa Odysseus và công tử Peleus; ca khúc kể hai chiến binh đọ độ gay gắt trong lễ hội thần linh tổ chức linh đình, nguyên soái Agamemnon mừng thầm thấy hai chỉ huy can trường quân Achaian bất hòa, vì cãi lộn như thế là xác nhận tiên tri Phoibos Apollo truyền phán ở Pytho thiêng liêng khi nguyên soái bước qua ngưỡng cửa đền thờ đá hoa xin sấm ngữ. Do ý định của Chúa tể phi thường biến sự mở đường cho hàng loạt tai họa khủng khiếp dồn đổ lên đầu cả quân Troian lẫn quân Danaan.

Trong khi thi sĩ tài hoa phô diễn ca khúc, Odysseus đưa tay gân guốc kéo áo choàng màu huyết dụ chùng đầu, che khuôn mặt tuần tú, vì sợ người Phaiakian nom thấy lệ làm ướt vành mi. Mỗi lần thi sĩ lừng danh ngưng nghỉ, Odysseus lại lau nước mắt. Tiếp đó kéo áo choàng khỏi đầu, Odysseus đưa tay với chiếc cúp hai quai rẩy rượu lễ dâng thần linh. Lúc thi sĩ tiếp nối tiết mục, do thủ lĩnh Phaiakian khuyến khích sau khi nghe thơ kể chuyện cảm thấy thích thú khôn tả, Odysseus lại che mặt sụt sùi, nước nỡ. Odysseus tìm đủ cách che giấu không muốn ai hay; chỉ có Alkinoos để ý nom thấy. Ngồi gần kề quân vương nhận ra người bên cạnh buồn não nuột, hơn thế lại nghe tiếng thở dài thườn thượt. Chẳng chần chừ quân vương lớn tiếng nói với người Phaiakian yêu mến: “Thủ lĩnh và hoàng thân người Phaiakian, xin lắng tai. Ngô bối đã thưởng thức món ăn thỏa thuê và tiếng đàn phụ họa mê ly. Bây giờ ra ngoài thử tài nghệ thể thao, bộ môn khác nhau, để khách lạ khi về tới quê hương sẽ kể lại cho bằng hữu hay về đấu võ, đô vật, nhảy cao, chạy bộ không ai trên đời địch nổi ngô bối.”

Nói xong quân vương bước đi, mọi người nối gót. Lệnh sứ treo cây đàn muôn điệu lên móc, cầm tay thi sĩ dắt ra ngoài. Rồi cung điện lệnh sứ dẫn thi sĩ qua đường phố theo thủ lĩnh đi quan sát cuộc đua. Tất cả tới quảng trường, dân chúng lũ lượt ùa theo. Nhiều thanh niên lực lưỡng đứng chờ:

Akroneos, Okyalos, Elatreus, Nauteus, Prymneus, Anchialos, Eretmeus, Ponteus, Proreus, Thoon, Anabesineos, Amphialos, con Polyneus, cháu Tekton và Euryalos con Naubolos y hết thần linh chiến tranh Ares về tầm vóc và nét vẻ không đối thủ, trong số chỉ có Laodamas tuần tú hơn cả. Laodamas, Klytoneus và Halios cường tráng cũng tham dự. Cả ba đều là quý tử can trường của Alkinoos lỗi lạc.

Môn thi đầu tiên là chạy bộ. Vòng đua bắt đầu từ thanh ngang ghi điểm xuất phát. Tất cả mở hết tốc lực chạy như bay lao vun vút trên đường làm bụi bốc cao. Người nhanh nhất là Klytoneus vụt lên đầu. Lúc tới mức đến đám đông túm tụm đứng xem chàng bỏ xa tất cả, khoảng cách bằng chiều rộng thửa ruộng hừa canh hai la cày một ngày. Tiếp đến là đô vật, bộ môn thể thao làm thể xác đau đớn. Euryalos quật ngã tất cả. Amphialos đoạt giải nhảy cao; ném đĩa Elatreus giỏi nhất; đấu võ Laodamas đẹp trai con Alkinoos vô địch. Mọi người vui vẻ tham dự, cuộc đua chấm dứt, Laodamas lên tiếng đề nghị: “Quý hữu, bây giờ ngô bối thử hỏi khách lạ hiện diện ở đây có phải lực sĩ bộ môn thể thao nào không. Thân thể đầy đà, vạm vỡ. Hãy nhìn cặp đùi, đôi chân. Để ý cánh tay, cần cổ nùng nục, bộ ngực nở nang, còn trẻ chưa già, hốc hác chỉ vì gian truân. Nói quý hữu hay đánh gục một người dù khỏe đến mấy không gì bằng biển cả.’

Euryalos hăng giọng chen lời: “Hay quá, Laodamas, ta tán đồng ý kiến. Người hỏi thử đương sự xem sao.”

Vừa nghe công tử tuần tú của Alkinoos bước ra giữa hội trường nói với Odysseus: “Khách lạ khả kính, nếu thành thạo bộ môn nào sao không tham dự cuộc đua? Nhất định khách lạ là lực sĩ. Trong đời không gì nổi tiếng lừng danh bằng thành tích con người sử dụng tay chân thẳng đoạt. Ra thử xem sao, gạt bỏ ưu tư sang bên! Bởi chẳng mấy nữa khách lạ sẽ lên đường. Thuyền đã hạ thủy, tay chèo cũng sẵn sàng.”

“Laodamas,” Odysseus khôn khéo, chín chắn đáp, “vì sao diện hạ và thân hữu lại giấu cợt, thách thức tiện nhân? Lòng buồn rười rượi nên tiện nhân

không để ý cuộc đua. Trải qua vô vàn thử thách đắng cay, kinh nghiệm nào nề bây giờ tiện nhân chỉ nghĩ tới đường về, bởi thế mới ngồi đây giữa hội trường van xin hoàng thượng cùng thần dân quý đảo giúp đỡ.”

Lúc này Euryalos mới xía vô vừa nói vừa giễu: “Ô, không, khách lạ! Đừng làm ra vẻ lực sĩ thuần thực trong bộ môn thanh niên tham dự! Khách lạ trông như người cả đời tới lui trên thuyền không lơ lang thang bến bờ, điều khiển tay chèo cũng là con buôn, ưu tư thắc mắc trọng lượng chuyên chở ra đi, mở mắt canh chừng hàng hóa cập bến trở về mang theo mỗi lợi bịp bợm trắng trợn. Khách lạ trông chẳng có vẻ gì lực sĩ!”

Đưa mắt nhìn một cách trịch thượng Odysseus chín chắn đáp: “Các hạ, nói thế là khiếm nhã; các hạ bóp chát tiện nhân chẳng khác tên khùng tự cao tự đại. Sự thực cho thấy thần linh không ban hồng ân giống nhau cho mọi thể nhân với đặc trưng vẻ mặt thanh tú, đầu óc tinh khôn, nói năng hoạt bát. Có người bề ngoài trông tầm thường thế mà thần linh lại ban hồng ân chuyện trò duyên dáng, mọi người ngấm nhìn ưa thích; nói năng thao thao bất tận, như gió thổi mây bay, tác phong hòa nhã, khiêm tốn nổi bật giữa đám đông, đi ra đường phố mọi người trở mắt nhìn như nhìn thần linh. Có người bề ngoài trông bảnh bao tốt mã vậy mà kém cỏi, mở miệng chẳng chút dịu dàng. Các hạ là vậy! Nổi bật nhờ khuôn mặt, thần linh chẳng thể làm hơn, song khối óc u tối, tinh thần rỗng tuếch. Lời lẽ thô lỗ, các hạ nhận xét xuẩn động, vì thế tiện nhân nóng mặt bất bình. Tiện nhân không phải non dại trong làng thể thao như các hạ tưởng, trái lại tự nghĩ đứng hàng đầu chừng nào tuổi trẻ và cánh tay còn cho phép tự hào. Tiếc thay thực tế hiện thời cho thấy, bất hạnh và gian truân tiện nhân kinh qua, chịu đựng trên chiến trường, trên sóng nước vẫn đè nặng cõi lòng. Nhưng không sao, mặc dù vậy và bất kể những gì nếm mùi, tiện nhân sẽ thử đủ bộ môn. Bởi ngôn từ châm chọc các hạ tuôn ra là thách đố nghiệt ngã đối với tiện nhân.”

Dứt lời Odysseus đứng phắt dậy, chẳng bận tâm cởi áo choàng, nhặt ngay chiếc đĩa lớn, nặng, to gấp bội đĩa lực sĩ Phaiakian thường ném. Quay một

vòng Odysseus vung mạnh. Chiếc đĩa bằng đá vun vút bay đi. Lực sĩ Phaiakian, thợ biển lành nghề, tay chèo thượng thặng chúi đầu núp trốn. Xé không khí nhẹ nhàng vượt qua tất cả điểm lực sĩ khác ném tới, đĩa đá tiếp tục phóng nhanh, Odysseus đứng im, cánh tay dững mãnh giơ cao dang thẳng. Giả bộ là đàn ông đứng xem đo khoảng cách Athena lớn tiếng kêu to: “Ô, trông kìa, khách lạ, ngay cả người mù, người khiếm thị đưa tay sờ cũng thấy điểm tới. Lực sĩ khác suýt soát bằng nhau, nhưng khách lạ đứng hàng đầu. Trong bộ môn này dù thế nào đi nữa khách lạ cũng chẳng có gì mà lo. Không lực sĩ Phaiakian nào ném giỏi, khoan nói ném xa hơn.”

Lời nói khiến Odysseus gian khổ bấy lâu mừng thầm. Và vui là có tri âm khả ái ở hội trường, do vậy bình tâm trở lại, Odysseus cất tiếng: “Nào lực sĩ Phaiakian cố lên! Tiện nhân sẽ ném hòn khác cũng xa như vậy, hoặc xa hơn. Bây giờ sang bộ môn khác, nếu các hạ nào muốn và thích, mời bước ra thử sức. Các hạ cố tình thách đố nên tiện nhân nôn nóng. Đấu võ, đô vật, hoặc chạy bộ tiện nhân không ngại bộ môn nào với tất cả, trừ Laodamas người duy nhất tiện nhân không kể. Bởi là khách lạ ai lại so tài với chủ nhân? Chỉ có người dớ dẩn, tối tăm mới thách đố thân hữu chiêu đãi mình trên xứ xa lạ. Làm vậy là tự hại bản thân. Nhưng số còn lại tiện nhân sẽ không lui bước, song không coi thường. Tiện nhân sẵn sàng gặp gỡ, ganh đua với tất cả. Mời ra thử sức! Tiện nhân không thua kém trong bất kỳ bộ môn điền kinh nào. Tiện nhân có thể sử dụng thuần thục cây cung nhãn bóng; tiện nhân sẽ là xạ thủ đầu tiên bắn gục mục tiêu phía trước giữa đám kẻ thù, mặc dù bên cạnh hàng trăm đồng sự nhắm bắn đối tượng. Trong chiến trận thành Troa, khi binh sĩ Achaian ngô bối sử dụng cây cung, chỉ có Philoktetes là xạ thủ vượt xa tiện nhân. Nhưng tiện nhân khẳng định tiện nhân bỏ xa tất cả sinh linh sống trên mặt đất, ăn bánh mì hằng ngày. Dầu vậy tiện nhân không dám thử tài với người ngày xưa, Herakles chẳng hạn hoặc Eurytos đất Oichalia, chỉ cây cung dám thách đấu thần linh. Vì thế Eurytos tài ba chết trẻ, chấm dứt cuộc đời chớp nhoáng, không sống để thấy tuổi già lảng vảng trong cung điện, Apollo hạ sát vì nổi giận dám thách đố bắn cung. Còn thương tiện nhân có thể lao xa hơn bất kỳ ai phóng tên. Chỉ

có chạy bộ tiện nhân sợ có người trong số các hạ bỏ rơi. Tiện nhân bị biển cả dữ dằn nhồi dập tàn nhẫn, vì trên thuyền nhiều ngày không còn thức ăn, do vậy chân căng mất dẻo dai.”

Odysseus dứt lời, tất cả đứng im, nín thinh, để mặc Alkinoos đáp lời. Quân vương cất tiếng nhỏ nhẹ: “Khách lạ, ngô bối không khó chịu vì những gì khách lạ vừa cho hay, khách lạ muốn chứng tỏ khả năng tự nhiên của mình, khách lạ nóng mặt trước cung cách thanh niên này xấn tới, khích bác giữa quảng trường, coi nhẹ xem thường tinh thần dũng cảm khách lạ biểu lộ, bằng ngôn từ người biết phân biệt phải trái không bao giờ sử dụng. Nhưng thôi bây giờ hãy lắng nghe quả nhân có đôi điều muốn nói. Khi trở về gặp lại hiền thê và quý tử, mời thân hữu tới nhà dự tiệc ăn mừng, trong lúc dùng bữa thân hữu muốn biết khả năng ngô bối, rất mong nhớ lại, khách lạ nói cho thân hữu hay Chúa tể cũng ban cho ngô bối khả năng nào đó, ngô bối duy trì từ thời cha ông đến ngày nay! Tuy đấu võ, đồ vật ngô bối không vượt trội, song chạy bộ, đi biển ngô bối vô địch. Dầu vậy cái ngô bối vui thích quanh năm ấy là tiệc tùng, khiêu vũ, cây đàn, y phục mới mẻ, tắm nước nóng, ngủ giường êm. Thôi bây giờ vũ công điệu luyện đất Phaiakia đâu bước ra bắt đầu cuộc vũ để khi trở về quê hương quả nhân muốn khách lạ sẽ kể cho bằng hữu hay về đi biển, chạy bộ, khiêu vũ, ca hát ngô bối vượt xa dân khác. Khanh nào mau mau đi kiếm cây đàn muôn điệu mang lại tức thì cho Demodokos, quả nhân nghĩ chắc hẳn để đâu đó trong cung điện!”

Vừa nghe Alkinoos oai phong phán truyền, lệnh sứ vội vàng đi tìm cây đàn âm thanh dịu dặt từ cung điện mang tới. Chín trọng tài chọn trong dân chúng đứng dậy. Họ là viên chức thông thạo điều khiển cuộc thao diễn. Bây giờ họ san bằng, quét sạch sàn vũ, nới rộng, trang trí vũ đài. Lệnh sứ bước tới đưa Demodokos cây đàn âm thanh thánh thót. Thi sĩ ca công bước ra giữa hội trường; thiếu niên đào luyện kỳ công về khiêu vũ, tuổi mơn mơn như hoa mới nở, đứng xung quanh, bắt đầu vũ điệu, giậm chân thoăn thoắt trên mặt đất thiêng liêng. Odysseus ngấm nhìn, lòng ngây ngất cảm phục.

Thi sĩ ca công bất thành linh trời nhạc khai khúc điệu nghệ khác thường, giọng trong trẻo cất thành bài ca kể mối tình giữa Ares thần linh chiến tranh và Aphrodite nữ thần vương miện kiều diễm, hai bên bí mật trao tình lần đầu trong tư thất Hephaistos. Ares tặng người yêu Aphrodite vô số báu vật, làm ô uế giường tân hôn Hephaistos nâng niu. Nom thấy hai bên âu yếm ôm nhau, ân ái trao tình, Helios thần linh mặt trời bèn tới nhà kể cho phu quân hay. Nghe sự thật đắng cay mà đau đớn cõi lòng, Hephaistos ra thẳng lò rèn, lòng đầy dự tính đen tối. Ngả đe to lớn trên khối sắt, đánh chuỗi xích bền chắc, dẻo dai, chặt không đứt, phá không tuột, xích hai tình nhân tại chỗ. Cầm giận Ares thôi thúc như thủy triều lên xuống, hì hục, loay hoay hết đập lại rèn, lúc ác bầy hoàn thành, Hephaistos lẳng lẳng tới phòng kê giường tân hôn. Dưới chân giăng xích như lưới. Trên trần chằng xích rủ buông đu đưa như mạng nhện lung linh. Bầy gài hoàn toàn vô hình không ai nhìn thấy, ngay cả thần linh hạnh phúc, vì đó là công trình nghệ thuật cực kỳ xảo diệu.

Quây giường đặt bầy xong xuôi Hephaistos giả vờ rời nhà đi Lemnos, thành phố ngoạn mục ưa thích hơn hết trên trần gian. Dây cương bằng vàng Ares mắt mở trừng trừng quan sát. Vừa thấy thợ rèn lừng danh lên đường, Ares hối hả tới tư thất, lòng tràn ngập ước muốn ái ân với Kythereia vương miện yêu kiều. Mới đi thăm thân phụ siêu phàm, công tử Kronos, vừa trở về nàng đang an tọa, Ares tới cửa. Bước vào nắm tay âu yếm hỏi han Ares thốt lời: “Khanh yêu quý, mình lên giường tìm lạc thú yêu đương, vì Hephaistos không còn quanh quẩn đâu đây. Gã đi Lemnos thăm bằng hữu, đám Sintian tiếng nói man rợ.” Aphrodite không thích gì hơn là ngủ với chàng. Bởi thế hai tình nhân lên giường nằm bên nhau. Mạng lưới Hephaistos giăng gài khéo léo bất thành linh rơi xuống; hai tình nhân không thể nhúc nhích, cựa quậy. Hai tình nhân thấy muộn rồi không tài nào trốn thoát. Thần linh què quặt lừng danh cánh tay gân guốc bước tới đứng gần. Đang trên đường đến Lemnos thần linh quay phắt trở về, vì thần linh Mặt Trời bí mật canh chừng cho hay sự thật. Thần linh bước vào nhà, uất ức đến trào máu họng. Tới ngưỡng cửa đứng thẳng như trời trồng, phần nộ ngùn ngụt dâng cao, hét long trời lở đất, thần linh hô hoán âm ỉ: “Cha Chúa tể và tất cả thần linh,

thần linh bất tử, hạnh phúc, xuống đây mà xem trò khôi hài, cảnh quái quỷ! Vì tiện thần què quặt, ái nữ Chúa tể, Aphrodite thường chế giễu, coi rẻ xem thường, bây giờ cô ả trao thân gửi phận cho đồ tể Ares, chỉ vì y mặt mũi sáng sủa, chân tay lành lặn, còn tiện thần vừa chào đời đã tật nguyền. Tiện thần sẽ oán trách ai vì thế nếu không phải cha mẹ? Ước gì hai người đừng sinh tiện thần ra đời làm chi! Mời quý vị đến nhìn hai đứa ôm ấp âu yếm nằm ngủ với nhau trên giường tiện thần! Cảnh tượng như mũi kiếm đâm vào ngực, tim tiện thần nhói đau. Dẫu thế tiện thần thầm nghĩ hai đứa sẽ không ôm nhau lâu dài, nhất định không, dù một lúc, dù tình yêu réo gọi. Hai đứa chẳng mấy chốc sẽ chán không muốn ngủ với nhau. Lưới xảo diệu giăng mắc sẽ giữ chặt tại chỗ chừng nào thân phụ trả lại đầy đủ mới thôi, phẩm vật tiện thần cống nộp để lấy ái nữ đòi lại! Rất ư xinh đẹp, song quá đổi phóng dăng, là lời!”

Nghe thấy phu quân nói thế thần linh kéo nhau chạy tới ngôi nhà ngưỡng cửa lát đồng. Thoạt tiên Poseidon rung chuyển trái đất; rồi đến Hermes ân cần giúp đỡ; tiếp theo Apollo xạ thủ cung bạc từ xa; các nữ thần do xấu hổ đều ở nhà. Tới nơi tất cả dừng bước trước ngưỡng cửa, hàng bất tử từng ban hồng ân cho thế nhân. Vừa nom thấy mạng lưới diệu kỳ, tác phẩm nghệ thuật tuyệt vời Hephaistos sáng tạo, thần linh nhóm hạnh phúc phá ra cười ngẩn ngật. Liếc nhìn vị bên cạnh một vị thốt lời: “Gieo gió gặp bão! Rùa tóm cổ thỏ! Nực cười châu chấu đá xe, tưởng rằng chấu ngã ai dè xe nghiêng! Hephaistos di chuyển chậm chạp đuổi kịp Ares, thần linh nhanh bước hơn hết trên núi Olympos! Què quặt dùng diệu kế Hephaistos đưa vào bẫy. Bởi thế thủ phạm phải trả giá cửa cổ cho việc gian dâm ngoại tình.”

Lời bàn đại loại là thế. Công tử Chúa tể, Apollo quay sang nói với Hermes: “Ê, Hermes, công tử Chúa tể, lệnh sứ truyền điệp, dẫn đường chỉ lối, ban phát điều lành, hiền đệ có e ngại, mặc dù bị xích chặt không tài nào cựa quậy, nằm trên giường ngủ với Aphrodite vàng óng không?” Vừa nghe lệnh sứ rạng rỡ liền đáp: “Ô! Lạy Trời! Đại huynh Apollo, xạ thủ từ xa, tiểu đệ chỉ mong có bấy nhiêu thôi! Cho dù xích nhiều gấp ba lần trói chặt, cho dù

nam thần, nữ thần các huynh, các tử đứng nhìn cũng không sao, tiểu đệ sẵn sàng, vui vẻ nằm ngủ với Aphrodite óng vàng!” Lời chưa dứt tiếng cười đã nổ như ngô rang lan nhanh trong hàng bất tử. Chỉ có Poseidon không nhếch mép; hải thần tiếp tục năn nỉ nghệ thần thượng thặng Hephaistos kéo lưới thả Ares. Hải thần cao giọng nói lời như có cánh bay xa: “Thôi tha cho gã, ta hứa với hiền đệ gã sẽ đền trả đúng cách và đầy đủ như hiền đệ đòi hỏi trước mặt thần linh bất tử.”

Thần linh què quặt lưng danh đáp: “Ồ, thúc phụ Poseidon, rung chuyển trái đất, xin đừng ép buộc tiểu đệ! Hứa hẹn với kẻ chây nợ khác nào nước đổ lá khoai! Làm sao tiểu đệ có thể xích thúc phụ trong khi thần linh bất tử đứng nhìn nếu Ares vãn vẹo, uốn éo thoát xiềng chạy trốn?”

Poseidon rung chuyển trái đất tiếp lời: “Hephaistos, nếu Ares lẩn trốn, không chịu đền trả, ta sẽ đích thân thanh toán cho hiền đệ.”

Thần linh chân què tiếp lời: “Thưa, đề nghị hảo ý như thế tiểu đệ không thể và không dám từ chối thúc phụ.”

Dứt lời Hephaistos nhanh tay lấy sức mở lưới. Thoát khỏi chuỗi xích quá cứng, quá chặt, cặp tình nhân nhảy quãng, tẩu thoát, chàng tới Thrace, nàng hay cười đến Paphos trên đảo Cyprus, nơi nữ thần có đền thờ thiêng liêng, bàn thờ hương thơm ngào ngạt. Tới nơi Mỹ Thần không những tắm gội lại còn thoa dầu tuyệt diệu như nụ hoa chớm nở trên tứ chi thần linh bất tử. Sau đó Mỹ Thần mặc cho xiêm y lỏng lẻo lấy nhìn là mê mẩn tâm thần. Ca khúc thi sĩ ca công lưng danh biểu diễn là thế. Lắng nghe Odysseus cảm thấy mê mẩn, thích thú trong lòng, khán giả người Phaiakian, thợ biển lưng danh, tay chèo dạn dĩ cũng vậy.

Sau ca khúc Alkinoos bảo con trai Halios và Laodamas ra vũ, chỉ hai người với nhau, vì không có ai địch nổi cặp này. Hai người nâng trái banh xinh xắn màu huyết dụ nghệ nhân tài hoa Polybos sáng tạo, người này ngửa về đằng sau tung lên trời mây u ám, người kia nhảy lên cao đưa tay bắt trước

khi chân chạm đất. Sau khi biểu diễn tài nghệ qua trò chơi tung ném trái banh lên cao hai người khiêu vũ, bước chân thoăn thoắt tráo đổi trên mặt đất sản sinh hạt lúa nuôi sống thể nhân; thanh niên đứng ven vũ đài đánh nhịp hòa theo, âm thanh dồn dập dâng cao. Đúng lúc đó Odysseus quay sang nói với Alkinoos: “Bẩm Hoàng thượng, hoa vinh quang trước mắt toàn dân, ngài vừa cho hay vũ nhân quý quốc thuộc hàng tuyệt hảo. Ý kiến quả thật chí lý. Nhìn họ biểu diễn tiện nhân ngạc nhiên vô cùng.”

Lời khen khiến Alkinoos cường tráng, oai nghiêm hả dạ, ông tức thì quay sang nói với bảy tôi ham chèo ưả biển: “Hoàng thân và thủ lĩnh người Phaiakian, hãy lắng nghe. Quả nhân thấy khách lạ có nhận xét rất ư thâm thúy, rất đổi ý nhị. Bởi thế, như thường lệ, ngô bối sửa soạn tặng phẩm chia tay sao cho thích hợp tinh thần hiếu khách! Dân ta có mười hai quân vương lừng danh, mười hai thủ lĩnh quyền uy, kể cả quả nhân số lượng là mười ba. Rất mong mỗi người biểu khách lạ áo choàng mới, tu-ních mới và một talăng vàng ròng. Ngô bối hãy mau mau gom góp quà tặng, trao tay lúc khách lạ đến dự tiệc lòng dạ thư thái, hân hoan. Riêng Euryalos phải thân chinh xin lỗi và cũng trao quà tặng, vì nhận xét khiếm nhã, ngôn từ cộc cằn!”

Tất cả tán đồng ý kiến, đồng thời ra chỉ thị. Quân vương nào cũng sai lệnh sứ về nhà lấy tặng phẩm. Euryalos đứng lên phát biểu: “Kính thưa Thánh thượng, uy quyền hơn hết đối với nhân dân, hạ thần xin tạ lỗi với khách lạ như Thánh thượng phán chỉ. Hạ thần hân hoan tặng khách lạ kiếm này, kiếm đồng, đốc bạc, bao ngà mới khắc, quý giá vô cùng.” Dứt lời thanh niên đặt kiếm nạm bạc vào tay Odysseus, rồi ngỏ lời như có cánh bay xa: “Tạm biệt, khách lạ khả kính. Lời thô bạo vô tình thốt ra, rất mong phong ba cuốn thổi bay đi. Xin thần linh trợ giúp, bao che khách lạ trở về quê hương, nhìn lại hiền thê, vì đã sống cuộc đời quá ư cực nhọc xa cách thân nhân.”

“Quý hữu,” Odysseus đầu óc mẩn duệ đỡ lời, “tiện nhân cũng đền đáp lời lẽ ân tình xin vui lòng đón nhận. Cầu mong thần linh ban hồng ân cho quý

hữu. Tiện nhân rất đổi hy vọng quý hữu sẽ không tiếc nuôi kiếm báu trao tay cùng lời tạ lỗi.” Vừa nói Odysseus vừa choàng kiếm nạm bạc qua vai. Hoàng hôn xuống, mặt trời chìm dần, tặng phẩm lộng lẫy sẵn sàng, lệnh sứ con nhà quyền quý mang về cung điện. Hoàng tử quân vương bề thế thay nhau đón nhận đem vào chất đống trước mặt hoàng hậu khả kính. Alkinoos cường tráng, hiên ngang dẫn đường. Tới nơi mọi người vào an vị trên ghế bành. Alkinoos quyền uy cất tiếng gọi Arete: “Ái khanh, đem chiếc rương hết sức lộng lẫy ra đây, bỏ vào đó chiếc áo choàng mới, chiếc tu-ních mới làm quà tặng của riêng khanh. Sau đó lấy vạc đồng đặt lên bếp đun nước để khi tắm xong, nhìn tặng phẩm quân vương Phaiakia mang tới gói bọc chỉnh tề, khách lạ vào bàn thoải mái, vừa thưởng thức món ăn vừa lắng nghe ca khúc thi sĩ ca công biểu diễn. Phần mình quả nhân sẽ tặng chiếc cúp bằng vàng tuyệt mỹ để khách lạ suốt đời tưởng nhớ mỗi khi rẩy rượu trong đại sảnh dâng cúng Chúa tể và thần linh.”

Vừa nghe Arete tức thì ra lệnh tỳ nữ để kiềng ba chân trên bếp. Tỳ nữ đặt vạc, đổ đầy nước, đem củi nhóm đun. Lửa bắt đầu liếm quanh bụng vạc, nước bốc hơi. Cùng lúc Arete mang từ phòng trong ra ngoài chiếc rương xinh xắn thân tặng khách lạ, bên trong bà để tặng phẩm lộng lẫy, quần áo, đồ vàng người Phaiakian kính biểu. Cộng với số này là phần mình, bà thêm chiếc áo choàng, chiếc tu-ních phẩm chất tuyệt vời. Sau đó bà cất tiếng nói với Odysseus lời như có cánh bay xa: “Nhớ! Để ý nắp rương, buộc dây thật chặt, kéo trên đường về ngủ li bì, khi thuyền sơn đen đưa khách lạ ra đi, có kẻ năng mất.”

Vừa nghe lời dặn dò Odysseus từng trải bấy lâu liền ấn mạnh nắp rương, buộc chằng gọng gàng, thắt nút cẩn thận đúng như yêu phụ Circe có lần chỉ bí quyết. Sau đó một lát quần gia bảo đi tắm. Vào bồn tắm, nhìn nước bốc hơi Odysseus cảm thấy thích thú, vì bấy lâu không nếm mùi tiện nghi kể từ khi rời tư thất Calypso mái tóc điểm lệ, nơi lúc nào cũng được chăm nom, săn sóc như thần linh. Tỳ nữ tắm xong, thoa dầu, mặc cho tu-ních mới, áo choàng mới, Odysseus rời bồn tắm ra ngồi cùng thanh niên đang thưởng

thức rượu vang. Đúng lúc đó Nausikaa, sắc đẹp trời ban, dừng bước trước cột lớn nâng đỡ mái nhà vòm cung. Đưa mắt quan sát khá lâu nom thấy Odysseus nàng ngạc nhiên. Cất tiếng lời như có cánh bay xa nàng thỏ thẻ: “Tạm biệt, khách lạ, thương lộ bình an! Về tới quê hương đừng quên tiện phụ. Bởi nhờ tiện phụ khách lạ không vĩnh biệt cõi đời!”

“Nausikaa, ái nữ quân vương Alkinoos hào hiệp,” Odysseus tức trí đa mưu tiếp lời, “tiện nhân cầu xin Chúa tế thần sấm, phu quân Hera, phù hộ lên đường và nhìn thấy ngày về. Nếu Chúa tế thương tình, về tới đó còn sống ngày nào tiện nhân sẽ nguyện cầu trình nữ ngày đó như cầu nguyện thần linh! Vì nhờ giai nhân tiện nhân không nhắm mắt già từ trần thế!”

Dứt lời Odysseus mang ghế ngồi cạnh quân vương Alkinoos. Mọi người bắt đầu thưởng thức món ăn và pha rượu uống. Lệnh sứ dẫn thi sĩ ca công Demodokos dân chúng ái mộ đi vào. Lệnh sứ để thi sĩ ca công ngồi giữa thực khách, lưng quay lại cột cao. Đúng lúc đó cắt một phần xương sống heo rừng răng trắng, hai bên đầy mỡ, vẫn còn nhiều chưa ăn hết, Odysseus vừa gọi lệnh sứ vừa nói: “Ê, đem phần này để Demodokos thưởng thức, kèm lời chào hỏi thân tình từ người bất hạnh! Trên đời khắp nơi ai cũng quý mến, kính trọng thi sĩ, vì Thi Thần đã truyền dạy thi ca lại thương yêu hàng ngũ thi nhân khôn kể!”

Lệnh sứ cầm miếng thịt trao Demodokos, thi sĩ ca công vui vẻ đón nhận. Thực khách đưa tay với món ăn thơm ngon bày trước mặt. Lúc mọi người ăn uống thỏa thuê, Odysseus mưu trí mới ngỏ lời với thi sĩ ca công: “Demodokos, trong hàng thế nhân tiện nhân kính mến thi sĩ hơn cả, chắc hẳn nhờ Thi Thần, ái nữ Chúa tế, hoặc Apollo truyền dạy nghệ thuật, nên ca hát, kể chuyện số phận hàng quân Achaian, chiến công họ thực hiện, gian khổ họ chịu đựng hay đến thế, người xem có cảm tưởng thi sĩ đích thân tham dự, chứng kiến tường tận hay nghe người khác thuật lại. Nhưng thôi bây giờ thay đổi đề tài, thi sĩ cất tiếng ca kể cho mọi người nghe chiến thuật ngựa gỗ, Epeios thực hiện nhờ Athena trợ giúp, Odysseus mưu trí tìm cách

đem vào mai phục trong bụng đầy chiến binh sẵn sàng cướp phá thành Troa. Nếu thi sĩ kể lại đúng sự thật, tiện nhân sẽ tuyên bố lập tức ngay đây, trước mặt mọi người thần linh đã ban cho thi sĩ thiên tài ca hát.”

Odysseus dứt lời. Lắm bầm cầu khẩn thần linh, thi sĩ khai khúc cất lời kể chuyện. Thi sĩ chọn cảnh sau khi đốt trại xuống thuyền quân Argive rời bờ ra khơi; Odysseus và nhóm chiến binh núp trong bụng ngựa gỗ để ở quảng trường, người Trojan hò hục kéo vào thành. Ngựa gỗ đứng lù lù, người Trojan xúm quanh bàn tán vòng vo. Không biết giải quyết thế nào tất cả đề nghị ba cách: lấy thương bọc đồng đâm thủng thân gỗ; kéo lên đỉnh đồi xuống chân núi; giữ tại chỗ như phẩm vật tráng lệ dâng cúng để thần linh nguôi giận. Rút cuộc họ chấp nhận cách cuối cùng. Nào ngờ định mệnh run rủi họ sẽ tiêu vong khi thành Troa đón nhận ngựa gỗ khổng lồ chứa trong bụng nhóm quân Argive tinh nhuệ đem chết chóc, chém giết cho người Trojan.

Thi sĩ tiếp tục ca hát kể chuyện chiến binh Achaian rời nơi mai phục sâu hoắm nhảy ra khỏi ngựa gỗ làm cỏ thành Troa, phân tán khắp phố phường cướp phá; Odysseus như thần linh chiến tranh Ares cùng Menelaos hung hăng kéo tới nhà Deiphobos; đến nơi Odysseus lâm trận, giao chiến ác liệt, rùng rợn, cuối cùng cũng chiến thắng nhờ Athena bất khuất trợ giúp. Nhưng trong khi thi sĩ lừng danh ca hát đề cao chiến công, Odysseus xúc động khôn xiết, lòng buồn da diết, lệ tuôn dồn dập. Odysseus khóc như thiếu phụ nước nở quỳ gối, vung tay ôm xác chồng yêu quý vừa gục trước chiến lũy và nhân dân, chiến đấu cứu nguy thành phố cùng con cái thoát khỏi ngày tàn khốc, bi thương. Nàng thấy chồng thờ hồn hển, giãy giụa chết dần; nàng ôm chặt vừa rên la vừa than vãn ai oán. Nhưng kẻ thù tiến tới cầm thương phang mạnh trên vai, trên lưng, lôi đi bắt làm nô lệ, bắt lao động nhọc nhằn, cặp má tàn phai vì đau khổ đáng thương. Đáng thương chẳng kém lúc này là lệ cũng ứa đầy tròng mắt, ướt đầm làn mi. Odysseus tìm đủ cách che giấu không để ai nhìn. Chỉ có Alkinoos nghi ngờ, nom thấy; ngồi bên cạnh quân vương nghe tiếng thở dài não nuột. Ông lập tức nói với người quý chèo yêu

biển: “Thủ lĩnh và hoàng thân người Phaiakian, lắng nghe! Thôi đủ rồi, Demodokos ngừng biểu diễn cây đàn muôn điệu; chủ đề ca khúc nhiều người không ưa. Quả nhân thấy từ lúc ngô bối vào tiệc, thi sĩ ca công thiên phú trời nhạc, khách lạ ngồi đây bật khóc nức nở, thốn thức khôn ngừng, rên rỉ thảm thiết. Chắc hẳn nỗi buồn cay đắng tràn ngập cõi lòng. Vậy, thi sĩ ca công dừng tay, mọi người mới có thể vui vầy, chủ cũng như khách. Nếu thế thú vị biết bao! Vì khách lạ khả ái, ngô bối hiện diện ở đây tổ chức họp mặt chia tay, tặng phẩm quý báu trao tặng theo tình thân hữu. Với người có chút nhận thức thông thường, biết phân biệt phải trái, sinh ra mang nặng tấm lòng, chủ và khách gần gũi như anh em.”

“Và bây giờ đến lượt khách lạ, đừng vì lý do khôn khéo mà giữ lời không đáp câu quả nhân ướm hỏi. Thành thật, thẳng thắn vẫn hơn. Xin cho biết quý danh ở nhà thân mẫu, thân phụ, bằng hữu trong thành phố, ngoài làng quê thường gọi. Xét cho cùng không ai, dù quý phái hay bình dân, ra đời không có tên; ai chào đời bố mẹ cũng đặt tên để gọi. Cũng mong khách lạ cho hay từ đâu tới, dân nào, thành phố nào để thuyền quả nhân, do lý trí lèo lái, sử dụng khôn ngoan, dự tính hải trình chính xác đưa khách lạ trở về. Vì thuyền Phaiakian không có hoa tiêu hoặc bánh lái như thuyền nơi khác. Thuyền ngô bối do thiên tính biết tay chèo ghì, muốn gì. Thuyền ngô bối biết mọi thành phố, mọi miền đất trù phú khắp địa cầu. Lặn trong mây mờ hay sương mù thuyền ngô bối lướt vun vút trên mặt biển bao la, không sợ vỡ, không sợ chìm.”

“Tiện đây quả nhân nói khách lạ hay đe dọa quả nhân biết do thân phụ Nausithoos thường kể: Poseidon căm giận vì ngô bối chuyên chở mọi người đến nơi an toàn, không gây tai nạn cho ai. Hải thần nói thế nào cũng có ngày khi thuyền bền chắc của người Phaiakian quay về sau chuyến vượt biển mù sương, hải thần sẽ đánh tan, rồi chất núi bịt lối vào thành phố. Lão vương nói thế. Rất có thể hải thần sẽ ra tay hoặc để đó chưa đụng tới. Khi nào muốn là hải thần quyết định. Nhưng thôi bây giờ hãy nói và kể cho ngô bối hay hết sự thật. Trong khi lênh đênh trôi dạt vào đâu? Tới vùng đất nào

có người ở? Đến thành phố nào, dân trong đó ra sao? Gặp dân dã man, bộ lạc thù nghịch không biết phải trái hay rơi vào chỗ người hiền lành, tử tế, hiếu khách, tôn kính thần linh không? Đồng thời giải thích cho ngô bối biết buồn nào khiến khách lạ ứa lệ khi nghe kể chuyện đau thương về hàng quân Argive, Danaan và thành Troa sụp đổ. Chuyện đó thần linh chịu trách nhiệm: lấy đời con người dệt thảm họa thành thi ca để thế hệ mai sau ca hát, ngâm vịnh. Biết đâu dưới chân tường thành Troa, do liên hệ hôn phối, khách lạ chẳng có thân nhân can trường gục chết, con rể hoặc bố vợ? Thân hữu quý mến sau người cùng máu mủ, cùng gia đình? Hay đồng đội gan dạ hào hiệp, tận tình với khách lạ? Bởi người bạn tâm đầu ý hợp cũng quý mến, thân thương chẳng kém người anh em ruột thịt!”

Odysseus và Elpenor dưới âm phủ

(Hình trên chiếc bình bầu dục hai quai, tác phẩm của họa sĩ vùng Lykaon, tìm thấy khoảng 430 TCN, Boston, U.S.A.)

Vừa thấy đương sự, lệ ứa khôn cầm, tiên nhân xúc động thương hại. cất tiếng gọi vọng qua tiên nhân nói lời như có cánh bay xa: “Elpenor, tới đây làm gì, vùng đất sương mù âm u? Đi bộ mà người nhanh hơn ta chèo thuyền!” (11.55-58).

Khúc 9

Odysseus trầm khéo ngàn khôn hăng giọng đáp lời: “Bẩm quân vương Alkinoos quyền uy, vinh quang chói lọi toàn dân tự hào, nghe thi sĩ như thi sĩ hiện diện ở đây ca hát quả thật thú vị, giọng như giọng oanh vàng thỏ thẻ, réo rắt, dịu dặt tuyệt vời. Trong thâm tâm tiện nhân cảm thấy chẳng gì thích thú cho bằng thấy mọi người vui vẻ, tươi cười, thực khách an tọa thoải mái theo hàng trong đại sảnh để tai lắng nghe thi sĩ phô diễn, bàn trước mặt đầy thịt, đầy bánh mì, bồi tửu chạy quanh mang rượu lấy từ bình rót đầy từng cúp. Theo chỗ tiện nhân nhận xét như vậy là tuyệt hảo, cuộc đời tươi đẹp, sung sướng vô cùng!... Nhưng lòng riêng xúc động Hoàng thượng muốn biết vì sao tiện nhân buồn đến thở dài, nhỏ lệ, rên rỉ khôn nguôi. Ôi chao! Nếu kể chuyện đời mình, tiện nhân bắt đầu, kết thúc chỗ nào bây giờ? Vì buồn rầu, đau khổ thần linh trên trời dành cho nhiều vô kể. Tuy nhiên, bắt đầu xin kể tên mình, hy vọng Hoàng thượng nhớ để sau này, nếu thoát khỏi ngày thảm thương, tiện nhân vẫn là thân hữu, mặc dù nhà ở cách đây khá xa!”

“Thưa, tiện nhân tên là Odysseus, con ông Laertes, đâu đâu cũng biết mưu lược tiện nhân thực hiện, nhờ thế tên tuổi vang dội trời cao. Nhà tiện nhân ở dưới bầu trời Ithaka, chan hòa ánh nắng, nhìn thấy từ xa. Trên có ngọn núi đỉnh nhô cao, Neritos hiện hình lồ lộ, lá cây rung rinh theo gió. Xung quanh

là đảo quây quần gần nhau, Doulichion, Samos, Zakynthos cây cối um tùm. Nhưng Ithaka thấp và xa hơn cả, mãi tí ngoài khơi nằm chếch hướng tây, nơi âm u mặt trời chìm lặn, đảo khác cách xa quay về hướng đông, chỗ bình minh và vầng dương xuất hiện. Đất khô cằn, sỏi đá, song nuôi sống bầy con gan dạ. Đất đó dầu vậy tiện nhân thấy không nơi nào thi vị, ngoạn mục cho bằng!”

“Yêu mị Calypso giữ ghệt trong động vòm cung vì muốn lấy làm chồng. Yêu phụ Circe phù thủy đảo Aiaia giam lỏng trong cung điện do cũng muốn lấy làm phu quân! Nhưng cả hai không toại nguyện, lòng riêng tiện nhân không muốn dù chỉ một lúc ngăn ngui. Bởi thực tình mà nói không gì thú vị bằng quê hương, bằng cha mẹ, bằng thân nhân; sống tha hương trên xứ lạ quê người trong nhà giàu có thử hỏi để làm gì? Nhưng thôi, vì Hoàng thượng muốn biết, tiện nhân xin kể hải trình thâm trầm, hải hùng Chúa tể bắt gánh chịu khi rời đất Troad trở về.”

“Vẫn gió đó, ngọn gió đưa tiện nhân từ thành Troa tới thành Ismaros thuộc dân Kikon. Tiện nhân cướp thành phố, giết dân trong đó. Chiếm của cải, bắt phụ nữ nhiều vô kể ngô bối chia đều để không người nào thiếu phần thua thiệt, ra đi cần nhẫn, trách móc. Sau đó tiện nhân nói với đồng đội phải mau mau rút lui, càng sớm càng tốt. Nhưng xuân động quá đồng đội không nghe. Thay vì thế rượu vang thừa, gia súc lắm họ uống tì tì, hạ cừu, giết bò sừng cong, bước đi ì ạch ngay trên bãi biển. Trong khi đó người Kikon đi tìm lát giếng ở sâu trong đảo kể lẽ nông nổi khốn đốn, kêu gọi trợ giúp, vừa đông vừa giỏi, huấn luyện thuần thục giao chiến trên xe, tác chiến trên bộ khi tình thế đòi hỏi. Sáng sớm tinh mơ kéo tới đông như lá, nhiều như hoa mùa xuân họ tấn công ngô bối. Tai họa định mệnh khủng khiếp đẩy đưa, than ôi, Chúa tể bắt gánh chịu như sóng triều dồn đổ lên đầu lên cổ đồng đội cùng tiện nhân. Tập trung thành hàng, đội hình san sát, họ khai chiến gần thuyền lướt sóng; thương mũi đồng lao vun vút. Suốt buổi sáng tới lúc ánh nắng ban ngày dần dần trở nên gay gắt, ngô bối gan dạ cầm cự, phòng tuyến nguyên vẹn, mặc dù họ đông đảo gấp bội; nhưng lúc mặt trời

bắt đầu xế bóng, lúc nông phu tháo ách cho bò, quân Kikon thắng thế bẻ gãy đội hình, đẩy lui, áp đảo quân Achaian. Trên mỗi thuyền sáu đồng đội xà-cạp gọn gàng tử trận; số còn lại lẩn tránh tử thần và định mệnh tìm đường tẩu thoát.”

“Rời nơi đó ngô bồi ra khơi, buồn rười rượi, buồn vì mất đồng đội thân thương, song vui do bản thân thoát chết. Dầu thế tiện nhân không để thuyền mũi cong lên đường chùng nào chưa có người cất tiếng gọi ba lần từng đồng đội bất hạnh gục chết trên cánh đồng dưới tay quân Kikon. Đúng lúc đó Chúa tể thu thập mây trời xua gió từ hướng bắc ào ào đổ tới; màn tối từ trên trời buông thấp bao trùm mặt đất và biển cả. Vì gió thuyền chòng chành, hết ngoi lên lại ngụp xuống, gió thổi mạnh xé cánh buồm tả tơi. Vì sợ chết ngô bồi hạ buồm xuống boong, cố hết sức khua chèo đưa thuyền trở trụ vào bờ. Ngô bồi dừng lại đất liền hai ngày, hai đêm, thân thể rã rời, lòng dạ lo lắng khôn xiết. Sáng ngày thứ ba Rạng Đông mái tóc điểm lệ vừa xuất hiện, ngô bồi dựng cột buồm, căng buồm trắng, ngồi vào chỗ trên boong. Gió và đà thủ giữ thuyền chạy thẳng. Tiện nhân có thể trở về xứ sở bình yên vô sự nếu lúc bọc mũi Maleia, mặt biển, sóng biển, gió bắc không hòa nhau đẩy mạnh, dòn thổi lạc hướng đưa qua Kythera.”

“Chín ngày ròng rã luồng gió ác hại xua đuổi tiện nhân lao vun vút trên biển đầy cá. Ngày thứ mười ngô bồi tới đất người sống bằng hoa, gọi là dân ăn hạt sen. Ngô bồi lên bờ kiểm nước. Tay chèo vội vàng dùng bữa ngay bên thuyền. Ăn uống xong tiện nhân chỉ định mấy đồng đội vào sâu bên trong xem dân sở tại thế nào, hai người thực hiện nhiệm vụ với người thứ ba làm lệnh sứ. Mới lên đường chẳng bao lâu họ gặp người ăn hạt sen. Lúc chạm mặt không tỏ ý định thủ tiêu đồng đội tiện nhân, thay vì thế họ cho mỗi người chút hạt sen nếm thử. Ăn hạt bụi bụi, ngọt ngọt người đi sẽ không muốn trở về kể tin tức. Họ chỉ muốn ở lại với thổ dân, ngắt hái hoa sen, quên hẳn đường về. Tiện nhân phải dùng vũ lực ép quay về thuyền rỗng không, suốt đường họ khóc rưng rức, lên boong tiện nhân trói chặt bỏ nằm dưới ghế. Sau đó tiện nhân ra lệnh số còn lại mau mau lên thuyền sửa

soạn ra đi, vì sợ có đứa lại ăn hạt sen không nghĩ tới trở về. Họ lên boong tức thì, ngồi vào chỗ cầm chèo, cùng lúc khua mái chém sóng bạc đầu.”

“Ngô bối rời đất đó, dong buồm ra đi, lòng buồn hiu hắt. Ngô bối tới đất người Cyclop to lớn, hung dữ, bất trị, không bao giờ khua tay trồng trọt, cày cấy mà cứ để mọi việc thần linh bất tử lo toan. Không gieo, không trồng họ nghiêm nhiên thụ hưởng mùa màng; lúa mì, lúa mạch, giàn nho trái trĩu xum xuê phát triển cùng nước mưa từ trên trời đổ xuống để sản xuất rượu vang. Dân Cyclop không có hội đồng làm luật, và cũng không san định luật pháp. Thay vì thế họ sống trong động sâu hoắm trên núi cao, trong đó mỗi người là một luật gia đặt luật lệ cho vợ con noi theo, không ai màng tới hàng xóm láng giềng.”

“Không xa và cũng không gần bến đậu đất này có hòn đảo màu mỡ. Bên trong đầy bụi rậm, cây cối trĩu mọc um tùm, cơ man nào là dê, toàn dê rừng, sinh sôi nảy nở không ngừng. Vì con người chưa đặt chân đến, thợ săn cũng chưa bước tới băng rừng, leo núi xua đuổi chúng. Không quen với gia súc, cày bừa, hòn đảo nằm im triền miên. Không gieo hạt, không trồng cây, bởi thế quanh năm đất này chỉ có dê be be, không có dấu vết, bóng dáng con người. Dân Cyclop không có thuyền mũi đỏ; họ cũng không có thợ đóng thuyền cân bằng làm phương tiện đi xa, hết bến này đến cảng nọ, như thương nhân vượt biển trao đổi hàng hóa, buôn bán với nhau. Nếu có người như vậy đảo sẽ trù phú vô cùng. Đất này không nghèo, trái lại có thể trồng trọt, cày cấy theo mùa. Dọc bờ biển nước xám xanh nhan nhản đồng cỏ xanh rì, nho trĩu tràn trề, cày cuốc dễ dàng, họ có thể gặt lúa mỗi vụ, vì đất cái vô cùng phì nhiêu. Hòn đảo còn có bến đậu an toàn, thuyền vào không cần cột dây, thả neo hoặc kéo cáp; tay chèo chỉ việc đưa thuyền lên bãi cát chờ lúc thuận tiện và gió thổi đúng hướng. Sau hết đầu bến đậu lại có suối nước mát rượi từ hang đá đổ ra chảy vào rừng bạch dương lá rung rinh. Ngô bối đổ bộ ở đó. Chắc hẳn có thần linh đưa lối dẫn đường ngô bối di chuyển dưới màn đêm âm u vì chẳng nhìn thấy gì trước mặt. Thuyền chìm trong sương mù dày đặc, trên cao vì mây che mặt trăng lơ lửng lơ mờ không tỏa

sáng. Không người nào nhìn thấy đảo, và cũng không nom thấy đợt sóng cao ngất đổ vào bờ đá trước khi thuyền lao lên bãi cát. Thuyền lên hẳn hoi ngô bồi mới hạ buồm. Sau đó ngô bồi nhảy lên bờ nằm ngủ chờ ánh sáng ban mai.”

“Rạng Đông non trẻ ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, ngô bồi rảo quanh quan sát hòn đảo, thích thú đến ngây ngất trước những gì nhìn thấy. Đúng lúc đó dường như muốn cho đồng đội tiện nhân món ăn, nữ thần sơn lâm, ái nữ Chúa tể mang khiên thần, thả dê ăn cỏ khắp dãy núi. Vừa nom thấy, nhanh như chớp, ra ngay thuyền lấy cung cánh cong, thương cán dài, chia thành ba nhóm, ngô bồi bắt đầu bắn hạ. Chỉ một lúc thần linh đã cung cấp cho ngô bồi khá nhiều. Chia ra mười hai thuyền mỗi thuyền được chín dê, riêng thuyền tiện nhân họ dành mười dê. Do vậy suốt hôm đó tới lúc mặt trời chìm xuống biển ngô bồi ngồi nhâm nhi vang dịu ngọt, nhắm nháp thịt nướng ê hề! Dưới thuyền còn vang ngô bồi uống chưa hết. Bởi lúc chiếm thành của dân Kikon, đồng đội nào cũng đổ đầy bình dự trữ để trên giá. Ngồi đó để mắt nhìn đất người Cyclop gần kề ngô bồi thấy ánh lửa, khói bếp; ngô bồi nghe tiếng người, tiếng cừu, tiếng dê. Mặt trời lặn, màn đêm buông, ngô bồi ngả lưng nằm ngủ trên bờ biển sóng vỗ dạt dào. Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, tiện nhân tập hợp đồng đội. Tiện nhân nói với mọi người: ‘Quý hữu, bây giờ tất cả ở đây, ta xuống thuyền với mấy tay chèo xem dân đằng kia thế nào, hung dữ, dã man, táo tợn, hiền lành, hiếu khách hay tôn kính thần linh.’

“Dứt lời tiện nhân bảo tay chèo lên boong, tháo cáp, nhổ neo. Họ lên thuyền tức thì, ngồi vào chỗ cầm chèo, cùng nhau khua mái chém nước xanh lơ. Đảo không xa đất liền bao nhiêu. Tới mồm cực xa, gần ngay mặt biển, ngô bồi thấy hang cao, cửa vào phía trên treo vòng nguyệt quế. Chỗ này là chỗ ban đêm dùng nhốt cừu và dê. Quanh miệng là sân rộng với tường cao bằng đá tảng to lớn đào sâu xuống đất, hàng thông đỉnh chót vót, dây sồi cành rậm rạp. Đó là hang của tên khổng lồ, một mình thả đàn ăn cỏ, xa cách đồng loại, không liên hệ với ai, sống riêng biệt, coi thường luật pháp, đầu

óc chỉ nghĩ tới chuyện bắt lương. Quái vật khủng khiếp! Y không giống người ăn bánh mì hằng ngày, mà giống đỉnh núi đầy cây cao, đứng trơ trọi một mình tách biệt tất cả.”

“Tới đây tiện nhân bảo đồng đội gan dạ ở lại canh thuyền, không rời bãi cát, nhưng tiện nhân chọn mười hai tay xuất sắc tiếp tục hành trình. Tiện nhân mang theo túi da dê đựng rượu vang đen đậm, dịu ngọt Maron công tử Euanthes thân tặng. Lão nhân là tu sĩ thờ phụng Apollo, thần linh thủ hộ Ismaros, do kính trọng chức vị, ngô bối tha mạng bản thân, quý tử và phu nhân. Lão nhân sống giữa rừng cây um tùm dâng hiến Phoibos Apollo. Lão nhân cho tiện nhân nhiều phẩm vật quý giá: bảy ta-lăng vàng ròng, chiếc liễn pha rượu bằng bạc, và còn chiết ra mười hai bình rượu vang dịu ngọt, nguyên chất, uống vào thú vị đáo để. Giữ kín từ lâu gia nhân, tỳ nữ không biết, ngay cả người trong nhà, trừ lão nhân, hiền thê và quản gia. Thường thức vang đỏ pha mật ong lão nhân thường pha một cúp vang với hai mươi cúp nước, mùi thơm bốc lên từ liễn đựng tuyệt vời không sao tả xiết, những lúc như thế không ai có thể nín lòng nhin nổi! Tiện nhân đổ vang đầy túi da dê, đồng thời mang theo túi thức ăn. Vì lòng nổi máu anh hùng tiện nhân chỉ muốn trực diện sinh vật man rợ, to lớn, hung dữ, coi thường luật lệ đối với thể nhân và thần linh. Chẳng mấy chốc ngô bối tới hang, nhưng ngô bối không thấy y ở nhà; y chặn cừu, dê ngoài bãi cỏ. Ngô bối cứ thế đi vào, nhìn cái gì cũng thấy lạ mắt. Rổ đầy phô-mai, chuồng đầy cừu, đầy dê, mỗi nhóm theo tuổi nhốt riêng, nhóm lớn chỗ này, nhóm nhỏ đằng kia, nhóm mới sinh xa nữa. Bình, chậu, xô lớn nhỏ bằng kim loại lỗng bồng sữa tươi. Tay chèo hấp tấp năn nỉ tiện nhân trước hết cho phép lấy ít phô-mai mang đi, tiếp theo trở lại lừa thật nhanh cừu, dê ra khỏi chuồng đưa xuống thuyền, sau hết dong buồm đề sóng ra đi. Tiện nhân không đồng ý mặc dù làm vậy là hay. Tiện nhân muốn thấy chủ hang và hy vọng do hiếu khách y sẽ thân thiện cho ít quà làm duyên. Nào ngờ lúc y xuất hiện, đồng đội tiện nhân thấy ghê tởm quá chừng!”

“Ngô bối nhóm lửa, làm lễ dâng thần linh, nhấm nháp chút phô-mai. Ăn xong ngô bối ngồi trong hang chờ y trở về. Mãi mới thấy y xuất hiện, vừa xua đàn vừa mang bó củi tổ chăng để nấu bữa chiều. Vào trong hang y buông bó củi xuống đất rầm rầm. Nghe hết hồn ngô bối vội vàng lui vào hốc kín. Sau đó y lửa cừu nái, dê nái nùng nục vào khu rộng trong hang, y sẽ vắt sữa, còn cừu đực, dê đực y để ngoài sân tường vây xung quanh. Tiếp theo y nhắc tảng đá khổng lồ để đứng thẳng chặn cửa. Tảng đá khủng khiếp hai mươi hai xe bốn bánh chắc nịch cũng không thể xô dịch thế mà y bít kín lối vào. Tiếp đến y ngồi vắt sữa hết cừu đến dê thi nhau be be, y vắt có phương pháp, xong con nào trả lại mẹ con nấy. Việc đâu ra đó, y hăm đông một nửa, vắt váng sữa để vào rổ mây đựng phô-mai; phần còn lại y giữ nguyên trong thùng để sẵn sàng tới bữa ăn nếu muốn là uống. Việc hoàn tất chu đáo, thời gian không lâu, đáng vẻ thận trọng y nhóm lửa. Nhìn thấy ngô bối y hét thất thanh: ‘Khách lạ! Các người là ai? Từ đâu theo đường sóng nước tới? Tìm lối buôn bán hay lang thang trên biển rình mò như hải tặc liều mạng hăm hại người khác?’”

“Ngô bối bủn rủn chân tay. Nghe tiếng nói oang oang, nhìn thân hình đồ sộ, ngô bối hoảng hồn. Dầu vậy tiện nhân vẫn bình tĩnh tìm lời đối đáp: ‘Ngô bối là người Achaian từ đất Troad trở về, gió ngược chiều thổi mạnh, lênh đênh trên biển bao la, muốn hồi hương, song chọn sai hướng, lầm đường tới đây. Nào ngờ Chúa tể muốn vậy. Ngô bối hãnh diện là chiến binh phục vụ Agamemnon, công tử Atreus cướp phá thành Troa vĩ đại, tiêu diệt hàng quân bảo vệ, biến bản thân thành nổi tiếng lừng danh khắp vòm trời. Ngô bối trân trọng ôm đầu gối van xin, hy vọng đại nhân tỏ lòng hiếu khách hoặc cời dạ bất thiệp cho phẩm vật theo phong tục chủ nhà đãi ngộ khách lạ. Thưa, rất mong đại nhân đừng quên bốn phận đối với thần linh! Ngô bối là kẻ van xin; Chúa tể bênh vực, bao che khách lạ cùng kẻ van xin. Người là thần linh đề cao lòng hiếu khách; người luôn luôn ở bên khách lạ; với người khách lạ thuộc hàng khả kính!’”

“Tiện nhân nói thế, nhưng trái tim tàn nhẫn, y thốt lời không chút đắn đo: ‘Khách lạ, chắc hẳn người rô đại hay tới từ nơi xa xôi hẻo lánh ra lệnh bắt ta nể sợ, tôn kính thần linh! Nên nhớ người Cyclop không hề sợ Chúa tể mang khiên thần, kể cả đám thần linh hạnh phúc, vì bọn ta khỏe hơn chúng nó một trời một vực. Ta không bao giờ, vì sợ làm Chúa tể bất bình, tha mạng sống cho người, đồng hành của người, trừ phi tự mình thấy thích. Nhưng nói ta hay khi tới đây người đậu thuyền ở đâu? Mũi đảo hay gần bờ? Ta muốn biết.’”

“Y dùng lời gạt gẫm, song biết quá tiện nhân không để y đánh lừa. Tiện nhân trí trá đáp: ‘Thưa, thuyền bị nhân bị Poseidon rung chuyển trái đất đánh tan, đẩy vào mũi đất, hất lên mỏm núi phía ngoài bờ biển quý đảo, nhưng gió thổi ra khơi; chỉ có đồng hành và bị nhân suýt chết chạy thoát.’”

“Lẳng nghe, sinh vật hung ác không nói một lời. Trái lại, y nhảy quăng, đưa tay về phía tay chèo chộp cùng lúc hai mạng, cầm đầu đập xuống sàn làm như họ là chó nhỏ. Óc bắn tung tóe ướt sũng mặt đất. Chặt đứt, xé nhỏ chân tay làm bữa ăn chiều, y nhai ngấu nghiến như sư tử ngoạm mồi trên núi, không để lại tí gì, ruột, gan, thịt, tủy, xương nhả nhụi. Ngô bối than khóc giờ tay van vái Chúa tể, hải hùng trước cảnh ghê tởm. Ngô bối cảm thấy tuyệt vọng hoàn toàn! Sau khi nhét đầy bụng to như cái trống món ăn thịt người, uống sữa nguyên chất dồn xuống, y nằm thẳng cẳng đánh một giấc cùng gia súc trong hang. Đúng lúc đó tiện nhân định vận dụng can đảm, rút kiếm khỏi bao lưng lẳng bên đùi, bò tới bên cạnh, đưa tay sờ đúng chỗ, đâm nơi cơ hoành ôm lá gan. Nhưng nghĩ lại tiện nhân ngừng: kệt lại sẽ chết, và thế nào cũng chết, vì tay không không tài nào đẩy nổi tảng đá khổng lồ y lấp kín cửa hang. Ngô bối cứ thế thở dài, than vãn, ngồi chờ ánh sáng ban mai.”

“Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa ló rạng, y lại nhóm lửa, vắt sữa cừu, sữa dê, tuần tự đúng cách, xong con nào trả lại mẹ con nấy. Hoàn tất việc làm chu đáo và mau chóng, y lại tóm hai tay chèo của tiện nhân làm

thịt sữa soạn bữa sáng. Ăn xong xua gia súc mập mạp khỏi hang, y nhắc tảng đá khổng lồ khỏi cửa chẳng cần cố gắng, chẳng chút khó khăn. Rồi y để lại tức thì làm như bỏ mũi tên vào bao đựng. Sau đó, vừa la hét vừa thối còi liên hồi, y lừa gia súc lên núi. Bỏ lại một mình, lòng chỉ nghĩ trả thù, tiện nhân tìm cách bắt y đền tội, nếu qua lời cầu xin Athena sẵn lòng trợ giúp. Dự định hay nhất tiện nhân nghĩ là thế này.”

“Gần chuồng gia súc y chặt đống cây ô-liu cao ngất, y chặt lúc còn xanh, phơi khô rồi ra sẽ dùng. Để mắt nhìn ngô bối thấy cây gỗ trông như cột buồm thuyền sơn đen hai mươi tay chèo, thuyền buôn thân dài, đáy bằng đi biển xa xôi; chiều dài, bề dày gây ấn tượng khiến ngô bối mãi miết ngắm tới ngấm lui. Đến gần lấy một cây tiện nhân chặt phăng một khúc dài khoảng sáu tay đưa cho tay chèo bảo đeo vào, lóc đốt cho nhẵn nhụi. Họ làm xong, tiện nhân vót nhọn một đầu. Tiếp theo tiện nhân hơ lửa cho dẫn. Sau đó tiện nhân lùi kín trong đống phân nhàn nhán quanh hang. Cuối cùng tiện nhân bảo đồng đội rút thăm thực hiện việc làm nguy hiểm giúp một tay nhắc khúc gỗ, đâm vào mắt, xoáy thật mạnh khi y nằm ngủ li bì. Thăm rơi trúng tay chèo tiện nhân định chọn, bốn tay tất cả, nếu tính tiện nhân nhóm gồm năm người.”

“Chiều xuống. Đang chăn đàn trên núi y bèn lừa tất cả về hang lớn rộng. Không để con nào ngoài sân tường vây xung quanh, có lẽ y nghi ngờ sao đó, hoặc có lẽ có thần linh bảo làm vậy. Y nâng tảng đá khổng lồ chặn cửa, đặt đứng thẳng, rồi đóng lại. Sau đó y ngồi vắt sữa cừu, dê kêu be be, y vắt có phương pháp, vắt xong tuần tự trả con lại cho mẹ. Hoàn tất việc làm chu đáo và mau chóng, y lại nắm hai tay chèo của tiện nhân làm thịt sữa soạn bữa chiều. Đúng lúc đó hai tay ôm liền vang đập bằng gỗ ô-liu tiện nhân mạnh dạn bước tới ngô bối: ‘Thưa Cyclop, dùng chút vang tráng miệng sau khi ăn thịt người, đại nhân sẽ thấy vang ngô bối ủ trên giá trong thuyền thuộc loại ngon thế nào! Bỉ nhân mang rượu lễ trân trọng mời nếm thử, hy vọng đại nhân động lòng trắc ẩn giúp cho đường về. Nhưng nổi cơn thịnh

nộ dùng dùng đại nhân khiến bỉ nhân hết hồn! Cư xử kỳ lạ như vậy làm sao đại nhân hy vọng có người hạ gót đến thăm?”

“Tiện nhân dứt lời. Y cầm liễn vang uống ừng ực. Hương vị thơm tho khiến thích thú khôn xiết y ề à hỏi: ‘Vui lòng cho chút nữa, nói ta hay ngay bây giờ, liền ở đây tên là gì, ta sẽ có tặng phẩm khiến người vui lòng. Người Cyclop cũng có rượu vang chúng ta tự tay chế tạo từ nho chùm trồng trên đất màu mỡ, chín nở dưới mưa Chúa tế ban phát, nhưng vang của các người đúng là thần tửu và thực phẩm thần linh.’”

“Y nói thế. Tiện nhân đưa liễn nữa đầy vang óng ánh. Tiện nhân đưa ba lần; ba lần như tên cuồng y uống cạn. Cuối cùng lúc vang đã ngấm làm đầu óc mê loạn, tiện nhân mới nói nhỏ nhẹ, dịu dàng: ‘Bẩm Cyclop, đại nhân hỏi bỉ nhân tên là gì, xin thưa. Nhưng đổi lại xin cho bỉ nhân phẩm vật đại nhân đã hứa. Tên bỉ nhân là Vô Danh. Vâng, thưa đó là tên bố mẹ, bạn bè thường gọi.’”

“Nghe nói thế trái tim tàn nhẫn ậm ừ đáp: ‘Ờ! ta sẽ ăn thịt cả bọn trước, xong rồi ta sẽ ăn thịt Vô Danh sau. Đó là tặng phẩm ta dành cho người, khách lạ!’”

“Vừa dứt lời lết chân bước đi loạng choạng ngã ngửa nằm vật xuống sàn, cần cổ nùng nục ngoẹo sang bên, y thiếp ngủ li bì. Cơn say dần vật, ợ liên hồi, y nôn thốc nôn tháo, rượu vang đổ ra như suối trộn với thịt người còn tươi bắn như pháo nổ khỏi cuống họng. Tiện nhân tức tốc đi lấy khúc gỗ ô-liu lúi vào than hồng ngâm cho đỏ, cùng lúc khuyến khích đồng đội phải hăng hái, không lẩn tránh, bỏ đi vì sợ hãi. Khúc gỗ rực đỏ sắp bốc cháy, mặc dù còn xanh, tiện nhân lại gần lôi ra. Đồng đội xúm quanh. Lúc này có thần linh khuyến khích họ can đảm vô cùng. Nâng khúc gỗ mũi nhọn chĩa thẳng con người họ thúc mạnh vào mắt. Từ trên cao sử dụng sức nặng đè xuống tiện nhân xoay như thợ mộc dùng khoan khoan ván thuyền, thợ bạn ở dưới nắm đầu dây xoắn đi xoắn lại cho mũi khoan đứng tại chỗ quay liên hồi. Làm y hết ngơ bối ngỡ khúc gỗ đầu nhọn đỏ rực, xoáy trong mắt tên

khổng lồ. Máu trào quanh đầu gỗ cháy xoẹt xoẹt. Sức nóng sém da cháy thịt đốt lông mi, lông mày xung quanh, con người bốc cháy, chân mắt rạn nứt. Mắt xì hơi xèo xèo quanh khúc đòn như chiếc rìu lưỡi thẳng hay chiếc rìu lưỡi cong thợ rèn nhúng vào nước cho sắt mau nguội, cứng hẳn. Y rú rùng rợn, tiếng kêu vang dội tường đá vây quanh. Rùng mình khiếp đảm ngô bối tẩu tán. Y đẩy khúc gỗ khỏi mắt, máu tuôn lượt lợi. Như điên như cuồng hai tay nắm chặt khúc gỗ đâm máu ném phăng ra xa, y lớn tiếng gọi đám Cyclop sống trong hang lân cận trên đỉnh đồi lộng gió. Nghe tiếng hú hét từ tứ phía chúng ùn ùn đổ ra, xô tới đứng ngoài hang cất tiếng hỏi sự tình: ‘Trời đất ời! chuyện gì thế hở Polyphemos? Tại sao đêm êm ả thế này lại la hét om sòm khiến mọi người mất ngủ? Trộm vào lừa cừu hả? Hay có đứa mảnh lói, âm mưu sử dụng vũ lực hạ sát đại huynh?’”

“Từ trong hang Polyphemos ập ứng lớn giọng đáp: ‘Anh em, âm mưu, âm mưu! Không phải vũ lực giết ta... mà thằng Vô Danh!’

“Ồ,” tiếng đáp lời như có cánh bay xa, “nếu chỉ có một mình, không ai bạo hành, như vậy chắc hẳn đại huynh ngã bệnh do Chúa tế siêu phàm quyết định, chẳng ai tài nào tránh khỏi. Điều đại huynh cần làm là cầu xin thân phụ, hải thần Poseidon!”

“Dứt lời tất cả bước đi; tiện nhân cười thầm trong bụng nghĩ tên đưa ra, sử dụng khái niệm vô định khéo léo đã khiến chúng mắc mưu! Vẫn rên rỉ đau đớn quơ hai tay mò đường tên Cyclop đẩy tảng đá sang bên. Sau đó ngồi phịch trước cửa hang, y đưa hai tay phía trước hăm hăm tóm cổ khi ngô bối lườn ra cùng đàn cừu. Trong thâm tâm y nghĩ tiện nhân sẽ ngớ ngẩn làm vậy. Phần riêng lúc đó tiện nhân vắt óc tìm phương kế chắc chắn làm thế nào cứu mạng đồng đội và bản thân. Tính toán đủ thứ, tính đi tính lại nhiều lần, tiện nhân đề ra hết kế này đến kế nọ, hết thuật này đến thuật nọ, vì đây là vấn đề sinh tử, ngô bối ở tình trạng ngàn cân treo sợi tóc.”

“Kế hoạch tiện nhân thấy hay hơn hết là thế này. Trong hang có số cừu được nuôi nấng đầy đủ, thân hình cao lớn, xinh xẻo, lông dày đen đậm như đám

mây. Lẳng lẳng, âm thầm làm việc, lấy canh hà liễu quái vật phi nhân dùng làm giường ngủ, tiện nhân cột lại với nhau. Tiện nhân buộc ba con làm một. Con đi giữa mang người dưới bụng, hai con đi hai bên che chở. Như vậy là ba cừu mang một người. Phần mình tiện nhân chọn con lớn nhất, con đầu đàn. Ôm lưng nó tiện nhân uốn cong nằm ngửa dưới bụng, im lặng, tay nắm chặt mớ lông bùm xùm, lòng kiên trì chịu đựng, nhất định không buông. Cứ thế theo cách buồn thảm hết thở dài đến rên rỉ ngô bối chờ rạng đông.”

“Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, dê đực, cừu đực bắt đầu chen lấn rời hang ra bãi cỏ, nhưng cừu cái, dê cái chưa vắt sữa, vú căng phồng như muốn nổ tung cứ đứng trong chuồng be be. Chủ nhân mặc dù đau đớn khủng khiếp đưa tay vuốt lưng lúc chúng dừng lại trước mặt. Dầu thế do ngu xuẩn y không hay tay cheo của tiện nhân nằm dưới bụng cừu đực lông rậm. Con cuối cùng trong đàn tới cửa hang là cừu đực cao lớn, ị ạch cất bước vì bộ lông bù xù và vì tiện nhân mưu mẹo ở dưới. Trong lúc đưa tay hết xoa lại vuốt, Polyphemos bỗng dừng nói lớn: ‘Ô, cừu cưng, tại sao con lại rời hang sau cùng hử? Thông thường con không bao giờ lẻo đẹo theo bước anh em! Trái lại luôn luôn đầu tiên tất cả đồng dặc xông ra, đầu tiên tất cả ngoạm cỏ xanh tươi, đầu tiên tất cả xuống sông uống nước, đầu tiên tất cả muốn về chuồng lúc chiều nhẹ buông. Vậy mà bữa nay con ra sau cùng tất cả! Chắc hẳn con buồn vì mắt ta tên khốn kiếp và đồng bọn đáng ghét đâm mù, khi nó chuốc rượu làm mê mẩn, chẳng biết gì. Tên nó là Vô Danh; ta thề nó không toàn tính mạng! Ôi, ước chi con có thể xúc động như ta, con có thể tìm tiếng nói nói ta hay nó trốn ở đâu, vì sợ ta thịnh nộ! Ta sẽ lấy búa ghè đầu, đập nát sọ, óc tung tóe khắp nền hang, lòng ta sẽ khuây khỏa, khỏi đau đớn đôi chút thẳng chẳng ra gì, thẳng cha căng chú kiết, thẳng Vô Danh cố tình gây nên!’”

“Dứt lời y để cừu đực qua cửa ra ngoài. Lúc ngô bối cách khoảng sân và cửa hang một chút, trước tiên tiện nhân buông tay để cừu đực bước đi, tiếp đến tiện nhân cởi dây buộc cho đồng đội. Liền đó nhanh như chớp, quay lại nhìn tới nhìn lui, ngô bối lửa đám dê, bầy cừu mình mập mạp, chân mảnh

mai đi lách chách xuống thuyền. Đồng đội thân thương mừng quýnh khi thấy ngô bối sống sót trở về, song bật khóc thảm thiết không thấy mấy người kia. Gật đầu, trau mày, nhần mặt tiện nhân thăm lặng ra dấu ngừng khóc, cấp tốc ôm dê, bế cừu lông rậm lên thuyền ra khơi tức khắc. Họ lên boong cấp kỳ, ngồi vào chỗ cầm chèo, đồng loạt khua mái chém nước ra đi. Nhưng trước khi ra khỏi tầm tai, tiếng còn nghe rõ, nói oang oang, tiện nhân thốt lời ngạo giễu: ‘Cyclop! Như vậy là người đó không nhút nhát chút nào, người muốn khuất phục mi sử dụng bạo lực ăn thịt đồng đội trong hang! Mi sẽ mang tội ác suốt đời, đồ dã man, không ngần ngại ăn thịt khách lạ trong nhà. Bởi thế Chúa tể và thần linh bắt mi đền tội.’”

“Nghe tiện nhân nói thế y nổi giận như hóa điên. Vớ ngay tảng đá khổng lồ y vung tay ném. Tảng đá rơi trước mũi thuyền sơn đen, suýt nữa trúng ổ nâng bánh lái. Tảng đá rơi nước dềnh cao. Như sóng dâng ngoài biển cả, đợt nước dội lại đổ nhanh vào bờ, hầu như đẩy ngô bối lên bãi cát. Hai tay nắm ngay cây sào, tiện nhân đẩy thuyền trở lại, cùng lúc gạt đầu lia lịa thúc bách tay chèo khua thật nhanh kéo chết đến nơi. Ngả người về phía trước họ chèo lấy chèo để, thoăn thoắt, hăng hái hết sức. Khi họ đưa thuyền ra khơi, khoảng cách gấp hai lần khoảng cách lúc này, tiện nhân định gào to nói nữa với tên Cyclop, nhưng khắp thuyền tay chèo cất tiếng ôn tồn ngăn cản: ‘Trời đất ơi! Tại sao lại cố tình khiêu khích thằng dã man hờ người đáng thương? Tảng đá nó vừa ném xuống biển tí nữa đẩy thuyền lên bờ, ngô bối tưởng tới số rồi đó. Nếu nghe tiếng kêu hoặc lời nói, chỉ do một người, thế nào nó cũng vớ tảng khác kích xù, sắc cạnh đập nát thuyền, nện bể sọ tất cả. Ngô bối vẫn ở trong tầm tay nó thừa sức ném tới!’”

“Nhưng để ngoài tai lời họ nói, nóng mặt như lửa đốt, nổi cơn điên, tiện nhân hét to lần nữa: ‘Cyclop, nếu có ai hỏi tại sao mi mù, nhớ trả lời mi mù vì Odysseus, cướp phá thành phố, công tử Laertes, nhà ở Ithaka.’”

“Vừa rên rỉ y vừa đáp lời: ‘Hời ôi! Tiên đoán ngày trước bây giờ trở thành sự thật! Ngày ấy ở đây có người cao lớn, lực lưỡng, thầy đoán lòng danh,

Telemos công tử Eurymos, về già là nhà tiên tri sống với người Cyclop. Sự việc thầy đoán bây giờ diễn ra y boong. Thầy bảo ta phải canh chừng có đứa tên Odysseus sẽ chọc mù mắt. Ta cứ định ninh đứa đó là đứa bánh trai, to con, khỏe mạnh khác thường. Nào ngờ thằng nhỏ thó, ẻo lả, lùn tịt chuốc rượu, đâm nát con người! Nhưng thôi Odysseus, lại đây ta sẽ tặng vài phẩm vật tỏ lòng hiếu khách, đồng thời cầu khẩn Poseidon rung chuyển trái đất phù hộ người trở về an toàn! Vì ta là con hải thần, người tự hào là cha sinh ra ta. Người sẽ chữa ta lành nếu muốn, sự việc không thần linh hạnh phúc hay thế nhân trên cõi đời có thể ra tay.’”

“Chợt nghe tiện nhân quát to đáp lại: ‘Ta chỉ mong chấm dứt đời mi, cắt đứt hơi thở, gửi xuống âm phủ trình diện Diêm Vương, vì ta vững tin ngay cả thần linh rung chuyển trái đất cũng chẳng thể chữa lành mắt mi!’

“Tiện nhân nói thế. Y tức tốc giơ tay lên trời đầy sao khẩn vái hải thần Poseidon: ‘Ô thần linh bao quanh trái đất, ô hải thần mái tóc xanh đậm, ô Poseidon, xin lắng nghe! Nếu quả thực con là con, nếu quả thực nhận là cha, xin vì con người đừng bao giờ để Odysseus cướp phá thành phố công tử Laertes trở về nhà ở Ithaka! Hay ít nhất nếu định mệnh đẩy đưa để nó nhìn thấy thân nhân, ngôi nhà mái cao, quê cha đất tổ, xin người bắt đi thật lâu, chịu đựng thật nhiều gian khổ, trên thuyền xa lạ, mất hết đồng đội, tới nhà gặp rắc rối, đau thương mới cho về!’”

“Polyphemos khẩn vái như thế. Thần linh mái tóc xanh đậm nghe tiếng. Y lại cầm tảng đá, lần này to hơn, dồn sức phi thường vung tay ném mạnh; tảng đá rơi gần đuôi thuyền màu đen, suýt nữa trúng ổ nâng bánh lái. Nước tung tóe lúc tảng đá chạm mặt biển; sóng dâng cao đưa ngô bổi sang bờ bên kia. Ngô bổi lên đảo, thuyền ở lại đang chờ, tay chèo ngồi trên ghế hay túm tụm với nhau rầu rĩ, dăm chiêu đợi ngô bổi trở về. Tới nơi đưa thuyền lên bãi cát, ngô bổi nhảy lên bờ, mang cả dê và cừu của tên Cyclop giữ trên thuyền rỗng không. Sau đó ngô bổi chia đồng đều, không để người nào cự nự, trách móc. Dẫu thế lúc chia phần, đồng đội xà-cạp gọn gàng dành cho

tiện nhân vinh dự đặc biệt: cừu đực to lớn. Tiện nhân tế sinh ngay trên bờ biển, thái thịt đùi nướng trên lửa hồng dăng Chúa tế sấm sét mây đen, công tử Kronos trị vì tất cả. Nhưng người không thềm để ý, tâm trí chỉ tính chuyện tận diệt đoàn thuyền ngoạn mục cùng tay chèo trung thành với tiện nhân.

‘Suốt hôm đó tới lúc mặt trời chìm dưới đáy biển ngô bối ngồi nhâm nhi vang dịu ngọt, nhấm nháp thịt nướng ê hề. Vầng dương biến dạng, hoàng hôn nhẹ buông, ngô bối ngả lưng nằm ngủ trên bờ biển sóng vỗ dạt dào. Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa ló rạng, tiện nhân đánh thức tay chèo hồi giục lên boong, tháo cáp, nhổ neo. Họ lên thuyền tức thì, ngồi vào chỗ cầm chèo, cùng nhau khua mái chém nước lên đường. Rồi đảo ngô bối ra khơi, buồn rười rượi, buồn vì mất đồng đội thân thương, song vui do bản thân thoát chết.’

Odysseus và yêu nữ Siren
(Hình trên chiếc bình tìm thấy ở Vulci, Ý,
khoảng 450 TCN, British Museum).

Vào đây, vào đây với chị em tiện thiếp! Odysseus lừng danh
thế nhân ca ngợi! Dừng chèo giấy lát, niềm kiêu hãnh, nét
vinh quang đất Achaia tự hào, lắng nghe điệu hát câu hò.

Không thể nhân nào lái thuyền sơn đen qua đường này
không để tai lắng nghe ca khúc dịu dàng bưng nở trên môi
chị em tiện thiếp. Nán lại lắng nghe ai cũng sáng khoái,
dê mê; lắng nghe rồi lên đường tinh thần ai cũng tỉnh táo,
tỉnh tường... Giọng ca dịu dặt yêu nữ cứ thế ngân nga. Lòng
nao nao muốn thưởng thức tiện nhân nhếch mày làm dấu ra
lệnh tay chèo cõi trời (12.184-192).

Khúc 10

“Ngô bối tới đảo Aiolia, lãnh địa của Aiolos, công tử Hippotas, thần linh quý trọng. Xung quanh đảo bằng phẳng là bức tường bằng đồng kiên cố trải dài san sát, phía dưới đá ngầm tua tủa đâm lên. Aiolos sống với gia đình trong cung điện gồm mười hai con: sáu gái, sáu trai đã khôn lớn; quân vương gả con gái cho con trai làm vợ làm chồng. Bầy con tiệc tùng lu bù với cha thân thương và mẹ hiền dịu. Thức ăn cao lương mỹ vị bày la liệt trên bàn trước mặt. Ban ngày trong nhà ngào ngạt mùi thịt nướng, ngoài sân vắng vắng âm thanh dùi dật từ trong vọng ra. Ban đêm cùng vợ trong trắng các con ngủ trên giường trở lổ chằng dây, chăn đắp dày cộm.”

“Ngô bối tới lãnh địa và cung điện lộng lẫy. Một tháng tròn Aiolos tiếp đãi nồng hậu, hỏi han đủ điều vì muốn biết thành Troa, đoàn thuyền Argive, hàng quân Achaian trở về ra sao, tiện nhân kể cho ông hay đầy đủ, đúng sự thật. Đến lượt, muốn trở về, tiện nhân ngỏ ý nhờ cậy giúp đỡ, ông không từ chối mà trả lời sẵn sàng. Thu xếp tiện nhân lên đường ông cho bao làm bằng da bò chín tuổi bên trong trữ đủ thứ gió dữ dội. Vì công tử Kronos trao nhiệm vụ điều khiển gió ông có thể nổi hay ngừng tùy ý. Lấy dây bằng bạc bóng lộn thắt chặt để không gió bất trị nào lọt ra ngoài ông đem bao da xuống thuyền chắt vào kho chứa. Sau đó tỏ vẻ ưu đãi ông gọi gió tây nhẹ thổi đưa thuyền và ngô bối ra khơi. Nhưng than ôi! ông chưa thực hiện trọn vẹn ý định, ngô bối vì ngu muội, rồi đại tự hại bản thân. Chín ngày, chín

đêm ngô bối chèo lái không ngừng. Ngày thứ mười ngô bối thoáng thấy đồng ruộng quê hương. Đến gần ngô bối thấy ánh lửa, bóng người. Đúng lúc đó tiện nhân thiếp ngủ. Một quá vì lo phóng nhanh rút ngắn đường về quê cha đất tổ tiện nhân không để ai cầm mà tự tay điều khiển dây lèo không ngừng nghỉ.”

“Tay chèo bắt đầu bàn tán; họ đình ninh chuyển này tiện nhân mang về khá nhiều vàng bạc do công tử Hippotas, Aiolos hào hiệp trao tặng. Nhìn nhau họ hạ giọng: ‘Như vậy là bất công! Đến bất kể vùng nào, cập bất kỳ bến nào ông cũng được anh em quý mến, kính trọng! Cướp phá thành Troa ông mang về hàng đồng của cải, toàn thứ quý giá, trong khi cùng đi tham dự từ đầu chí cuối chúng mình trở về tay không. Bây giờ nữa do cảm tình hiếu khách Aiolos thân tặng ông lại sở đắc vô số! Vậy chúng mình phải mau mau mở ra xem tặng phẩm thế nào? Trong bao da có bao nhiêu vàng, bao nhiêu bạc?’”

“Bàn ra tán vào chán chê cuối cùng họ chấp nhận ý kiến rồ dại. Họ mở bao da, gió bay đi hết. Khoảnh khắc phong ba ùn ùn kéo tới đẩy họ ra khơi, xa hẳn quê hương, nước mắt đầm đìa. Thức giấc nhòe dậy, tinh thần tỉnh táo, tâm hồn lâng lâng, tiện nhân tự hỏi nên nhảy xuống biển chết cho rồi hay im lặng chịu đựng ở lại sống với đời? Im lặng chịu đựng, quyết định ở lại, tiện nhân nằm trên boong kéo áo choàng che mặt. Phong ba dữ dằn thổi ngô bối trở lại đảo Aiolia, tay chèo rên rỉ thảm thiết. Ngô bối lên bờ kiếm nước. Sau đó tay chèo ngả bữa vội vàng bên thuyền lướt sóng. Ăn uống xong tiện nhân chọn một lệnh sứ và một đồng đội đi theo đến cung điện Aiolos. Tới nơi tráng lệ tiện nhân thấy quân vương đang dùng dạ tiệc với phu nhân và gia đình. Lặng lẽ đi vào ngô bối ngồi thụp ngay ngưỡng cửa gần khung cột. Nom thấy ngô bối, ngạc nhiên hết sức, mọi người hốt hoảng thốt lời: ‘Ơ hay Odysseus! Sao lại quay về? Thần linh quái ác nào tác hại? Ngô bối cố hết sức trợ giúp để trở về quê hương, mái ấm gia đình hoặc bất kỳ bến bờ nào khách lạ muốn cơ mà!’”

“Giọng rầu rĩ tiện nhân đáp: ‘Thưa, tay chèo bất tín và giấc ngủ tai hại khiến bĩ nhân khốn khổ khốn nạn thế này. Xin vui lòng cứu giúp. Chỉ có quý hữu mới có thể ra tay.’ Dùng lời khiêm tốn tiện nhân kêu gọi. Tất cả im lặng, trừ ông bố đáp dứt khoát: ‘Cút khỏi đảo, cút ngay lập tức, đồ khả ố! Ta không được phép tiếp đón ở đây hay trợ giúp đi đâu kẻ thần linh hạnh phúc ghét bỏ. Quay lại thế này chứng tỏ người là đứa thần linh ghê tởm. Cút!’”

“Cứ thế đuổi khỏi cung điện, mặc dù nghe lời thăm thương, quân vương khiến tiện nhân thất vọng, chán nản tột độ. Rời đảo ngô bối lại ra khơi, tâm trạng bi quan hết sức. Buồn nảo nề tay chèo uể oải chẳng thềm khua mái đưa thuyền tiến lên. Vì rồ dại nên phải gánh chịu, ngô bối không còn biết trông cậy vào đâu. Sáu ngày, sáu đêm ngô bối chèo lái liên tục. Ngày thứ bảy ngô bối đến Telepylos, thành phố cao ngất của người Laistrigon, quân vương là Lamos. Nơi mục phu lúc chiều buông mang đàn trở về chào hỏi mục phu khi rặng đông dẫn đàn đi ra. Bởi đất này đêm ngày nổi gót theo nhau khăng khít, người không ngủ chịu khó làm việc có thể kiếm hai đầu lương, đầu thả bò ăn cỏ, đầu dẫn cừu trắng về chuồng.”

“Ngô bối cập bến lưng danh; hai bên vách đá san sát, cao ngất; trước cửa hai mũi đất nhô ra châu đầu nhìn nhau, lối vào nhỏ hẹp. Tay chèo lèo lái đưa thuyền mũi cong lách vào, cắm sào thả neo gần nhau, vì bên trong không có sóng, dù to hay nhỏ, mặt nước phẳng lặng như tờ. Tiện nhân ở ngoài, cuối bến, cột cáp vào mỏm đá neo thuyền. Sau đó tiện nhân chèo lên mỏm đá cao quan sát. Không thấy dấu vết con người hoặc bóng dáng gia súc; chỉ thấy khói từ dưới đất bốc lên, phía xa xa. Tiện nhân liền phái hai tay chèo và một lệnh sứ đi vào xem dân sống ở đây là người thế nào. Rời thuyền họ men theo đường mòn xe chở gỗ thường dùng đi từ đồi cao về thành phố. Gần tới nơi họ gặp cô gái kín nước, cao lớn, khỏe mạnh, ái nữ quân vương Antiphates, thủ lĩnh dân Laistrigon. Nàng rời nhà tới suối Artacia nổi tiếng nước trong, dân thành phố đến lấy hằng ngày. Tới gần ngõ lời họ hỏi quân vương đất này là ai, thần dân thế nào. Vừa nghe nàng quay

phắt chỉ ngôi nhà mái cao của thân phụ. Đi vào cung điện họ gặp phu nhân đứng lù lù như trái núi. Thoạt nhìn họ thất kinh. Bà tức thì cất tiếng gọi phu quân, quân vương lừng danh Antiphates đang họp hội đồng. Chỉ nghĩ hạ sát không thương xót, ông tóm cổ một tay chèo sửa soạn bữa tối. Hai tay còn lại vội vã giật lùi, co giò tháo chạy, mò đường trở về thuyền.”

“Antiphates báo động kêu gọi chiến đấu khắp thành phố. Người Laistrigon nghe tiếng. Từ tứ phía họ đổ tới đông như kiến, cao lớn, vạm vỡ trông không giống người thường, mà như khổng lồ hung hãn. Đứng trên vách đá cheo leo họ cầm đá ném tới tấp, đá tảng khổng lồ người thường không tài nào nhắc nổi. Tiếng ầm ầm khiếp đảm từ thuyền dội lên, tiếng người chết rên rỉ vọng qua ván gỗ đập nát ghê rợn, hãi hùng. Họ đâm người như xiên cá mang về nhà sửa soạn bữa ăn gồm ghiếc. Trong lúc họ tiếp tục tàn sát tay chèo trong bến đậu sâu thẳm, tiện nhân rút kiếm bên đùi chặt cáp cột thuyền mũi đen, hét gọi tay chèo cấp tốc khua mái nếu muốn cứu mạng thoát hiểm. Nghe chết hóa sợ chực người như một họ đồng loạt khua chèo chém nước bọt bắn tung. Ngô bối lao nhanh ra khơi, từ biệt vách đá khiếp đảm, lòng hớn hở, nhẹ nhõm làm sao! Thuyền tiện nhân bình an vô sự, nhưng thuyền khác lâm nạn tiêu tan.”

“Ngô bối tiếp tục lên đường, buồn rười rượi, buồn vì mất đồng đội thân thương, vui do bản thân thoát chết. Ngô bối tới đảo Aiaia, nơi yêu phụ hoa khôi Circe cư ngụ, nữ thần mái tóc diễm lệ, nói tiếng thể nhân, quyền năng kỳ lạ. Aietes phù thủy tư tưởng ác hiểm là bào huynh, cả hai là con Helios đem ánh sáng cho thể nhân; thân mẫu là Perse, ái nữ Đại Dương. Ngô bối lẳng lặng lái thuyền đi vào. Nhờ thần linh soi đường chỉ lối ngô bối cập bến kín đáo. Không chần chừ ngô bối lên bờ tức khắc. Hai ngày, hai đêm ngô bối nằm trên bãi biển, mệt mỏi, buồn da diết. Sang ngày thứ ba Rạng Đông mái tóc yêu kiều vừa xuất hiện, tiện nhân mang thương đeo kiếm rời thuyền vào nội địa tìm chỗ quan sát dấu vết lao động hoặc nghe tiếng con người. Trèo lên chỏm núi tiện nhân thấy khói từ từ vươn lên phía xa xa, tư thất yêu phụ Circe hiện hình giữa khoảng trống xung quanh là hàng sồi um tùm,

rừng cây rậm rạp. Thoáng nhìn làn khói đằng sau có ánh lửa, lòng nao nao thắc mắc, tiện nhân tự hỏi nên hay không nên tiến vào tìm hiểu. Suy đi tính lại một lúc tiện nhân quyết định hay hơn hết là quay về thuyền trên bãi cát cho tay chèo ăn uống, sau đó phái nhóm ra đi dò thám.”

“Đúng lúc ấy có thần linh xúc động thương hại vì tiện nhân bơ vơ, tuyệt vọng. Tiện nhân đang đi sắp tới thuyền, thần linh gửi cho con hươu to lớn đầy gạc; nó rời bãi cỏ trong rừng ra suối uống nước, do không chịu nổi trời nắng như thiêu như đốt. Nó vừa ló khỏi ven rừng tiện nhân phang ngay giữa sống lưng. Thương đồng cảm sâu; nó rống kêu, quỵ gối, gục chết, linh hồn bay đi. Một chân đạp sườn tiện nhân rút thương. Để vũ khí xuống đất tiện nhân vào bụi rậm hàng hà liễu bẻ dây leo cùng cành nhỏ. Xoắn vặn, đan kết hai đầu cẩn thận thành sợi dây dài rải tay, tiện nhân buộc chặt bốn chân. Vác trên cổ, dùng thương làm gậy chống, tiện nhân lần đường về thuyền. Vì nó to và nặng quá tiện nhân không thể vác một tay, một vai! Tới nơi ngã liền xuống trước thuyền, tiện nhân đánh thức đồng hành. Lần lượt từng người, tới đứng bên cạnh, tiện nhân nhỏ nhẹ ngỏ lời khích lệ: ‘Quý hữu, mặc dù đã khốn khổ, khốn nạn, song ngô bối vẫn không xuống âm phủ châu Diêm Vương, vì định mệnh chưa giơ tay vẫy gọi. Tất cả thức dậy! Trên thuyền lướt sóng có đồ ăn, thức uống hãy nghĩ tới chuyện đáp lời bao tử thay vì chết đói, chết khát ở đây.’”

“Tiện nhân nói thế, để tai lắng nghe họ sẵn sàng đáp lời. Bỏ ngay khăn chùm đầu, miệng há hốc, vẫn ở trên bãi cát quanh hiu bên bờ biển vô sinh, họ trở mắt nhìn con hươu to lớn dễ sợ. Quan sát con vật chán chê, họ đi rửa tay sửa soạn bữa ăn ngon lành. Thế là suốt hôm đó tới lúc mặt trời lặn ngô bối ngồi quây quần nhâm nhi rượu vang dịu ngọt, thưởng thức thịt nướng ê hề. Mặt trời lặn, hoàng hôn buông, ngô bối ngã lưng nằm ngủ trên bãi biển sóng vỗ dạt dào. Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, tiện nhân tập hợp đồng hành và nói với họ: ‘Quý hữu, đồng hành chí thiết trong cực khổ, gian truân, hãy lắng nghe. Ngô bối đang ở tình trạng có mắt như mù, không biết đâu là hướng bình minh lên, đâu là hướng hoàng hôn xuống,

mặt trời đem ánh sáng cho thế nhân mọc nơi nao, lặn nơi nào dưới trái đất. Do vậy phải quyết định sao cho hữu lý càng sớm càng tốt nếu có thể vẫn tìm ra giải pháp. Phần riêng ta nghĩ bất khả. Bởi lúc leo lên chỏm núi quan sát ta thấy đây là hòn đảo thấp trũng; biển mênh mông bao bọc bốn bề. Qua hàng cây rậm rạp, cành lá xanh um, ngay giữa ta thấy khói leo lét nhẹ nhàng ngoi lên.’”

“Nghe tiện nhân nói thế họ rùng mình, thất kinh, chán nản vô cùng. Họ nhớ như in bạo lực, tội ác Antiphates quân vương người Laistrigon đã làm, họ hồi tưởng hành động hung hãn, man rợ tên Cyclop ăn thịt người đã thể hiện. Họ bật khóc nước nỡ, nước mắt giàn giụa khôn ngừng. Nhưng rên rỉ, thốn thức cũng chẳng dẫn tới đâu. Cuối cùng tiện nhân chia đoàn thành hai nhóm, mỗi nhóm một chỉ huy. Tiện nhân chỉ huy một nhóm; Eurylochos chỉ huy một nhóm. Sau đó ngô bối bốc thăm bỏ vào mũ bằng đồng lắc mạnh, thăm của Eurylochos gân guốc, can trường bắn ra, đương sự bèn dẫn hai mươi hai người lên đường, tất cả sụt sùi nước mắt. Tạm biệt ngô bối ở lại, tất cả cũng nước mắt sụt sùi. Họ tới tư thất yêu phụ Circe bằng đá bóng bộn hiện hình dưới thung lũng trong khoảng trống giữa rừng cây. Lớn vồn xung quanh là chó sói và sư tử yêu phụ sử dụng thần dược chài cho mê mẩn. Chúng không chồm tới tấn công, nhưng nhóm chân sau đứng dậy, vẫy đuôi chào mừng, như chó quẫy đuôi quăn quít khi chủ nhân rời bàn tiệc về nhà mang theo thức ăn ngon lành làm dịu cơn thèm. Cung cách tương tự, móng vuốt gồ ghề, đuôi cong phe phẩy, chúng bu quanh tay chèo tiện nhân. Nhìn mấy thú rừng to lớn lạ kỳ hết rừng mình đến khiếp đảm, song vẫn tiếp tục cất bước, cuối cùng tới biệt điện nữ thần mái tóc diễm lệ họ dừng ngoài cổng. Họ nghe tiếng yêu phụ bên trong, cất giọng dịu dàng ca hát, bước tới bước lui, đi qua đi lại quanh khung cửa to lớn, vững chắc, dẹt tấm vải tuyệt diệu, như tác phẩm óng ánh, mềm mại, mịn màng các nữ thần thường gia công hoàn tất”

“Polites chỉ huy điều luyện, thanh niên uy tín trong nhóm tiện nhân quý mến, tin tưởng hơn cả thốt lời: ‘Quý hữu, trong biệt điện có người dẹt vãi,

loay hoay ở khung cửa! Giọng du dương, dịu dặt ngân vang. Chẳng rõ nữ thần hay giai nhân. Ngô bối thử gọi xem sao.”

“Họ cất tiếng gọi, yêu phụ nhanh nhẩu đi ra, mở cửa bóng lộn mời tất cả đi vào. Ngây thơ quá đổi tất cả bước theo. Chỉ có Eurylochos nghi ngờ mắc bẫy đứng ở ngoài. Yêu phụ đẩy tất cả vào đại sảnh, đem ghế đầu, ghế bành mời ngồi, sau đó sửa soạn đồ ăn, đồ uống: phô-mai, bánh mì đại mạch, mật ong vàng hòa vang Pramnos. Nhưng yêu phụ pha độc được hiểm ác vào cốc làm họ mất trí nhớ, quên quê hương. Chờ họ uống cạn cốc rượu vừa đưa yêu phụ bất thành linh cầm que quất mạnh lửa tất cả vào chuồng. Bây giờ hình thù, đầu, lông như heo, họ ủn ỉn như heo, song đầu óc vẫn là người như trước. Bị nhốt vào chuồng họ khóc nức nở. Yêu phụ vất cho dẻ, sồi, thù du, món ăn hằng ngày heo lẫn lộn trên đất thường dùng.”

“Eurylochos hồi hả về thuyền lướt sóng sơn đen kể tai họa đồng hành trong nhóm vừa gặp. Nhưng xúc động, buồn rầu quá sức, dù cố gắng đến mấy, đương sự cũng không thể thốt lời. Nước mắt đọng trong con ngươi, đương sự cứ nức nở. Tất cả đều ngạc nhiên, ngô bối dồn lời vặn hỏi, mãi rồi đương sự mới tìm ra lời nôm na kể số phận thân hữu trong nhóm ra sao: ‘Odysseus khả kính, theo lệnh đại nhân, ngô bối vào rừng. Tới khoảng đất trống giữa lòng thung lũng ngô bối thấy ngôi nhà bằng đá bóng lộn kiến trúc khang trang. Bên trong có người cất tiếng hát, giọng trong trẻo, bước quanh quần khung cửa to lớn, không biết giai thần hay giai nhân. Đồng hành tiểu đệ cất tiếng gọi, người đó đi ra, mở cửa tức thì, cánh cửa bóng lộn, mời ngô bối đi vào. Ngây thơ quá đổi, tất cả bước theo. Nhưng nghi bị mắc bẫy tiểu đệ ở ngoài. Bây giờ cả nhóm biến mất. Không người nào xuất hiện, mặc dù tiểu đệ ngồi chờ đợi, canh chừng khá lâu.’”

“Vừa nghe choàng ngay kiểm đồng nạm bạc qua vai, chộp vội cây cung, tiện nhân bảo Eurylochos dẫn trở lại đường đương sự vừa đi. Nhưng đương sự vung hai tay ôm đầu gối van xin, năn nỉ thảm thiết. Đương sự nói lời như có cánh bay xa: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể, xin để tiểu đệ ở lại; đừng bắt tới đó

nữa. Tiểu đệ biết chắc đại nhân sẽ không trở về, và đại nhân cũng không thể cứu mạng người nào trong nhóm. Ngô bối nên rút khỏi nơi này tức khắc với số người còn lại. Hy vọng ngô bối vẫn có thể tránh cảnh bất hạnh, ngày thảm thương.’”

“Nghe nói vậy tiện nhân bèn đáp: ‘Ồ, thế cũng được, Eurylochos; người ở lại đây, ăn uống bên thuyền sơn đen; ta phải tới đó; tình thế khẩn trương đòi hỏi, tuyệt đối không còn lựa chọn nào khác.’”

“Dứt lời tiện nhân quay lưng rời thuyền xa biển đi lên tiến vào đất liền. Trong khi mò lối tìm đường qua rừng thưa hoang lạnh, qua thung lũng âm u, lúc sắp tới tư thất yêu phụ, tiện nhân gặp Hermes, thần linh cầm đũa vàng, trông như thanh niên mới lớn tuổi đời đầy hứa hẹn, râu lún phún bắt đầu xuất hiện trên môi. Đưa tay nắm tay tiện nhân, Hermes nói giọng thân thiện: ‘Đi đâu vậy hỡi người đáng thương, lang thang đơn độc qua đây đời xa lạ trong khi bạn bè bị giam như heo trong chuồng nhà yêu phụ Circe? Đến để giải thoát hả? Ta nghĩ người đáng thương sẽ ở lại với họ và sẽ không bao giờ trở về nhìn mái ấm gia đình. Nhưng ta sẽ giúp người đáng thương vượt qua khó khăn. Nhìn này! Đây là cỗ nhân sinh công hiệu vô cùng người đáng thương phải mang theo khi vào biệt điện; cỗ sẽ giúp người đáng thương vô nhiễm đối với ma lực ác hại. Ta sẽ giải thích cho người đáng thương hay yêu phụ chế biến hắc dược ra sao. Thoạt đầu nài sửa soạn hợp chất, tiếp theo nài kín đáo bỏ thần dược vào cốc. Dầu thế dù có thần dược trợ giúp, yêu phụ cũng không thể làm người đáng thương ngây ngất, mê muội, vì cỗ ta cho sẽ chặn đứng, vô hiệu hóa ma lực. Ta sẽ chỉ người đáng thương cách ứng phó. Lúc yêu phụ cầm que dài quất mạnh, người đáng thương phải rút kiếm bên sườn xỏ tới làm như muốn đâm chết! Yêu phụ sẽ rùng mình, kinh hãi lui lại, ngỏ lời mời người đáng thương lên giường ân ái. Người đáng thương không được phép từ chối cảm tình nồng hậu yêu phụ dành cho, nếu muốn yêu phụ thả tay chèo và lo liệu cho bản thân trở về. Dầu thế nhớ bảo yêu phụ trang trọng thề trước thần linh hạnh phúc là sẽ không tìm cách hãm hại nữa. Nếu không sau khi lột người đáng

thương trần như nhộng yêu phụ sẽ tước hết nghị lực và bóc hết khả năng nam nhi.’”

“Dứt lời thần linh ánh sáng rạng rỡ đưa cho tiện nhân cỏ thuốc thần diệu nhổ khỏi đất và chỉ cho thấy đặc trưng: rễ đen, hoa trắng, thần linh gọi là molu. Khó khăn thế nhân mới bứt nổi, song với thần linh thật dễ dàng. Nói rồi Hermes bỏ đi băng qua hải đảo, lẩn vào hàng cây um tùm tìm đường lên núi Olympos. Đầu óc rối bù vì linh cảm đen tối, tiện nhân tiếp tục tới biệt điện nữ thần mái tóc yêu kiều. Đến cửa tiện nhân dừng lại cất tiếng gọi to. Nghe thấy yêu phụ tức tốc đi ra, mở cửa bóng lộn mời vào. Lòng buồn hiu hắt tiện nhân bước theo. Nàng mời ngồi trên ghế bành nạm đỉnh bạc, ngoạn mục và kiêu cách, dưới kê ghế đầu để đặt chân. Nàng sửa soạn đồ uống trong chiếc cúp bằng vàng, song tâm địa nham hiểm khôn khéo pha thêm dược chất. Nàng đưa cúp mời, tiện nhân nâng lên môi uống một hơi cạn hết. Thấy thần dược không tác dụng, tiện nhân chẳng ngại ngần, nàng cầm que quất mạnh, quát to: ‘Đi xuống chuồng lẫn lộn với đồng bọn!’”

“Nàng vừa dứt lời, tiện nhân liền rút kiếm bên đùi xỏ tới làm như muốn đâm chết. Nàng rú kêu, luôn dưới kiếm, nắm đầu gối, bật khóc nức nở, tuôn lời như có cánh bay xa: ‘Người là ai, từ đâu tới? Thành phố nào, cha mẹ ra sao? Ta lấy làm lạ, lạ hết sức, uống thần dược mà người không mê mẩn. Chưa bao giờ, tuyệt đối chưa bao giờ thấy thế nhân nào cưỡng nổi khi đưa thần dược lên môi nhâm nhi uống thử. Chắc hẳn trong lòng người có sức mạnh kiên cường chống lại ma thuật. Chắc hẳn người là Odysseus, thế nhân trăm mưu ngàn chước? Thần linh ánh sáng rạng rỡ cầm đuốc vàng thường kể ta hay; thần linh bảo trên đường từ thành Troa trở về trên thuyền sơn đen lướt sóng thế nào người cũng ghé thăm. Nhưng thôi! Như vậy đủ rồi. Đút kiếm vào bao, lên giường chung chăn chung gối, ôm ấp ái ân, chúng mình tìm hiểu làm thế nào tín nhiệm, tin tưởng lẫn nhau!’”

“Nghe nàng nói thế tiện nhân đáp lại tức thì: ‘Ô Circe, làm sao người có thể bảo ta âu yếm, ái ân trong khi trong nhà này người biến thân hữu ta thành

heo, bây giờ lại mánh lối nắm chặt, đem vào phòng, dụ dỗ lên giường để lúc ta tay không, trần như nhộng, người sẽ lột hết nghị lực, bóc nhẵn khả năng nam nhi? Nữ thần, không gì có thể lôi cuốn ta lên giường chia tình sẽ ái trừ phi người tự nguyện trang trọng thề từ rày trở đi sẽ không định tâm hãm hại ta nữa.”

“Circe thề tức thì đúng như tiện nhân đòi hỏi. Nàng vừa dứt lời trang trọng, tiện nhân lên giường lập tức, giường ngủ lộng lẫy bên nữ thần xinh đẹp. Suốt thời gian đó, chăm lo mọi việc trong biệt điện, nàng có bốn nữ thần cấp dưới sinh ra từ suối nước, rừng cây, dòng sông thiêng liêng đổ ra biển tức trực phục dịch. Người trái vải lên ghế rồi phủ khăn thắm đỏ, mịn màng; người kéo chiếc bàn bằng bạc lại gần mấy chiếc ghế bành, trên đặt ổ đựng bánh mì bằng vàng; người pha rượu vang thơm phức với mật ong dịu ngọt trong liễn bằng bạc, bày cúp bằng vàng; người mang nước, nhóm lửa đun, lửa cháy rực dưới đáy vạc khổng lồ. Lúc nước bắt đầu ấm, reo trong vạc đồng bóng lộn, nàng bảo tiện nhân vào ngồi trong bồn tắm, lấy nước từ vạc pha nóng với lạnh đúng như tiện nhân muốn, dội lên vai, lên đầu tống hết mệt nhọc, bài hoải khỏi thân thể, tứ chi. Tắm xong nàng lấy dầu ô-liu thoa cho tiện nhân, đưa tu-ních, áo choàng lộng lẫy cho mặc, rồi dẫn vào đại sảnh bảo ngồi trên ghế bành nạm danh bạc dưới kê ghế đầu để đặt chân. Nữ tỳ mang nước đựng trong bình bằng vàng chói lọi đi vào. Nữ tỳ đổ nước ra chậu bằng bạc để tiện nhân rửa tay, đoạn kéo chiếc bàn bóng lộn lại gần. Quản gia tín cẩn bước tới đem bánh mì đặt bên cạnh cùng nhiều thức ăn cao lương mỹ vị mời tiện nhân thưởng thức. Nhưng lòng dạ không vui, ngồi bất động, tiện nhân nghĩ chuyện khác, tâm hồn linh cảm đủ thứ tai ương. Thấy tiện nhân ngồi im lặng, tay không đụng miếng ăn, Circe hiểu tiện nhân đang buồn ghê gớm. Nàng bước tới đứng bên cạnh thốt lời như có cánh bay xa: ‘Odysseus, tại sao ngồi làm như câm, đăm chiêu suy nghĩ, không động miếng ăn, không màng thức uống? Phải chăng lo bấy gài? Đừng sợ. Ta đã trang trọng thề không ám hại.’ Tiện nhân đáp: ‘Circe, kẻ tự trọng biết suy nghĩ lòng nào có thể muối mặt đưa lên miệng món ăn, miếng uống nếu chưa tận mắt thấy đồng hành bị giam cầm giải thoát? Nếu thực lòng mời ta ăn,

nếu chân tình mời ta uống, người hãy thả hết để ta nhìn tận mắt đồng đội trung thành.”

“Tay cầm que bằng qua đại sảnh tới chuồng heo Circe mở tung cửa, lừa hết ra ngoài, tất cả trông hết heo chín tuổi. Lúc tất cả nhích tới đứng trước mặt, nàng bước theo hàng, lấy thuốc mới chế thoa tuần tự từng con. Trong nháy mắt lông chân liễu thuốc ác hại nàng bơi lặn trước mọc tua tủa tức thì rụng hết, tất cả trở lại thành người, trông trẻ, đẹp, cao hơn trước. Tất cả nhận ra tiện nhân, lần lượt ủa tới nắm tay. Xúc động quá sức ngô bối bật khóc như cha chết vì vui sướng, tường xung quanh bỗng dưng vang dội âm thanh ảo não. Nàng cũng mũi lòng thương hại. Bước tới bên cạnh nàng nói với tiện nhân: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn kế, bây giờ về thuyền lướt sóng bên bờ biển. Trước hết cùng tay chèo kéo tất cả lên bãi. Tiếp theo đem vật dụng và thuyền cụ vào để trong hang. Xong xuôi người trở lại đồng thời dẫn cả đồng hành chung thủy tới đây.’”

“Tai vừa nghe lòng chịu liền tiện nhân chẳng muốn gì hơn. Tiện nhân lên đường về thuyền lướt sóng gần bãi biển. Tới nơi tiện nhân thấy đồng hành tùm tùm trên boong, khóc than thảm thiết, nước mắt giàn giụa. Cảnh giống cảnh nông trại khi bò mẹ gặm no nê rời bãi cỏ theo đàn về sân, bê con tìm cách vượt chuồng, vừa chạy vừa rống ầm ĩ muốn gập. Đồng hành tiện nhân cũng vậy, vừa nom thấy còn đang nức nở họ ủa tới bu quanh, lòng cảm thấy xúc động như thể đã trở về quê hương, đứng trong thành phố nơi họ chào đời, khôn lớn trên Ithaka núi non lờm chờm. Vẫn nức nở họ nói với tiện nhân lời như có cánh bay xa: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể, mừng khôn tả thấy đại nhân trở về, ngô bối có cảm tưởng như đã quay lại quê hương Ithaka thật sự. Nhưng thôi! Xin đại nhân cho hay số phận đồng hành kết thúc ra sao!’”

“Họ nói thế. Tiện nhân bèn ôn tồn an ủi: ‘Trước hết kéo thuyền lên đất liền; tiếp đến mang vật dụng và thuyền cụ cất trong hang; sau cùng tất cả mau mau theo ta, các người sẽ gặp đồng hành đang ăn uống thỏa thuê, thừa thãi trong đại sảnh thiêng liêng biệt điện nữ thần Circe.’”

“Nghe tiện nhân nói họ nhanh nhẩu làm theo. Chỉ có Eurylochos tìm cách ngăn chặn, giữ họ ở lại với mình, lên giọng nói lời như có cánh bay xa: ‘Trời đất ơi, hàng đáng thương! Các người đi đâu vậy? Muốn chết hả? Tại sao dẫn xác tới tư thất Circe? Yêu phụ sẽ biến các người thành heo, thành chó sói, thành sư tử để canh gác biệt điện dù các người muốn hay không; nàng sẽ đối xử y như thằng Cyclop nhốt đồng hành ngô bối trong chuồng khi họ cùng Odysseus táo tợn vào sân nhà nó; kiêu ngạo phi lý, khinh suất vô lối người này dẫn tất cả vào chỗ chết!’”

“Eurylochos nói thế. Tiện nhân định rút kiếm sắc lưng lẳng bên đùi chém đầu cho rơi xuống đất mặc dù đương sự rất gần gũi do liên hệ hôn nhân. Nhưng đồng hành xung quanh can ngăn, thốt lời xoa dịu: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, thôi, để đương sự ở lại canh thuyền nếu đại nhân muốn. Phần riêng ngô bối xin đại nhân dẫn đường tới biệt điện nữ thần Circe.’”

“Dứt lời quay gót rời thuyền và biển cả họ bắt đầu đi lên tiến vào đất liền. Sợ tiện nhân bức bối khôn xiết Eurylochos không ở lại mà sải bước đi theo. Suốt thời gian đó, trong lòng biệt điện, đối xử hòa nhã và lịch thiệp, Circe bảo tỳ nữ tắm cho mấy người, thoa dầu cẩn thận, đưa tu-ních, áo choàng cho mặc thơm tất. Vừa tới ngô bối thấy tất cả ngồi trong đại sảnh ăn uống. Thoáng nom thấy nhau, khi nhìn tận mặt, hai nhóm bật khóc, ngôi nhà rền vang tiếng nước nở. Thấy vậy nữ thần khả ái liền bước tới nói với tiện nhân: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm khéo ngàn khôn, thôi ngừng rên rỉ. Lòng riêng ta hiểu nông nỗi đau khổ các người trải qua trên biển đầy cá cùng cảnh tượng tàn nhẫn các người gánh chịu trên đất liền trước đám người man rợ. Thế đủ rồi! Bây giờ hãy ăn uống lấy lại sức, giữ vững tinh thần như lần đầu khi các người dong buồm rời Ithaka sỏi đá ra đi. Hiện tại các người rã rời, mệt mỏi, đăm chiêu suy ngẫm bất hạnh, tai ương kinh qua suốt thời gian lang thang vô định. Lòng chưa hề thấy vui, vì các người đau khổ cùng cực, bất hạnh triền miên!’”

“Nàng nói thế ngô bối vội vàng chấp nhận. Thế là ngày lại ngày, suốt năm, ngô bối lưu lại đó ăn miếng ngon, uống vang thơm lu bù. Nhưng năm tàn tháng lụi, bốn mùa xoay vần thay đổi, ngày dài chấm dứt, mùa xuân trở lại một hôm đồng hành trước sau như một gọi tiện nhân ra chỗ riêng nói nhỏ: ‘Người đáng thương! Bây giờ là lúc nghĩ tới quê hương, nếu quả thực định mệnh muốn đại nhân trở về an toàn, nhìn ngôi nhà mái cao, thấy quê cha đất tổ.’”

“Họ nói thế tiện nhân hồi hã chấp nhận. Thế là suốt hôm ấy, tới lúc mặt trời lặn, ngô bối ngồi đó ăn miếng ngon, uống vang thơm lu bù. Mặt trời biến dạng, hoàng hôn nhẹ buông, đồng hành nằm ngủ trong đại sảnh âm u. Trở lại giường ngủ lộng lẫy, tiện nhân nằm đầu gối năn nỉ nữ thần lời như có cánh bay xa: ‘Circe, người hứa giúp ta trở về quê hương, thời gian đã tới mong người thực hiện. Lòng riêng ta muốn lên đường, đồng hành cũng vậy. Họ bu quanh, than vãn ỉ eo khiến ta đau lòng, mỗi lần không thấy bóng dáng người đâu.’”

“Nữ thần khả ái đáp tức thì: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm kể ngàn phương, nếu lòng riêng thực tình không muốn, người chẳng nên miễn cưỡng ở lại biệt điện làm chi. Trái lại, nếu muốn thế trước hết phải thực hiện chuyến đi, mò đường tới tư thất Diêm Vương và phu nhân Persephone khủng khiếp tìm gặp vong hồn Teiresias thành Thebes hỏi ý kiến. Thầy đoán tuy khiếm thị song tư tưởng lúc nào cũng tinh thông. Chỉ riêng thầy sau khi vĩnh biệt cõi thế Persephone vẫn để cho sáng suốt, tinh tường, người khác chỉ là bóng mờ thấp thoáng, dập dờn.’”

“Nghe nói thế, tiện nhân bủn rủn chân tay. Ngồi trên giường tiện nhân bật khóc. Thất vọng lại vô dụng đối với cuộc đời, tiện nhân không muốn sống, không muốn nhìn ánh mặt trời nữa. Nhưng nhỏ lệ chán chê, trở mình tới lui trên giường, sau cùng vận dụng đau đớn bản thân, lấy lại giọng nói, tiện nhân cất tiếng hỏi: ‘Circe, ai dẫn đường chỉ lối cho ta trong chuyến đi này? Từ khai thiên lập địa tới giờ chưa thế nhân nào dong buồm lái thuyền màu

đen xuống âm phủ!’ Nàng đáp không chút đắn đo: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus đa mưu túc trí, đừng nghĩ vì thiếu hoa tiêu mà chần chừ, nấn ná trên bờ. Dựng cột buồm, căng buồm trắng, xuống thuyền ngồi vào chỗ, gió bắc sẽ nổi đưa thuyền đi! Thuyền sẽ băng qua sông Đại Dương. Khi tới mũi đất nhỏ người sẽ thấy trước mặt bờ sông um tùm, rừng cây rậm rạp của Persephone, bạch dương cao ngều, điệp liễu mảnh mai vung vãi quả non chết yếu. Đậu thuyền ở đó gần bờ Đại Dương, lòng sâu nước xoáy, đi bộ vào vương quốc điêu tàn, nhớp nhúa của Diêm Vương. Băng qua đầm lầy tới chỗ sông Rực Lửa, sông Than Khóc, nhánh sông Căm Hồn, gặp nhau đổ vào sông Đau Buồn, nước dội vách đá âm âm. Tới đó người phải làm như ta dặn: đào hố vuông sâu bằng sải tay. Bước đi quanh miệng hố đồ cúng cho người quá cố ba lần, thoát tiên sửa pha mật ong, tiếp đến vang dịu ngọt, sau cùng nước tinh khiết. Rắc bột đại mạch trắng tinh lên trên, sau đó khăn vải thật lâu, cầu nguyện linh hồn tuyệt vọng người quá cố. Hứa khi trở về Ithaka sẽ hạ bò nai chưa thuần làm lễ tế sinh trong cung điện, chọn con tốt nhất, lập giàn hỏa chất lễ vật rực rỡ, và bắt cừu đen trong đàn, con đẹp nhất, làm lễ tế sinh riêng cúng Teiresias. Gọi hồn người quá cố xong, bắt cừu đực và cừu cái lông đen làm lễ tế sinh, xoay đầu sinh vật về phía âm phủ, bản thân đừng nhìn chúng mà quay đầu về phía sông Đại Dương. Vong hồn người quá cố, người vĩnh biệt thế gian yên nghỉ đời đời trong cõi chết sẽ kéo tới đông đảo. Lúc đó người phải tức khắc ra lệnh đồng hành lóc thít hai cừu lười kiếm tàn nhẫn người hạ sát năm đó, nướng chín làm lễ, cầu khẩn thần linh, Diêm Vương uy quyền, Persephone oai phong. Người vẫn ngồi im, tay vẫn cầm kiếm, không để vong hồn cô đơn, lạc lõng, vật vờ lại gần hố máu nếu chưa gặp Teiresias hỏi ý kiến. Đừng ngại. Thầy đoán sẽ tới tức thì. Thầy sẽ nói cho hay, ô chỉ huy chiến binh anh hùng, đường đi, khoảng cách suốt hành trình, băng qua biển cả đầy cá trở về quê hương như thế nào.”

“Lời vừa dứt, Rạng Đông rời ngai vàng óng mượt xuất hiện. Circe mặc cho tiện nhân tu-ních và áo choàng. Phần mình nàng vận xiêm y trắng như tuyết, mịn màng, mềm mại, thướt tha, nhìn mà mê. Quanh eo thắt dải lụa

bằng vàng óng ả, trên đầu choàng voan dài rủ buông. Tiện nhân băng qua biệt điện đánh thức đồng hành, lần lượt từng người, nói lời đầy khích lệ: ‘Dậy đi! Năm mãi hã! Vĩnh biệt giấc ngủ ngon lành. Giờ lên đường đã điểm. Circe vương giả khẳng định với ta!’”

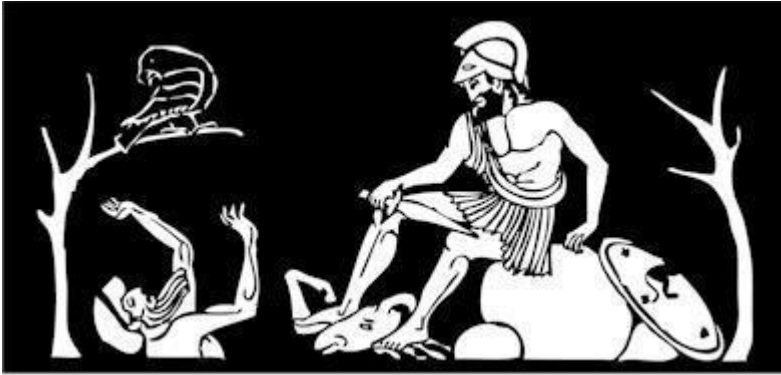
“Đồng đội kiên trì của tiện nhân vui vẻ đồng ý. Dẫu vậy lần này trời không để tiện nhân dẫn dắt mọi người ra đi an toàn. Có đồng đội tên Elpenor, trẻ nhất, chiến đấu không giỏi, cư xử không khéo. Uống say, thêm gió mát, bỏ bằng hữu, leo lên nóc biệt điện nằm ngủ. Sáng sớm tỉnh mơ nghe tiếng chân dồn dập, tiếng người ồn ào sửa soạn ra đi, hoảng hốt choàng tỉnh, quên phải leo thang xuống từ từ, bỗng dưng nhảy quăng, không biết đang ở đâu đâm đầu từ trên mái xuống đất. Gãy cổ, trọ xương sống, linh hồn xuống âm phủ châu Diêm Vương. Lúc tất cả đã tập hợp đông đủ tiện nhân mới nói cho mọi người cùng hay: ‘Chắc hẳn quý hữu nghĩ ngô bối lên đường trở về quê hương và Ithaka yêu dấu. Tiếc thay không phải. Circe bảo ngô bối phải theo lộ trình khác hẳn: xuống vương quốc Diêm Vương và Persephone khủng khiếp gặp vong linh Teiresias thành Thebes hỏi ý kiến.’”

“Nghe tiện nhân nói tất cả chết điếng cõi lòng. Ngồi thừ tại chỗ tất cả vò đầu bứt tóc bật khóc. Nhưng than vãn, xúc động đến mấy cũng vô ích. Ngô bối lần đường ra thuyền trên bãi biển. Ngô bối cất bước, lòng buồn tang tóc, nước mắt giàn giụa. Circe lần đi trước, cột cừ đực và cừ cái lông đen bên sườn thuyền sơn đen. Nữ thần lướt qua dễ dàng, ngô bối không nom thấy. Khi muốn tàng hình thần linh đến hay thần linh đi mắt nào thấy nổi?”

Charybdis & Skylla (Quần tượng Skylla,
thế kỷ I SCN, Sperlonga, Ý).

Sợ chết đến nơi ngô bối chăm chú hướng nhìn Charybdis.
Đúng lúc đó Skylla chộp sáu tay chèo cường tráng, kinh
nghiệm bứt khỏi lòng thuyền (12.244-246).

Khúc 11

“Tới bờ biển việc đầu tiên ngô bối làm là đẩy thuyền sơn đen xuống nước, tiếp đến dựng cột buồm, căng cánh buồm, sau đó mang cừu, dê lên boong. Xong đâu đấy tất cả bước xuống, lòng buồn hiu hắt, nước mắt như mưa. Đúng lúc đó dường như muốn giúp đỡ Circe mái tóc yêu kiều, nữ thần quyền uy giọng nói thế nhân, gửi cho luồng gió làm đồng hành thân thiết thổi mạnh đằng sau, cánh buồm thuyền mũi sơn xanh căng phồng. Nhờ thế sau khi xếp thuyền cụ chỗ nào vào chỗ nấy phía trước, phía sau, ngô bối ngồi xuống, ngọn gió và đà thủ giữ thuyền lao bon bon. Buồm căng thuyền lướt sóng vượt biển suốt ngày. Mặt trời lặn, bốn bề tối như bưng.”

“Thuyền tới biên thùỵ sông Đại Dương, lòng sâu nước xoáy, khúc xa hơn hết chìm trong mây mờ và sương mù, nơi người Kimmerian sinh sống. Mặt trời tia sáng chói chang không bao giờ soi tới, dù leo lên bầu trời đầy sao, hay từ bầu trời đi xuống trở lại trái đất; màn đêm hãi hùng buông phủ bao trùm số người bất hạnh.”

“Đến nơi ngô bối đưa thuyền lên bãi cát. Sau khi mang mấy con vật lên bờ, lần đường men theo bờ sông Đại Dương, ngô bối tới chỗ Circe miêu tả. Tới đó trong khi Perimedes và Eurylochos giữ mấy con vật tế thần, tiện nhân rút đoản kiếm sắc nhọn bên sườn đào hố dài, rộng bằng sải tay. Tiện nhân rầy rệu lẽ xung quanh, rầy ba lần cúng người quá cố, thoát tiên mật ong pha

sữa, tiếp theo rượu vang dịu ngọt, sau cùng nước lã tinh khiết. Lấy bột đại mạch trắng tinh rắc lên trên xong đầu đầy tiện nhân kính cần cầu khẩn vong linh người chết hiện hình mờ ảo, trịnh trọng hứa sau khi trở về Ithaka sẽ bắt bò nái tơ chưa thuần làm lễ tế sinh trong cung điện, con tốt nhất, lập giàn hỏa chất đầy đồ cúng rục rờ, bắt cừu đen, con mập nhất, làm lễ cúng Teiresias. Cầu khẩn, gọi hồn xong xuôi, tiện nhân nắm con cừu cửa cổ cho máu đậm chảy xuống hố. Tiện nhân thấy vong linh người quá cố đang ngủ trong cối chết ùn ùn kéo tới: cô dâu trẻ măng, thanh niên chưa vợ, người già đau khổ quá đời, trinh nữ chỉ một lần vui nỗi buồn hằn đậm trong tim, chiến binh tử trận do mũi thương đồng xếp hàng dài đặc, nạn nhân chiến tranh, vết thương chưa kín miệng, giáp y còn đầm máu! Tứ bề kéo tới đông nghịt vong linh dập dờn trên miệng hố, âm thanh vù vù rùng rợn, kỳ dị nổi lên. Sợ hết hồn, mặt cắt không còn hột máu, quay lại đồng hành, tiện nhân bảo họ mau mau lóc thịt con cừu tiện nhân đã dùng kiếm cắt tiết nướng chín dâng cúng thần linh, Diêm Vương quyền uy và Persephone khủng khiếp. Tiện nhân ngồi canh, tay cầm trường kiếm tuốt trần, rút khỏi bao bên vế đùi, không cho vong linh vật vờ tới hố máu trước khi hỏi ý kiến Teiresias.”

“Vong linh đầu tiên tới là vong linh đồng đội Elpenor. Đương sự chưa được mai táng trong lòng đất bao la bên đường lớn rộng. Vì việc cấp bách phải giải quyết tức thời ngô bối để thi thể nằm trong biệt điện Circe, chưa chôn cất, chưa khóc than. Vừa thấy đương sự, lệ ứa khôn cầm, tiện nhân xúc động, thương hại. Cất tiếng gọi vọng qua tiện nhân nói lời như có cánh bay xa: ‘Elpenor! Tới đây làm gì, vùng đất sương mù âm u? Đi bộ mà người nhanh hơn ta chèo thuyền!’”

“Tiện nhân nghe đương sự rên rỉ, rồi nghe đương sự đáp lời: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn kế! Do thần linh hãm hại thì ít, do bản thân say sưa thì nhiều, bị phụ xấu số thiệt phận! Ngủ trên mái biệt điện Circe, quên dùng thang dài đi xuống từ từ, cứ thế tiến bước, bị phụ ngã đâm đầu xuống đất phía đối diện. Bị phụ gãy cổ. Linh hồn lẳng lẳng xuống âm phủ. Bây giờ bị phụ van xin đại nhân, do động lòng trắc ẩn

đoái thương, hãy nghĩ tới chiến hữu không hiện diện ở đây, ngô bối bỏ lại đằng sau, phu nhân, thân phụ từng chăm lo săn sóc khi đại nhân còn nhỏ, Telemachos quý tử duy nhất đại nhân để lại nhà... bỉ phu biết khi rời vương quốc người quá cố, đại nhân sẽ dừng thuyền vững chắc trên đảo Aiaia, hải đảo thuộc quyền yêu phụ Circe. Tới đó, ôi đại nhân, xin đừng quên bỉ phu, đừng dong buồm ra đi, đừng quay mặt không nhìn, để bỉ phu ở lại không mai táng, không khóc than. Nếu vậy bỉ phu sẽ kêu gọi thần linh thịnh nộ trừng trị. Hỏa thiêu thi hài cùng mọi trang bị bỉ phu có bên mình, lập gò mộ trên bờ biển nước xám xanh để thế hệ mai sau hiểu chuyện đời thanh niên bất hạnh. Xin làm thế cho bỉ phu! Trên mộ phần nhớ cắm mái chèo bỉ phu thường khua khi còn sống cùng đồng đội.”

“Nghe nói vậy tiện nhân liền đáp: ‘Mọi chuyện yêu cầu, Elpenor đáng thương, ta sẽ lo đầy đủ, nhất định không quên.’”

“Ngồi đối diện bất động qua hố sâu ngô bối cứ thế trao đổi lời nhạt nhẽo, buồn thảm, tiện nhân bên này, kiếm chĩa trên hố máu, vong linh đồng đội bên kia thốt lời năn nỉ. Vong linh tiếp theo là vong linh thân mẫu tiện nhân, Antikleia ái nữ Autolykos lừng danh, hãy còn tại thế khi tiện nhân tạm biệt lên đường trực chỉ thành Troa thiêng liêng. Nom thấy bà, lệ ứa che kín con người, tiện nhân mũi lòng thương hại. Nhưng than ôi! Mặc dù xúc động sâu xa, tiện nhân không để bà lại gần hố máu, trước khi gặp Teiresias hỏi ý kiến. Đúng lúc đó vong linh thầy đoán thành Thebes xuất hiện, từ từ tiến tới, tay cầm quyền trượng bằng vàng, nhận ra tiện nhân bèn cất lời: ‘Ô, dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn chước! Tại sao thế nhân bất hạnh xa lánh ánh sáng mặt trời dẫn xác xuống thăm người quá cố, nơi nhạt nhẽo thế này? Thôi, lui lại phía sau xa hố sâu, gạt kiếm sang bên, lão hủ uống máu, rồi nói cho hay sự thật!’”

“Tiện nhân lui lại, đút kiếm vào bao nạm bạc. Uống máu đen đậm xong thầy đoán lừng danh thốt lời: ‘Odysseus khả ái, ngài muốn trở về quê hương bình yên vô sự. Nhưng có thần linh sẽ khiến hành trình trắc trở, khó khăn.

Bởi lão hủ nghĩ ngài không tránh nổi thần linh rung chuyển trái đất lòng vẫn mang mối hận theo dõi vì ngài đâm mù mắt con trai yêu quý. Dầu vậy ngài và đồng đội vẫn có thể trở về Ithaka, song không phải không khổn đốn, gian nan, nếu ngài cương quyết kiềm chế ước muốn trong lòng đồng đội và bản thân sau khi thuyền vượt biển sâu thẳm, dữ dẩn tới đảo Thrinakia. Đến nơi đồng đội sẽ thấy trên bãi cỏ lúc nhúc bò, dê nùng nục của thần linh Mặt Trời, mắt thấy tai nghe không thiếu thứ gì trên trần thế! Nếu dừng động đến chúng, nếu chỉ nghĩ trở về quê hương, rất có thể tất cả sẽ trở về Ithaka, nhưng không phải không gian nan, khổn đốn. Trái lại, nếu đồng đội đụng tới chúng, lão hủ khẳng định với ngài, thuyền và tay chèo sẽ đi đời nhà ma. Nếu bản thân xoay sở thoát hiểm, ngài sẽ trở về muộn màng, tình cảnh đáng thương, trên thuyền xa lạ, mất hết đồng đội. Tới nhà ngài còn gặp trắc trở: đám người ngạo mạn ăn hại gia cư, ve vãn, gạ gẫm phu nhân, dâm của hời môn tính chuyện hôn phối. Đương nhiên, vì đám đó lỗ lã, xằng bậy, ngài sẽ ra tay trừng trị bằng mũi thương đồng khi về tới nơi. Nhưng thanh toán xong xuôi ngay trong cung điện, bằng mưu kế hay bằng trực chiến, ngài lại phải ra đi. Vác trên vai mái chèo đeo gọt cẩn thận, gọn gàng... đi, đi mãi tới khi gặp dân không biết tí gì biển cả, không hề bao giờ dùng muối trong món ăn, không chút kinh nghiệm với thuyền mũi sơn màu huyết dụ, mù tịt đối với mái chèo bằng gỗ bóng lộn như cánh chim đối với con thuyền. Và đây là dấu hiệu hết sức rõ ràng nói ngài hay xin đừng quên. Lúc gặp người cũng đi trên đường nhìn vật trên vai hỏi tại sao vác quạt quạt lúa, ngài cầm ngay mái chèo hình thù xinh xắn xuống đất, bắt dê, bò, heo rừng làm lễ tế sinh dâng Poseidon. Sau đó quay về nhà làm lễ bách sinh dâng thần linh bất tử sống trên trời bao la, tất cả lần này, không trừ một ai, theo thứ tự cấp bậc. Lúc lâm chung ngài sẽ ra đi êm ả. Từ ngoài biển xa xôi Tử Thần sẽ vào cầm tay nhẹ nhàng dắt đi. Yếu đuối, giàu có, nhắm mắt chấm dứt cuộc đời, vĩnh biệt cõi thế, ngài ở tuổi đã cao. Dân chúng sung túc quây quần thương xót. Đó là sự thật lão hủ nói ngài hay.’’

“Lão công Teiresias,” tiện nhân tiếp lời, “chắc hẳn đó là số phận thần linh kéo chỉ xe sợi dệt cho bản nhân. Dầu thế nói bản nhân hay, nói thật không

che đây, không giấu giếm. Bản nhân thấy vong linh thân mẫu ở đây. Bà ngồi im bên hố máu, không dám ngẩng mặt nhìn hay mở miệng nói một lời. Lão công, nói bản nhân hay làm thế nào bà nhận ra bản nhân là con đẻ?”

“Không chút chần chừ Teiresias đáp: ‘Thưa, sự thể đơn giản lão hủ giải thích ngài hay. Vong linh ngài để tới gần hố máu sẽ nói sự thật; vong linh ngài không cho đến gần hố máu sẽ trở lại cõi âm tức thì.’”

“Thốt lời tiên tri vén mở cho hay quyết định của thần linh xong xuôi, vong linh thầy đoán Teiresias rút vào tư thất Diêm Vương. Tiện nhân vẫn đứng tại chỗ bất động chờ thân mẫu xuất hiện uống máu đen đậm. Vừa uống xong nhận ra tiện nhân bà rú kêu, buồn não ruột, lời như có cánh bay xa: ‘Ồi con ơi! Vì sao hãy còn sống lại xuống nơi này, chốn âm u, vùng âm đạm? Mắt trần không dễ nhìn ra. Sông lớn nước chảy hải hùng ngăn cách; trước tiên là Đại Dương không thể lội qua, muốn đến phải dùng thuyền bèn chắt. Rời đất Troad lang thang, lênh đênh khá lâu trên biển cả con tới đây cùng đồng đội phải không? Con chưa đặt chân lên Ithaka và cũng chưa thấy mặt vợ hiền trong cung điện chứ gì?’”

“Mẹ,” tiện nhân đáp, “con phải xuống âm phủ gặp linh hồn thầy đoán Teiresias thành Thebes hỏi ý kiến. Thưa chưa! Con chưa tới đất Achaia, chưa đặt chân lên quê hương, trái lại lang thang biên biệt, đau khổ triền miên, buồn rầu khôn xiết, kể từ ngày cùng quân vương Agamemnon dong buồm trực chỉ thành Troa, nổi tiếng ngựa đẹp, giao chiến với người Trojan. Nhưng thôi kể con hay, kể rõ ràng, từng điểm. Làm sao mẹ chết? Ốm đau lâu ngày phải không? Hay Artemis xạ thủ cung bạc tới thăm chấm dứt cuộc đời bằng mũi tên êm dịu? Nói con hay bố con, cháu nhỏ con để lại ra sao. Vương quốc yên ổn trong tay hai người, hay có kẻ tiếm đoạt khi nghĩ con sẽ không bao giờ trở về? Vợ con thế nào? Nàng nghĩ gì và định làm gì? Vẫn ở với con con, vẫn trông nom tài sản? Hay lấy quý tộc Achaian rồi?”

“Vợ con vẫn ở nhà,” thân mẫu khả ái tiện nhân đáp, “kiên trì chịu đựng, chịu đựng quá độ, đêm than thở thê thảm, ngày nhỏ lệ khôn ngừng. Vương

quốc mỹ lệ vẫn vô chủ, song chưa qua tay người khác. Telemachos cai quản thái ấp êm ả, tham dự tiệc tùng công cộng, sắm vai trọng tài phân xử, vì chỗ nào cũng tha thiết kéo mời. Trái lại, bố con sống cô đơn ở miền quê, không bao giờ ra thành phố. Ngủ không giường, không nệm, không chăn. Mùa đông bố con nằm với gia nhân trên tro tàn gần bếp lửa, manh quần tấm áo tả tơi che thân. Mùa hè về, mùa thu vàng ửng tối, bất kể chỗ nào, trên dốc vườn cây ăn trái, thần thờ, lúi thúi vợ vét lá rụng bố con làm giường trên mặt đất. Ông nằm đó, nghèo khổ khốn cùng, tuổi già đè nặng trên vai, ôm ấp sâu muộn, mong mỗi con về. Mẹ bất hạnh tương tự; đó cũng là lý do đưa mẹ xuống năm mồ. Không phải nữ thần xạ thủ cặp mắt sắc sảo vào nhà lòi ra dùng mũi tên êm dịu kết liễu cuộc đời. Và cũng không phải căn bệnh dai dẳng, quái ác thường khiến thân thể hao mòn, tiêu tụy mà vĩnh biệt thế gian. Ô Odysseus vẻ vang, mẹ chết vì nhớ nhung, vì lo lắng, vì yêu thương con, tất cả đã dứt khỏi tay mẹ cuộc đời thắm đượm hương vị dịu dàng.”

“Thân mẫu tiện nhân nói thế. Lòng khao khát khôn ngừng tiện nhân muốn ôm vong linh. Ba lần định ôm chầm tiện nhân tiến tới. Ba lần như bóng mờ hoặc như giấc mơ bà lướt qua tầm tay khiến lòng dạ tiện nhân nhói đau khôn xiết. Tiện nhân hét to lời như có cánh bay xa: ‘Mẹ! Sao chạy đi không đợi? Con muốn ôm mẹ trong vòng tay để dù ở dưới tuổi vàng mẹ con vẫn âu yếm ôm nhau, rùng mình nhỏ lệ an ủi lẫn nhau trong nước nở lạnh lòng. Hay phải chăng chỉ là bóng ma Persephone oai nghiêm gửi tới bắt con khóc nữa, than nữa?’ Tiện nhân nói thế, thân mẫu khả ái liền đáp: ‘Hỡi ôi, con, kẻ bất hạnh hơn hết trong hàng thế nhân! Sự thể không phải trò chơi Persephone ái nữ Chúa tể bày ra để dụ hoặc dối lừa. Đó là luật nhân sinh khi thế nhân chấm dứt cuộc đời. Gân không giữ nổi xương thịt khi sự sống rời bỏ thân xác, tất cả tiêu tan theo sức nóng hừng hực toát ra từ ngọn lửa bùng bùng, linh hồn vỗ cánh bay đi như giấc mơ. Nhưng bây giờ hãy hăng hái, nhanh nhẹn bước ra ánh sáng, ghi nhớ tất cả những gì đã thấy ở đây để sau này có ngày con sẽ kể lại cho vợ con hay.’”

“Trong khi hai mẹ con chuyện trò, do Persephone oai phong hồi thúc, phu nhân và ái nữ thủ lĩnh, hoàng thân tiếm tử đứng túm tụm quanh hố máu. Tiếm nhân thầm nghĩ làm thế nào lần lượt hỏi từng người. Cuối cùng tiếm nhân quyết định cách hay nhất là rút kiếm sắc bên đùi vung ra ngăn cản không để họ uống máu cùng một lúc, mà lần lượt từng người. Bởi thế họ phải chờ, rồi tuần tự bước tới kể dòng dõi. Tiếm nhân hỏi tất cả. Người đầu tiên tiếm nhân thấy là Tyro, dòng dõi quý tộc; nàng nói nàng là ái nữ đại nhân Salmoneus, nàng lập gia đình với Kretheus, công tử Aiolos. Nhưng nàng đem lòng yêu thương dòng sông thần linh, Enipeus thiêng liêng, ngoạn mục, dễ thương hơn hết tuôn chảy trên trái đất. Vì thế nàng thường thơ thần trên bờ gần mặt nước yêu kiều. Một hôm giả dạng thần linh dòng sông, thần linh rung chuyển, bao quanh trái đất âu yếm nằm cạnh ở cửa sông nước cuộn cuộn xoáy sâu. Sóng dâng cao như trái núi uốn cong đổ ập, phủ kín thần linh và phụ nữ thế nhân. Thần linh bèn cởi thắt lưng trinh tiết, phả giắc điệp khấp khểnh làn mi. Trao tình xong cầm tay nàng thần linh căn dặn: ‘Giai nhân, hãy vui hưởng tình yêu giữa đôi ta. Hết năm khanh sẽ sinh con tuần tú, khôi ngô, vì vòng tay thần linh không bao giờ cản cỗi, vô sinh; dùng sữa mình khanh phải trông nom, nuôi nấng cẩn thận. Bây giờ ra về, nhớ giữ miệng, không kể tên ta! Chỉ riêng khanh biết ta là Poseidon, thần linh rung chuyển trái đất.’ Dứt lời thần linh lao đầu xuống biển sóng nước nhấp nhô. Tyro thụ thai, sinh hạ Pelias và Neleus, cả hai trở thành tội bệch dũng mãnh phục vụ Chúa tể siêu phàm. Pelias định cư ở Iolkos ruộng đất bao la, của cải là gia súc đông đảo; bào đệ Neleus lập nghiệp ở Pylos cát bạc ngàn. Sau đó hoàng hậu lừng danh còn sinh hạ với Kretheus mấy mụn con: Aison, Pheres, Amythaon xa phu táo bạo, ham mê luyện ngựa.”

“Người tiếp theo tiếm nhân thấy là Antiope, ái nữ Asopos, tự hào đã nằm trong vòng tay, chung chăn chung gối với Chúa tể. Do đó nàng có hai con trai: Amphion và Zethos. Hai người xây dựng Thebes bảy cửa ô, bờ lũy vây quanh, vì nếu không có vành đai và tháp canh, dù cường tráng đến mấy, hai người cũng không thể yên sống trong thành phố trên cánh đồng trống trải, mênh mông. Sau Antiope tiếm nhân thấy Alkmene, phu nhân Amphitryon,

đã âu yếm ôm ấp, ăn nằm với Chúa tể siêu phàm, sinh hạ Herakles táo bạo, gan dạ khác thường. Tiện nhân cũng thấy Megara, ái nữ Kreion dũng cảm, kết hôn với công tử Amphitryon, Herakles bất khuất, kiên cường.”

“Tiếp theo tiện nhân thấy thân mẫu Oedipus, Epikaste diễm lệ. Do đầu óc tối tăm, tinh thần mê muội bà làm việc đồi bại; bà lấy con trai! Sau khi giết cha Oedipus lấy mẹ. Thần linh liền phanh phui sự thật cho thế nhân hay, đồng thời nhấn tâm quyết định: làm quân vương trị vì người Kadmeian trong thành phố Thebes ngoạn mục, song Oedipus sẽ sống trong ân hận vì lương tâm cắn dứt, đay nghiến. Phần mình, ê chề dẫn vật, tuyệt vọng dâng cao, lấy thừng buộc lên xà ngang cung điện treo cổ tự tử, xuống âm phủ tới cổng gặp Diêm Vương hùng dũng đứng canh, Epikaste để Oedipus lại trần gian gánh chịu mọi đau khổ người mẹ phần nộ ra tay trừng phạt.”

“Tiếp đến là Chloris, hoa khôi trứ danh, gái út Amphion, công tử Iasos, quân vương quyền uy cai trị người Minyan thành phố Orchomeneus. Neleus lấy làm vợ vì nàng xinh đẹp, nết của hồi môn khá bọn mới đem nổi về nhà. Nàng là hoàng hậu thành phố Pylos, sinh hạ với Neleus mấy con vẻ vang: Nestor, Chromios, Periklymenos chiến binh hào hùng, và Pero xinh đẹp khác thường, thanh niên trong vùng đều muốn kết tóc xe duyên. Nhưng Neleus tuyên bố ông không gả cho bất kể thanh niên nào, trừ người có khả năng đuổi bò trán rộng, sừng cong của Iphikles hống hách ra khỏi bờ cõi Phylake. Chỉ có một người, thầy đoán thiên phú, dám liều mạng. Nhưng do quyết định tàn ác của thần linh thù nghịch, đương sự bị mục phu thô lậu xích chặt nhốt tù. Ngày qua tháng lại, năm tới năm đi, bốn mùa xoay vần thay đổi, mùa xuân trở lại Iphikles oai phong mới thả cho ra, vì đã tiết lộ những gì thần linh quyết định. Như vậy là ý định Chúa tể thực thi đầy đủ.”

“Tiếp đến tiện nhân thấy Leda, phu nhân Tyndareos, sinh cho phu quân hai trai táo bạo: Castor mã phu và Polydeukes võ sĩ; đất lành phì nhiêu cưng nựng cả hai tiếp tục sống. Dầu ở dưới đó cả hai vẫn được Chúa tể ban thưởng nhiều ân huệ, mỗi người sống một ngày, chết một ngày, cứ thế thay

phiên lần lượt, cả hai đón nhận vinh dự ngang hàng thần linh. Sau Leda tiệp nhân thấy Iphimedia, phu nhân Aloeus. Nàng kể nàng tư tình với Poseidon, nàng là mẹ cặp trai sinh đôi chết yếu: Otos oai phong, Ephialtes lẫm liệt; cả hai cao lớn, tuần tú vô cùng đất lành phì nhiêu nuôi dưỡng, chỉ kém Orion lừng danh. Mới chín mùa bề ngang đã chín khuỷu, chiều cao đã chín sải. Cặp này lớn tiếng đe dọa sẽ giao chiến với thần linh trên núi Olympos, chiến trận sẽ ầm ầm, sôi sục. Cả hai nuôi tham vọng chất núi Ossa lên núi Olympos, trồng rừng Pelion lá rung rinh lên núi Ossa làm thang leo lên thiên cung. Công việc đáng lẽ hoàn tất nếu cả hai tới tuổi trưởng thành. Nhưng công tử Leto mái tóc diễm lệ có với Chúa tể dùng tên hạ sát trước khi cả hai trở mã lớn khôn, râu bắt đầu mọc lún phún, má bắt đầu trở lông tơ.”

“Tiệp nhân thấy Phaidra, Prokris và Ariadne xinh đẹp, ái nữ Minos đầu óc nham hiểm, Theseus mang từ đảo Krete tới đồi Athens thiêng liêng. Nhưng khi sánh bước với nàng, chàng không thấy hương vị tình yêu. Trước khi hai người kết thúc hành trình, do Dionysos tổ giác, Artemis bắn nàng chết trên đảo Dia bốn bề là biển. Tiệp nhân cũng thấy Maira, Klymene và Eriphyle khả ố đổi mạng chồng lấy nén vàng. Dầu thế tiệp nhân không thể nói Hoàng thượng hay hết mọi chuyện, và không thể kể đầy đủ tên phu nhân cùng ái nữ người nổi tiếng lừng danh tiệp nhân gặp mặt! Vì trước khi tiệp nhân chấm dứt, đêm kỳ diệu trôi qua. Bây giờ là lúc lên giường chờ giấc, tiệp nhân không biết nên ra thuyền lướt sóng với đồng đội hay ở lại cung điện cùng Hoàng thượng. Hành trình trở về tiệp nhân sẽ thực hiện hoàn toàn do thần linh và Hoàng thượng quyết định!”

Odysseus ngừng nói. Nghe lời kể lôi cuốn khác thường mọi người ngồi im, không cử động trong đại sảnh âm u. Cuối cùng Arete cánh tay trắng ngần phá tan im lặng. Hoàng hậu cất lời: “Ô thần dân Phaiakian, chớ khanh nghĩ gì về khách lạ? Về mặt tuần tú, vóc dáng đường bệ, tác phong đĩnh đạc! Ông là khách lạ của ta, song vinh dự thuộc về chớ khanh. Bởi thế đừng để ông ra đi vội vã, và cũng đừng giới hạn lòng mình đối với những gì ông cần

có. Vì thần linh đã ban cho chư khanh cơ ngơi khang trang, của cải phong phú!”

Trưởng thượng cao niên Echeneos trong số thủ lĩnh Phaiakian tiếp lời: “Quý hữu, nương nương vừa truyền lời chí lý, hơn thế lại ý nghĩa ngô bối chẳng mong gì hơn. Hãy làm như nương nương phán, mặc dù dĩ nhiên đáng chí tôn hiện diện ở đây sẽ đưa ý kiến quyết định tối hậu.” Alkinoos bèn lên tiếng: “Chừng nào quả nhân còn sống ở đời, còn cai quản đất nước, còn trị vì nhân dân ưa thích chèo thuyền đi biển, sự thể sẽ như lời Hoàng hậu phán truyền. Tuy nhiên dầu muốn trở về quê hương khách lạ nên nán lại tới ngày mai để quả nhân có thì giờ tặng thêm phẩm vật. Hành trình trở về quê hương của khách lạ sẽ là mối quan tâm của mọi người, đặc biệt quả nhân, vì là vương chủ đất nước, dân tộc này.”

“Bẩm đại vương Alkinoos vô cùng khả kính, hào quang rực rỡ của quý dân,” Odysseus trăm mưu ngàn kế ôn tồn bày tỏ, “thưa, khi Hoàng thượng ngỏ ý giữ lại, dù một năm, lại lo cho mau chóng trở về, trao tay nhiều phẩm vật quý giá, tiện nhân nào dám khước từ? Trở về quê hương yêu dấu mà có nhiều của cải trong tay đối với tiện nhân là thắng lợi lớn lao. Tiện nhân sẽ chiếm được cảm tình dân chúng, họ sẽ kính nể, quý trọng khi thấy xuất hiện trên đất Ithaka.”

“Odysseus,” Alkinoos nhấn mạnh, “nhìn khuôn mặt ngô bối không hề nghĩ khách lạ là kẻ dối trá, tên lừa bịp, trần thế đen tối sinh ra nhưng nhúc, thêu dệt ngôn từ lường gạt không ai có thể kiểm soát, đo lường. Trái lại, nói năng hùng hồn, nhận thức sâu sắc, tài nghệ thâm hậu, sung mãn như thi nhân tuyệt vời, khách lạ đã kể cho ngô bối nghe bất hạnh ghê rợn bản thân và đồng đội kinh qua. Nhưng thôi, bây giờ tiếp tục kể cho ngô bối hay, kể thành thực, không giấu giếm, những gì khách lạ thấy trong số đồng đội can trường đi với mình tới thành Troa, phơi bày bỏ xác ở đó. Đêm dài chưa hết còn khối thời gian; đi ngủ bây giờ quá sớm. Vậy kể cho quả nhân hay thêm chút nữa phiêu lưu tuyệt vời khách lạ trải qua. Quả nhân có thể ngồi đây tới

sáng nếu khách lạ cũng chịu ở lại đại sảnh kể tiếp gian truân, bất hạnh vầy bủa đời mình.”

Odysseus đa mưu túc trí tiếp lời: “Bẩm đại vương Alkinoos vô cùng khả kính, hào quang chói lọi của quý dân, kể chuyện cần thời gian, đi ngủ thừa cũng cần thời gian. Tuy nhiên, nếu quả thực Hoàng thượng muốn nghe nữa, tiện nhân nào dám thoái thác. Than ôi! Kể chuyện bi thảm hơn chuyện vừa kể. Tiện nhân sẽ kể hầu Hoàng thượng số phận buồn thảm đồng đội gục chết không phải khi cướp phá thành Troa trong hỗn chiến dữ dằn, mà khi trở về quê hương vì người đàn bà lòng dạ đen tối!”

“Persephone oai nghiêm vừa bảo vong linh phụ nữ đi nơi khác, họ tản mát khắp ngả, vong linh Agamemnon công tử Atreus xuất hiện. Đương sự bước tới buồn thảm thiết. Xung quanh là linh hồn đồng đội đã gặp số phận bi thương nhắm mắt lìa đời cùng đương sự trong biệt điện Aigisthos. Uống máu đen đậm xong nhận ra tiện nhân, đương sự hú hét, bật khóc nức nở, đưa hai tay phía trước hăm hở với nắm. Nhưng đương sự không thể, vì khác trước kia, sức lực cũng như nhiệt khí đã vĩnh viễn rời bỏ xác thân, nên tứ chi ủ rũ, mềm yếu. Nhìn mà thương hại, tiện nhân ứa nước mắt, thốt lời như có cánh bay xa: ‘Công tử Atreus về vang, ô nguyên soái, Agamemnon, định mệnh khắt khe nào khuất phục khiến nằm xuống thảm thương? Phải chăng Poseidon nổi bão hải hùng, dâng sóng ngút trời phá tan đoàn thuyền? Phải chăng bộ lạc thù nghịch trên đất liền chặn đánh khi nguyên soái ừa vào cướp cừu, lừa bò mang đi? Hay nguyên soái tấn công, chiếm đoạt thành phố, bắt giữ đàn bà con gái?’ Đương sự đáp tức thì: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus đa mưu túc trí! Poseidon không đánh chìm đoàn thuyền bằng cuồng phong hải hùng, phong ba khủng khiếp, và bản nhân cũng không rơi vào tay bộ lạc thù nghịch trên đất liền. Kẻ giết bản nhân là Aigisthos, âm mưu với hiền nội khả ố của bản nhân, y ra tay hạ sát. Mời bản nhân tới cung điện, thiết tiệc linh đình, ngồi vào bàn, y giết bản nhân như người ta giết con bò bên máng cỏ. Bản nhân chấm dứt cuộc đời thê thảm! Quanh bản nhân đồng đội cũng lần lượt gục chết thảm thê, như bây

heo răng trắng thọc tiết làm thịt trong tư thất nhà quyền quý, cao sang, tổ chức tiệc đám cưới, tiệc chung vui hay tiệc ăn mừng. Odysseus, từng chứng kiến biết bao thanh niên gục chết khi giao chiến một mình, lúc hỗn chiến cùng đồng đội trên trận địa, song chiến hữu sẽ không thấy cảnh nào rùng rợn, khiếp đảm như thế nếu nhìn tận mắt ngô bối nằm sóng soài bên cúp vang, gần bàn la liệt món ăn trong đại sảnh mặt sàn thên thang chan hòa máu đỏ! Dầu thế cảnh thương tâm hơn hết là bản nhân nghe tiếng Cassandra ái nữ Priam hú hét rùng rợn, Klytaimestra nham hiểm từ phía sau đâm mạnh lúc nàng nhích lại gục chết trên xác bản nhân. Cố giờ hai tay bao che, nhưng hai tay rơi xuống, vì lưỡi kiếm xuyên suốt, bản nhân trút hơi thở cuối cùng. Người đàn bà lòng lang dạ thú quay nhìn nơi khác, không may động lòng, đưa tay vuốt mắt hay khép miệng, lúc bản nhân lên đường xuống âm phủ gặp Diêm Vương. Trên đời không có cảnh nào đê tiện, bỉ ổi cho bằng cảnh đàn bà âm mưu, thực hiện việc làm ô nhục hạ sát phu quân kết hôn từ thuở đầu xanh tuổi trẻ. Bản nhân cứ đinh ninh về đến nhà thế nào gia nhân, con cái cũng vui vẻ ủa ra nghênh đón. Nào ngờ do tư tưởng đen tối, do hành động đốn mạt, người đàn bà đó đã khoác lên mình tấm biển ô nhục không những cho bản thân mà cho toàn thể nữ giới, cả phụ nữ sắp chào đời lẫn phụ nữ đoan trang, tiết hạnh.’ Chợt nghe tiện nhân thốt kêu: ‘Ôi chao! mang lòng tị hiềm quá độ với dòng máu nhà Atreus, Chúa tể nhìn xa trông rộng sử dụng mưu kế đàn bà ám hại! Vì Helen biết bao đồng đội ngô bối vùi thây nơi chiến địa! Trong lúc nguyên soái vắng nhà Klytaimestra gài bẫy thanh toán!’ Agamemnon tiếp lời: ‘Đúng thế chiến hữu! Bởi vậy đừng bao giờ dễ tính, ngay cả với nội tướng, và cũng đừng bao giờ nói cho nội tướng hay mình nghĩ gì. Dự định nếu nói chỉ nói chút ít, phần còn lại giữ kín trong lòng. Nhưng Odysseus ời, nếu có người giết chiến hữu, người đó không phải nội tướng. Ái nữ lão nhân Ikarios quá ư chung thủy trong tư tưởng cũng như trong cảm xúc. Penelope đoan chính, tiết liệt! Nàng còn trẻ lúc ngô bối chia tay lên đường chinh chiến. Nàng ôm trên ngực con mới chào đời. Bản nhân nghĩ bây giờ chắc hẳn nó đã góp mặt trong hội đồng với mọi người. Cầu mong nó sung sướng ở đời! Trở về quê hương thân phụ sẽ nhìn thấy, và theo lẽ tự nhiên nó sẽ ôm chầm thân phụ.

Nội tướng của bản nhân trái lại không để bản nhân nhìn mặt con trai; thị giết bản nhân trước khi bản nhân thấy nó. Bởi thế bản nhân có lời khuyên nhủ, nhớ nằm lòng. Khi tới quê hương xứ sở đừng dong buồm vào thẳng bến đậu. Trái lại, bí mật, lặng lẽ lại gần. Bởi đừng bao giờ tin tưởng đàn bà. Nhưng thôi bây giờ cho bản nhân hay và trả lời đầy đủ, không giấu giếm. Chiến hữu có nghe con trai bản nhân còn sống ở Orchomenos, hoặc Pylos cát bạt ngàn, hay có lẽ với Menelaos trong Sparta bao la không? Bản nhân biết Orestes hiếu thảo chưa chết, chưa xuống dưới này, vẫn ở trên cõi thế.’ Tiện nhân đáp: ‘Ô, công tử Atreus, sao lại hỏi vậy? Bản nhân không rõ nó còn sống hay chết rồi. Nói vu vơ không nên không phải chút nào.’”

“Ngô bối cứ đứng mặt đối mặt trao đổi câu nói buồn thảm, nước mắt tuôn đậm gò má. Đúng lúc đó bất thành linh xuất hiện vong linh Achilles, vong linh Patroklos, vong linh Antilochos hào hùng, vong linh Aias vóc dáng phong nhã, khuôn mặt tuần tú vượt xa mọi người trong hàng quân Danaan, chỉ kém công tử Peleus tuyệt vời. Vong linh Achilles, bước chân thoăn thoắt, nhận ra tiện nhân. Rên rỉ ảo não đương sự cất tiếng lời như có cánh bay xa: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn chước! Còn dự tính phiêu lưu ghê gớm gì nữa hử thế nhân táo bạo? Sao dám dẫn xác tới đây, vương quốc Diêm Vương, nơi người quá cố sống nhạt nhẽo như bóng mờ vô hình?’ Tiện nhân liền đáp: ‘Achilles, công tử Peleus, ô tướng quân dũng cảm, tài ba bậc nhất hàng quân Achaian, ta xuống hỏi ý kiến Teiresias hy vọng qua lời thầy đoán tìm ra phương cách trở về Ithaka sỏi đá khô cằn. Ta vẫn chưa tới gần Achaia và cũng chưa đặt chân lên quê hương; bất hạnh theo đuổi, bám sát không rời! Nhưng Achilles, người là kẻ đã và sẽ may mắn hơn biết bao thế nhân! Trước kia lúc còn sống trên trần thế, tất cả ngô bối, chiến binh Argive đề cao như thế người là thần linh; bây giờ ở dưới âm phủ người nắm quyền lớn lao cai quản hàng quá cố; bởi thế đừng buồn, đừng tiếc vì người chết, Achilles ơi!’ Đương sự đáp tức tốc: ‘Ô, Odysseus khả ái, đừng tìm cách an ủi mà tán dương cái chết, ta thà làm lụng như nông nô cày sâu cuốc bẫm cho nông dân nghèo khó không thước đất cắm dùi hơn làm vua trị vì người chết,

chẳng là gì mà chỉ là hình bóng héo tàn, vật vờ. Nhưng thôi, bây giờ nói ta hay đôi điều về con ta. Nó có theo ta dẫn thân vào cuộc chiến dự phần chỉ huy hay không? Và cũng cho ta biết đôi điều người nghe về Peleus kiệt xuất. Người Myrmidon vẫn kính trọng ông, hay người ở Hellas, Phthia coi thường vì ông lụ khụ, chân yếu tay mềm? Ôi! Ước chi ta còn ở dưới ánh sáng mặt trời, như thuở trên đất Troad bao la, để bao che ông như đã bao che hàng quân Argive, hạ sát lực lượng tinh nhuệ quân thù tràn trải trên cánh đồng! Và ước gì nếu có thể trở về dù chỉ một lúc ngôi nhà thân phụ, ta sẽ sử dụng sức mạnh, cánh tay vô địch khiến đứa nào cố tình ăn hiếp, cố tình tước đoạt địa vị vẻ vang của ông khiếp đảm, thất kinh!’ Tiện nhân tiếp lời: ‘Không! Ta không hay tin gì về Peleus siêu quần. Song về quý tử Neoptolemos ta có thể kể đầy đủ sự thật như người yêu cầu, vì ta là người mang nó từ Skyros lên thuyền lướt sóng gia nhập lực lượng Achaian xà-cạp gọn gàng. Tới trước thành Troa, trong khi ngô bối bàn luận kế hoạch, nó là người đầu tiên phát biểu ý kiến và luôn luôn phát biểu chính xác. Khi tranh luận ta nghĩ chỉ có Nestor khả ái và ta hơn nó. Khi quân Achaian giao chiến dưới chân tường thành Troa, thương đồng trong tay, nó không bao giờ chịu ở hàng cuối với hạng nhút nhát. Nó luôn luôn phóng lên hàng đầu, về tinh thần chiến đấu không nhường ai hết. Nó hạ sát nhiều kẻ thù trong đống đổ khủng khiếp. Ta không thể nói người hay hoặc kể tên số kẻ thù nó cho về chín tuổi trên chiến trường để bảo vệ quân Argive; nhưng ta nhớ rất rõ thằng Eurypylos hung hăng công tử Telephos gục chết trên mũi kiếm, bao nhiêu binh sĩ Keteian nó đâm chết quanh thằng này, tất cả chỉ vì quà biếu trao tay mục đàn bà. Ta thấy nó đẹp trai lạ lùng, chỉ dưới Memnon tuyệt vời.’”

“Lúc chỉ huy quân Argive ngồi trong bụng ngựa gỗ Epeios gia công tạo tác, nhiệm vụ của ta là mở hoặc đóng nắp cửa chắc nịch, tất cả lau nước mắt, run bần bật! Ta không hề thấy con người tuấn tú như thế tái mặt hay lau lệ trên gò má. Trái lại, nó nhiều lần xin ta nhảy khỏi ngựa gỗ, tay nắm đốc kiếm, tay cầm thương mũi đồng nặng chình chịch, hăm he trút đổ tai họa lên đầu quân Troian. Khi ngô bối tấn công, thành Troa sụp đổ, phân chia

chiến phẩm cùng phần thưởng danh dự, nó tiếp nhận rồi lên thuyền bình an vô sự, không thương tích do thương bay hay mũi kiếm cận chiến. Bị thương như thế là thông thường ngoài mặt trận khi thần linh chiến tranh điên cuồng tấn công tất cả, không trừ một ai.”

“Tiện nhân dứt lời, vong linh Achilles cặp chân thoăn thoắt hiên ngang sải gót bước đi, băng qua cánh đồng lan nhật quang, vui vì tin tiện nhân vừa kể quý tử tỏ ra xuất sắc, anh hùng! Bây giờ vong linh người quá cố còn lại mặt mày ủ rũ tiến tới đứng gần, bu quanh, vong linh nào cũng nói chuyện với tiện nhân cùng lúc kể buồn riêng gặm nhấm cõi lòng. Vong linh duy nhất đứng tách biệt cách xa là vong linh Aias công tử Telamon. Đường sự vẫn hậm hực, cay cú vì tiện nhân đạt thắng lợi trong quyết định tổ chức gần thuyền khi hàng quân tranh luận về giáp y của Achilles, thân mẫu vương giả trao tặng làm giải thưởng. Con cái người Troian và Pallas Athena làm trọng tài quyết định. Ôi! Ước gì tiện nhân đừng thắng giải! Bởi giáp y đã đưa Aias mái đầu hiên ngang vào lòng đất xuống dưới mồ, Aias anh hùng, vóc dáng cùng dũng khí vượt xa đồng đội Danaan trừ công tử Peleus khôi ngô, tuấn tú! Tiện nhân cất tiếng gọi, tìm lời nhẹ nhàng giải hòa: ‘Ê, Aias, lắng nghe, công tử Telamon khả kính! Đến chết người vẫn chưa quên căm giận với ta vì giáp y bất hạnh hay sao! Thần linh đã biến của đó thành nguyên nhân đau khổ đối với hàng quân Argive. Khi người gục chết ngô bối không còn lá chắn khổng lồ, tháp canh cao ngất nữa! Ngô bối không ngừng nhỏ lệ thương tiếc lúc người vĩnh biệt mọi người, chân tình và thành thật như tiếc thương Achilles, công tử Peleus. Không ai đáng trách, đáng trách chẳng là Chúa tể, ghét cay ghét đắng hàng quân Danaan, đã quyết định số phận đưa người vào cõi thiên thu. Nhưng thôi, lại đây nghe ta nói đôi điều. Ô, đáp lời ta nói! Bớt tức giận, nén tự hào, chỉ huy quý mến, thân thương!’”

“Tiện nhân nói thế. Không đáp một lời, đường sự bỏ đi, xuống cõi âm cùng vong linh khác. Tới đó mặc dù còn tức giận, song dường như đường sự vẫn muốn trò chuyện với tiện nhân, và vẫn muốn nghe tiện nhân chuyện trò;

nhưng lòng riêng tiện nhân lại muốn gặp vong linh người khác đã qua đời. Tiện nhân thấy quân vương Minos ngồi đó, quý tử vẻ vang của Chúa tể, tay cầm quyền trượng bằng vàng, cất lời phân xử, người quá cố ngồi, đứng xung quanh trong tư thất Diêm Vương cổng vào lớn rộng yêu cầu giải quyết sự việc. Tiếp theo tiện nhân nhận ra Orion khổng lồ kết thúc cuộc săn đon đuổi thú rừng trên cánh đồng lan nhật quang, sau khi giết chết trên dây đồi hiu quạnh, tay dùng mảnh nắm chặt cây chùy bằng đồng không bao giờ sút mẻ.”

“Tiện nhân thấy Tityos công tử nữ thần Trái Đất vô cùng vẻ vang nằm trên mặt đất, thân hình phủ kín chín ác-păng. Cặp kền kền to lớn đứng cạnh, mỗi con một bên, rúc mỏ vào thi thể moi ruột rửa gan; hai tay đờ đẫn không thể xua đuổi chúng đi. Sở dĩ vậy ấy là vì đương sự xúc phạm thô bạo Leto, người tình nổi tiếng của Chúa tể, lúc nàng băng qua Panopeus vườn cỏ rộng lớn, ngoạn mục tới Pytho. Tiện nhân cũng thấy Tantalos gánh chịu nhục hình khủng khiếp. Lão đứng dưới ao, nước lên tới cằm, khát muốn uống, cổ hết sức, cổ liên tục, song không bao giờ động tới nước. Hăm hở định uống hễ lão cúi xuống nước biến tức thì. Ao khô cạn, dưới chân chỉ còn đất đen, sức mạnh huyền bí hút hết. Cây tỏa cành lá rậm rạp che kín mặt ao, quả lủng lẳng trên đầu, lê, lựu, táo chín mọng, bóng nhậy, và ngọt lịm, ô-liu xum xuê. Thế mà cứ khi nào lão giơ tay ngắt, gió lại thổi đưa quả lên tận tầng mây âm u. Tiếp theo tiện nhân chứng kiến Sisyphe bị hành hạ cực hình, đương sự gồng mình đưa hai tay nâng tảng đá khổng lồ. Lên gân lên cốt, tay đưa cao, chân ưỡn mạnh, đương sự đẩy tảng đá lên mỏm núi. Nhưng cứ lần nào đương sự sắp đưa tới nơi, sức nặng khủng khiếp bất thành linh diệu ngược, tảng đá tàn nhẫn lăn xuống đất. Đương sự lại phải gồng mình hì hục ôm chặt, nâng lên, đẩy mạnh, mồ hôi nhễ nhại, chân tay ướt đẫm, bụi đường bốc cao bu quanh mái đầu.”

“Sau Sisyphe tiện nhân nhận ra Herakles, không phải cường tráng, mà chỉ là bóng ma. Đương sự vui hưởng tiệc tùng cùng thần linh bất tử, kết hôn với Hebe gót chân mảnh mai, ái nữ Chúa tể và Hera đôi dép bằng vàng. Quanh

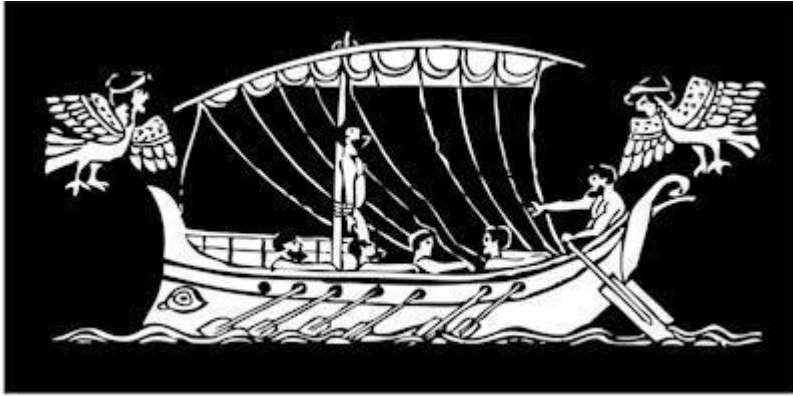
đương sự có tiếng vù vù như chim rừng vỗ cánh bay đi, tiếng ào ào người chết chạy tản mát mọi phía vì hoảng sợ. Đương sự bước tới như đêm tối ảm đạm, tay cầm cung lấy khỏi bao, tên lấp vào ố, dây gài đúng nấc, trở mắt nhìn quanh, dáng vẻ hung hãn như sắp bắn đến nơi. Khủng khiếp là dải đeo kiếm bắt treo qua ngực và thắt lưng bằng vàng trên mặt thêu hình thù kỳ diệu miêu tả beo, heo rừng, sư tử mắt long lanh, giao tranh, chiến trận, đổ máu, tàn sát. Cầu mong nghệ sĩ sáng tạo dải đeo sẽ không bao giờ đem tài sáng tạo tác phẩm tương tự! Vừa nhìn Herakles nhận ra tiện nhân tức khắc. Dáng vẻ sâu thẳm đương sự thốt lời như có cánh bay xa: ‘Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm khéo ngàn khôn! Thân hữu đáng thương, người cũng gánh chịu số phận buồn thảm như ta khi sống trên đó dưới ánh sáng mặt trời ư! Là con Chúa tể, cháu Kronos, ta chịu đựng đau khổ triền miên. Ta phải hầu hạ thế nhân kém ta một trời một vực, bắt ta làm việc cực nhọc chưa từng thấy ở đâu. Y sai ta xuống đây kiếm con chó của Diêm Vương, vì nghĩ không việc nào khó bằng việc đó. Thế mà tìm thấy ta mang khỏi tư thất Diêm Vương nhờ có Hermes và Athena mắt xanh lam lục đưa lối chỉ đường.’”

“Không nói nữa đương sự quay vào tư thất Diêm Vương. Tiện nhân vẫn nấn ná đứng đó hy vọng gặp người quá cố tiếng tăm qua đời từ lâu. Tiện nhân sẽ gặp người ngày xưa tiện nhân rất muốn: Theseus và Peirithoos, công tử lừng danh của thần linh. Nhưng trước khi họ xuất hiện, vong linh lớp lớp bu quanh, số lượng kể có hàng ngàn, hàng vạn cất tiếng gào rừng rợn. Tiện nhân thất kinh, mặt mày tái mét. Tiện nhân nghĩ phải chăng Persephone phái quái vật từ tư thất Diêm Vương đi lên, Gorgon khủng khiếp! Vội vàng trở lại thuyền, tiện nhân gọi đồng đội đi theo, bảo tháo cáp đằng đuôi lập tức. Họ lên boong cấp kỳ, ngồi vào chỗ cầm chèo. Lướt nhẹ trên sông Đại Dương sóng nổi rập rờn thuyền xa bờ, thoát đầu do chèo gấp, tiếp theo nhờ gió đẩy đưa.”

Athena (Hình trên chiếc bình, thế kỷ V TCN, viện bảo tàng Vatican, Rome).

Athena mắt xanh lam lục mỉm cười, vỗ tay tỏ vẻ âu yếm. Lúc này nữ thần mang vóc dáng phụ nữ thanh tú, diễm lệ, nghệ sĩ tài hoa sáng tạo tác phẩm nghệ thuật (13.187-190).

Khúc 12

“Vượt sông Đại Dương mặt nước nhấp nhô thuyền ra khơi bao la, sóng nổi cuộn cuộn đưa ngô bối tới đảo Aiaia, nơi Rạng Đông tươi mát sống với đội đồng ca, nơi Mặt Trời xuất hiện. Đến nơi kéo thuyền lên bãi cát, đặt chân xuống bờ biển, ngô bối lăn ra ngủ tới tận Rạng Đông thiêng liêng.”

“Rời nôi ngủ mờ sương Rạng Đông tươi trẻ, ngón tay ửng hồng vừa ló dạng, tiện nhân sai mấy đồng đội tới tư thất Circe di chuyển thi hài Elpenor. Ngô bối nhanh tay chẻ củi, sau đó nước mắt dòng dòng lăn trên gò má, đốt lửa làm lễ mai táng trên đỉnh mũi đất đâm ra biển. Thi thể và vũ khí hỏa thiêu xong xuôi, ngô bối cất mộ phần cho người quá cố, dựng hòn đá làm mộ bia, cắm mái chèo nhẵn bóng trên mộ phần. Ngô bối thực hiện lễ nghi đầy đủ. Hay tin ngô bối từ cung điện Diêm Vương trở về, Circe phục sức diễm lệ, hối hả cất bước tới gặp, thúc giục nữ tỳ mang bánh mì, vô số thịt, rượu vang óng ánh màu lửa đậm. Đứng giữa ngô bối, nữ thần vương giả lên tiếng: ‘Táo bạo thật, xuống âm phủ mà vẫn sống! Thế nhân ném mùi chết chỉ một lần, các người ném mùi chết hai lần! Nhưng thôi, ở lại đây hết ngày, thưởng thức thực phẩm, nhâm nhi rượu vang. Sớm mai Rạng Đông xuất hiện các người sẽ ra khơi. Thiếp sẽ chỉ đường, đầy đủ chi tiết, không giấu giếm tí nào, giúp các người tránh tai ương, khổ hạnh trên đất liền hay biển cả do âm mưu xấu xa gây nên.’”

“Ngô bối ngoan ngoãn làm theo. Thế là suốt hôm đó tới lúc hoàng hôn ngô bối ăn uống bữa phứa, thịt dồi dào, vang dội ngọt. Mặt trời lặn, màn đêm buông, tay chèo ngả lưng nằm ngủ gần dây cáp sau thuyền. Cầm tay dắt đi cách xa đồng đội thân thương, bảo tiện nhân ngồi xuống kể mọi điều, yêu phụ nằm dài bên cạnh. Nghe tiện nhân kể từ đầu chí cuối yêu phụ lại cất lời: ‘Như vậy là du hành vừa rồi kết thúc, bây giờ để tai lắng nghe thiếp kể, sau này chẳng cần tìm kiếm, có thần linh sẽ nhắc nhở chàng hay. Rồi ra chàng sẽ gặp mấy Seirên. Yêu nữ mê hoặc bất kể thế nhân nào lại gần. Nếu không biết mà tiến tới, lắng nghe tiếng hát, thế nhân sẽ không trở về, không gặp mặt, không nhìn vợ đại con thơ hờn hờ mong chờ. Giọng tươi mát, réo rắt sẽ làm mê hồn, yêu nữ ngồi trên bãi cỏ ven bờ biển, xác chết nát rữa chất đông xung quanh, da khô nứt dính trên xương trắng hếu. Chàng phải chèo mau qua đó; cầm tay chèo nghe tiếng hát, lấy sáp ong mềm nhũn nhét kín lỗ tai. Nếu bản thân có ý muốn nghe, chàng phải ra lệnh tay chèo trói cả chân lẫn tay đặt đứng thẳng vào cột buồm, hai đầu dây quấn quanh thắt chặt; đứng như thế nghe yêu nữ ca hát chàng sẽ ngây ngất, sững sờ. Nếu chàng nản nỉ, hối thúc cởi trói, tay chèo phải lấy thêm dây cột kỹ hơn nữa.’”

“Khi tay chèo vượt qua yêu nữ, chàng sẽ thấy hai đường mở trước mặt. Ở đây không thể khuyên dứt khoát nên chọn đường nào, tới đó chàng tự quyết định, thiếp sẽ nói cho hay cả hai. Một đường dẫn tới vách đá thẳng đứng thần linh hạnh phúc mệnh danh Hòn Di Động Amphitrite mắt xanh lơ phấp phấp sóng lớn dội ầm ầm. Chỗ này chim không thể sải cánh bay qua, ngay cả bồ câu nhút nhát mang thần dược cho Cha Chúa tể. Mỗi chuyến bay mòm nhảnh thín chớp một, Cha phải tặng một thế vào cho đủ số. Thuyền tới đó không bao giờ qua nổi. Mỗi lần tay chèo cố thử, biển đầy nhóc xác người, lổn nhồn ván gỗ sóng hất tứ tung, gió thổi hỗn loạn. Trong số thuyền vượt biển đường trường chỉ có một thoát thân, Argo lòng danh thi nhân ca ngợi hết lời, rời bờ biển đất nước Aietes trở về. Sóng biển suýt nữa đập nát đẩy vào vách đá cao ngất nếu Hera vì cảm tình với Jason không mau tay đẩy mạnh vượt qua. Một đường sừng sững hai mòm đá. Mòm này đỉnh nhô nhọn hoắt lên bầu trời xanh thẳm. Mây đen bao quanh không bao giờ tan biến; bầu trời

không bao giờ trong sáng về mùa hè cũng như mùa thu. Thế nhân không thể chèo lên, khoan nói chèo tới đỉnh, dù có hai mươi tay, hai mươi chân, bởi tứ bề mòm nhẵn như đánh bóng. Nửa trên là động âm u, mặt quay về hướng mặt trời lặn, chạy xuống âm phủ. Odysseus lừng danh, chàng sẽ phải lái thuyền rồng không qua đó. Tay cung tài ba đến mấy từ thuyền phía dưới bắn lên, tên cũng không thể tới cửa động hun hút. Skylla ở trong đó cất tiếng kêu khủng khiếp. Tiếng nhép nhép thực ra không lớn hơn tiếng ăng ăng của chó con mới sinh, song nó là quái vật ghê tởm. Không ai muốn nhìn, ngay cả thần linh, nếu qua đường đó gặp mặt. Lắng nghe cho rõ, nó có mười hai chân dị dạng, tất cả lủng lẳng trong không khí, sáu cổ khẳng khiu, dài thòng, mỗi cổ gắn vào chiếc đầu gồm ghiếc, mỗi đầu có ba hàng răng chi chít, chằng chịt, chứa đầy bóng mờ chết chóc. Nó ngụp xuống tới thắt lưng, song đầu nhô khỏi vũng sâu khiếp đảm, cứ thế từ nơi cư ngụ riêng tư lặn mò tìm mồi quanh mòm, vồ cá heo, hải cẩu hoặc bất kỳ quái vật nào lớn hơn Amphitrite sinh sản trong biển sóng dội ầm ầm. Không tay chèo nào dám huênh hoang đã lái thuyền vượt qua chỗ đó không hề hấn. Vì cứ mỗi đầu vồ một tay, nó bứt gọn mang khỏi thuyền mũi xanh đậm. Mòm kia, Odysseus ơi, chàng sẽ thấy thấp hơn, khoảng cách giữa hai mòm áng chừng đường tên bắn. Cây vả cao lớn, cành lá xum xuê mọc trên đỉnh, phía dưới nước đen ngòm Charybdis khiếp đảm hút chùn chụt. Một ngày ba lần nó ợ nước lên, ba lần nó nuốt nước xuống, ôi chao nghe sao mà rùng rợn! Cầu mong khi nó nuốt nước, chàng xa nơi này. Bởi lúc đó ngay cả thần linh rung chuyển trái đất cũng bó tay không thể cứu chàng thoát hiểm. Nên chọn Skylla, men theo, chạy dọc, ôm sát, mở hết tốc lực phóng thuyền băng qua! Thà mất sáu tay chèo còn hơn mất tất cả.”

“Ô nữ thần,” tiện nhân liền tiếp lời, “ta muốn hỏi điều này, nói ta hay, đừng giấu giếm. Ta có thể tránh né Charybdis khiếp đảm, song tấn công mòm kia khi thấy nó chồm vồ tay chèo được không?”

“Ngoan cố, dớ dẩn, thân hữu đáng thương,” nữ thần xinh đẹp đáp, “lại muốn giao chiến, lại muốn kiếm tìm gian nan! Chàng vẫn chưa sẵn lòng cúi

đầu, lùi bước, quy thuận thần linh bất tử phải không? Nói cho mà hay, Skylla không sinh ra để chết, nó là thảm họa bất tử, quái vật kinh hoàng, hung dữ, bất trị! Thế nhân không thể chống lại; đường hay nhất là tháo chạy. Vì nếu chàng dừng chèo bên mỏm đá chuẩn bị vũ khí, thiếp sợ nó lại chồm ra vồ sáu mái đầu, tóm cổ thêm sáu tay chèo. Bởi thế hãy sử dụng tối đa sức mạnh vừa lái thuyền vượt qua vừa cầu cứu Kratais, mẹ Skylla, để nó ra đời để trở thành tai họa cho nhân loại; mẹ nó sẽ ngăn ngừa nó chồm ra lần nữa.

“Sau đó chàng sẽ tới đảo Thrinacia, nơi khá nhiều bò, cừu béo tốt của thần linh Mặt Trời tung tăng gặm cỏ. Có bảy đàn bò, có nhiều bầy cừu xinh đẹp, mỗi đàn, mỗi bầy năm mươi con. Số sinh không bao giờ tăng, số tử không bao giờ giảm. Trông nom, chăn dắt có hai nữ thần đồng nội, mái tóc diễm lệ, Phaithousa và Lampetia, ái nữ thần linh Mặt Trời Hyperion và phu nhân Neaira sáng ngời. Sinh hạ xong xuôi, nuôi nấng một thời, thân mẫu đem hai ái nữ về sống trên đảo Thrinacia xa xôi để trông cừu, chăn bò sừng cong cho thân phụ. Đừng dừng tới chúng mà chỉ nghĩ đến đường về, thiếp nghĩ tất cả sẽ có cơ may đặt chân lên Ithaka, tuy cực nhọc, gian khổ khôn xiết. Trái lại, nếu chàng dừng tới chúng, thiếp nói trước cho hay, thuyền và đồng đội sẽ tiêu vong biến dạng. Nếu bản thân may mắn thoát hiểm, chàng sẽ trở về muộn màng, tình trạng thảm thương, đồng đội chết hết!”

“Circe vừa dứt lời, Rạng Đông xiêm y óng ả lên ngự ngại vàng. Nữ thần vương giả rời tiện nhân đi vào trong đảo. Tiện nhân trở lại thuyền ra lệnh tay chèo mau mau lên boong, tháo cáp đằng đuôi. Làm theo tức thì, họ tới chỗ, ngồi ngay ngắn theo hàng, tất cả cùng nhau khua mái chém sóng nhấp nhô. Đúng lúc đó Circe nữ thần khủng khiếp, mái tóc yêu kiều, giọng nói thể nhân, phái luồng gió thân tình hộ tống, vi vút từng hồi thổi phồng cánh buồm thuyền mũi xanh đậm. Sắp xếp thuyền cụ trước sau xong xuôi, ngô bối ngồi xuống, gió và đà thủ giữ thuyền đúng hướng theo hải trình thẳng tiến. Lòng dạ băn khoăn tiện nhân nói với tay chèo: ‘Quý hữu, xem ra không nên không phải chút nào nếu chỉ một hoặc hai người biết điều tiên tri

nữ thần Circe vừa nói với ta, bởi thế ta sẽ cho tất cả cùng hay để tất cả cùng hiểu rất có thể ngô bối sẽ mất mạng, ngô bối sẽ thoát hiểm hoặc ngô bối sẽ an toàn. Nữ thần dặn trước hết ngô bối phải tránh xa bầy yêu nữ dụ hoặc, tiếng hát mê hồn, đồng cỏ hoa nở từng bồng. Nhưng nữ thần bảo chỉ mình ta nên nghe họ hát. Các người phải trói chặt, để đứng ở cột buồm, trói chặt vào cột buồm, ta không thể cựa quậy, nhúc nhích. Nếu ta nài nỉ, ra lệnh cởi trói, các người phải trói chặt, cuốn dây trói chặt hơn nữa!”

“Tiện nhân giải thích đầy đủ chi tiết, tay chèo lắng nghe. Nhờ gió thuận chiều đẩy đưa chẳng mấy chốc thuyền tới đảo yêu nữ. Bỗng dưng gió ngừng thổi, thần linh nào đó ghìm sóng, im lặng đến nín thở tràn ngập. Rồi chỗ đứng dậy tay chèo cuốn buồm đem cất dưới hầm, sau đó ngồi vào chỗ cầm chèo khua mái gỗ thông bóng lộn đề sóng tiến lên. Tiện nhân lấy kiếm đồng cắt nhỏ cục sáp ong to tròn, lấy ngón tay ép mạnh bóp vụn. Nghiền tới nghiền lui và nhờ tia nắng thần linh Mặt Trời, công tử Đấng Trên Cao, sáp ong mềm nhũn. Đi từng ghế tiện nhân lần lượt nhét vào lỗ tai từng tay chèo. Sau đó họ lấy dây trói tay, trói chân, dựng đứng ở cột buồm, thắt chặt tiện nhân vào cột buồm. Làm xong trở về chỗ họ lại khua chèo chém nước xám xanh. Lướt sóng bon bon, cách bờ khoảng tầm tiếng gọi, tay chèo tăng tốc độ. Nhưng vì quá gần nên nom thấy yêu nữ bèn cất tiếng hát, giọng trầm bổng, dặt dìu: ‘Vào đây, vào đây với chị em tiện thiếp, Odysseus lừng danh, thế nhân ca ngợi! Dừng chèo giây lát, niềm kiêu hãnh, nét vinh quang đất Achaia tự hào, lắng nghe điệu hát câu hò! Không thể nhân nào lái thuyền sơn đen qua đường này không để tai lắng nghe ca khúc dịu dàng bồng nở trên môi chị em tiện thiếp. Nán lại lắng nghe tâm hồn ai cũng sáng khoái, mê mê; lắng nghe rồi lên đường, tinh thần ai cũng tỉnh táo, tỉnh tường. Bởi chị em tiện thiếp thấu hiểu nỗi thống khổ, cảnh đắng cay thanh niên Argive, thanh niên Troian cam chịu trên đất Troad bao la vì thần linh muốn vậy; và chị em tiện thiếp cũng am tường những gì diễn ra trên mặt đất chật chiu nuôi dưỡng nhân sinh.’”

“Giọng ca dịu dặt yêu nữ cứ thế ngân nga. Lòng nao nao muốn thưởng thức tiện nhân nhếch mày làm dấu ra lệnh tay chèo cời trói. Song khom lưng họ vung tay chèo mạnh tiến lên. Eurylochos sẵn tới, Perimedes trợ giúp, lấy dây thắt chặt hơn nữa, và cuốn thêm nhiều vòng. Lúc thuyền băng qua bầy yêu nữ, không còn nghe điệu nhạc, tiếng hát, lời ca, tay chèo gan dạ mau tay moi sáp ong khỏi lỗ tai, cùng lúc cởi dây trói cho tiện nhân.”

“Rời đảo chưa xa tiện nhân thấy phía trước hơi bốc dày đặc, sóng dâng cao ngất, lại nghe tiếng đổ rầm rầm. Tay chèo thất kinh, mái chèo tuột khỏi tay rơi lộp độp xuống biển, nước bắn tung tóe. Thuyền đứng im bất động, vì cánh tay khua mái nhịp nhàng lúc này đờ đẫn. Tiện nhân đi ngược đi xuôi trên boong đến gần từng người dùng lời nhẹ nhàng khích lệ: ‘Quý hữu, trước kia ngô bối đã gặp nguy nan, bây giờ lại gặp nguy nan song xem ra không ghê gớm như khi tên Cyclop dùng sức mạnh thô bạo nhốt ngô bối vào cuối hang. Dầu vậy, dù ở đó, vận dụng dũng cảm, mưu trí ta vẫn tìm ra lối thoát cứu mạng tất cả. Ta chắc quý hữu sẽ nhớ suốt đời. Bởi vậy bây giờ tất cả hãy tin tưởng làm đúng như ta nói. Tay chèo, ngồi vào ghế, khua mái thật sâu, chém sóng thật mạnh, hy vọng Chúa tể để ngô bối vượt thoát tai ương, lánh xa cái chết! Đà thủ, lắng nghe, đây là lệnh phải theo. Nhớ thật kỹ, nhớ nằm lòng, vì bánh lái trong tay người. Lái xa đám hơi dày đặc và đợt sóng cao ngất, chạy dọc cạnh chừng mỏm đá kéo khi người không thể điều khiển thuyền chuyển dòng chệch hướng, ngô bối sẽ chết chìm!’”

“Tay chèo răm rắp tuân lệnh. Tiện nhân không nhắc tới Skylla cùng tai họa khủng khiếp nó gây ra, vì sợ do hoảng hốt họ sẽ ngừng chèo, nhảy xuống hầm lẩn trốn. Và tiện nhân cố tình quên lời dặn khó nghe của Circe: dù thế nào cũng không vũ trang giao chiến. Tiện nhân mặc giáp y lưng danh, năm hai trường thương, đứng trên boong phía trước, hy vọng từ đó nhìn thấy Skylla, quái vật đá ngầm, đang sửa soạn tai ương cho tay chèo. Nhưng tiện nhân không thấy nó đâu, mặc dù để mắt tìm khắp mỏm đá mờ sương, hết phần này đến phần kia, mỏi cả mắt. Vừa rên rĩ lo sợ ngô bối vừa lái thuyền băng qua hải lộ. Phía này là Skylla; phía kia là Charybdis hút nước mặn

chát nghe sao mà khiếp thế. Lúc nó nôn ra, mặt biển vẩn vọ, sôi sục như nước trong vạc nấu đặt trên ngọn lửa cháy ngùn ngụt; bọt phun như mưa trên đỉnh mòm đá, rơi xuống cả hai bên. Nhưng khi nó lại nuốt nước mặn chát, toàn thể bên trong xoáy tít, hố sâu thăm thẳm trông rõ mồn một; mòm đá vây quanh gầm rú rùng rợn; cát xanh đậm óng ánh dưới đáy phơi trần.”

“Tay chèo tái mặt vì kinh hoàng! Sợ chết đến nơi ngô bổi chăm chú hướng nhìn Charybdis. Đúng lúc đó Skylla chộp sáu tay chèo cường tráng, kinh nghiệm bứt khỏi lòng thuyền. Quay lại nhìn thuyền lướt sóng, tìm kiếm đồng đội, tiện nhân chỉ thấy tay chân họ vẫy vùng, trong không khí ngay trên đầu. Tiếng đau đớn, giọng náo nuột họ vừa kêu vừa gọi tên tiện nhân, gọi lần cuối. Như người câu cá ngồi trên mòm nhô ra phía trước thả mồi dụ cá nhỏ dưới nước, cầm cành câu thả dây câu lưỡi câu che kín bằng ống sừng bò, thấy cá cắn câu giật mạnh lên bờ, Skylla đã hất đồng đội tiện nhân giãy giụa vào mòm đá. Nó ăn sống nuốt tươi ngay cửa hang. Họ la hét, đưa tay về phía tiện nhân biểu lộ đau đớn, tuyệt vọng! Lênh đênh, lang thang trên biển chứng kiến nhiều cảnh tượng, song chưa bao giờ tiện nhân mục kích cảnh tượng khủng khiếp, đáng thương như cảnh tượng ấy!”

“Bỏ hang Skylla ghê rợn và mòm Charybdis hãi hùng lại đằng sau chẳng bao lâu ngô bổi tới đảo dễ thương của thần linh Mặt Trời, công tử Đấng Trên Cao, nơi Hyperion nuôi giữ bò trán rộng, cừu cao lớn, mập mạp. Vẫn còn ngoài khơi, đứng trên thuyền sơn đen, tiện nhân đã nghe từ bãi cỏ tiếng bò rống, tiếng cừu be be. Bất giác tiện nhân sức nhớ lời Teiresias, thầy đoán khiếm thị thành Thebes, lời Circe yêu phụ cô đảo Aiaia, cả hai căn dặn phải tránh đảo thần linh Mặt Trời, thần linh sưởi ấm thế nhân. Bởi thế lòng lo lắng khôn xiết tiện nhân báo tin tay chèo cùng hay: ‘Đồng đội! Mặc dù đau khổ đã nhiều, song các người lắng nghe ta nói điều Teiresias và Circe đảo Aiaia tiên đoán. Cả hai căn dặn phải tránh đảo thần linh Mặt Trời, thần linh sưởi ấm thế nhân. Vì trên đó nguy hiểm rình mò, ngô bổi sẽ gánh chịu tai ương khủng khiếp. Do vậy lái thuyền cách xa đảo đó.’”

“Lời vừa dứt tay chèo xịu mặt buồn rầu. Eurylochos phản ứng vội vã, giọng gay gắt: ‘Odysseus, đại nhân là kẻ tàn ác, tinh thần không mệt mỏi, thân thể không rã rời. Chắc hẳn tứ chi là sắt nên mới ngăn cấm đồng đội, vì cố gắng mà mệt nhoài, vì thiếu ngủ mà đờ đẫn, đặt chân lên đất liền sửa soạn bữa ăn ngon lành trên đảo bốn bề là nước! Thay vì thế, màn đêm buông đến nơi, đại nhân lại muốn ngô bổi cứ xa bờ, lênh đênh trên biển, chìm đắm trong sương mù. Lúc bóng tối bao trùm mới là lúc gió nổi cơn tàn phá đoàn thuyền. Làm thế nào thoát chết lơ lửng trên đầu, nếu bất thành linh cuồng phong đổ tới từ hướng tây hay hướng nam hú rít quất đánh tới bờ? Đập thuyền tan nát không gì bằng gió nam hoặc gió bắc, cả hai không cần xin phép thần linh. Ngô bổi hãy nhường bước cho màn đêm và bóng tối, sửa soạn bữa ăn, nghỉ ngơi bên thuyền lướt sóng. Rạng đông sáng mai ngô bổi sẽ lên boong, đẩy thuyền xuống biển mênh mông.’”

“Eurylochos nói thế, tay chèo mừng rỡ tán thành. Nhưng đúng lúc đó thâm tâm đỉnh ninh có thần linh hoạch định tai ương dành cho ngô bổi, tiện nhân vội vã lên giọng lớn tiếng, lời như có cánh bay xa: ‘Eurylochos, ta phản đối, thiếu số chống đa số, các người áp đảo bó tay ta. Song dù thế ít nhất hãy làm như ta kêu gọi; tất cả trang trọng tuyên thệ. Nếu gặp đàn bò, bầy cừu đông đảo, không người nào khinh suất, diên rồ bắt giết làm thịt. Tất cả bằng lòng với thực phẩm nữ thần Circe cung cấp.’”

“Tay chèo đồng ý, đoán chắc như tiện nhân đòi hỏi. Tất cả tuyên thệ xong xuôi, ngô bổi đưa thuyền hạ neo trong bến đậu nơi hẻo lánh, gần suối nước ngọt, tay chèo lên bờ, nhanh nhẩu sửa soạn bữa tối. Ăn uống thỏa mãn, không còn đói khát nữa, họ quay ra nghĩ tới đồng đội thân thương Skylla vô mất mang khỏi thuyền rồi không ăn sống nuốt tươi, họ bật khóc ngằn ngặt, rồi thiếp ngủ.”

“Khoảng hai phần ba đêm, lúc tinh tú sắp lặn, Chúa tế thu thập mây đen nổi phong ba ùng ùng, hú rít âm âm, trái kín đất liền, mặt biển, hạ màn tối từ trên cao xuống thấp. Rạng Đông non trẻ ngón tay ửng hồng cũng vừa xuất

hiện, ngô bối cặp bờ, kéo thuyền vào vũng nước gần ngôi động, nơi nữ thần thiên nhiên ca hát, hội họp ca đoàn. Tiện nhân hạ lệnh tay chèo tập hợp, cảnh cáo tất cả: ‘Quý hữu, vì trên thuyền hãy còn khá nhiều đồ ăn thức uống, ngô bối đừng đựng tới đàn bò, bày cừu, kéo tai ương sẽ giáng đổ lên đầu lên cổ. Bối bò và cừu quý hữu vừa thấy là của thần linh Mặt Trời khủng khiếp, mắt thấy tai nghe không thiếu thứ gì.’”

“Tiện nhân nói thế, tay chèo lòng dạ hung hăng hối hả đồng ý. Suốt tháng gió nam thổi không ngừng. Không có gió nào khác, trừ gió nam và gió đông. Chừng nào còn bánh mì, rượu vang tay chèo không đựng tới đám gia súc, vì muốn cứu mạng bản thân. Ngược lại, khi thực phẩm trên thuyền cạn hết, do nhu cầu đòi hỏi, lang thang đây đó tìm mồi, họ sử dụng móc câu uốn cong câu cá bắt chim, bắt kể thứ gì vớ được, vì cơn đói giày vò bao tử. Lúc đó tiện nhân vào trong đảo van vái thần linh hy vọng có thần linh chỉ đường ra về. Đi khá xa lọt vào trong đảo cách hăm đồng hành, tới chỗ kín gió, rửa tay sạch sẽ, tiện nhân cầu khẩn toàn thể thần linh trên núi Olympos. Thần linh liền khép vành mi đưa tiện nhân vào giấc ngủ thú vị. Đúng lúc đó bàn bạc với tay chèo, Eurylochos đưa ý kiến tai hại: ‘Quý hữu, mặc dù đau khổ hãy lắng nghe ta nói. Đối với người đáng thương như ngô bối chết dưới bất kể hình thức nào cũng ghê tởm, song chết đói là hình thức tởm ghê hơn hết con người bắt gặp khi nhắm mắt lìa đời, già từ kiếp sống! Do vậy hãy tóm cổ mấy bò nai béo mập của Mặt Trời làm lễ tế sinh dâng thần linh sống trên bầu trời bao la. Nếu trở về đặt chân lên Ithaka, quê cha đất tổ, việc đầu tiên ngô bối lập tức thực hiện là xây đền thờ tráng lệ thờ thần linh Mặt Trời, công tử Đấng Trên Cao, chất đầy đồ cúng quý giá. Nhưng nếu giận dữ vì mất bò sừng thẳng thần linh này tìm cách đập thuyền, thần linh khác ra tay ủng hộ, ta sẵn sàng vĩnh biệt thế gian trước miệng sóng, chui xuống nước lạnh yên nghỉ đời đời hơn là chết dần chết mòn trên hải đảo hoang vu!’”

“Eurylochos nói thế, tất cả hoan nghênh. Họ tức tốc đi lùa bò nai xinh đẹp của thần linh Mặt Trời. Họ chẳng phải đi xa, vì bò nai trán rộng, lông mượt thường gặm cỏ gần thuyền mũi xanh đậm. Lùa được bò rồi họ làm lễ khẩn

vái thần linh. Họ hái lá non cây sồi cao ngắt làm đồ cúng, vì trên thuyền không còn bột đại mạch trắng tinh. Khẩn vái xong xuôi họ cửa cổ mấy con bò, lột da, lóc thịt, cắt đùi thành miếng mỏng, lấy mỡ bọc lại, trên để thịt sống. Vì không có rượu vang dội lên tế sinh, họ lấy nước lã làm rượu lễ rẩy lên lúc nướng nội tạng. Thịt đùi chín rồi, sau khi nếm thử nội tạng, họ cắt phần còn lại thành miếng nhỏ xiên vào xiên nướng trên lửa. Đúng lúc đó bất thành linh tỉnh giấc, tiện nhân hồi hải trở lại thuyền và bờ biển. Bước gần tới thuyền mũi cong thấy mùi thịt nướng thơm phức phảng phất xung quanh, tiện nhân bật khóc. Tiện nhân lớn tiếng kêu thần linh bất tử: ‘Ôi, Cha Chúa tế và thần linh hạnh phúc! Đưa vào giấc ngủ thăm thương các người cố tình làm hại. Trong khi phạm phu vắng mặt, tay chèo âm mưu làm việc bất chính!’”

“Lúc đó Lampetia xiêm y thướt tha đã chạy đi cấp báo thần linh Mặt Trời, công tử Đấng Trên Cao, ngô bối giết bò của ông. Nỗi cơn lôi đình ông hét to kêu gọi thần linh bất tử: ‘Cha Chúa tế và thần linh hạnh phúc, hãy trừng trị tay chèo Odysseus, con trai Laertes giết bò thần nhi. Chúng cả gan, ngạo mạn hạ sát sinh vật hằng ngày đem lại biết bao nguồn vui khi thần nhi ngoi lên bầu trời đầy sao, cũng như lúc thần nhi từ thiên đình đi xuống chìm dưới trái đất. Nếu chúng không đền trả đầy đủ số bò sát hại, thần nhi sẽ xuống vương quốc Diêm Vương soi sáng cho người quá cố.’”

“Chúa tế thu thập mây trời phán: ‘Mặt Trời, tiếp tục soi sáng thần linh và thể nhân trên mặt đất màu mỡ sản sinh hạt lúa. Đám thể nhân đó, thuyền lướt sóng của chúng hoàng nhi nói ta sẽ dội sấm sáng lòe đập nát, đốt cháy giữa lòng đại dương trên mặt nước màu mận.’”

“Chuyện vừa kể tiện nhân nghe Calypso mái tóc yêu kiều thuật lại. Yêu mị bảo nàng nghe sứ giả dẫn đường Hermes nói cho hay. Xuống tới biển, lên thuyền gặp hết tay chèo tiện nhân lần lượt khiển trách từng người. Nhưng hồi ôi! Ngô bối không tìm ra cách giải quyết vấn đề: Bò chết rồi! Liên đó thần linh cho tay chèo tiện nhân thấy tận mắt diêm gở. Da nhúc nhích lết

bò, thịt rỗng kêu trên bếp lửa, nướng chín cũng như còn sống; tiếng kêu nghe như tiếng bò rỗng. Sau đó suốt sáu ngày tay chèo đánh chén lu bù, vì vò được mấy con bò chọn lọc của thần linh Mặt Trời. Nhưng khi Chúa tể, công tử Kronos, đưa ngô bối sang ngày thứ bảy, lúc đó gió nam thổi điên cuồng bắt đầu lắng dịu. Không chần chừ ngô bối lên boong lập tức, dựng cột buồm, căng buồm trắng, đưa thuyền ra khơi. Ngô bối vừa rời đảo, đất liền xung quanh biến dạng, chỉ còn bầu trời và mặt nước. Chúa tể đem mây đen treo lơ lửng trên thuyền rỗng không, vì thế biển cả phía dưới tối om. Thuyền đi chưa xa bỗng dừng gió tây nổi cơn, hú rít âm âm, từng đợt, từng đợt đổ tới quất đập ngô bối như điên như cuồng. Gió giật đứt hai dây chằng phía trước cùng một lúc. Cột buồm đổ, thuyền cụ rơi xuống hầm. Cột buồm ngã phía đuôi rơi trúng trán đập vỡ sọ đà thủ. Từ trên boong như thợ lặn đà thủ lặn xuống nước, linh hồn dừng cảm giã từ thân xác. Đúng lúc đó và chỉ một lần Chúa tể giáng sét đánh mạnh. Thuyền chòng chành xoay tít, toàn thân sặc mùi lưu huỳnh. Bị hất khỏi boong, bám quanh vỏ đen xì, tay chèo rập rờn như hải âu nhấp nhô trên sóng. Thần linh từ chối không để họ trở về với gia đình.”

“Tiện nhân đi lại hết phía đầu đến phía đuôi tới lúc đợt sóng cao ngất đập bể sườn thuyền, chỉ còn sống thuyền trôi nổi trên mặt nước. Đợt sóng bứt cột buồm khỏi sống thuyền, nhưng vì dây chằng phía sau bằng da bò mắc kẹt trên cột buồm, tiện nhân lấy ngay chằng cột buồm vào sống thuyền, sau đó ngồi lên, mặc gió điên cuồng ào ào cuốn đi. Gió tây hung hãn dịu dần, nhưng gió nam trỗi dậy tức thì thay thế, áp đảo dữ dằn khiến vừa lo vừa sợ tiện nhân nghĩ như vậy lại phải băng qua xoáy nước Charybdis nguy hiểm giết người. Suốt đêm gió cứ thế đưa tiện nhân đi; lúc mặt trời lên, tiện nhân tới trước hang ngầm Skylla và xoáy nước Charybdis khiếp đảm. Charybdis đang há miệng nuốt nước biển mặn chát. Tiện nhân tung người lên cây vả cao ngất, ôm chặt bám chắc như con rơi, vì không thể thả chân xuống dưới, và cũng không cách nào chèo lên; rễ bám sâu dưới đất cách xa, cành to dài vươn rộng trên đầu với không tới che kín cả Charybdis. Tiện nhân bám chặt nôn nóng chờ Charybdis dựa ra cột buồm và sống thuyền.”

“Lúc cả hai xuất hiện, tiện nhân mừng hết sức. Đó cũng là lúc, dù đã muộn, người ngồi phân xử cả ngày không muốn nghe thanh niên kiện tụng tranh cãi dằng dai, rời quảng trường đứng dậy về nhà dùng bữa. Thấy ván thuyền nổi bên ngoài Charybdis, buông cả tay lẫn chân, tiện nhân rơi tõm xuống nước giữa hai xà gỗ dài thòng. Lốp ngóp bò ngồi lên trên tiện nhân đưa hai tay chèo lách ra. Nhờ có Cha thần linh và thế nhân che chở Skylla không nom thấy. Nếu không thế nào tiện nhân cũng đi đời nhà ma, chết đứt đuôi. Tiện nhân trôi dạt chín ngày; ngày thứ mười, ban đêm, nhờ thần linh trợ giúp tiện nhân đến đảo Ogygia, nơi Calypso cư ngụ, nữ thần xinh đẹp, mái tóc diễm lệ, quyền năng kỳ lạ, giọng nói thế nhân. Nàng đón tiếp thân tình, săn sóc chu đáo... Nhưng tại sao kể lại chuyện này? Hôm qua cũng tại nơi đây trong lòng đại sảnh tiện nhân đã thừa Hoàng thượng và Hoàng hậu cao quý hay rồi. Chuyện đã thuật đầy đủ từ đầu chí cuối tiện nhân chẳng muốn nhắc lại làm gì.”

Odysseus & Penelope (Tượng đất nung tìm thấy ở đảo Melos, Hy-lạp, khoảng 450 TCN, viện bảo tàng Louvre, Paris, Pháp).

Lắng nghe Penelope giàn giụa nước mắt, mặt buồn rười rượi... Lòng đau như cắt nhìn hiển thể đau khổ, mũi lòng thương hại, song như thể bằng sừng, bằng sắt, mi mở chứng chứng, con người bất động tròn tròn, Odysseus kín đáo trấn giữ không để lộ ứa (19.204-212).

Khúc 13

Odysseus ngừng. Nghe lời kể lôi cuốn kỳ lạ trong lòng đại sảnh âm u mọi người ngồi im không nói một lời. Mãi rồi Alkinoos mới hăng giọng cất tiếng: “Odysseus, gian khổ trải qua kể đã nhiều, cuối cùng đặt chân lên cung điện mái cao, sàn lát đồng, quả nhân linh cảm thế nào khách lạ cũng trở về quê hương không vất vả, gian nan nữa. Song với quý hữu hiện diện ở đây, quả nhân muốn nói đôi điều, đúng ra là yêu cầu, từng người và tất cả, hằng ngày đến cung điện nhâm nhi vang óng ánh trường thượng mang lại, thưởng thức ca khúc thi sĩ ca công biểu diễn. Y phục, vàng nén, phẩm vật tặng khách lạ thủ lĩnh, hoàng thân Phaiakian đem tới đã đóng thùng bóng lộn, bền chắc. Vậy bây giờ thêm vào đó mỗi vị biểu khách lạ chiếc vạc nấu, chiếc kiềng ba chân. Sau này ngô bối sẽ bỏ vào dân chúng bắt góp phần trả lại. Bởi lẽ quảng đại như thế mà không có đền đáp quả là thiệt thòi.”

Quân vương dứt lời, tất cả tán đồng. Sau đó mọi người ra về nghỉ ngơi. Rạng Đông tươi mát ngón tay ửng hồng vừa rời nôi ngủ mù sương mọi người đổ xô xuống thuyền mang theo phẩm vật bằng đồng. Quân vương hùng dũng, oai phong đi lên đi xuống boong thuyền quan sát chất đồ dưới ghế dài hết sức cẩn thận để khỏi gây trở ngại khi tay chèo khua mái. Công việc xong xuôi mọi người quay lại cung điện dự tiệc. Chuẩn bị đãi khách lạ quân vương hạ bô làm lễ tế sinh dâng công tử Kronos, Chúa tế thu thập mây

đen, trị vì tất cả. Mọi người nướng cặp đùi, ngồi xuống cùng nhau vui vẻ thưởng thức bữa tiệc linh đình. Đứng giữa đại sảnh thi sĩ ca công Demodokos dân chúng quý trọng, Thi Thần thương yêu, nâng đàn dạo nhạc ca hát. Trái lại vì khao khát lên đường Odysseus đăm đăm canh chừng từng lúc, nôn nóng ước mong mặt trời đỏ ửng sớm xuống chân trời. Như nông phu thêm bữa ăn chiều, sau khi hai bò mặt đỏ ửng kéo cày suốt ngày hết đầu này đến đầu kia trên thửa ruộng hừa canh mong mỗi ánh nắng tàn lụi, hai chân mệt đừ lần bước về nhà, Odysseus hôm đó sốt ruột chờ đợi mặt trời mau lặn. Vầng dương vừa tắt, cúi chào tạm biệt, chẳng chần chừ Odysseus hớn hở ngỏ lời với người Phaiakian, dân yêu mái chèo biển cả, đặc biệt Alkinoos: “Hoàng thượng vô cùng khả kính, xin Hoàng thượng rầy rệu làm lễ, rồi đưa tiện nhân lên đường trở về bình yên, vô sự. Xin kính chào tạm biệt Hoàng thượng! Bởi mọi ao ước lòng hằng mơ tưởng bây giờ thể hiện trọn vẹn, đầy đủ. Không những cho người đưa về quê hương Hoàng thượng còn cho phẩm vật quý giá. Cầu mong thần linh trên trời biển tất cả thành nguồn vui dành cho tiện nhân. Cầu mong khi trở về quê hương tiện nhân gặp tiện nội tiết hạnh và thân nhân bình an. Cầu mong, mặc dù ở lại nơi đây, quý vị đem vui mừng, sung sướng cho phu nhân, công tử cùng tiểu thư. Cầu mong thần linh ban đủ thứ tốt đẹp, yên lành cho quý vị, và cầu mong quý dân không gặp tai ương, điều linh, bất hạnh!”

Odysseus dứt lời, mọi người tán thưởng. Cảm thấy Odysseus nói chí lý nên tất cả đồng ý để khách lạ lên đường. Alkinoos quyền uy gọi lệnh sứ truyền bảo: “Pontonoos, pha liễn vang mời mọi người trong đại sảnh để ngỗ bồi rầy rệu lễ dâng Cha Chúa tế trước khi tiễn đưa khách lạ trở về quê cha đất tổ.” Tuân lệnh Pontonoos nhanh nhẩu pha vang dịu ngọt, đi vòng mời khách, tất cả đứng tại chỗ rầy rệu dâng thần linh hạnh phúc sống trên trời bao la. Rồi ghé đứng dậy, dáng vẻ đĩnh đạc, Odysseus đặt cúp hai quai vào tay Arete, rồi nói lớn tiếng lời như có cánh bay xa: “Ô nường nường! Cầu mong nường nường hạnh phúc mãi mãi ở đời, tới lúc về già, tới khi lâm chung, số phận tất yếu nhân loại đều gặp. Bây giờ ra đi tiện nhân chân thành cầu mong nường nường ở lại vui hưởng lâu dài cuộc đời trong cung

điện với hoàng tử, công chúa, nhân dân và quân vương!” Dứt lời Odysseus dáng vẻ đường bộ bước qua ngưỡng cửa. Alkinoos quyền uy sai lệnh sứ tháp tùng dẫn tới thuyền và bờ biển. Arete cũng phái ba tỳ nữ đi theo, người mang áo choàng và tu-ních mới giặt, người vác rương gỗ chắc nịch, người bưng bánh mì, vang đỏ. Tới thuyền và bờ biển thanh niên quý tộc hộ tống nhanh tay chuyển đồ đạc, kể cả đồ ăn thức uống xuống hầm trống không. Họ trải tấm nệm trên boong, tận dụng đuôi, trên trải tấm vải để Odysseus ngủ ngon lành cách xa tiếng động. Odysseus chèo lên boong lẳng lặng ngả lưng. Tay chèo tuần tự vào chỗ cầm lái theo hàng, tháo cáp khỏi móc đá khoét lỗ. Họ tuần tự ngả về phía sau, khua chèo nhịp nhàng chém nước, bọt biển tung bay. Cảm giác quên lãng từ từ nhẹ khép vành mi, Odysseus thiếp ngủ, êm đềm, say sưa như chết. Như bốn ngựa đóng ách kéo xe trên cánh đồng vừa nghe roi quất cùng chồm lên, nhồm cao. phi vun vút trên đường đầy bụi, thuyền lao thẳng, đuôi nhấp nhô, đằng sau đợt sóng màu chàm rú rít, dâng cao dội đổ ầm ầm. Tốc độ gia tăng thuyền phóng lên phía trước, ngay cả chim ưng bay nhanh hơn hết loài lông vũ cũng không đuổi kịp. Thuyền cứ thế bon bon dè sóng mà đi, mang theo thể nhân tinh khôn rất mực, trải qua năm tháng dài dặc hết chiến tranh trên đất liền đến lang thang trên biển cả dữ dằn, đắm chìm trong biết bao cực khổ, gian truân, bây giờ lẳng lặng buông mình vào giấc ngủ thanh thản, thanh thoi, quên hẳn những gì đã chịu đựng, kinh qua.

Hoàng hậu hàng tinh tú vừa xuất hiện báo hiệu Rạng Đông rời nôi ngủ mờ sương đem ánh sáng cho ban mai, thuyền kết thúc hải trình tiến vào Ithaka. Trong đảo bên bờ có bến đậu nghe nói của Phorkys, Ông già Biển cả. Bến có hai mũi đất dựng đứng đối diện tách biệt nhô ra biển, song phía trong dốc thoải thoải. Mũi đất ngăn sóng từ ngoài khơi khỏi tràn vào khi gió thổi ác liệt, đồng thời tạo thuận lợi cho thuyền khi đã vào không cần cột cáp. Đầu bến có cây ô-liu cành lá vươn dài, gần đó là căn động mờ mờ, ngoạn mục, thiêng liêng đối với nữ thần biển cả còn gọi là nữ thần sông nước. Động có một số bình và hũ hai quai bằng đá, ong trữ mật trong đó; động cũng có khung cửu to lớn bằng đá nữ thần biển cả dệt vải kỳ lạ màu biển tím

thăm, nhìn là mắt mê man, say đắm, mấy con suối chảy liên miên nước không bao giờ cạn; động có hai cửa: một nhìn về hướng gió bắc là đường đi dành cho thể nhân; một quay về hướng gió nam là đường đi dành riêng thần linh; vì hàng bất tử sử dụng lối này nên hàng tất tử không bao giờ đặt chân lên.

Tay chèo Phaiakian cập bến chỗ này vì biết từ trước. Vừa lách vào thuyền lao lên đất liền tức thì, nửa thân nằm trên bãi cát, tay chèo cừ khôi dang tay kéo khỏi mặt nước rất nhanh! Rồi ghế nhảy xuống đất họ nhanh nhẩu nâng Odysseus, cùng lúc mang tấm thảm, tấm vải lông lánh nhiều vân từ đáy thuyền; tránh làm mất giấc họ nhẹ nhàng đặt Odysseus xuống bãi cát. Tiếp theo họ mang phẩm vật, do Athena hảo tâm nhắc nhở, quân vương Phaiakian thân tặng lúc Odysseus rời đảo lên đường. Họ chắt ở gốc cây ô-liu cách xa đường đi phòng trường hợp khách qua đường nhìn thấy lấy mất trước khi Odysseus tỉnh giấc. Làm xong họ lên thuyền trở về.

Lúc này vẫn chưa quên đe dọa có lần thốt ra lời sẽ trừng trị Odysseus đích đáng, thần linh rung chuyển trái đất đến hỏi ý kiến Chúa tể: “Thưa Cha Chúa tể, thần linh bất tử sẽ coi thường thần đệ, vì bây giờ thể nhân không kính trọng nữa, thần đệ muốn nói đám Phaiakian, thần huynh biết chúng là dòng dõi thần đệ. Thần đệ biết trải qua muôn vàn gian truân Odysseus sẽ trở về; lòng riêng vẫn nhớ có lần thần huynh hứa và gật đầu đồng ý, thần đệ chưa hề ngăn cản y thực hiện ý đồ. Nhưng bây giờ đám thể nhân đó đưa qua biển cả trên thuyền chắc nịch, đem vào bờ ở Ithaka vẫn ngủ li bì, hơn thế còn tặng vô số phẩm vật, đồ đồng, đồ vàng, đồ dệt, nhiều gấp bội số lượng chiếm được từ thành Troa, nếu y trở về không hề hấn chia chiến phẩm đồng đều.”

“Thế hả!” Chúa tể thu thập mây đen đáp. “Nhưng vì sao thần linh rung chuyển trái đất oai nghiêm, hùng mạnh lại nói vậy! Thần linh không hề coi nhẹ thần đệ. Sự thể sẽ vô cùng trầm trọng nếu quả thực họ tỏ ra không tôn kính bậc bề trên, quyền uy trong hàng thần linh. Hàng thể nhân nếu có kẻ

huênh hoang ỷ lại sức mạnh, quyền thế cư xử bất kính, thần đệ cứ thẳng tay trừng trị ngay bây giờ hay mai sau. Thần đệ hoàn toàn tự do hành xử theo ý mình.”

“Thần huynh thu thập mây đen,” Poseidon tiếp lời, “từ lâu thần đệ đã định làm như thần huynh nói, song vì kính nể sợ thần huynh phật ý nên đành thôi. Nhưng bây giờ thần đệ sẽ đập tan chiếc thuyền bèn chắc trên biển mờ sương khi bọn Phaiakian hoàn thành sứ mạng trên đường trở về, dạy cho chúng bài học, một lần nhớ mãi, từ bỏ thói quen đón đưa khách lạ. Và thần đệ sẽ dựng dãy núi cao ngất vây quanh bịt kín thành phố chúng ở.”

“Thần đệ yêu thương,” Chúa tể thu thập mây đen tiếp tục, “theo ta cách này hay nhất. Khi dân chúng kéo nhau ra xem thuyền lướt sóng trở về, ngắm nhìn từ đầu đến đuôi, thần đệ biến thành mòm đá sừng sững sát bờ, rồi dựng núi cao bao quanh thành phố, tất cả sẽ sừng sốt, sừng sờ!”

Nghe lời Chúa tể đáp như thế Poseidon bèn tới Scheria, nơi người Phaiakian sinh sống. Đến nơi hải thần lặng lẽ chờ thuyền lao vun vút vào bờ. Bước tới giơ tay đập mạnh thần linh rung chuyển trái đất biến thuyền thành mòm đá cắm sâu dưới biển. Làm xong hải thần trở về. Dân Phaiakian, tay chèo, thợ biển lão luyện nhìn nhau thốt lời như có cánh bay xa: “Ơ hay thế này nghĩa là thế nào! Ai chặn ngoài khơi khi thuyền vào bến đậu? Lúc này còn thấy rõ mồn một từ đầu đến đuôi.” Họ cất tiếng hỏi vì không hiểu sự việc. Lát sau Alkinoos mới lớn tiếng giải thích: “Hỡi ôi! Bây giờ quả nhân mới hiểu điều thần phụ tiên đoán trước đây! Người nói Poseidon ghét cay ghét đắng vì ngô bổi nổi tiếng lão luyện có thói quen đưa đón khách lạ vượt biển an toàn. Hải thần nói thế nào có ngày cũng đập nát trên biển mờ sương khi thuyền dân Phaiakian làm xong nhiệm vụ trở về, rồi dựng núi cao bao quanh thành phố. Lão nhân nói thế, điều đó bây giờ trở thành sự thật. Dẫu vậy hãy lắng nghe và làm theo điều quả nhân nói. Tương lai bỏ thói quen chuyên chở bất kể khách lạ nào tới thăm thành phố; hiện tại hạ mười hai bò làm lễ tế sinh dâng Poseidon. Hải thần sẽ nguôi giận thương hại và

sẽ không dựng núi vây quanh thành phố.” Khiếp đảm, hoảng hồn dân Phaikian tức tốc sửa soạn giết bò làm lễ tế sinh...

Trong khi hoàng thân và thủ lĩnh Phaiakian tụ tập quanh bàn thờ khẩn vái, cầu xin hải thần Poseidon, Odysseus thức giấc trên quê hương, vắng mặt quá lâu nên không nhận ra, vì Pallas Athena, ái nữ Chúa tế tung sương mù bao phủ xung quanh. Định tâm biến Odysseus thành không thể nhận ra, nữ thần nói cho Odysseus hay sự việc bên ngoài, ngăn cản hiền thê, bằng hữu, dân chúng nhận ra trước khi đám cầu hôn đến trả tội ác vi phạm. Bởi thế mọi thứ trong Ithaka, lối đi ngoằn ngoèo, vịnh nước với bến đậu xung quanh, mỏm núi nhấp nhô, hàng cây hoa lá um tùm dường như xa lạ với chủ nhân. Odysseus đứng phắt dậy, trở mắt nhìn quê cha đất tổ. Đưa tay vỗ đùi, thở dài thườn thượt, Odysseus thốt lời buồn thảm: “Ô, khốn nạn thân ta! Lần này lạc đến xứ nào? Họ là dân tàn ác, dã man hay người nhân từ, đạo đức, tôn kính thần linh? Để phẩm vật chỗ nào bây giờ và ta sẽ đi đâu? Biết thế cứ ở đó với người Phaiakian! Như vậy rất có thể ta sẽ gặp quân vương quyền uy khác, ông sẽ tiếp đón chu đáo, sửa soạn cho trở về quê hương. Hiện thời ta không biết cất phẩm vật chỗ nào, chắc chắn là không thể để đây, có người lấy mất. Và than ôi, lạ lùng chưa, nào ngờ đám hoàng thân, thủ lĩnh Phaiakian không phải người đàng hoàng, tử tế! Họ nói họ sẽ đem xuống thuyền đưa về Ithaka chan hòa ánh nắng, vậy mà họ lại mang tới nơi xa lạ thế này! Hứa hão... bởi thế ta van vái Chúa tế từng bao che kẻ cầu xin, trợ giúp thế nhân, ngăn chặn thủ phạm ra tay trừng trị. Nhưng thôi bây giờ nên kiểm lại phẩm vật xem tay chèo có lấy thứ nào đem xuống khoang thuyền không.”

Dứt lời Odysseus kiểm lại phẩm vật: kiềng ba chân xinh đẹp, vạc nấu, vàng nén, vải dệt tuyệt vời. Odysseus thấy không thiếu thứ nào. Nhưng buồn lạ lùng, sức nhớ quê hương, Odysseus vừa bật khóc vừa lết bước dọc bờ biển sóng vỗ dạt dào! Đúng lúc đó Athena xuất hiện, cải trang như mục phu trẻ tuổi, nét vẻ dịu dàng, xinh đẹp như con trai quân vương. Vai choàng áo ngoài không tay hai lớp, xe dệt cầu kỳ, chân óng ả đi dép xinh xắn, tay cầm

cây gậy. Trông thấy vui mừng khôn tả, bước tới tức thì, Odysseus ngỏ lời như có cánh bay xa: “Quý hữu, quý hữu là người đầu tiên tiện nhân gặp nơi này, xin kính chào! Rất mong đừng tỏ ác cảm, vui lòng giữ gìn mấy thứ và sẵn sàng ra tay tế độ. Tiện nhân van vái quý hữu như van vái thần linh, tiện nhân bước tới quỳ trước gối cầu xin. Vui lòng cho biết đích xác tiện nhân đang ở đâu? Chỗ này là chỗ nào? Tên gọi là gì? Dân sở tại ra sao? Phải chăng hòn đảo chan hòa ánh nắng? Hay mỏm đất phì nhiêu rời lức địa chạy thoai thoải ra biển?”

“Ô khách lạ,” nữ thần mắt xanh lam lục đáp, “chắc hẳn khách lạ là trẻ nhỏ ngây thơ hay từ nơi xa xôi mới tới nên hỏi bỉ phu xứ này là gì. Xứ này có tên gọi hắc hoi. Xứ này ai cũng biết, người sống ở hướng rạng đông mặt trời xuất hiện, người sống ở hướng đối diện bờ biển mạn tây, hoàng hôn tỏa bóng. Xứ này núi non lờm chờm, không tiện cho xe ngựa qua lại, không bao la lắm, song không đến nỗi quá nghèo. Xứ này trồng lúa nhiều vô kể, trồng cả nho làm rượu vang. Mưa rơi bốn mùa, sương mai tràn trề; bãi cỏ xanh tươi chẵn dề, thả bò rất tốt! Cây đủ loại tinh dầu khác nhau, nước quanh năm không bao giờ cạn. Và hơn thế, khách lạ biết không, tên Ithaka còn bay tới tận thành Troa đất Troad, người ta nói với bỉ phu xa lắm, nơi đó cách đất người Achaian muôn dặm trùng dương!”

Nghe nói thế Odysseus vui khôn xiết, vốn đau khổ bấy lâu lại thấy mình ở trên quê hương, Pallas Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần vừa nói cho hay! Hăng giọng người từng chịu đựng gian truân nói với mục phu lời như có cánh bay xa, song không mang theo sự thật. Tận dụng lợi điểm tâm trí tràn ngập mưu kế, giữ ghì không nói ra, Odysseus nhỏ nhẹ: “Thưa, khi còn ở trên đất Krete bao la, phía bên kia đại dương, tiện nhân có nghe nói Ithaka. Tới đây một mình mang theo phẩm vật thế này, để khá nhiều lại cho lũ con, tiện nhân phải lẩn trốn lưu vong, vì giết công tử Idomeneus, Orsilochos lừng danh, chạy bộ nhanh hơn mọi người trên hải đảo rộng lớn. Ý muốn tước hết chiến phẩm tiện nhân chiếm được trên đất Troad, phần thưởng đền bù nguy hiểm, gian nan đằng đằng trong chiến trận, vất vả, nhọc

nhân liên miên trên mặt biển, chỉ vì tiện nhân từ chối không tuân lệnh thân phụ y, mà muốn chỉ huy quân mình giao chiến trên đất người Troian. Một hôm có người bạn trợ giúp, tiện nhân mai phục bên đường chờ đợi, rút thương đồng đâm thẳng lúc y từ cánh đồng đi tới. Đêm đó trời tối như bưng, không ai nom thấy ngô bối. Không ai biết tiện nhân là người kết liễu cuộc đời cho y về chín tuổi. Vừa hạ sát xong, mũi thương còn dính máu, vội vàng mò tới thuyền người Phoinician, tiện nhân phủ phục van xin tay chèo lương thiện thương hại, giúp đỡ. Tiện nhân lấy ít chiến phẩm trả công thích đáng, xin họ cho lên boong đưa tới Pylos hoặc Elis thiêng liêng, nơi quân vương người Epeian trị vì. Nhưng gió mạnh quá, thuyền chệch hướng, họ cố gắng tuyệt vọng, vì không muốn đánh lừa tiện nhân. Không tới Pylos họ tới đây ban đêm, nỗ lực khua chèo vào bến đậu. Mặc dù thèm hết sức, không ai nghĩ tới miếng ăn; bụng đói meo vừa nhảy khỏi thuyền tất cả lăn ra ngủ. Một lữ tiện nhân thiu thiu lúc nào không hay!... Họ xuống thuyền tìm phẩm vật mang lên để trên bãi cát cạnh chỗ tiện nhân nằm. Sau đó họ lại xuống thuyền, dong buồm trực chỉ Sidon, thành phố đông dân, ngoạn mục, bỏ tiện nhân ở lại, lòng lo buồn da diết.”

Odysseus kể vậy. Nữ thần mắt xanh lam lục mỉm cười, đưa tay vỗ nhẹ tỏ vẻ âu yếm. Lúc này nữ thần mang vóc dáng phụ nữ thanh tú, diễm lệ, nghệ sĩ tài hoa sáng tạo tác phẩm nghệ thuật. Cất giọng nữ thần nói lời như có cánh bay xa: “Ai gặp người, dù là thần linh, ắt phải thuộc hàng xảo trá, tinh ranh nhất đời mới hy vọng tranh tài mảnh lối. Thủ đoạn siêu việt, xảo diệu vô song, bởi thế người không muốn, dù ở trên quê hương, gạt bỏ mưu mẹo, chấm dứt kể chuyện tào lao tự lòng ưa thích vô cùng!... Nhưng thôi ngừng lại, chấm dứt chuyện như thế! Bởi người và ta đều thâm hậu, thành thạo tay nghề. Trong thế giới thể nhân về mưu chước, ngôn từ người thuộc loại vô địch, trong thế giới thần linh về khả năng, tài trí đạt cái mình ưa thích ta thuộc hàng ưu việt... Vậy mà người không nhận ra ta, Pallas Athena, ái nữ Chúa tể, luôn luôn bao che, trợ giúp vượt qua mọi thử thách, khó khăn. Ta là thần linh đã thúc đẩy người Phaiakian đối xử với người nhân hậu! Và bây giờ ta lại tới đây trừ liệu kế hoạch khôn khéo cùng người, cất giấu phẩm vật

do ta gợi ý, khuyên nhủ quý tộc Phaiakian thân tặng khi người rời đảo về nhà, đồng thời tiên báo người hay gian truân sẽ phải đương đầu trong cung điện số phận dành cho. Nhất định kiên trì chịu đựng do sống còn đòi hỏi. Tuyệt đối không nói với ai, đàn ông cũng như đàn bà, người trở về sau khi lưu lạc triền miên. Trái lại im lặng gánh chịu mọi sỉ nhục, cúi đầu đón nhận mọi đối xử thô bạo thể nhân trút đổ lên đầu!”

“Ô nữ thần,” Odysseus trầm khéo ngàn khôn đáp, “thoạt nhìn dù tinh mắt đến đâu thể nhân cũng khó lòng nhận ra. Vì nữ thần thay đổi hình dạng thường xuyên! Dẫu thế tiện nhân hiểu, trước kia khi con cháu người Achaian tham chiến trên đất Troad, nữ thần đã che chở tiện nhân. Nhưng khi ngô bối cướp phá kinh thành cao ngất của Priam, xuống thuyền hồi hương, có thần linh đánh thuyền tan nát, lúc đó tiện nhân không thấy nữ thần đâu, và cũng không thấy ái nữ Chúa tể đặt chân lên thuyền trợ giúp vượt khỏi thử thách gay go. Suốt thời gian đó tiện nhân lang thang, lòng dạ đau đớn khôn xiết, tới ngày thần linh lôi khỏi gian truân. Chỉ khi tiện nhân đến đất người Phaiakian giàu có, lúc đó nữ thần mới tới dùng lời khuyến khích, dẫn đường chỉ lối về thành phố. Bây giờ nhân danh thân phụ nữ thần, tiện nhân quỳ trước gối van vái: xin đáp lời! Tiện nhân không tin đã đặt chân lên Ithaka chan hòa ánh nắng. Trái lại tiện nhân cảm thấy đang lạc bước trên xứ lạ quê người. Nữ thần nói như có ý trêu chọc, ngạo giễu nhằm dối lừa tâm trí tiện nhân. Xin cho hay có thực tiện nhân đã trở về quê hương yêu dấu hay không?”

“Như vậy chứng tỏ người vẫn không hề thay đổi cảm nghĩ,” Athena mắt xanh lam lục đáp. “Bởi thế ta không thể rời bỏ khi người gian nan. Người rất ư kín đáo, chín chắn, thận trọng. Thế nhân nào sau khi lang bạt gặp bao khó khăn cũng mong mỗi mau mau trở về vui vẻ nhìn vợ gặp con. Người ngược lại không hối hả, không vội vã hỏi han, nghe ngóng tin tức ngay cả hiền thê! Không hề thay đổi, nàng chờ đợi trong cung điện, mắt chẳng ráo lệ, ngày đêm lặng lẽ, buồn thảm trôi qua. Ô! Chuyện người trở về ta không hề nghi ngờ. Trong thâm tâm ta biết người sẽ hồi hương sau khi mất hết

đồng đội. Nhưng người nên hiểu ta không lòng nào chống đối thúc phụ Poseidon, nổi giận bùng bùng khi người đâm mù mắt con trai, vì thế nuôi hận trong lòng. Bây giờ để người yên lòng tin tưởng, hãy cùng ta nhìn cảnh trí Ithaka. Đây là bến đậu Phorkys, Ông già Biển cả; kia là cây ô-liu trước cửa vào bến đậu cành lá vươn dài che phủ; gần đó là ngôi động ngoạn mục, âm u, thiêng liêng nữ thần sông nước thể nhân gọi là Naiad cư ngụ; đây là cửa vào vòm cung; kia là đại sảnh thênh thang người thường tới làm lễ tế sinh dâng nữ thần sông nước; đằng sau là núi Neritos sườn đổ thoải thoải, cây cối chen chúc tro lá um tùm.”

Vừa nói nữ thần vừa xua sương mù, xứ sở hiện hình rõ mồn một. Bấy lâu từng gian truân, từng khổ cực lúc này Odysseus vương giả mới cảm thấy sung sướng, vui mừng. Nhìn quê hương tận mắt, nguồn vui nổi mừng dâng cao, cúi hôn mặt đất phì nhiêu sinh sản hạt lúa, Odysseus giơ hai tay triệu gọi: “Ô nữ thần sông nước, ô ái nữ Chúa tể, ô Naiad, tiện nhân cứ tưởng chẳng bao giờ lại nhìn thấy các người! Xin đón nhận lời chào hỏi thân thương cùng lời cầu nguyện thành thực! Tiện nhân sẽ dâng phẩm vật ngày sắp tới như trước kia, nếu ái nữ Chúa tể, nữ thần chiến phẩm, vui lòng cho sống, nhìn con trai trưởng thành!”

“Vui lên,” Athena mắt xanh lam lục tiếp lời, “đừng ưu tư nữa. Việc cần làm tức thì là giấu phẩm vật vào góc động thiêng liêng, để đó cho an toàn khỏi ai lấy mất. Sau đó ngô bối phải bàn tính tương lai sẽ làm gì để đạt kết quả mỹ mãn.” Dứt lời nữ thần lẩn vào động âm u tìm chỗ cất giấu. Odysseus vội vã mang phẩm vật truyền tay - vàng, đồng bóng lộn, quần áo may cắt ngoạn mục người Phaiakian trao tặng. Pallas Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần đem vào xếp cẩn thận, rồi lấy tảng đá bít kín cửa động. Hai người ngồi dưới gốc cây ô-liu thiêng liêng bàn chuyện thanh toán đám cầu hôn xác xược. Athena mắt xanh lam lục lên tiếng trước: “Ô dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes, Odysseus trăm mưu ngàn chước, hãy nghĩ tới cách làm thế nào người tóm cổ đám cầu hôn trơ trên ba năm ròng rã chiếm cứ đại sảnh, ve vãn hiền thê tiết hạnh, dâng của gạ gẫm tính chuyện hôn nhân. Suốt thời

gian đó nàng mòn mỏi mong chờ người trở về. Tạo điều kiện cho chúng hy vọng, gửi lời nhả nhủ, hứa hẹn từng tên, song trong thâm tâm nàng dự định khác hẳn.”

“Ôi chào!” Odysseus mưu trí lớn tiếng đáp. “Nếu nữ thần không cho hay sự thật, tiện nhân thế nào cũng chấm dứt cuộc đời thảm thương như quân vương Agamemnon khi bước vào cung điện. Nhưng thôi, xin trù tính kế hoạch trừng trị kẻ phạm tội. Nhớ đứng gần tiện nhân, nâng cao tinh thần bất chấp tất cả, như nữ thần đã làm ngày ngô bối đánh sập tháp canh lột bỏ vương miện óng ả trên đầu thành Troa! Ô, nữ thần mắt xanh lam lục, nữ thần duyên dáng, nhiệt tình, nếu ở bên cạnh hăng hái nâng đỡ, trợ giúp như lúc đó, tiện nhân có thể giao chiến với ba trăm tên.”

“Tất nhiên ta sẽ đứng bên người bất luận ở đâu, bất kể lúc nào,” Athena mắt xanh lam lục tiếp lời, “khi ngô bối ra tay thực hiện việc này. Đám cầu hôn phá hại gia cư, a ha! Ta đã thấy máu chúng, óc chúng vấy đổ khắp sàn đại sảnh! Nhưng thôi! Ta sẽ biến người thành không thể nhận ra trước mắt thế nhân; ta sẽ làm làn da nhăn nhui trên tứ chi mềm dẻo khô héo, quần teo, mái tóc vàng hoe trên đầu phai màu; ta sẽ mặc cho người đồ rách bươm thế nhân nhìn thấy lợm giọng, ta sẽ đối cặp mắt trước kia trong sáng bây giờ thành lơ mờ, như vậy người sẽ có vẻ ghê tởm trước đám cầu hôn, trước hiền thê và trước quý tử để lại cung điện. Phần mình trước hết người phải đi gặp nô bộc chăn heo, lòng dạ vẫn trung thành với người, vẫn tận tụy với quý tử và hiền thê Penelope đoan trang, tiết hạnh. Người sẽ thấy nô bộc trông heo ngoài đồng cỏ gần Mỏm Quạ Đen bên suối Arethusa. Ra đó thực phẩm thích hợp, ăn dẻ rừng, uống nước ao sâu, heo mập mạp, khỏe mạnh. Ở lại nơi ấy, ngồi với nô bộc, hỏi nô bộc những gì muốn biết. Ta sẽ đi Sparta, thành phố nổi tiếng phụ nữ xinh đẹp, triệu gọi quý tử Telemachos đã tới thung lũng Lakedaimon bao la viếng thăm Menelaos, nghe ngóng tin tức để biết người còn sống hay không.”

Odysseus trầm kháo ngàn khôn thắc mắc: “Nhưng thưa tại sao vốn toàn tri, toàn thức nữ thần không nói gì cho con tiên nhân hay? Nữ thần có muốn con tiên nhân cũng lang thang trên biển vô sinh khổ sở trăm bề trong khi kẻ lạ mặt ăn hại ở nhà không hở?”

“Ô! Đừng quá lo cho công tử!” Nữ thần mắt xanh lam lục tiếp lời. “Ta thân chinh hộ tống, công tử qua chuyến du hành tới đó sẽ nổi tiếng lừng danh. Công tử không gặp khó khăn, trái lại nghỉ ngơi thoải mái trong cung điện Menelaos giàu có. Ta biết có đám thanh niên dùng thuyền sơn đen phục kích âm mưu hạ sát trước khi công tử về tới quê cha đất tổ. Nhưng đừng sợ, ta canh chừng. Chẳng bao lâu nữa đất lành sẽ phủ kín đám cầu hôn phá hại của cải nhà người.”

Dứt lời Athena khua đũa thần khẽ chạm thân thể, biến làn da nhẵn nhụi trên tứ chi mềm dẻo thành khô héo, quăn teo; mái tóc vàng hoe trên đầu thành nhợt nhạt, rũ rượi; toàn thân phủ làn da nhăn nheo của ông già lụ khụ. Nữ thần hóa cặp mắt trước kia trong sáng thành kèm nhèm, mặc cho áo choàng rách bươm, tu-ních tả tơi, thùng lỗ tứ tung, lem luốc, bẩn thỉu vì dính khói. Sau đó nữ thần phủ lên lưng tấm da hươu rừng lớn rộng trải lông. Cuối cùng nữ thần đưa cho cây gậy, chiếc bị sờn rách, nhóp nhúa, quai sần sùi choàng qua vai. Chuẩn bị xong xuôi hai bên chia tay. Nữ thần lên đường tới Lakedaimon vùng đất thiêng liêng tìm con trai Odysseus.

Tàn sát đám cầu hôn

(Hình trên chiếc bình hình quả chuông tìm thấy ở miền nam nước Ý, cuối thế kỷ IV TCN, viện bảo tàng Louvre, Paris, Pháp).

Nâng cung Odysseus nhắm Antinoos, mũi tên độc địa bay vút.... Nhắm kỹ Odysseus bắn trúng cổ, mũi tên xuyên qua cuống họng mềm nhũn, chui ra gáy (22.8-16).

Khúc 14

Rời bến đậu gần vách đá, men theo lối mòn gỗ ghề, lởm chởm, băng rừng lên đèo xuống dốc tới chỗ Athena chỉ, Odysseus gặp nô bộc chăn heo cao quý. Trong số nô bộc Odysseus mua trước kia, nô bộc này đôn hậu, chung thủy hơn cả, trông nom tài sản chu đáo, săn sóc ruộng vườn cẩn thận. Odysseus thấy nô bộc ngồi trước cửa ngôi nhà lợp xúp trên khu đất nhìn ra tứ phía giữa nông trại, bốn bề trống không, tường cao bao quanh tạo thành khu sân rộng rãi, ngoạn mục. Nô bộc tự ý dựng lên để giữ heo từ khi ông chủ vắng nhà, bà chủ và lão công Laertes không hay. Lấy đá tảng từ ngoài đồng đem về nô bộc làm tường vây quanh trên trồng cây dại đầy gai. Bên ngoài hạ cây sồi cao lớn cắt thân lấy phần gỗ đen đậm xẻ thành cọc vuông vắn, cứng chắc ghép lại chặt chẽ, nô bộc cắm hàng thẳng tắp, san sát vây quanh cả hai bề. Bên trong để giữ heo ban đêm nô bộc làm mười hai chuồng cửa nằm dọc sát nhau, mỗi chuồng nhốt năm mười heo nái ngủ trên đất. Heo đực ngủ ngoài sân, số lượng tương đối ít hơn; đám cầu hôn quý tộc ăn thịt nên số lượng giảm dần, mỗi ngày nô bộc phải bắt con mập nhất gửi đi. Bởi thế chỉ còn ba trăm sáu chục con. Ngày đêm bốn chó dữ như thú rừng nằm gần canh gác; số này nô bộc, đầu mục mục phu, ra tay chăn dắt, huấn luyện. Nô bộc hí hoáy xỏ chân vào đôi dép làm bằng da bò nâu sậm. Ba mục tử dưới quyền đã dẫn heo ra đồng cỏ theo hướng khác nhau; mục tử

thứ tư nô bộc phái ra thành phố mang heo thiến vỗ béo hằng ngày đảm cầu hôn cao ngạo đòi hỏi để làm thịt ăn cho sướng miệng.

Đột nhiên thấy Odysseus lù lù đi tới, đàn chó xố ra đuổi theo sủa inh ỏi. Odysseus nhanh trí ngồi xuống, cây gậy rơi khỏi tay. Thụp ngay bên chuồng heo của mình Odysseus phải đối phó vất vả, suýt nữa bị chúng cắn thảm thương. Rồi mái che nô bộc vội vàng buông dèp đang cầm chạy qua cổng quát to, vợ đá ném vun vút đuổi chạy tứ tung. Lát sau nô bộc mới nói: “Lão nhân, thật là đường tơ kẽ tóc! Tí nữa đàn chó xé nát da thịt, lão nhân sẽ chửi rửa phàm phu thậm tệ, mặc dù thần linh đã ban cho đủ buồn rầu, đau đớn tê điếng cõi lòng! Ôi, buồn thay! Trong khi mong chờ, thương khóc chủ nhân quý mến, phàm phu phải dãi dầu nuôi heo cho béo để kẻ khác ăn hộ. Còn ông có lẽ chẳng có gì đút vào bụng, lang thang biệt, lê bước lạc lõng trong thành phố hay miền quê nói tiếng xa lạ... nếu quả thật còn sống và vẫn nhìn ánh sáng mặt trời! Nhưng thôi, lão nhân, theo phàm phu vào tề xá. Phàm phu hy vọng ăn ít bánh mì, uống chút rượu vang cho ấm bụng, lão nhân sẽ nói cho hay từ đâu tới, kể cả gian nan bản thân kinh qua.” Dứt lời dẫn đường vào nhà tới cửa nô bộc đưa tay khẽ đẩy Odysseus mời ngồi xuống đồng cảnh cây chắt vụn trên phủ da dê dày rộng, đầy lông từng dùng làm nệm ngủ. Vui mừng được tiếp đón Odysseus thốt lời cảm tạ: “Ô, chủ nhân quý hóa! Cầu mong Chúa tể và thần linh bất tử ban hồng ân bội hậu vì đã đón tiếp bỉ phu quá ư ân cần!”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Ô, quý khách, theo tập quán phàm phu không có quyền khinh rẻ người lạ mặt, ngay cả người tồi tệ hơn quý khách; người lạ mặt, người ăn mày đều do Chúa tể bảo trợ, bao che, tặng phẩm từ tay ngô bối dù tầm thường, nhỏ mọn vẫn làm họ ấm lòng. Làm hơn thế là ngoài tầm tay nô bộc, lúc nào cũng run rẩy, lén lút bước đi trước mắt chủ nhân đâu còn xanh tuổi còn trẻ. Ôi! Thần linh đã không để người sẽ chăm lo đầy đủ cho phàm phu trở về, vì ông quý mến, đối xử tử tế với phàm phu; ông sẽ cho của cải, ngôi nhà, ít ruộng, cô vợ đàn ông nào cũng muốn lấy như chủ nhân đôn hậu đối với nô bộc cần cù xả lưng làm

lụng cho ông, công việc thần linh ban phúc như công việc phàm phu cặm cuội thực hiện ở đây. Ông sẽ chăm lo phàm phu chu đáo hơn nữa nếu sống ở đây đến già. Nhưng phàm phu mất ông rồi... Ôi chao! Ước gì hạt giống Helen gieo trồng thui chột, tàn lụi nhẵn nhụi, vì nàng là nguyên nhân khiến nhiều thanh niên thiệt mạng! Chủ nhân phàm phu ra đi do Agamemnon yêu cầu tới thành Troa nổi tiếng nhiều ngựa, giao chiến với người Troian trả thù giùm ông ta.”

Dứt lời thắt vội dây lưng quanh tu-ních nô bộc ra chuồng nhốt heo non. Nô bộc chọn hai con đem vào làm thịt. Nô bộc đốt lửa, xẻ miếng, xiên nướng. Thịt chín lấy ra còn bốc khói, nóng hổi, vẫn để trên xiên, nô bộc rắc bột đại mạch trắng tinh mời quý khách. Tiếp theo pha vang dịu ngọt vào liễn bằng gỗ ô-liu, ngồi đối diện hồi giục thưởng thức, nô bộc cất lời: ‘Nào! Mời quý khách, dùng tạm heo gầy, bữa ăn thanh đạm nô bộc như bọn phàm phu có thể thết mời. Heo mập đám cầu hôn ngốn hết, chúng chẳng bận tâm thần linh thịnh nộ, và cũng không mảy may thương hại tha nhân. Không! Thần linh hạnh phúc không ưa hành vi xấu xa, thần linh ban phúc cho thế nhân cư xử công bằng, đạo hạnh. Sử dụng bạo lực cướp phá bờ biển xa lạ lấy của mang đi, nom thấy Chúa tể để mặc, kẻ tà tâm, bọn ác ý lên thuyền dong buồm trở về vẫn lo sợ, vẫn áy náy thế nào thần linh cũng trừng phạt. Có lẽ nghe tin đồn từ thiên cung chủ nhân phàm phu thiệt mạng thảm thương, bởi thế lũ này không cư xử phải lẽ, và cũng không về nhà lo việc, mà cứ đóng đô ăn hại theo lối trịch thượng, hoàn toàn ngang nhiên, không thối mả, không bận tâm. Nói quý khách hay tối nào, ngày nào Chúa tể ban cho ngô bối chúng cũng giết heo, mỗi lần không bao giờ một, không bao giờ hai con, và uống rượu chúng uống thả cửa, uống như uống nước lã!... Và cũng nói quý khách rõ chủ nhân phàm phu giàu có khủng khiếp; trên đất liền phì nhiêu bờ biển nổi bật hoặc ở đây Ithaka hải đảo không quân vương nào sánh kịp! Về của cải ông sở hữu hơn hai mươi người gộp lại. Tính nhăm quý khách tường. Trên đất liền mười hai đàn bò nái, vô số đàn cừu, rất nhiều đàn heo, cơ man đàn dê, tất cả do mục tử trong nhà hoặc mục tử bên ngoài thuê mượn trông nom. Ở đây trên Ithaka mười một đàn dê gặm cỏ

đọc bờ biển mục tử khả tín canh giữ. Mỗi ngày mỗi mục tử chọn cừu mập mạp, dê béo tròn nhất đàn lừa về cho đám cầu hôn làm thịt. Phần mình trông nom, canh giữ bầy heo, phàm phu cũng phải lựa con ngon lành hơn hết gửi về cho chúng!”

Nô bộc dửng dưng. Đáng vẽ vội vã, quý khách bắt đầu ăn thịt, uống vang ngẫu nhiên, không nói một lời, song đầu óc sôi sục ý nghĩ sẽ làm gì với đám cầu hôn. Chờ quý khách dùng bữa xong xuôi, rót vang tới miệng cúp uống từ này đến giờ Eumaios đưa mời. Vui vẻ đón nhận, quý khách nhanh nhẩu lên giọng đáp lời như có cánh bay xa: “Quý hữu, xin cho bỉ phu hay người bỏ của mua quý hữu, người quý hữu mô tả giàu có, uy quyền vượt mức là ai? Quý hữu nói ông ta chết do giúp Agamemnon trả thù. Nếu là quân vương lừng danh xin kể tên. Có lẽ bỉ phu biết. Chỉ có Chúa tể và thần linh bất tử hiểu rõ, do đã gặp nên có thể kể cho quý hữu hay về ông ta, bởi bỉ phu chu du khắp bốn phương trời!”

Ô Eumaios, đầu mục mục tử, nô bộc đáp: “Tin tức, lão nhân! Khoe mẽ tha hương khắp thiên hạ, song chưa người nào đến đưa tin có thể nói rõ về Odysseus để thuyết phục vợ con ông! Tất cả đều tào lao, vì vật chất thúc đẩy, cần ăn bịa chuyện, hết người này đến người kia, dẫn xác tới, song không biết sự thực thế nào! Vượt biển vừa tới Ithaka người lang thang ba chân bốn cẳng đến gặp kể chuyện. Bà chủ phàm phu tiếp đón ân cần, đổi đãi tử tế, gạn hỏi chi li trong khi lòng buồn rười rượi, nước mắt giàn giụa, cung cách y hệt hiền thê phu quân bỏ mạng trên xứ xa xôi. Lão nhân cũng vậy, lão nhân có thể nhanh trí phịa chuyện hy vọng đón nhận quần áo, tunic, áo choàng mặc cho ấm ấm thân! Còn chủ nhân phàm phu! Thưa, ông chết rồi, biệt tăm biệt tích. Chó ngoài đường, chim trên trời đến bây giờ chắc hẳn đã xé, đã moi hết thịt chỉ còn xương tro trụi sau khi linh hồn già từ thể xác. Hay cá ngoài biển đã rửa nhẵn thịt, xương nằm đâu đó trên bãi biển chìm sâu dưới cát. Vâng, ông chấm dứt cuộc đời như thế, không biết ở đâu! Với thân hữu và thân nhân của ông cuộc đời chẳng còn gì trừ buồn rầu, nhất là với phàm phu. Bởi từ đó, dù tới đâu, phàm phu không bao giờ gặp chủ

nhân tử tế như ông, ngay cả nếu trở về nhà cha mẹ, nơi phàm phu chào đời, nơi các người nuôi nấng! Ngay cả với các người, phàm phu cũng không buồn lắm, mặc dù vui mừng nếu lại thấy mặt khi trở về quê hương. Nhưng mất Odysseus phàm phu thấy lòng dạ đau đớn, xót xa vô cùng. Lúc này, dù không có mặt ở đây, quý khách ơi, nhắc tên ông phàm phu cảm thấy buồn ngùi. Ông chăm lo, yêu thương quá chừng. Bởi thế dù ông vắng mặt, gọi ông phàm phu vẫn gọi như gọi người bạn quý mến, người em thương yêu!”

“Quý hữu,” Odysseus từng trải, kiên nhẫn, ôn tồn đáp, “vì quý hữu khẳng khẳng phủ nhận điều bĩ phu nói, vì quý hữu đinh ninh ông sẽ không trở về, vì quý hữu nhất định nghi ngờ... Nhưng bĩ phu không nói vu vơ mà khẳng định và thề độc Odysseus sẽ trở về. Nếu ông trở về, nếu ông bước vào nhà, bĩ phu sẽ đòi phần thưởng dành cho tin vui, quý hữu sẽ phải cho tu-ních mới, áo choàng mới mặc cho ấm tấm thân. Từ lúc này đến lúc đó, dù nghèo khổ bần cùng, bĩ phu sẽ từ chối không nhận bất kể cái gì. Bĩ phu ghét như ghét cửa địa ngục người nào do nghèo đói thúc đẩy bịa chuyện nói dối. Ngay đây xin Chúa tế, xin thần linh bất tử, xin chiếc bàn hiệu khách, ô quý hữu, xin tư thất Odysseus can trường bĩ phu vừa tới, xin tất cả chứng giám, bĩ phu thề mọi việc sẽ diễn ra như bĩ phu nói! Odysseus sẽ trở về cuối tháng này, giữa tuần trăng khuyết và tuần trăng đầy. Ông sẽ hiện diện trong cung điện và sẽ trừng trị kẻ xúc phạm hiền thê và quý tử.”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Lão nhân, phần thưởng dành cho tin vui phàm phu sẽ không bao giờ phải trả, và Odysseus cũng sẽ không bao giờ trở về. Thôi uống đi, thanh thần nhấm nháp, bỏ chuyện này nói chuyện khác. Đừng bắt phàm phu nhớ lại quá khứ, vì nói quý hữu hay phàm phu quận đau cỗi lòng khi có người nhắc tới ông chủ quý mến, thân yêu. Và cũng đừng nói chuyện thề bồi trở về, quên đi! Ông trở về là điều phàm phu mong muốn, Penelope mong muốn, lão công Laertes mong muốn, Telemachos đầy hứa hẹn mong muốn. Nhưng hiện giờ phàm phu lo đến mất ăn mất ngủ, quý tử ông sinh thành, Telemachos! Thần linh phù hộ khôn lớn như cây non mơn mớn. Phàm phu thầm nghĩ công tử sẽ trở thành

người tài ba trên cõi đời như thân phụ, khuôn mặt tuần tú, vóc dáng chững chạc, tác phong đĩnh đạc, bất thành linh mê muội, lú lẫn, không hiểu do thần linh hay thể nhân? Rồi nhà ra đi công tử mò đường tới Pylos thiêng liêng nghe ngóng tin tức thân phụ. Bọn cầu hôn cao ngạo con nhà quý phái rủ nhau mai phục chờ trở về, hy vọng quét sạch dòng họ vương giả Arkeisios trên đất Ithaka, tên tuổi sẽ rơi vào quên lãng. Nhưng thôi đừng nhắc tới nữa, mặc công tử tự liệu số phận, rơi vào tay chúng hay Chúa tể ra tay cứu độ? Thay vì thế bây giờ xin lão nhân vui lòng cho hay buồn khổ bản thân trải qua. Kể thành thực, đừng quanh co; phàm phu muốn biết đầu đuôi. Lão nhân là ai, từ đâu? Thành phố nào, song thân ra sao? Thuyền nào đưa tới? Tay chèo thế nào? Họ là người ra sao? Vì phàm phu nghĩ muốn đến Ithaka lão nhân không thể chối bộ.”

Odysseus trầm khéo ngàn khôn đáp: “Thưa sẵn sàng, bỉ phu sẽ kể quý hữu hay chuyện quý hữu muốn biết và kể thành thực, không giấu giếm. Ước gì đôi ta có rượu ngọt, thịt ngon thừa mứa, nhờn nhơ ở đây trong nhà này, ung dung nhấm nháp, bình thản nhâm nhi mặc kẻ khác tối mắt tối mũi chạy theo công việc! Được vậy bỉ phu có thể kể cả năm, kể không dứt nỗi buồn, cảnh khổ đê nặng cõi lòng, buồn rầu, đau khổ đủ thứ bỉ phu nhọc nhằn kinh qua vì thần linh thịnh nộ bắt gánh chịu! Krete bao la là nơi bỉ phu hân hạnh chào đời. Thân phụ là nhân vật giàu có. Ông có nhiều con, để nuôi cùng nhà; tất cả là con vợ cả còn thân mẫu bỉ phu là vợ lẽ ông mua về làm nô lệ. Mặc dù khác biệt vai vế, song thân phụ, Kastor, công tử Hylakos, xếp bỉ phu ngang hàng con chính thức. Khắp Krete ai cũng kính trọng, tôn xưng ông như thần linh vì của cải, quyền hành, con cái vẻ vang. Bất hạnh thay tuổi trời cho chóng hết, tử thần đến tóm cổ mang đi đưa ông xuống âm phủ gặp Diêm Vương. Bầy con cao ngạo bốc thăm chia gia tài. Ngoài ngôi nhà bầy con cho bỉ phu tí của. Vì không phải đứa ngu, tên hèn co giò tháo chạy khi ra chiến trường, nhờ can trường, dũng cảm, bỉ phu lấy được con gái gia đình lắm của nhiều ruộng... Nhưng tất cả bây giờ qua rồi, bỉ phu không còn như trước! Dẫu thế bỉ phu nghĩ nếu nhìn kỹ gốc rễ, quý hữu nhận ra cây lúa phát triển ra sao: bỉ phu lặn lội trong bất hạnh triền miên!...”

“Rất may thần linh chiến tranh Ares và nữ thần nhan sắc Athena phú cho táo bạo, bỉ phu có khả năng đập tan quân thù, làm chủ chiến trường. Khi dự định tấn công quân thù, bỉ phu đem binh sĩ thiện chiến mai phục. Dũng cảm, hiên ngang, không bao giờ sợ chết, rời đồng đội, bỉ phu xông lên hàng đầu dùng thương hạ quân thù chân bước chậm chạp hơn mình. Ra trận thường như thế vậy mà bỉ phu không thích việc ngoài đồng hay việc trong nhà mặc dù làm lụng là gây dựng gia đình, nuôi nấng con cái. Bỉ phu thích, luôn luôn thích chiếc thuyền, mái chèo, giao chiến, cây thương bóng lộn, mũi tên nhọn hoắt, dụng cụ sát nhân người khác rùng mình, bỉ phu vui vẻ. Bỉ phu có xu hướng như vậy ấy là do thần linh truyền phả vào tim. Bởi muốn kiếm sống ở đời mỗi người tìm nguồn vui theo cách mình chọn. Trước khi con cái người Achaian đặt chân lên đất Troad, bỉ phu đã chín lần chỉ huy tay chèo gan dạ và thuyền lướt sóng tiến vào bờ biển xa lạ, nhờ thế cướp được nhiều của cải; bỉ phu chọn những gì mình thích, sau đó lại được nhiều nữa do rút thăm chia phần. Của cải cứ thế gia tăng dần dần. Vì vậy dân đảo kính trọng nể vì. Nhưng khi Chúa tể thần sấm trừ tính phiêu lưu rùng rợn, binh sĩ hàng ngàn run rẩy, khiếp đảm, đúng lúc đó họ hối thúc bỉ phu và Idomeneus lừng danh dẫn thuyền tới thành Troa. Bỉ phu không thể từ chối yêu cầu vì sợ dân chúng chê cười. Tới thành Troa con cái người Achaian giao chiến chín năm. Năm thứ mười, sau khi cướp phá kinh thành của Priam, ngô bối vượt biển trở về, nào ngờ có thần linh đánh tan đoàn thuyền, quân lính Achaian trôi dạt khắp nơi. Riêng bỉ phu, than ôi, Chúa tể khôn ngoan rất mực, sáng tạo đủ thứ dành cho đoạn trường mới mẻ! Vui thú với vợ trẻ, con thơ, của cải chưa đầy một tháng lại háo hức chuẩn bị phương tiện du hành đường trường, bỉ phu cùng đồng đội gan dạ dong buồm lái thuyền trực chỉ Ai-cập.”

“Bỉ phu trang bị chín thuyền, tay chèo tập hợp nhanh chóng. Sáu ngày liên tiếp họ ăn uống lu bù. Bỉ phu hạ bò làm lễ tế sinh dâng thần linh, đồng thời cung ứng đầy đủ món ăn. Ngày thứ bảy ngô bối lên thuyền. Rồi Krete dong ruộng bao la ngô bối dong buồm ra khơi. Gió bắc mát mẻ, thuận chiều thổi mạnh. Thuyền lướt nhẹ nhàng như trôi trên sông; không thuyền nào gặp

trắc trở. Bên ngoài không nguy hiểm, bên trong không ốm đau; ngô bối lên boong ngồi an toàn, thư thái; gió và đà thủ đưa thuyền đi đúng hướng. Sau năm ngày tới sông lớn ở Ai-cập, nước hùng vĩ, bãi phụ hạ neo cắm thuyền mũi cong trên sông Egyptos. Bãi phụ ra lệnh tất cả tay chèo ở lại canh thuyền, không được rời bờ, chỉ vài người trèo lên gò đất quan sát. Nào ngờ bạo lực thúc đẩy, ý lại sức mạnh, hung hăng ra đi, đám này chớp nhoáng cướp phá đồng quê trù phú, tàn sát đàn ông, chộp bắt đàn bà, trẻ nhỏ mang đi. Tiếng kêu la lan tới thành phố. Rạng đông vừa ló nghe thấy dân chúng gọi nhau đổ ra như nước chảy. Chạy bộ, đánh xe, vác thương sáng loáng họ tụ tập kín cánh đồng. Đúng lúc đó Chúa tể thần sấm đội kinh hoàng bao phủ đồng hành bãi phụ. Không tay nào dám đứng lại đương đầu, trực diện đối thủ, vì tứ bề sát khí đằng đằng. Dùng mũi nhọn bọc đồng đối phương đâm chém hạ sát nhiều người ngô bối, chộp bắt số còn lại đem đi làm nô lệ.”

“Riêng bãi phụ Chúa tể xui khiến đầu óc nảy sinh ý nghĩ... Ô! ước chi trực diện số phận, gục chết ở đây trên đất Ai-cập cho rồi, vì sau đó biết bao gian truân vẫn chờ đợi!... Bãi phụ nhanh tay tháo mũ gia công kỳ khu đội trên đầu, tuột khiên khỏi vai cho rơi xuống đất, ném thương bay đi thật xa. Tay không, cúi đầu cắm cổ đuổi theo xe, tới trước mặt ngựa, bãi phụ nắm chặt, ôm hôn đầu gối quân vương. Xúc động thương hại đồng ý cứu mạng, gạt đầu bảo ngồi bên cạnh, ông lẳng lặng đánh xe đưa bãi phụ khóc sụt sùi về cung điện. Hăm hở đuổi theo, đông như kiến cỏ, chĩa thương gỗ tèn tèn bì thẳng tắp, dân chúng đòi giết bãi phụ, vì tất cả đều căm giận. Nhưng ông xua đuổi gạt đi, vì sợ xúc phạm Chúa tể bao che khách lạ thịnh nộ trước hành động thô bạo, tàn ác.”

“Bãi phụ ở đó bảy năm, kiếm tiền khá nhiều trong đám dân sở tại, muôn người như một đem cho. Giữa năm thứ tám, chẳng hẹn mà nên, bãi phụ giao du với tên vô lại người Phoinicia, lưu manh, lừa đảo nổi tiếng đã lường gạt nhiều vụ gây nên biết bao tai họa. Nói như thật y thuyết phục bãi phụ lên thuyền đi Phoinicia, nơi y có nhà cửa, của cải thực sự. Tới nơi bãi phụ ở nhà y hết năm. Ngày tháng trôi qua, năm sau bắt đầu, mùa xuân trở lại, y đưa bãi

phu lên thuyền ra khơi đi Libya, nói dối là muốn bĩ phu giúp một tay đem hàng tới đó, song thực ra y sẽ bán bĩ phu lấy món tiền ketch sù. Nghi lắm, song làm sao hơn? Bĩ phu theo y lên thuyền! Gió bắc thuận chiều thổi mạnh, thuyền bon bon giữa biển vượt đảo Krete, nhưng Chúa tể dự định đánh chìm. Lúc ngô bối qua đảo đó, không thấy đất liền đâu nữa, chỉ thấy bầu trời và mặt nước! Chúa tể treo đám mây đen kịt lửng lơ trên thuyền, biển phía dưới tối sẫm; Chúa tể đội sấm ầm ầm, cùng lúc đổ chớp sáng lòe. Thuyền chòng chành, quay tít, mùi lưu huỳnh nồng nặc, tay chèo bắn khỏi boong. Theo sóng nhấp nhô như hải âu họ nổi lênh bênh quanh sườn gỗ đen sì. Thần linh quyết định không người nào trở về. Nhưng đúng lúc lo sợ hết sức, Chúa tể hất cột buồm khổng lồ thuyền mũi xanh đậm vào tay, một lần nữa lại giúp bĩ phu thoát chết. Bĩ phu ôm chặt mặc gió tàn ác cuốn đi như đồ chơi. Bĩ phu trôi nổi chín ngày. Ngày thứ mười, ban đêm, trời tối như bùng, sóng đánh đẩy vào bờ vùng đất Thesprotia, nơi quân vương Pheidon trị vì người Thesprotian cho tá túc, không bắt nộp tiền chuộc mạng. Thấy bĩ phu ngất xỉu vì lạnh và mệt, đưa tay kéo lên, con trai quốc vương đem về cung điện, tới nơi đưa tu-ních và áo choàng cho mặc.”

“Trong khi ở đó bĩ phu nghe quân vương nói về Odysseus. Ông kể ông tiếp đón, đối đãi thân tình, tiễn đưa đương sự trở về quê hương, cùng lúc cho bĩ phu thấy của cải đương sự thu thập đồng, vàng, sắt tôi luyện kỹ càng. Của cải đương sự chất đống trong tư thất quân vương thừa nuôi bản thân và người thừa hưởng đến mười thế hệ! Ông nói thêm đương sự đi Dodona tìm hiểu ý định Chúa tể thể hiện trên cây sồi cao lớn thiêng liêng để biết chắc phải làm gì lúc tiến vào Ithaka ruộng đất phì nhiêu sau khi vắng mặt lâu dài, phục sức bình thường hay cải trang bí mật? Hơn thế, lúc rầy rệu lễ cảm tạ trong cung điện ông thề độc trước mặt bĩ phu thuyền và tay chèo chờ ngoài bờ biển sẵn sàng đưa đương sự trở về quê cha đất tổ. Nhưng ông bảo bĩ phu đi trước vì bất đồ có thuyền từ Thesprotia sắp nhổ neo tới đảo Doulichion nổi tiếng nhiều lúa mì. Ông hạ lệnh tay chèo trông nom bĩ phu cẩn thận và hộ tống tới gặp quân vương Akastos. Nhưng muốn thỏa mãn ý đồ đen tối hãm hại chúng đẩy bĩ phu chìm đắm hơn nữa xuống bể khổ trầm luân.

Thuyền rời đất liền khá xa, ngoài khơi mênh mông, chúng thực hiện mưu đồ đưa bĩ phu vào vòng nô lệ. Lột tu-ních, áo choàng chúng đưa cho quần áo bẩn thỉu, rách bươm, quý hữu thấy tận mắt lúc này. Chúng tới Ithaka lúc đồng ruộng phơi mình dưới trời trong sáng. Lấy thùng bần chắc chúng trói chặt đặt bĩ phu dưới ghế dài, sau đó lên bờ hồi hải dùng bữa trên bãi biển. Dầu thế có thần linh ra tay thánh thiện cởi trói, không chút khó khăn. Quần áo như mớ rẻ rách che đầu, ôm tấm gỗ cạp bờ tụt xuống nước, bĩ phu khua hai tay bơi khe khẽ. Chẳng mấy chốc bĩ phu ra khơi, cách chúng khá xa. Lóp ngóp lên bờ bĩ phu mò vào rừng cây cành lá um tùm nằm trốn. Bĩ phu nghe chúng đi tìm khắp nơi, vừa chạy, vừa lù, vừa lục, vừa quất inh ỏi. Cuối cùng quyết định chẳng nên mất công kéo dài thêm nữa, chúng bảo nhau lên thuyền rồng không. Thần linh che giấu bĩ phu dễ dàng; thần linh còn hướng dẫn cặp chân cật bước tới nhà quý hữu, chuồng heo người ngay thẳng. Bởi số phận còn bắt bĩ phu sống nữa ở đời!”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc tiếp lời: “Ôi chao! Quý khách đáng thương! Kể chuyện gian truân, lưu lạc bản thân trải qua quý khách làm phàm phu xúc động khôn xiết. Nhưng khi nói đến Odysseus quý khách dường như phóng đại, nhiều lời không bám sát sự thật. Theo chỗ phàm phu nghĩ quý khách khiến phàm phu nghi ngờ. Tại sao người như quý khách phải bịa chuyện kể tào lao? Phàm phu đã nghe nhiều chuyện chủ nhân trở về! Căm giận, thù ghét, thần linh không để ông gục ngã ngoài trận địa khi giao chiến với quân Troian, không để ông nhắm mắt từ già cõi đời trong tay đồng đội lúc chiến trận kết thúc. Nếu thế người Achaian sẽ hiệp lực xây dựng mộ đài, ông sẽ đạt vinh dự cho bản thân và quý tử sau này. Nhưng quý khách thấy, cuồng phong bão táp cuốn phăng mang đi, ông chấm dứt cuộc đời không chút vẻ vang...”

“Phàm phu sống âm thầm ở đây với bầy heo xa lánh thế giới, không bao giờ ra thành phố, trừ phi Penelope tiết hạnh vờ gọi tới gặp hôm nào bất đồ có tin. Những lúc như thế họ bu quanh người mang tin, đồn dập đặt câu hỏi, cả người đỏ mắt chờ đợi chủ nhân biệt tăm biệt tích lẫn người bù khú ăn uống

phá hại nhà ông không sợ trả thù. Phần riêng phàm phu không muốn sẵn đón, hỏi han tin tức kể từ ngày tên Etolian từ Aitolia kể chuyện đánh lừa. Gã giết người, lang thang khắp nơi, cuối cùng tới gõ cửa. Phàm phu tiếp đón thân tình, gã nói gã thấy ông đứng gần Idomeneus ở Krete tu sửa thuyền bị hư hại trong trận bão biển. Gã nói Odysseus sẽ trở về cuối hạ hay đầu thu, mang theo tiền của và đồng đội can trường! Bởi thế, lão nhân đáng thương ơi, đến lượt mình, thần linh đưa đường chỉ lối tới ngôi nhà lụp xụp, tuổi đã cao, khổ đã nhiều, xin đừng tìm cách xoa dịu, an ủi bằng lời dối trá. Không phải vì thế phàm phu sẽ kính trọng, quý mến lão nhân, mà vì phàm phu khiếp sợ Chúa tể, thần linh bảo trợ, bao che khách lạ và vì phàm phu thương hại lão nhân.”

Odysseus trăm khôn ngàn khéo đỡ lời: “Sao đa nghi đến thế! Dù thề thốt bỉ phu cũng không thể lay chuyển lòng dạ và quý hữu cũng chẳng tin nào! Nhưng thôi, hãy đồng ý cam kết. Thần linh trên núi Olympos sẽ làm chứng đôi ta. Nếu chủ nhân quý hữu trở về nhà này, quý hữu phải cho bỉ phu tunic, áo choàng để mặc và đưa bỉ phu đi Doulichion, nơi bỉ phu muốn đến. Ngược lại, nếu chủ nhân quý hữu không trở về như bỉ phu nói, quý hữu sai mục tử ném từ đỉnh núi xuống đáy vực, để bắt kẻ ăn mày nào theo chân bỉ phu trước khi mở miệng nói càn cũng phải suy tính kỹ lưỡng.”

Nô bộc chần heo chân thật lớn tiếng khẳng định: “Đồng ý, quý khách! Thưa, đó là phương cách hữu hiệu để bảo đảm danh thơm và uy tín phàm phu trước mắt mọi người bây giờ cũng như mai sau!... Mời vào ngôi nhà lụp xụp, tiếp đón ân cần, tiếp theo tấn công, chấm dứt cuộc đời quý báu! Sau đó lòng trong trắng, phàm phu hăm hở cầu khẩn, nhiệt tình van xin Chúa tể, công tử Kronos!... Nhưng thôi đã đến giờ dùng bữa, phàm phu hy vọng mục tử mau về để ngô bối sửa soạn bữa ăn đậm đà trong ngôi nhà nhỏ bé tầm thường!”

Hai người đang chuyện trò trao đổi ý kiến, mục tử đánh đàn trở về. Họ lùa từng nhóm vào chuồng quen thuộc, tiếng ủa ỉn lan rộng trong không khí lúc

bầy heo nằm xuống nghỉ đêm. Nô bộc khả kính gọi to nói với mục tử: “Tóm con khá nhất. Ta muốn làm thịt đãi quý khách mới tới từ nơi xa xôi. Lợi dụng cơ hội mình cùng nhau đánh chén, bấy lâu gian khổ chần dặt, trông nom bầy heo răng trắng nhớn, trong khi kẻ khác chẳng làm gì sống nhớn nhơ trên công lao cực nhọc tụi mình đổ ra!”

Nói rồi nô bộc cầm rìu mũi đồng sắc cạnh chẻ củi. Mục tử lôi con heo năm tuổi béo mập để đứng trước bếp lửa. Vốn đạo hạnh không quên hàng bất tử, bắt đầu làm lễ, nô bộc cắt túm lông trên đầu tế sinh răng trắng nhớn vừa ném vào lửa vừa cầu xin thần linh trợ giúp Odysseus mưu trí trở về. Dứt lời đứng thẳng cầm khúc sồi chưa chẻ để riêng giờ cao nô bộc phang mạnh. Tế sinh ngáp thở năm dài. Mục tử xúm vào cắt cổ, cạo lông, phanh thịt tức thì. Nô bộc cắt mỗi chân ít thịt, lấy mỡ sống bọc quanh, rắc bột đại mạch, rồi đặt lên lửa. Tiếp theo mục tử thái nhỏ phần còn lại, xiên vào xiên, nướng cẩn thận. Lấy khỏi bếp lửa, tuốt khỏi xiên, mục tử bày trên đĩa đặt xuống bàn. Nô bộc đứng dậy chia phần. Khéo léo, cẩn thận, nô bộc chia tất cả bảy phần, lầm rầm cầu khẩn: phần nữ thần sông nước, phần lệnh sứ Hermes, công tử Maia, phần mỗi mục tử. Nô bộc dành phần danh dự cho Odysseus, sống lưng béo ngậy. Lịch sự khiến ấm lòng, Odysseus mưu trí thốt lời: “Eumaios, cầu mong Cha Chúa tế yêu thương quý hữu như quý hữu thương yêu bỉ phu, chẳng quản ngại thực trạng đã ban vinh dự cho kẻ bần cùng!”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Xin bắt đầu, quý khách bất hạnh, thưởng thức món ăn ngô bổi kính mời. Cho đi hay đòi lại là tùy ý thần linh, quyền năng các người vô hạn vô biên.” Dứt lời lấy thịt heo đầu lửa nô bộc nướng dâng thần linh bất tử. Sau khi rẫy vang sủi bọt vào lửa đỏ đậm làm lễ, đặt cốc vào tay Odysseus, cướp phá thành phố, nô bộc trở lại ngồi trước phần mình. Mesaulios đem bánh mì phục vụ mọi người; gã là đầy tớ trong khi chủ nhân vắng nhà, không hỏi ý kiến bà chủ hay lão công Laertes, bỏ của riêng chỉ mình biết, nô bộc mua từ tay người Taphian đi biển. Mọi người bắt đầu đưa tay thưởng thức món ăn ngon lành bày trước mặt. Khi mọi người ăn uống xong xuôi Mesaulios thu bánh dọn bàn. Lúc

này bánh mì, thịt heo đã thỏa mãn, bụng no rồi, mọi người sửa soạn lên giường.

Đêm xuống, thời tiết tồi tệ, mặt trăng tối đen, Chúa tể đổ mưa tầm tã, gió tây đem theo hơi nước thổi ác liệt. Odysseus nói chuyện với mọi người. Mở lời thử lòng nô bộc xem bề ngoài có vẻ quan tâm có cởi áo choàng cho không hay bảo mục tử làm thay: “Xin lắng nghe, Eumaios và các quý hữu. Bỉ phu sắp cất lời bộc lộ ước muốn. Đây là hậu quả của vang. Vang bảo người uống làm điều rồ dại. Ngay cả kẻ trầm tư vang cũng thúc đẩy ca hát, nhảy nhót, cười vãi nước mắt. Đôi khi vang ép đứa uống văng lời ra thay vì giữ lời lại đừng nói. Dầu thế mặc lòng, vì đã mở miệng tuôn lời phứa phứa, bỉ phu sẽ tiếp tục không ngừng, không giấu giếm. A, ước gì bỉ phu vẫn trẻ, thân thể vẫn cường tráng như khi ngô bối bày binh bố trận, mai phục tấn công thành Troa! Chỉ huy chiến dịch là Odysseus và Menelaos công tử Atreus; bỉ phu là chỉ huy thứ ba vì hai người yêu cầu. Tới thành phố tường lũy cao ngất, xung quanh đồng lầy bãi lội, lau sậy, cỏ dại mọc um tùm, núp dưới giáp y, ngô bối nằm chờ. Gió bắc thổi ác liệt như muốn cắt da xé thịt, đêm giá lạnh bao trùm. Trên đầu tuyết dồn đống, lạnh khủng khiếp, băng đóng kín mặt khiên. Đồng đội đều có áo choàng, tu-ních; họ ngủ ngon lành, kéo khiên che vai. Riêng bỉ phu lúc xuất quân do khinh suất để áo choàng lại với đồng đội, cứ nghĩ chẳng bao giờ bị lạnh. Bởi thế gia nhập đoàn quân bỉ phu không có gì, trừ tấm khiên và tấm che thắt lưng bằng đồng.

Khoảng hai phần ba đêm, lúc tinh tú sắp lặn, bỉ phu thích khuỷu tay đánh thức Odysseus ngay bên cạnh; bỉ phu nói nhỏ anh ấy lắng nghe: “Công tử Laertes, ô dòng dõi Chúa tể, Odysseus trăm mưu ngàn chước, ta sẽ không ở lâu với các người mà từ già cõi đời đến nơi! Giá lạnh giết từ từ, vì ta không có áo choàng. Thần linh xui dại ra đi không mang gì trừ tu-ních. Bây giờ không cách nào thoát tay từ thần!” Nghe bỉ phu nói thế Odysseus đầu óc mẩn tuệ trong tác chiến cũng như tham mưu nảy sinh kế hoạch tức thì. Giọng hết sức nhỏ anh ấy thì thầm bên tai: “Im ngay kéo đẳng kia có người nghe tiếng!” Dứt lời chống khuỷu tay, ngả đầu trên bàn tay, anh ấy cất tiếng

nói lớn: “Lắng nghe, đồng đội! Ta đang thiu thiu thần linh đưa vào giấc mơ. Ngô bối xa thuyền quá đổi, ta muốn ai đó mang truyền điệp trao nguyên soái Agamemnon hỏi xem ông có thể phái binh sĩ rời doanh trại tới tăng cường cho ngô bối không?” Lời vừa dứt, thanh niên tên Thoas, con Andraimon, chồm dậy tức khắc, cởi phăng áo choàng màu huyết dụ ném xuống đất, cầm cổ chạy ra dãy thuyền. Cuộn tròn trong tấm áo đương sự vừa cởi, bĩ phu nằm ngủ, ôi chao thích thú, song cảm kích tới lúc rạng đông xuất hiện lên ngự ngại vàng! Ô, nếu bây giờ bĩ phu vẫn trẻ, thân thể vẫn cường tráng như ngày nào, trong nhà này chắc hẳn có người chăn heo sẽ cho tấm áo, do cảm tình và quan tâm đặc biệt đối với người can trường! Nhưng thay vì thế người đời khinh rẻ, bởi che làn da nhăn nheo, bĩ phu chỉ có quần áo cũ mèm, rách bươm!”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc tiếp lời: “Lão nhân! Chuyện vừa kể tuyệt vời; lời không thừa, ý không sai. Do vậy lão nhân sẽ không thiếu quần áo hoặc bất kể thứ gì cần phải cho khi người cầu xin nghèo khó ngỏ lời. Nhưng chỉ đêm nay. Sáng mai lão nhân lại phải che thân bằng quần áo tả tơi, vì ở đây ngô bối không dư tu-ních, không thừa áo choàng thay đổi, mỗi người chỉ có một. Chờ công tử Odysseus. Khi trở về vốn nhân hậu công tử sẽ cho quần áo, tu-ních, áo choàng, và sẽ đưa lão nhân đi bất kỳ nơi nào lão nhân muốn.”

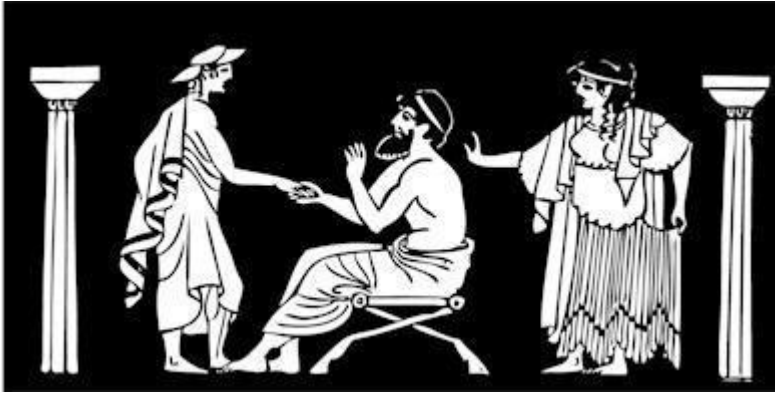
Dứt lời nô bộc nhồm dậy làm giường cho quý khách bên bếp lửa, trải da cừu, da dê liên tiếp. Odysseus ngả lưng chờ giấc. Nô bộc lấy măng-tô rộng thùng thình đắp cho quý khách, áo dự trữ để trong kho phòng mùa đông ác liệt, phong ba bão táp rừng rợn ập tới sẽ đem ra dùng. Odysseus nằm ở đó, mấy thanh niên nông trại ngả lưng gần kề chờ giấc. Không thích nằm ngủ bên trong xa cách bày heo, nô bộc sửa soạn ra ngủ bên ngoài. Odysseus mừng thầm nô bộc chịu khó trông nom gia sản khi chủ nhân vắng nhà. Đầu tiên nô bộc choàng kiểm sắc qua cặp vai vạm vỡ; tiếp theo nô bộc khoác áo ngoài dày cộm che gió, kèm tấm da dê kín lông; tiếp đến nô bộc nâng cây thương nhọn hoắt để tự vệ, tấn công chó lang vàng hoặc trộm rình mò; cuối

cùng ra đi, nô bộc tới đón giấc nơi bầy heo rừng trắng nằm ngủ, trong hốc đá sâu kín, gió bắc không lọt vào.

Odysseus & Laertes (Phản áo quan bằng đá, giữa thế kỷ II SCN, viện bảo tàng Barraco, Rome, Ý).

Xúc động khôn xiết, cảm thấy lỗ mũi cay cay vì nước mắt, nhìn bố dễ thương yêu, Odysseus nhào tới, vung tay ôm cổ, hôn lấy hôn để, cất lời: "Bố, con đây, người bố hỏi đã trở về quê hương sau hai mươi năm xa cách" (24.318-322).

Khúc 15

Lúc này Pallas Athena đã tới Lakedaimon bao la nhắc nhở công tử quả cảm của Odysseus dày dạn gió sương đã tới lúc mau mau sửa soạn trở về. Nữ thần thấy Telemachos và công tử vẻ vang của Nestor nằm trong tiền đình cung điện Menelaos khả kính. Công tử Nestor ngủ li bì. Telemachos trái lại không chợp mắt suốt đêm triền miên thao thức suy nghĩ về thân phụ. Trinh thần mắt xanh lam lục bước tới đứng gần ngỏ lời: “Telemachos, chẳng nên nấn ná trên xứ người, bỏ tài sản không trông nom, để cung điện cho lũ cầu hôn xấc xược. Chúng sẽ thi nhau chia chác, ăn hết của cải, như vậy cuộc ra đi trở thành vô nghĩa. Hãy cấp tốc ngỏ lời yêu cầu Menelaos lớn tiếng trên chiến trường để ra đi nếu công tử muốn thấy thân mẫu đức hạnh vẫn ở trong cung điện. Bởi thân phụ và bào đệ đang thúc đẩy nường nường kết duyên với Eurymachos. Bỏ xa đám cầu hôn, muốn chiếm bằng được, y tặng nường nường phẩm vật, đồng thời biểu thân nhân hồi môn càng ngày càng nhiều. Hơn thế cần để ý trong khi công tử vắng mặt nường nường sẽ đem của cải khỏi nhà. Công tử lạ gì lòng dạ đàn bà. Họ thích mang của về nhà người đàn ông mới lấy mình làm vợ, không thêm nhớ, không buồn hỏi người quá vãng trước kia mình yêu thương, lấy làm chồng, sinh con đẻ cái. Bởi thế khi về tới nhà nhớ trao mọi thứ cho nữ tỳ công tử tin tưởng hơn hết chùng nào thần linh kiểm cho hiền thê xứng đáng hăng hay. Điều nữa công tử phải nhớ nằm lòng. Đầu nậu đám cầu hôn mai phục tại eo biển giữa Ithaka và Samos

núi non lờm chờm định tâm hạ sát trước khi công tử nhìn thấy quê cha đất tổ. Nhưng đừng sợ, ta nghĩ chúng không thành công. Trước khi chúng ra tay đất lành đã chôn vùi một số phá hoại tài sản công tử. Lái thuyền bền chắc cách xa mấy đảo, lái cả ban đêm; thần linh bao che, canh phòng sẽ gửi gió thuận chiều theo sau. Tới Ithaka lên bờ mũi đất đầu tiên, bảo tay chèo vòng thuyền trở lại thành phố. Công tử tới thẳng nhà nô bộc chăn heo từ trước tới giờ vẫn tận tụy, chung thủy. Nghỉ đêm lại đó, sai nô bộc ra thành phố báo tin thân mẫu tiết hạnh Penelope công tử đã rời Pylos trở về an toàn.” Truyền điệp trao xong Athena biến dạng trở về núi Olympos. Lấy gót chân khẽ thúc vào người, Telemachos đánh thức công tử Nestor đang ngon giấc: “Dậy, Peisistratos, dậy đi! Đưa ngựa móng guốc chắc nịch vào xe đóng ách, chuẩn bị mình lên đường!”

“Ồ, Telemachos,” Peisistratos công tử Nestor ậm ừ đáp. “Hối hả ra đi, song làm sao có thể đánh xe khi trời tối như bưng! Hơn thế rạng đông sắp tới. Chờ công tử Atreus tay thương lưng danh Menelaos chất tặng phẩm lên xe, ngỏ lời thân thiện tiễn đưa, ngô bối hãy lên đường. Bởi chừng nào còn sống ở đời khách chẳng thể nào quên chủ đã tiếp đón niềm nở, đối đãi tận tình.”

Lời vừa dứt, rạng đông lên ngự ngại vàng. Rời giường mộng bên Helen mái tóc diễm lệ, Menelaos lớn tiếng trên chiến trường tới gặp quý khách. Vừa nom thấy, quý tử Odysseus vội mặc tu-ních vân nhiều óng ánh, choàng áo ngoài thùng thành qua cặp vai vạm vỡ. Bước ra ngoài sân tới đứng cạnh Telemachos nhỏ nhẹ cất lời: “Thưa công tử Atreus, dòng dõi Chúa tể, thủ lĩnh chiến binh, đã đến lúc thúc phụ cho phép tiểu điệt trở về quê hương yêu dấu, vì lòng dạ mong muốn cấp kỳ.”

Nghe thấy thế Menelaos lớn tiếng trên chiến trường ôn tồn đáp: “Telemachos, ta không giữ ở lại khi hiền điệt muốn trở về. Ta không ưa người, khách tới nhà tiếp đón quá ư vồn vã hoặc hết sức lạnh lùng. Mọi việc ở đời vừa phải vẫn hơn. Giục khách ra về khi khách muốn ở lại, giữ khách ở lại lúc khách muốn ra về đều quá đáng. Tiếp đãi ân cần khi khách tới thăm,

song sẵn sàng chiều ý nếu khách muốn ra đi. Dù thế nào cố nán lại để ta có thì giờ đem phẩm vật lên xe, toàn thứ quý giá hiền điệt sẽ thấy. Và để ta bảo nữ tỳ sửa soạn bữa ăn trong đại sảnh; thực phẩm để trong kho. Ra đi chu du thiên hạ mệnh mông, bao la không những đem lại vinh dự, tự hào mà còn đem lại tinh dưỡng, nghỉ ngơi, song trước hết hiền điệt đừng để bụng đói mà phải ăn cho no! Nếu hiền điệt muốn băng qua Hellas, vào giữa lòng Argos, và muốn ta đi cùng, ta sẽ thắng ngựa, dẫn đường. Ngộ bối sẽ tới hết thành phố này đến thành phố nọ, cửa đều rộng mở, ra đi không bao giờ tay không, vì tới đâu cũng có quà cáp, mỗi chủ nhân ít nhất cho một tặng phẩm, kiềng ba chân, vạc nấu đồng rỗng, cặp la hoặc cúp bằng vàng.”

“Thưa công tử Atreus, Menelaos, dòng dõi Chúa tể, thủ lĩnh chiến binh!” Telemachos dáng vẻ đăm chiêu nhìn rồi nói. “Tiểu điệt muốn trở về tức khắc. Bởi khi rời nhà ra đi, tiểu điệt không bảo ai trông nom tài sản. Đi tìm thân phụ tuyệt vời tiểu điệt không muốn bản thân mất mạng và cũng không muốn của cải đáng giá tan biến trong nhà.”

Vừa nghe Menelaos lớn tiếng trên chiến trường liền bảo hiền thê và nữ tỳ lấy thực phẩm dự trữ thừa thãi trong cung điện sửa soạn bữa ăn trong đại sảnh. Đúng lúc đó Eteoneus, công tử Boethoos sống gần đấy mới dậy giường vừa tới. Menelaos sai nhóm lửa nướng thịt. Eteoneus vâng lời. Menelaos xuống nhà kho thơm phức. Cùng đi có Helen và Megapenthes. Tới chỗ để báu vật Menelaos lấy chiếc cúp hai quai và bảo con trai Megapenthes cầm chiếc bình bằng bạc. Helen bước tới mấy chiếc rường bên trong xếp voan óng ả tự tay thêu thùa. Dáng điệu vương giả, phu nhân rút tấm lớn rộng, lộng lẫy hơn hết để dưới đáy óng ánh như vì sao. Sau đó hối hả đi qua cung điện ba người đến gặp Telemachos.

“Telemachos, ta rất đổi cầu mong,” Menelaos tóc vàng cất tiếng, ‘Chúa tể thần sấm, phu quân Hera hỗ trợ hiền điệt trở về như hiền điệt mong muốn. Tặng phẩm trong số báu vật nghệ thuật để trong kho, ta sẽ tặng hiền điệt thứ đẹp nhất, quý nhất; ta sẽ tặng chiếc cúp pha vang thân bằng bạc, mép viền

vàng, nghệ nhân Hephaistos sáng tạo, Phaidimos quân vương Sidon mến tặng khi ta lưu lại cung điện trên đường trở về. Bây giờ ta hân hoan tặng lại hiền điệt.” Dứt lời quân vương công tử Atreus đặt chiếc cúp hai quai vào tay Telemachos. Cùng lúc Megapenthes lực lưỡng mang ra chiếc bình mạ bạc óng ánh để trước mặt. Helen cặp má nõn nà bước tới hai tay nâng tấm voan ngỏ lời: “Hiền điệt quý mến, ta cũng có quà cho hiền điệt, kỷ niệm để nhớ bàn tay Helen, để sử dụng vào ngày vui hôm làm đám cưới. Bữa đó hiền thê sẽ mặc, song bây giờ cất trong phòng thân mẫu. Thôi tạm biệt! Cầu mong hiền điệt trở về ngôi nhà ngoạn mục trên quê hương xứ sở!” Dứt lời phu nhân đặt tấm voan vào tay, Telemachos vui vẻ đón nhận. Peisistratos mang tặng phẩm bỏ vào thùng đặt lên xe, mắt nhìn với vẻ ham thích. Menelaos tóc vàng dẫn khách trở lại đại sảnh ngồi xuống ghế bành, ghế dài. Tỳ nữ mang bình bằng vàng xinh xắn đựng nước dội ra để mọi người rửa tay, bên dưới kê chiếc chậu bằng bạc. Tiếp theo tỳ nữ kéo chiếc bàn bóng lộn lại gần. Quán gia tín cẩn đem bánh mì, thức ăn cao lương mỹ vị bày la liệt trên bàn. Công tử Boethoos thái thịt, chia phần. Quý tử Menelaos làm bồi tửu rót vang. Thực khách đưa tay lấy thức ăn trước mặt. Ăn uống xong xuôi thẳng yên cương đóng ách ngựa, Telemachos và công tử Nestor chèo lên xe sơn màu tươi tắn lái qua cổng, rồi trụ quan âm vọng lao xao. Menelaos theo sau tiễn đưa, tay phải cầm cúp bằng vàng đựng vang dịu ngọt để trước khi chia tay lên đường khách rẫy làm lễ thần linh. Dừng trước cặp ngựa, nâng cúp, dáng điệu nhã nhặn, ngôn từ bất thiệp, quân vương ngỏ lời: “Thanh niên quý mến, thượng lộ bình an, tạm biệt! Chuyển lời thăm hỏi, chào mừng ta trân trọng gửi quân vương Nestor đôn hậu, đã đối đãi như người cha thân yêu, suốt thời gian ngô bối con cháu người Achaian lâm chiến trên đất Troad quanh thành Troa.”

Dáng vẻ trầm tư Telemachos nhìn rồi đáp: “Thưa vâng, ô dòng dõi Chúa tể, lúc tới tư thất Nestor, thế nào ngô bối cũng chuyển đầy đủ lời vừa dặn. Phần riêng, khi đặt chân lên Ithaka, nếu gặp Odysseus tại gia, tiểu điệt cũng sẽ nhắc lại, kể ông hay gặp quân vương tiểu điệt không những được đối đãi thân tình suốt thời gian lưu lại, mà còn mang theo nhiều tặng phẩm quý giá

lúc trở về.” Telemachos đang nói chim từ bên phải bay qua, chim ửng sà xuống đưa móng quắp ngỗng trắng, gia súc hiền lành nuôi trong sân. Gia nhân nam nữ vừa đuổi theo vừa la hét inh ỏi. Bay vút tới chiếc xe chim vòng từ trái sang phải trước cặp ngựa, gần chỗ khách và chủ đang đứng. Thấy thế mọi người vui mừng trong lòng, phấn khởi ra mặt. Công tử Nestor, Peisistratos nói trước mọi người: “Ô Menelaos, dòng dõi Chúa tể, chỉ huy chiến binh, quân vương nghĩ thế nào? Thần linh gửi điềm triệu cho ngô bối hay quân vương?”

Menelaos chiến binh tài ba suy nghĩ trả lời thế nào cho phải. Nhưng phu nhân voan buông thướt tha mau lẹ tiếp lời: “Lắng nghe, ta tiên đoán, căn cứ vào sự thể thần linh báo hiệu trong lòng ta nghĩ thế nào điềm triệu cũng xảy ra. Cũng như chim ửng rời tổ trên núi sà xuống bắt ngỗng trong nhà, Odysseus sau vô vàn gian truân, biết bao lưu lạc, sẽ trở về quê hương rửa hận báo thù. Có lẽ giờ này Odysseus đã trở về, và đang tìm cách gây họa cho đám cầu hôn!”

“Cầu mong phu quân Hera, Chúa tể thần sấm,” Telemachos đáng vẻ ưu tư đưa mắt nhìn, lớn tiếng đáp, “biến điều nường nường vừa nói thành sự thật! Lúc đó dù ở trên quê hương xa xôi, tiểu điệt sẽ van vái, cầu xin nường nường như cầu xin, van vái nữ thần.” Dứt lời Telemachos giơ roi quất mạnh. Cặp ngựa chồm lên xả vó băng qua thành phố ra cánh đồng. Suốt ngày ách nhô lên, tụt xuống trên hai cần cổ. Mặt trời lặn, bốn bề tối om. Tới Pherai hai người đánh xe đến tư dinh Diokles, công tử Ortilochos, thân phụ là Alpheus. Hai người nghỉ đêm ở đây, quân vương Diokles tiếp đãi ân cần. Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, thẳng yên cương, đóng ách cặp ngựa, hai người lại chèo lên xe lát đồng bóng lộn ra đi, qua trụ quan âm vọng lao xao, rồi cổng chính. Roi vừa quất phi tức thì, hăm hở tung vó như bay chẳng mấy chốc cặp ngựa tới thành phố Pylos cao ngất. Lúc đó Telemachos mới quay sang nói với quý tử Nestor: “Peisistratos, ta muốn nếu có thể người giúp việc này. Ngô bối tự hào tình thân giữa hai thân phụ đã tạo thành sợi dây bền vững nối buộc hai đứa với nhau. Ngoài

chuyện đó ngô bối lại cùng tuổi, chuyến đi này sẽ thắt chặt ngô bối hơn nữa. Ta muốn người, dòng dõi Chúa tể, đừng đưa quá chỗ thuyền đậu, trái lại tới đó để ta xuống bãi biển. Thân phụ người cao tuổi, ta sợ muốn tỏ ra hiếu khách, lão vương sẽ giữ lại cung điện, ta thực sự không muốn. Ta muốn về nhà càng nhanh càng quý.”

Quý tử Nestor suy tính làm thế nào giải quyết thỏa đáng yêu cầu. Lường lự một hồi nghĩ cách hay nhất là quay ngựa đánh xe xuống bãi biển gần thuyền, chuyển phẩm vật, quần áo, vàng ròng Menelaos trao tặng sang thuyền chắt ở đằng đuôi, cuối cùng công tử hối thúc Telemachos lời như có cánh bay xa: “Xuống thuyền mau, ra lệnh tay chèo lên boong trước khi ta về tới nhà nói lại cho lão nhân hay sự thể. Ta biết chắc trong lòng giận lắm ông nhất định không để người đi, mà sẽ thân chinh xuống đây tóm cổ kéo về. Ta nghĩ ông sẽ không trở về một mình. Và ta chắc thế nào ông cũng nổi đóa!” Dứt lời Peisistratos đánh ngựa bồm dài trở về thành phố Pylos, chẳng mấy chốc tới nhà. Telemachos ra dấu hối thúc tay chèo: “Quý hữu, chuẩn bị mọi thứ khởi hành, lên thuyền sơn đen là ngô bối đi ngay!”

Nghe nói thế tay chèo vui vẻ tuân theo, leo lên boong ngồi vào chỗ cầm mái. Bản thân cũng hối hả chuẩn bị, Telemachos sửa soạn dâng lễ cầu xin Athena phía đuôi thuyền. Đúng lúc đó có người lạ mặt từ nơi xa xới bước tới. Vừa trốn khỏi Argos, sau khi giết người, người này là thầy đoán thuộc gia đình Melampous có thời sống ở Pylos, đất nhiều cừu, nổi tiếng giàu có, trong thành phố có biệt điện lộng lẫy, đồ sộ. Nhưng bỏ nơi chôn rau cắt rốn Melampous trốn sang xứ khác. Neleus hào hiệp tịch thu, phong tỏa tài sản một năm. Suốt thời gian đó là tù nhân thể thảm giam giữ trong tư thất Phylakos, âm thầm chịu đựng cực hình vì ái nữ Neleus, đương sự hóa điên do Pháp Thần khủng khiếp trừng trị. Dẫu thế vẫn thoát thảm họa, đương sự tìm cách đánh đàn bò từ Phylake sang Pylos để trả thù quân vương Neleus đã cư xử khiếm nhã, tệ bạc với mình, đồng thời mang trái tim ái nữ quân vương trao tay bào đệ. Đương sự bỏ xứ sang sống ở Argos, đất ngựa nòi. Số phận run rủi đương sự quyết định lập nghiệp, thiết lập quyền uy trị vì đa số

dân Argive. Đương sự lập gia đình, xây cất ngôi nhà mái cao. Đương sự có hai con trai cao lớn, khỏe mạnh: Antiphates và Mantios. Antiphates sinh Oikles tảo tợn. Oikles sinh Amphiaraios, thủ lĩnh đạo quân hùng mạnh, Chúa tể mang khiên thần và Apollo yêu quý dành nhiều ân huệ. Dầu thế gã không bước tới ngưỡng cửa tuổi già, mà từ già cỗi đời ở Thebes vì nhận dứt lót của mụ đàn bà, để lại hai con trai Alkmaion và Amphilochos. Em gã là Mantios sinh Polypheides và Kleitos, thanh niên tuần tú Rạng Đông xiêm y vàng óng mang đi sống với hàng bất tử. Apollo biến Polypheides nhiệt tình thành thầy đoán cừ khôi sau khi Amphiaraios qua đời. Cãi nhau với bố, Polypheides bỏ xứ ra đi định cư ở Hyperesia làm nghề thầy đoán tiên tri cho mọi người. Người bất chợt xuất hiện lù lù tiến lại gần là con Polypheides tên Theoklymenos. Chờ Telemachos khẩn vái cầu nguyện, rẩy rượu dâng lễ trên thuyền lướt sóng sơn đen xong xuôi, đương sự mới hắng giọng nói lời như có cánh bay xa: “Quý hữu, thấy quý hữu dâng lễ nơi đây, bỉ nhân khẩn cầu trước hết nhân danh lễ dâng, vì vong linh quý hữu tôn thờ, tiếp đến vì đời bản thân, đời đồng đội, trả lời câu hỏi, trả lời thành thật, không giấu giếm. Quý hữu là ai, từ đâu tới? Thành phố nào, song thân ra sao?”

Telemachos dáng vẻ thận trọng đưa mắt nhìn rồi đáp: “Khách lạ, bản nhân sẽ trả lời thành thực. Bản nhân chào đời ở Ithaka, thân phụ là Odysseus... Odysseus ngày đó nếu ông còn sống. Nhưng ông đã chấm dứt cuộc đời thâm hiểm! Vì muốn tìm tông tích vắng mặt từ lâu bản nhân và thân hữu lái thuyền tới đây thăm dò.”

Theoklymenos dáng vẻ chững chạc tiếp lời: “Cũng như quý hữu bỉ nhân phải bỏ xứ ra đi vì vừa giết người cùng bộ tộc. Trên đất Argos đồng cỏ dư thừa cho ngựa, người đó có anh em, bà con quyền thế, đông đảo, bởi vậy bỉ nhân phải lưu vong, lẩn tránh ngày đen tối, chết thảm thương. Bỉ nhân cam chịu số phận sống lang thang khắp thiên hạ. Bỉ nhân tới quý hữu như kẻ đào tẩu, như kẻ van xin! Cứu giúp cho lên thuyền, đừng để họ giết, bỉ nhân biết họ đang đuổi theo!”

Telemachos dáng vẻ trầm ngâm nhìn rồi đáp: “Khách lạ muốn vậy làm sao từ chối! Thôi, lên với bản nhân. Đến đó ngô bối sẵn sàng thù tiếp theo khả năng của mình.” Dứt lời Telemachos cầm thương đồng của khách lạ đặt xuống boong thuyền mũi cong, rồi leo lên. Bước tới đằng đuôi ngồi xuống Telemachos dành chỗ bên cạnh cho khách lạ. Cáp tháo tức thì. Telemachos hạ lệnh tay chèo chuẩn bị thuyền cù. Hăng hái làm theo họ dựng cột buồm gỗ thông đặt vào hố cắm, kéo dây chằng phía trước, kéo dây da bền chắc đưa buồm trắng lên cao. Athena mắt xanh lam lục gửi gió qua bầu trời trong sáng đẩy mạnh phía sau, dè sóng thuyền lao vun vút trên mặt biển nhanh chóng kết thúc hải trình. Thuyền cứ thế băng qua Krounoi, Chalkis mặt nước ngoạn mục. Mặt trời lặn, bốn bề tối om. Gió Chúa tể phái tới thổi mạnh đẩy thuyền qua Pheai, men theo Elis đất ruộng phì nhiêu, nơi người Epeian cai quản. Tới đó Telemachos đổi hướng nhắm Đảo Mũi Nhọn, trong lòng tự hỏi không biết có thể vượt qua thoát thân hay mắc kẹt chết chìm.

Trong ngôi nhà lụp xụp Odysseus và đầu mục chăn heo chân thật đang cùng mục tử dùng bữa chiều. Lúc mọi người ăn đã no, uống đã đủ Odysseus mới thử lòng đầu mục xem còn tiếp tục hiếu khách, giữ ở lại nông trại hay muốn mời ra khỏi nhà tới thành phố: “Bây giờ xin để tai lắng nghe, Eumaios cùng quý hữu. Bỉ phu định sáng sớm ngày mai tạm biệt tất cả, lê gót ra thành phố ăn xin, vì không muốn là gánh nặng phiền phức cho đầu mục và quý hữu. Xin đầu mục trước tiên vui lòng cho ý kiến và phái người tín cẩn chỉ đường. Tới đó, do nhu cầu đòi hỏi, sống còn bắt buộc, bỉ phu sẽ lang thang khắp nơi, hết cửa nhà này đến cửa nhà kia chìa tay ăn xin, hy vọng người ta thương tình cho mẩu bánh, hớp nước. Nếu tới cung điện Odysseus lừng danh bỉ phu sẽ đem tin trao Penelope tiết hạnh, trà trộn vào đám cầu hôn cao ngạo, của ngon vật lạ thừa thãi, hỏi xem họ có thí cho miếng nào không. Bỉ phu sẵn sàng làm bất kể việc gì họ muốn, vừa nhanh vừa khéo. Bởi nói đầu mục và quý hữu hay, nói thật tin đi, nhờ cảm tình và đặc ân của Hermes sứ giả dẫn đường đề cao vinh dự việc làm tầm thường, ca ngợi phẩm giá việc làm mang lại, không người nào sánh kịp bỉ phu hoàn tất công

việc tôi đòi: nhóm lửa, chẻ củi, xẻ thịt, nấu bếp, hầu rượu, tóm lại bất kể việc gì người hèn mọn nhúng tay để hầu hạ người cao sang.”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, xúc động, bối rối hết sức, đầu mục thở dài đáp: “Ô, không, quý khách! Sao lại nghĩ vậy? Chắc hẳn muốn chết không kịp ngáp, quý khách định dẫn thân đây dựa với đám người thái độ hách dịch, tác phong ngỗ ngáo bốc cao tới tận bầu trời bằng sắt. Tôi bộc phục vụ chúng không như quý khách; tôi bộc hầu hạ chúng là thanh niên trẻ trung, tu-ních, áo choàng bảnh bao, mày râu nhẵn nhụi, mái tóc bóng lộn vì dầu! Tôi bộc điều đóm, châu chực chúng chăm chăm hầu bàn, hì hục mang bánh mì, thịt nướng, rượu vang... Không! Ở lại với ngô bối; không ai nghĩ quý khách là gánh nặng phiền phức. Phàm phu chắc chắn không nghĩ vậy, mục tử dưới quyền nhất định cũng không nghĩ thế. Hãy chờ chừng nào tới, quý tử dễ thương của Odysseus sẽ cho choàng, tu-ních và sẽ đưa đi bất kể nơi nào quý khách muốn.”

“Eumaios,” Odysseus gian khổ chịu đựng tiếp lời, “cầu mong Chúa tể thương yêu đầu mục như đầu mục yêu thương bỉ phu, vì muốn bỉ phu chấm dứt khổ sở, kết thúc ê chề khi phải lang thang hành khất. Lê bước đó đây, chìa tay ăn xin là kéo dài kiếp sống tang thương chỉ vì cái bụng khốn kiếp, vậy mà nhân thế vẫn cam chịu, chấp nhận cơ cực tột cùng! Nhưng thôi, vì đầu mục giữ lại, vì đầu mục khuyên chờ chủ nhân đầu mục, vậy xin vui lòng cho bỉ phu hay thân mẫu, thân phụ Odysseus cao cả khi quân vương ra đi để lại trên ngưỡng cửa tuổi già. Hai vị vẫn sống trên cõi đời, vẫn nhìn ánh nắng mặt trời? Hay đã vĩnh biệt thế gian xuống âm phủ ở với Diêm Vương?”

“Ôi chao, quý khách,” đầu mục chăn heo đáp, “phàm phu sẽ kể quý khách hay, kể đầy đủ. Laertes còn sống, song hằng ngày cầu xin Chúa tể cho linh hồn già từ thân xác trong ngôi nhà đang sống. Lão nhân buồn khôn xiết, vì quý tử vắng nhà, vì hiền thê quen biết từ lúc còn trẻ qua đời. Vì thương nhớ hiền thê nét na, dịu dàng, lão nhân già trước tuổi! Vì thương nhớ quý tử

dũng cảm nên buồn da diết lão bà đã vĩnh biệt cõi đời buồn thảm. Ôi chao! Chết thảm thương! Phàm phu cầu mong không ai phàm phu yêu quý hoặc không ai ở đây trên đảo Ithaka tử tế với phàm phu chấm dứt cuộc đời như vậy. Lúc lão bà còn tại thế mặc dù lão bà rầu rĩ, phàm phu thường hỏi thăm, mang tin, vì lão bà đã nuôi nấng phàm phu cùng Ktimene voan dài, xinh đẹp, gái út trong nhà. Ngô bối được chăn dắt, lớn lên cùng nơi, thân mẫu đối xử với phàm phu hầu như ngang hàng với ái nữ. Nhưng khi hai đứa tới tuổi dậy thì, tuổi yêu đương, gia đình gả nàng cho người ở Samos, nghe nói của hồi môn nhiều lắm! Còn phàm phu thân mẫu nàng cho chiếc tu-ních, chiếc áo choàng, quần áo rất đẹp, đôi dép mới xỏ vào chân, rồi sai về quê ở nông trại làm lụng. Dầu thế trong lòng lão bà thương yêu phàm phu khôn xiết. Bây giờ, ôi chao, phàm phu cảm thấy thiếu vắng tình cảm đôn hậu như thế! Rất may thần linh hạnh phúc ban cho công việc phàm phu đồ mồ hôi hoàn thành. Kết quả phàm phu có cái ăn, cái uống và cái cho người thiếu thốn. Nhưng bà chủ tiết hạnh, Penelope đoan chính, từ ngày nhà gặp hung vận, đám người xấu xa kéo tới, phàm phu tuyệt nhiên không nghe lời nói dịu dàng, không hay việc làm cảm kích khiến lòng vui bao giờ. Gia nhân thương nhớ khùng khiếp khi không được mặt đối mặt chuyện trò, đón nhận tin tức, chia sẻ miếng ăn thức uống, mang chút gì đó về nông trại, những thứ khiến họ ấm lòng.”

“Ôi, thê thảm!” Odysseus trầm khôn ngàn khéo tiếp lời. “Chắc hẳn lúc xa nhà, xa cha mẹ, bỏ xứ ra đi đầu mục còn rất nhỏ. Nhưng thôi, kể cho bĩ phu hay, kể thành thực. Phải chăng kẻ cướp đột nhập thành phố phố xá rộng dài nơi thân phụ, thân mẫu khả kính sinh sống? Phải chăng kẻ cướp bắt cóc lúc đầu mục một mình chăn dê, thả bò đem xuống thuyền chở tới cung điện bán cho chủ nhân trả giá khá cao?”

“Quý khách,” Eumaios đầu mục mục tử chăn heo đáp, “vì muốn biết chuyện quý khách dò hỏi. Thưa, đến lượt im lặng lắng nghe, thoải mái ngồi đây theo dõi câu chuyện trong khi nhâm nhi rượu vang. Đêm về mùa này dài lắm, có khối thời gian ngon giấc, khối thời gian nghe chuyện, khối thời

gian giải trí. Quý khách không cần đi ngủ sớm. Ngủ nhiều không tốt. Còn mấy người, nếu lòng dạ thèm quá, cứ việc ra ngoài ngon giấc! Ngày mai rạng đông vừa xuất hiện, tất cả phải lo ăn lót dạ, rồi đưa heo ra đồng... Ngồi đây trong ngôi nhà lụp xụp đôi ta tha hồ vừa ăn uống vừa gợi lại kỷ niệm đau thương! Bởi người đã trải qua kinh nghiệm đắng cay, đã gánh chịu đau khổ nào nề, đã lang thang biên biệt nhiều nơi đến lúc nào đó có quyền vui hưởng ngay cả đau khổ ngày trước của mình. Muốn biết chuyện quý khách gạn hỏi, phàm phu xin kể đầu đuôi. Có hòn đảo gọi là Syria, chắc hẳn quý khách nghe tên, nằm trên Ortygia, nơi mặt trời bắt đầu xé bóng. Dân cư không đông đúc, song ruộng đất phì nhiêu, rất tốt để chăn bò, thả dê, trồng nho, cấy lúa. Nơi đó không biết nghèo đói, dân chúng không hay bệnh tật khủng khiếp tác hại. Tuy thế khi dân thành phố đến tuổi về già, thể hệ này nối thể hệ kia, Apollo cung bạc hoặc Artemis thường tới thăm dùng tên êm nhẹ, dịu dàng kết liễu cuộc đời. Nơi đó có hai thành phố, mỗi thành phố chiếm nửa đảo. Thân phụ phàm phu là quân vương cai trị cả hai, Ktesios quý tử Ormenos, thể nhân y hệt thần linh.”

“Bọn Phoinician kéo tới, tay chèo nổi tiếng, song lái buôn tham lam, trên thuyền sơn đen chở đủ thứ hàng hóa lòn lẹt. Trong tư thất thân phụ có phụ nữ Phoinician, cao lớn, xinh đẹp, khéo tay làm đồ mỹ nghệ. Bọn Phoinician xảo trá lập tâm quyến rũ! Muốn ra tay bữa nàng đem quần áo đi giặt gần thuyền, một tên trong bọn mon men tới gần tán tỉnh, bày tỏ tình yêu, giở trò dụ hoặc lôi cuốn, ngay cả phụ nữ đức hạnh cũng lầm đường. Y hỏi nàng là ai, từ đâu tới. Giơ tay chỉ ngôi nhà mái cao của thân phụ phàm phu, nàng đáp: ‘Thưa, tiện thiếp từ Sidon tới, thành phố nhiều đồng. Tiện thiếp là con phú ông Arybas, vàng như nước chảy, giàu nứt đổ đổ vách. Rời miền quê ra thành phố tiện thiếp bị tay chèo Taphos, cướp biển chặn bắt; chúng mang tới đây đem vào nhà kia bán giá khá cao!’ Tên cướp bí mật dụ dỗ tỏ ý dẫn đi: ‘Bây giờ nữ tỳ có muốn cùng ngô bối trở về xứ sở, nhìn ngôi nhà mái cao, gặp mặt song thân trong đó không? Ta nói nữ tỳ hay hai người vẫn sống, vẫn giàu có.’ Đáp lời gạ gẫm nàng nhỏ nhẹ: ‘Thưa, tiện thiếp muốn lắm, nếu tay chèo trên thuyền trang trọng thề đưa về nhà an toàn.’”

“Chúng thề sẽ làm như nàng yêu cầu và thề vô cùng trang trọng. Nàng tiếp lời: ‘Giữ mồm giữ miệng! Im lặng. Không người nào trong nhóm nói một lời khi gặp tiện thiếp ngoài phố hoặc giếng nước. Kẻo có kẻ sẽ tới nhà mách chuyện, ông già nghi ngờ sẽ trói chặt nhốt ngay tiện thiếp vào phòng, sau đó tìm cách giết hết quý nhân. Nhớ kỹ điều đó, mua hàng đem về thật mau. Đưa hàng lên thuyền xong xuôi, tới nhà nhắn tin gấp cho tiện thiếp hay. Tiện thiếp sẽ giặt vàng, vợ được bao nhiêu đem đi bấy nhiêu. Lên thuyền ra đi tiện thiếp sẽ đền bù quý nhân thêm nữa. Tiện thiếp là vú em trông nom con ông chủ trong biệt điện, thằng bé láu lỉnh thường lẫn quần bên cạnh khi tiện thiếp và nó ra phố. Tiện thiếp sẵn sàng mang lên boong, nó sẽ đem lại mỗi lợi hết sức to lớn khi tới bến cảng quý nhân bán cho người xa lạ.’ Nói rồi chia tay tất cả nàng quay về biệt điện nguy nga.”

“Lái buôn ở với ngô bối hết năm. Suốt thời gian đó qua đổi chác chúng vợ được vô số hàng hóa. Khi thuyền rỗng không đầy hàng sẵn sàng rời bến ra khơi chúng sai người mang tin cho nàng hay. Tên lưu manh láu cá tới tư thất thân phụ phàm phu mang theo sợi dây chuyền bằng vàng gắn đầy ngọc hổ phách. Túm tùm trong đại sảnh thân mẫu phàm phu và nữ tỳ mân mê sợi dây chuyền, hết mặt cả đến trở nhìn, tên này không nói một lời, gật đầu với nàng. Ra dấu xong tên này trở về thuyền. Nàng cầm tay phàm phu dắt qua cửa ra ngoài. Tới tiền đình nàng thấy cúp uống vang để trên bàn thực khách vừa rời bỏ, hôm đó thân phụ phàm phu làm tiệc mời thủ lĩnh. Tan tiệc ra về thực khách tới quảng trường tham dự hội đồng nhân dân. Nhanh tay vợ ba cúp nàng vạch áo nhét vào ngực mang đi; phàm phu ngây thơ chẳng hiểu gì bước theo. Mặt trời lặn, bốn bề tối om. Ngô bối rảo bước tới bến đậu nổi tiếng, nơi thuyền lướt sóng của bọn Phoinician đã sẵn sàng. Chúng đưa ngô bối lên boong tức khắc, rồi chúng lên theo, sau đó ra khơi, Chúa tể gửi gió thuận chiều. Sáu ngày sáu đêm ngô bối chèo liên tiếp. Nhưng khi Chúa tể công tử Kronos mở ra ngày thứ bảy, nữ thần xạ thủ Artemis dương cung bắn thiếu nữ. Như chim bói cá lao tồm xuống nước nàng ngã lăn rơi bộp đâm đầu xuống đáy thuyền. Chúng quăng thi thể xuống biển làm mồi cho cá và hải cẩu. Còn có một mình phàm phu buồn khôn xiết. Gió thổi, sóng

đánh đưa ngô bối tới Ithaka. Laertes bỏ cửa ra mua... Mắt phàm phu nhìn thấy đất này như thế.”

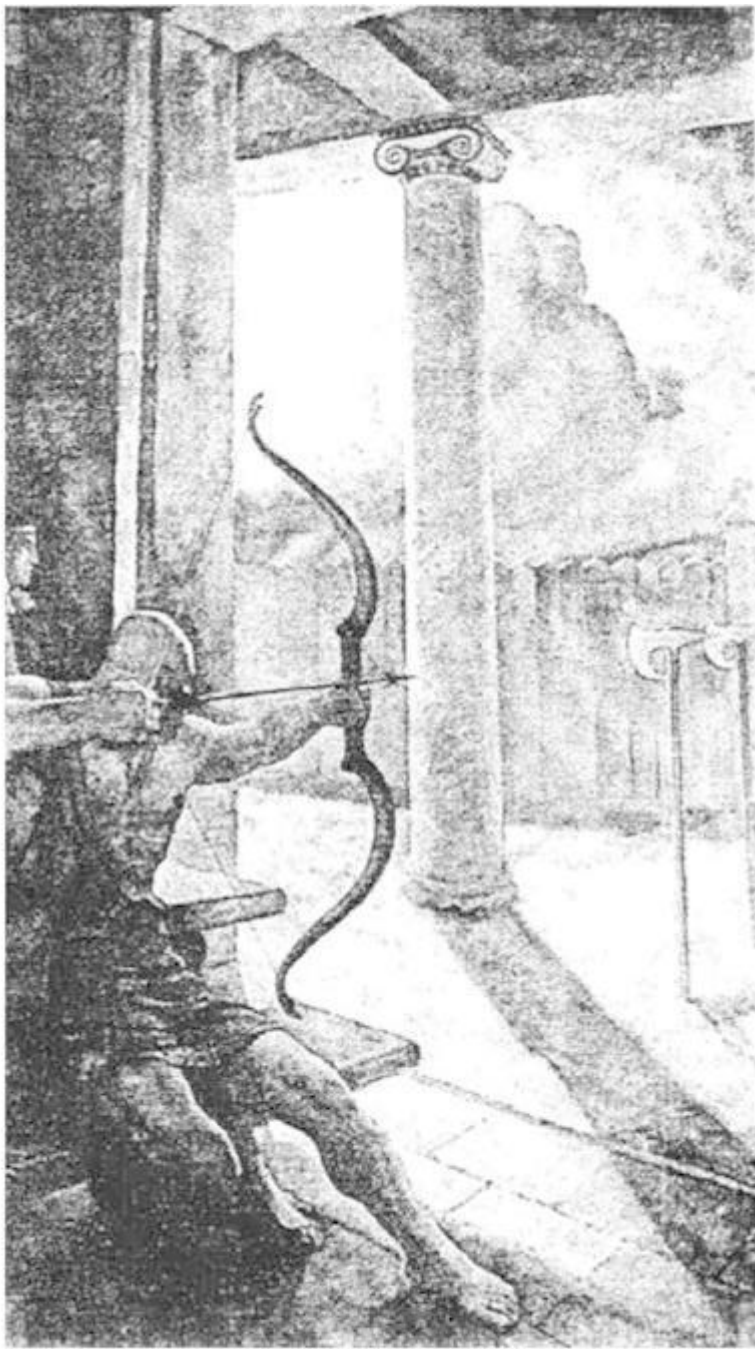
“Eumaios,” Odysseus dòng dõi Chúa tể tiếp lời, “chuyện đầy đau thương đầu mục âm thầm chịu đựng khiến bĩ phu xúc động sâu xa. Tuy nhiên, bên cạnh xui xẻo, Chúa tể cũng ban may mắn, vì sau phiêu lưu trắc trở đầu mục tới nhà chủ nhân độ lượng, chăm lo cái ăn, cái uống, bởi thế cuộc đời đầu mục sống là cuộc đời sung sướng trong khi trước lúc tới đây bĩ phu đã lang thang qua biết bao thành phố đầy người!” Hai người kể chuyện cho nhau nghe như thế, cuối cùng đi ngủ, song không lâu, mà chỉ một lúc, vì liền đó Rạng Đông xuất hiện lên ngự ngai vàng óng ả. Telemachos tới bờ biển, tay chèo cuốn buồm. Hạ cột buồm họ đưa thuyền vào bến, thả đá bỏ neo, nhanh tay chằng cáp. Sau đó họ nhảy lên bờ, sửa soạn bữa ăn, pha vang màu lửa đậm. Chờ mọi người ăn uống xong xuôi, Telemachos dáng vẻ phấn khởi mới dặn dò: “Quý hữu đưa thuyền về thành phố, ta về đồng quê gặp mục tử. Đêm nay, sau khi quan sát nông trại, ta sẽ ra thành phố. Rạng đông sáng mai để cảm tạ đã chia sẻ hải trình gian khổ ta sẽ tổ chức tiệc, thịt nướng, rượu vang dịu ngọt mừng ngày trở về.”

“Còn bĩ nhân đi đâu hờ công tử yêu quý?” Khách lạ quá giang Theoklymenos vẻ mặt thần bí lên tiếng. “Bĩ nhân sẽ đến nhà quân vương, thủ lĩnh nào trên đất Ithaka gồ ghề, lờm chờm, hay tới thẳng thân mẫu, ngay nhà công tử?”

“Khi khác,” Telemachos lạnh trí đáp, “bản nhân sẽ mời quý hữu tới tậ xá, nơi hương vị hiếu khách lan tỏa trăm bề. Hiện nay không tiện cho quý hữu, vì bản nhân không cùng đi, vả lại thân mẫu cũng tránh gặp. Bà ít xuống đại sảnh trực diện đám cầu hôn, bà lánh mặt ở trên gác trong phòng dẹt cửi. Nhưng bản nhân xin chỉ người quý hữu có thể tới, Eurymachos, công tử lừng danh Polybos khôn ngoan, lúc này dân Ithaka coi chẳng khác thần linh. Trong số cầu hôn đương sự nổi bật, hăm hờ hơn hết muốn lấy thân mẫu và chiếm quyền thân phụ bản nhân. Được hay không chỉ có Chúa tể

trên núi Olympos biết! Trước khi đám cưới diễn ra có lẽ Chúa tể tận diệt chúng!”

Telemachos vừa ngừng con chim từ bên phải bay qua. Chim ưng, sứ giả lông vũ Apollo sai đi, móng quắc bồ câu, lông rơi lả tả giữa thuyền và Telemachos. Ngoắc Telemachos rời tay chèo ra một chỗ, Theoklymenos nắm tay, thốt lời: “Telemachos, không phải vô tình thần linh để chim bay qua công tử từ bên phải. Chăm chú nhìn bí nhân hiểu đó là điềm triệu. Khắp Ithaka không còn gia đình nào vương giả như gia đình công tử; vương quyền sẽ vĩnh viễn trong tay.” Telemachos dáng vẻ thận trọng đáp: “Ô quý hữu! Cầu mong điều vừa nói sẽ là sự thật! Nếu quả vậy quý hữu sẽ thấy tình bằng hữu, vật hiến tặng từ bản nhân sẽ mãi tiếp, nồng hậu nhường nào khiến ai gặp cũng nói quý hữu là người may mắn nhất đời.” Dứt lời Telemachos quay sang nói với bạn chí thiết: “Peiraios, công tử Klytios, trong số người theo ta tới Pylos chuyến này người là người lúc nào cũng sẵn sàng chiều ý. Vậy bây giờ lo việc đưa quý hữu về nhà, cư xử tử tế, trông nom cẩn thận, chờ ta về được không?” Tay thương lưng danh Peiraios đáp: “Được chứ, Telemachos. Dù người ở lại đấy lâu, ta sẽ trông nom chu đáo và chiều đãi tận tình.” Dứt lời Peiraios lên boong, ra lệnh tay chèo lên thuyền, tháo cáp đằng đuôi. Họ làm theo tức thì, ngồi vào chỗ cầm mái. Telemachos xỏ chân vào đôi dép óng ả, buộc dây, nhặt thương mũi bọc đồng nhọn hoắt để trên boong. Tay chèo tháo cáp, đẩy thuyền khỏi bờ, chèo về thành phố như quý tử Odysseus chỉ định. Cuộc bộ mỗi lúc một nhanh chẳng mấy chốc Telemachos tới nông trại, nơi giữ heo hàng ngàn, nơi đầu mục nằm ngủ ngay bên, nô bộc trung thành, lòng dạ gắn bó khăng khít với chủ nhân.

Bắn cung - từ họa phẩm của N. C. Wyeth.

Khúc 16

Trong ngôi nhà lụp xụp, rạng đông vừa đến, đầu mục chăn heo khả ái và Odysseus sửa soạn bữa sáng, sau khi đốt lửa nhóm bếp và bảo mục tử đưa heo ra đồng. Telemachos tới mỗi lúc một gần; đàn chó không sủa, thay vì thể quẫy đuôi quẩn quýt. Odysseus trông thấy, cùng lúc nghe cả tiếng chân người. Quay phắt sang Eumaios, Odysseus nói lời như có cánh bay xa: “Đầu mục có khách tới chơi! Chắc hẳn thân hữu hay thân nhân, vì chó không sủa mà quẫy đuôi rồi rít; bỉ phu nghe tiếng chân người rõ ràng.”

Lời vừa dứt quý tử đã đến trước cửa. Eumaios đứng dậy ngạc nhiên, liền pha vang màu lửa đậm đang cầm tuốt khỏi tay. Chạy ra gặp chủ nhân, đầu mục hôn hết trán đến mắt, rồi hai tay, lệ ứa giàn giụa trên má. Như người cha âu yếm ôm con từ nơi xa xôi mới trở về, mười năm đằng đẳng cách biệt, con duy nhất, con yêu thương vì nó mình chịu đựng khá nhiều đau khổ, đầu mục khả ái ôm chầm, hôn lấy hôn để làm như Telemachos đáng vẻ hiên ngang vừa thoát chết. Nức nở đến nghẹn ngào đầu mục ấp úng lời như có cánh bay xa: “Ồ, Telemachos yêu quý, yêu quý nhất đời, con trở về! Ta cứ tưởng sẽ không bao giờ gặp nữa, sau khi con lên thuyền qua Pylos! Vào, vào đi, con yêu thương, để ta nhìn cho đã mắt người từ đất lạ mới tới tệt xá tiều tụy! Ở đây đồng quê mục tử ít có dịp thấy mặt, vì con ở ghệt thành phố, làm như thích nhìn đám cầu hôn trăng tráo, xác xược.”

“Chắc vậy, thưa bố!” Telemachos dáng vẻ suy tư tiếp lời. “Nhưng con tới đây vì bố. Con muốn gặp bố tận mặt và qua bố hỏi xem mẫu thân vẫn ở trong cung điện hay đã tái giá, giường Odysseus bỏ không, mạng nhện bám đầy.”

“Thân mẫu vẫn ở nhà,” đầu mục chăn heo khẳng định. “Kiên nhẫn chờ đợi, mắt không ráo lệ, ngày đêm theo nhau lặng lẽ, buồn thảm trôi qua!”

Dứt lời đầu mục đưa tay cầm thương đồng. Telemachos bước qua ngưỡng cửa bằng đá đi vào. Vừa nom thấy Odysseus đứng dậy rời ghế nhường chỗ. Nhưng phía đối diện để mắt nhìn Telemachos ra dấu bảo ngừng: “Cứ tự nhiên, quý khách, đừng đứng dậy. Nông trại thế này ngô bối tìm chỗ nào an tọa chẳng được! Người kia sẽ lo giùm.”

Nghe nói thế Odysseus lui lại, ngồi xuống. Đầu mục trái cành cây còn tươi, lấy da cừu phủ lên mời quý tử Odysseus nghỉ ngơi. Sau đó đầu mục mang thịt nướng bữa qua ăn không hết để trong đĩa đặt bên cạnh hai người, tỏ ra ân cần hăm hở bỏ bánh mì đầy rỗ, pha vang dịu ngọt vào liễn bằng gỗ ô-liu. Mọi thứ xong xuôi đầu mục ngồi đối diện Odysseus. Mọi người lấy món ăn ngon lành theo sở thích bày trước mặt. Ăn no uống đủ Telemachos mới quay sang nói với đầu mục trung thành: “Bố ơi, quý khách từ đâu tới vậy? Chắc hẳn tay chèo đưa đến. Họ là người xứ nào? Con nghĩ đương nhiên quý khách không cuộc bộ tới đây.”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, đầu mục đáp: “Con yêu quý, ta sẽ kể đầy đủ sự thật. Khách nói khách chào đời trên đảo Krete bao la; khách kể khách lưu lạc, lang thang qua nhiều thành phố; sở dĩ vậy ấy là vì định mệnh kéo chỉ dệt tơ kết thành số phận. Vừa trốn khỏi thuyền bọn Thesprotian, khách mò tới nông trại. Bây giờ ta trao con; xử sự tùy ý! Khách nói khách quỳ gối van xin con mở lòng trắc ẩn thương hại.”

“Ô bố, lời nghe não nuột, đau đớn cõi lòng,” Telemachos dáng vẻ ưu tư đưa mắt nhìn rồi nói. “Làm sao con có thể đón tiếp, đãi đằng khách ở nhà?”

Trước hết con còn quá trẻ, không đủ sức lực bảo vệ bản thân, nếu có ai sinh sự cãi lộn với mình. Thứ đến thân mẫu lòng dạ chia sẻ, tiến thoái lưỡng nan, không biết ở lại trông cửa giữ nhà, do nể nang chiếc giường phu quân, e ngại dư luận dân chúng, hay muốn kết thúc cho rồi, ra đi với tên cầu hôn lựa chọn, hào phóng biếu xén quà cáp cưới xin. Tuy nhiên, vì khách xin tá túc trong nhà bố, con sẽ biếu quần áo thơm tất, tu-ních, áo choàng, đôi dép, kiếm hai lưỡi, và sẽ đưa đi bất kể nơi nào khách muốn. Trái lại, nếu muốn bố giữ khách ở lại nông trại, trông nom cẩn thận, con sẽ gửi quần áo, thực phẩm để khách không là gánh nặng đối với bố và mục tử. Dù sao con không muốn khách ra đó gặp bọn cầu hôn. Nhất định không! Chúng ngổ ngáo, ấu tả ngoài sức tưởng tượng. Nếu chúng sỉ nhục khách, con sợ sự thể có thể xảy ra, con cảm thấy đau lòng ghê gớm. Một người dù khỏe đến đâu chẳng tài nào địch lại đám đông; chúng ở thế áp đảo khủng khiếp.”

“Ô quý hữu, bị phu hy vọng,” Odysseus từng trải, gian truân chen lời, “quý hữu cho phép hân hạnh góp ý. Bị phu bất bình khôn tả nghe hai quý hữu kể tác phong ngạo mạn đám cầu hôn xử sự trong nhà, quý hữu tao nhã như thế phải gánh chịu bấy lâu. Xin cho bị phu hay quý hữu tự ý cúi đầu chấp nhận tai ách, hay do lắng nghe tiếng nói thần linh, dân chúng tỏ ý khinh thường, thù nghịch? Hoặc quý hữu bị anh em ruồng bỏ, người quý hữu tin tưởng thế nào cũng sát cánh kề vai chiến đấu, dù cuộc chiến cam go một mất một còn? Ôi chao! Ước gì bị phu trẻ như quý hữu hoặc trẻ như bản thân mong muốn. Ước chi bị phu là quý tử Odysseus lừng danh hoặc Odysseus đích thân lưu lạc trở về! Vì dù sao vẫn còn hy vọng! Bị phu sẵn sàng ngay đây, bây giờ để bất kỳ ai chặt đầu, nếu không xuống thẳng cung điện Odysseus, công tử Laertes tiêu diệt chúng. Nếu do số đông chúng áp đảo, dù một mình, bị phu thà chết tại nhà do lưỡi kiếm đâm chém còn hơn hằng ngày chứng kiến cảnh bị ổi, tằm lợm lặp đi lặp lại – cư xử thô bạo đối với quý khách, lôi kéo nữ tỳ vào ngôi nhà ngoạn mục nhằm mục đích xấu xa, uống vang như uống nước lã, ăn ngón bừa phứa, chỉ để vui thú, tiếp tục hoài hoài, không bao giờ biết chán.”

“Ô! quý khách,” Telemachos vẻ mặt suy tư tiếp lời, “bản nhân sẽ kể sự thật. Dân chúng nói chung không buồn phiền hay thù nghịch, huynh đệ cũng không ruồng bỏ bản nhân, người quý hữu tin tưởng thế nào cũng kề vai sát cánh chiến đấu, dù cuộc chiến cam go một mất một còn. Bởi công tử Kronos đã định dòng họ bản nhân chỉ một con nắm quyền cai trị. Laertes con duy nhất của Arkeisios, Odysseus con duy nhất của Laertes, bản nhân con duy nhất của Odysseus, để lại nhà ra đi lòng không vui chút nào. Bởi thế bây giờ nhà đầy kẻ thù. Khắp đảo Doulichion, Samos, Zakynthos rừng cây um tùm, khắp đảo Ithaka núi non lởm chởm, không thủ lĩnh, hoàng thân nào không muốn lấy thân mẫu, phá hại gia sản bản nhân. Phần mình, mặc dù không muốn nghĩ tới tái giá, thân mẫu không dám dứt khoát từ chối tất cả hoặc chấp nhận một trong đám cầu hôn. Trong khi đó chúng ăn uống phí phạm của cải, và chẳng bao lâu sẽ tàn phá cơ nghiệp bản nhân. Dầu thế xét cho cùng mọi chuyện sẽ do thần linh quyết định!... Bố ơi, bây giờ con muốn bố ra đi cấp kỳ tới gặp nói cho thân mẫu hay con đã rời Pylos trở về bình an vô sự. Chỉ cho mình bà biết, rồi trở về, con ở đây đợi. Đừng để bất kỳ người Achaian nào hay, vì nhiều kẻ tìm cách thủ tiêu con.”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, đầu mục đáp: “Hiểu rồi, không cần dặn nữa, ta sẽ như con muốn! Nhưng thôi, nói ta hay, rành mạch, đừng giấu giếm. Cùng chuyển đi mang tin ta rẽ vào nói cho lão công Laertes hay nữa chứ? Đáng thương, buồn rười rượi vì Odysseus, lão công cứ quanh quẩn nông trại, cùng ăn, cùng uống với mục tử khi nào thấy thích. Nhưng từ khi con dong buồm tới Pylos, họ kể lão công lười ăn, biếng uống, dừng dừng đối với việc nông trại, cứ ngồi ở nhà rên rỉ, thở dài, than khóc, da thịt càng ngày càng nhăn nheo, thân hình càng lúc càng lụ khụ.”

“Nghe càng đau đớn cõi lòng,” Telemachos thận trọng nhìn rồi đáp, “mặc dù buồn khôn xiết, song ngô bối chẳng thể làm gì giúp lão công bây giờ. Nếu được phép bày tỏ ước mong, ước mong đầu tiên con tỏ bày là thân phụ trở về. Trao tin xong bố quay về tức khắc. Đừng cất công xuống quê gặp lão

công. Thay vì thế nói nhỏ với thân mẫu con sai nữ tỳ kín đáo, nhanh chân tới đó. Nữ tỳ sẽ nói cho lão công hay.”

Lời dặn khiến hồi hải, đầu mục vợ đôi dép xỏ vào chân, buộc dây đi ra thành phố. Đầu mục vừa rời nông trại Athena theo dõi khít khao xuất hiện. Giả dạng phụ nữ cao lớn, nhan sắc, khéo tay sáng tạo tác phẩm nghệ thuật, nữ thần bước tới dừng trước cửa ngôi nhà lụp xụp. Chỉ Odysseus thấy. Telemachos không thấy. Vì mắt trần không thấy thần linh xuất hiện. Mấy con chó cũng thấy, chúng không sủa mà vừa rú rít vừa hoảng hốt chạy qua sân. Athena chau mày làm dấu. Nhận ra bèn rời nhà băng qua sân tường vây xung quanh, Odysseus tiến tới đứng trước mặt. Nữ thần cất tiếng: “Công tử Laertes, dòng dõi Chúa tể, Odysseus trăm mưu ngàn chước, lắng nghe! Bây giờ là lúc nói sự thật cho Telemachos hay, đừng giấu giếm, để hai người bàn tính việc hạ sát đám cầu hôn, sau đó tìm đường ra thành phố. Ta sẽ không xa người lâu, ta sẽ ở bên cạnh, vì nóng lòng lâm trận.”

Vừa nói nữ thần vừa giở dải thần bằng vàng vào người Odysseus. Đầu tiên mặc cho tu-ních mới, áo choàng mới; tiếp đến phục hồi vóc dáng, thân hình cường tráng, nét mặt trẻ trung. Da trở lại nâu sạm, má đầy đặn, râu quanh cằm đen đậm óng ánh. Biến đổi xong xuôi nữ thần biến dạng. Odysseus trở lại ngôi nhà lụp xụp. Nhìn mà ngỡ ngàng, vội vàng quay đi, hoảng sợ thần linh trước mặt, quý tử cất giọng nói lời như có cánh bay xa: “Quý khách, lúc này quý khách không như lúc nãy. Quần áo khác hẳn; nước da thay đổi. Phải chăng quý khách là thần linh sống trên trời bao la? Xin ban phúc lành, ngô bối sẽ làm lễ tế sinh, dâng vàng ròng cúng hiến. Xin thương hại!”

“Ta không phải thần linh,” Odysseus nhấn nhé, kiên trì đáp. “Tại sao nghĩ ta là bất tử? Ta là bố con, người vì người đó con đã buồn, đã khổ, đã hận kẻ thù bạo đối xử tàn tệ!” Dứt lời Odysseus vung tay ôm con, hôn lấy hôn để, lệ tuôn ướt má rơi xuống đất; lúc lâu Odysseus mới trấn tĩnh không để xúc động dâng cao. Dầu vậy vẫn chưa nghĩ Odysseus là bố, Telemachos lại thốt lời: “Quý khách không phải thân phụ bản nhân; quý khách không phải

Odysseus. Thần linh nhử mỗi để bản nhân nhỏ lệ, rên xiết, tuyệt vọng hơn nữa. Thế nhân bình thường không tài nào thay đổi kỳ lạ như thế, nếu không có thần linh trợ giúp, biến người trẻ thành già theo ý định ngông cuồng. Lúc này quý khách là ông già quần áo tả tơi, bây giờ quý khách trông như thần linh sống trên trời bao la.”

“Telemachos,” Odysseus trầm khéo ngàn khôn tiếp lời, “con chẳng nên ngạc nhiên quá đáng và cũng đừng ngỡ ngàng hết sức khi thấy ta trở về. Không có Odysseus nào khác xuất hiện ở đây. Chỉ có ta, ta là bố con, Odysseus con thấy trước mắt! Đau khổ triền miên, lang thang vô định, sau hai mươi năm ròng rã, ta trở về quê cha đất tổ. Ta thay đổi như vậy là do Athena ban trao chiến phẩm, nữ thần có thể làm đủ thứ, biến ta thế nào tùy ý, lúc này như ăn mày quần áo rách bươm, lát nữa như thanh niên phục sức bảnh bao. Biến thế nhân thành xấu, thành đẹp đối với thần linh trên trời dễ như trở bàn tay!”

Dứt lời Odysseus ngồi xuống. Telemachos vung tay ôm cổ thân phụ quý mến rên rỉ, nghẹn ngào. Xúc động khôn xiết, lệ ứa giàn giụa, hai người bật khóc; tiếng nghe thảm thiết, tiếng rung từng cơn lớn hơn tiếng ác điệu, điều hâu hay kèn kèn móng sắc nhọn khi nông dân phá tổ bắt con chưa ra ràng, chưa biết bay. Hai người cứ thế nức nở, thốn thức, giọt lệ thương tâm tuôn rơi giã từ tròn mắt! Hai người sẽ khóc đến lúc mặt trời chìm lặn, nếu quý tử không bất thành linh hỏi thân phụ: “Bố yêu thương, thuyền nào đưa bố tới Ithaka? Tay chèo nói họ là người xứ nào? Bởi con nghĩ bố không thể cuốc bộ đến đây.”

“Con,” Odysseus gian khổ quá nhiều đáp, “ta sẽ kể con hay đầy đủ sự thể. Người Phaikian đưa ta tới đây. Tay chèo lừng danh hể thấy người lạ dạt vào bờ là chở giùm về quê hương. Họ lái thuyền lướt sóng mang ta vượt đại dương đổ bộ lên Ithaka. Suốt thời gian đó ta ngủ li bì. Họ còn cho phẩm vật quý giá, nhiều đồng, nhiều vàng, nhiều quần áo thêu thùa, tất cả nhờ thần linh trợ giúp ta giữ kín trong động. Cuối cùng do Athena thôi thúc ta tới đây

để bố con bàn định tiêu diệt kẻ thù. Nhưng trước hết con đếm, kể tên lần lượt để ta biết chúng thế nào, bao nhiêu tất cả. Sau đó ta sẽ suy tính rồi quyết định, chỉ hai bố con đương đầu, hay phải nhờ người khác tăng cường trợ sức.”

“Bố,” Telemachos dáng vẻ thận trọng nhìn rồi nói, “con thường nghe bố nổi tiếng chiến đấu giỏi, tham mưu tài. Nhưng bố vừa nói cái kỳ lạ, cái bất khả, con rất đỗi ngạc nhiên! Hai người không thể nào đương đầu với kẻ thù đông đảo, hung hăng như thế. Bọn cầu hôn không phải chỉ có mười hoặc hai mươi, mà nhiều hơn nữa. Ngay đây và bây giờ con nói bố hay sức mạnh của chúng. Từ Doulichion năm mươi hai tên, thanh niên thành phần chọn lọc, sáu hầu cận; từ Samos hai mươi bốn tên; từ Zakynthos hai mươi tên; từ Ithaka mười hai tên; tất cả thuộc hàng quý tộc, lệnh sứ Medon, thi sĩ ca công tài hoa đi cùng và hai gia nhân xẻo thịt, lóc thịt lành nghề. Nếu bố con mình gặp chúng đầy đủ trong cung điện, con sợ bố sẽ phải trả giá rùng rợn và khủng khiếp vì phần nợ bố tới để trả thù. Vậy bố nghĩ cho kỹ, kiếm người chiến đấu quyết liệt với mình.”

“Ta sẽ nói con hay,” Odysseus dáng vẻ chịu đựng tiếp lời. “Lắng nghe và hiểu cho kỹ! Theo con nếu Athena và Chúa tể trợ giúp như vậy có đủ không hay ta phải kiếm người phụ giúp?”

“Dĩ nhiên cặp chiến binh bố vừa kể là vô địch,” Telemachos dáng vẻ thận trọng đồng ý, “mặc dù ngồi trên cao, song sắp xếp, điều khiển cả thế nhân lẫn thần linh.”

“Bởi thế,” Odysseus kiên nhẫn, bình tĩnh giải thích, “khi giao chiến gay go, sinh tử diễn ra trong cung điện giữa ngô bối và bọn cầu hôn, thế nào hai vị cũng tham chiến chứ không đứng ngoài. Ngày mai rạng đông mới ló, con về nhà trà trộn với chúng. Sau đó, nô bộc chăn heo sẽ dẫn bố xuống thành phố giả dạng ăn mày già nua, tiều tụy. Nếu vào nhà bố bị lăng nhục, đối xử thô bạo, con phải nhẫn nhịn dầu bầm gan tím ruột đến đâu! Dù chúng kéo chân qua đại sảnh quăng ra ngoài, dù chúng giơ tay từ xa ném bom bóp, con

phải đứng nhìn, nín thính, chịu đựng. Nếu muốn yêu cầu chúng thôi hung hăng, đừng nóng giận quá sức, con dùng lời hòa nhã, dịu dàng. Dĩ nhiên chúng không nghe, nhưng ngày tận số đã tới! Và điều này cũng nên nhớ nằm lòng. Lúc Athena mưu lược thôi thúc, ta sẽ gặt đầu. Nom thấy dấu hiệu con cấp tốc thu thập vũ khí để trong đại sảnh đem lên lầu, đem hết xếp vào một góc. Nếu cần không thấy chúng vặn hỏi con trả lời nhẹ nhàng đánh lạc hướng: ‘Thấy khói bốc, bản nhân vội mang đi, vì tất cả trông khác hẳn lúc Odysseus để lại lên thuyền tới đất Troad. Lửa bén cháy xạm. Hơn thế Chúa tể còn khiến bản nhân suy nghĩ: bằng mọi giá phải tránh, vì sau khi quá chén quý ông có thể cãi lộn, đánh nhau, thương tích, như vậy bữa tiệc mất vui, hôn nhân bề bàng. Sắt có sức mạnh lôi cuốn bám chặt con người.’ Nhưng để lại cho bố và con, mỗi người một kiếm, một thương, một khiên da bò khi cần nhảy tới cầm ngay, sử dụng tức thì; sau đó Pallas Athena và Chúa tể tinh tường sẽ có mặt biến đầu óc chúng thành mê muội. Còn điều nữa hết sức chú ý. Nếu thực sự là con ta, nếu trong huyết quản mang dòng máu của ta, tuyệt đối không để ai hay Odysseus trở về. Không nói với ông nội Laertes, không nói với đầu mục Eumaios, không nói với gia nhân trong nhà, kể cả thân mẫu Penelope. Chỉ có ta và con quan sát nữ tỳ xem tư cách chúng thế nào. Mình cũng có thể quan sát nô bộc xem đứa nào chung thủy, khiêm tốn, đứa nào tráo trở, xấu xược, như đối với con bây giờ.”

“Bố,” Telemachos thận trọng khẳng định, “lúc đó bố sẽ thấy con thế nào, nhất định không đại dột, ngu đần. Dẫu vậy con thấy mình sẽ chẳng đạt kết quả nếu làm như bố nói, bởi thế con đề nghị bố nghĩ lại. Nếu thăm dò từng mục tử, bố sẽ phải bỏ thì giờ đi quanh nông trại tìm hiểu, trong khi bọn cầu hôn thoải mái, thành thơi ở trong cung điện ngốn nuốt của cải nhà mình, không chừa thứ gì. Nhưng con đề nghị bố thăm dò bọn nữ tỳ xem đứa nào cố ý hoặc vô tình trở mặt với bố. Còn mục tử con không tán thành đi hết đồng này đến đồng nọ tìm hiểu từng người. Việc đó nên để sau này nếu quả thực bố biết ý định Chúa tể mang khiên thần.”

Hai cha con cứ thế trao đổi ý kiến. Đúng lúc đó thuyền bèn chắc chỡ Telemachos và đồng hành rời Pylos tiến vào Ithaka. Tới bến đậu chỗ nước sâu họ kéo ngay lên đất liền khô ráo. Gia nhân phần khởi hồi hải đem trang bị, tặng phẩm quý giá tới nhà Klytios. Sau đó họ phái lệnh sứ đi trước tới cung điện Odysseus nói cho Penelope chín chắn hay Telemachos đã về đồng quê, hạ lệnh tay chèo dong buồm trở lại thành phố trấn an kéo nường nường hoảng hốt, khóc lóc. Chẳng hẹn mà nên, cùng mang tin cho phu nhân chủ nhân, lệnh sứ và đầu mục gặp nhau trên đường. Nhưng vừa bước vào cung điện đứng giữa nữ tỳ lệnh sứ lớn tiếng báo tin: “Bẩm nường nường, quý tử yêu quý đã trở về!” Trái lại, đầu mục tới bên cạnh ghé sát tai nói nhỏ cho Penelope hay mọi điều quý tử chỉ định. Truyền điệp trao trọn vẹn, đầu mục rời đại sảnh, sân ngoài cung điện, trở về với đàn heo.

Hay tin đám cầu hôn hoảng hốt, bức tức ra mặt. Rời đại sảnh ra ngoài băng qua sân tường vây cao kéo tới cổng trước tất cả dừng lại họp bàn. Eurymachos công tử Polybos lên tiếng đầu tiên: “Quý hữu, Telemachos táo bạo thực hiện chuyến đi đã trở về! Ngô bối cứ đình ninh nó thất bại. Bây giờ phải hạ thuyền sơn đen xuống nước, chiếc tốt nhất, gọi tay chèo mau mau báo tin cho thân hữu ngoài đó quay về cấp kỳ.” Y chưa dứt lời Amphinomos đang ngồi bỗng đứng quay đầu nom thấy thuyền tiến vào bến đậu, tay chèo hạ buồm, gác mái. Đương sự cười toe toét, lớn tiếng nói với đồng bọn: “Không cần nhả tin nữa! Họ về rồi, trong bến kia kìa. Chắc hẳn thần linh cho biết sự thật hay nom thấy thuyền Telemachos lướt qua họ đuổi không kịp.” Nghe thấy thế tất cả rời ghế đứng dậy đi ra bờ biển. Tay chèo hồi hải kéo thuyền sơn đen lên bãi cát; gia nhân háo hức tháo gỡ thuyền cụ. Đám cầu hôn bảo nhau lũ lượt kéo tới quảng trường, không cho ai tham dự, cả già lẫn trẻ. Antinoos công tử Eupeithes cất tiếng: “Lạ thật! Tại sao thần linh cứu nó thoát hiểm? Suốt ngày ngô bối có người liên tục mai phục trên vách đá lộng gió. Ban đêm ngô bối không ngủ trên bờ. Mặt trời vừa lặn, ngô bối lên boong ra khơi, ở ngoài biển tới rạng đông, rình rập bắt sống, thanh toán tại chỗ. Trong khi đó thần linh đưa nó về nhà. Ngô bối ở đây phải chuẩn bị đưa nó tới cái chết thê thảm, không để nó thoát tay lần nữa.

Bản nhân tin chắc nếu nó sống ngô bổi sẽ chẳng bao giờ đạt mục đích mong muốn. Nó là đứa khôn ngoan, lanh lợi, biết suy nghĩ, biết tính toán, trong khi ngược lại dân chúng không nhìn ngô bổi với cặp mắt thiện cảm nữa. Bản nhân đề nghị ra tay trước khi nó triệu tập hội nghị toàn dân. Bản nhân nghĩ nó không dừng ở đó để chuyện trôi qua. Nó sẽ phản nộ, nó sẽ tố cáo trước dân chúng ngô bổi âm mưu hạ sát, nhưng thất bại. Khi nghe ngô bổi tàn ác, dân chúng sẽ không tha thứ. Bản nhân sợ họ sẽ dùng bạo lực đuổi khỏi xứ, bắt lưu vong. Vậy ngô bổi ra tay trước, thủ tiêu kẻ thù chỗ nào đó ngoài cánh đồng, xa thành phố, bên vệ đường; sau đó chiếm tài sản, của cải, chia đồng đều, song cung điện để cho mẹ nó và chồng tương lai. Trái lại, nếu ý kiến không khiến quý hữu hài lòng, nếu quý hữu muốn nó tiếp tục sống tận hưởng gia tài, bản nhân đề nghị ngô bổi ngừng tụ tập ở đây, thôi ăn no, uống say phá hại của cải nhà nó. Ai về nhà nấy. Nếu muốn theo đuổi mục đích chiếm bằng được trái tim, đem của từ nhà tặng mẹ nó ngô tình, đề nghị hôn nhân. Nàng sẽ lấy cầu hôn nào mang nhiều tặng phẩm, cầu hôn nào đến với nàng như phu quân định mệnh an bài.”

Hắn nói, mọi người nín thinh. Sau một lúc im lặng Amphinomos, công tử nổi tiếng quân vương Nisos, đích tôn quân vương Aretias góp lời. Gã nổi bật trong số cầu hôn xuất thân từ Doulichion hải đảo lúa, cỏ tốt tươi. Penelope thấy gã nói năng dễ nghe hơn cả vì ý thức và thận trọng. Bây giờ với ý định hòa nhã, cảm tình chân thật gã bắt đầu: “Quý hữu, bản nhân không đồng ý thủ tiêu Telemachos; hạ sát dòng máu hoàng tộc là việc làm kinh tởm. Trước hết ngô bổi phải tìm hiểu ý định thần linh. Nếu qua sấm ngữ Chúa tể siêu phàm chấp nhận hành động, bản nhân sẽ là người đầu tiên hành quyết nó và kêu gọi tất cả quý hữu làm theo. Ngược lại, nếu thần linh bảo không, bản nhân đề nghị quý hữu dừng tay!” Hội trường đồng ý. Tất cả vội vã đứng dậy, kéo đến cung điện. Tới nơi tất cả an tọa trên ghế bành bóng lộn.

Đúng lúc đó bỗng dưng Penelope kín đáo muốn gặp tốp cầu hôn hung hăng cao độ. Bởi nương nương biết chúng âm mưu hạ sát quý tử trong cung điện,

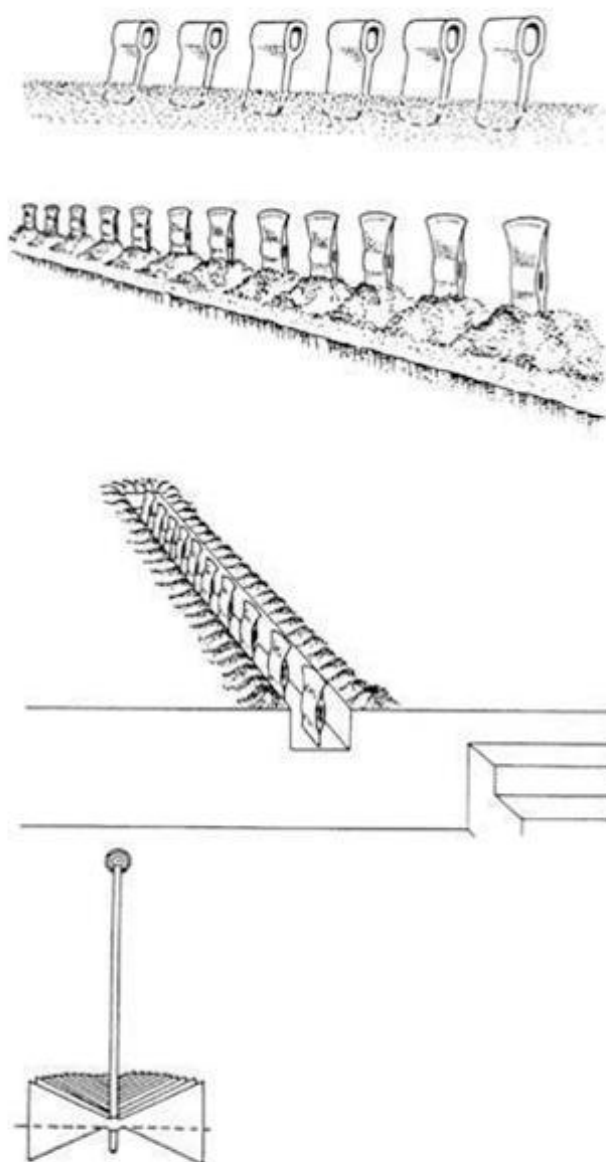
vì lệnh sứ Medon cấp báo sau khi nghe chúng bàn bạc. Nường nường gọi tỳ nữ bảo đi cùng xuống đại sảnh. Lúc tới gần đám cầu hôn, người phụ nữ thánh thiện kéo voan bóng mượt che má. Đứng bên cây cột vững chắc nâng mái nhà đồ sộ quay nhìn Antinoos nường nường nặng lời: “Antinoos, người là kẻ hung ác, xảo quyệt, thế mà người Ithaka lại bảo về nhận xét, nói năng sáng giá hơn bằng hữu cùng lứa tuổi! Ta thấy người không phải vậy. Ôi kẻ rồ dại! Vì sao âm mưu hạ sát Telemachos? Tại sao không mảy may thương hại người cầu xin Chúa tể lúc nào cũng động lòng trắc ẩn? Đón nhận tình thương mà rắp tâm hãm hại người cần tình thương là đắm mình vào tội ác trời không dung đất không tha! Người quên thân phụ có lần tới đây lẫn trốn vì sợ dân chúng. Họ nổi xung cao độ, do thân phụ theo bọn Taphian quấy nhiễu, cướp phá người Thesprotian sinh sống hòa bình với ngô bối. Họ muốn phanh thây, moi gan, móc ruột, chia nhau tài sản. Nhưng Odysseus can thiệp, ngăn cản dẫu họ điên tiết. Thế mà bây giờ của cải Odysseus người ăn thả cửa, phu nhân người ve vãn, quý tử người tìm cách thủ tiêu, riêng ta người khiến phần nộ không nói nên lời. Ta nói người hay nên chấm dứt mọi chuyện và bảo đồng bọn làm theo!”

Eurymachos công tử Polybos đáp lời: “Penelope khôn ngoan, ái nữ lão nhân Ikarios, đừng sợ, đừng lo chuyện hải hùng như thế. Chừng nào còn sống ở đời, còn nhìn ánh nắng hăng ngày, bản nhân không để bất kể kẻ nào do mẹ sinh ra, đã sinh ra và sẽ sinh ra giơ tay động tới quý tử Telemachos. Khẳng định với nường nường, thời gian sẽ minh chứng. Máu kẻ đó sẽ tuôn chảy nhuộm đỏ thương đồng. Vì bản nhân nhớ trước kia ôm gối Odysseus, chiến binh hạ thành Troa thường đặt thịt nướng vào tay, rót vang vào cốc cho ăn cho uống. Bởi vậy Telemachos là người thân thiết nhất đời! Bản nhân khẳng định công tử đừng lo, đừng sợ bọn cầu hôn sát hại. Trừ phi nếu thần linh ra tay, thế nhân không tài nào thoát khỏi.” Ngoài miệng thốt lời trấn an, song trong lòng y dự tính hạ sát. Penelope lui gót lên lầu. Trong tư phòng lộng lẫy nường nường bật khóc thương nhớ Odysseus, phu quân yêu quý, Athena mắt xanh lam lục nhẹ khép vành mi đưa vào giấc điệp êm đềm lúc nào không hay.

Tối đó trở về với Odysseus và quý tử, đầu mục thấy ở nhà đã làm thịt heo một tuổi sữa soạn chu đáo bữa ăn. Nhưng đến bên cạnh Odysseus, công tử Laertes, giờ đã thần gỗ khe khẽ, Athena lại biến đường sự thành già, quần áo xơ xác, tả tơi. Nữ thần sợ nếu bước thẳng tới thấy Odysseus không thay hình đổi dạng, đầu mục sẽ nhận ra chủ nhân, và vì không thể nén lòng sẽ quay lại thành phố báo tin. Ngỏ lời chào hỏi Telemachos nói trước: “A, bố tuyệt vời đã về! Tin ngoài đó lúc này thế nào? Nhóm cầu hôn cao ngạo phục kích về chưa? Hay chúng vẫn nằm đó chờ con trở về?”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, đầu mục đáp: “Ta không hơi đâu ra thành phố dò hỏi chuyện đó; chỉ vội vã cất bước trao tin rồi trở về. Trên đường ta gặp lệnh sứ tay chèo của con sai mang tin tới cung điện; lệnh sứ nhanh chân trao tin thân mẫu đầu tiên. Phần riêng ta biết chuyện khác, vì thấy tận mắt. Trên đường về leo lên thành phố tới Gò Đất Hermes ta thấy thuyền lướt sóng vào bến đậu. Trên boong có nhiều người và chất đầy khiên, thương hai mũi. Ta nghĩ chắc hẳn bọn chúng, song không thể khẳng định.”

Nghe nói thế Telemachos lực lưỡng, hăng hái mỉm cười đưa mắt nhìn thân phụ, ánh mắt tinh khôn, song tránh không để đầu mục nom thấy. Bữa ăn chuẩn bị xong xuôi, mọi người ngồi xuống cùng nhau bắt đầu, phần chia đồng đều, tất cả đều vui vẻ. Ăn no uống đủ mọi người mới nghĩ tới chuyện lên giường nghỉ đêm, hân hoan chờ đón giấc ngủ êm đềm.

Dựng lại hàng rào theo giả thuyết nxb Lorenzo Valla (a-c)
và D. L. Page Folktales in Homer's Odyssey (d)

Khúc 17

Rạng Đông tươi trẻ, ngón tay ửng hồng vừa xuất hiện, công tử yêu quý của Odysseus, Telemachos hăm hở ra thành phố. Xỏ chân vào đôi dép óng ả, cầm cây thương chắc nịch vừa nắm tay cất bước ra đi, quý tử nói với đầu mục chăn heo: “Bố ơi, bây giờ con ra thành phố gặp thân mẫu; con chắc bà vẫn không ngừng ghen ngào, than khóc thảm thiết nếu chưa nhìn thấy mặt. Do vậy con muốn bố lo giùm việc này. Đưa quý khách bất hạnh ra ngoài đó ăn xin. Người qua đường sẽ cho mẫu bánh, hớp nước. Phần riêng con không thể trợ giúp hết mọi người, vì tâm trí vương mắc nhiều chuyện đau lòng. Nếu hay ý định mà bất bình kệt quý khách! Vốn chân phương con chỉ muốn nói thẳng và nói thật.”

“Quý hữu,” Odysseus chín chắn, kín đáo đỡ lời, “xin đừng bận tâm nghĩ bỉ phu muốn nấn ná ở lại. Ăn xin ngoài thành phố tốt hơn trong miền quê; dân có lòng sẽ bố thí. Bây giờ bỉ phu không còn ở tuổi găng chặt cuộc đời với ruộng vườn, chạy việc chủ nhân sai bảo. Không! Quý hữu cứ việc lên đường. Sau khi sưởi ấm bên bếp lửa và mặt trời soi sáng mọi nơi bỉ phu sẽ theo người quý hữu chỉ định. Vì quần áo che thân mỏng dính, sờn bạc bỉ phu sợ không chịu nổi băng giá ban mai. Quý hữu lại cho biết từ đây ra đó đường xa không gần.”

Vừa rảo bước qua ngôi nhà nhỏ hẹp Telemachos vừa suy nghĩ trả thù đám cầu hôn. Tới cung điện nguy nga, dựa thương vào cột cao, bước qua ngưỡng cửa bằng đá Telemachos đi vào. Người đầu tiên nom thấy là vú già Eurykleia đang hí hoáy trải da thú phủ ghế bành trang trí công phu. Nước mắt giàn giụa vú già chạy ra nhìn mặt. Lát sau nữ tỳ bu quanh, tíu tít âu yếm hôn đầu, hôn vai. Đúng lúc đó dáng vẻ kín đáo chẳng khác Artemis hoặc Aphrodite vàng óng rời phòng bước ra Penelope bật khóc, vung tay ôm cổ con, âu yếm hôn vàng trán, cặp mắt. Penelope vừa ghen ngào vừa thốt lời như có cánh bay xa: “Ô, con trở về! Telemachos yêu quý nhất đời! Mẹ cứ nghĩ sẽ không bao giờ gặp nữa sau khi con dong buồm đi Pylos nghe ngóng tin tức bố thương yêu, bí mật đến thế mẹ chẳng muốn tí nào. Nhưng thôi, nói mẹ hay, nói đầy đủ con có gặp, có thấy bố không?”

“Mẹ,” Telemachos diềm đạm đưa mắt nhìn rồi đáp, “xin đừng làm con ứa lệ và cũng đừng khiến con xúc động vì con vừa thoát chết, chết bất chợt, chết thảm khốc. Mẹ nên lên lầu cùng tỳ nữ, tắm rửa xong xuôi, quần áo mới mẻ, cầu nguyện thần linh hứa dâng lễ bách sinh vô cùng trọng thể hy vọng rồi ra Chúa tể định ngày mình rửa hận. Con ra quảng trường tìm khách lạ đi theo từ Pylos tới đây. Con gửi đi trước cùng tay chèo thân tín và dặn Peiraios đưa về nhà anh ấy, tiếp đón cẩn thận, đối đãi tử tế chờ con về.”

Nghe con nói vậy, không đáp một lời, Penelope lẳng lẳng lên lầu tắm rửa thay quần áo mới tinh, tâm nguyện sẽ trịnh trọng làm lễ bách sinh dâng thần linh, cầu xin Chúa tể định ngày gia đình trả thù kẻ gây tội ác. Telemachos đồng dặc băng qua đại sảnh, vừa cất bước vừa cảm thương, hai chố sấn thoăn thoắt theo sau. Athena vung trải vẻ uyển chuyển kỳ diệu khiến mọi mắt dán nhìn đầy vẻ thán phục lúc Telemachos tới gần. Đám cầu hôn hung hăng từng nhóm bu quanh, miệng ngỏ lời ngọt ngào, tử tế, dạ ắp ử ý đồ tàn ác, xấu xa. Nhưng tránh mặt đám đông ồn ào, âm ỉ Telemachos tới ngồi với Mentor, Antiphos và Halitherses, bạn thân phụ thời thơ ấu. Ba người vồn vã hỏi chuyện chuyển đi. Đúng lúc đó Peiraios tay thương lưng danh cùng khách lạ dẫn qua thành phố đến quảng trường bước tới. Nhận ra khách lạ

Telemachos đứng dậy tức thì chào hỏi. Nhưng Peiraios lên tiếng trước: “Telemachos, phái ngay tỳ nữ đến nhà ta lấy tặng phẩm Menelaos cho người mang về.” Telemachos dáng vẻ thận trọng đáp: “Khoan, ngô bối hãy đợi! Ta chưa biết sự thể kết liễu ra sao. Nếu đám cầu hôn táo tợn âm mưu hạ sát ta trong cung điện, chia nhau tài sản thân phụ, thay vì để cho đứa nào đó trong bọn, ta muốn người thừa hưởng tặng phẩm. Trái lại, nếu ta đưa chúng về châu ông bà ông vải, lúc đó người sẽ hoan hỉ mang tặng phẩm tới nhà, ta sẽ vui mừng tiếp nhận.”

Dứt lời Telemachos dẫn đường đưa khách lạ mệt mỏi tới cung điện quang cảnh ngoạn mục. Đến nơi quăng áo choàng xuống ghế dài, ghế bành trong đại sảnh hai người vào bồn tắm nhanh thín, bóng lộn. Tắm xong, nữ tỳ thoa dầu, đưa tu-ních, áo choàng lông thú cho mặc, hai người rời bồn tắm ra ngoài ngồi xuống ghế. Nữ tỳ mang nước đựng trong bình thon thả bằng vàng dội ra chậu bằng bạc cho hai người rửa tay. Sau đó nữ tỳ kéo chiếc bàn nhanh bóng lại phía trước. Quản gia tín cẩn mang bánh mì để bên cạnh, cùng thức ăn cao lương mỹ vị, phục vụ tận tình. Thân mẫu Telemachos ngồi đối diện gần cây cột cao lớn trong đại sảnh, ngả lưng trên ghế bành, nhẹ nhàng cuốn chỉ vào cuộn. Hai người đưa tay với món ăn ngon lành bày trước mặt. Chờ hai người ăn uống xong xuôi Penelope kín đáo, thận trọng mới cất lời phá tan im lặng: “Telemachos, thôi mẹ lên lầu nằm nghỉ trên giường buồn thảm, đầy nước mắt từ ngày Odysseus rời nhà tới thành Troa cùng công tử Atreus, vì con chưa sẵn lòng kể cho hay đã nghe tin bố trở về trước khi đám cầu hôn hung hăng kéo tới cung điện.”

“Ấy mẹ!” Telemachos dáng vẻ thận trọng đưa mắt nhìn rồi đáp, “con sẽ kể sự thật. Con đi Pylos, tới đó thăm quân vương Nestor trị vì muôn dân, ngài tiếp đón trong cung điện đồ sộ và tỏ ra bất thiệp, hiếu khách vô cùng như bố để đón tiếp con cứng vắng nhà lâu ngày trở về. Ngài và các hoàng tử săn sóc hết sức chu đáo. Còn Odysseus bất hạnh sống hay chết ngài nói ngài không hề nghe ai nói một lời. Dầu vậy ngài vẫn cho ngựa và xe gấn tẩm che mạ vàng óng ánh chở con tới thăm Menelaos, tay thương lừng danh, công

tử Atreus. Đến đó con gặp Helen đất Argos, vì phu nhân và do thần linh quyết định, người Argive và người Troian chịu đựng biết bao gian lao, khổ cực! Menelaos lớn tiếng hô hào chiến đấu hỏi con cần gì mà tới đất Lakedaimon dễ thương. Nghe con giải thích từng điểm, đầu đuôi sự thật ông thốt lời: ‘Ôi! đau đớn thay! Bọn hèn nhát muốn ngủ trên giường người dũng cảm! Sư tử dũng mãnh rời hang, hươu mẹ đem hai con mới ra đời để trong đó, lên dốc đồi um tùm, xuống thung lũng xanh rờn gặm cỏ, sư tử trở về, hươu non chết thảm, đám cầu hôn sẽ chết tương tự dưới tay Odysseus. Ô Cha Chúa tể, ô Athena, ô Apollo! Cầu mong như ngày trước trên đảo Lesbos, đứng dậy đáp lời Philomeleides thách đố thi vật, cánh tay dũng mãnh quật ngã đối thủ, người Achaian đứng xem khoái trí, Odysseus trở về, đương đầu với đám cầu hôn! Chúng sẽ chết đứ đừ, tất cả không chừa đứa nào; đám cưới chúng hy vọng sẽ tang thương, bi thảm! Điều hiền điệt gạn hỏi, kêu gọi da diết, ta không muốn nói dối đánh lừa hoặc trả lời ầm ờ, băng quơ. Ta sẽ nhắc lại hiền điệt hay, không quanh co, không che đậy, từng lời ta nghe từ cửa miệng Ông già Biển cả. Lão nhân kể lão nhân thấy thân phụ hiền điệt khốn khổ vô cùng trên hải đảo trong biệt điện yêu mị Calypso, nữ thần bắt ở lại; không thuyền, không tay chèo vượt biển bao la, thân phụ hiền điệt không cách nào trở về.’ Con nghe công tử Atreus, chiến binh lừng danh Menelaos kể lại như thế. Dọ hỏi xong xuôi con trở về. Thần linh bắt tử gửi gió thuận chiều đưa mau chóng tới quê cha đất tổ mền yêu.”

Nghe Telemachos kể Penelope xúc động khôn xiết. Theoklymenos dáng vẻ nghiêm túc lên tiếng trước mặt hai người: “Ô phu nhân Odysseus khả kính, công tử Laertes, người kể không hiểu tường tận; xin lắng nghe điều bĩ nhân sắp nói. Bĩ nhân tiên đoán đúng sự thật, không giấu giếm. Xin Chúa tể chứng giám, bĩ nhân trang trọng thề trước thần linh, trước chiếc bàn hiếu khách, ô chủ nhân, trước tư thất Odysseus dũng cảm bĩ nhân vừa tới! Xin thưa Odysseus đã về xứ sở, đang nghỉ ngơi hoặc đi dò la tin tức, tìm cách kết liễu số phận đám cầu hôn tác họa trong nhà. Điem triệu nom thấy như thế lúc ngồi trên thuyền lướt sóng, bĩ nhân chỉ cho Telemachos cùng hay.”

“Ô quý khách,” Penelope dáng vẻ thận trọng tiếp lời, “cầu mong điều vừa nói sẽ là sự thật! Nếu quả vậy quý khách sẽ thấy tình bằng hữu, vật hiến tặng từ tiện phụ sẽ mãi tiếp, nông hậu thế nào khiến ai gặp cũng nói quý khách là người may mắn nhất đời.”

Trong lúc ba người trò chuyện trong đại sảnh đám cầu hôn hung hăng chơi ném đĩa, phóng lao vẫn chỗ thường giải trí trên khu đất bằng phẳng ngoài cung điện. Giờ ăn tối. Như thường lệ mục phu dẫn cừu khắp nơi từ ngoài đồng trở về, Medon lệnh sứ tìn cần túc trực bữa ăn ra mời: “Giờ này thể thao toại nguyện mời quý ông vào cung điện để ngô bồi phục vụ bữa chiều. Dùng bữa đúng lúc tuyệt diệu khôn tả.” Tất cả cầu hôn làm theo, ngừng chơi, kéo vào cung điện. Tối nơi tất cả vứt áo choàng xuống ghế bành, ghế dài, sau đó bắt tay sửa soạn dạ tiệc bắt cừu lớn, dê mập, heo béo, bò đầy làm thịt. Đúng lúc đó Odysseus và đầu mục tìn cần sửa soạn rời đồng quê ra thành phố. Đầu mục khơi chuyện: “Quý khách, vì quý khách nhất định ra thành phố bữa nay, phàm phu sẽ tuân lệnh chủ nhân. Quý khách biết phần riêng phàm phu muốn quý khách ở lại trông nom nông trại. Nhưng chủ nhân muốn, phàm phu phải tôn trọng... lo sợ rời ra chủ nhân sẽ khiển trách, chủ nhân khiển trách khốn khổ vô cùng... Bởi thế ngô bồi lên đường. Quý khách thấy khoảng ngày tốt đẹp đã qua, chẳng mấy nổi đêm xuống, trời đổ lạnh.”

“Thưa, hiểu rồi, không cần dặn nữa,” Odysseus trăm phương ngàn chức tiếp lời, “bỉ phu sẽ làm như quý hữu muốn. Vậy khởi hành, thẳng tiến! Quý hữu dẫn đường, song làm ơn cho chiếc gậy đeo gọt sẵn sàng để chống bước đi; quý hữu nói đường trơn khủng khiếp.”

Vừa nói Odysseus vừa quàng dây đeo chiếc bị dơ bẩn, sờn rách qua vai. Eumaios đưa cây gậy vừa hỏi. Hai người cất bước để bày chó và mục tử ở lại trông ngôi nhà tầm thường. Eumaios cứ thế đưa chủ nhân ra thành phố. Chủ nhân khom lưng chống gậy khắp khểnh nhích bước giống hệt ăn mày già tiều tụy trong manh quần tấm áo thảm thương. Tiếp tục men theo đường

gồ ghề, gập ghềnh tới gần thành phố, hai người gặp giếng nước đá xếp chắc nịch, nước trong vắt, dân sở tại thường ra lấy, Ithakos xây, Neritos và Polyktor trợ giúp. Hàng bạch dương trên đất ẩm ướt phát triển tươi tốt bao quanh; nước mát lạnh từ tảng đá trên cao đổ liên tục; dưới chân dựng đền thờ nữ thần sông nước, khách qua đường thường dừng lại dâng lễ. Tới chỗ này hai người bắt đầu gặp Melanthios, con Dolios, cùng hai mục phu trợ giúp lừa dê đẹp nhất đàn về làm thịt phục vụ đám cầu hôn. Vừa nom thấy hai người, giọng giễu cợt, vẻ ngỗ ngáo gã thốt lời thóa mạ khiến Odysseus nóng mặt, nổi giận. Gã lớn tiếng: “A, thất thểu dật lang thang, chiếu manh bị gậy đôi bên một phường! Nói ta hay, nô bộc chăn heo đáng thương, mi đưa tên háu ăn, thẳng hành khát tẩm lợm, kẻ liếm đĩa tàn bạo đi đâu vậy? Chỉ là đưa cà lơ thất thểu, lông bông, lang bang hết nhà này đến nhà nọ, cọ lưng vào cửa giơ tay xin miếng dư thừa, không bao giờ mở miệng đòi kiếm đồng, hỏi vạc nấu. Đưa nó cho ta, để trông đàn, để quét cứt dọn chuồng, để mang cỏ tươi cho dê nhỏ, nhờ váng sữa thân hình sẽ béo tốt, cặp đùi sẽ nở nang. Nhưng không biết gì trừ lười biếng, nó đã quen đường tồi tệ, không bao giờ chịu mót tay vào việc! Thay vì thế để lấp đầy cái bụng thêm ăn nó thích lêu têu quỳ gối ăn xin hết cửa này đến cửa nọ suốt ngày. Nghe ta nói, rồi ra mi thấy ta nói không sai. Nếu nó mò tới cung điện Odysseus, ghế để chân sẽ thi nhau bay trúng đầu, quý tộc ở đó sẽ đập vụn xương sườn!”

Dứt lời gã bước đi, vừa nhấc chân làm như nổi điên đá phốc vào mông, song không hất khỏi mặt đường, vì Odysseus đứng vững. Odysseus thầm nghĩ chồm tới dùng gậy nện chết tên này hay nắm hai tai nhấc bổng đập đầu xuống đất. Cuối cùng trấn tĩnh Odysseus không để cảm giác đột dấy chi phối. Nhưng nhìn thẳng mặt Melanthios nặng lời trách mắng, đầu mục vừa hét to vừa giơ tay khẩn cầu: “Ô nữ thần giếng nước, ô ái nữ Chúa tể, trước kia trên bàn thờ Odysseus đã từng nướng đùi cừu, đùi dê cuốn kín mỡ béo làm lễ dâng hiến các người, xin ban phúc cho lời phàn phàn khẩn cầu: để ông trở về, có thần linh dắt lối chỉ đường!... Rồi ông sẽ đập tan điệu bộ hống hách, đáng vẻ huênh hoang mi khoác lên mình hằng ngày, khệnh

khặng cất bước, thơ thần quanh thành phố, trong khi thuộc hạ cầu thả để cừu, dê rơi vào cảnh bầy đàn tan nát!”

Mục phu chặn dê Melanthios lớn tiếng: “A! khiếp chưa! Chó đại hóa điên hả? Có ngày đưa lên thuyền sơn đen ghề bèn chắc chở khỏi Ithaka đem bán thật xa, ta sẽ kiếm khối của. Ước chi bữa nay Apollo cung bạc bắn chết Telemachos trong đại sảnh, hoặc quý vị cầu hôn ra tay cho về chín tuổi, và ước gì Odysseus lang thang trên xứ lạ xa xôi không bao giờ trở về quê hương!” Dứt lời để mặc hai người lẳng lặng bước đi, gã sải gót tiến thẳng chẳng mấy chốc tới cung điện chủ nhân. Gã đi vào ngồi cùng đám cầu hôn, đối diện Eurymachos, có cảm tình đặc biệt với gã. Gia nhân đem thịt nướng, quản gia tín cẩn mang bánh mì bày trước mặt. Đúng lúc ấy Odysseus và đầu mục tới nơi. Dừng bước bên ngoài hai người nghe tiếng đàn cy-tha văng vẳng bên tai. Phemios vừa dạo ca khúc. Năm cánh tay đầu mục Odysseus nói nhỏ: “Ê, Eumaios, chắc hẳn đây là cung điện Odysseus! Thoáng nhìn nhận ra tức thì dù ở lẫn ngôi khác. Lầu nổi lầu! Sân sướng khuôn vuông ngoạn mục! Lưng tường, gờ viền lạ chưa! Cửa hai cánh chắc nịch! Không ai có thể phá thùng chui vào. Bỉ phu đoán bên trong người ta đang sửa soạn đại tiệc: mùi thịt nướng thơm phức, tiếng đàn du dương, thần linh ban cho để sánh bước cùng tiệc tùng.”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc nói: “Đúng rồi, con mắt tinh đời, quý khách nhận ra tức thì. Nhưng thôi bây giờ ngô bối hãy tính xem bước tới làm gì. Quý khách vào cung điện thênh thang, trà trộn với đám cầu hôn, phạm phu đứng ở ngoài. Hay nếu muốn, quý khách ở ngoài, phạm phu vào bên trong? Nhưng dù thế nào cũng làm ngay đừng chần chừ! Nếu nom thấy quý khách ở ngoài chúng sẽ ném đá đuổi đi. Vậy quyết định.”

“Thưa, hiểu rồi, không cần dặn nữa,” Odysseus gian truân nhiều, đau khổ lắm đáp, “bỉ phu sẽ làm như quý hữu muốn! Quý hữu vào trong; bỉ phu ở ngoài vì đã quen dấm đá, xua đuổi. Bỉ phu trở nên dày dặn, chai đá do những gì đã chịu đựng trên biển cả, ngoài chiến trường. Bây giờ thêm chút

nữa cũng không sao! Vấn đề là làm thế nào đáp lời cái bụng khả ố, gây ra biết bao tai họa cho con người! Vì nó con người vác thuyền cân bằng vượt biển vô sinh mang chết chóc, tàn phá tấn công kẻ thù!”

Trong lúc hai người trao đổi ý kiến con chó nằm gần đó ngẩng đầu, vênh tai. Đó là con Argos, Odysseus tự tay nuôi dạy từ lâu, song chưa thấy kết quả, vì rời nhà tới thành Troia quá sớm. Ngày trước mục phu hay mang lên rừng săn dê, hươu, thỏ dại; nhưng sau này từ ngày chủ nhân ra đi, bị bỏ rơi, nó thường nằm trên đồng phân bò, phân la lù lù trước cổng chờ gia nhân hoàng cung hốt đi đem bón cho nông trại bao la tốt tươi. Nó nằm đó, bọ lúc nhúc. Odysseus đến gần. Nó nhận ra, quẫy đuôi, rủa tai, song không còn sức nhích tới. Odysseus nhìn thấy, quay đi, lau nước mắt. Không muốn Eumaios nom thấy Odysseus vội hỏi: “Eumaios, lạ thật, chó thế này mà nằm trên đồng phân bò! Giống tốt đẹp ghê, song bị phu không biết mã vè là vậy, chân cẳng ra sao, chạy nhanh hay chỉ là hạng chủ nhân nuông chiều vỗ cho ăn, giữ làm cảnh?”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Thưa, chó này có chủ, nhưng chủ qua đời trên đất xa xôi. Nếu bây giờ về mặt, hình thù như thời vàng son lúc Odysseus rời nhà tới đất Troad, quý khách sẽ ngạc nhiên sao nó tinh khôn và chạy nhanh như thế! Không thú nào trong cuộc săn vào tận rừng sâu rậm rạp trốn thoát khi nó đuổi theo. Nó đánh hơi, dò mồi tài lắm! Nhưng bây giờ bại liệt nó thật đáng thương; chủ chết xa quê hương, nữ tỳ bỏ mặc, không thềm nhòm ngó trông nom. Vắng chủ không ai ra lệnh, gia nhân đâm ra biếng nhác, bỏ bê công việc. Chúa tể nhìn xa trông rộng vứt bỏ nửa phần giá trị từ lúc thế nhân rơi vào vòng nô lệ.”

Dứt lời Eumaios vào cung điện, bước thẳng tới đại sảnh, nơi đám cầu hôn đang tụ tập. Sau hai mươi năm lại thấy chủ, con Argos chấm dứt cuộc đời, đúng lúc đó tử thần buông màn tối che mắt bế nhẹ mang đi. Nom thấy đầu mục đi xuống đại sảnh trước tiên Telemachos gật đầu ra dấu bảo lại ngồi gần tức thì. Nhìn quanh thấy chiếc ghế bóng loáng gia nhân thường ngồi xé

thịt phục vụ đám cầu hôn, đầu mục bèn mang qua đặt ở bàn đối diện Telemachos, đoạn ngồi xuống. Lệnh sứ mang phần thịt đặt trước mặt, lấy bánh mì từ rổ bày ra. Theo ngay sau đầu mục Odysseus đi vào cung điện, giả dạng ăn mày già tiều tụy, chống gậy, quần áo dơ bẩn, rách bươm! Odysseus ngồi bên trong cửa, ngưỡng bằng gỗ tần bì bóng lộn, lưng dựa cột gỗ trắc bá thợ mộc lành nghề ngày trước bào nhẵn thín, xẻ đúng đường mực. Telemachos gọi đầu mục (đang cầm ổ bánh mì to tưởng lấy từ rổ đựng hết sức ngoạn mục, hai tay cố ôm nhiều thịt), nói nhỏ: “Mang chỗ đó cho quý khách, bảo quý khách tới từng bàn hỏi xin từng cầu hôn. Người khốn khó khi cần chẳng nên e thẹn, ngượng nghịu.”

Vừa nghe Eumaios bước đi liền. Tới gần Odysseus nô bộc chuyển lời như có cánh bay xa: “Quý khách, Telemachos cho chỗ này, song dặn quý khách nên tới từng cầu hôn hỏi xin. Công tử nói người khốn khó khi cần chẳng nên ngượng nghịu, e thẹn.”

Odysseus tế nhị đáp lời: “Ô Chúa tể, con cầu xin người ban phúc lành cho Telemachos trong hàng thế nhân, chấp thuận cho công tử ước gì được nấy!” Dứt lời đưa hai tay nhận bánh mì và thịt nướng để xuống phía trước ngay chân trên chiếc bị dơ bẩn Odysseus bắt đầu vừa nhấm nháp vừa lắng nghe thi sĩ ca công cất tiếng hát. Odysseus ăn xong cũng là lúc thi sĩ ca công ngừng biểu diễn. Đám cầu hôn reo hò ầm ĩ trong đại sảnh. Đúng lúc đó Athena xuất hiện đứng gần Odysseus, công tử Laertes, hối thúc đi vòng quanh xin từng cầu hôn bánh mì, quan sát, phân biệt người tốt với kẻ xấu; dẫu thế nữ thần không định tâm cứu mạng bất kỳ tên nào. Odysseus đi xin, lần lượt hết đám cầu hôn, từ trái qua phải, chìa tay chỗ này, cúi đầu chỗ nọ, không chừa chỗ nào, làm như trong đời đã là ăn mày lành nghề. Do thương hại họ bố thí; họ cũng thắc mắc, họ hỏi nhau ăn mày là ai, từ đâu tới. Một lúc khá lâu Melanthios mục phu chần dề lên tiếng: “Ô quý vị cầu hôn hoàng hậu tuyệt trần, xin lắng nghe bỉ phu nói về khách lạ. Bỉ phu gặp sáng nay, đầu mục chần heo dẫn xuống đây. Nhưng bỉ phu thực tình không rõ đương sự là người thế nào và từ đâu tới.” Nghe nói thế Antinoos nóng mặt quay

sang xẵng giọng nặng lời hỏi đầu mục: “Mục phu chăn heo nổi tiếng lừng danh, tại sao mang tên này vào thành phố? Ngoài ăn mày, liếm đĩa ghê tởm ngô bối còn thiếu hành khất hay sao? Số lượng tụ tập ở đây ngốn nuốt thực phẩm của chủ nhân vẫn chưa thỏa mãn, người phải rước thêm thực khách tới nữa phải không?”

Nhưng Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Antinoos, quý ông thuộc gia đình quý phái, song ngôn từ chẳng quý phái tí nào. Ai hơi đâu tự nhiên đi mời người lạ không biết từ đâu vào nhà, trừ phi người đó là nghệ nhân phục vụ cộng đồng, thầy đoán, thầy lang, thợ mộc hoặc thi sĩ thiên phú qua bài ca khúc hát đem lại nguồn vui? Người như thế là người đáng vờ khắp nơi trên trần gian bao la. Không ai bỗng dưng rước ăn mày vào nhà ăn cho hết của cải! Nhưng so với cầu hôn khác ngô bối thấy quý ông sỗ sàng hơn hết đối với gia nhân Odysseus, nhất là phàm phu. Dầu vậy phàm phu chẳng bận tâm chừng nào Penelope chung thủy, Telemachos chừng chạc vẫn ở trong đại sảnh cùng ngô bối.”

Nghe nói thế Telemachos dáng vẻ ung dung trầm tĩnh nhìn rồi nói: “Đủ rồi, Eumaios! Không cần trả lời dài dòng. Antinoos vẫn mang cố tật nặng lời khích bác, sau đó thúc đẩy người khác làm theo.” Quay sang Antinoos, Telemachos nói lời như có cánh bay xa: “Bản nhân biết quý ông có nhã ý lo giùm như người cha đối với đứa con. Quý ông muốn bản nhân xẵng lời xua đuổi khách lạ ra khỏi đại sảnh. Ôi chao! Trời cao không cho phép bản nhân làm vậy! Không! Quý ông cứ lấy của cho khách lạ bản nhân không trách cứ, bản nhân khuyến khích! Và cũng đừng ngại xúc phạm thân mẫu hoặc gia nhân phục vụ thân phụ bản nhân. Tiếc thay trong lòng quý ông nào nghĩ như thế. Quý ông chỉ nghĩ đến mình, không nghĩ đến người, miếng ăn quý ông giữ cho bản thân, không cho tha nhân!”

“Chà, Telemachos, ngôn từ văn hoa, cảm nghĩ phóng túng!” Antinoos đáp lời. “Công tử nói gì vậy? Nếu các cầu hôn cho đồ như ta, trong vòng ba tháng nhà này sẽ vắng bóng tên này!” Dứt lời nắm ngay chiếc ghế thường

đặt cặp chân bóng lộn mỗi khi ăn hăn lồi khỏi găm bàn. Cầu hôn khác cho thịt, bánh mì, bị đầy ắp. Không gặp khó khăn khi hỏi xin, Odysseus có vẻ như định quay lại ngưỡng cửa ngồi xuống thưởng thức. Nhưng vừa đến chỗ Antinoos, Odysseus dừng lại ngỏ lời: “Quý ông, làm ơn bố thí chút đỉnh; bĩ phu thấy trong số quý vị hiện diện ở đây, quý ông không có vẻ hẹp lòng, trái lại rộng lượng hơn hết, vì đáng vẻ y hết quân vương. Do vậy quý ông hẳn phải bố thí phần ăn nhiều hơn người khác. Bĩ phu sẽ ca ngợi khắp trái đất bao la. Trước kia may mắn bĩ phu cũng sống trong ngôi nhà giàu có, bĩ phu thường bố thí hành khất lang thang, bất kì là ai, bất kể cần gì. Bĩ phu có gia nhân nhiều vô kể, đủ thứ dư thừa để sống cuộc đời sung sướng, người đời gọi là đài các phong lưu. Nhưng Chúa tể, công tử Kronos, chắc hẳn ý định là vậy, lấy hết, phá tan, đập nát cuộc đời khi lồi cuốn bĩ phu dong buồm theo bọn cướp biển tới Ai-cập; chuyển đi lâu dài, cơ nghiệp tan hoang. Bĩ phu hạ neo cắm thuyền mũi cong trên sông Egyptos. Bĩ phu ra lệnh tất cả tay chèo ở lại canh thuyền, không được rời bờ, chỉ vài người trèo lên mô đất quan sát. Nào ngờ bạo lực thúc đẩy, ỷ lại sức mạnh, hung hăng ra đi, đám này chớp nhoáng cướp phá đồng quê trù phú, tàn sát đàn ông, chộp bắt đàn bà, trẻ nhỏ mang đi. Tiếng kêu la lan nhanh tới thành phố. Rạng đông vừa ló nghe thấy dân chúng gọi nhau đổ ra như nước chảy. Chạy bộ, đánh xe, vác thương sáng loáng họ tụ tập kín cánh đồng. Đúng lúc đó Chúa tể thần sấm đội kinh hoàng bao phủ đồng hành bĩ phu. Không tay nào dám đứng lại đương đầu, trực diện đối thủ, vì tứ bề sát khí đẳng đẳng. Dùng mũi nhọn bọc đồng đối phương đâm chém hạ sát nhiều người ngô bỗ, bắt số còn lại đem đi làm nô lệ, khổ sai nhọc nhằn. Riêng bĩ phu họ cho thân hữu họ gặp trên đường mang về Cyprus, người đó tên là Dmetor, con Iasos, cai trị hải đảo bằng vũ lực. Bởi thế bĩ phu từ đó đến đây, như quý hữu thấy, trải qua muôn vàn đau khổ.”

“Thần linh nào,” Antinoos lớn tiếng đáp, “phái đồ khốn kiếp tới quấy nhiễu, phá hỏng bữa ăn? Lui lại đằng kia đứng ở giữa, cách xa bàn ta, nếu không người sẽ thấy đất Ai-cập đẳng cay, đảo Cyprus cay đắng. Người là tên ăn may trơ trên, táo tợn! Đi một vòng, tới từng người, ai cũng cho dư dả,

không đắn đo, không do dự, không từ chối, vì không phải của của mình, bởi ngay bên ai cũng dư thừa.”

Odysseus lạnh trí lui lại, song tiếp lời: “Trời đất ời! Bề ngoài bánh bao không đi đôi với lòng dạ bần tiện! Ở nhà so đo với kẻ hầu người hạ cả dấm muối để trong chạn, ngồi đây bàn nhà người, thế mà quý ông không thềm bẻ mẫu bánh bố thí cho bĩ phu, mặc dù đầy trước mặt!” Odysseus ngừng. Antinoos nổi giận. Vừa đưa mắt lườm hằn vừa thốt lời như có cánh bay xa: “Thóa mạ hả? Ta lo khi rời nơi này người không toàn thân.” Dứt lời hằn cầm ghế đầu ném trúng lưng dưới vai phải. Odysseus đứng im vững như tảng đá, không loạng choạng, không nói một lời, chỉ lắc đầu, nghĩ trả thù. Quay lại ngưỡng cửa vừa ngồi vừa đặt chiếc bị căng phồng xuống đất, Odysseus nói lớn: “Xin lắng nghe, quý vị cầu hôn hoàng hậu tuyệt vời! Bĩ phu có điều ầm ứ trong lòng muốn nói. Khi bảo vệ của cải, đàn bò, bầy cừu lông trắng, ăn đấm ăn đá cũng không có gì buồn bực hay tức tối. Nhưng chỉ vì cái bụng đáng thương, cái bụng khả ố, nguyên nhân gây nên biết bao đau khổ cho nhân loại, bĩ phu bị Antinoos đánh đập! Nếu có thần linh bên vực, nếu có Pháp Thần báo thù, dù là ăn mày, bĩ phu cầu mong hăn chết trước ngày cưới vợ!” Antinoos công tử Eupeithes đáp: “Ngồi im mà ăn, khách lạ, hoặc đi chỗ khác. Nếu không nói năng như vậy coi chừng các công tử sẽ nắm chân, nắm tay lôi qua đại sảnh lột hết da, nện như tử.” Vừa nghe sừng sốt ra mặt tất cả tỏ vẻ khó chịu. Trong bọn có thanh niên kênh kiệu lên tiếng: “Antinoos, đánh hành khất đáng thương người bậy quá chừng! Người sẽ ân hận nếu hành khất là thần linh từ trên trời giáng thế. Thần linh thường đội lốt như khách lạ từ nơi xa xôi, giả dạng dưới nhiều hình thù đi từ thành phố này tới thành phố nọ quan sát thế nhân đối xử với nhau nhân từ hay tàn ác.”

Đám cầu hôn cảnh cáo như thế, song Antinoos không thềm để ý. Thấy thân phụ bị đánh đập, Telemachos đau lòng khôn xiết, song không nhỏ lệ, không nói một lời, chỉ lắc đầu, suy nghĩ trả thù. Khi hay khách lạ bị hành hung trong đại sảnh, Penelope ý nhị lớn tiếng nói với tỳ nữ ngồi xung quanh: “Ta

cầu mong Apollo xạ thủ lừng danh đánh kẻ đánh người!” Quấn gia Eurynome liền phụ họa: “Thưa, nếu được phép mong ước, ngô bối sẽ ước mong không đứa nào trong bọn sống để thấy Rạng Đông lên ngự ngai vàng ngoạn mục sáng mai.”

“Nhũ mẫu quý mến,” Penelope dáng vẻ trầm ngâm tiếp lời, “con ghét cả bọn, vì âm mưu xấu xa ấp ủ trong lòng. Đặc biệt Antinoos hết bóng ma hắc ám gieo rắc chết chóc. Khách lạ bất hạnh, vì nghèo khổ, đi khắp đại sảnh xin bố thí. Tất cả đều rộng lượng cho đầy bị, trừ hăn cầm ghế đầu ném trúng lưng dưới vai phải.’ Penelope nói thể với mấy tỳ nữ ở trong phòng trong khi Odysseus hiên ngang giở đồ ra ăn. Gọi nô bộc chăn heo tén cần tới gần Penelope nói: “Eumaios quý mến, đầu mục xuống vời khách lạ lên đây. Ta muốn tiếp đón và hỏi chuyện xem khách lạ có nghe tin hoặc nhìn tận mắt phu quân dũng cảm của ta không. Về mặt cho thấy khách lạ thăm thú nhiều nơi.”

Ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Bẩm nương nương, ước chi đám cầu hôn im lặng, ngừng ồn ào! Nếu kể chuyện, khách lạ sẽ khiến nương nương say mê. Ba đêm ba ngày giữ ở trong nhà, vì phàm phu là người đầu tiên bắt gặp sau khi khách lạ trốn khỏi thuyền. Dẫu vậy khách lạ vẫn chưa kể hết chuyện chìm nổi gian truân. Ngồi bên cạnh trong ngôi nhà lụp xụp khách lạ khiến phàm phu ngây ngất. Sự thể chẳng khác dán mắt nhìn thi sĩ ca công, thần linh chỉ bảo, cất giọng ca hát đem nguồn vui cho thế nhân, và bất kỳ lúc nào thi sĩ bắt đầu thế nhân cũng mê mẩn lắng nghe. Khách lạ kể khách lạ là bạn gia đình Odysseus, nhà ở đảo Krete, quê hương dòng dõi quân vương Minos. Bắt đầu từ đó, như hòn đá lăn không ngừng, sau nhiều trôi dạt náo nề, chìm nổi khổ cực trên sóng nước, khách lạ tới đây. Khách lạ khẳng định có nghe nói Odysseus ở không xa đây trên xứ người Thesprotian, còn sống và mang về nhà vô số của cải.”

Penelope dáng vẻ ý nhị tiếp lời: “Vậy xuống mời lên đây để mặt đối mặt khách lạ kể ta hay. Mặc đám cầu hôn ngồi bên ngoài hay trong đại sảnh, ăn

uống vui chơi vì đang hăng say. Của cải, thức ăn, rượu ngọt chúng để ở nhà, không ai đụng tới, trừ gia nhân. Trái lại, kéo tới đây, hết ngày này sang ngày khác, giết cừu, giết bò, giết dê mập ú, chúng thi nhau vui hưởng, uống vang óng ánh thả cửa, phí phạm biết bao của cải, chẳng mảy may bận lòng. Sở dĩ vậy ấy chỉ vì không có người nào ở đây thay thế Odysseus tống khứ bất hạnh khỏi nhà. Nếu trở về quê hương... Odysseus và con trai sẽ bắt bọn này đền trả tội ác!”

Penelope vừa dứt lời Telemachos hắt hơi dữ dội, dư âm vang dội dữ dội. Penelope vừa cười vừa quay sang Eumaios nói lời như có cánh bay xa: “Xuống dẫn khách lạ lên đây, ta muốn gặp. Đầu mục không thấy quý tử của ta hắt hơi là điềm lành đối với những gì ta nói hay sao? Cầu mong đó là dấu hiệu thể nào lũ cầu hôn cũng gặp tử thần! Không đứa nào thoát thân. Còn điều nữa ta muốn nói nhớ kỹ đừng quên. Khi nghe kể chuyện, nếu thấy kể thành thật, ta sẽ biếu quần áo đẹp đẽ, tu-ních mới, áo choàng mới để khách lạ mặc cho bánh bao.” Nhận chỉ thị đầu mục bước đi. Đến gần khách lạ đầu mục nói lời như có cánh bay xa: “Quý khách khả kính, Penelope đoan trang rất mực triệu gọi. Thân mẫu Telemachos buồn não nề, song xúc động, nường nường muốn hỏi quý khách vài câu về số phận phu quân. Khi nghe kể nếu thấy thành thật, nường nường sẽ cho tu-ních, áo choàng quý khách cần hơn bất kể thứ gì lúc này. Sau đó muốn thỏa mãn bao tử quý khách tha hồ đi khắp thành phố xin bánh mì. Ai có lòng sẽ cho.”

Odysseus kiên trì chịu đựng đáp: “Ô Eumaios, bỉ phu sẵn lòng kể hầu ái nữ Ikarios, Penelope đoan trang, đầy đủ sự thật. Bởi bỉ phu biết tường tận về Odysseus và từng chia sẻ bất hạnh! Nhưng bỉ phu sợ đám cầu hôn nóng nảy, thái độ cấc lấc, thô bạo bốc cao tới tận bầu trời bằng sắt. Lúc này đầu mục thấy rõ ràng bỉ phu đi qua đại sảnh chẳng làm phiền ai, tên kia ném đầu điếng, thế mà chẳng vị nào kể cả Telemachos buồn lên tiếng bênh vực. Do vậy bây giờ xin đầu mục bám lại với nường nường chờ trong đại sảnh, dù nôn nóng hãy kiên nhẫn đợi tới lúc mặt trời lặn, lúc đó tha hồ hỏi chuyện phu quân trở về, bỉ phu sẵn sàng đáp lời. Đầu mục nhớ thưa với nường

nường cho bĩ phu ngồi gần ngọn lửa, vì quần áo tả tơi, như đầu mục thấy, bởi đầu mục là người đầu tiên bĩ phu tới xin cứu giúp.”

Odysseus dứt lời. Nghe xong đầu mục bước đi. Đầu mục vừa qua ngưỡng cửa tư phòng Penelope ngạc nhiên cất tiếng: “Sao! Đầu mục chưa dẫn lên à? Khách lạ làm vậy nghĩa là thế nào? Khiếp sợ ai hay vì lý do khác nên rụt rè? Bẽn lẽn làm sao trở thành hành khất!”

Ô, Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc đáp: “Bẩm, khách lạ nói chí phải. Ai cũng nghĩ vậy vì muốn tránh thái độ thô bạo của đám cầu hôn. Khách lạ xin nường nường vui lòng chờ tới lúc mặt trời lặn. Thưa, lúc đó xem ra cũng thuận tiện, nếu nường nường muốn lắng nghe khách lạ, đồng thời trò chuyện riêng tư.”

“Khách lạ chín chắn,” Penelope dáng vẻ thận trọng tiếp lời, “biết đề phòng bất trắc. Ta chắc trên cõi đời không có đám nào tàn ác, tồi tệ như đám này đâu.”

Chuyển lời xong xuôi đầu mục lại đến chỗ đám cầu hôn. Tới nơi tìm ra Telemachos, ghé sát tai sợ người khác nghe thấy, đầu mục thì thầm lời như có cánh bay xa: “Con ơi, bây giờ ta đi, về đó trông heo và mọi thứ, nguồn sống của ngô bối. Ở đây con lo mọi chuyện. Trước hết đề phòng bản thân cẩn thận; canh chừng tránh né gian nguy. Vì đa số đám này nuôi dưỡng ý tưởng xấu xa. Cầu mong Chúa tể tiêu diệt trước khi chúng tác hại ngô bối!”

Telemachos dáng vẻ bình thản đưa mắt nhìn rồi nói: “Đương nhiên là vậy, bố ơi! Thôi lên đường! Tối rồi. Sáng mai trở lại mang mấy tế sinh đẹp mắt để làm lễ. Con và thần linh bất tử sẽ lo mọi chuyện ở đây.”

Lời dứt, đầu mục ngồi xuống ghế bóng lộn. Ăn uống no nê đầu mục trở về với đàn heo, bỏ lại đại sảnh, khu sân. Bên trong cung điện thực khách lúc này quay ra tìm thú vui ca hát, khiêu vũ, vì đêm xuống, màn tối từ từ nhẹ buông.

Chữ viết theo mẫu tự Hy-lạp thời xưa khắc trên bình đồ gốm,
hình vẽ trên cổ bình theo lối kỷ hà: quy củ, chính xác.

Khúc 18

Ăn mày quen thuộc xuất hiện, gã thường lang thang hành khất hết cửa nhà này đến cửa nhà kia trong thành phố, nổi tiếng khắp Ithaka bụng lúc nào cũng đói, thèm ăn, thèm uống liên miên. Trông cao lớn, đầy đà, song bệu rệu, đờ đẫn tên là Arnaios, mẹ khả kính đặt cho lúc chào đời, song đám trẻ gọi là Iros, vì mỗi khi có người nhờ vả là co giò chạy việc mang tin. Vừa bước vào gã có ý muốn đuổi Odysseus không cho ngồi ở nhà ông. Gã nói xách mé, lời như có cánh bay xa: “Già kia, rời ngưỡng cửa đi chỗ khác, nếu không ta tóm chân kéo căng quăng ra ngoài! Không thấy quý ông ở đây nháy mắt liên hồi bảo ta điệu ra ư? Dẫu vậy ta không nỡ. Đứng dậy đi đi kéo già và ta sẽ thưởng căng chân hạ căng tay!”

Odysseus mưu trí đưa mắt lườm đáp lại: “Lầm rồi quý nhân! Lão hủ không làm gì, không nói gì động tới quý nhân; lão hủ không ganh tỵ phần ăn có người cho quý nhân dù nhiều đến mấy. Ngưỡng cửa đủ chỗ cho hai người! Quý nhân chẳng nên kèn cựa nếu có ai cho lão hủ. Vì xem ra quý nhân cũng nghèo như lão hủ, mình đều là ăn mày, nhờ thần linh kiếm miếng sống. Nghĩ cho kỹ, đừng dọa dẫm, đừng khiêu khích, đừng chọc giận, kéo vì quý nhân sinh sự, dù già lão hủ cũng lấy máu quý nhân nhuộm kín miệng, kín ngực. Như vậy ngày mai lão hủ sẽ sống yên ổn, yên ổn hết sức, vì chắc

mầm quý nhân sẽ không trở lại nơi này, cung điện Odysseus, công tử Laertes!”

Nghe thấy thế nổi đóa tức thì ăn mày Iros quát: “Chà, phàm ăn dơ bẩn xấu nho trôi chảy chẳng khác mù bán cá rao hàng! Ờ chờ đấy! Ta sẽ cho nếm mùi, đấm cả hai tay, giăng gậy bắt khỏi hàm rơi xuống đất như heo bị bắt cắn hại mùa màng. Vén quần! Mau lên! Quý ông ở đây sẽ làm trọng tài đôi bên giao chiến. Già độ sức với trẻ!”

Đôi bên cứ thế tuân lời kinh địch, khích bác ngay ngưỡng cửa bóng lộn trước khung cửa to cao. Nghe hai người cãi lộn gay gắt, Antinoos oai phong, bệ vệ phá ra cười, cười hả hê, cao giọng nói với đồng bọn cầu hôn: “Quý hữu, thú bất ngờ, không mong mà được, từ trước tới giờ chưa hề thấy giải trí nào vui bằng giải trí này thần linh tổ chức ngay trong cung điện! Khách lạ và Iros đang gây gổ, hai bên sắp sử dụng tay chân. Mau lên ra xem bên nào thắng!”

Nghe nói thế tất cả nháy tâng tâng, cười ha hả. Rồi chỗ đang ngồi tất cả bu quanh hai ăn mày rách rưới. Antinoos công tử Eupeithes lớn tiếng tiếp lời: “Quý hữu cầu hôn khả kính, bản nhân có điều muốn nói. Trên bếp lửa đang kia ngô bồi nướng bao tử dê phết mỡ nhồi tiết định để dùng bữa tối. Trong cuộc độ sức, để tưởng thưởng, tên nào thắng và tỏ ra sung sức sẽ được quyền tới chọn phần ưa thích. Không những thế tên đó còn thường xuyên được ngồi cùng bàn dùng bữa, và kể từ đây ngô bồi sẽ không cho ăn mày khác bén mảng tới bàn ăn xin.”

Antinoos nói thế, tất cả tán đồng. Thấy vậy khôn khéo gợi ý Odysseus mưu trí cất lời: “Thưa quý vị, quý vị thừa biết người già dạn dày khổ sở không tài nào đương đầu với người trẻ. Dầu vậy vì cái bụng khốn kiếp thôi thúc, bị phu chấp nhận đấm đá. Nhưng bị phu yêu cầu quý vị trang trọng thì không ai về phe Iros. Bị phu không muốn thua đương sự vì có người trong quý vị vào hùa đánh hôi.”

Đáp ứng yêu cầu tất cả thề. Mọi người thề xong Telemachos lên tiếng: “Quý khách, nếu có can đảm và nghị lực đọ sức với người này, đừng sợ. Cầu hôn nào đánh hôn quý khách sẽ phải đương đầu với tất cả. Bản nhân là chủ nhân tiếp đón quý khách, hai hoàng thân hiện diện ở đây đồng ý ủng hộ. Antinoos và Eurymachos đều là quý ông cương trực, thẳng thắn.”

Mọi người tán đồng. Odysseus vén quần rách khỏi bẹn để hở cặp đùi nở nang, săn rón. Bờ vai nở rộng, lồng ngực căng phồng, cánh tay gân guốc bắt đầu xuất hiện. Athena đến gần bồi đắp sinh lực tứ chi quân vương. Đám cầu hôn ngỡ ngàng hết sức. Tất cả nhìn nhau trao đổi ý kiến: “Dưới manh quần như thế tên già có cặp đùi ghê chưa! Iros sẽ không còn mảnh giáp! Gieo gió nào ngờ gặt bão!”

Nghe lời nhận định lòng dạ Iros bắn loạn. Nhưng vô ích, gia nhân vén ngay quần, điệu phăng ra phía trước, mặc dù gã hoảng hốt, tay chân run bần bật. Thấy vậy Antinoos nghiêm khắc nhắc nhở: “Đồ hèn nhát! Nên chết cho rồi hoặc đừng ra đời làm chi, nếu đứng đó run như cây sậy, mặt cắt không còn hột máu, khiếp sợ tên già dạn dày khổ cực! Ta nói cho hay, điều ta nói sẽ là sự thật. Nếu tên già thắng, nếu người thua, ta sẽ quăng người xuống thuyền sơn đen chở tới đất quân vương Echetos. Ông nổi tiếng tàn nhẫn với mọi người; với người ông sẽ lấy dao đồng xẻo tai, cắt mũi không thương xót, ông sẽ thiến của quý vứt cho chó ăn sống nuốt tươi.”

Nghe thấy thế tay chân Iros run dữ dội. Dầu vậy gia nhân vẫn đẩy ra vòng đấu. Hai bên nắm tay chĩa thẳng đối thủ, chuẩn bị sẵn sàng. Suy tính cẩn thận Odysseus vốn kiên nhẫn tự hỏi nên giáng một quả chí tử gã tắt thở tức khắc, hay đâm một cú nhân đức gã quay lơ phủ phục trên sàn? Cuối cùng Odysseus quyết định thôi nhẹ, như vậy đám cầu hôn sẽ không nghi ngờ. Hai đối thủ giơ nắm đấm tiến lại gần nhau. Chăm chăm nhìn Iros đâm trúng vai phải Odysseus, nhưng Odysseus thốc trúng cổ Iros dưới tai. Xương trong yết hầu gãy, máu ứa ra miệng. Iros rú kêu lẫn xuống đất, nghiêng rãng, nhãn mất, chân giẫy đành đạch. Nom thấy thế đám cầu hôn vung tay cười như

nắc nẻ. Odysseus nắm chân Iros kéo qua ngưỡng cửa ra sân tới cổng trụ quan. Đến nơi Odysseus dựng lưng vào hàng rào khu sân, nhét chiếc gậy vào tay, lên giọng nói lời như có cánh bay xa: “Bây giờ ngồi đây canh heo đuổi chó. Mi là tên vô dụng, đừng ở vị thế ti tiện mà lên mặt ra vẻ ta đây với khách lạ hay ăn mày kéo thịt nát xương tan.” Dứt lời choàng dây bị sờn rách, dơ bẩn qua vai Odysseus quay lại ngưỡng cửa ngồi xuống. Cầu hôn cao ngạo kéo vào đại sảnh, dáng vẻ hí hửng vừa cười vừa khen: “Chà! Khách lạ! Cầu mong Chúa tế và thần linh ban điều khách lạ mơ ước! Cầu mong khách lạ cầu gì được nấy, vì đã ra tay chặn đứng tên háu ăn thôi lang thang khắp xứ sở! Nếu không ngô bổi sẽ phải đưa vào đất liền gặp quân vương Echetos nổi tiếng tàn ngược.”

Đám cầu hôn nói thế. Nghe lời bộc lộ đượm vẻ tiên đoán Odysseus mừng thầm. Antinoos đem cho bao tử dê to tướng nhồi đầy mỡ và tiết; Amphinomos lấy hai ổ bánh mì khỏi rổ để trước mặt, rồi nâng cúp bằng vàng vừa nhấp vừa nói: “Khách lạ khả kính, xin có lời chúc mừng. Cầu mong tương lai sung sướng! Hiện thời cực khổ, gian truân!”

“Amphinomos,” Odysseus khôn khéo bắt nhịp, “bỉ phu thấy quý ông có vẻ chín chắn, đỉnh đạc như thân phụ trên đảo Doulichion, bỉ phu thường nghe ca ngợi, ngài Nisos đã giàu có lại tử tế! Người ta nói quý ông là công tử quân vương, quý ông sở đắc mọi nét vẻ phong nhã, lịch sự. Bởi thế bỉ phu có điều quan trọng muốn thưa; xin lắng nghe, giữ kín trong lòng. Mọi sinh vật hít thở, bước đi trên mặt đất tạo hóa sinh ra không sinh vật nào hèn kém, yếu ớt như con người. Chừng nào thần linh còn cho ăn nên làm ra, chân cẳng còn cứng cáp dẻo dai, con người cứ tưởng mình sẽ không gặp bất hạnh trong tương lai. Nhưng khi thần linh hạnh phúc đem cho bất hạnh, đau khổ, con người chỉ cúi đầu nhả nhục miễn cưỡng chịu đựng. Vì thế quan niệm của con người về cuộc đời tùy thuộc những gì Cha thần linh và thế nhân ban cho hằng ngày, hôm nay khác hôm qua, không ngày nào giống ngày nào. Có thời được coi là người sung sướng, nhưng để mặc bản thân nghiêng theo hãnh diện, tự hào bỉ phu làm nhiều điều rồ dại, lòng dạ định ninh thân

phụ, huynh đệ thế nào cũng giúp đỡ. Bởi thế bĩ phu ước ao mọi người đừng bao giờ sống cuộc đời phóng đãng, mà thầm lặng vui hưởng những gì thần linh trao ban! Bây giờ ở đây ngay trước mắt bĩ phu chứng kiến quý vị cầu hôn thực hiện việc làm bất chính, phạm của cải, cư xử khiếm nhã với vợ người, bĩ phu nói quý ông hay, sẽ không xa thân nhân, xứ sở lâu nữa. Bĩ phu tin chắc người đó đã ở rất gần. Bĩ phu hy vọng thần linh sẽ dẫn đường chỉ lối quý ông rời đây lẳng lặng về nhà, quý ông sẽ không phải trực diện khi người đó nhìn thấy quê cha đất tổ. Nếu người đó đứng dưới mái nhà của mình, bĩ phu nghĩ máu sẽ chan hòa, giao chiến sẽ quyết liệt trước khi người đó và quý vị cầu hôn chia tay!”

Dứt lời Odysseus rẩy rượu làm lễ, uống phần vang dịu ngọt, rồi đặt chiếc cúp vào tay thủ lĩnh đám cầu hôn. Amphinomos quay lại đại sảnh, lòng buồn rười rượi, lắc đầu lia lịa, vì linh cảm thảm họa. Dầu thế đương sự cũng không thoát khỏi số phận hẩm hiu, vì Athena đã quăng lưới bó chặt dự định đương sự sẽ chết đau đớn dưới tay và thương đồng Telemachos. Đương sự ngồi xuống ghế vừa rời đứng dậy. Đúng lúc đó nữ thần mắt xanh lam lục xui khiến ái nữ Ikarios nảy sinh ý định xuất hiện trước mắt đám cầu hôn, nhằm mở rộng lòng họ, đồng thời nâng cao giá trị bản thân trước mắt quý tử và phu quân. Bởi thế Penelope gượng cười nói với quản gia cao niên: “Eurynome, bây giờ lòng thôi thúc, mặc dù trước kia chưa hề bao giờ, con muốn xuất hiện trước đám cầu hôn con ghê tởm quá chừng. Con muốn nhả nhủ Telemachos, biết đâu chẳng giúp quý tử, đừng trà trộn liên miên với đám người tự thị hợm hĩnh; miệng thơn thớt nói cười, lòng nham hiểm giết người không dao.”

Quản gia Eurynome đáp: “Con yêu thương, con nói chí phải. Vậy cứ việc! Nói thẳng cho quý tử hay ý định, không giấu giếm. Nhưng trước khi làm vậy phải tắm rửa, thoa dầu trên má. Đừng đi xuống mặt đầm lầy, sốt mướt triền miên không tốt. Hơn thế cũng phải để ý bây giờ quý tử đã khôn lớn, con thường van vái cầu xin thần linh cho sống để thấy quý tử trở mã nên người.”

Penelope khôn ngoan tiếp lời: “Eurynome, con hiểu quản gia có ý săn sóc, song đừng vì yêu quý mà thúc giục đi tắm, thoa dầu. Hỡi ơi! Nhan sắc con phôi pha, tàn tạ, thần linh trên núi Olympos hủy diệt từ ngày Odysseus rời nhà lên thuyền rồng không dong buồm vượt biển ra đi. Nhưng quản gia bảo Autonoe và Hippodameia đi cùng, đứng cạnh trong đại sảnh, con không muốn một mình gặp lũ cầu hôn; đoan trang không cho phép làm vậy!”

Quản gia cao niên đi qua đại sảnh gọi tỳ nữ bảo lên gặp nương nương cấp kỳ. Trái lại lúc này nữ thần mắt xanh lam lục lại nảy sinh ý định nhẹ rút ngây ngất dìu dìu lên mí mắt ái nữ Ikarios. Penelope lên giường nằm nghỉ, đầu ngả sang bên, thiếp ngủ từ từ, toàn thân thoải mái. Nữ thần lảng lạng ban cho nét vẻ bất tử khiến đám cầu hôn nhìn là ngây ngất. Thoạt tiên nữ thần tẩy rửa cặp má yêu kiều bằng dược chất thiêng liêng, Kythereia vương miện mỹ miều thường sử dụng trước khi gia nhập ca đoàn Mỹ Thần khả ái. Tiếp đến nữ thần biến thân hình cao hơn, vẻ mặt đẹp hơn, làn da trắng hơn ngà voi mới chửa. Công việc hoàn tất nữ thần biến dạng. Đúng lúc đó từ dưới đại sảnh đi lên tỳ nữ tay trắng ngần vừa dồn bước vừa chuyện trò riu rít. Penelope tỉnh giấc, đưa tay sờ má thốt lời: “Ôi giấc ngủ tuyệt vời, mặc dù buồn vô hạn! Ước gì lúc này trinh thần Artemis để mình nhắm mắt ra đi êm ả! Nếu vậy cứu mình khỏi phí phạm cuộc đời trong đau khổ dầm lụy, thương tiếc phu quân yêu quý, đạo đức, tài ba nổi tiếng khắp Achaia!”

Dứt lời Penelope rời tư phòng sáng trưng xuống đại sảnh, không đi một mình mà có hai tỳ nữ theo hầu. Lúc đến gần đám cầu hôn, Penelope bước tới đứng bên cây cột to cao đỡ mái nhà đồ sộ, đưa tay kéo voan óng ánh che mặt, tỳ nữ tẩn cần đứng hai bên. Vừa nom thấy, hương vị tình yêu lôi cuốn, chân gối run rẩy, lòng dạt dào ước muốn, tất cả thắm mong lên giường chia sẻ ái ân. Nhưng Penelope quay sang nói với quý tử: “Telemachos, cảm nghĩ và nhận thức không như trước. Lúc còn nhỏ thường tỏ ra khôn ngoan, chín chắn; bây giờ khôn lớn tới tuổi trưởng thành, người ngoài thấy thân hình cao lớn, vẻ mặt xinh xắn đều nghĩ là công tử nhà giàu, con trái lại không còn cảm nghĩ và nhận thức tương tự. Hãy nhìn sự việc diễn ra trong đại

sảnh, sao con để khách lạ bị đối xử khiếm nhã như thế! Nếu ngồi hiền hòa trong đại sảnh, khách lạ bị hành hung thô bạo, ngô bối biết ăn nói làm sao? Con sẽ mang tiếng, mọi người sẽ chê cười!”

“Mẹ,” Telemachos dáng vẻ suy nghĩ nhìn rồi đáp, “con đồng ý mẹ bức bối vì sự việc diễn ra. Con theo dõi, con để ý mọi chuyện, cả tốt lẫn xấu, bởi không còn thơ dại, song đôi khi con không chịu nổi đám người này. Họ kéo tới đây mang theo ý đồ xấu xa, chỉ nghĩ quấy nhiễu, làm hại, con không biết bám víu vào đâu! Cuộc ẩu đả giữa Iros và khách lạ không diễn ra như họ mong muốn. Vì khỏe hơn khách lạ đã thắng. Ô Chúa tể, ô Athena, ô Apollo! Cầu trời bữa nay giữa lòng cung điện đám này, dù ở ngoài sân hay trong đại sảnh, nhừ tử, thân nát, đầu rơi, tay chân đờ đẫn như Iros ở cổng ngoài sân, ngồi đó, đầu lắc lư tựa người say rượu, không thể đứng dậy, không thể về nhà – toàn thân không còn sức sống!”

Trong khi hai người trò chuyện, Eurymachos hăng giọng nói với Penelope: “Ái nữ Ikarios, ô giai nhân đoan trang bội phần trong hàng nữ giới! Nếu người Achaian đất Argos Iad thấy dung nhan, dám chắc hàng ngàn cầu hôn sẽ tranh nhau vào đại sảnh dự tiệc ngay từ sáng sớm! Vì khuôn mặt diễm lệ, vì vóc dáng yêu kiều, vì đầu óc ý nhị, giai nhân vượt xa mọi phụ nữ.”

“Eurymachos,” Penelope dáng vẻ thận trọng đáp, “nhan sắc diễm lệ, vóc dáng yêu kiều, tiếng thơm lan rộng thần linh đã tước đoạt khi người Argive cùng Odysseus, phu quân tiện phụ lên thuyền trực chỉ đất Troad. Nếu phu quân trở về chăm lo, săn sóc đời tiện phụ, tiếng thơm sẽ tươi đẹp, gia tăng! Hiện giờ tiện phụ sống trong sầu muộn, bởi thần linh trên cao bắt gánh chịu muôn vàn đau khổ! Hôm rồi quê hương ra đi, nhẹ nhàng nắm cổ tay, cổ tay bên phải, phu quân dặn dò: ‘Hiền thê yêu quý, ta không nghĩ tất cả binh sĩ Achaian xà-cạp gọn gàng sẽ rời thành Troa trở về lành lặn, an toàn. Người ta nói quân lính Trojan chiến đấu ngoan cường, lao thương, bắn tên, điều xe vun vút thừa thế đem lại chiến thắng trên chiến trường bất định. Bởi thế ta không biết thần linh sẽ để trở về quê hương hay bắt bỏ mạng trên đất Troad.

Hiền thê ở lại trông nom tất cả. Săn sóc thân phụ, thân mẫu ta như hiền thê làm hiện nay, hoặc chăm lo chu đáo gấp bội khi con hai người vắng mặt xa nhà. Nhưng khi thấy quý tử ngô bổi bắt đầu trở mã lớn khôn, hiền thê muốn lấy ai tùy ý, rồi rời cung điện.’ Phu quân nói thế, điều đó bây giờ đang trở thành sự thật. Tiện phụ nhìn đêm tối lại gần, khi hôn nhân khả ố diễn ra, tiện phụ trắng tay mất sạch chẳng còn gì, vì Chúa tể lấy hết hạnh phúc. Nhưng hiện giờ ở đây có điều khiến tâm trí tiện phụ đau buồn khôn tả! Phong cách các cầu hôn bữa nay kỳ lạ. Khi muốn lấy giai nhân con nhà giàu có, quý phái họ ganh đua cất lực tỏ ra hào phóng. Họ đem bò, cừu béo mập làm tiệc đãi đằng thân hữu, gia đình giai nhân, biếu tặng phẩm vật quý giá. Họ không ăn của cải của giai nhân nếu không đền bù xứng đáng!”

Nghe nói thế Odysseus nhần nhục vui mừng bởi Penelope khôn khéo moi của đám cầu hôn, dùng lời ngon ngọt lôi cuốn trong khi tâm hồn ôm ấp ý định khác hẳn. Antinoos công tử Eupeithes góp lời: “Ái nữ Ikarios, Penelope, ô giai nhân đoan trang trong hàng phụ nữ, cứ để bất kỳ ai trong ngô bổi mong muốn đem phẩm vật đến nhà, cứ đón nhận, vì từ chối tặng phẩm là cố ý coi rẻ xem thường. Nhưng ngô bổi sẽ không về nhà hay đi đâu mà nhất định chờ tới lúc giai nhân kết duyên với người cầu hôn xem ra xứng đáng hơn hết.”

Antinoos ngừng. Tỏ vẻ hưởng ứng tất cả sai lệnh sứ về nhà lấy tặng phẩm. Phần Antinoos lệnh sứ mang tấm voan lớn rộng, chất liệu tuyệt vời, thêu thùa mỹ thuật, mười hai móc gài bằng vàng, mỗi móc có kim găm vừa khít ống bọc cong cong rất nghệ thuật; phần Eurymachos lệnh sứ đem dây chuyền bằng vàng gia công kỳ khu hạt hổ phách móc xen kẽ đu đưa như tia sáng mặt trời; phần Eurydamas lệnh sứ đem đôi bông tai cụm hoa ba cánh lấp lánh hết sức ngoạn mục; từ nhà Peisandros, công tử Polyktor, lệnh sứ mang sợi dây chuyền, trang sức quý giá; số còn lại mỗi người đem phẩm vật xinh xắn.

Penelope lui về tư phòng trên lầu, hai tỳ nữ đi theo, bưng phẩm vật tráng lệ. Dưới nhà từ lúc đó đến lúc mặt trời lặn đám cầu hôn tìm thú vui trong ca hát, khiêu vũ rộn ràng. Màn đêm buông, trời tối, họ vẫn vui chơi ồn ào. Muốn có ánh sáng họ đem ba chậu đồng đặt giữa đại sảnh, mỗi chậu chất củi khô phơi qua mùa, mới chẻ, giữa chậu này với chậu kia để gỗ thông chặt thành khúc, vút mồi đốt lửa. Tỳ nữ trong nhà thay nhau tiếp mồi giữ lửa. Thấy vậy dòng dõi Chúa tể Odysseus trăm phương ngàn kế thốt lời: “Ô tỳ nữ chủ nhân vắng nhà lâu ngày, lên phòng ngồi nghỉ, cuốn sợi, chải len, ngồi cạnh chuyện trò cho nường nường khuây khỏa. Lửa để đó bỉ phu trông cho. Quý vị cầu hôn muốn thức đến lúc Rạng Đông xiêm y óng ả lên ngự ngai vàng cũng chẳng ăn nổi bỉ phu, bởi về chịu đựng dẻo dai vô cùng!”

Tỳ nữ phá ra cười, đưa mắt nhìn nhau. Melantho cặp má nồn nà liền giễu cợt. Ấ là con gái Dolios, Penelope nuôi nấng, trông nom như con đẻ, chiều chuộng cho đủ thứ đồ chơi. Thế mà thấy Penelope đau khổ ả không mảy may động lòng thương hại; ả thăm kín tình tọt, đi lại, ăn nằm với Eurymachos. ả nặng lời thóa mạ Odysseus: “Khách lạ đáng thương, chắc hẳn đầu óc rối loạn nên không mò tới lò rèn hay chỗ công cộng ngủ qua đêm, thay vì thế dẫn xác đến đây khoác lác trước mặt quý ông chẳng nề chẳng sợ! Chắc hẳn rượu làm chệnh choáng, nói năng lảm nhảm, vì luôn luôn là vậy. Phải chăng đánh gục ăn mày Iros nên ngây ngất coi trời bằng vung? Coi chừng kéo người khá hơn Iros sẽ ra tay, cú đấm thôi sơn đập bể sọ dừa, tổng cổ khỏi cung điện, máu me đầm đìa!”

Vừa lờm Odysseus lanh trí vừa đáp: “Nặc nô! Ta sẽ tới đằng đó kể lại cho Telemachos hay nặc nô nói gì, công tử sẽ chẻ xác nhỏ từng sợi.” Odysseus dứt lời, tỳ nữ thất kinh. Tất cả rời đại sảnh, chân cẳng run rẩy, hoảng hốt vì định ninh Odysseus không nói đùa. Nhưng Odysseus tới đứng gần chậu lửa, giữ lửa cháy, mắt đăm đăm nhìn lửa bốc, song tâm trí ở nơi khác, dự tính hoàn thành kế hoạch.

Athena không để đám cầu hôn các lặc ngừng khích bác, giễu cợt; nữ thần muốn bức tức ngấm sâu hơn nữa vào đáy lòng Odysseus, công tử Laertes. Người đầu tiên lên tiếng là Eurymachos, công tử Polybos châm chọc Odysseus khiến thân hữu phá ra cười: “Lắng nghe, ô quý hữu cầu hôn theo đuổi hoàng hậu tuyệt vời! Bản nhân muốn nói điều nung nấu trong lòng. Chắc hẳn thế nhân tới nhà Odysseus là thiên sứ thần linh sai đi. Bản nhân thấy bó đuốc đằng kia hình như từ đầu đường sự chui ra! Chà cái đầu! Nhìn mãi chẳng thấy sợi tóc!” Dứt lời quay sang Odysseus, cướp phá thành phố, y tuân lời đồn dập: “Khách lạ, bản nhân không biết nếu bản nhân mướn khách lạ có đồng ý tới nông trại cuối cánh đồng nhật đá làm tường, trồng cây cao lớn hay không? Công xá sẽ đích đáng. Bản nhân sẽ cho đồ ăn đầy đủ, quần áo che thân, dép đi kín chân. Tiếc chẳng là đã học thói xấu khách lạ sẽ không muốn mó tay vào việc, thay vì thế chỉ thích lang thang khắp thành phố chìa tay ăn xin để lấp đầy cái bụng chẳng bao giờ no!”

Odysseus mưu trí đáp: “Eurymachos, bỉ phu hy vọng ngô bối có thể làm thi ở nông trại nào đó, khi xuân về ngày dài, cắt cỏ khô ngoài đồng; tay bỉ phu cầm liềm lưỡi cong, tay quý ông cũng cầm liềm cong lưỡi, ngô bối sẽ cùng trở tài làm việc suốt ngày, cả hai nhịn đói tới chiều muộn, vô số cỏ khô để cắt. Hoặc đem bò cày ruộng, một cặp hạng tốt, thuần giống, lông hung, cả hai ăn rơm khô no bụng, tuổi bằng nhau, sức bằng nhau, cày bằng nhau, thửa ruộng bốn mẫu, lưỡi cày cắm sâu cày đất, quý ông sẽ thấy bỉ phu có khả năng cày luống thẳng từ đầu chí cuối hay không! Hoặc giả dụ bữa nay công tử Kronos khuấy động chiến tranh ở đâu đó, bỉ phu có chiếc khiên, cặp thương, chiếc mũ bằng đồng che kín thái dương, quý ông sẽ thấy bỉ phu đứng hàng đầu sẵn sàng xung trận, quý ông sẽ không chê bai, châm chọc cái bụng bỉ phu nữa! Tự cao tự đại, lòng dạ tàn ác, quý ông nghĩ mình ghê gớm, quyền uy vì đối thủ quý ông gặp không nhiều và toàn đồ vô dụng. Nếu quý ông thấy Odysseus, nếu Odysseus đặt chân trên quê cha đất tổ, cửa đằng kia, rộng thật đấy, song rất hẹp lúc quý ông chui qua chạy tháo thân ra ngoài!”

Odysseus nói thế. Không sao dẫn cơn giận, mặt hầm hầm, Eurymachos thốt lời như có cánh bay xa: “Đồ khốn kiếp, ta sẽ làm người đau đớn, ê chề vì nói năng trơ trẽn, sỗ sàng giữa chốn đông người, chẳng nề sợ! Chắc hẳn rượu vào chệnh choáng lời ra làm nhảm! Phải chăng thói lễ là vậy nói mà chẳng nói gì? Hay là đánh gục ăn mày Iros nên ngậy ngất coi trời bằng vung?” Dứt lời y chộp ngay ghế đầu. Nhưng tránh né Odysseus thụp nấp gần đầu gối Amphinomos từ đảo Doulichion. Y ném trúng tay phải, chiếc cốc rơi vỡ tan tành, bồi tửu rên rĩ, ngã ngựa nằm vật xuống đất. Khắp đại sảnh âm u đám cầu hôn thi nhau la hét. Nhìn tên bên cạnh một cầu hôn thốt lời: “Ước chi khách lạ lang thang chết đâu đó trước khi vác mặt tới đây! Nếu vậy nó sẽ không làm hỗn loạn thế này! Hiện giờ chỉ vì đám ăn mày ngô bổi lời qua tiếng lại om sòm! Bữa tiệc ngon lành không đem lại nguồn vui, vì cái tưởng hay nào ngờ hóa dở.”

Telemachos đáng vẻ tự tin, hăng hái lên tiếng: “Quý ông kỳ lạ! Nóng nẩy quý ông không còn giữ kín trong lòng những gì đã ăn, đã uống! Chắc hẳn có thần linh trừng phạt? Thôi, ăn uống đã no say, bây giờ về nhà đi ngủ, bất kể lúc nào quý ông muốn, bản nhân không xua đuổi bất kỳ ai!”

Telemachos dứt lời; tất cả cầu hôn nghiêng rằng, ngạc nhiên sao công tử dám nói năng táo bạo đến thế! Đúng lúc đó Amphinomos công tử quân vương Nisos, đích tôn Aretias lên tiếng: “Quý hữu, khi lời thích đáng thốt ra, làm sao đáp lại, chẳng nên nổi nóng, phản đối om sòm. Quý hữu không nên sử dụng bạo lực với khách lạ hay bất kỳ gia nhân nào trong cung điện Odysseus. Thôi, bồi tửu đâu rót rượu vào cốc, lần lượt, ngô bổi rầy lẽ, sau đó về nhà ngon giấc, để Telemachos trông nom khách lạ trong đại sảnh, vì khách lạ đến nhà công tử.”

Nghe nói thế mọi người đồng ý. Moulis lệnh sứ từ Douchilion, hầu cận chủ nhân Amphinomos, pha vang vào liễn, đến từng cầu hôn lần lượt rót đầy cốc. Tất cả rầy làm lễ dâng thần linh hạnh phúc, rồi cùng nhau uống thỏa thuê. Lễ xong uống đủ tất cả ra về lên giường chờ giấc.

Khúc 19

Odysseus ở lại đại sảnh có Athena trợ giúp nghĩ cách thanh toán đám cầu hôn. Đột nhiên Odysseus nói với Telemachos lời như có cánh bay xa: “Telemachos, mình phải đưa vũ khí đi chỗ khác. Khi không thấy chúng hỏi con phải trả lời khôn khéo đánh lạc hướng: ‘Vì sợ khói, vũ khí trông không như ngày Odysseus lên thuyền tới thành Troa, bản nhân cất đi. Lửa cháy khói bám xám xịt, tất cả han gỉ hư hại! Và còn lý do này nữa hệ trọng gấp bội thần linh khiến phải suy ngẫm. Bản nhân sợ khi rượu vào lời ra, cãi lộn, ẩu đả, bữa tiệc mất vui, quý ông mất tư cách, bởi sắt có sức mạnh lôi cuốn con người.’”

Làm theo lời thân phụ, Telemachos gọi nhũ mẫu Eurykleia tới bên dặn dò: “Nhũ nương quý mến, con muốn nhũ nương giữ chặt tỳ nữ trong phòng đằng đó khi con chuyển hết vũ khí vào kho, vũ khí ngoạn mục chẳng trông nom từ khi thân phụ vắng nhà khói bám xám xịt. Ông ra đi lúc con còn nhỏ, bây giờ con muốn đưa vào kho tránh lửa, tránh khói.”

“A! con,” nhũ mẫu cao niên thẳng thốt đáp lời, “già muốn ngày nào đó con sẽ đứng ra trông nom nhà cửa, bảo vệ của cải! Vậy cứ việc! Nhưng thôi nói già hay ai sẽ cùng đi với con cầm đuốc dẫn đường? Tỳ nữ lo việc đó con lại không muốn chúng ra bên ngoài!”

“Khách lạ đằng kia sẽ lo gì,” Telemachos đáng vẻ tự tin tiếp lời. “Con không muốn người con giúp đỡ hằng ngày dù từ nơi xa xôi đến đây ăn không ngồi rồi.”

Không nói một lời, nhũ mẫu lẳng lặng đi khóa cửa dẫn vào đại sảnh thênh thang. Odysseus cùng con trai đầy hứa hẹn đứng dậy gấp rút mang mũ đội, khiên lồi, thương nhọn sang nhà kho, Pallas Athena đi trước cầm đuốc bằng vàng tỏa sáng rực rỡ. Nom thấy thế Telemachos bất giác thốt lời: “Bố, con thấy phía trước có cái gì kỳ lạ hết sức! Khắp đại sảnh, từ trên xuống dưới, mặt tường, hốc tường ngoằn mục, xà ngang, đà chính gỗ thông, hàng cột vươn cao, tất cả dưới mắt con sáng trưng như thể lửa cháy rừng rực. Chắc hẳn thần linh sống trên trời bao la hiện diện ở đây.”

Odysseus ý nhị ngăn chặn: “Im! đừng nói, đừng hỏi. Thần linh trên núi Olympus vẫn làm vậy. Thôi bây giờ mình quay lại, con đi ngủ, ta sẽ ở đây thử lòng tỳ nữ và mẹ con thêm chút nữa. Buồn rầu đè nặng cõi lòng, nước mắt như mưa, thế nào mẹ con cũng hỏi đủ chuyện!”

Telemachos rời đại sảnh theo ánh đuốc lần đường về phòng nghỉ ngơi. Tới nơi buồn ngủ công tử lăn kềnh xuống giường đánh một giấc tới tận rạng đông. Odysseus ở lại đại sảnh một mình, có Athena trợ giúp, toan tính hạ sát đám cầu hôn. Đúng lúc đó Penelope đoan trang, ý tứ rời tư phòng đi xuống trông chẳng khác Artemis hoặc Aphrodite vàng óng, tỳ nữ đi theo kéo ghế mời ngồi chỗ quen thuộc gần ngọn lửa. Ghế trang trí nghệ thuật, khám bạc, nệm ngà, đường nét uốn éo do nghệ nhân tài ba Ikmalios gia công sáng tạo. Phần đế chân gắn liền khung ghế trên phủ tấm lông cừu lớn rộng. Penelope an tọa. Tỳ nữ tay trắng ngần từ khu gia nhân đi ra bắt đầu dọn đồ ăn, bánh mì, lau bàn, nhặt cúp đám người ngạo mạn uống xong để đó. Họ còn đời than khói chậu lửa đặt trên sàn, bỏ thêm củi đốt cho sáng sủa, ấm áp.

Melantho lại nặng lời mắng nhiếc Odysseus. Ầ ầm tiếng: “Khách lạ! Vẫn ở đây ám quẻ, suốt đêm thám thính ngôi nhà, rình mò phụ nữ phải không?

Cuốn xéo đi mau, đồ khốn kiếp, ăn uống như vậy đủ rồi. Đi ngay, nếu không mẩu củi đỏ hỏn nhằm trúng đầu, ta sẽ tổng khởi cửa ngay lập tức!” Quay đầu nhìn đưa mắt khê lờm Odysseus lạnh trí đáp: “Nanh ác, việc gì khiến gái nóng máu nổi điên? Tại sao hăn học với ta? Phải chăng vì ta bắn thiêu, rách rưới, ăn xin khắp phố phường? Vì sinh tồn phải vậy; đó là số phận dành cho bọn lang thang, đám ăn mày. Trước kia nhờ may mắn ta cũng ở nhà giàu có, ta thường bố thí hành khất thất thế, nghèo khổ, bất kỳ là ai, bất kể cần gì. Ta có gia nhân nhiều vô kể, đủ thứ dư thừa để sống cuộc đời sung sướng, người đời gọi là đài các phong lưu. Nhưng Chúa tể công tử Kronos, chắc hẳn ý định là vậy, lấy hết, phá tan, đập nát đời ta. Bởi thế phải thận trọng, gái ơi, kéo có ngày đi đời nước da tươi mát, vai vế óng ả xếp gái trên hàng các tỳ nữ! Nên nhớ khi nóng giận bà chủ có thể ghét bỏ, và đừng quên Odysseus sẽ trở về. Sự thể chưa đến nỗi nào mà vẫn còn hy vọng! Nếu chết thực sự, nếu ra đi vĩnh viễn, ông còn con trai. Gái biết nhờ Apollo ban ân Telemachos bây giờ thế nào; tỳ nữ trong cung điện đừng nghĩ có thể bịt mắt mà cư xử xấu xa vì công tử lớn rồi.”

Để tai lắng nghe Penelope hạ lời trách mắng tỳ nữ: “Gớm thật, lớn mật to gan, ăn ở khiếm nhã, người sẽ phải cúi đầu gánh chịu tội lỗi. Bởi người biết khá rõ, người nghe ta nói, ta muốn hỏi khách lạ trong đại sảnh tin tức phu quân vì ta đau khổ quá chừng!” Rồi quay sang Eurynome, Penelope nói: “Quản gia mang chiếc ghế tới đây trên trải da cừu để khách lạ an tọa, khách lạ nói, con nghe, con muốn hỏi chuyện.” Eurynome hồi hải bước đi, lát sau quay lại mang theo chiếc ghế bóng lộn trên trải da cừu. Dáng vẻ đĩnh đạc, điềm đạm Odysseus ngồi xuống. Penelope vẻ mặt trầm mặc bắt đầu: “Chào quý khách, trước hết tiện phụ muốn hỏi quý khách là ai, từ đâu tới? Thành phố nào, song thân ra sao?”

“Thưa phu nhân,” Odysseus ý tứ, khôn khéo đáp, “trên thế giới bao la chẳng thế nhân nào có thể chê trách phu nhân. Không! Tiếng thơm lan tỏa tới bầu trời cao rộng, như tiếng thơm quân vương anh minh trị vì xứ sở đông dân, can đảm, lòng dạ kính sợ thần linh, tôn trọng luật pháp. Nhờ tài

dẫn dắt khôn ngoan, đất phì nhiêu sản xuất lúa mì, lúa mạch, cây nải nở trái chín, cừu sinh đẻ không ngừng, biển cung cấp vô số cá; thịnh vượng như thế là nhờ chính quyền tốt đẹp, dân chúng sung sướng là nhờ quân vương sáng suốt, luật pháp công minh. Bởi thế nơi đây trong quý tư thất phu nhân muốn hỏi gì thì hỏi, song xin đừng hỏi gia đình, xứ sở. Nếu làm vậy phu nhân sẽ khiến bĩ phu lại buồn vì hồi tưởng quá khứ; bĩ phu đã đau khổ quá nhiều! Dầu thế bĩ phu không ngồi thở vắn than dài trong nhà người khác! Vì nước nở, rên rỉ liên miên sẽ làm bực mình, khó chịu. Bĩ phu sợ tỳ nữ hoặc phu nhân sốt ruột sẽ nghĩ khóc như thế là tại rượu làm bĩ phu chệnh choáng, say sưa.”

“Quý khách,” Penelope tiếp lời, “nhan sắc diễm lệ, vóc dáng yêu kiều, tiếng thơm lan rộng thần linh đã tước đoạt khi người Argive cùng Odysseus, phu quân tiện phụ lên thuyền trực chỉ đất Troad. Nếu phu quân trở về, chăm lo săn sóc đời tiện phụ, tiếng thơm sẽ tươi đẹp, gia tăng. Hiện giờ tiện phụ sống trong sầu muộn: thần linh trên cao bắt gánh chịu vô vàn đau khổ. Thủ lĩnh quyền thế cai trị đảo Doulichion, Samos, Zakynthos cây cối um tùm, cả con nhà thế lực trên đảo Ithaka núi non trùng điệp, ánh nắng chan hòa mờ tới ve vãn, cầu hôn tiện phụ chẳng muốn, cùng lúc phá hại gia cư, tài sản. Vì thế tiện phụ lơ là, lãnh đạm với khách lạ, bỏ mặc hành khất đến cửa cầu xin, thậm chí hờ hững với lệnh sứ lo việc cộng đồng. Tiện phụ thương nhớ Odysseus khôn nguôi. Họ nặng nề đòi làm đám cưới, tiện phụ phải bày kế che mắt đánh lừa. Ngay từ đầu, do thần linh run rủi, đặt khung cử to lớn trên lầu tiện phụ dệt tấm vải dài rộng hoa mỹ; tiện phụ đôi lần nói với họ: ‘Cầu hôn trai trẻ, quý vị hối thúc hôn nhân, Odysseus chết rồi, vậy đừng nôn nóng, hãy chờ tấm vải dệt xong, như vậy sợi chỉ tiện phụ kết lại sẽ không phí phạm, vô ích. Tấm vải dùng để liệm Laertes khi lão công cúi đầu theo bước tử thần, lòng dạ vốn tàn nhẫn, bàn tay hăng khiếp đảm, phút chót chìa ra vẫy gọi mọi người; tiện phụ không muốn phụ nữ Achaia chê trách để người làm ăn giàu có như thế nằm xuống không vải liệm phủ thi hài!’”

“Tiện phụ nói vậy, họ nín lòng nhất loạt đồng ý. Thế là từ đó ban ngày tiện phụ vào khung cửng ngồi dệt, nhưng ban đêm tiện phụ rút chỉ tháo sợi dưới ánh đuốc để bên cạnh. Ba năm liền sử dụng mưu kế tiện phụ đánh lừa. Năm thứ tư bắt đầu, tháng trôi qua, mùa thay đổi, ngày dài trở lại, do tỳ nữ phản phúc thông mưu, họ bắt quả tang. Họ la hét, trách móc! Họ ép buộc phải làm cho xong, nhưng trong lòng tiện phụ không muốn! Bây giờ tiện phụ không biết làm thế nào né tránh cầu hôn và cũng chẳng nghĩ ra cách tránh né hôn nhân. Cha mẹ hối thúc lấy chồng, con trai bức tức vì thấy của cải tiêu tan. Thuộc loại thanh niên Chúa tế ban ân, quý tử hiếu sự thể, vì bây giờ khôn lớn và có thể trông nom nhà cửa, ruộng vườn. Nhưng dù thế nào quý khách cũng cho hay về gia đình, xứ sở, vì đương nhiên quý khách không thể từ ngọn cây huyền thoại hay tảng đá chui ra!”

“Ô phu nhân Odysseus khả kính, công tử Laertes!” Odysseus khôn ngoan, ý nhị đỡ lời, “bẩm như vậy là phu nhân nhất định muốn biết gia đình bỉ phu? Thưa, xin kể phu nhân hay, kể thành thực, mặc dù phu nhân sẽ khiến bỉ phu đau khổ hơn bây giờ. Bởi đó là số phận đáng thương của người xa quê hương lâu ngày như bỉ phu, lang thang qua biết bao thành phố sầm uất, chịu đựng vô vàn cực khổ, gian truân. Dẫu vậy vẫn xin kể và sẵn sàng trả lời từng câu phu nhân hỏi. Bẩm ngoài khơi giữa đại dương màu rượu chát có vùng đất mang tên Krete, đã phì nhiêu lại ngoạn mục, cô đơn giữa sóng biển chập chùng, dân cư đông đúc, khó lòng đếm xuể, sống trong chín mươi thành phố, nói nhiều tiếng nói khác biệt. San sát bên nhau là người Achaian, người Kydonian, người Eteokretan tự hào về nguồn gốc, người Dorian chia thành ba bộ lạc, người Pelasgian cao cả, đại lượng. Trong số chín mươi thành phố có thành phố trù phú mang tên Knossos, người trị vì là quân vương Minos suốt chín năm thường hay tỉ tê chuyện trò với Chúa tế siêu phàm. Ông là ông nội bỉ phu, bố đẻ Deukalion hào hiệp. Deukalion sinh hạ hai con trai: bỉ phu và Idomeneus. Nhưng Idomeneus lên thuyền mũi cong cùng công tử Atreus tới thành Troa tham chiến. Ít tuổi hơn, không tài cán bằng Idomeneus, bỉ phu tên là Aithon. Bỉ phu gặp Odysseus ở Krete. Muốn tỏ lòng hiếu khách bỉ phu biếu phẩm vật. Trên đường tới thành Troa

đến mũi Maleia gặp bão, gió thổi ác liệt, mất hướng lạc đường, Odysseus hạ neo trong vũng Amnisos, gần hang Eileithya. Bến đậu khó vào hì hục mãi mới thoát nanh vuốt cuồng phong. Sau đó lên bờ đi vào thành phố tìm gặp Idomeneus, Odysseus miêu tả là bạn chí thiết, khả ái. Nhưng hiền huynh bĩ phu đã lên thuyền mũi cong dong buồm trực chỉ thành Troa, mười hoặc mười một ngày trước đó. Vì thế bĩ phu mời Odysseus về nhà tiếp đón ân cần, cư xử tận tình. Nhờ của cải dư dả bĩ phu đãi đằng bất thiệp. Hơn thế, thu thập của dân trong vùng, bĩ phu còn cho đồng đội cùng đi với Odysseus lúa mạch, rượu vang, gia súc để làm thịt khi nào muốn. Họ ở với bĩ phu mười hai ngày, lưu lại vì luồng gió từ hướng bắc, do thần linh thù nghịch bất ngờ trỗi dậy, thổi như điên như cuồng, ác liệt đến độ trên đất liền không thể đứng, không thể bước đi. Ngày thứ mười ba gió dịu, họ ra khơi.” Odysseus bịa chuyện kể như thật, chuyện lời cuốn khiến Penelope lắng nghe mà nước mắt giàn giụa, mặt buồn rười rượi. Như trên đỉnh núi gió tây thổi tuyết đổ, gió đông xua tuyết tan, sông chảy âm âm, nước mắt Penelope trào tuôn phủ kín cặp má nõn nà thương khóc phu quân đang ngồi bên cạnh! Lòng đau như cắt, nhìn hiền thê đau khổ, mũi lòng thương hại, song như thể bằng sừng, bằng sắt, mi mở trừng trừng, con người bất động trong tròn, muốn mưu kế thành công, Odysseus kín đáo trấn giữ không để lộ ứa. Rên khóc hầu như thỏa thuê Penelope tiếp lời: “Quý khách, bây giờ tiện phụ muốn biết quý khách có thực sự tiếp đón, đãi đằng phu quân cùng đồng đội trong tư thất như quý khách nói hay không. Cho hay y phục ra sao, diện mạo thế nào, và miêu tả đồng đội cùng đi với phu quân.”

“Ô phu nhân,” Odysseus khôn khéo đáp, “rất tiếc bĩ phu chẳng thể làm đẹp lòng vừa ý, vì chia tay đã lâu. Tính đến nay Odysseus rời đảo ra đi kể đã hai mươi năm. Dẫu thế bĩ phu xin miêu tả hình ảnh còn giữ trong trí nhớ. Odysseus tuyệt vời mặc măng-tô dây cột, hai lớp, mềm mại, màu huyết dụ, kẹp gài bằng vàng thủng hai lỗ. Trên mặt là hình chó săn hai chân trước đè nai rừng lông lốm đốm, chó săn trở nhìn, nai rừng gãy giữa. Nghệ phẩm tuyệt vời, ai nhìn cũng ngạc nhiên, chó săn gồng chân chặn cổ, nai rừng đập căng quờ quạo cố gắng thoát thân, cả hai đều bằng vàng. Bĩ phu cũng để ý

tu-ních. Óng ánh trên thân thể như màng mỏng bọc nhánh hành khô, tu-ních mịn mượt, long lanh tỏa sáng chẳng khác tia nắng mặt trời, phụ nữ nào nom thấy cùng ngất ngây si mê. Bỉ phu nói thêm điều nữa để phu nhân suy ngẫm. Bỉ phu không rõ ở nhà Odysseus có mặc quần áo như thế hay không, và bỉ phu cũng chẳng hay quần áo là đồng đội cho lúc Odysseus xuống thuyền ra đi hay thân hữu tặng khi Odysseus quá bộ tới thăm. Vì Odysseus có bằng hữu khắp nơi, ít người Achaian sánh kịp. Phần riêng bỉ phu tặng kiếm đồng, măng-tô hai lớp, mềm mại, màu đỏ trót, tu-ních tua viền dài tới gót chân, chia tay bỉ phu trang trọng tiễn đưa Odysseus lên thuyền chắc nịch ra khơi. Và thừa còn điều này nữa. Odysseus có lệnh sứ bên cạnh hơn tuổi một chút. Bỉ phu cũng xin miêu tả hầu phu nhân. Lưng gù, da ngăm, tóc quăn, tên là Eurybates, Odysseus đặc biệt để ý trong số đồng hành, vì hai bên tâm đầu ý hợp.”

Miêu tả khiến Penelope càng muốn bật khóc, vì nhận ra chứng liệu đích thực Odysseus trình bày. Cảm thấy an ủi phần nào, nước mắt đã cạn, nức nở đã nguôi, Penelope tiếp lời: “Ô quý khách, từ trước đến giờ chỉ là người đáng thương, nhưng từ giờ trở đi quý khách là quý hữu khả ái, khả kính trong nhà. Nghe quý khách kể, tiện phụ biết đó là y phục tiện phụ đích thân lấy trong kho, gấp lại, trao tay. Kẹp gài óng ánh tiện phụ đính bên ngoài vì muốn Odysseus bảnh bao, diêm dúa! Dẫu thế tiện phụ sẽ chẳng bao giờ gặp trở về quê hương Odysseus yêu quý vô ngần! Ngày Odysseus lên thuyền rồng không dong buồm tới thành Troa là ngày oan trái, thành phố kinh tởm, tiện phụ cảm giận không muốn nhắc tên!”

“Ô phu nhân Odysseus khả ái, công tử Laertes!” Odysseus tế nhị đỡ lời, “xin đừng hủy hoại khuôn mặt tươi đẹp, và cũng đừng xé nát cõi lòng khóc thương phu quân! Bỉ phu không vì thế mà khiển trách, chê bai. Khi mất chồng đã thương yêu, đã sinh con đẻ cái, dù kém cõi không bằng Odysseus, dân chúng coi như thần linh, không riêng gì phu nhân, phụ nữ nào cũng khóc, cũng than. Xin lau lệ, ngừng rên rỉ, lắng nghe bỉ phu. Bỉ phu thừa sự thật, không giấu giếm. Cách nay không lâu, cách đây không xa, bỉ phu nghe

tin Odysseus trở về trên đất Thesprotia trù phú. Odysseus còn sống, mang về khá nhiều của cải dân chúng ở đó trợ giúp. Nhưng Odysseus mất hết đồng hành chung thủy và thuyền rồng không trên biển cả màu rượu chát lúc rời đảo Thrinacia trở về. Chúa tể và thần linh Mặt Trời nổi đóa vì đồng hành Odysseus giết bò của thần linh. Tất cả chết chìm trên biển phong ba sóng lừng cuồn cuộn. Nhưng Odysseus bám chặt sống thuyền, sóng đánh dạt vào bờ đất người Phaiakian, liên hệ gần gũi với thần linh. Vốn từ tâm dân này đón tiếp nồng hậu, dành vinh dự thiêng liêng, tặng nhiều phẩm vật và nôn nóng muốn thấy Odysseus trở về quê hương bình yên vô sự. Đáng lẽ về đây bên phu nhân từ lâu, nếu đừng nghĩ đi nữa mưu tìm của cải, về tích lũy, mưu mô Odysseus bỏ xa mọi người, trong thực tế không ai sánh kịp. Bỉ phu nghe điều vừa kể từ Pheidon, quân vương người Thesprotian, không những thế ông còn thề trước mặt bỉ phu lúc đãi rượu trong cung điện rằng thuyền đã xuống biển, tay chèo đang chờ trên bãi cát sẵn sàng đưa Odysseus trở về quê hương. Nhưng ông gửi bỉ phu đi trước vì bất ngờ có thuyền người Thesprotian sắp lên đường tới đảo Doulichion nổi tiếng lúa mì. Ông còn chỉ cho bỉ phu thấy của cải Odysseus thu nhặt chồng chất trong kho. Của cải có thể nuôi người sở hữu và con cháu mười thế hệ kế tiếp. Ông nói Odysseus đi Dodona tìm hiểu ý định, lắng nghe tiếng nói Chúa tể thể hiện trên cây sồi cao lớn thiêng liêng làm thế nào trở về quê hương sau thời gian vắng mặt lâu dài, ngang nhiên hay bí mật. Như vậy tức là Odysseus an toàn và sẽ sớm trở về. Thực ra Odysseus đã ở rất gần, không xa thân hữu và quê hương lâu nữa. Bỉ phu xin thề trước Chúa tể tối thượng, tuyệt luân và tư thất Odysseus bỉ phu vừa tới: điều bỉ phu nói sẽ là sự thật. Tháng này giữa tuần trăng tròn khuyết dần và tuần trăng khuyết tròn dần Odysseus sẽ có mặt trên quê hương.”

“Ô, quý khách,” vừa nghe Penelope vốn thận trọng liền đáp, “cầu mong điều quý khách vừa nói sẽ là sự thật! Nếu quả vậy quý khách sẽ thấy tình bằng hữu và vật hiến tặng từ tiện phụ sẽ mãi tiếp, nồng hậu nhường nào khiến ai gặp cũng nói quý khách là người may mắn nhất đời. Nhưng lòng riêng tiện phụ linh cảm và linh cảm sẽ là sự thật. Odysseus sẽ không trở về

nơi này, và quý khách cũng không có ai đưa đường chỉ lối trở về quê hương. Vì trong nhà hiện giờ không có chủ nhân tầm vóc Odysseus, như đã thấy, để tiếp đón, để tiễn đưa quý khách khả kính. Nhưng thôi, tỳ nữ đâu, dẫn quý khách đi tắm rửa và sửa soạn giường ngủ, nệm, khăn trải, chăn đắp óng ánh đủ ấm để quý khách ngon giấc tới lúc rạng đông xiêm y vàng ửng lên ngự ngai vàng. Sáng ra việc đầu tiên cần làm là tắm gội sạch sẽ, thoa dầu cẩn thận để quý khách thoải mái an tọa bên cạnh Telemachos dùng bữa trong đại sảnh. Nếu xách nhiều, quấy rầy quý khách, bọn cầu hôn sẽ gánh chịu hậu quả, châu chực chờ đợi chắc chắn sẽ không dẫn tới đâu, cứ mặc họ nổi khùng, la hét. Bởi, quý khách khả ái, làm sao quý khách có thể nghĩ về nhận thức và xử sự tiện phụ hơn phụ nữ khác gấp bội, nếu để quý khách ngồi dùng bữa trong đại sảnh da thịt bẩn thỉu, quần áo tả tơi? Đời người ngắn ngủi! Sống độc ác, cư xử độc ác, sẽ gặp độc ác suốt đời, chết rồi đời vẫn chê cười. Trái lại, sống tử tế, ăn ở tử tế với khách lạ mới quen, tiếng thơm sẽ bay xa lan rộng, đời sẽ ca ngợi hết lời.”

“Ô phu nhân Odysseus khả phục, công tử Laertes!” Odysseus khôn khéo đón lời, “thưa bỉ phu không ưa khăn trải, chăn đắp óng ánh kể từ ngày lên thuyền chèo dài ra đi, tạm biệt dãy núi tuyết phủ trên đảo Krete. Đêm nay bỉ phu sẽ nằm dưới đất như bao đêm trước không chợp mắt. Bỉ phu đã nằm nhiều đêm trên giường đáng thương chờ Rạng Đông xiêm y tha thướt, óng ánh lên ngự ngai vàng. Hơn thế bỉ phu cũng không thích rửa chân. Bỉ phu không muốn tỳ nữ trẻ trung ở đây động tới, trừ tỳ nữ cao niên tín cẩn từng gian khổ như bỉ phu. Nếu có người như thế bỉ phu đồng ý để người đó rửa chân.”

“Quý khách quý mến,” Penelope ý nhị tiếp lời, “từ trước tới giờ, trong số khách lạ từ nơi xa xôi đến nhà này, tiện phụ chưa thấy người nào suy tư chín chắn, nói năng ý nhị như quý khách. Ở phải rồi, trong số tỳ nữ tiện phụ quả có tỳ nữ cao niên, tín cẩn từng trông nom, săn sóc phu quân bất hạnh, đưa tay đỡ khi thân mẫu sinh ra đời, bây giờ lụ khụ, yếu đuối, song sẽ rửa chân cho quý khách. Eurykleia đâu, nhũ mẫu già nua, sửa soạn rửa chân

cho người cùng tuổi chủ nhân. Có lẽ tay chân Odysseus bây giờ cũng giống tay chân quý khách! Ôi chào! Người bất hạnh thường già trước tuổi!”

Nghe thấy thế vú già đưa hai tay ôm mặt, bật khóc, gào náo nuốt, lời đơm vè thảm thương: “Ôi trời ơi! Ôi đất ơi! Ôi con ơi, bây giờ bất lực làm sao già có thể săn sóc! Chắc hẳn Chúa tể ghét bỏ hơn mọi người, mặc dù con kính sợ. Vì chưa thể nhân nào nướng đùi bò, tế sinh chọn lọc dâng cúng thần linh ư sấm sét như con khi cầu xin sống tới tuổi già thanh thản, nuôi dạy quý tử về vang. Vậy mà con là người duy nhất Chúa tể từ chối không cho trở về... Ờ! chắc hẳn khi tới ngôi nhà sang trọng trên đất lạ xa xôi nó cũng bị tỳ nữ giấu cột y hết quý khách bị mấy con nanh ác ở đây cột giấu! Vì muốn tránh xúc phạm, nhục mạ quý khách từ chối không để chúng rửa chân. Nhưng Penelope đoán trang ái nữ Ikarios giao việc già sẵn lòng làm tròn. Vì nướng nướng, vì quý khách, già sẽ rửa chân quý khách. Bởi bất hạnh của quý khách khiến già xúc động đến se lòng. Biết tại sao không? Nghe già nói. Từ trước tới giờ ngô bối tiếp đón nhiều khách lạ, lang thang, thất thểu đến đây, song không người nào già gặp lại giống Odysseus, giống khủng khiếp, như quý khách, về mặt, giọng nói, cặp chân.”

“Thưa, ai để mắt nhìn người này rồi người kia,” Odysseus lạnh trí chen lời, “cũng nói ngô bối giống nhau hết sức, song chẳng ai nói rành mạch, ô, như lão bà nhận xét.”

Vú già đi kiểm chiếc chậu bóng lộn thường dùng rửa chân khách lạ, đổ đầy nước lạnh, pha thêm nước nóng. Đang ngồi gần bếp lò Odysseus quay phắt xoay lưng về phía lửa sáng, mặt về phía bóng tối, vì sức nghĩ sờ chân vú già sẽ thấy chiếc sẹo, như vậy bí mật bại lộ. Eurykleia bước tới, rửa chân cho khách lạ, trong nháy mắt nhận ra vết sẹo, Odysseus bị heo rừng răng trắng vỗ khi tới Parnassos thăm Autolykos và mấy con trai. Autolykos bố đẻ thân mẫu là tay trộm tài tình, tay nghề nổi tiếng một thời. Lão công lừng danh là nhờ thần linh Hermes. Giết cừu lớn, dê non làm lễ tế sinh lão công van vái thần linh trợ giúp và sẵn lòng đồng lõa. Tới thăm Ithaka, hải đảo trù phú,

lão công thấy ái nữ vừa sinh con trai. Đặt hài nhi lên vế đùi lúc ông ngoại vừa ăn xong bữa tối, Eurykleia nhanh miệng nói: “Autolykos, nghĩ tên đặt cho con trai ái nữ, cháu ngoại, vì lão công cầu xin mãi mới ra đời!”

Autolykos hăng giọng đáp: “Rể và gái, ta sẽ nghĩ tên, hai con đặt cho nó. Tới đây thăm hai con, qua cọ xát ghê tởm, ta phần nộ với nhiều người, trái đất trù phú thừa thãi thế nhân khả ố, đàn ông cũng như đàn bà. Vậy lấy nghĩa đó đặt tên Odysseus cho nó. Khi khôn lớn tới Parnassos thăm ngôi nhà cũ kỹ, nơi mẹ nó chào đời, nơi ta giữ của cải, ta sẽ cho một phần đem về, nó sẽ là người sung sướng.”

Sau này lúc đến tuổi Odysseus tới đó, ông ngoại cho khá nhiều của cải. Autolykos và mấy con trai dang tay tiếp đón niềm nở, ngỏ lời thăm hỏi thân tình, bà ngoại Amphithea ôm chầm, hôn lấy hôn để, hết đầu đến mắt, cặp mắt sáng ngời. Autolykos bảo sửa soạn bữa ăn xôm tụ, con trai răm rắp nghe lời. Bắt bò năm tuổi họ nhanh nhẩu làm thịt, chia cắt, xẻ miếng khéo léo, xiên nướng, chia phần cẩn thận. Cả nhà ăn uống suốt ngày tới sẩm tối. Phần ăn đồng đều tất cả thỏa mãn. Mặt trời lặn, màn đêm buông, tất cả nghỉ ngơi, vui vẻ lên giường chờ giấc. Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng vừa ló, mọi người sửa soạn đi sẵn, chó sẵn đi trước, con trai Autolykos theo sau, Odysseus nổi gót đi cùng. Băng rừng, tất cả leo núi Parnassos đã cao lại dốc, cây cối um tùm, chẳng mấy chốc tới thung lũng lộng gió. Đúng lúc mặt trời nhô khỏi đại dương bắt đầu tỏa sáng khắp đồng quê, mặt nước phẳng lặng, dòng nước sâu thẳm, họ tới đáy thung lũng cây cối rậm rạp. Chó sẵn chạy trước lòng sục đánh hơi. Con Autolykos theo sau. Odysseus bám sát vừa cất bước vừa khua trường thương. Heo rừng hung dữ làm ổ chỗ này giữa lòng khu rừng dày đặc gió thổi không tới, hơi nước không lọt, tia nắng không qua, nước mưa không thấm, mặt đất đầy lá khô. Hối hả sẵn đuôi thợ săn, chó sẵn tới mỗi lúc một gần, tiếng chân người, tiếng chân chó dồn dập. Nghe thấy heo rừng rời ổ nhô ra, lưng xù lông, mắt rực lửa, đứng im nhìn. Odysseus nhào tới trước, tay dững mãnh nâng trường thương lao mạnh. Nhưng nhanh như cắt heo rừng né sang bên đớp trúng đùi, trên đầu

gối, răng nanh đâm mạnh xẻ thịt rách vết dài, song không chạm xương. Dầu thế Odysseus nhanh tay phóng trúng vai phải, mũi thương xuyên suốt, cú lao đạt kết quả, heo rừng rú kêu lẫn lộn trên mặt đất, giãy giụa chấm dứt cuộc đời. Con Autolykos hồi hải bu quanh xác heo rừng. Họ cũng khéo léo vừa dịt vết thương cầm máu cho Odysseus khỏi ngó, dùng cảm vừa đọc thần chú, rồi mau lẹ trở về tư thất thân phụ. Săn sóc chữa lành vết thương, ông ngoại và các cậu cho vô số phẩm vật quý giá. Odysseus vui vẻ đón nhận, sau đó cấp tốc quay lại Ithaka. Thấy con về quê hương bố mẹ mừng rỡ thay nhau hỏi đủ chuyện, nhất là vết thương vì sao mà bị. Odysseus kể đầy đủ sự thể trong cuộc đi săn lên núi Parnassos cùng các cậu bị heo rừng răng nanh bóng lộn chộp vồ.

Vừa cầm chân chạm vết sẹo nhận ra sự thể vú già đột ngột buông tay. Chân rơi, chậu đồng chòng chênh, nghiêng ngã, nước đổ ra sàn. Vừa vui vừa buồn, nước mắt trào tuôn, giọng nói tắc nghẽn, đưa tay sờ cảm, vú già áp úng: “Ô! Odysseus yêu quý, thôi đúng rồi, đúng là con, nhất định là con, không còn nghi ngờ gì nữa, vậy mà không biết, đưa tay sờ già mới nhận ra chủ nhân!” Vừa thốt lời vú già vừa đưa mắt nhìn Penelope, hăm hở muốn cho thấy phu quân đang ở trong phòng. Nhưng Penelope không thấy hoặc không để ý vì Athena hướng nhìn nơi khác. Đưa tay phải nắm cổ, thò tay trái kéo nhũ mẫu lại gần, Odysseus thì thầm: “Nhũ nương, muốn hại con hả? Cho bú sữa mình nhũ nương chặn dắt từ tấm cám, bây giờ qua biết bao cực khổ, gian truân, sau hai mươi năm đằng đẵng, biền biệt, con thực sự trở về quê hương! Nhưng cẩn thận! Vì nhũ nương nhận ra, vì thần linh hé lộ sự thật cho nhũ nương thấy, vậy giữ mồm giữ miệng không nói một lời; không để ai trong nhà hay sự thể. Nếu không con nói thẳng cho mà biết, nhũ nương hiểu con không đe dọa hão huyền. Nếu thần linh trao bọn cầu hôn để quyết định số phận, con sẽ không tha mạng nhũ nương, mặc dù là nhũ mẫu nuôi nấng chặt chiu, khi con hạ sát tỳ nữ trong đại sảnh.”

“Con ơi,” Eurykleia vô cùng khôn khéo giãy nảy, “con nói gì vậy! Con thừa biết già lòng dạ cương quyết, tinh thần kiên cường. Già sẽ nín thinh như

tảng đá hoặc khối sắt. Tuy thế nhớ điều này chôn sâu trong dạ. Nếu thần linh trao lũ cầu hôn để quyết định số phận, già sẽ nói đầy đủ con hay trong nhà tỳ nữ nào trung thành, tỳ nữ nào phản phúc.”

Odysseus mưu trí tiếp lời: “Ô, nhũ nương quý mến, tại sao nói chuyện đó? Không cần. Con sẽ tự làm, theo dõi, quan sát từng đứa. Thôi, im lặng, không nói một lời, chuyện đó để thần linh quyết định.”

Lời vừa dứt vú già rời đại sảnh đi lấy nước rửa chân vì chậu trước đổ hết. Đợi vú già rửa sạch, thoa dầu xong xuôi, Odysseus lại kéo ghế gần bếp lửa ngồi sưởi, nhẹ nâng quần rách bướm che vết sẹo. Lúc này lại khơi chuyện Penelope ý nhị cất tiếng: ‘Quý khách, còn điều nữa tiện phụ muốn hỏi, vì sắp tới giờ đi ngủ, dù buồn rầu, con người vẫn có quyền nghỉ ngơi. Trái lại, riêng với tiện phụ, thần linh dường như bắt đầu khổ triền miên. Ban ngày an ủi duy nhất là nhỏ lệ, là thở dài, muốn khuây khỏa tiện phụ lẫn quần chăm lo việc này việc nọ, trông nom tỳ nữ chạy việc trong nhà. Ban đêm, khi mọi người ngon giấc, tiện phụ nằm trên giường, thắc mắc, lo âu dồn dập kéo tới, lòng ghen ngào, lệ trào tuôn... Như ái nữ Pandareos, họa mi rừng xanh, đậu trên vòm lá rậm rạp, cất tiếng hát dịu dàng lúc xuân mới về, đôi giọng dịu dặt thốt ra ca khúc nào nuột thương khóc quý tử Itylos, quý tử quân vương Zethos một hôm do vô tình vung kiếm giết chết.... Lòng tiện phụ cũng nao núng, do ý nghĩ trái ngược, ngả bên này, nghiêng bên kia, tự hỏi nên ở lại cùng con, giữ nguyên tất cả, của cải, gia nhân, ngôi nhà mái cao, chung thủy với chiếc giường phu quân, tôn trọng quan niệm xã hội, hay đi theo bất kỳ cầu hôn nào hiện diện trong cung điện dâng biểu nhiều hồi môn. Lúc con còn nhỏ, chưa biết suy nghĩ, tiện phụ không thể tái giá, không thể rời nhà phu quân; nhưng bây giờ khôn lớn, tới tuổi trưởng thành, con cầu mong tiện phụ ra đi, bức bội vì thấy đám cầu hôn phá hại tài sản. Nhưng thôi, lắng nghe giấc mơ tiện phụ sẽ kể, rồi cho biết tôn ý... Ngoài sân tiện phụ nuôi hai mươi con ngỗng; tiện phụ thích nhìn chúng rời ao lên ăn lúa. Trong giấc mơ tiện phụ thấy chim ưng to lớn mỏ quắp từ triền núi sà xuống bẻ cổ giết hết. Ngỗng nằm ngổn ngang, chim ưng bay vút lên trời. Tiện phụ

khóc, tiện phụ than, phụ nữ Achaian phục sức thướt tha kéo tới bu quanh, tiện phụ cứ nức nở, rên la vì chim ưng sát hại đàn ngỗng. Đúng lúc đó chim ưng quay lại, đậu trên xà ngang dưới mái nhà, nói giọng thể nhân an ủi tiện phụ đừng buồn: “Bình tâm, ái nữ Ikarios lòng danh, đừng sợ! Sự thể không phải giấc mơ mà là hình ảnh sống động, hình ảnh tươi đẹp phu nhân sẽ thấy diễn ra đầy đủ! Đàn ngỗng là đám cầu hôn; ta là chim ưng, lúc này bay đi, bây giờ trở lại. Ta là phu quân phu nhân, ta sẽ kết liễu đời tất cả cầu hôn, chúng sẽ nhận cái chết thảm thương.” Chim ưng nói thế, giấc ngủ êm đềm như mây trôi qua, tiện phụ choàng tỉnh. Quay nhìn xung quanh tiện phụ thấy đàn ngỗng rúc đầu mổ lúa để trong chậu đặt ở chỗ quen thuộc ngoài sân.

“Phu nhân,” Odysseus kín đáo đáp, “thưa, ý nghĩa rõ ràng, không thể giải thích khác được. Phu nhân đã nghe từ cửa miệng Odysseus nói Odysseus sẽ biến giấc mơ thành sự thật. Như vậy tất cả cầu hôn sẽ chết, không đứa nào thoát số phận hẩm hiu.”

“Quý khách,” Penelope dáng vẻ trầm mặc tiếp lời, “giấc mơ là chuyện vớ vẩn, hão huyền, không ai ở đời nhìn thấy là sự thật. Hình ảnh hư không đến với chúng ta qua hai cửa: cửa bằng sừng, cửa bằng ngà. Chui qua cửa bằng ngà hình ảnh đánh lừa chúng ta, hứa hão, không bao giờ thực hiện; phát xuất từ cửa bằng sừng bóng lộn hình ảnh ngầm chứa sự thật đằng sau, thầm nhủ người nằm mơ sự thật sẽ xảy ra. Dầu thế phần riêng tiện phụ sợ giấc mơ kỳ lạ không phát xuất từ đó. Nếu quả thực là vậy tiện phụ và con trai sẽ vui sướng vô ngần! Còn điều nữa tiện phụ muốn nói quý khách suy ngẫm. Ngày mở màn đau khổ đang lại, ngày quá ư khả ố bắt tiện phụ khỏi mái nhà Odysseus. Bởi thế tiện phụ định thử tài đám cầu hôn với số rìu phu quân Odysseus xếp thành hàng trong đại sảnh như cọc chống đỡ sống thuyền, mười hai chiếc tất cả. Odysseus thường đứng khá xa nhắm bắn, mũi tên xuyên suốt. Bây giờ tiện phụ muốn chúng ganh nhau; tên nào đưa tay kéo dây dễ dàng nhắm bắn, mũi tên bay qua mười hai chiếc rìu, tiện phụ sẽ theo tên đó, vĩnh biệt nhà này đã đón tiện phụ về làm dâu, ngôi nhà dễ thương,

giàu có, ngôi nhà đôi khi tiện phụ sẽ nhớ, song không bao giờ quên, dù trong giấc mơ!”

“Ô phu nhân Odysseus, công tử cao cả Laertes sinh hạ!” Odysseus mưu trí hồi hả lên giọng, “đừng trì hoãn cuộc thử tài trong cung điện! Vì Odysseus khôn khéo sẽ tới nhà này trước khi lũ cầu hôn nâng cung bóng lộn, kéo dây bắn tên chui qua cán sắt.”

“Ô quý khách,’ Penelope thận trọng tiếp lời, ‘nếu nán lại trong đại sảnh ngồi gần gần kể chuyện cho nghe tiện phụ sẽ không bao giờ buồn ngủ. Tiếc thay chẳng ai có thể thức mãi không chớp mắt. Vì thần linh bất tử áp đặt quy luật giới hạn cuộc đời thế nhân sống trên mặt đất phì nhiêu sản sinh hạt lúa. Bây giờ tiện phụ sẽ lên phòng ngả lưng, nằm trên chiếc giường đầy đau khổ, đắm nước mắt kể từ ngày Odysseus dong buồm ra đi tới đó, thành Troa đáng ghét, căm giận tiện phụ không muốn gọi tên. Tiện phụ sẽ nằm chờ giấc. Phần mình quý khách tạm nghỉ qua đêm bất kể chỗ nào trong nhà, trải nệm trên sàn hay để tỳ nữ dọn giường đàn hoàng.”

Dứt lời Penelope lên phòng sáng trưng, không đi một mình mà có hai tỳ nữ hộ tống. Vừa bước vào Penelope bật khóc, thương nhớ Odysseus, phu quân yêu quý, rên rỉ, nước nở tới lúc Athena mắt xanh lam lục nhẹ phả giấc điệp mơ màng lên mí mắt vành mi.

Khúc 20

Sửa soạn đón giấc trong tiền sảnh Odysseus trải miếng da bò chưa thuộc xuống nền trên phủ tấm lông cừu đầy cộm đám cầu hôn giết làm thịt hằng ngày. Odysseus vừa ngả lưng Eurynome ném cho chiếc chăn. Nằm đó song chưa chợp mắt Odysseus thầm nghĩ cách trừng trị đám cầu hôn. Odysseus thấy mấy tỳ nữ rời đại sảnh lên đi ái ân với chúng, cười đùa ỡng ẹo, chuyện trò toe toét. Odysseus nổi giận đùng đùng. Tâm trí phân vân nghĩ ngợi khá lâu: chồm ra giết chết tức khắc hay để chúng nằm êm ả trong cánh tay lũ cầu hôn hờm hĩnh lần chót, đêm cuối cùng? Tim gào thét như chó mẹ gầm gừ đứng canh con nhỏ yếu đuối, sẵn sàng giao chiến khi thấy người lạ mặt đến gần, Odysseus bực tức trước hành động đốn mạt. Nhưng đám ngực bảo tim bình tĩnh lắng nghe Odysseus tự nhủ: “Kiên nhẫn, tim ơi! Mi đã im lặng đón nhận nhục nhã gấp bội thế này ngày tên Cyclop hùng hổ ăn thịt đồng đội dũng cảm của ta! Dầu vậy mi vẫn kiên trì nín nhịn tới lúc nhờ mưu trí ta thoát khỏi hang sâu, nơi ta tưởng chấm dứt cuộc đời!”

Tự nhủ để kìm giữ nóng giận dâng lên trong lòng, ép buộc trái tim im lặng chịu đựng, Odysseus không ngừng vận vẹo, trở mình. Như người nướng bao tử nhét đầy mỡ, đầy tiết muốn chóng chín lật phía này, trở phía kia trên ngọn lửa cháy hừng hực, liên tục thay đổi thế nằm, Odysseus tự hỏi một mình trước nghịch cảnh làm thế nào ra tay trừ khử đám cầu hôn trơ trẽn.

Đúng lúc đó Athena từ trên trời đi xuống giả dạng người đàn bà lại gần. Đứng trên đầu nữ thần cất tiếng: ‘Vẫn thức hả, ô thế nhân bất hạnh nhất đời? Tại sao? Nhà này là nhà người, vợ người ở trong đó, con người cũng ở trong đó, thằng con mà người bố nào cũng ước ao nhận là hòn máu của mình.’”

“Thưa,” Odysseus mưu trí tiếp lời, “điều nữ thần vừa nói quả thực là vậy. Nhưng trong lòng tiện nhân thắc mắc, làm thế nào đương cự đám cầu hôn vô liêm sỉ hằng ngày kéo tới ở lì trong nhà, tiện nhân đơn độc chúng đông đảo? Và điều nữa quan trọng gấp bội cũng khiến tâm trí lo âu. Nếu được nữ thần và Chúa tể trợ giúp giết chúng xong tiện nhân sẽ trốn đi đâu? Xin nữ thần suy ngẫm sự thế!”

“Người quả thực đáng thương!” Nữ thần mắt xanh lam lục tỏ vẻ ngạc nhiên thốt lời. “Phần lớn thế nhân đặt tin tưởng vào bằng hữu tầm thường không khôn ngoan, lanh lợi như ta. Nhưng ta là nữ thần thường xuyên theo dõi, bao che người trong mọi thử thách, gian nguy. Ta nói người hay, không giấu giếm. Người và ta có thể bị năm chục tên vũ khí đằng đằng mai phục, bao vây, quyết tâm tấn công hạ sát, dẫu vậy người vẫn chiến thắng đánh bò, đoạt cừu của chúng dẫn đi. Thôi ngủ đi. Thức nhìn đêm tối trôi qua không chớp mắt khổn khổ vô cùng. Chẳng mấy chốc người sẽ hết thắc mắc, lo âu.” Dứt lời khẽ khép vành mi nhẹ đưa vào giấc điệp, nữ thần trở về núi Olympus.

Odysseus vừa thiếp ngủ, chân tay duỗi thẳng thành thoi, lòng dạ bình thản phơi phới, hiền thê chung thủy thức giấc trên lầu, bồn chồn, thao thức, nhòm dậy ngồi trên giường êm ả bật khóc. Một lúc khá lâu mới ngừng thút thít, hiền thê đặc biệt cất lời cầu xin Artemis: “Ô Artemis, nữ thần khả ái, ái nữ Chúa tể, ước chi nữ thần giương cung bắn mạnh, mũi tên trúng ngực xuyên tim kết liễu đời tiện phụ ngay lúc này! Ước gì cuồng phong chớp bắt đem qua đường mờ mịt quãng tiện phụ xuôi chỗ sông Đại Dương lượn vòng cuộn cuộn như ái nữ Pandareos bị phong ba cuốn phăng mang đi!

Thần linh giết chết song thân để chị em cô cút trong tư thất; nhưng giai thần Aphrodite lấy phô-mai, mật ong, vang ngọt nuôi sống; Hera biến chị em thành xinh đẹp, khôn ngoan vượt xa thiếu nữ cùng trang lứa; trinh thần Artemis nâng chị em lên hàng cao lớn; Athena dạy chị em sáng tạo tác phẩm nghệ thuật tuyệt vời. Thế rồi một hôm giai thần Aphrodite lên núi Olympos chót vót xin Chúa tể thần sấm biết hết điều lành, điều dữ dành cho thế nhân, cho phép chị em đến tuổi lấy chồng, hưởng nguồn vui hôn nhân. Đúng hôm đó ác quỷ cuồng phong bão táp lôi tất cả mang đi trao cho Pháp Thần báo thù, nữ thần khủng khiếp trông nom. Xin thần linh trên núi Olympos để tiện phụ biến dạng như thế. Xin Artemis mái tóc yêu kiều bấn mũi tên kết liễu cuộc đời để tiện phụ đi vào lòng đất sâu thẳm, để tiện phụ ôm chặt trong tim hình bóng Odysseus, để tiện phụ chẳng bao giờ phải thỏa mãn ước muốn của tên đàn ông kém cỏi, tầm thường! Ban ngày nhỏ lệ khóc than buồn đến mấy vẫn có thể chịu đựng, song ban đêm phải lên giường chờ giấc, bởi khép vành mi thiếp ngủ là quên hết mọi chuyện ở đời, cả chuyện buồn lẫn như chuyện vui. Dẫu thế thần linh vẫn đưa tiện phụ vào ác mộng. Đêm nay tiện phụ thấy người nằm bên cạnh y hệt Odysseus lúc phu quân lên thuyền ra đi cùng đồng đội. Lòng mừng khôn xiết, tiện phụ nghĩ không phải giấc mơ mà là sự thật.”

Lời vừa dứt Rạng Đông xiêm y vàng rực xuất hiện lên ngự ngai vàng. Nghe tiếng nước nổ, trầm ngâm suy nghĩ, trong thâm tâm Odysseus dường như cảm thấy Penelope nhận ra mình và đang đứng ở đầu giường. Gấp chân, cuốn da cừu để lên ghế trong đại sảnh, đem da bò ra ngoài sân, sau đó giơ hai tay lên cao Odysseus khẩn cầu: “Ô Cha Chúa tể, nếu quả thực sau biết bao hành hạ nay bắt đầu thương hại đưa qua đất liền, biển cả, thần linh muốn đem phạm nhân về quê hương, xin Cha cho người nào đó trong cung điện lúc này còn thức thốt lời tiên báo điềm lành, cùng lúc để dấu hiệu xuất hiện bên ngoài.” Odysseus cầu xin như thế. Từ đỉnh núi Olympos trong sáng, chót vót trên mây, nghe tiếng Chúa tể nhìn xa trông rộng tức khắc dội sấm ầm ầm. Odysseus mừng khôn xiết. Đúng lúc đó trong cung điện ngân vang tiếng đàn bà. Khoảng cách không xa mà gần nơi chủ nhân đặt cối xay

bột. Mười hai phụ nữ khom lưng cặm cùi làm việc, xay lúa mì, lúa mạch lấy bột làm thực phẩm huyết mạch cho con người. Lúc này đã xay đủ phần bột cần dùng mười một người đi ngủ, trừ một người yếu đuối hơn hết vẫn lui hụi ra tay, vì chưa làm xong phần mình. Ngừng quay người này thốt lời điềm báo đối với chủ nhân: “Ô Chúa tể, ô Cha thần linh và thế nhân, bầu trời đầy sao, chẳng một đám mây, sao Cha đội sấm dữ dẫn thế! Chắc hẳn Cha muốn báo hiệu cho ai đó. Xin lắng nghe con, người đàn bà khốn khổ, đáng thương cầu xin: Hôm nay là hôm cuối cùng lũ cầu hôn ăn uống linh đình trong cung điện! Lưng đau, gối mỏi, thân đừ, vì phải xay bột hầu hạ, phục vụ, con cầu mong bữa nay là bữa chót chúng nhồi nhét, nhất định không hơn!” Lời cầu khẩn hòa với tiếng sấm khiến vui mừng, Odysseus thăm hiểu thế nào cuộc trả thù đê bẹp, nghiền nát đám người gây tội ác cũng diễn ra!

Lúc này đã thức giấc tỳ nữ tụ tập trong ngôi nhà ngoạn mục đốt bếp, lửa cháy bùng bùng. Telemachos dậy giường phục sức trông oai vệ khác thường. Công tử choàng kiểm sắc qua vai, xỏ chân sạch bóng vào đôi dép xinh đẹp, cầm thương dài nhọn hoắt, cất bước tới ngưỡng cửa đại sảnh. Đến nơi dừng lại công tử nói với Eurykleia: “Nhũ nương quý mến, phục dịch quý khách tươm tất chứ? Ăn uống, giường ngủ đầy đủ hả? Hay quý khách nằm không ai nhòm ngó? Nếu vậy chẳng khác hiền mẫu, dầu ý tứ, thận trọng, song tiếp đãi người tiều tụy đến mùi lòng, để mặc người lạnh lặn khăn gói ra đi không thương tiếc.”

“Con ơi,” Eurykleia vốn kín đáo tiếp lời, “chẳng nên trách người không đáng trách. Quý khách ăn uống đầy đủ, khề khà tùy ý. Hiền mẫu hỏi muốn nữa không quý khách nói đủ rồi. Sau đó lúc quý khách ngỏ ý muốn đi ngủ, hiền mẫu bảo tỳ nữ làm giường. Nhưng như người cực khổ trăm bề, số kiếp thảm thương, quý khách không muốn đắp chăn nằm ngủ trên giường, thay vì thế trải da bò chưa thuộc phủ lông cừu đầy cộm đón giấc ngoài tiền sảnh. Ngô bối đem chăn đắp cho.”

Nhũ mẩu dứt lời. Telemachos, tay cầm thương, hai chó săn theo sau, rồi đại sảnh tới quảng trường nơi người Achaian xà-cạp gọn gàng tụ họp. Tiếp đó nhũ mẩu đảm đang, ái nữ Ops, công tử Peisenor, lên tiếng sai bảo tỳ nữ: “Mau mau bắt tay vào việc! Mấy đĩa đằng đó quét nhà, rửa nước. Để ý cẩn thận, lấy nệm màu tím phủ ghế bành đặc biệt. Mấy đĩa đằng này cầm bọt biển lau bàn, rửa liền đưng vang, cả cốc hai tay cầm quý giá bằng kim loại. Mấy đĩa còn lại ra suối kín nước mang về thật nhanh! Đám cầu hôn thế nào cũng đến; chúng sẽ tới từ sáng sớm, bữa nay là ngày lễ tổ chức khắp thành phố mọi người tham dự.”

Nghe tiếng sai bảo tỳ nữ vâng lời rầm rập. Hai mươi người ra suối lấy nước, số còn lại nhanh nhẩu chạy việc trong nhà. Lúc đó đầy tớ cũng kéo tới. Dáng vẻ quan trọng họ chẻ củi thoăn thoắt, thành thạo. Tỳ nữ ra suối trở về, theo sau là nô bộc chặn heo dẫn ba heo mập nổi nhất đàn. Để heo quanh quẩn tìm cái ăn trong khu sân rào ngoạo mục, bước tới gần Odysseus, nô bộc nhũn nhận ngỏ lời: “Chào quý khách, chẳng hay đám cầu hôn cư xử khá hơn hay vẫn đối đãi thô bạo như trước?”

“Ô, Eumaios,” Odysseus mưu trí đáp, “hy vọng rồi ra thần linh sẽ bắt đám vô lại đền tội vì các lấc nhục mạ, cư xử tệ bạc trong nhà người khác! Chúng chẳng biết sợ mặt, xấu hổ là gì!”

Hai người đang nói chuyện nô bộc chặn dê Melanthios tới gần đánh theo ba con chọn lọc trong đàn làm thịt cho đám cầu hôn dùng bữa. Cùng đi có hai nô bộc chặn dê nữa. Buộc dê trong trụ quan âm vang lao xao, xầm xầm bước tới, Melanthios lại cất tiếng nhiếc móc Odysseus: “Ừa, vẫn ở đây à? Tiếp tục chìa tay ăn xin thực khách, quấy rầy ngôi nhà, chưa chịu khăn gói ra đi ư? Ta nghĩ trước khi tạm biệt chia tay, ngươi và ta sẽ phải đấu võ một trận; vì ngươi ăn mày quá lỗ; nhà này đâu phải nơi duy nhất thực khách dùng bữa!” Nghe nói vậy Odysseus mưu kế không đáp một lời, chỉ im lặng lắc đầu, lòng suy ngẫm cách phục thù. Người thứ ba vừa tới là Philoitios, đầu mục chăn bò, dắt bê nái và mấy dê mập phục vụ đám cầu hôn. Số này

lái đồ qua lại eo biển vừa cho đi cùng chuyến với khách. Buộc mấy con vật trong trụ quan âm vang lao xao Philoitios bước tới hỏi chuyện nô bộc chăn heo: “Người mới tới nhà ngô bối là ai vậy? Gốc gác, cha mẹ thế nào? Gia đình, xứ sở ra sao? Trông có vẻ tiều tụy, song dáng dấp như quân vương! Khi dật số phận buồn thảm cho thế nhân, thần linh không những nhận chìm ăn mày lang thang trong khổ cực, mà còn bắt cả quân vương ngụp lặn trong gian truân!”

Dứt lời đầu mục bước tới chỗ Odysseus, chìa tay phải tỏ ý thân thiện, nói lời như có cánh bay xa: “Xin có lời chào quý khách cao niên! Chắc hẳn bữa nay gặp khó khăn ghê gớm, dầu vậy cầu mong sẽ sung sướng trong tương lai! Ô Cha Chúa tể, chưa thần linh nào tàn ác như Cha. Dem thế nhân vào đời, không mấy may thương hại, Cha tha hồ, mặc sức nhấn chìm trong bất hạnh, gian nan triền miên. Quý khách ơi, vừa chợt nhìn bĩ phu toát mồ hôi, mắt mờ lệ, vì quý khách khiến sức nhớ Odysseus! Bĩ phu linh cảm ông cũng quần áo tả tơi che thân như quý khách, lang thang hành khất khắp nơi... nếu quả thực còn sống và vẫn nhìn ánh sáng mặt trời. Nếu không phải vậy, nếu ông chết rồi, nếu ông xuống âm phủ trình diện Diêm Vương, than ôi, bĩ phu xin nhỏ lệ thương tiếc Odysseus tuyệt vời, giao việc trông bò trên xứ người Kephallenian lúc bĩ phu còn nhỏ dại. Hiện nay số bò sinh sôi nảy nở, không đếm xuể, nhiều như lúa chín ngoài đồng. Về giống không bò trán rộng nào trên trái đất sánh kịp! Thế mà bây giờ bĩ phu phải mang từ đó tới Ithaka theo lệnh đám người không mời mà đến, để chúng ăn thịt, không tỏ ý ngại ngần quý tử quân vương hiện diện trong đại sảnh, không sợ thần linh nổi giận trừng phạt. Quân vương vắng nhà khá lâu, chúng chỉ nghĩ cách chia nhau của cải. Hoàn cảnh khó khăn, tiến thoái lưỡng nan, trong lòng bĩ phu thắc mắc, giằng co. Quý tử quân vương còn đó, bỏ nơi này ra đi mang hết bò sang xứ khác, sống với người xa lạ là sai trái hoàn toàn. Nhưng nếu nấn ná ở lại, sống cuộc đời cực khổ, trông bò bây giờ sang tay người khác, thử hỏi không đau buồn hay sao? Ờ, phải rồi, từ lâu đáng lẽ lẫn sang lãnh địa khác xin quân vương quyền thế bao che, vì sự thế ở đây bây giờ xuống

tới mức không thể chịu đựng! Dầu thế bĩ phu vẫn kỳ vọng chủ nhân bất hạnh: ông sẽ từ đâu đó trở về quét sạch, tổng cổ lỗ cầu hôn khỏi đại sảnh!”

“Nô bộc chặn bò,” Odysseus nhanh trí đáp, “quý nhân rõ ràng là người chín chắn, đáng kính. Tiện nhân thấy quý nhân là người khả tín. Bởi thế đây là điều xin nói quý nhân hay, tiện nhân trang trọng thề: tiện nhân thề trước Chúa tể, thần linh, chiếc bàn hiếu khách, mái nhà Odysseus tuyệt trần tiện nhân tới ăn xin. Nếu còn ở đây quý nhân sẽ thấy Odysseus trở về. Hơn thế, nếu muốn quý nhân sẽ chứng kiến tận mắt cuộc tàn sát đám cầu hôn lúc này đang đóng vai chủ nhân trong đại sảnh.”

“Quý khách,” nô bộc chặn bò đáp, “cầu mong Chúa tể chấp thuận điều quý khách vừa nói! Lúc đó quý khách sẽ thấy bĩ phu can đảm ra sao, và bĩ phu sẽ làm gì với cánh tay dũng mãnh!” Cung cách tương tự, Eumaios cũng cầu xin thần linh trợ giúp Odysseus mưu trí trở về. Trong khi hai người trò chuyện đám cầu hôn nghĩ cách hạ sát Telemachos. Đúng lúc đó chim mang điềm báo xuất hiện bên trái, chim ưng bay vút lên cao móng quắp bồ câu run rẩy. Nom thấy Amphinomos đứng phắt dậy lớn tiếng: “Quý hữu, âm mưu hạ sát Telemachos sẽ không đạt kết quả. Ngộ bồi nên nghĩ tới bữa tiệc.” Ý kiến vừa nêu mọi người tán thành tức thì. Tất cả kéo vào đại sảnh cung điện Odysseus. Bỏ áo choàng trên ghế dài, ghế bành, tất cả bắt đầu làm thịt cừu to lớn, dê mập mạp, giết cả heo và bò bắt trong đàn. Nướng nội tạng tất cả chia đều, đồng thời pha vang vào liễn. Nô bộc chặn heo đưa mỗi cầu hôn chiếc cúp, đầu mục chặn bò Philoitios lấy bánh mì từ rổ xinh xắn phân chia, Melanthios làm bồi tửu rót vang mời mọc. Đám cầu hôn đưa tay lấy thức ăn ngon lành bày trước mặt.

Âm thầm tính toán, Telemachos chỉ Odysseus ngồi gần ngưỡng cửa bằng đá sát đại sảnh, chỗ kê chiếc ghế xộc xệ, chiếc bàn rệu rạo. Bày chút nội tạng trước mặt, rót ít vang vào cúp bằng vàng Telemachos vừa mời vừa nói: “Quý khách cứ tự nhiên, bây giờ ngồi đây uống rượu cùng mọi người. Bản nhân sẽ thân chinh bao che không để cầu hôn xúc phạm hoặc hành hung.

Chỗ này không phải nơi công cộng, chỗ này là tư thất quân vương Odysseus bản nhân thừa hưởng. Bởi thế quý vị cầu hôn, tất cả cần tự chế, không đe dọa, không khiêu khích, không sử dụng bạo lực. Bản nhân không muốn giễu cợt, châm chọc, kéo cãi lộn, ẩu đả diễn ra!”

Lời nói khiến đám cầu hôn ngạc nhiên làm sao Telemachos dám mở miệng thốt lời như vậy. Tất cả căn môi, nghiêng răng. Chỉ có Antinoos công tử Eupheithes lên tiếng: “Quý hữu, táo tợn rõ ràng, dẫu thế ngô bối bỏ qua, Telemachos ngang nhiên đe dọa! Vì Chúa tể không muốn, nếu không ngô bối bịt miệng, dập tắt tiếng nói ngay đây, dù lưu loát, trôi chảy đến mấy!” Antinoos tuôn lời, song Telemachos không thềm để ý.

Hôm đó lệnh sứ dẫn vật tế thần qua thành phố tới rừng Apollo, nơi làm lễ dâng thần linh xạ thủ từ xa, người Achaian tóc dài tu tập dưới bóng hàng cây um tùm. Khi thịt nướng đã chín, rút khỏi xiên, chia phần đồng đều, mọi người vui vẻ bắt đầu bữa tiệc linh đình. Người phục dịch đặt trước mặt Odysseus phần thịt như phần thịt mọi người theo đúng chỉ thị của Telemachos, quý tử quân vương. Tuy thế Athena để mặc đám cầu hôn hung hăng tha hồ châm chọc, chế nhạo; nữ thần muốn căm giận thấm sâu hơn nữa xuống tận đáy lòng công tử Laertes. Trong đám cầu hôn có thanh niên trâng tráo tên Ktesippos sống ở Samos; ý thể nhà giàu nứt đổ đổ vách giả tìm đủ cách quyến rũ hiền thê quân vương vắng nhà lâu ngày. Giả lớn tiếng nói với đám cầu hôn kênh kiệu: “Ô quý vị cầu hôn khả kính, xin lắng nghe, bản nhân có điều muốn nói. Khách lạ từ này tới giờ đã nhận phần như mọi người, đương nhiên phải vậy. Bởi chẳng nên cư xử thiếu sót, lỗ mãng với khách lạ Telemachos đãi đằng trong đại sảnh! Phần riêng bản nhân cũng hân hạnh tặng phẩm vật xứng đáng, tặng phẩm giá trị khách lạ muốn trao tay tỳ nữ lo việc tắm rửa hoặc bất kể nô lệ nào phục vụ trong tư thất Odysseus.” Dứt lời đưa bàn tay nùng nục nắm móng bò để trong rổ giả ném. Đầu hơi ngả sang bên Odysseus tránh thoát, móng bò bay phốc vào tường chắc nịch; Odysseus mỉm cười, nụ cười chua chát tiết ra từ tim người căm giận. Telemachos liền nặng lời cảnh cáo: ‘Ktesippos, may cho quý ông

vô cùng, khách lạ tránh thoát, quý ông ném không trúng! Vì nếu quý ông ném trúng, bản nhân sẽ dùng thương đồng đâm nát thây, thân phụ quý ông sẽ tổ chức bữa tiệc dành cho đám tang thay vì đám cưới. Bản nhân không muốn bất kỳ ai cư xử khiếm nhã trong nhà này! Bây giờ bản nhân đã đến tuổi quan sát; bản nhân am tường sự việc, phân biệt phải trái, hay dở, bản nhân không còn trẻ dại như trước. Dầu vậy bản nhân vẫn phải cẩn rằng chịu đựng! Nhìn cảnh cừu làm thịt, vang uống nhẩn, bánh mì ăn sạch, một mình không thể chống lại số đông! Nhưng thôi, quý vị đừng tìm cách hăm hại bản nhân nữa; hãy tự chế, từ bỏ hành vi thù hận với bản nhân. Nếu quý vị muốn hạ sát bằng mũi đồng sắc nhọn, ừ, xin cứ việc! Bản nhân nghĩ thà chết còn hơn hăng ngày chứng kiến cảnh thô bỉ liên tục diễn ra, quý khách bị đối xử tàn tệ, tỳ nữ điệu đi trong ngôi nhà nguy nga vì mục đích đòi bại.”

Không ai nhúc nhích; im lặng kéo dài khá lâu. Mãi rồi Agelaos công tử Damastor mới lên tiếng: “Quý hữu, khi điều hợp lý phát biểu chẳng nên bức tức hoặc đáp ứng thô bạo. Ngừng ngay đừng ai đối xấu với khách lạ hoặc bất kỳ gia nhân nào trong tư thất Odysseus. Tuy nhiên, phần riêng bản nhân có ý kiến thân tình đề nghị với Telemachos và thân mẫu, hy vọng cả hai chấp nhận. Telemachos, chừng nào công tử và thân mẫu còn ôm ấp hy vọng Odysseus cao cả trở về, chẳng ai có quyền trách cứ công tử chờ đợi thân phụ và chỉ trích thân mẫu kéo dài thời gian các cầu hôn đợi chờ trong cung điện, vì đó là điều nên làm nếu quả thực Odysseus tìm thấy đường về. Nhưng bây giờ rõ ràng Odysseus sẽ không bao giờ quay lại quê cha đất tổ. Vậy công tử nên ngồi cạnh thúc giục thân mẫu kết hôn với người cầu hôn khá nhất, dâng hồi môn nhiều nhất. Như vậy công tử sẽ hoan hỉ thừa hưởng tất cả của cải thân phụ để lại, cứ việc ăn, cứ việc uống trong khi thân mẫu trông nom, săn sóc nhà người khác.” Nghe thấy thế Telemachos dáng vẻ ưu tư lạnh lùng đáp: “Agelaos, thề trước Chúa tể, trước nỗi đau thương của thân phụ có lẽ đã nhắm mắt lìa đời xa cách Ithaka hoặc vẫn còn lang thang đâu đó, bản nhân không hề ngăn cản thân mẫu lập gia đình. Trái lại, bản nhân hối thúc bà lấy ai bà ưng ý, bản nhân sẵn sàng biểu vô số của cải. Nhưng bản nhân chẳng mặt mũi nào dùng lời thẳng बो xua đuổi, ép buộc

rời bỏ ngôi nhà bà không muốn. Cầu mong thần linh ngăn cản đừng để chuyện như thế xảy ra!”

Telemachos nói thế. Đúng lúc đó Pallas Athena biến đầu óc bọn cầu hôn thành cuồng loạn. Tất cả rú cười, cười rũ rượi, cười sằng sặc, cười liên miên, lúc cười hàm dường như không phải của mình, thịt đang ăn hình như đầm máu. Nước mắt giàn giụa, lòng buồn rười rượi, tất cả nghẹn ngào muốn nức nở. Thấy vậy, tỏ vẻ linh cảm, thầy đoán Theoklymenos thốt lời: “Ôi chào! lũ người tuyệt vọng, vì sao khiếp đảm đến thế? Màn đêm phủ kín mái đầu, khuôn mặt, cặp gối; không gian ngập tiếng rên la thảm thiết; má đầm nước mắt. Lưng tường, hốc tường, khoảng cách ngoạn mục giữa hàng cột lênh láng máu đỏ; cổng ra vào đầy nhóc hồn ma; khu sân cũng vậy, hồn ma hồi hả lẫn vào bóng tối hun hút, lũ lượt chạy xuống âm ty; trên cao mặt trời không xuất hiện, sương mù ghê rợn bao phủ khắp nơi!”

Đáp lời tất cả phá ra cười, cười hả hê, cười đồng điệu. Eurymachos công tử Polybos đứng dậy quát to: “Khách lạ mới tới từ nơi xa xôi là kẻ mất trí! Quý hữu, mau mau tống cổ, chỉ đường đi ra, chỉ lối mò tới quảng trường, đương sự tưởng đêm tối đang bao phủ chỗ này.”

“Eurymachos,” Theoklymenos thản nhiên đáp, “bỉ nhân không cần quý ông chỉ đường. Bỉ nhân có mắt, có tai, có chân, trên vai lại có cái đầu tỉnh táo đủ dẫn tới các cửa bỉ nhân sẽ qua bây giờ. Bởi bỉ nhân thấy thảm họa đang tiến lại gần, lơ lửng trên đầu, quý ông không thể tránh né, lẩn trốn, không người nào trong quý ông do hành động tàn ác, âm mưu xấu xa trong tư thất Odysseus oai hùng sống sót.” Nói rồi rời đại sảnh tráng lệ thầy đoán đồng dục bước tới chỗ Peiraios, công tử niềm nở tiếp chuyện. Đám cầu hôn nhìn nhau, tìm lời châm chích Telemachos bằng cách chế giễu quý khách của công tử. Một tên dáng vẻ hợm hĩnh vừa bước đi vừa lải nhải: “Ê, Telemachos, với thứ quý khách như vậy ám quẻ trong nhà công tử không còn may mắn nữa đâu! Đã có tên ăn mày dơ bẩn thất thế, lang thang lăm le chìa tay xin mẫu bánh, hớp vang, không làm nổi việc gì, chỉ là gánh nặng

đư thừa trên trái đất, lại thêm đưa đóng vai thầy đoán. Nếu công tử hỏi ý kiến xin thừa đây là giải pháp hay hơn hết. Ngô bối đưa cả hai xuống thuyền chở tới đảo Sicile, giá bán sẽ lớn lao vô cùng!” Đám cầu hôn nói thế. Nhưng Telemachos làm ngơ, lẳng lặng theo dõi thân phụ, kiên nhẫn chờ đợi ông ra tay với đám người trăng tráo, xác xược.

Lúc này Penelope kín đáo ái nữ Ikarios đã đặt ghế lộng lẫy ngồi ngoài cửa chăm chú lắng nghe từng lời đám cầu hôn nói trong đại sảnh. Vừa cười rộn rã tất cả vừa hối hả sửa soạn bữa trưa thịnh soạn, ngon lành với nhiều gia súc cắt tiết làm thịt. Nhưng bữa tối nữ thần và thế nhân dững mãi chuẩn bị cho tất cả so ra không ngon lành, thịnh soạn chút nào, vì tất cả bắt đầu dẫn thân vào đường xấu xa, vòng tội lỗi.

Khúc 21

Lúc này Athena nữ thần mắt xanh lam lục mới hối thúc Penelope ái nữ Ikarios đi gặp đám cầu hôn trong đại sảnh đem cây cung và sắt xám thử tài, đồng thời là dụng cụ kết liễu đời chúng. Ra cầu thang lên lầu nường nường tới phòng riêng lấy chiếc chìa khóa xinh xắn bằng đồng thân cong, chuôi ngà, luyện đúc cẩn thận. Sau đó cùng tỳ nữ nường nường xuống phòng khuất kín phía xa cuối cung điện, nơi phu quân để báu vật: đồng, vàng, sắt tôi kỹ. Nơi này cũng là nơi để cây cung cánh cong và chiếc ống đầy tên độc thân hữu Iphitos oai phong, công tử Eurytos thân tặng Odysseus khi hai người gặp mặt ở Lakedaimon.

Hai người biết nhau tại tư thất Ortilochos lừng danh ở Messene. Odysseus qua đó đòi nợ cả xứ phải trả. Vì người Messene đem thuyền nhiều chèo đến Ithaka bắt trộm ba trăm cừu cùng mục phu mang về xứ. Bởi thế Odysseus phải đi xa đòi lại mặc dù còn trẻ. Thân phụ và trưởng thành phố trao nhiệm vụ sứ giả. Iphitos cũng tới vùng này tìm gia súc bị mất, mười hai ngựa nái với bảy la cứng cáp còn bú. Số ngựa nái sau đó là nguyên nhân gây nên cái chết thê thảm khi Iphitos tới nhà Herakles, công tử lì lợm của Chúa tể, thế nhân trái tim kiên cường, hoàn thành việc làm vĩ đại! Herakles nhẫn tâm hạ sát quý khách ngay trong nhà mình, không sợ thần linh trừng trị, không sợ xúc phạm phong tục hiếu khách: mời quý khách dùng bữa, giết quý khách tại bàn, sau đó giữ ghệt trong chuồng ngựa nái móng vó

vững vàng. Đang tìm ngựa gập Odysseus, Iphitos tặng cây cung, quân vương Eurytos trước kia lúc nào cũng mang kè kè bên cạnh. Khi nhắm mắt trong cung điện cao chót vót thân phụ để lại cho quý tử. Đáp lại Odysseus biểu Iphitos kiếm sắc và thương nhọn để ghi nhận tình thân thâm thiết. Hai người chưa hề gặp mặt tại nhà để thù tiếp, đả đàng, công tử Chúa tể đã giết chết Iphitos, thanh niên hào phóng cho hoàng tử trẻ tuổi cây cung. Khi lên thuyền sơn đen ra đi tham chiến, không mang theo mà để kỷ niệm của bạn quý ở nhà Odysseus chỉ sử dụng trên xứ sở.

Tới phòng chứa đồ khoảng cách khá xa nường nường bước qua ngưỡng cửa gỗ sồi, thợ mộc lành nghề trước kia bào nhẵn, ghép kín, gắn khung, gài mộng, lắp cánh cửa bóng lộn. Nường nường nhanh tay cởi dây tròng vào móc, đút chìa khóa vào lỗ, xoáy đúng nấc, gạt then gài trở lại. Do chìa khóa dè mạnh, kêu như bò rống ngoài bãi cỏ, cánh cửa mở toang. Nường nường bước vào sàn lát ván nâng cao. Trước mặt là hàng rường đựng quần áo trong để cỏ thơm. Vội tay lên cao nường nường nhắc cây cung khỏi móc, vẫn nằm im trong bao bóng lộn. Ngồi xuống tại chỗ đặt bao trên đầu gối, lệ ứa, nghẹn ngào, vừa lôi cây cung ra nường nường vừa bật khóc nức nở. Dứt cơn rên rĩ nường nường trở lại đại sảnh gặp đám cầu hôn cao ngạo, tay cầm cây cung cánh mềm, tay mang ống tên độc, tỳ nữ theo sau bưng thùng đầy đồ sắt, đồ đồng, trước kia chủ nhân đoạt giải bây giờ trở thành dụng cụ thi đua. Tới gần đám cầu hôn nường nường dừng bước bên cây cột gỗ to cao đỡ mái nhà đồ sộ, đưa tay kéo voan óng ánh che mặt, tỳ nữ tin cẩn đứng sát hai bên. Chẳng chút đắn đo nường nường cất tiếng: “Quý vị cầu hôn kênh kiệu, hãy để tai lắng nghe. Quý vị sử dụng ngôi nhà, suốt thời gian chủ nhân vắng mặt, làm nơi ăn uống lu bù, hết ngày này qua ngày khác, không đưa lý do thỏa đáng giải thích, mà chỉ ngỏ ý muốn tiến tới hôn nhân lấy tiện phụ làm vợ! Vậy nếu thực sự tài ba, hãy bước ra, bây giờ là lúc quý vị tranh tài đoạt giải. Tiện phụ đặt cây cung vĩ đại của Odysseus lẫm liệt trước mặt. Vị nào đưa tay kéo dây dễ dàng nhắm bắn, mũi tên bay qua mười hai chiếc rìu tiện phụ sẽ theo vị đó, vĩnh biệt nhà này đã đón về làm dâu, ngôi nhà để

thương, giàu có, ngôi nhà đôi khi tiện phụ sẽ nhớ, song không bao giờ quên, dù trong giấc mơ.”

Dứt lời nường nường quay sang bảo Eumaios mang cung và rìu xám lột để đám cầu hôn sử dụng. Đưa tay đón nhận đem đi đặt xuống đất trước mặt đám cầu hôn nô bộc chăn heo bật khóc. Nô bộc chăn bò đứng gần cũng nức nở khi nhìn cây cung của chủ nhân. Thấy vậy Antinoos nặng lời mắng mỏ: “Ôi chao! Đồ nhà quê ngu muội, không biết suy nghĩ! Quân khốn kiếp, tại sao khóc lóc, khuấy động tâm tư nường nường trái tim từng đau khổ vì mất phu quân yêu dấu? Ngồi xuống, im lặng mà ăn. Nếu không ra ngoài mà khóc. Nhưng để cây cung ở đây, cây cung khủng khiếp sẽ quyết định số phận ngô bối trong cuộc tranh tài gay go, quyết liệt, vì ta nghĩ không dễ gì kéo nổi cây cung bóng lộn! Trong số thực khách hiện diện không tay nào thuộc loại như Odysseus. Ta nhìn tận mắt, ta nhớ đương sự rõ ràng, dù lúc đó ta còn nhỏ dại.” Nói thế song trong lòng Antinoos thầm kín nuôi hy vọng có thể nâng cung kéo dây bắn tên qua hàng rìu bằng sắt. Nhưng nào ngờ hăn là kẻ đầu tiên đón nhận mũi tên từ tay Odysseus tuyệt vời, đang ngồi thoải mái trong đại sảnh, hăn nhục mạ, đồng thời khuyến khích đồng bọn làm điều tương tự. Đúng lúc đó Telemachos dáng vẻ hùng dũng, nghiêm chỉnh cất lời: “Ô lạ chưa! Chắc hăn Chúa tể biến bản nhân thành ngớ ngẩn. Thân mẫu yêu thương vô ngần, phụ nữ kín đáo, nền nã, cho hay bà sẽ tái giá, giã từ nhà này đi theo chồng khác. Bản nhân cười, lòng lâng lâng, bản nhân vui làm như chẳng có chuyện gì xảy ra. Nào, quý vị, bước ra! Giải thưởng trước mặt: phụ nữ tuyệt vời tìm mọi mắt khắp Achaia, Pylos thiêng liêng, Argos, Mycenae, ngay cả Ithaka yêu dấu và đất liền âm u cũng không thấy! Quý vị thừa biết sự thật. Bản nhân hà tất phải cất lời ca ngợi thân mẫu? Vậy bước ra! Đừng do dự, thoái thác hoặc chần chừ! Kéo dây cung để ngô bối xem thế nào. Bản nhân cũng sẽ thử. Nếu nâng cung kéo dây bắn tên qua hàng rìu, bản nhân sẽ không buồn phiền nhìn thân mẫu vương giả giã từ ngôi nhà đi theo người khác để lại thằng con dù sao đã đủ khả năng như thân phụ đoạt giải trong cuộc tranh tài ngoạn mục.”

Dứt lời, Telemachos đứng dậy, rời chỗ, cởi áo choàng màu huyết dụ, tháo kiếm đang đeo. Công tử bắt đầu để rìu vào vị trí, tiến hành đào hố dài trên mặt đất, cắm rìu thẳng tắp theo dây chằng, chân mỗi rìu đập đất, rồi nện cho vững. Đám cầu hôn đứng quan sát rùng mình thán phục cung cách gọn gàng cắm hàng rìu công tử chưa hề nhìn thấy! Sau đó đứng trên ngưỡng cửa công tử thử cây cung. Ba lần gắng sức kéo dây, cánh cung rung rinh. Ba lần công tử không đủ sức, mặc dù vẫn hy vọng kéo nổi bản qua hàng rìu. Lần thứ tư cố gắng hết sức hầu như kéo được đến nơi công tử thấy Odysseus gật đầu bảo ngừng, thôi đừng thử nữa. Telemachos thốt kêu: ‘Hỡi ôi, buồn quá! Chắc hẳn suốt đời bản nhân chỉ là kẻ nhút nhát, yếu đuối hoặc còn quá trẻ không đủ sức lực bảo vệ bản thân, nếu có ai sinh sự cãi lộn với mình. Nhưng thôi quý vị, vì khỏe hơn bản nhân, bây giờ đến lượt, ngô bối bắt đầu thử cung tranh tài!’

Dứt lời Telemachos đặt cung xuống đất, để mũi dựa vào cánh cửa mặt gỗ nhẵn thín, gài tên vào tay cầm mở cửa xinh xắn, rồi quay lại chỗ ngồi như cũ. Antinoos công tử Eupeithes cất tiếng: “Quý hữu, đứng dậy theo hàng, bước tới tuần tự từ trái qua phải, bắt đầu từ chỗ bồi tửu rót vang.” Tất cả tán đồng. Người đầu tiên nhóm dậy là con trai Oinops, Leodes thầy đoán luôn luôn ngồi cuối đại sảnh gần liền vang to tướng. Khác tất cả, đương sự ghê tởm thái độ khinh suất của đám cầu hôn, cung cách cư xử khiến phẫn nộ. Nhóm dậy trước tiên, cúi cầm cung và tên, đứng ở ngưỡng cửa đương sự thử vận dụng. Cố hết sức không kéo nổi, thử mãi chẳng ăn thua, hai tay trắng bóc, mảnh mai mỗi rời. Quay nhìn các cầu hôn đương sự nói: “Quý hữu, bản nhân bất lực, vị nào thử xem. Cung này sẽ khiến vô số hoàng tử, hoàng thân tan nát cuộc đời, nát bấy trái tim. Bởi hiển nhiên thà chết còn hơn sống mà không đoạt giải hăng ngày lôi cuốn ngô bối tới đây, giữ ghít hết trông chờ đến hy vọng. Sự thể cho thấy lúc này có nhiều người trong quý hữu nóng lòng sốt ruột hăm hở muốn lấy Penelope làm vợ. Nhưng sau khi thử mới hay sự thật, lúc đó người đó sẽ đi tìm phụ nữ Achaian khác xiêm y thướt tha ngỏ tình, dâng của hồi môn, tính chuyện trăm năm. Penelope sẽ lấy người định mệnh chọn lựa, người dâng nhiều của hồi môn.”

Leodes buông cung để mũi dựa vào cánh cửa mặt gỗ nhẵn thín, gài tên vào tay cầm mở cửa xinh xắn quay lại chỗ ngồi như cũ. Thấy vậy liền gọi đích danh Antinoos nặng lời: “Leodes! Nói gì vậy? Lời đe dọa tởm lợm ta cực lực không ưa. Cung này sẽ khiến vô số hoàng tử, hoàng thân tan nát cuộc đời, nát bấy trái tim. Tại sao? Chỉ vì người không giương nổi! Hiên nhiên thân mẫu khả kính không đem người vào đời để kéo cung bắn tên. Nhưng chờ một lát! Có nhiều người trong hàng quý tộc sẽ ra tay bây giờ.” Dứt lời quay sang Melanthios đầu mục chặn dê hăn hỏi thúc: “Melanthios, mau tay nhóm lửa trong đại sảnh, bên cạnh để ghế dài trên phủ da cừu, vào kho lấy khoanh mỡ to, thanh niên bọn ta hơ cung cho nóng, lấy mỡ bôi dây, làm vậy mới có thể kéo cung hoàn tất cuộc thi tài.”

Melanthios nhanh chân đi nhóm lửa, vẫn âm ỉ, mang ghế dài trên phủ da cừu, vào kho lấy khoanh mỡ to. Hơ cung cho nóng đám thanh niên lấy mỡ bôi dây. Cố hết sức, không sao kéo nổi, tất cả hầu như chưa đủ lực, khoảng cách quá lớn! Suốt thời gian đó Antinoos thử tới thử lui, Eurymachos về mặt rạng rỡ cũng làm tương tự; sáng giá hơn cả, về hăng hái, hai tên cầu hôn không chịu kém ai.

Muốn bàn tính người chặn bò và chặn heo đứng dậy, rời đại sảnh cùng lên ra ngoài. Odysseus cũng rời chỗ đi ra. Lúc ba người qua cửa ra sân, Odysseus cất tiếng gọi nhỏ khéo léo thử lòng: “Chặn bò! Chặn heo! Bỉ phu có điều muốn nói!... Hay là thôi?... Nhưng lòng dạ thôi thúc... đành phải... Nếu phải giao chiến vì Odysseus, quý hữu sẽ đứng về phe nào, giả dụ từ đâu đó ông xuất hiện, hay bất thành linh thần linh đem về? Quý hữu theo bên cầu hôn hay bên ông? Xin cho bỉ phu hay cảm nghĩ chân thực.”

“Ô Cha Chúa tể!” chặn bò đáp không nghĩ ngợi “nghe con cầu xin. Cầu mong thần linh dẫn người đó trở về! Lúc ấy Cha sẽ thấy con cường tráng thế nào, cánh tay dũng mãnh ra sao.” Cung cách tương tự, Eumaios van vái tất cả thần linh đưa Odysseus trở về quê hương.

Biết chắc cảm nghĩ chân thực của hai người Odysseus tiếp lời: “Ô! Người đó đây này! Người đó là ta bằng xương bằng thịt ngay trước mắt các người! Sau hai mươi năm biết bao gian khổ ta trở về quê cha đất tổ. Trong số gia nhân ta biết chỉ có hai người muốn ta trở về! Những đứa khác ta không thấy đứa nào mong ta quay lại xứ sở! Bởi thế ta sẽ cho hai người hay trong tương lai ta sẽ làm gì. Nếu thần linh trợ giúp trả thù đám cầu hôn cao ngạo, ta sẽ kiếm cho mỗi người cô vợ, ban cho mỗi người của cải, làm cho mỗi người ngôi nhà gần nhà ta, và kể từ bữa đó ta sẽ coi hai người như bạn, như anh Telemachos!... Bây giờ ta cho hai người thấy dấu vết cụ thể để hai người nhận ra không chút nghi ngờ ta là ai. Vết thương heo rừng vồ khi đi với quý tử Autolykos qua Parnassos.” Vừa nói Odysseus vừa vén mạnh quần tả để hở vết sẹo dài. Nhìn đi nhìn lại, xem tới xem lui, hai người nhận ra kỷ niệm với chủ nhân. Bất giác bật khóc hai người vung tay ôm cổ Odysseus, hôn lấy hôn để lên đầu, lên vai. Đáp lại Odysseus hôn đầu, hôn tay hai người. Hai người dường như muốn khóc đến lúc mặt trời lặn nếu Odysseus không mau lời bảo ngừng: “Thôi đừng khóc nữa kẻo có đứa đi ra thấy ngô bối sẽ quay vào kể lại cho cả bọn cùng hay. Bây giờ đi vào, từng người, không cùng một lúc. Ta sẽ đi trước, các người theo sau. Cần để ý dấu hiệu! Thế nào bọn cầu hôn cũng ngăn cản không muốn ta động tới cây cung, ống tên. Lúc đó Eumaios tự tay mang xuống cuối đại sảnh đưa cho ta, bảo tỳ nữ khóa chặt cửa gỗ kín mít dẫn về khu chúng ở, đồng thời dặn nếu nghe tiếng rên rỉ, tiếng la hét từ khu đám cầu hôn, chúng không được nhúc nhích, không được lên tiếng, mà phải im lặng, ngồi tại chỗ tiếp tục công việc. Còn người, Philoitios tháo vát, lanh lẹ, ta giao việc gác cổng ra vào khu sân: đóng chốt, gài then cẩn thận, lấy dây buộc thật chặt!” Chỉ thị xong xuôi Odysseus quay lại ngôi nhà nguy nga ngồi xuống ghế vừa rời bỏ. Hai nô bộc lần lượt theo sau bước vào.

Lúc này cầm cung trong tay Eurymachos xoay tới xoay lui, hờ đi hờ lại trên ngọn lửa bùng bùng. Dù làm vậy vẫn không kéo nổi, y rên hừ hừ, lòng dạ cao ngạo, song chán nản cùng cực. Giận dữ y hét: “Ôi buồn quá đổi! Buồn ghê gớm, không phải cho bản thân mà cho tất cả cầu hôn. Ta không chỉ

buồn vì cuộc hôn nhân, ta biết mặc dù thất bại chua cay trong thành phố, trên đảo Ithaka biển bao bọc bốn bề thiếu gì phụ nữ. Nhưng ta buồn vì nghĩ về sức lực kém xa Odysseus, không người nào trong ngô bối kéo nổi cây cung! Nhục nhĩ sẽ bám chặt cuộc đời, lưu truyền hậu thế.”

Antinoos công tử Eupeithes tiếp lời: “Eurymachos, sự thể sẽ không như vậy! Người quên hôm nay là ngày lễ dân chúng cúng dường người biết thần linh nào rồi! Có phải thời gian bắn cung không? Xếp chuyện ấy lại, ngừng việc ganh đua. Hàng rìu cứ để nguyên tại chỗ. Ta chắc không ai lẫn vào đại sảnh công tử Laertes lấy trộm mang đi đâu. Thôi để bồi tửu đi quanh rót chút rượu vào cốc mọi người. Ngô bối sẽ rầy rệu làm lễ gạt chuyện bắn cung sang bên. Ngày mai bảo đầu mục chăn dê Melanthios mang dê ngon nhất đàn tới, ngô bối sẽ hiến sinh tế thần lấy đùi dâng Apollo xạ thủ tuyệt vời, sau đó sẽ bắn cung chấm dứt cuộc thi tài.”

Ý kiến khiến tất cả bằng lòng. Lệnh sứ bước tới dội nước để thực khách rửa tay, gia nhân pha vang đầy liễn, rót một chút vào ly từng người, sau đó rót đầy phục vụ tất cả. Đám cầu hôn rầy xong xuôi và uống thỏa thuê, Odysseus khôn khéo bước tới ngỏ lời ý nhị: “Xin quý vị cầu hôn tính chuyện kết tóc xe tơ với hoàng hậu lừng danh lắng nghe, tiện nhân có điều lòng dạ hồi thúc buộc phải nói ra. Tiện nhân đặc biệt muốn nói với Eurymachos và Antinoos vừa thốt lời rất ư rành rẽ, rất đổi ý nghĩa: hôm nay xếp chuyện cây cung sang bên, mọi việc để thần linh quyết định. Ngày mai thần linh xạ thủ sẽ ban thắng lợi cho xạ thủ thần linh yêu thương. Trong khi chờ đợi xin vui lòng trao cung bóng lộn, tiện nhân muốn thử, quý vị quan sát, xem đôi tay có còn cường tráng như ngày nào hay do lang thang, thiếu thốn, cực khổ bây giờ mất hết khả năng.”

Yêu cầu khiến tất cả bất bình hết sức, bởi trong lòng đều sợ hành khất già nua có thể kéo cây cung bóng lộn! Quay nhìn tức giận khôn xiết Antinoos nặng lời: “Ê, ăn mày đáng thương, đầu óc thể nào mà chẳng hề ý tứ! Ngồi ăn thoải mái với người cao sang hơn mình, phần ăn đủ món, nghe thủ lĩnh,

hoàng thân chuyện trò, không khách lạ hay hành khất nào như người được phép, thế mà vẫn chưa bằng lòng hay sao? Vang dịu ngọt, thơm tho thấm vào lòng làm chệnh choáng. Không chừa ai kể cả người, vang quật ngã tất cả người uống quá độ thay vì từ tốn. Vang khiến Eurytion đã nhân lòng danh ngậy đại trong dinh thự Peirithoos hào hiệp khi tới thăm người Lapithai. U mê vì uống quá độ đã nhân làm điều đồi bại trong tư thất Peirithoos. Phần nộ thân nhân khổ chủ chồm tới điệu qua tiền phòng ném ra ngoài cửa sau khi thẳng tay, chẳng may may thương xót lấy dao cắt tai, xẻo mũi. Đầu óc hỗn loạn, tâm tư rối bời, loạng choạng bước đi, đã nhân chỉ mơ báo thù. Sự thể mở màn khai sinh thù hận giữa đã nhân và con người. Nhưng đã nhân là kẻ đầu tiên gánh chịu đau khổ, tự mình tạo ra phiền lụy do quá chén say sưa. Còn hành khất, ta nói trước cho hay, nếu kéo cung này, người sẽ gặp đại họa. Đừng trông chờ trợ giúp, dân xứ này sẽ không khoan dung! Ngô bối sẽ tức khắc đưa xuống tận đáy thuyền sơn đen rồi trao tay quân vương Echetos tàn ngược, người sẽ không cách nào thoát khỏi nanh vuốt! Bởi thế ngồi im mà uống, đừng giở trò ganh đua với người đang tuổi thanh xuân!”

Đúng lúc đó Penelope thận trọng, dè dặt cất tiếng: “Antinoos, cứ xử cộc cằn với khách lạ Telemachos mời vào nhà là khiếm nhã, thô lậu. Quý ông có nghĩ khách lạ, nếu tin tưởng cánh tay dũng mãnh, khả năng điêu luyện, có thể kéo uốn cây cung vĩ đại của Odysseus, sẽ đưa tiện phụ về nhà, rồi lấy làm vợ hay không? Trong lòng khách lạ không hề nghĩ vậy! Đừng ai trong quý ông tiệc tùng ở đây nơm nớp lo sợ; bởi chuyện đó chẳng, chẳng bao giờ xảy ra!”

Chợt nghe Eurymachos công tử Polybos bèn đáp: “Không! Ái nữ Ikarios, ô Penelope khả kính, ngô bối không hề sợ đương sự sẽ dẫn nương nương về nhà! Chuyện đó chẳng, chẳng bao giờ xảy ra. Song ngô bối sẽ mất mặt khi nghe không những đàn ông, đàn bà mà cả phường hạ lưu Achaian có ngày sẽ nói: ‘Trông kìa! đám kém cỏi muốn lấy vợ người tài ba, so ra không cần gót! Cố gắng bỏ hơi tai, chẳng anh nào kéo nổi dây cung! Thế mà người từ

đâu không rõ, hành khất lang thang, bất ngờ xuất hiện kéo dể như chơi, bắn tên xuyên qua lỗ cán hàng rìu!’ Họ sẽ tỉ tê chuyện phiếm, bàn ra tán vào, ngô bối nhục nhã vô cùng.”

“Eurymachos,” Penelope thận trọng dồn lời đáp lại, “kẻ ăn hại vô lối gia cư người nổi tiếng lừng danh dù thế nào dân chúng cũng không ca ngợi! Tại sao nhận xét như thế lại khiến quý ông mất mặt, nhục nhã? Khách lạ hiện diện ở đây là người cao lớn, khỏe mạnh, hơn thế lại khẳng định thuộc dòng dõi quý tộc. Vậy hãy trao cung bóng lộn, ngô bối chờ xem kết quả thế nào. Tiện phụ nói trước quý ông sẽ thấy. Nếu khách lạ kéo nổi dây cung, nếu Apollo ban vinh dự, tiện phụ sẽ tặng áo choàng mới, tu-ních đẹp, thương sắc phòng thân chống chó dữ, quân gian, kiếm hai lưỡi, cả dép đi nữa. Và tiện phụ sẽ cho người tiễn đưa lên đường ra đi an toàn tới bất kể nơi nào khách lạ muốn.”

“Mẹ,” Telemachos khôn khéo chen lời, “không người Achaian nào có quyền đối với cây cung, cho hay giữ là quyền của con. Tất cả thủ lĩnh, hoàng thân hiện diện ở đây, trên đất Ithaka lờm chờm hay đảo Elis ngoài khơi nơi ngựa tung tăng gặm cỏ, không ai có quyền ép buộc, phủ nhận quyết định, ngay cả nếu con cho cung này khách lạ có quyền mang đi. Vậy bây giờ mẹ về phòng lo chuyện của mình, dệt vải, cuốn tơ, sai bảo tỳ nữ chạy việc trong nhà. Cung tên là việc đàn ông sẽ lo, nhất là con, vì là chủ nhà này!”

Penelope về phòng, sững sốt đến ngạc nhiên, tâm trí nao nao, thấp thỏm vì lời nói đanh thép con trai biểu lộ. Nường nường lên cầu thang, tỳ nữ theo sau. Vừa bước vào nường nường bật khóc tưởng nhớ Odysseus, phu quân yêu quý, nước nở khôn nguôi, thốn thức khôn ngừng tới lúc Athena mắt xanh lam lục nhẹ khép vành mi đưa vào giấc điệp êm đềm. Nô bọc chăn heo vừa cầm cung cánh cong mang đi, đám cầu hôn trong đại sảnh nom thấy nhao nhao phản đối. Một cầu hôn trẻ tuổi vênh váo vừa biểu lộ cảm nghĩ vừa hét to: “Mang cung đi đâu hử chăn heo khổn kiếp, hóa điên hả? Nếu Apollo và

thần linh bất tử lắng nghe tiếng ngô bối cầu xin, chó mi nuôi sẽ tức tức ăn thịt giữa bầy heo, mi chết cô đơn, xa cách mọi người!” Nghe tiếng la hét om sòm đang đi hoang hồn liền dừng bước, đặt cung xuống đất, Eumaios đứng lại. Thấy vậy từ phía bên kia Telemachos quát to đe dọa: “Ấy, bố, cứ mang cung đi! Bố sẽ hối hận nếu vâng lời chiều ý tất cả. Coi chừng kéo con sẽ ném đá tổng cổ ra ngoài đồng. Mặc dù tuổi không bằng, song con khỏe hơn bố. Ô, ước chi sức lực cường tráng, cánh tay dũng mãnh gấp bội đám cầu hôn trong đại sảnh, con sẽ đuổi tất cả khỏi nhà, bởi kéo tới chúng chỉ tính chuyện xấu xa!”

Nghe nói thế đám cầu hôn rú cười sảng sặc biểu lộ tức giận âm ức trong lòng đối với Telemachos. Nô bộc chăn heo cúi nhặt cây cung, ống tên mang xuống cuối đại sảnh trao tay Odysseus mưu trí. Sau đó cất tiếng gọi Eurykleia từ khu gia nhân nô bộc nói: “Ô, nữ nương vô cùng thận trọng, công tử ra lệnh đóng hết cửa gỗ dẫn vào khu tỳ nữ. Nếu nghe tiếng rên rỉ, tiếng la hét từ khu bọn cầu hôn, đừng để chúng đi ra, bắt ở trong đó im lặng làm việc.”

Chẳng nói chẳng rằng Eurykleia bước đi đóng hết cửa đại sảnh và khu tỳ nữ. Nô bộc chăn bò Philoitios cũng nhanh nhẩu, lẳng lặng lén ra ngoài gài then cửa dẫn vào khu sân, lấy dây cáp neo thuyền bên bằng sợi sậy để dưới chân hàng cột trụ quan chằng chặt hai cánh. Làm xong nô bộc đi vào ngồi xuống ghế rời bỏ lúc này, mắt đăm đăm nhìn Odysseus. Cung trong tay Odysseus nâng lên quay tới quay lui, thử phía này, thử phía kia, hết xoắn lại vặn, uốn nắn hai đầu xem suốt thời gian chủ nhân vắng mặt một có đục móc sừng hay không. Đưa mắt nhìn cầu hôn bên cạnh, một cầu hôn thốt lời: “Chà! sành điệu, thành thạo cung tên! Chắc hẳn ở nhà cũng có cây tương tự để trong bao hoặc đang nghĩ muốn làm cây y hệt dùng riêng! Cứ nhìn cách xoắn vặn đủ biết, nội công thâm hậu, hành khát thảm thương không phải tay thường!” Tiếp theo cầu hôn trẻ tuổi khác dáng vẻ vênh vang hét to: “Ta cầu mong đương sự gặp nhiều may mắn trong đời như lúc kéo dây giương cung!”

Trong lúc đám cầu hôn chuyện trò trao đổi ý kiến Odysseus mưu lược nâng cây cung rà soát tới lui. Như ca công thiện nghệ với cây đàn và ca khúc, căng dây dễ dàng quanh chốt mới, gài chặt ruột mèo xoắn vặn hai đầu, Odysseus kéo cung đồ sộ dễ dàng, thoải mái. Tiếp theo dùng tay phải thử dây Odysseus khê búng, dây ngân trong trẻo, dịu dặt như tiếng chim én líu lo. Đám cầu hôn hết hồn; mặt tái mét. Đúng lúc đó như thể tiên báo quyết định Chúa tể dội sấm ầm ầm. Đau khổ bấy lâu Odysseus cảm thấy lòng rộn rã vui mừng công tử Kronos đầu óc quanh co truyền gửi điềm lành... Odysseus nhặt mũi tên bắn khỏi ống nằm bơ vơ trên mặt bàn, số còn lại chẳng mấy chốc đám cầu hôn sẽ nếm mùi vẫn ở trong ống sâu hoắm. Cầm mũi tên nhét vào nòng cung, kéo dây, chỉnh khấc, vẫn ngồi trên ghế, nhắm đích thẳng tắp, Odysseus bắn. Odysseus bắn không sai rìu nào. Từ vòng cán đầu tiên qua tất cả tới vòng cán cuối cùng mũi tên bọc đồng vút bay xuyên suốt.

Odysseus quay sang nói với con trai: “Telemachos, khách lạ con bảo ngồi trong đại sảnh thên thang không khiến con thất vọng! Ta bắn không sai mục tiêu, ta chưa cần cố sức căng dây, sức mạnh vẫn duy trì, không như đám cầu hôn chê bai, dè bủ. Bây giờ trời còn sáng, đêm chưa xuống, sửa soạn bữa chiều ngon lành phục vụ chúng, sau đó giải trí tìm vui qua khiêu vũ, ca hát để bữa tiệc thêm phần vui vẻ, thú vị.”

Dứt lời Odysseus nháy mắt, chau mày, gật đầu ra hiệu. Choàng ngay kiểm sắc qua vai, nắm chặt trường thương trong tay, vũ khí bằng đồng bóng loáng, quý tử yêu thương Telemachos đứng thẳng sát ghế, bên cạnh thân phụ.

Khúc 22

Cởi phăng tấm áo tả tơi, bạc théch, cầm cung, nhắc ống đầy tên nhọn đổ xuống chân, Odysseus mưu trí nhảy lên ngưỡng cửa, lớn tiếng nói với đám cầu hôn: “Cuộc tranh tài quyết liệt đã qua. Còn mục tiêu nữa chưa xạ thủ nào bắn trúng. Bây giờ tiện nhân muốn thử có thể nhắm bắn hay không nếu Apollo ban vinh dự!” Dứt lời nâng cung Odysseus nhắm Antinoos, mũi tên độc địa bay vút. Hắn vừa cầm cúp nâng lên môi định nhắm nháp, chiếc cúp xinh xắn hai quai bằng vàng rung rinh trong tay. Hắn nghĩ tới rượu, hắn không nghĩ tới chết! Bởi ai có thể ngờ, đờn thương độc mã giữa chốn nhan nhản thực khách, dù khỏe đến đâu, một người lại liều mạng dấn thân vào chỗ chết giết hắn? Nhắm kỹ Odysseus bắn trúng cổ, mũi tên xuyên qua cuống họng mềm nhũn chui ra gáy. Chiếc cúp rơi khỏi tay, hắn ngã ngửa lăn xuống đất. Máu xối xả trào ra lỗ mũi! Hai chân giãy giụa hắn đạp đổ chiếc bàn, thức ăn rơi xuống sàn, thịt nướng, bánh mì thấm máu.

Thấy Antinoos gục chết, đám cầu hôn nhốn nháo. Nhảy qua ghế, chạy hỗn loạn khắp đại sảnh, tất cả đưa mắt hốt hoảng nhìn vách tường chắc nịch hết phía này đến phía kia, song không thấy khiên, thương treo trên đó để chộp tức thì. Phần nộ cao độ tất cả nặng lời thóa mạ: “Khách lạ, đại gian đại ác, mi bắn người! Mi sẽ không tham dự cuộc tranh tài nào nữa! Thế nào mi cũng nát thân. Mi vừa giết thủ lĩnh, thanh niên cao quý bậc nhất Ithaka. Bởi

thế kên kên sẽ ăn thịt mi ngay đây.” Vì không hiểu sự thật tất cả cứ tưởng Odysseus giết người của mình do sơ suất, không phải cố ý. Và đó dẫn đến độ không tên nào nghĩ tử thần đã quyết định kết thúc số phận tất cả!

Odysseus mưu trí cau mày trừng mắt hét to: “A! Lũ chó má! Các người nghĩ ta sẽ không bao giờ rời thành Troa trở về. Do vậy các người kéo tới phá hại gia cư, cưỡng hiếp nữ tỳ, lén lút ve vãn vợ ta trong khi ta vắng nhà mặc dù ta còn sống, không sợ thần linh trên cao trừng trị, thế nhân dưới đất có ngày trả thù. Bây giờ tất cả sẽ đền mạng xuống âm ti.”

Hoảng sợ mặt tái mét tất cả nhìn quanh tìm chỗ núp tránh cái chết hãi hùng. Chỉ có Eurymachos ấp úng thốt lời: “Ô! hóa ra người là Odysseus, quân vương Ithaka mới trở về! Tội ác ghê tởm các cầu hôn gây ra trong đại sảnh, trong trang trại người kể đúng sự thật. Nhưng kẻ chịu trách nhiệm mọi việc chết rồi, Antinoos nằm đó, chủ chốt gây nên việc làm sai trái. Không những mong mỗi kết hôn mà hắn còn mơ ước lớn lao, mưu định mục đích công tử Kronos không bằng lòng ban cho. Hắn muốn là quân vương cai trị Ithaka ngoạn mục, ruộng đất phì nhiêu, sau khi mai phục hạ sát con người. Hắn xứng đáng đón nhận cái chết. Vậy tha mạng cho thần dân của người. Sau này để cải quá ngô bối sẽ đi khắp nơi quyên góp của cải đền bù xứng đáng đồ ăn, thức uống đã sử dụng bữa bãi trong cung điện. Mỗi người góp phần trị giá hai mươi bò. Ngô bối sẽ trả bằng đồng và vàng để người hài lòng. Từ đây đến đó không ai lên tiếng phản nản vì sao người nóng giận.”

Odysseus mưu trí liếc nhìn rồi lớn tiếng: “Eurymachos, đừng tưởng dưng tài sản thừa hưởng, biểu của cải sở đắc, và thêm những gì sẽ có là ta ngừng tay không giết lũ cầu hôn xác xược đã phạm tội ác tày trời. Bây giờ mi có thể lựa chọn, đương đầu giao chiến hay tìm đường chạy trốn. Dầu vậy ta tin chắc không đứa nào trong bọn thoát chết.”

Nghe thấy thế tất cả bắn loạn, tim đập thành thịch, gối run bần bật. Dầu vậy Eurymachos lại cất tiếng: “Quý hữu, thấy chưa! Tên này nhất định sử dụng cánh tay tàn ác. Cung tên bóng lộn trong tay đứng ở ngưỡng cửa nó sẽ bắn

ngô bối chết hết mới thôi. Vậy hãy đồng lòng đứng dậy chiến đấu! Rút kiếm, nâng bàn đỡ mũi tên nguy hiểm, cùng nhào tới tấn công. Ngô bối sẽ đẩy nó khỏi ngưỡng cửa và cửa ra vào, sau đó rút lui qua thành phố, cùng lúc kêu gọi cấp cứu! Tên khốn kiếp sẽ nhận ra tức thì nó nâng cung nhắm bắn lần cuối!” Dứt lời rút kiếm đồng hai lưỡi sắc bén Eurymachos vừa chồm tới ngưỡng cửa vừa hét man rợ. Nhưng đối thủ Odysseus nhắm bắn, mũi tên bay vút trúng ngực dưới vú đậm sâu chọc thủng gan. Kiếm buột khỏi tay, ngã phía trước, gục trên bàn, y vịn vẹo, thức ăn, cốc hai quai rơi xuống nền đại sảnh. Trong lúc hấp hối y đập trán xuống đất, đá chân lung tung, chiếc ghế nghiêng ngã, màn tối mênh mông nhẹ nhàng phủ che cặp mắt.

Đúng lúc đó Amphinomos nhào tới tấn công trực diện Odysseus. Kiếm sắc trong tay tiến thẳng hăm he đương sự hy vọng đuổi địch thủ khỏi cửa đại sảnh. Nhưng từ phía sau Telemachos lao mạnh, thương trúng lưng giữa hai vai xuyên qua ngực. Đương sự ngã như cây đổ, trán đập xuống đất. Telemachos nhảy lại phía sau để thương cắm trên người đối thủ, vì sợ nếu ở lại rút ra hoặc cúi khom trên xác chết kẻ thù có thể xô tới dùng kiếm vừa đâm vừa chém. Nhanh chân chạy, nhảy hai bước, công tử tới trợ lực thân phụ, đứng trên ngưỡng cửa cất lời như có cánh bay xa: “Bố, bây giờ con đi kiếm tám khiên, cặp thương, chiếc mũ bằng đồng để bố che thái dương. Khi trở lại con cũng trang bị cho bản thân, cho cả nô bộc chăn heo lẫn nô bộc chăn bò, vì vũ khí sẽ bảo đảm an toàn gấp bội.”

“Chạy đi,” Odysseus trăm phương ngàn kế hối giục, “lấy vũ khí trong khi ta còn tên để tự vệ; ta sợ chúng đánh bật khỏi cửa vì ta ở đây một mình.”

Nghe lời thân phụ Telemachos ba chân bốn cẳng chạy tới phòng chứa đồ nơi để vũ khí. Nhanh như chớp công tử nhặt bốn tấm khiên, tám cây thương, bốn chiếc mũ bằng đồng trên đỉnh đính lông đuôi ngựa, hối hả mang về để bên cạnh thân phụ. Đến nơi công tử tiến hành trang bị ngay bản thân. Hai nô bộc cũng làm tương tự, xong rồi đứng bên Odysseus đa mưu

túc trí. Trong khi còn tên để giao chiến Odysseus tiếp tục bắn đám cầu hôn, hết tên này đến tên kia, xác chết chẳng mấy chốc nằm ngổn ngang trong đại sảnh. Nhưng bắn mãi hết tên Odysseus dựa cung vào thành cửa và chân tường bóng lộn, choàng tấm khiên da bò bốn lớp qua vai, đội chiếc mũ kim loại lên đầu đỉnh đỉnh lông đuôi ngựa gật gù dễ sợ, cầm hai cây thương chắc nịch mũi bịt đồng óng ánh. Tường đại sảnh xây vững vàng có cửa hậu tôn cao cùng mức ngưỡng cửa, hai cánh dày cộm thông ra lối đi nhỏ hẹp thường đóng kín. Odysseus bảo nô bộc chặn heo đứng trấn cửa này, canh thật kỹ, vì là lối đi duy nhất. Đúng lúc đó Agelaos hét to: “Quý hữu, không ai trèo qua cửa hậu lên ra ngoài nói cho dân chúng hay sự thế, báo động cấp kỳ kêu gọi cầu cứu ư? Bản nhân tin chắc tên này bắn, song đây là lần cuối!”

“Không được, công tử Agelaos, dòng dõi thần linh,” đầu mục chặn dê Melanthios đáp, “vì cửa ra khu sân gần khùng khiếp, cửa vào lối nhỏ hẹp vô cùng. Chỉ cần người gan dạ một chút là có thể chặn đứng ngô bối. Nhưng khoan! Để bĩ phu tới phòng chứa đồ lấy ít vũ khí đem lại công tử trang bị. Bĩ phu chắc Odysseus và quý tử giấu trong nhà chứ không để nơi khác.” Dứt lời theo lối đi quanh co qua đại sảnh trèo vào phòng chứa đồ nô bộc lấy mười hai khiên, nhiều thương, nhiều mũ bằng đồng đỉnh đỉnh lông đuôi ngựa, cấp tốc quay lại trao đám cầu hôn. Nom thấy địch thủ trang bị vũ khí, tay múa trường thương vun vút, Odysseus bủn rủn, gối run bần bật, tim đập như trống làng, trực cảm đối phó quả thật khó khăn. Nhận ra tình thế nguy nan, Odysseus nói với con lời như có cánh bay xa: “Chiến đấu cam go lại chờ đợi ngô bối, Telemachos; ta chắc trong cung điện có nữ tỳ toa rập hoặc Melanthios tiếp tay.”

“Bố,” Telemachos nhìn rồi đáp, “lỗi tại con, không phải tại ai. Rời phòng chứa đồ sơ ý con quên đóng cửa; chắc có tên cầu hôn theo dõi nom thấy. Nô bộc chặn heo, tới mau đóng lại, để ý quan sát có phải nữ tỳ làm chuyện đó hay Melanthios con Dolios nhúng tay.”

Trong lúc bố con trao đổi ý kiến, nô bộc chăn dê Melanthios lại tới phòng chứa đồ lấy thêm vũ khí. Nô bộc chăn heo theo dõi nhìn ra vội vàng nói với Odysseus đang đứng sát bên: “Ô, dòng dõi Chúa tể, công tử Laertes trời sinh, Odysseus mưu trí, tên khốn kiếp ngô bối nghi ngờ lại mò tới phòng chứa đồ. Xin cho lệnh dứt khoát. Nếu có thể trấn áp giết tại chỗ, hay nô bộc đem về đây để ngài bắt đền tội ác đã làm trong cung điện?”

Vừa nghe Odysseus mưu trí liền đáp: “Telemachos và ta sẽ cố gắng chống trả đám cầu hôn cao ngạo trong đại sảnh dù chúng phản công như điên như cuồng. Hai người tới ngay phòng chứa đồ quật nó ngã ngửa, trói cả tay lẫn chân kéo ra đằng sau, ném vào trong, buộc lưng sát tấm ván, lấy dây quần chặt, kéo lên nóc cột gần xà ngang hành hạ cho đau đớn thật lâu!”

Lời vừa dứt làm theo tức thì hai nô bộc tức tốc tới phòng chứa đồ. Melanthios đã ở đó, lúi húi trong góc lục tìm vũ khí, không nom thấy. Đứng sát cánh cửa, mỗi người một bên, hai người chờ. Đầu mục chăn dê bước qua ngưỡng cửa, tay cầm chiếc mũ xinh xắn, tay nâng tấm khiên to lớn, cũ kỹ lắm tấm vết mốc, Laertes sử dụng lúc trai trẻ, song để nằm đó từ đây đến nay nên dây đeo hư giãn. Hai mục phu chồm tới đè xuống, nắm tóc điệu vào trong, quăng trên sàn, kinh hãi hết hồn. Lấy dây trói chặt tay chân kéo quật về đằng sau như Odysseus kiên nhẫn, chịu đựng triền miên, công tử Laertes chỉ thị, hai mục phu quấn dây quanh thân thể kéo lên nóc cột gần xà ngang.

Sau đó, ô Eumaios, nô bộc chăn heo, nô bộc ngạo giễu: “Bây giờ tha hồ đứng canh, Melanthios, suốt đêm ngả lưng trên giường êm ái xứng đáng tấm thân. Thế nào người cũng nhìn thấy Rạng Đông xiêm y thướt tha từ sông Đại Dương nhô lên ngự ngai vàng lúc người thường dẫn dê tới đại sảnh làm tiệc cho đám cầu hôn.” Để Melanthios treo toòng teng trên đó, đau đớn trong mớ dây khùng khiếp quần kỹ trói chặt, lại choàng vũ khí, kéo cánh cửa bóng lộn đóng kín, hai mục phu quay về với Odysseus mưu lược. Hai bên hằm hằm nhìn nhau, ánh mắt tiết ra táo bạo, bốn người biểu lộ

dũng khí trên ngưỡng cửa đối diện, đám đông bộc lộ can trường cuối đại sảnh. Đúng lúc đó giả giọng nói và hình dáng Mentor, Athena ái nữ Chúa tể lại gần. Nom thấy vui mừng ra mặt, Odysseus vừa đón chào vừa ngỏ lời: “Giúp ngô bối thoát cảnh nguy khốn, lúc sinh tử, Mentor! Đừng quên thân hữu chí thiết, hãy nhớ tình thân ta dành cho ngươi. Chúng mình cùng tuổi!”

Nói thế song trong lòng Odysseus nghĩ lời đó nói với Athena nữ thần xách động chiến tranh. Đám cầu hôn phía đối diện hăm he ầm ỉ. Từ cuối đại sảnh Agelaos công tử Damastor đầu tiên lớn tiếng đe dọa: “Mentor, đừng nghe Odysseus nài nỉ đánh giùm chống lại các cầu hôn. Ta nói ngươi hay ngô bối dự tính kết thúc vụ này ra sao. Sau khi hạ sát cả cha lẫn con, ngô bối sẽ giết ngươi vì việc ngươi hăm dọa định làm trong đại sảnh. Ngươi sẽ đem mạng sống đền tội. Và khi dùng kiếm sắt đánh tan cuộc tấn công vũ bão của các ngươi, ngô bối sẽ tịch thu những gì ngươi sở hữu, nhà cửa, ruộng vườn, gom lại cùng tài sản Odysseus. Ngô bối sẽ không để con trai ngươi sống trong nhà, vợ ngươi, con gái ngươi không được vác mặt ra đường phố Ithaka.”

Lời đe dọa khiến Athena nổi giận bùng bùng. Quay nhìn Odysseus nữ thần gay gắt chỉ trích: “Tình thần để đâu, Odysseus? Dũng cảm mất rồi sao? Ngươi không còn là ngươi ngày trước, chín năm ròng rã, vào sinh ra tử, hạ sát biết bao quân thù vì Helen vương giả cánh tay trắng ngần, dự tính chiến thuật xảo diệu chiếm đoạt thành Troa phố xá rộng dài. Sao bây giờ không như ngày đó, khi ở trong nhà mình, giữa tài sản của mình, trước mặt quân thù, ngươi run rẩy, rên rỉ làm như không còn can đảm? Thôi, quý hữu thân tình, lại đây đứng bên cạnh nhìn ta ra tay giữa lòng cuộc chiến rùng rợn để thấy Mentor, công tử Alkimos, chiến đấu can trường đền đáp ân tình ngày trước.” Dù nói vậy song Athena chưa cho Odysseus sức mạnh để thay đổi thế trận; nữ thần vẫn muốn thử khả năng và quyết tâm của Odysseus cùng quý tử xem thế nào. Biến dạng thành chim én bay vút lên cao nữ thần hạ cánh đậu đối diện trên xà ngang đại sảnh âm u.

Agelaos công tử Damastor vẫn hồi thúc đám cầu hôn chiến đấu. Eurynomos, Amphimedon, Demoptolemos, Peisandros công tử Polyktor và Polybos lanh tay hỗ trợ. Số này là số gan dạ hơn hết trong bọn may mắn còn sống chiến đấu bảo vệ bản thân; số còn lại đã gục chết dưới đường cung làn tên. Agelaos lớn tiếng nói với tất cả: “Quý hữu, cánh tay kiên cường của tên này yếu rồi! Để ý mà xem Mentor đã từ già sau khi thốt lời huênh hoang; chỉ còn bốn đứa ở trước cửa. Vậy bây giờ lao thương, đừng lao cùng lúc, chỉ sáu người hàng đầu. Nếu Chúa tể trợ giúp, ngô bối sẽ chiến thắng. Khi tên này gục ngã, ngô bối khỏi cần để ý mấy tên kia.”

Làm như Agelaos mách nước sáu cầu hôn nhằm kỹ lấy sức lao mạnh. Nhưng Athena khiến thương bay không trúng đích. Một trúng cột cửa đại sảnh, một trúng cánh cửa dày chắc, một trúng lưng tường, thương thứ ba gỗ tần bì mũi bọc đồng nhọn hoắt. Thấy bên mình không hề hấn khi thương bay tới Odysseus kiên cường cất tiếng: “Quý hữu, nghe ta nói. Bây giờ đến lượt ngô bối lao thương. Nhắm thẳng đám đông! Chúng chỉ muốn điên cuồng tàn sát ngô bối, gia tăng tội ác!”

Tất cả nhằm kỹ, bốn thương sắc nhọn rời tay. Odysseus giết chết Demoptolemos; Telemachos giết chết Euryades; nô bộc chăn heo giết chết Elatos; nô bộc chăn bò giết chết Peisandros. Thấy bốn đồng bọn cùng từ già cỗi đời trên nền đại sảnh rộng lớn, đám cầu hôn rút về phía cuối. Bên Odysseus nhào tới rút thương khỏi xác chết. Đám cầu hôn lại phản công, gắng hết sức lao thật mạnh, song Athena làm thương bay không trúng đích. Một trúng cột cửa đại sảnh, một trúng cánh cửa dày chắc, một trúng lưng tường, thương thứ ba gỗ tần bì mũi bọc đồng nhọn hoắt. Dầu thế Amphimedon cũng ném trúng đích, làm xước cổ tay Telemachos, thương vút qua, mũi đồng vừa chạm mặt da. Ktesippos cũng vậy. Vút trên khiên Eumaios đang cầm chạm bả vai, trường thương bay qua cấm phập xuống đất. Odysseus đa mưu túc trí và mấy người lại lao thương vào đối thủ. Lần này Eurydamas gục dưới thương Odysseus cướp phá thành Troa, Amphimedon dưới thương Telemachos, Polybos dưới thương nô bộc chăn

heo, Ktesippos dưới thương nô bọc chăn bò. Trúng ngực khiến hả dạ nô bọc chăn bò sừng cong tự hào cất tiếng: “Ô, quý tử Polytherses, ưa thích thóa mạ, bây giờ mi hết huênh hoang, khoác lác, múa lười lớn tiếng, mở miệng bừa bãi. Nói năng để thần linh, vì các người mãnh liệt hơn mi gấp bội. Giữ thương này làm kỷ niệm, tặng phẩm biểu lộ lịch sự, hiếu khách đáp lại móng bò mi trao lúc Odysseus ăn xin trong cung điện.”

Nô bọc chăn bò sừng cong nói thế. Đúng lúc đó Odysseus xông tới nâng trường thương đâm Agelaos công tử Damastor đứng trong tầm tay. Telemachos đâm Leokritos công tử Euenor trúng giữa bụng, mũi thương xuyên qua lưng, đối thủ ngã sấp, trán đập bồm bộp xuống đất. Chót vót trên mái nhà Athena giơ khiên thần báo hiệu tai ương. Đám cầu hôn khiếp đảm. Tất cả chạy tán loạn khắp đại sảnh như đàn bò bị ruồi trâu vun vút châm đốt, tấn công khi xuân về ngày càng lúc càng dài. Như kên kên móng cong, mỏ quắp từ núi cao sà xuống, lao thẳng bầy chim nhỏ, rời bỏ không trung, tản mác trên cánh đồng, hoảng hốt chạy trốn khỏi tầng mây, không tìm thấy trợ giúp, không thể chống trả, không kiếm ra lối thoát, bốn người dồn dập tấn công, hạ sát, hăng hái đuổi theo. Chạy qua đại sảnh họ chồm tới đám cầu hôn, đánh gục hết tên này đến tên kia. Tiếng kêu rùng rợn vừa thốt, đầu vỡ tức thì, sàn sảnh lênh láng máu đỏ.

Leodes chạy tới nắm đầu gối Odysseus, hồi hả van xin lời như có cánh bay xa: “Ô, Odysseus, bỉ phu ôm gối khẩn cầu xin tha mạng và thương hại. Bỉ phu trang trọng thề bỉ phu chưa bao giờ bằng lời nói hay việc làm xúc phạm phụ nữ trong cung điện. Không những thế bỉ phu còn cố sức ngăn cản các cầu hôn đừng làm vậy. Nhưng không thềm nghe họ cứ nhúng tay vào sai trái. Cư xử xấu xa đã dẫn họ tới số phận ghê tởm. Dù sao bỉ phu cũng chỉ là thầy đoán giúp họ; bỉ phu chẳng làm gì đáng trách, thế mà bây giờ gánh chịu số phận đắng cay! Phải chăng cư xử lương thiện để đón nhận cảm tạ tri ân như thế?”

Odysseus trừng mắt dần giọng: “Mi nói mi chỉ là thầy đoán giúp chúng, vậy tại sao nhiều lần trong đại sảnh mi cầu khẩn ta đừng trở về dù muốn đến mấy, vợ ta theo mi, sinh con đẻ cái với mi. Vì thế không gì cứu mi khỏi chết thảm thương.” Dứt lời đưa cánh tay dừng mãnh nhát thanh kiếm Agelaos nằm sòng sượt đánh rơi trên mặt đất, Odysseus chém ngay cổ. Đầu lìa khỏi gáy, Leodes rú kêu, miệng vẫn lải nhải. Phemios, con trai Terpias, miễn cưỡng làm thi sĩ ca công cho đám cầu hôn hy vọng thoát tay tử thần. Lúc này ca công đang đứng gần cửa hậu, tay cầm cây đàn muôn điệu, tâm trí giằng co: lén khỏi đại sảnh đến ngồi trước bàn thờ Chúa tế siêu phàm, bảo vệ khu sân, xây cất kỹ lưỡng Laertes và Odysseus trước kia thường nướng đùi bò dâng lễ tế sinh, hay chạy tới nắm đầu gối Odysseus năn nỉ van xin? Cân nhắc tới lui cuối cùng ca công quyết định nắm đầu gối công tử Laertes. Thế là đặt ngay cây đàn khum phình xuống đất giữa chiếc liễn pha vang và chiếc ghế nạm đánh bạc, chạy ngược lại ôm gối Odysseus, ca công khẩn cầu lời như có cánh bay xa: “Ô, Odysseus, bĩ nhân ôm gối người. Đừng xua đuổi kẻ van xin, hãy thương hại bĩ nhân. Nếu giết ca công như bĩ nhân, ca hát dâng hiến thần linh và thế nhân, sau này người sẽ ân hận. Bĩ nhân không có thầy dạy, bĩ nhân tự học một mình. Thần linh gieo rắc, vun trồng đủ loại thi ca trong tâm hồn. Là thi sĩ bĩ nhân có thể ca hát dâng người như dâng thần linh. Vậy dù nóng giận xin đừng cắt cổ bĩ nhân. Xin hỏi quý tử! Telemachos là nhân chứng nói người hay bĩ nhân chưa bao giờ tự ý hay định tâm tới tư thất người ca hát mua vui cho đám cầu hôn trong lúc tiệc tùng, mà bị số đông quyền thế ép buộc bắt phải tới.”

Nghe thấy thế Telemachos liền chạy tới đứng trước mặt vội nói với thân phụ: “Khoan! Đừng giết người vô tội, bố ơ. Ngừng tay với cả Medon nữa! Trông nom săn sóc tận tình trong cung điện lúc con còn nhỏ, lệnh sứ là người ngô bổi phải tha, nếu chưa mất mạng dưới tay Philoitios hay nô bộc chăn heo hoặc bố lúc bố tấn công vũ bão qua đại sảnh.” Lời nói lan tới tai lệnh sứ. Vì muốn khỏi chết thảm Medon vốn thận trọng cuốn mình trong miếng da bò mới làm thịt, chui dưới ghế nằm im. Nhóm dậy tức thì, chui khỏi gầm ghế, quăng phắt da bò sang bên, lao thẳng tới Telemachos, lệnh sứ

nắm gối hồi hả năn nỉ, lời như có cánh bay xa: “Công tử quý mến, thưa Medon đây. Công tử tha mạng sống cho bề phụ. Và bầm giùm thân phụ đừng giết bề phụ bằng lưỡi kiếm tàn ác, dẫu tức giận, bực bội vì lũ cầu hôn rồ dại phá hại của cải, cư xử với công tử chẳng chút nể vì!”

Odysseus mưu trí mỉm cười trấn an: “Đừng sợ. Con ta cứu mạng như vậy tự lòng người hiếu, người nói cho người khác cùng hay. Sống ở đời nên làm điều phải, đừng làm điều trái. Bây giờ người và thi sĩ ca công lừng danh rời đại sảnh ra ngoài sân lánh xa nơi tàn sát, ngồi đó, ta vào bên trong giải quyết cho xong việc phải làm.”

Vội vàng rời đại sảnh hai người tới ngồi trước bàn thờ Chúa tế vạn năng, về mặt lo âu, chốc chốc lại liếc nhìn hết phía này đến phía kia, chờ chết bất kể lúc nào. Odysseus đi hết ngôi nhà xem có tên cầu hôn nào lẫn trốn hay không. Nhưng Odysseus thấy tất cả năm ngỗ ngang trên mặt đất đầm máu như đàn cá trong mẻ lưới ngư phủ kéo khỏi mặt nước xám xanh ngầu bọt lên bờ biển thoải thoải, cong cong, nằm thành đống trên bãi cát chờ nước mặn và tia nắng mặt trời kết liễu cuộc đời. Đám cầu hôn cũng thế, nằm chồng chất lên nhau, tên này đè tên kia. Sau đó Odysseus nói với con trai: “Telemachos, nghe ta nói, đi gọi nhũ mẫu Eurykleia ra đây, ta dặn điều cần thiết.”

Vâng lệnh đi ngay, tới khu nữ tỳ gõ cửa, Telemachos lớn tiếng gọi: “Thức dậy, nhũ nương khả ái, ra đây, bao năm làm lụng nơi này lo việc sai bảo nữ tỳ, mau lên! Thân phụ con gọi. Người có điều muốn nói.” Không đáp nửa lời, mở ngay cửa khu gia nhân đi ra đại sảnh, Eurykleia rào bước theo sau Telemachos. Nhũ mẫu thấy Odysseus giữa đống xác chết, mình mẩy lấm láp, vết máu, như sư tử vừa rời nông trại sau khi làm thịt con bò, lồng ngực, hai mép máu còn nhỏ giọt, mặt hằn vẻ dữ dằn, ghê sợ. Odysseus trông hệt thế, tay chân, lưng bụng vấy máu. Nhưng thấy xác người, máu lênh láng, nhũ mẫu dường như muốn cất tiếng vui mừng ca ngợi thành công khủng khiếp diễn ra trước mắt. Ngăn chặn cảm xúc bột phát Odysseus nói lời như

có cánh bay xa: ‘Nhũ nương cao niên, hãy tự chế, đừng rồi rít, vui mừng trong im lặng. Bộc lộ hân hoan trên xác chết là xử sự báng bổ, bất kính. Số người này chết thảm là do thần linh quyết định, và do việc làm xấu xa chúng lao đầu vào. Chúng không kính nể ai gặp gỡ trên cõi đời, bất kể sang hay hèn. Do lỗ mãng quá độ chúng tự đưa thân gặp số phận bi đát. Nhưng thôi, nói con hay nữ tỳ trong cung điện đưa nào trung thành, đưa nào phản phúc với con.’”

“Ờ, con,” nhũ mẫu Eurykleia thân thương đáp, “già sẽ kể con hay đầy đủ sự thật. Cung điện có năm mươi nữ tỳ, ngô bối chỉ dẫn cung cách làm việc trong nhà, chải len thế nào, kiên nhẫn hầu hạ ra sao. Trong số có mười hai đứa cư xử vô lễ, trâng tráo coi già và Penelope chẳng ra gì. Telemachos mới lớn nên thân mẫu không cho phép ra lệnh sai bảo gia nhân. Nhưng thôi, để già lên lầu tới tư phòng sáng trưng nói cho hiền thê hay sự thể, thần linh vừa đưa vào giấc điệp êm đềm.”

“Đừng đánh thức vội,” Odysseus ý nhị thốt lời. “Thay vì thế gọi nữ tỳ trong khi con vắng nhà ăn ở tráo trở ra đây.”

Vú già rời đại sảnh đi gọi nữ tỳ thúc giục ra mau. Lúc đó Odysseus cũng gọi Telemachos, nô bộc chặn bò, nô bộc chặn heo tới bên cạnh dặn dò, lời như có cánh bay xa: ‘Trước hết mang xác chết ra ngoài, bắt nữ tỳ giúp một tay. Sau đó lấy bọt biển nhúng nước lau bàn, ghế bành sang trọng cho sạch. Khi mọi việc trong cung điện sắp xếp đầu vào đấy, điệu nữ tỳ khỏi đại sảnh ra giữa nhà tròn và tường cao khu sân, dùng trường kiếm chém chết, cho chúng quên ái ân lén lút ăn nằm với bọn cầu hôn!’

Rên rỉ thảm thiết, nước mắt ròng ròng, gò má ướt đẫm, nữ tỳ bất trung cùng nhau đi ra. Trước hết khuôn xác chết mang để dưới trụ quan khu sân vây tường, xác này đặt lên xác kia. Odysseus đứng trông thân chinh giục già, tất cả lừng khờng đem xác chết đi ra. Tiếp đến lấy bọt biển nhúng nước lau bàn, ghế bành lộng lẫy. Sau đó Telemachos và hai mục phu lấy xẻng nạo sàn đại sảnh, nữ tỳ hết nhặt đến quét mảnh vụn, rác rưởi đem ra ngoài. Cuối

cùng khi mọi việc trong cung điện giải quyết xong xuôi, họ lôi nữ tỳ khỏi đại sảnh, dồn vào giữa nhà tròn và tường cao khu sân, chỗ chật hẹp không lối thoát. Lúc đó Telemachos dáng vẻ nghiêm nghị mới cất lời: “Ta sẽ không để nữ tỳ từng thóa mạ, lăng nhục ta và thân mẫu, đêm đến lén lút ăn nằm, ái ân với bảy cầu hôn chết êm ả, thanh thản chấm dứt cuộc đời.”

Dứt lời cầm dây cáp sử dụng trên thuyền mũi xanh, công tử buộc một đầu vào cột trong trụ quan, một đầu vào nhà tròn, thắt chặt kéo cao để chân nữ tỳ không chạm đất. Như chim thốt nhạc cánh dài hoặc bồ câu mắc lưới chằng trong rừng, hồi hả về tổ, không ngờ gặp ổ bî thảm, nữ tỳ bước thành hàng, đầu ngẩng cao, thông lọng tròng vào cổ, sẽ đưa tất cả tới kết thúc bi thương! Chân co giật một lúc, song không lâu. Tiếp theo mấy người điệu Melanthios qua đại sảnh ra sân. Tới nơi dùng dao tàn nhẫn mấy người cắt mũi, xẻo tai, thiến dương vật lấy thịt tươi máu đầm đìa vắt cho chó nhá, rồi trong cơn thịnh nộ điên cuồng chặt tay, chặt chân. Sau đó, rửa tay cọ chân sạch sẽ, mấy người trở lại đại sảnh gặp Odysseus, công việc hoàn tất. Quay sang vú già Odysseus nói: “Nhũ nương, lấy lưu huỳnh tẩy cho khỏi hôi, rồi nhóm lửa để con xông nhà, sau đó mời Penelope xuống đây cùng tỳ nữ và hồi tất cả gia nhân cũng tới.”

“Ờ, con,” nhũ mẫu yêu quý đáp, “con nói chí phải. Nhưng để già mang áo choàng, tu-ních cho con mặc, đừng đứng như vậy trong đại sảnh chỉ có tấm vải sờn rách che bờ vai lớn rộng trông không được, người ta chê cười.”

“Điều con muốn trước tiên,” Odysseus có vẻ tính toán tiếp lời, “là nhóm lửa trong đại sảnh.” Nhũ mẫu dễ thương làm theo tức khắc. Nhũ mẫu mang lửa, lưu huỳnh. Odysseus dùng tẩy uế đại sảnh, ngôi nhà, khu sân cẩn thận. Nhũ mẫu đi khắp cung điện báo tin, giục nữ tỳ, gia nhân mau tới. Ùn ùn rời phòng, tay cầm đuốc, họ bu quanh Odysseus, hân hoan chào đón, ôm chầm, âu yếm hôn vai, hôn đầu, hôn tay. Cảm giác ước muốn nhẹ nhàng xâm chiếm cõi lòng, muốn bật khóc, muốn nước nở vì trong thâm tâm Odysseus nhận ra từng người.

Khúc 23

Vừa cười vừa bước vú già hí hửng lên lầu nói cho nương nương hay phu quân đã ở trong nhà. Đầu gối thoăn thoắt, bàn chân chệnh choạng, vú già đi như chạy. Tới bên giường vú già cất tiếng: “Dậy, Penelope, con yêu thương, dậy mà xem, nhìn tận mắt cảnh tượng hăng ngày mong đợi, bấy lâu ngóng chờ! Odysseus đã về, đang ở trong nhà sau bao nhiêu năm lưu lạc. Mau lên! Odysseus còn thanh toán đám cầu hôn hung hăng từng quấy phá ngôi nhà, ăn hết của cải, ước hiếp quý tử.”

Penelope dáng vẻ thận trọng âm ừ: “Nhũ nương quý mến, chắc hẳn thần linh làm tâm thần rối loạn! Thần linh có thể biến người khôn ngoan thành đần độn, hóa kẻ đần độn thành khôn ngoan. Trước kia đầu óc nhũ nương tỉnh tường, bây giờ thần linh khiến thành ngớ ngẩn. Tại sao nữ lòng bồn cợt lúc con buồn rầu, đánh thức khi con nhắm mắt thiu thiu, đắm chìm trong giấc điệp thú vị, chỉ để nói điều viễn vông, phi lý? Chưa bao giờ con ngủ ngon như thế kể từ ngày Odysseus lên thuyền tới thành Troa đầy đau khổ, tên gọi ghê tởm, con không muốn nhắc lại làm gì. Nhưng thôi, đi xuống, về phòng! Nhũ nương chứ nữ tỳ tới đánh thức để nghe thưa gửi như thế, quấy rầy giấc ngủ, con tổng cổ lập tức về khu gia nhân tha hồ mà ân hận; tuổi tác đã cứu nhũ nương khỏi cảnh ê chề!”

Dấu thế vú già vẫn tiếp lời: “Con yêu quý, già không lòng nào đùa bỡn lúc con buồn rầu. Sự thật Odysseus đã về, đang ở trong nhà, đúng như già nói. Odysseus là khách lạ bị hạ nhục trong đại sảnh. Telemachos biết trước Odysseus đã trở về, song khôn ngoan giữ kín kế hoạch để thân phụ có thì giờ trừng trị bọn cầu hôn các lấc cùng tội ác chúng gây ra.” Vú già ngừng nói. Penelope mừng khôn tả. Hối hả rời giường Penelope ôm chầm vú già, nước mắt đầm đìa, lắp bắp lời như có cánh bay xa: “Nhũ nương quý hóa, thật hả, không đánh lừa con chứ! Có thực Odysseus đã trở về như nhũ nương nói, nhưng làm sao một mình có thể đánh bại đám cầu hôn lỗ mãng tụ tập đông như kiến trong đại sảnh?”

“Già không nhìn thấy, già không hay biết,” vú già ôn tồn đáp, “già chỉ nghe tiếng người chết rên hừ hừ. Sợ hết hồn, run bần bật, bọn già rúc vào góc phòng ngủ, đóng chặt cửa, núp sau tường chắc nịch. Tới lúc thân phụ sai đi tìm, quý tử Telemachos rời đại sảnh lớn tiếng gọi bảo đến gặp, già mới lóp ngóp bò ra. Đến nơi già thấy Odysseus đứng giữa đồng xác chết. Xung quanh trên nền đất nện kỹ càng đầy xác người, xác này đè lên xác kia. Nếu nhìn thấy con sẽ hả lòng hả dạ! Odysseus vấy máu, lấm bẩn như sư tử! Bây giờ đám cầu hôn nằm chất đống ở cổng khu sân, Odysseus bảo nhóm lửa, đốt lưu huỳnh xông nhà cho sạch. Odysseus sai già đi vờ con. Vậy theo già đi xuống để sau biết bao đau khổ hai người lại vui sướng sánh bước trên đường hạnh phúc. Mong ước ôm ấp bấy lâu bây giờ trở thành sự thật. Odysseus còn sống, Odysseus trở về, Odysseus ở nhà. Odysseus gặp con và quý tử. Odysseus trả thù bọn cầu hôn cư xử sai trái, phá hại của cải trong cung điện của mình.”

“Nhũ nương thương yêu, đừng vội cười, đừng sớm vui!” Penelope thận trọng tiếp lời. “Nhũ nương biết nhiều người ở đây mong muốn thấy mặt Odysseus, song không ai mong muốn bằng con và quý tử chúng con sinh ra đời. Dấu thế làm sao tin nổi chuyện nhũ nương vừa nói? Chắc hẳn thần linh bất tử đã hạ sát đám cầu hôn, phần nộ vì xác xược, ngang tàng đến lợm giọng. Chúng không kính nể bất kể ai chúng gặp; người sang kẻ hèn, người

tốt kẻ xấu chúng coi như nhau. Rồ dại xúc phạm vì thế chúng gánh chịu số phận ghê tởm. Xa cách quê hương mất ngày trở về Odysseus mất luôn cả cuộc đời.”

“Con yêu quý,” vú già dễ thương tỏ vẻ ngỡ ngàng, “sao lại nói thế! Phu quân ở đây, bên bếp lửa, trong nhà mình, con lại bảo sẽ không bao giờ trở về! Nghi ngờ quá sức con chẳng tin ai. Cần chứng cứ cụ thể mới hết ngờ vực phải không? Vết sẹo heo rừng răng trắng nhớn vồ ngày trước làm Odysseus bị thương! Lúc tắm cho để ý nhìn nhận ra già hăm hở muốn nói con hay sự thật, nhưng Odysseus vì mục đích thâm kín đưa hai tay bịt miệng không để kêu thành tiếng... Thôi theo già đi xuống. Già lấy mạng mình bảo đảm. Nếu già nói dối đánh lừa, con cứ việc giết chết theo cách tàn ác, lỗi thảm thương hơn hết ở đời.”

“Nhũ nương thân thương,” Penelope dáng vẻ thận trọng giải thích, “dù kinh nghiệm, sáng suốt, tinh khôn, nhũ nương không thể phát hiện hay am tường ý định thần linh bất tử. Nhưng thôi xếp chuyện đó lại ngô bối xuống gặp Telemachos. Con muốn nhìn lũ cầu hôn nằm chết và người hạ sát chúng.”

Dứt lời rời phòng đi ra Penelope lần bước xuống cầu thang, dáng vẻ xúc động và lưỡng lự! Penelope tự hỏi nên đứng cách xa hỏi phu quân, hay tới gần ôm chầm bày tỏ âu yếm? Đi vào bước qua ngưỡng cửa bằng đá Penelope đến ngồi gần bếp lửa, sát bức tường, phía đối diện. Odysseus ngồi bên cột cao lớn, cúi đầu nhìn xuống, chờ phu nhân yêu quý cất tiếng khi thấy mình. Penelope ngồi khá lâu không nói một lời, im lặng, sững sờ, bối rối. Đăm đăm nhìn khuôn mặt có lúc nhận ra giống Odysseus, có lúc nhận ra không giống Odysseus, vì quần áo tả tơi khoác trên thân hình tiều tụy. Thấy vậy Telemachos lên tiếng nói thẳng trách khéo: “Mẹ, lòng dạ trơ trơ, thản nhiên đến lạnh lùng, tại sao đứng xa bố như thế? Vì sao không ngồi gần chuyện trò, hỏi han? Trên đời chẳng có phụ nữ nào đang tâm làm vậy đối với phu quân vừa trở về quê hương sau hai mươi năm cực khổ, gian nan! Chắc hẳn trái tim trong lòng mẹ rắn hơn sỏi đá!”

“Con, xúc động khiến tim se thắt, lòng tê tái,” Penelope kín đáo chống chế. “Mẹ không thể nói một lời; mẹ không thể hỏi một câu; mẹ cũng không thể nhìn thẳng khuôn mặt! Tuy nhiên, nếu quả thực Odysseus đã trở về, chắc chắn bố mẹ sẽ thế nào cũng nhận ra nhau, bởi giữa hai người có dấu tích thâm kín, chỉ hai người biết mà thôi, người ngoài không ai hay.”

Nghe nói thế Odysseus kiên nhẫn, độ lượng mỉm cười. Cất tiếng lời như có cánh bay xa Odysseus nói với quý tử: “Telemachos, để mẹ quan sát, tìm hiểu bố ngay đây trong nhà mình. Mẹ sẽ nhìn bố ánh mắt khác hẳn. Lúc này, vì bố bận thiêu, con thấy, rách rưới nên coi thường, mẹ không nghĩ bố là Odysseus! Phần mình ngược lại con và bố phải nghĩ làm thế nào sự việc diễn ra mát mái xuôi chèo. Thông thường ở bất kể vùng nào sau khi giết người, không có ai thay mặt bênh vực, trả thù, thủ phạm sẽ chạy trốn lưu vong, bỏ gia đình, bỏ xứ sở! Ngô bối đã hạ sát đám thanh niên quý tộc, giương cột hải đảo Ithaka. Đó là tình huống ta muốn con suy ngẫm.”

“Bố yêu quý,” Telemachos vẻ mặt ưu tư tiếp lời, “bố tự nghĩ xem sao. Người ta nói bố nổi tiếng đa mưu túc trí; không ai trên đời có thể sánh kịp. Chúng con chỉ biết cúi đầu răm rắp noi theo. Con nghĩ chừng nào còn khả năng và nghị lực chúng con sẽ làm hết sức đỡ đần, trợ giúp.”

“Ờ, được,” Odysseus mưu trí tiếp tục, “ta sẽ nói con hay kế hoạch hữu hiệu. Các con đi tắm, thay quần áo, mặc tu-ních, bảo nữ tỳ trong nhà phục sức thơm tất, óng ả. Sau đó mời thi sĩ ca công mang cây đàn âm thanh trong trẻo dẫn đường trôi nhạc khiêu vũ tưng bừng. Bên ngoài nghe thấy, người qua đường hay người lối xóm sẽ nghĩ nhà làm đám cưới. Như vậy tin bọn cầu hôn bị giết sẽ không lọt ra thành phố trước khi ngô bối về miền quê vườn cây ăn trái um tùm. Tới đó ngô bối chờ xem Chúa tể quyết định nên làm cái gì.”

Tất cả răm rắp làm theo chỉ thị. Thanh niên đi tắm, thay quần áo, thiếu nữ trang điểm. Đúng lúc đó thi sĩ ca công thiên phú nâng cây đàn khum phình trôi khúc, tất cả nô nức muốn hòa mình vào điệu nhạc tươi vui, điệu vũ đặt

điều. Đại sảnh khoảnh khắc dập dềnh tiếng chân thanh niên, tiếng chân thiếu nữ xiêm y lộng lẫy khiêu vũ. Bên ngoài chợt nghe âm thanh rộn rã người qua đường thốt lời: “A, đúng rồi, theo đuổi bấy lâu bây giờ chắc hẳn có đấng râu mày làm đám cưới lấy hoàng hậu! Đàn bà nhẩn tâm! Không chịu khó, kiên trì bền gan, trông nom cung điện nguy nga chờ chồng hôn phối chính thức trở về!”

Họ nói thế, song không biết chuyện gì thực sự xảy ra. Trái lại bên trong ngôi nhà quản gia Eurynome tắm gội, thoa dầu, đưa áo choàng, tu-ních hoa mỹ để Odysseus phục sức cho chinh tề. Athena cũng trang điểm từ đầu tới chân. Nữ thần biến thân hình cao lớn, mạnh khỏe, mái tóc bù xù trên đầu quấn xoắn tựa cánh hoa dạ hương đang nở. Như nghệ nhân, do Hephaistos và nữ thần đào luyện bí quyết nghệ thuật, nhẩn nại trau chuốt nghệ phẩm, trái vàng trên bạc chà cho chiếc bình óng ả, nữ thần làm mái đầu, bờ vai thêm rực rỡ, thanh tao. Rồi phòng tắm đi ra trông bánh chọe, oai phong Odysseus lại tới ngồi trên ghế đã rời bỏ đối diện phu nhân.

“Phụ nhân kỳ lạ!” Odysseus thốt lời. “Chắc hẳn thần linh trên núi Olympos đã biến trái tim thành chai lì hơn bất kể phụ nữ nào trên trần gian. Không phu nhân nào lại sắt đá giữ mình xa cách vòng tay phu quân mới trở về quê hương sau hai mươi năm gian truân, cực khổ như thế. Thôi được! Nhũ nương, sửa soạn giường con ngủ một mình. Vì hiền thê mang trong lòng trái tim sắt đá.”

“Phu quân kỳ lạ,” Penelope dáng vẻ thận trọng đáp lời. “Không, tiện phụ không kênh kiệu, tiện phụ không khinh khỉnh; tiện phụ không ngờ ngàng như phu quân tưởng. Trái lại, thâm tâm còn ghi đậm, tiện phụ không quên hình bóng lúc phu quân lên thuyền chèo dài gĩa từ Ithaka dong buồm vượt biển ra đi. Ờ, nhũ nương, vào phòng ngủ tường kiên cố mang chiếc giường vững chắc ra ngoài, chiếc giường tự tay phu quân hoàn thành, nhớ trải mền, chăn, nệm màu rực rỡ.”

Penelope thử lòng phu quân như thế. Nhưng nóng mặt trở mắt nhìn hiền thê tận tụy Odysseus lớn tiếng: “Ô, phụ nhân, lời vừa thốt như lưỡi dao đâm nát tim ta! Ai di chuyển chiếc giường đi chỗ khác? Ngay cả nghệ nhân lành nghề, trừ phi thần linh thân chinh trợ giúp, cũng không thể nhúc nhích. Không ai dù khỏe đến đâu có thể nhắc nổi mang đi. Hoàn thành chiếc giường phức tạp là công phu bí mật, ta làm một mình, không ai giúp đỡ. Trong sân có cây ô-liu lá dài rậm rạp, xanh tươi, cao lớn, thân to như cây cột. Xung quanh dùng đá xếp chặt ta xây căn phòng. Tường lên xong ta lợp mái cẩn thận, lắp cửa chắc nịch, hai cánh gỗ dày khít khao. Tiếp theo ta chặt hết cành lá rườm rà, cửa thân xù xì từ gốc trở lên. Dùng rìu ta đục vuông, gọt nhẵn, bào đúng đường mực làm chân. Khoan lỗ xung quanh, dùng như chân thứ nhất, ta làm nốt chiếc giường. Sau đó hoàn tất công trình ta nạm vàng, bịt bạc, phủ ngà, chẳng da bò đỏ tía qua khung. Bí mật công trình là vậy. Phụ nhân, ta không biết chiếc giường có còn ở đó, hay người đàn ông nào đến chặt gốc cây ô-liu mang đi!”

Lời vừa dứt, gối run rẩy, tim đập rộn rã, Penelope hiểu Odysseus đã nêu chứng cứ hiển nhiên. Bật khóc chạy tới vung tay ôm cổ hôn lấy hôn để lên đầu Penelope ghen ngào thốt lời: “Odysseus, xin rộng lòng tha thứ, đừng trách cứ tiện thiếp, phu quân trước sau là người sáng suốt, tinh tường. Đôi ta đau khổ vì thần linh đổ kỵ không muốn chúng mình gần nhau, vui hưởng cuộc đời lúc trẻ trung, chia sẻ đắng cay, ngọt bùi khi già nua. Bữa nay xin đừng giận dữ hoặc bức bối vì tiện thiếp không âu yếm dang tay tiếp đón lúc mới nom thấy phu quân. Bởi từ lâu trong thâm tâm tiện thiếp cứ nơm nớp lo sợ có người tới dùng lời kể chuyện đánh lừa; người bịa chuyện nhằm mục đích xấu xa nhiều vô kể. Nếu biết thanh niên can trường con cái người Achaian lâm chiến nhằm đem mình về nhà, về quê hương yêu dấu, Helen đất Argos, dòng dõi Chúa tể sẽ chẳng bao giờ âu yếm, ăn nằm với người xa lạ. Chắc hẳn có thần linh xúi giục nên nàng nhúng tay vào việc làm đáng tiếc; tới lúc đó nàng vẫn chưa nhận ra mình rồ dại, rồ dại đáng thương mở đường dẫn vào đau khổ không những cho riêng nàng mà cho cả đôi ta. Nhưng thôi, vì đã cho tiện thiếp hay rành mạch bí mật, miêu tả chiếc

giường chưa ai nhìn thấy, trừ phu quân, tiện thiếp và nữ tỳ duy nhất Aktoris thân phụ ban cho khi tiện thiếp mới về đây làm dâu, trông nom cửa phòng chúng mình tường xây vững chắc, phu quân đã khuất phục trái tim ương bướng, đa nghi.”

Lời nói khuấy động tâm linh Odysseus muốn ứa lệ. Odysseus bật khóc ôm chầm hiên thê chung thủy, yêu thương. Cảm giác như lúc tay chèo cố gắng thấy đất liền yêu quý khi thuyền kiên cường bị hải thần Poseidon đập vùi, đập nát trên biển cả sóng to gió lớn. Men theo sóng nhào đầy bọt vài người bơi vào bờ an toàn, thân thể ướt sũng nước mặn, họ sung sướng cất bước trên đất liền, chạy thoát tai họa, già từ bất hạnh. Penelope cũng sung sướng tương tự khi gặp lại phu quân. Đăm đăm nhìn khuôn mặt, cánh tay trắng ngần ôm cổ như không muốn rời buông. Lúc lên ngựa ngai vàng Rạng Đông non trẻ, ngón tay ửng hồng sẽ thấy hai người vẫn thốn thức, nếu Athena mắt xanh lam lục không quyết định. Phương tây nữ thần níu đêm tối nấn ná ở chân trời, phương đông nữ thần giữ rạng đông xiêm y lộng lẫy bằng lãng trên sông Đại Dương, không cho đóng ách Lampos và Phaethon, tuần mã phi nhanh đem ánh sáng cho thế nhân trên trần thế. Hồi lâu Odysseus mưu trí mới nói với phu nhân: “Hiên thê yêu quý, đừng tưởng ngô bối đã vượt hết thử thách gian nan! Còn việc cam go vẫn chờ đợi, vô cùng lớn lao, hết sức khó khăn đòi hỏi thời gian ta phải hoàn tất trọn vẹn. Vong linh Teiresias tiên đoán như thế hôm ta xuống âm phủ, đến tư thất Diêm Vương hỏi ý tìm đường cùng đồng đội trở về quê hương... Nhưng thôi hiên thê, bây giờ ngô bối lên giường nghỉ ngơi, tìm nguồn vui trong giấc ngủ êm đêm!”

Penelope dáng vẻ tư lự đỡ lời: “Thưa, giường sẽ sẵn sàng như phu quân mong muốn, bởi thần linh đã ưu ái đưa về quê hương và ngôi nhà nguy nga, ngoạn mục. Nhưng vì phu quân vừa ngộ ý, vì thần linh nhắc nhở, xin cho tiện thiếp hay thử thách sắp tới. Phần riêng tiện thiếp muốn biết. Nếu tiện thiếp biết bây giờ, thưa có tai hại gì đâu?”

“Phụ nhân kỳ lạ!” Odysseus trầm khôn ngàn khéo đáp, “tại sao thúc ép, nài nỉ ghê thế? Dầu vậy ta sẽ nói cho hay, không che đậy, mặc dù cũng như ta hiền thê sẽ không ưa thích thử thách đó! Teiresias bảo đi qua nhiều thành phố thế nhân đông đúc ta phải vác trên vai mái chèo đeo gọt cẩn thận, gọn gàng... đi, đi mãi đến khi gặp sắc dân không biết tí gì về biển cả, không hề bao giờ dùng muối trong thức ăn, không chút kinh nghiệm với thuyền mũi sơn màu huyết dụ, mù tịt với mái chèo bằng gỗ bóng lộn như cánh chim đối với con thuyền. Ông cho ta hay dấu hiệu hết sức rõ ràng. Ta sẽ cho hiền thê biết, không giấu giếm. Lúc gặp người cùng đi trên đường nhìn vật trên vai hỏi tại sao vác quạt quạt lúa, ta phải cầm ngay mái chèo hình thù xinh xắn xuống đất, bắt cừu, bò, heo rừng làm lễ tế sinh dâng hải thần Poseidon. Sau đó quay về nhà ta lại làm lễ bách sinh cúng thần linh bất tử sống trên trời bao la, tất cả lần này, không trừ vị nào, theo thứ tự cấp bậc. Ông còn nói lúc ta lâm chung Tử thần từ ngoài biển xa xôi sẽ vào cầm tay nhẹ nhàng dẫn đi. Tuổi già thư thái, ta nhắm mắt chấm dứt cuộc đời, vĩnh biệt cõi thế êm ả. Dân chúng sung túc quây quần thương xót... Và ông khẳng định đó là số phận tương lai dành riêng cho ta.”

“Nếu quả thực thần linh phù hộ về già phu quân sung sướng,” Penelope khôn khéo tiếp lời, “thưa như vậy hy vọng từ rày về sau đôi ta không còn khổ cực.”

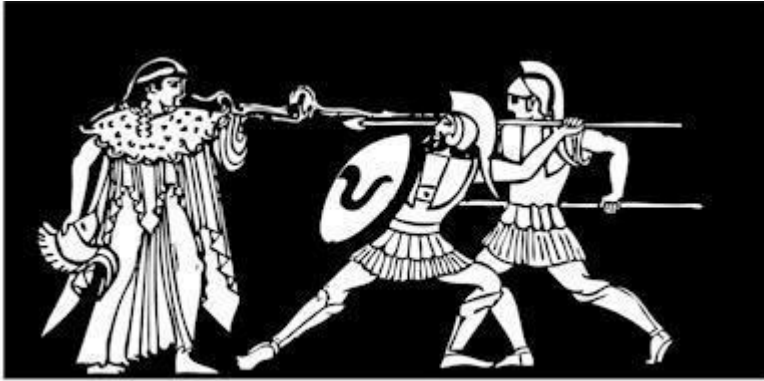
Trong lúc hai người trò chuyện quán gia Eurynome, nữ mẫu Eurykleia trợ giúp, đốt đuốc trải giường trên phủ vải mịn. Việc làm hoàn tất, giường ngủ chu đáo, nữ mẫu cao niên về khu gia nhân nghỉ đêm; quán gia Eurynome tay cầm đuốc dẫn về phòng, cúi đầu cáo biệt lúc hai người lên giường. Vui vẻ sau thời gian dài như thế hai người cùng ngả lưng trên chiếc giường quen thuộc.

Telemachos, nô bộc chăn bò, nô bộc chăn heo cũng ngừng khiêu vũ, giải tán nữ tỳ, sau đó nằm ngủ qua đêm trong đại sảnh âm u. Odysseus và Penelope, sau khi tận hưởng nguồn vui tình yêu mang lại, quay ra tìm niềm

vui trong chuyện trò, tâm sự. Phu nhân kể cho phu quân hay ở nhà bản thân phải chứng kiến đám cầu hôn phá hại của cải, giết bò cừu béo mập ăn thịt, uống rượu vang hết hũ này đến hũ nọ, ve vãn, ngỗ tình, tính chuyện chăn gối vợ chồng. Phu quân dòng dõi thần linh kể cho phu nhân biết tổn hại bản thân gây cho kẻ thù, cực khổ, gian nan bản thân gánh chịu. Phu nhân lắng nghe ngây ngất, mắt mở trừng trừng, chuyện chấm dứt vánh mi mới từ từ khép lại. Bắt đầu phu quân kể phu quân khuất phục người Kikon, tới thăm đất trù phú nơi người ăn hạt sen sinh sống; người Cyclop gây tội ác sau đó phu quân trả thù vì tay chèo lực lưỡng bị tên Cyclop ăn thịt không chút xót thương; gặp quân vương Aiolos, tiếp đón thân tình, tiễn đưa niềm nở lúc ra đi; nhưng hồi ôi, vì số phận đưa đẩy chưa đến lúc trở về, lại gặp bão biển hãi hùng, tiếng kêu xé ruột cắt lòng vang trên biển đầy cá; tới Telepylos, nơi người Laistrygon phá tan đoàn thuyền, giết chết tay chèo xà-cạp gọn gàng, thuyền sơn đen chở phu quân là chiếc duy nhất chạy thoát. Phu quân kể Circe mưu mô, mảnh lối sử dụng bí thuật phù thủy mời chài; lái thuyền nhiều chèo vượt biển phu quân xuống cung điện lạnh lẽo, âm u vương quốc Diêm Vương gặp vong linh thầy đoán Teiresias hỏi ý, gặp đồng đội ngày trước, thân mẫu đã sinh ra đời, đã nuôi nấng từ thuở ấu thơ. Phu quân kể lắng nghe tiếng hát dặt dìu yêu nữ Seiren phô diễn, lái thuyền vượt Hòn Di Động, xoáy nước Charybdis ghê rợn, hang ngầm Skylla khủng khiếp không tay chèo nào thoát thân; tới đảo thần linh Mặt Trời tay chèo giết bò; Chúa tể đội sấm phóng chớp sáng lòe đánh trúng thuyền, đồng hành chết hết, bản thân thoát khỏi số phận đen tối. Phu quân miêu tả tới đảo Ogygia, Calypso đón tiếp, yêu mị muốn lấy làm chồng, giữ ghệt trong động vòm cung, nâng niu, chiều chuộng, ngỏ ý muốn biến thành bất tử, trẻ trung muôn đời, song không thể lời cuốn, thuyết phục. Cuối cùng sau biết bao thử thách, gian nguy, phu quân tới Scheria nơi người Phaiakian đón tiếp nhiệt tình, quý trọng như thần linh, cấp thuyền trở về quê hương, cho quần áo, tặng phẩm vật bằng đồng, bằng vàng. Vừa kể xong chuyện cuối cùng bất chợt cảm giác ngai ngái lan nhanh, chân tay thoải mái, lòng dạ thanh thoi, chẳng còn ưu tư, thắc mắc, phu quân thiếp ngủ.

Lúc này Pallas Athena mắt xanh lam lục lại dự tính. Mãn nguyện thấy Odysseus đã tận hưởng tình yêu, âu yếm ngon giấc trong tay hiền thê, nữ thần giục Rạng Đông an ngủ ngai vàng tươi mát rời sông nước Đại Dương đem ánh sáng cho thế nhân và trần gian. Vừa dậy giường êm ấm Odysseus nói với phu nhân: “Hiền thê yêu quý, đôi ta đã chia sẻ đầy đủ mọi đau khổ, hiền thê ở đây lệ nhỏ khôn nguôi vì ta vắng nhà biên biệt, ta ở đó khao khát trở về nhìn lại quê hương, nhưng Chúa tể và thần linh tàn nhẫn bắt phải lưu vong. Dầu thế ngô bối đã đoàn tụ trên chiếc giường hăng mong muốn, bây giờ hiền thê phải trông nom mọi thứ trong ngôi nhà ngô bối vẫn còn sở hữu. Gia súc đám cầu hôn xác xược phá hại ta sẽ bổ sung, một là bổ ráp, hai là dân chúng đóng góp, chừng nào chuồng đầy đủ mới thôi. Ta phải về vườn cây ăn trái miền quê thăm thân phụ thương yêu, lo lắng, đau khổ quá nhiều vì ta. Và điều này nữa, hiền thê yêu quý, ta muốn hiền thê thực hiện, hiền thê thừa biết chẳng cần giải thích. Vì ta hạ sát bọn cầu hôn trong cung điện, nên mặt trời vừa mọc, tin thế nào cũng lan ra ngoài. Vậy hiền thê cùng tỳ nữ lên phòng trên lầu, im lặng ở đó, không gặp ai, không hỏi gì!”

Dứt lời Odysseus choàng giáp y rực rỡ qua vai, đánh thức Telemachos, nô bộc chăn bò, nô bộc chăn heo, bảo chuẩn bị vũ khí. Tuân lệnh tức thì tất cả trang bị giáp y lát đồng. Mở cửa đi ra tất cả bước theo Odysseus dẫn đầu. Lúc này trời đã sáng, song Athena buông màn đêm che phủ, nhanh nhẹn dẫn bốn người rời thành phố.

Khúc 24

Hermes thần linh núi Kyllene triệu gọi vong linh đám cầu hôn tập hợp. Tay cầm đũa vàng ngoạn mục thần linh sử dụng theo sở thích, rầy mê man khép mắt ru ngủ hay mở mắt đánh thức thể nhân. Khua đũa thần linh đi trước ra hiệu lên đường, tất cả lẳng lặng bước theo, thốt tiếng chít chít khe khẽ. Như dơi bám thành chùm chống ngược dưới vách đá, nếu một tuột khỏi chỗ đậu, cả đàn riu rít bay xuống động huyền bí thăm thẳm, vong linh đám cầu hôn vừa nhích bước vừa chít chít. Hermes thần linh nhân từ dẫn xuống lối đi ẩm ướt, tối om. Tất cả băng qua Sông Đại Dương, Mỏm Đá Trắng, Cổng Mặt Trời, Vùng Cõi Mộng, cuối cùng tới cánh đồng lan nhật quang, nơi vong linh thể nhân hồn lìa khỏi xác cư ngụ. Tới nơi họ gặp vong linh Achilles, vong linh Patroklos, vong linh Antilochos hào hùng, vong linh Aias vóc dáng thanh tao, khuôn mặt tuấn tú trong hàng quân Danaan, chỉ kém công tử Peleus tuyệt vời. Họ xúm quanh vong linh Achilles lúc vong linh Agamemnon buồn ủ rũ bước tới dẫn đầu đoàn vong linh cùng gục chết, cùng chịu chung số phận với nguyên soái trong dinh thự Aigisthos. Vong linh Achilles cất tiếng trước tiên: “Ô, công tử Atreus, ngô bối cứ tưởng trong hàng ngũ chiến binh nguyên soái là thể nhân Chúa tể thần sấm yêu thương hơn cả, vì chỉ huy binh sĩ gan dạ, can trường trên đất Troad bao la, nơi người Achaian ngô bối chịu đựng lâu dài, tổn thất nặng nề. Nào ngờ nguyên soái cũng bị số phận tàn ác, không ai ra đời thoát khỏi vòng tay, tới

thăm giữa tuổi thanh xuân phơi phới. Bản nhân ước mơ, vinh quang lừng lẫy đã đạt, điều binh khiên tướng đã nhuần, nguyên soái đón nhận số phận, gục chết trước thành Troa! Quân lính Achaian sẽ hiệp lực xây gò mộ, nguyên soái sẽ để lại danh thơm cho con cháu mãi mãi về sau. Nhưng than ôi, thay vì thế số phận run rủi, đẩy đưa, nguyên soái chết cái chết vô cùng thảm thương!”

“Ô tướng quân, ô công tử Peleus, ô Achilles oai phong,” vong linh Agamemnon đỡ lời, “ô chiến binh sung sướng, hy sinh trên đất Troad, xa cách Argos muôn trùng, nơi hoa tươi sắc ngát hương, hàng quân Troian, hàng quân Achaian thay nhau gục ngã giao chiến quyết liệt bảo vệ thi hài. Đã oai hùng, vẫn oai hùng, thi thể nằm sóng sượt, bụi đường bốc cao, tướng quân không màng điều xa dụng mã. Ngô bối giao chiến suốt ngày. Ngô bối không ngừng nếu Chúa tể không nổi bão ngăn chặn. Chiều đó lúc trận chiến tàn lụi ngô bối mang tướng quân xuống thuyền, lấy nước nóng lau sạch thi hài, thoa thuốc xong xuôi đặt trên giá quan tài. Đồng đội Danaan xúm quanh nhỏ lệ, cắt tóc thương tiếc. Vừa hay tin thân mẫu tướng quân cùng nữ thần biển cả đội sóng nhô lên; tiếng khóc thần bí dập dồn, vắng vắng trên mặt nước mênh mông; quân lính Achaian bủn rủn tay chân. Hoảng hốt, nhốn nháo họ chạy xuống đáy thuyền lẫn trốn, trừ một người, Nestor kinh nghiệm già dặn, suy tư sâu sắc. Quan tâm tới tất cả, giọng điệu nhân từ, lão công ôn tồn thốt lời ngăn chặn: “Ngừng ngay, quân lính Argive! Binh sĩ Achaian đứng lại! Thân mẫu Achilles đó! Nữ thần vừa ngoi khỏi mặt nước cùng nữ thần biển cả tới nhìn thi hài quý tử lần cuối!’ Nghe nói thế liền hết sợ quân lính Achaian dừng lại. Bu quanh tướng quân ái nữ Ông già Biển cả bật khóc thảm thiết, trải vải liệm bất diệt phủ kín thi thể. Tiếp theo chín Thi Thần giọng thánh thót hát vãn ca tiễn biệt, đoạn khúc xen kẽ trầm bổng, dặt dìu, lúc đó tướng quân thấy không binh sĩ Argive nào ngừng ứa lệ, ca khúc ảo não quần quện tiếng nức nức nở Thi Thần ghen ngào khiến lòng dạ tất cả tê tái, quẫn quại. Mười bảy ngày, mười bảy đêm ngô bối than khóc tướng quân, cả thần linh bất tử lẫn thế nhân tất tử. Ngày thứ mười tám ngô bối đưa tướng quân lên dàn hỏa, hiến sinh phong phú gồm cừu béo mập, bò sừng

cong bày xung quanh. Mặc y phục thần linh, tắm dầu thơm ngát, thoa mặt ong dịu ngọt, tướng quân theo lửa ra đi. Quân lính Achaian vũ trang đầy đủ, lính bộ, phu xa diễn hành quanh dàn hỏa, thi thể tướng quân bốc cháy, âm thanh dồn dập dâng cao! Sáng sớm hôm sau, ô Achilles, hỏa thần thiêu hủy nhục thể xong xuôi, nhặt xương tướng quân ngô bối lấy rượu vang tinh khiết rửa sạch, thoa dầu thơm ngát. Thân mẫu tướng quân đưa cho ngô bối chiếc bình hai quai bằng vàng, bà nói tửu thần Dionysos thân tặng, thợ rèn lừng danh Hephaistos gia công. Hai cốt tướng quân nằm trong đó, ô Achilles lừng danh, trộn với hai cốt Patroklos công tử Menoitios, hy sinh tính mạng trước tướng quân. Hai cốt Antilochos nằm trong bình khác, bạn chí thiết tướng quân coi trọng hơn cả sau khi Patroklos qua đời. Mai táng hai cốt họ và hai cốt tướng quân, chiến binh Argive lập mộ phần hùng vĩ, uy nghi trên mũi đất nhô ra eo biển Hellespont để từ ngoài khơi bao la, xa xôi người hôm nay và thế hệ mai sau nhìn thấy. Sau đó thân mẫu tướng quân đem ra giữa hội trường, nơi lực sĩ Achaian tranh tài, giải thưởng vô giá bà hỏi xin thần linh ban cho. Trong đời từng dự biết bao đám tang chiến binh anh hùng, khi thanh niên cởi áo sẵn sàng tham dự cuộc đua vinh danh quân vương qua đời, song nếu nhìn giải thưởng rực rỡ nữ thần Thetis chân bạc trao tặng vinh danh tướng quân, tướng quân sẽ ngạc nhiên trước giải thưởng kỳ diệu, vì thần linh rất đổi quý mến tướng quân. Bởi thế, ô Achilles, chết không hủy hoại tên tuổi, tên tuổi vẻ vang tướng quân sẽ sống mãi với đời. Ngược lại, sau khi kết thúc cuộc chiến, bản chức đón nhận cái gì? Nào ngờ trên đường trở về Chúa tể dành cho kết thúc thê thảm, chấm dứt cuộc đời qua tay Aigisthos và người vợ đốn mạt!”

Trong khi hai vong linh chuyện trò Hermes sứ giả rạng rỡ dẫn vong linh đám cầu hôn gục chết dưới tay Odysseus bắt chợt đi tới. Trông thấy ngạc nhiên hết sức hai vong linh bước thẳng về phía họ. Vong linh Agamemnon nhận ra Amphimedon công tử Melaneus ngày trước đã tiếp đón trong tư thất ở Ithaka. Vong linh công tử Atreus nói trước: “Amphimedon, bất hạnh nào đưa các người xuống lòng đất tối tăm, thanh niên quý tộc, tất cả cùng lứa tuổi? Vào thành phố kén chiến binh xuất sắc thế nào người ta cũng

chọn. Phải chăng Poseidon nổi bão hãi hùng, dâng sóng ngút trời phá tan, nhấn chìm đoàn thuyền? Hay bộ lạc thù nghịch chặn đánh trên đất liền khi các người ừa vào cướp cừu, lừa bò đánh đi, hoặc tấn công, áp đảo để chiếm đoạt thành phố, bắt giữ đàn bà con gái? Nói ta hay vì ta và người là chỗ quen biết. Người không nhớ có lần cùng Menelaos ta tới nhà người ở Ithaka thuyết phục Odysseus gia nhập hàng quân theo thuyền nhiều chèo trực chỉ thành Troa hay sao? Một tháng ròng rã ngô bối vượt biển bao la; khó khăn khôn tả mới thuyết phục nổi Odysseus cướp phá thành phố!”

Vong linh Amphimedon đáp: “Công tử Atreus về vang, ô nguyên soái hàng quân, Agamemnon, ô dòng dõi Chúa tể, ta nhớ tất cả những gì người nói, ta kể người hay, thành thực và đầy đủ, không giấu giếm, che đậy, kết thúc bi thảm chấm dứt cuộc đời ngô bối. Odysseus vắng nhà khá lâu, ngô bối tìm cách ve vãn vợ đương sự. Nàng không khước từ thẳng thừng đề nghị hôn nhân chẳng hề mong muốn, nàng cũng không đồng ý dứt khoát, song suốt thời gian đó âm thầm tìm cách sát hại ngô bối. Người có biết trong thâm tâm nàng chuẩn bị mưu kế gì không? Đặt khung cử to lớn trong phòng nàng bắt đầu dệt vải, tấm vải lớn rộng. Nàng nói với ngô bối: “Quý vị cầu hôn trai trẻ, Odysseus không còn nữa, quý vị tới đây ngô tình và hăm hở muốn kết duyên, xin kiên nhẫn chờ tiện phụ dệt xong tấm vải. Như vậy công lao đưa thoi đập cò không phí phạm hay vô ích. Vải dệt sẽ liệm Laertes khi lão nhân theo tử thần tàn nhẫn vào cõi thiên thu âm đạm. Tiện phụ sợ phụ nữ Achaian trong vùng chê trách để người xây dựng cơ đồ lớn lao như vậy nằm xuống vĩnh biệt cõi đời không vải liệm che thân!” Nàng nói thế, ngô bối tin lời đồng ý mặc dù lòng riêng chẳng muốn tí nào. Từ đó ban ngày đập cửi nàng dệt tấm vải, ban đêm đốt đuốc bên cạnh nàng tháo gỡ chỉ ra. Ba năm liền nàng dùng mưu kế đánh lừa bọn cầu hôn cả tin. Sang năm thứ tư, ngày tháng xoay vần, bốn mùa qua lại, mùa xuân vừa rồi, có nữ tỳ biết hành tung bí mật bèn nói sự thật. Vợ quả tang đang tháo gỡ ngô bối bắt, dù muốn hay không, nàng phải dệt cho xong tấm vải. Dệt xong giặt sạch nàng đưa cho ngô bối xem, tấm vải óng ánh như mặt trời, lung linh như mặt trăng. Đúng lúc đó thần linh quái ác đưa Odysseus trở về, không

biết từ đâu, địa điểm mút đầu hòn đảo, trong ngôi nhà lụp xụp nô bộc chăn heo sinh sống. Đương sự gặp con trai vừa ngồi thuyền sơn đen từ Pylos cát bạt ngàn trở về cũng tới đó. Bày mưu tính kế hạ sát ngô bối cha con lên đường tới thành phố lừng danh. Telemachos đi trước. Đương sự đi sau. Nô bộc chăn heo đưa quần áo rách bươm cho mặc. Đương sự hóa trang như ăn mày già nua, tiều tụy chống gậy lết bước trên đường. Nhìn manh quần tẩm áo thảm thương, không ai trong ngô bối, ngay cả người lớn tuổi, nhận ra Odysseus bất thành lình xuất hiện! Ngô bối giễu cợt, thóa mạ, lấy đồ ném đuổi đi. Đương sự nhẫn nhục nín thinh chịu đựng ngay trong cung điện của mình.

“Nhưng khi Chúa tể mang khiên thần thay đổi ý định, tinh thần phấn khởi, Telemachos trợ giúp, đương sự chuyển vũ khí xuống phòng chứa đồ, rồi khóa chặt cửa. Sau đó sử dụng mưu mẹo đương sự bảo hiền thê đặt trước mặt đám cầu hôn cây cung, hàng rìu sắt xám, than ôi! Để thử tài đồng thời hạ sát ngô bối. Cung nặng, dây căng không ai trong ngô bối kéo nổi! Tất cả đều quá yếu không đủ sức. Lúc đương sự nâng cây cung khổng lồ, ngô bối lớn tiếng phản đối không cho sử dụng bất kể nài có thể nào. Chỉ có Telemachos khuyến khích, thúc giục cứ để đương sự thử xem sao. Tay phải cầm cung đưa lên, kéo dây chẳng chút khó khăn, dáng vẻ bình thản, thành thạo đương sự nhắm bắn, mũi tên bay qua vòng sắt dễ dàng. Liền đó nhảy phốc lên ngưỡng cửa, đổ tên xuống đất, đóng tên độc địa, đưa mắt nhìn quanh, ánh nhìn dữ dằn, đương sự bắn hoành thân Antinoos trước tiên. Tiếp theo nhắm kỹ càng đương sự bắn ngô bối, mũi tên sát hại bay vun vút, ngô bối gục ngã bên nhau. Rõ ràng có thần linh trợ giúp đương sự và mấy tên bên cạnh. Ngay lúc đầu như điên như cuồng chúng hùng hục chạy suốt đại sảnh hạ sát ngô bối hết bên phải đến bên trái. Đầu rơi rụng rợn, tiếng rú hãi hùng, máu chảy chan hòa... Ô Agamemnon, ngô bối chết như thế đấy! Lúc này xác nằm trong cung điện Odysseus không mộ phần; gia đình chưa hay tin, thân nhân chưa tới lau máu đọng trên vết thương, nhỏ lệ than khóc thi thể, lo việc mai táng đúng nghi thức đối với người quá cố!”

“Ô công tử Laertes, Odysseus đa mưu túc trí!” Vong linh Agamemnon tiếp lời. “Chiến hữu là người may mắn có hiền thê đoan trang! Tấm lòng đôn hậu chứng tỏ Penelope tuyệt vời, ái nữ Ikarios, tiết liệt, thủy chung! Phu nhân kiên trì gìn giữ hình bóng phu quân hôn phối! Tiết hạnh vẻ vang sẽ không phai mờ theo năm tháng, thần linh bất tử sẽ gọi hứng, thế nhân sẽ dệt vẻ dễ thương thành ca khúc ý nhị ngợi khen Penelope nết na. Tương phản rõ rệt với ái nữ Tyndareos chuẩn bị ngấm ngấm tội ác xấu xa, hạ sát phu quân chính thức. Bài thơ, ca khúc thế nhân ca hát, ngân nga sẽ là bài thơ, ca khúc khả ố. Ắ làm ô danh nữ giới, kể cả phụ nữ đức hạnh.” Hai vong linh chuyện trò như thế khi đứng trong tư dinh Diêm Vương dưới lòng đất sâu thẳm.

Rời thành phố mấy người tới nông trại ngoạn mục, trù phú Laertes bỏ công khai phá trước kia. Nhà lão công ở đây, xung quanh là nhà chái, nhà phụ, nơi nô bộc cần cù làm lụng, ăn ở, nghỉ ngơi, ngủ nghỉ. Bà già khú để người đảo Sicile sống trong đó, trông nom, săn sóc lão công sống ở miền quê cách xa thành phố. Tới nơi Odysseus nói với con trai và nô bộc: “Các người vào thẳng nhà xây cất vững vàng bắt heo ngon lành làm thịt để ăn bữa trưa. Ta sẽ đi thử thân phụ xem khi nhìn thấy có nhận ra không sau thời gian vắng mặt lâu dài đến thế.”

Dứt lời Odysseus đưa vũ khí cho nô bộc. Nô bộc và con trai đi thẳng vào nhà, Odysseus rẽ về hướng vườn cây ăn trái quả trĩu xum xuê. Men theo lối mòn nhỏ hẹp vào khu đất lớn rộng rào kín, Odysseus không gặp nông nô Dolios hoặc các con, tất cả theo bố già ra đồng nhặt đá đem về làm hàng rào khu vườn trồng trọt khéo léo. Odysseus thấy thân phụ một mình đang hí hoáy đào quanh gốc cây. Lão công mặc tu-ních sờn rách, vá vúi, bẩn thỉu; ghệt da bò chằng chịt cuốn chặt ống chân để khỏi chà da; tay đeo bao để tránh gai đâm; đầu đội mũ da dê chống lạnh; lão công trông thiếu náo hết sức. Nom thấy thân phụ già nua, còm cõi, nhận ra lão công âu sầu, buồn bã, bước tới cây lê cao lớn Odysseus từng trải, mưu trí dừng lại, không sao cầm nổi nước mắt. Tâm trí suy nghĩ, đắn đo không biết làm thế nào bây giờ: ôm

hôn thân phụ, kể chuyện trở về quê hương hay ướm hỏi, thử lòng. Suy nghĩ dăm chiêu cuối cùng quyết định nên thử lão công bằng lời trêu chọc. Nghĩ vậy Odysseus bước tới. Laertes vẫn cúi đầu quanh gốc cây. Odysseus lại gần cất tiếng: “Kính chào lão công, lão công giữ gìn mọi thứ chỗ này chu đáo quá, tiện phu nghĩ về vườn tược không việc nào lão công không hay; không cây nào khắp khu vườn, cây vả, cây nho, cây lê, cây ô-liu, hàng rau không được săn sóc cẩn thận. Nhưng tiện phu lại thấy, xin bỏ qua đừng chấp nhất, lão công không trông nom bản thân chu đáo tí nào. Lạ khụ, gầy guộc lão công ăn mặc lôi thôi, xộc xệch, quần áo nhếch nhác, lem luốc. Chắc hẳn lão công không phải nô bộc chủ nhân không thèm để ý vì lười lỉnh, biếng nhác! Đáng dấp, thân hình cho thấy lão công không phải nô lệ; lão công trông như người mang dòng máu hoàng tộc hay người cổ lai hi trong đời chẳng phải làm gì mà chỉ tắm rửa thỏa thuê, ăn uống ngon lành, lên giường chờ giấc êm ả. Nhưng thôi xin cho tiện phu hay sự thật. Lão công làm nông nô trông nom khu vườn cho ai? Và cũng cho tiện phu hay, đừng giấu giếm, tiện phu muốn biết chắc chắn có thực tiện phu đang ở Ithaka không? Trên đường tới đây bất đồ gặp một người tiện phu hỏi người đó khẳng định đúng rồi. Nhưng xem ra người đó có vẻ không tận tình, chẳng thèm trả lời chi tiết tiện phu muốn biết, chẳng buồn để tai lắng nghe ý kiến tiện phu định thăm dò tin tức người bạn mới quen chẳng hay còn sống trên cõi đời hay đã chết vĩnh biệt thế gian.”

“Tiện phu sẽ kể lão công hay người bạn, xin bình tâm lắng nghe. Trước đây, khi còn ở trên quê hương thân yêu, tiện phu có tiếp người bạn như bao người khác đến từ nơi xa xôi, song trong số chưa thấy người nào thân tình, lôi cuốn như thế. Người bạn nói người bạn là người đảo Ithaka, thân phụ là Laertes công tử Arkeisios. Tiện phu mời vào nhà, tiếp đón ân cần, nhờ giàu có đầy đặn chu đáo, kể cả biểu phẩm vật xứng đáng lúc chia tay lên đường. Tiện phu trao bảy ta-lăng vàng ròng, chiếc liễn bằng bạc khắc hình hoa, mười hai măng-tô, mười hai tấm voan, mười hai áo choàng, mười hai tunic lỏng lẩy, ngoài ra lại thêm bốn nữ tỳ khéo tay về mỹ nghệ, nhan sắc mặn mà. Tiện phu để người bạn tự ý lựa chọn.”

“Thưa quý khách,” Laertes vừa thốt lời vừa ứa lệ, “vâng đúng rồi, quý khách đã tới vùng đất đang tìm; nhưng vùng đất đã rơi vào tay đám người hung hăng, xác xược. Quà biếu quý khách trao người bạn trở thành vô ích, dù trao không tiếc tay! Ôi chao! Nếu quý khách gặp lại trên đất Ithaka, nếu còn sống, người bạn sẽ đền đáp bội hậu, không để ra đi tay không mà trao tặng vô số phẩm vật trước khi quý khách lên đường, bởi theo lẽ công bằng cho đi ắt phải nhận lại. Nhưng thôi, làm ơn cho hay đích xác quý khách tiếp đón người bạn bao lâu rồi? Với quý khách người bạn là kẻ bất hạnh, nhưng với lão hủ, xin cao xanh che chở, người bạn là đứa con bạc mệnh. Bây giờ lão hủ sợ xa gia đình, xa xứ sở người bạn đã làm mồi cho cá trên biển cả, thú dữ trong rừng, chim muông ngoài đồng. Hiền mẫu và lão hủ, song thân sinh ra đời, không có may mắn liệm thi hài, nhỏ lệ than khóc, ngay cả hiền thê nhiều của hồi môn Penelope tiết liệt cũng không có dịp vượt mắt, thương khóc lúc lâm chung, nghi thức cần có với người quá cố. Nhưng thôi, lão hủ tò mò muốn biết, xin cho hay quý khách là ai, từ đâu tới? Thành phố nào, song thân ra sao? Thuyền vững chắc, tay chèo tài giỏi chớ tới đây đậu chỗ nào? Hay quý khách quá giang thuyền người? Quý khách lên bờ, họ dong buồm ra khơi?”

“Thưa, tiện phu sẽ nói mọi điều lão công muốn biết,” Odysseus ý nhị tiếp lời. “Tiện phu tới từ Alybas; tiện phu sống trong cung điện nguy nga, thân phụ là quân vương Apheidas, quý tử hoàng thân Polypemon; tiện phu tên là Eperitos. Ra đi từ Sikania, thần linh đưa đẩy, dù chẳng muốn, tiện phu lạc hướng trôi dạt tới đây. Thuyền đậu không xa, song xa đồng quê, xa thành phố. Còn Odysseus, người xấu số bạc mệnh, tính ra đã năm năm kể từ lúc anh ấy lên đường từ biệt xứ sở tiện phu. Dầu thế lúc anh ấy ra đi, diễm triệu đều tốt lành, chim xuất hiện bên phải, tiện phu an tâm ngỏ lời tạm biệt, anh ấy yên chí bắt đầu hành trình. Hai bên hy vọng sẽ gặp lại, kẻ là khách, người là chủ trao nhau phẩm vật quý giá!”

Vừa nghe nói thế Laertes sa sầm nét mặt, đau khổ tột cùng. Rên rỉ não nuột, lão công đưa hai tay bốc bụi đất đen ngòm vãi lên mái đầu bạc phơ, nước nỡ,

nghe ngào. Xúc động khôn xiết, cảm thấy lỗ mũi cay cay vì nước mắt, nhìn bố đẽ thương yêu, Odysseus nhào tới, vung tay ôm cổ, hôn lấy hôn để, thốt lời: “Bố, con đây, người bố hỏi đã trở về quê hương sau hai mươi năm xa cách! Thôi đừng khóc, đừng than, đừng thổn thức nữa. Con nói bố hay, và cần làm gấp không chậm trễ. Con đã tiêu diệt đám cầu hôn trong nhà mình, trả thù xúc phạm đau đớn, tội ác ghê tởm chúng gây nên.”

Nhưng Laertes cất tiếng: “Nếu quả thực là Odysseus, con lão hủ trở về, xin vui lòng cho hay chứng cứ cụ thể lão hủ mới tin.”

“Thưa trước hết,” Odysseus nhanh trí đáp lời, “nhìn vết sẹo con bị heo rừng răng trắng nhớn cắn khi qua Parnassos. Bố mẹ bảo con đến ông ngoại Autolykos lấy quà khi tới thăm ngô bối ông ngoại hứa cho con. Tiếp đến con có thể kể bố hay số cây bố nói cho con hôm ở trong vườn. Lúc đó con còn nhỏ, theo bố lẫn quần giữa hàng cây ăn trái, hỏi hết cây này đến cây kia. Lúc hai bố con dò bước qua hàng cây bố nói cho con hay lần lượt từng tên. Bố cho con mười ba cây lê, mười cây táo, bốn mươi cây vả, cùng lúc lại chỉ năm mươi hàng nho bố hứa cho con. Mỗi hàng ra quả theo thời, bởi thế chùm chín theo đợt như các mùa Chúa tế trên cao bồi sinh lực làm sống lại trên nhánh, trên cành.”

Nghe thấy thế đang đứng đầu gối run bần bật, tim đập rộn ràng vì lão công nhận ra chứng cứ xác thực Odysseus trưng nêu. Lão công vung tay ôm cổ con trai yêu quý, Odysseus từng trải gian khổ ôm chặt thân phụ vào lồng ngực. Lấy hơi tỉnh lại lão công nói liên hồi: “Ô Cha Chúa tế, như vậy là thần linh vẫn ngự trị núi Olympos hùng vĩ, bởi thế đám cầu hôn đền mạng vì hung hăng, xác xược! Nhưng bây giờ trong lòng rất lo sợ, bố linh cảm dân Ithaka sẽ kéo tới bao vây tấn công ngô bối, và tin thế nào cũng lọt tới tai đám Kephallenian.”

“Đừng sợ,” Odysseus mưu trí đáp, “và cũng đừng lo chuyện đó, bố ơi! Thay vì thế theo con qua vườn cây ăn trái về nhà nông trại. Con đã bảo

Telemachos đi trước cùng nô bộc chăn heo và nô bộc chăn bò mau mau sửa soạn bữa ăn.”

Dứt lời bố con đi về nhà nông trại xây cất vững chắc, ngoạn mục. Đến nơi bố con thấy Telemachos và hai mục phu đang lóc thịt, pha vang óng ánh. Lão công vui vẻ bước vào. Nữ tỳ cao niên người Sicile dẫn đi tắm, thoa dầu, mặc cho áo choàng. Athena đến bên cạnh truyền sinh lực, chân tay nảy nở, thân hình cao lớn, mạnh khỏe hơn trước. Lão công rời bồn tắm bước ra, con trai ngỡ ngàng, vì trông đường bệ, oai nghiêm khác thường. Odysseus thốt kêu, lời như có cánh bay xa: “Ô, bố, con chắc thần linh bất tử đã biến bố thành trẻ hơn, cao hơn bao giờ!”

Nghe nói thế Laertes đưa mắt nhìn, trầm tĩnh nói: “Ô Cha Chúa tể, ô Athena, ô Apollo, ước chi ta là người ngày trước, khi là quân vương cai quản người Kephallenian, tiến chiếm Nerikos, thành quách kiên cố trên mũi đất đâm ra biển! Và ước gì bữa qua đứng bên con trong cung điện, vũ khí trên vai, chống trả đám cầu hôn, ta bẻ gãy nhiều cặp gối trong đại sảnh, lòng riêng con vui mừng khôn tả!”

Trong khi bố con trò chuyện, nô bộc chuẩn bị xong xuôi bữa ăn. Mọi người lần lượt vào chỗ, ngồi gần nhau trên ghế bành hay ghế dài. Mọi người vừa bắt đầu ăn uống nô bộc cao niên Dolios bước vào, bày con mẹt lử theo sau, tất cả mãi mê làm việc ngoài đồng mẹ ra gọi mới về, bà già người Sicile cặm cùi chăm lo bày con, cùng lúc nhiệt tình săn sóc lão công năm tháng đè nặng vai gầy. Nom thấy Odysseus và nhận ra tất cả sững sờ, đứng như trời trồng, ngạc nhiên. Nhưng vừa ngỏ lời dịu dàng chào đón, Odysseus vừa vui vẻ phân bua: “Lão bộc, ngồi xuống dùng bữa. Tất cả ngừng ngỡ ngàng! Chờ khá lâu, bụng đói thèm ăn, ngô bối định đưa tay với bánh mì, song ráng đợi các người!”

Nghe nói thế Dolios liền sẵn tới dang tay nắm cổ tay Odysseus hôn lấy hôn để, cất giọng nói lời như có cánh bay xa: “Ôi chao, quý nhân! Bấy lâu ước ao gặp mặt, nô bộc cứ nghĩ chẳng còn hy vọng, nào ngờ thần linh dẫn lối

chỉ đường trở về!... Trân trọng chào mừng, hân hoan nghênh đón, cầu mong thần linh ban hồng ân bội hậu cho quý nhân! Nhưng xin cho nô bộc hay vì lòng dạ bồn chồn muốn rõ. Penelope kín đáo, tiết hạnh đã biết quý nhân về chưa, nếu không ngô bối cấp báo?”

“Nương nương biết rồi, lão bộc,” Odysseus mưu trí đáp. “Lão bộc chẳng cần thắc mắc!” Dolios quay lại ghế bóng lộn. Bây giờ đến lượt bày con bu quanh Odysseus, ngỏ lời mong ước nắm chặt bàn tay. Sau đó tất cả ngồi xuống ghế gần thân phụ. Mọi người dùng bữa trong nhà nông trại. Trong khi đó Tin Đồn, sứ giả lừng danh, lan nhanh khắp thành phố, kể chuyện số phận đám cầu hôn cùng kết thúc thê thảm. Vừa hay thân nhân khắp nơi bảo nhau kéo tới trước cung điện Odysseus, rên la, khóc lóc. Mỗi nhóm mang xác chết khỏi ngôi nhà hồi hải đem đi mai táng; xác chết từ thành phố khác đưa lên thuyền nhờ ngư phủ chở về cho gia đình. Buồn rười rượi họ bảo nhau kéo tới quảng trường. Họ tụ tập mau lẹ, quảng trường đông nghịt, Eupheides đứng lên kêu gọi, lòng buồn vô cùng, vì quý tử Antinoos nhận mũi tên đầu tiên gục chết dưới tay Odysseus. Đương sự vừa bắt đầu vừa thương khóc con trai: “Quý hữu, tác oai tác quái tên này dự tính chống lại ngô bối quyết liệt! Dong buồm ra đi nó mang theo biết bao thanh niên tuần tú trên thuyền rồng không. Mất thuyền nó mất cả đồng đội! Trở về nó lại giết thanh niên xuất sắc hải đảo Kephallenia. Vậy mau lên! Ngay bây giờ! Đừng để nó trốn sang Pylos hoặc Elis thiêng liêng, nơi quân vương người Epeian trị vì. Ngô bối phải ra tay kéo nhục nhã suốt đời. Ngô bối sẽ hổ thẹn ngay cả với thế hệ chưa chào đời nếu không trả thù kẻ giết con em mình. Phần riêng bản nhân không muốn sống, mà muốn chết cho rồi, đi theo người quá cố. Hùng dũng tiến bước, ngô bối phải tóm cổ không để chúng vượt biển thoát thân!”

Lời nói quỵên nước mắt khiến dân Achaian xúc động thương hại. Nhưng đúng lúc ấy lệnh sứ và thi sĩ ca công thiên phú bất đồ xuất hiện. Vừa thức dậy rồi ngay cung điện hai người đến hội trường. Mọi người nom thấy đều ngạc nhiên. Dầu thể Medon dáng vẻ ung dung trầm tĩnh lên tiếng: “Dân đảo

Ithaka, xin để tai lắng nghe. Thực hiện kế hoạch Odysseus không làm trái ý định thần linh bất tử. Bỏ nhân nhìn tận mắt thần linh bất tử trông hết Mentor đứng cạnh đương sự. Và thần linh bất tử lúc đứng trước đương sự hồi thúc quyết liệt, lúc chạy như bay qua đại sảnh gieo kinh hoàng cho đám cầu hôn gục chết chồng chất lên nhau.”

Nghe nói thế tất cả xanh mặt khiếp đảm. Thấy vậy Halitherses, chiến binh cao niên, công tử Mastor cất lời. Người duy nhất trong đám đông biết tương lai, hiểu quá khứ, lão nhân đứng dậy ôn tồn phát biểu: “Hỡi dân đảo Ithaka! Xin lắng nghe lão hủ có đôi lời muốn nói. Quý hữu biết chăng tai họa hiện tại bắt nguồn từ thái độ trì độn, tác phong thờ ơ. Quý hữu không nghe lão hủ, quý hữu không nghe Mentor, khi ngô bối hồi thúc ngăn cản con cái chấm dứt việc làm rồ dại. Chúng phạm tội vì làm điều sai trái ghê tởm, rắp tâm coi thường đạo đức, phá hại tài sản, hạ nhục hiền thê người nổi tiếng lừng danh chúng nghĩ không bao giờ trở về! Bởi thế dù gì bây giờ hãy nghe lão hủ. Đừng đại dốt giở trò kéo nhau tấn công. Làm vậy quý hữu mang họa vào thân!”

Lão nhân dứt lời. Có người đứng im tại chỗ, song nhiều người nhảy chồm chồm, vừa lớn tiếng hô hào quyết chiến, vừa bác bỏ ý kiến khuyên can lão nhân đưa ra. Nhắm mắt nghe theo Eupeithes, họ hối hả chạy đi lấy vũ khí, trang bị đồ đồng bóng loáng, tập trung đông đảo trước cửa ô thành phố. Eupeithes hùng hổ, hung hãn dẫn đầu. Đương sự ra đi trả thù cái chết của con trai, song không trở về, mà bỏ xác ở đó. Đúng lúc ấy Athena lên tiếng nói với Chúa tể công tử Kronos: “Cha Chúa tể, quý tử Kronos, quân vương quyền uy tối thượng! Xin trả lời và cho thần nhi hay Cha nghĩ gì trong bụng? Cha muốn kéo dài xung đột thảm khốc và hỗn chiến kinh hoàng nữa không? Hay Cha muốn tái lập hòa bình giữa hai phe thù địch?”

Chúa tể thu thập mây trời đáp: “Thần nhi, tại sao hỏi chuyện này và đặt vấn đề như vậy? Thế thần nhi đã chẳng quyết định Odysseus trở về, trả thù bản thân, chống lại đám cầu hôn hay sao? Cứ làm như thần nhi dự định, song

đây là ý kiến của ta. Vì Odysseus đã trừng trị đám cầu hôn, vậy chuẩn bị hiệp ước hòa bình, long trọng tuyên thệ, đương sự lên ngôi vương chủ, ngô bối tìm cách tẩy xóa khỏi ký ức hình ảnh tàn sát con em. Đồi bên sẽ là thân hữu như trước, hòa bình và cuộc sống ấm no ngự trị khắp nơi!” Nghe lời Chúa tể khuyến khích, thâm tâm bội phần háo hức, rời đỉnh núi Olympos, Athena bay vút xuống trần gian...

Trong nhà nông trại, sau khi dùng bữa thỏa thuê, Odysseus gian truân, mưu trí lên tiếng: “Có người nào trong các người ra ngoài xem chúng đã tới gần ngô bối hay chưa!” Lời vừa dứt, một trong mấy con Dolios nhòe dậy bước qua ngưỡng cửa. Đứng đó nhìn thấy đối phương tới mỗi lúc một gần, thanh niên lớn tiếng gọi với Odysseus lời như có cánh bay xa: “Chúng kéo đến kia kìa! Đó! Vũ trang! Mau lên!” Nghe thấy thế tất cả đứng phắt dậy cầm vũ khí. Odysseus cùng ba người xung quanh; Dolios với sáu con; Laertes và Dolios, dù tóc trắng như tuyết, cũng vũ trang chiến đấu do sống còn đòi hỏi. Choàng giáp y lát đồng óng ánh tất cả mở cổng đi ra. Odysseus dẫn đầu. Nhưng Athena, ái nữ Chúa tể lại gần, hình dáng, giọng nói giống hệt Mentor. Nom thấy nữ thần, Odysseus vui khôn tả. Quay sang con trai Odysseus kiên nhẫn chịu đựng dặn dò: “Telemachos, nhớ điều này, lúc lao vào cuộc chiến, nơi thanh niên biểu lộ can trường, con không được làm ô danh tổ tiên, bởi từ xưa tới giờ, về sức lực và dũng cảm, gia đình nổi tiếng lừng danh khắp nơi.”

Telemachos dáng vẻ thận trọng đáp lại: “Thưa, nếu muốn vậy, bố sẽ thấy trái tim trong con không làm ô danh dòng họ như bố nói.”

Chợt nghe mừng rỡ Laertes la to: “Ô thần linh yêu quý! Ngày tươi đẹp lão hủ sung sướng làm sao! Con, cháu thi đua dũng cảm!”

Athena mắt xanh lam lục bước tới chen lời: “Công tử Arkeisios, thân hữu quý mến vô cùng! Hãy cầu xin trình thần mắt xanh lam lục và Chúa tể vạn năng, rồi nâng trường thương lao thẳng.” Vừa nói Athena vừa truyền phả sinh lực, lão nhân tức thì nâng trường thương, cầu xin ái nữ Chúa tể siêu

phàm, đoạn phóng mạnh. Thương trúng vành mũ bọc đồng, mũ không ngăn nổi, mũi nhọn xuyên qua, Eupheithes ngã văng xuống đất, giáp y kêu lèng xèng. Đúng lúc đó Odysseus và con trai hùng dũng chồm tới vùng kiếm, múa thương hai mũi ào ạt tấn công hàng đầu. Cha con sẽ tiêu diệt tất cả và không để địch thủ trở về toàn mạng nếu Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần không quá to ngăn chặn: “Dân Ithaka, chấm dứt giao chiến, tách xa tức thì, không để máu đổ.”

Nghe tiếng hét tất cả biến đổi sắc mặt. Kinh hãi tất cả buông vũ khí xuống đất. Nghe giọng nói trong lòng nảy sinh ước ao muốn sống tất cả xây lưng quay về thành phố. Trái lại, Odysseus kiên trì chịu đựng lớn tiếng hô rùng rợn, tập trung toàn lực như chim ưng nhào tới tấn công quân thù. Nhưng đúng lúc đó Chúa tể đội sấm sáng lòe trước mặt ái nữ mắt xanh lam lục. Quay lại, ái nữ Chúa tể siêu phàm, Athena lớn tiếng ra lệnh: “Công tử Laertes, dòng dõi Chúa tể, Odysseus trăm phương nghìn kế! Ngừng tay! Chấm dứt cuộc chiến bất phân thắng bại, kéo công tử Kronos, Chúa tể thần sấm bất bình!”

Nghe tiếng nữ thần, Odysseus tuân lệnh, lòng vui khôn xiết. Phần mình vẫn cải trang, vẫn sử dụng hình thù, giọng nói Mentor, yêu cầu thề nguyện cam kết từ rày về sau, Pallas Athena ái nữ Chúa tể mang khiên thần thiết lập hòa bình giữa đôi bên.

Chú thích danh xưng

Để tiện theo dõi dữ kiện kể trong trường ca phần này không nhằm lập danh sách đầy đủ, song nhắc tới danh xưng (thần danh, nhân danh, địa danh, sự danh) ít nhất một lần. Số thứ nhất chỉ khúc, số thứ hai chỉ câu thơ. Tên đều viết theo lối Hy-lạp, không theo lối La-mã chuyển dạng thành lối Pháp hay lối Anh. Tên đọc như tiếng Việt, trừ ba âm cuối: -es [iz], -eus [ius], -os [os].

Achaian: (Argive, Danaan) Chữ dùng chỉ tổng quát người Hy-lạp từ nhiều vùng khác nhau trên đất Hy-lạp, gồm cả người đảo Ithaka. Theo từ nguyên, Achaian là dân Achaia (bắc Peloponnesos), Argive là dân Argos (đông bắc Peloponnesos) và Danaan là con cháu Danaos, quân vương huyền thoại sáng lập Argos, 1.90; 2.7; v.v...

Acheron: Đau Buồn, dòng sông xứ người quá cố, 10.513.

Achilleus: Con Thetis và Peleus, chỉ huy đoàn quân Myrmidon (trong cuộc chiến thành Troa, bị Paris hạ sát), tên gọi dân vùng Phthia, một phần Thessaly. Trong thời gian lưu lại cung đình Lykomedes trên đảo Skyros bí mật lấy Deidamia, con gái quân vương, sinh Neoptolemos (Tây Âu quen gọi là Pyrrhus), nhân vật chính trong Iliad, hồn ma nói chuyện với Odysseus, 11.467; v.v...

Adreste: Tỳ nữ của Helen, 4.122.

Agamemnon: Con Atreus và Aerope, anh Menelaos, quân vương Argos và Mycenea, lấy Klytaimestra, sinh ba gái và một trai, Orestes; nguyên soái chỉ huy đoàn quân viễn chinh tấn công thành Troa trở về bị Aigisthos mời dự tiệc rồi hạ sát, 1.30; 3.143; v.v...

Agelaos: Con Damastor, kẻ cầu hôn, 20.321; v.v...; Odysseus hạ sát, 22.293.

Aiaia: Hải đảo huyền thoại nơi yêu phụ Circe cư ngụ, 10.135.

Aiakos: Bố Peleus, ông Achilleus, 11.471, 538.

Aias: (1) Con Telamon và Perioboea, còn gọi là Aias to con, quân vương đảo Salamis ngoài khơi Athens, cãi nhau với Odysseus, vì không được giúp y của Achilleus, hóa điên dùng kiếm cắt cổ cừu tưởng là cắt cổ quân Hy-lạp để rửa hận, nhận ra lầm lỗi, xấu hổ lấy kiếm đâm bụng tự sát, 11.469, v.v...; (2) con Oileus và Eriopes, còn gọi là Aias nhỏ thó, quân vương người Lokrian nổi tiếng báng bố, sau khi cướp phá thành Troa bắt Cassandra con vua Priam đem vào đền thờ Athena cưỡng hiếp. Phẫn nộ nữ thần nổi bão đánh tan đoàn thuyền đang trên đường trở về quê hương, thoát chết dạt vào mỏm đá, ở đó vẫn báng bố thần linh, hải thần Poseidon bèn đánh chìm mỏm đá, sóng cuốn xác mang đi mất tích, 4.499-510.

Ai-cập: Tên nước, 3.300; 4.351, v.v...

Aietes: Quân vương Colchis, bố Medea, anh yêu phụ Circe, 10.137; 12.70.

Aigai: Thành phố đất Achaia, hải thần Poseidon thương yêu, 5.381.

Aigisthos: Con Thyestes và Pelopia, em họ Agamemnon, người tình của Klytaimnestra, ám sát Agamemnon lên làm vua Mycenae, Orestes giết chết, 1.29; 3.194, v.v...

Aigyptios: Trưởng thượng Ithaka, bố Eurynomos, 2.15.

Aigyptos: Sông ở Ai-cập, sông Nil, 14.257.

Aiolia: Đảo của quân vương Aiolos, 10.1.

Aiolos: (1) Quân vương thế nhân làm chủ nhiều gió, 10.1; (2) bố Kretheus, 11.237.

Aison: Con Tyro và Kretheus, 11.259.

Aithiopian: Người Ethiopi, người da xạm nắng, người Da Đen, người Phi Châu, dân vùng xa xôi Poseidon tới thăm, 1.22; 5.282, v.v...

Aithon: Tên Odysseus giả dạng ăn mày tự nhận khi nói chuyện với Penelope, 19.183.

Aitolia: Vùng đất mạn trung Hy-lạp, 14.379.

Akastos: Quân vương mạn Tây Hy-lạp, 14.336.

Akroneos: Người Phaiakian, 8.111.

Aktoris: Tỳ nữ của Penelope, 23.228.

Alektor: Người thủ phủ Sparta, con gái lấy Megapenthes, 4.10.

Alkandre: Phụ nữ Ai-cập sống ở Thebes, vợ Polybos (2), 4.126.

Alkimos: Bố Mentor, 22.234.

Alkinoos: Cháu Poseidon, quân vương người Phaiakian, chồng Arete, bố Nausikaa, 6.12; 7.185, v.v...

Alkippe: Tỳ nữ của Helen, 4.124.

Alkmaion: Con Amphiaraos, 15.248.

Alkmene: Vợ Amphytryon, mẹ Herakles (do Chúa tế), 2.120; 11.266.

Aloeus: Chồng Iphimedeia, xem như cha chính thức của Otos và Ephialtes, 11. 305.

Alpheios: Dòng sông mạn Tây Peloponnesos, 3.489.

Alybas: Thành phố không biết ở đâu Odysseus khoe đã tới, 24.304.

Amnisos: Một nơi trên đảo Krete, 19.188.

Amphialos: Người Phaiakian, đoạt giải thi nhảy, 8.114; 128.

Amphiaraos: Con Oikles, ông nội Theoklymenos, một trong bảy dũng sĩ tấn công thành Thebes, 15.244-247.

Amphilochos: Con Amphiaraos, 15.248.

Amphimedon: Cầu hôn, 22.242; Telemachos hạ sát, 22.284; hồn ma kể cho hồn ma Agamemnon hay cuộc thảm sát đám cầu hôn, 24.103.

Amphinomos: Cầu hôn, 16.351; con Nisos, từ Doulichion, sáng giá hơn hết, Penelope có cảm tình, 16.394; ngộ ý thân thiện với Odysseus, bị Odysseus cảnh cáo, 18.119-150; Telemachos hạ sát, 22.89-94.

Amphion: (1) Con Antiope làm nghề xây cất với em Zethos ở Thebes, 11.262; (2) quân vương người Mynian trị vì thành Orchomenos, 11.283.

Amphithea: Vợ Autolykos, bà ngoại Odysseus, 19.416.

Amphitrite: Hoàng hậu biển cả, 3.91, v.v...

Amphitryon: Quân vương Tiryns, chồng Alkmene, xem như cha chính thức của Herakles, 11.266.

Amythaon: Con Kretheus và Tyro, 11.259.

Anabasineos: Người Phaiakian, 8.113.

Anchialos: (1) Bố Mentos, 1.180; (2) Người Phaiakian, 8.112.

Andraimon: Bố Thoas, 14.499.

Antikleia: Con gái Autolykos, vợ Laertes, mẹ Odysseus, 11.85.

Antiklos: Chiến binh Achaian trong bụng ngựa gỗ, 4.286.

Antilochos: Con Nestor, Mennon giết ở thành Troa, 3.112; 4.187; v.v...

Antinoos: Con Eupeithes, một trong hai cầu hôn hy vọng thành công, 1.383; 2.84; v.v..., cầm ghế ném Odysseus, 17.462; bị Odysseus bắn chết trước tiên, 22.8.

Antiope: Con gái Asopos, mẹ Amphion và Zethos, 11.260.

Antiphates: (1) Quân vương người Laistrigon, 10.107; (2) bố Oikles, 15.242.

Antiphos: (1) Đồng hành của Odysseus, bị Cyclop giết, 2.17; (2) bố lão Ithaka, 17.68.

Apeire: Nơi ở của Eurymedousa, 7.8.

Apheidas: Tên người Odysseus nhận là bố khi nói chuyện với Laertes, 24.305.

Aphrodite: Con gái Chúa tể, nữ thần tình yêu và sắc đẹp, 4.14, v.v... trong Odyssêy (không phải trong Iliad) là vợ Hephaistos, 8.267, v.v... luôn luôn có ba Mỹ Thần (Charites) tháp tùng, tranh vẽ vẽ mặt lúc nào cũng tươi cười, tay trong tay thân thiết.

Apollo: Hay Phoibos Apollo, con Chúa tể và Leto, 3.279, v.v... Không giữ vai trò quan trọng trong Odyssêy, nhưng ngày đám cầu hôn bị giết là ngày lễ Apollo, 20.278. Cũng như mũi tên Artemis, mũi tên Apollo bắn đi giết chết tức thì, không gây đau đớn, 3.280, v.v...

Ares: Con Chúa tể, thần linh chiến tranh, người yêu của Aphrodite, 8.267, v.v...

Arete: Vợ Alkinoos, hoàng hậu người Phaiakian, 7.54, v.v...

Arethousa: Suối nước ở Ithaka, 13.408.

Aretias: Bồ Nisos, ông Amphinomos, 16.395; 18.414.

Aretos: Con Nestor, 3.414.

Argeiphontes: ‘Người hạ sát Khổng Lồ Argus’, phẩm từ chỉ Hermes, 1.38; 5.43, v.v...

Argive: Người Hy-lạp đi tấn công thành Troa, 1.61, v.v...; người sống ở Mykene hoặc Sparta, 3.309, v.v...

Argo: Thuyền chở đoàn Argonaut, dũng sĩ Hy-lạp đi tìm bộ lông cừu kỳ lạ, 12.69.

Argos: Chó già của Odysseus, 17.292.

Argos: Thành phố hay quận lỵ đông bắc Peloponnesos, hoặc ‘Hy-lạp’, 1.344; 3.251, v.v...

Ariadne: Con gái Minos, bị Artemis giết chết. Hồn ma Odysseus nhìn thấy dưới quê hương người quá cố, 11.321.

Arkeisios: Bồ Laertes, 16.118; 24.270, v.v...

Arnaios: Tên thực của Iros, 18.5.

Artakie: Suối nước ở Lamos, 10.108.

Artemis: Con gái Chúa tể và Leto, em sinh đôi Apollo ra đời ở Delos, trinh thần săn bắn, 6.102, v.v... Cũng như mũi tên Apollo, mũi tên Artemis giết chết êm nhẹ, tức thì, không gây đau đớn, 15.410, v.v...

Asopos: Dòng sông và dòng sông thần linh ở Boiotia, bồ Antiope, 11.260.

Arybas: Phú ông ở Sidon, bồ vú nuôi Eumaios, 15.426.

Asphalion: Gia nhân của Menelaos, 4.216.

Asteris: Đảo nhỏ ngoài khơi Ithaka, 4.846.

Athena: Hay Pallas Athena, con gái Chúa tể, bao che, bảo vệ người Achaian. Nữ thần bảo trợ sáng tạo của thể nhân thể hiện trong mỹ nghệ, quay chỉ, dệt sợi hay khả năng thích nghi, giao tế của con người tiêu biểu qua Odysseus, nữ thần yêu thương hơn hết trong hăng hà sa số người Hy-lạp, 1.44, v.v...

Athens: Thành phố nổi tiếng mạn trung đông Hy-lạp, 3.278.

Atlas: Không Lờ, bố Calypso, 1.52.

Atreus: Bố Agamemnon và Menelaos, 1.35, v.v...

Atrytone: Phẩm từ chỉ Athena, 4.762.

Autolykos: Bố Antikleia, ông ngoại Odysseus, 11.85; 19.394, v.v...

Autonoe: Tỳ nữ của Penelope, 18.182.

Boethoos: Bố Eteoneus, 4.31.

Calypso: Nữ thần sông nước, con Atlas, sống trên đảo Ogygia, 1.14; 52; kết thân, chung sống với Odysseus, 5.14-268, v.v...

Centaur: Quái vật, nửa người nửa ngựa sống gần núi Pelion, 21.303. Quân vương Peirithoos tổ chức đám cưới công chúa Hippodameia, quái vật đột nhập bắt công chúa mang đi, nhưng bị người Lapith đánh đuổi phải bỏ xứ chạy tan tác khắp nơi.

Chalkis: Một nơi trên bờ biển tây Hy-lạp, đối diện Ithaka, 15.295.

Charis, Charites: Mỹ Thần, nữ thần xinh đẹp, duyên dáng ‘đem hoa cho đời’ sống trên núi Olympos với chín chị em Thi Thần ham thích, yêu chuộng nghệ thuật và văn chương, 6.18; 8.364; 18.194.

Charybdis: Quái vật ngoài khơi dưới dạng xoáy nước khổng lồ, 12.104, v.v...

Chios: Đảo lớn ngoài khơi Tiểu Á, 3.170.

Chloris: Vợ Neleus, mẹ Nestor, hồn ma Odysseus gặp dưới âm phủ. 11.281.

Chromios: Con Neleus và Chloris, em Nestor, 11.286.

Circe: nữ thần, yêu phụ ở Aiaia, 8.448; 9.31; khúc 10, v.v...

Cực lạc tinh thổ: (Elýsion) Tiên cảnh, thiên đường, 4.563.

Cyclop: sắc dân khổng lồ độc nhãn, man rợ Odysseus và đồng hành gặp, 9.106, v.v... Nếu chỉ một, Cyclop là Polyphemos, 1.69; 2.19, v.v... Người xưa phân biệt ba loại Cyclop: Cyclop ‘ouran’, con Trời và Đất; Cyclop xây cất và Cyclop đảo Sicile, đồng bọn của Polyphemos.

Cyprus: Đảo lớn cực đông Địa trung hải, 4.83, v.v...

Damastor: Bố Agelaos, 20.321.

Danaan: Người Hy-lạp đi tấn công thành Troa, 1.350, v.v...

Deiphobos: Con vua Priam, chồng Helen lúc thành Troa thất thủ, 4.276; 8.518.

Delos: Đảo trong biển Aegean, thiêng liêng đối với Apollo, 6.162.

Demeter: Em gái Chúa tể, người yêu của Iasion, 5.125.

Demodokos: Thi sĩ ca công khiếm thị người Phaiakian, 8.44, v.v...

Demoptolemos: Cầu hôn Odysseus hạ sát, 22.242; 266.

Deukalion: Quân vương đảo Krete, bố Idomeneus, 19.180.

Dia: Đảo trong biển Aegean, 11.325.

Diokles: Con Ortilochos, quân vương Pherai, 3.448; 15.186.

Diomedes: Con Tydeus, chiến binh xuất sắc trong Iliad, 3.180.

Dionysos: Con Chúa tế và Semele, tửu thần, 24.75; chỉ trích Ariadne, 11.325.

Dmetor: (1) Con Iasos, (2) quân vương Cyprus, 17.443.

Dodona: Địa điểm tây bắc Hy-lạp nơi Chúa tế ban sấm, 14.327; 19.296.

Dolios: Lão nô Penelope đặc biệt quý mến, 4.735; trông nom nông trại của Laertes, 24.222; bố Melanthios, 17.212; và Melantho, 18.322.

Dorian: ‘thực dân’ Odysseus kể định cư ở Krete, 19.177.

Doulichion: Đảo lớn rộng, song không xác định, thuộc lãnh địa Odysseus, 1.246; v.v... (Trong Iliad, thuộc lãnh địa Meges, 2.625).

Dymas: Người Phaiakian, bố bạn thân của Nausikaa, 6.22.

Echeneos: Trưởng thượng người Phaiakian, 7.155; 11.342.

Echephron: Con Nestor, 3.413.

Echetos: Quân vương tàn ác mạn tây Hy-lạp, 18.85; 21.308.

Eidothea: Nữ thần biển cả, con Proteus, 4.365.

Eileithyia: Nữ thần sinh nở, 19.188.

Elatos: Cầu hôn, Eumaios hạ sát, 22.267.

Elatreus: Người Phaiakian, 8.111.

Elis: Thành phố, vùng đất mạn tây Peloponnesos, đối diện Ithaka, 4.635, v.v...

Elpenor: Đồng hành của Odysseus chết vì ngã từ trên mái nhà xuống đất, 10.552; Odysseus nói chuyện với hồn ma, 11.51.

Enipeus: Dòng sông thuộc Thessaly, Tyro đem lòng yêu 11.238.

Epeian: Dân Elis, 13.275, v.v...

Epeios: Người làm Ngựa Gỗ, 8.493; 12.524.

Eperitos: Tên Odysseus sử dụng khi nói chuyện với Laertes, 24.306.

Ephialtes: Không Lỡ, con Poseidon và Iphimedeia, anh Otos, Apollo bắn chết, 11.308.

Ephyre: Địa danh không biết ở chỗ nào, dường như mạn tây Hy-lạp, 1.259; 2.328.

Epikaste: Thường gọi là Iokaste, vợ và mẹ Oedipus, 11.271.

Erebos: Âm phủ, âm ti, cõi âm, xứ người chết, 10.528.

Erechtheus: Quân vương đầu tiên trị vì Athens do Athena nuôi dạy, 7.81.

Erembi: Dân vô danh Menelaos tới thăm trong khi lang thang, 4.84.

Eretmeus: Người Phaiakian, 8.112.

Eriphyle: Vợ Amphiaraios, gây nên cái chết của chồng, 11.326.

Erymanthos: Ngọn núi ở tây bắc Peloponnesos, 6.104.

Erinyes: Pháp Thần, nữ thần địa ngục, ‘bước đi trong bóng tối’, vẻ mặt dữ dằn, mặc đồ đen đầm máu, trừng trị kẻ phạm tội dưới âm phủ, đôi khi trên trần gian, khe nứt song công bằng, gồm ba chị em Tisiphone, Megaira, Alecto, 2.135; 11.280; 15.234; 20.78.

Eteoneus: Gia nhân của Menelaos, 4.22.

Eteokretan: Dân đảo Krete, tưởng là dân Krete chính cống, 19.176.

Euanthes: Bồ Maron, 9.197.

Euboia: Đảo lớn phía đông trung Hy-lạp, 3.175; 7.321.

Euenor: Bồ Leokritos, 2.242, v.v...

Eumaios: Nô bộc chăn heo của Odysseus, 14.55, v.v...

Eumelos: Quân vương Pherai chồng Ipthime, em rể Penelope, 4.798.

Eupeithes: Bồ Antinoos, 1.383, v.v...; Laertes giết chết trong đụng độ cuối cùng, 24.523.

Euryades: Cầu hôn, Telemachos hạ sát, 22.267.

Euryalos: Thanh niên Phaiakian thô bạo đối với Odysseus, 8.158, v.v...

Eurybates: Lệnh sứ của Odysseus, 19.247.

Eurydamas: Cầu hôn, 18.297; Odysseus hạ sát, 22.283.

Eurydike: Con gái Klymenos, vợ Nestor, 3.451.

Eurykleia: Vú già nuôi Odysseus và Telemachos, 1.428, v.v...

Eurylochos: Chỉ huy phó đoàn thuyền, 10.205, v.v...; thân nhân Odysseus, đôi khi hặc hặc với Odysseus, 10.441.

Eurymachos: Con Polybos (1). Một trong hai cầu hôn sáng giá, 1.399; 2.177, v.v... tấn công Odysseus, 18.394; bị Odysseus hạ sát, 22.79.

Eurymedon: Quân vương sắc tộc Khổng Lồ, bố Periboia, 7.58.

Eurymedousa: Nhũ mẫu nuôi nấng Nausikaa, 7.8.

Eurymos: Bố Telemos, thầy đoán của đám Cyclop, 9.509.

Eurynome: Quản gia và nhũ mẫu của Penelope, 17.495, v.v...

Eurynomos: Cầu hôn, con Aigyptios, 2.21; 22.242.

Eurypylos: Thủ lĩnh người Keteian, Neoptolemos giết chết ở thành Troa, 11.520.

Eurytion: Dã nhân say rượu (Centaur), 21.295.

Eurytos: Bố Iphitos, xạ thủ, quân vương Oichalia, bị Apollo bắn chết, 8.224, v.v...

Gaia: Mẹ Tityos, 7.324.

Geraistos: Mũi đất cực nam đảo Euboia, 3.178.

Gerénios: Phẩm từ chỉ Nestor, 3.68, v.v...

Gorgon: Có nhiều Gorgon, Homer chỉ kể có một. Nữ quái vật độc nhãn, xấu xí, dữ tợn nhìn ai là người đó sẽ biến thành đá, 11.635.

Gortys: Một nơi trên đảo Krete, 3.294.

Gyrai: Hòn đảo núi non lởm chởm trong biển Aegean, 4.501.

Hades: Diêm Vương, em Chúa tể Zeus, Hải thần Poseidon, Hera và Demeter. Từ khi phân chia vũ trụ, Diêm Vương được thế giới âm ti, do vậy tên chỉ Địa Ngục, còn gọi là âm phủ, cõi âm. Dưới đó có bốn dòng sông: Acheron (Đau Buồn), Kokytos (Than Khóc), Styx (Căm Hờn), Phlegethon (Rực Lửa). Diêm vương trị vì vương quốc người quá cố. Là quân vương tàn nhẫn, Diêm Vương không cho phép bất kỳ bày tội nào trở về cõi trần với người sống. Diêm Vương sống với Hoàng hậu Persephone, tàn nhẫn chẳng kém. Diêm Vương có ba quan tòa phụ tá: Minos. Rhadamanthus và Eacus, cả ba đều là con Chúa tể 4.834; 11.47, v.v...

Halios: Người Phaiakian, con Alkinoos và Arete, 8.119.

Halitherses: Người đảo Ithaka có tài tiên đoán, Odysseus có cảm tình, 2.157; 24.451, v.v...

Harpyia: Cuồng phong bão táp, 1.241; 4.727-728; 14.371; 20.77.

Hebe: Nữ thần tuổi trẻ, con gái Chúa tể và Hera, phục vụ thần linh, vợ Herakles sau khi đương sự trở thành bất tử, 11.604.

Helen: Vợ Menelaos, giai nhân nhan sắc nghiêng nước nghiêng thành, nguyên nhân gây ra cuộc chiến thành Troa, 4.12, v.v...

Helios: Thần linh Mặt Trời, 1.8, v.v... Đồng hành của Odysseus giết bò ăn thịt, 12.260-390.

Hellas: Tên chỉ quê hương Achilles sau gọi là Thessaly (như trong Iliad) 11.496; thông thường chỉ Hy-lạp, 1.344, v.v...

Hellespont: Eo biển gần thành Troa nằm giữa Troad và Thrace, nối biển Aegean với biển Marmara, tách Châu Âu khỏi Tiểu Á, tên mới là Dardanelles, dài 64km, rộng 1.6-8 km, 24.82.

Hephaistos: Thần linh nghệ nhân, 4.617, v.v...; trong Odyssê (không phải trong Iliad) là chồng Aphrodite, nhưng bị nữ thần bỏ rơi đi tư tình với Ares, thần linh chiến tranh (theo lời bài ca Demodokos ngân nga trước khán giả), 8.266-366.

Hera: Vợ Chúa tể, hoàng hậu các thần linh, 4.513.

Herakles: Tây Âu gọi là Hercules, con Alkmene và Chúa tể, anh hùng lao động, sau khi chết chia thời gian khi ở dưới âm phủ, khi ở trên núi Olympos, 11.268; xạ thủ tài ba, 13.224; hạ sát Iphitos, 21.26; trở thành bất tử kết hôn với Hebe, 11.601-604.

Hermes: Còn gọi là Argeiphontes, con Chúa tể và Maia, lệnh sứ của Chúa tể, hạ sát khổng lồ, hướng đạo dẫn đường đưa linh hồn người chết xuống âm phủ, 1.38, v.v...

Hermione: Con gái Menelaos và Helen, 4.14.

Hippodameia: Tỳ nữ của Penelope, 18.182.

Hippotas: Bố Aiolos (1), 10.2.

Hòn Di Động: Núi giữa biển gần chỗ ở yêu nữ, 12.61; 23.327.

Hylakos: Bố Kastor (2), 14.204.

Hypereia: Quê hương trước của người Phaiakian gần dân Cyclop, 6.4.

Hyperesia: Thành phố trên đất Achaia, nơi Polypheides cư ngụ, 15.254.

Hyperion: (1) Phẩm từ chỉ Helios (Thần linh Mặt Trời), 1.24; (2) bố Helios, 12.176.

Iardanos: Dòng sông trên đảo Krete, 3.292.

Iasion: Con Chúa tế và Electra, người yêu của Demeter, 5.126.

Iasos: (1) Bố Amphion (2), 11.283; (2) bố Dmeter, 17.443.

Idomeneus: Người Achaian, con Deucalion, chỉ huy đoàn quân đảo Krete vây hãm thành Troa, chỉ huy xuất sắc trong Iliad, 3.191; 13. 259, v.v.

Ikarios: Bố Penelope, 1.328, v.v.

Ikmalios: Nghệ nhân đóng ghế cho Penelope, 19.57.

Ilion: Thành Troa, 2.18, v.v.

Ilos: Con Mermeros, quân vương Ephyra, 1.259.

Ino: Còn gọi là Leukothea, con Kadmos, trước kia là thế nhân, bây giờ là nữ thần biển cả, 5.333; 461.

Iolkos: Địa điểm thuộc Thessaly, quê hương Pelias, nơi Jason dẫn đoàn hào kiệt Argonauts đi tìm bộ lông cừu kỳ diệu, 11.257.

Iphikles: Quân vương Phylake, người bắt Melampous cầm tù, 11. 290.

Imphimedeia: Vợ Aloeos, mẹ Otos và Ephialtes qua ân ái với hải thần Poseidon, 11.305.

Iphitos: Con Eurytos, bạn Odysseus lúc còn trẻ, bị Herakles hạ sát, cho Odysseus cây cung lừng danh, 21.11-41.

Iphitime: Vợ Eumelos, em Penelope, xuất hiện trong giấc mơ nói chuyện với chị, 4.797.

Iros: Tên tục của Arnaios; ăn mày đánh nhau với Odysseus, 18.1-107; gọi như vậy là theo tên nữ thần Iris không xuất hiện ở chỗ khác trong Odyssêy, 18.6.

Ismaros: Thành phố thuộc Thrace, quê hương người Kikon, 9. 40.

Ithaka: Đảo ngoài khơi phía tây Hy-lạp, 1.18, v.v... quê hương Odysseus; vị trí miêu tả, 9.21-26. Trong Odysseus vương quốc của Odysseus gồm bốn đảo: Zakynthos (bây giờ là Zante), Samos (bây giờ là Kephallenia), Doulichion (bây giờ là Leucas) và Ithaka (bây giờ là Thiaki). Giữa Ithaka và lục địa trên bờ biển Hy-lạp là thành phố cổ mang tên Nericos. Đảo nổi tiếng có hai ngọn núi cây cối um tùm: Neion, Nerite và bến cảng lộng gió Rheithron.

Ithakos: Người xây giếng nước ở Ithaka, 17.207.

Itylos: Con trai Zethos (2) và con gái Pandareos, biến thành chim họa mi, bị mẹ giết chết, 19.523.

Jason: Thủ lĩnh đoàn hào kiệt Argonaut trên thuyền Argo, 12.72.

Kadmeian: Dân thành phố Thebes (2), 11.276.

Kadmos: Người sáng lập thành phố Thebes, bố Ino, 5.333.

Kalypso: Cách viết khác chỉ yêu mị Calypso, con gái Atlas, 1.14; 52; kết thân, chung sống với Odysseus, 5.14-268. v.v...

Kassandra: Công chúa, con gái quân vương Priam, bị Agamemnon bắt làm nô lệ, tỳ thiếp, bị mưu sát cùng nguyên soái, 11.422.

Kastor: (1) Con Chúa tể và Leda, em Polydeukes (= Pollux), 11.298-304; (2) con Hylakos, bố tưởng tượng của Odysseus trong chuyện kể cho Eumaios nghe, 14.204.

Kaukon hay Kaukanian: Bộ lạc tây nam Pylos. Giả dạng là Mentor, Athena nói sẽ tới thăm, 3.336. Đường như không phải cùng sắc dân kể trong Iliad 10.429 và 20.329.

Kephallenian: Dân đảo Kephallenia hoặc đặc biệt trong khúc 24, toàn thể cộng đồng hải đảo, 20.210; 24.355; 377;429.

Keteian: Dân quân vương Eurypylos, 11.520.

Kikon: Người vùng Thrace sống trong thành phố Ismaros, Odysseus vào cướp phá, 9.39-61.

Kimmerian: Sắc dân sống gần xứ sở người chết, 11.14. Thời xưa tên gọi dùng chỉ người vùng Hắc Hải không phải Hy-lạp thường sang Tiểu Á cướp phá vào thế kỷ VII TCN.

Kleitos: Con Mantios, bị Rạng Đông bắt mang đi, 15.250.

Klymene: Mệnh phụ Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.326.

Klymenos: Bố Eurydike, 3.452.

Klytaimestra: Vợ Agamemnon đem lòng yêu Aigisthos, 3.265-272; thông đồng hạ sát Agamemnon và Cassandra, 11.421-434.

Klytios: Bố Peiraios, 15.540.

Klytoneos: Con Alkinoos, 8.119.

Knossos: Thành phố trên đảo Krete, 19.178.

Kokytos: Than Khóc, dòng sông dưới âm phủ, 10.514.

Kratais: Mẹ Skylla, 12.124.

Kreion: Bố Megara, 11.269.

Krete: Đảo lớn phía nam Peloponnesos trong Địa trung hải, vương quốc của Idomeneus, nơi diễn ra nhiều chuyện Odysseus bịa đặt, 3.191, 291; 11.323; 13.256, 260; 14.199-301; 16.62; 17.523; 19.172-338. Homer cho ta hay dân

đảo là người Eteokretan, nghĩa là người Kretan chính cống, người Kretan bản địa, khác người nhập cư. Người Kydonian là một chi người Kretan sống tại trong khi người Dorian, người Pelasgian là người ngoại nhập. Thi sĩ kể tên ba thành phố: bến cảng Amnisos, Gortyne xây cất trên triền sông Jardanos và Phaestos phía tây nam Knossos. Một trong ba quân vương là Idomeneus, cháu Minos II.

Kretheus: Con Aiolos (2), chồng Tyro, bố Aison, Pheres và Amythaon, 11.258, v.v...

Knossos: Bố Zeus, Hades, Poseidon, Hera, Demeter, 1.45; 386, v.v...

Krounoi: Nơi trên bờ biển mạn tây Hy-lạp đối diện Ithaka, 15.295.

Ktesios: Bố Eumaios, 15.414.

Ktesippos: Cầu hôn hung hãn cầm chân bò ném Odysseus, 20.288-303; Philoitios giết chết, 22.285.

Ktimene: Em gái Odysseus, 15.363.

Kydonian: Dân đảo Krete, 3.292; 19.176.

Kyllene: Ngọn núi trong vùng Arkadia, quê hương Hermes, 24.1.

Kythera: Đảo ngoài khơi mũi biển mạn nam Hy-lạp, 9.81.

Kythereia: Aphrodite, giai thần Kythera, 8.288; 18.193.

Laerkes: Thợ rèn ở Pylos, 3.425.

Laertes: Con Arkeisios, bố Odysseus, 1.189, v.v... Athena làm trẻ lại, chiến đấu trong trận cuối cùng, 24.513-525.

Laistrygon: Dã nhân cao lớn Odysseus và đồng hành gặp, 10.80-132.

Lakedaimon: Thành phố thuộc Sparta, vương quốc của Menelaos, mạn nam Peloponnesos, 3.326, v.v...

Lamos: Thành phố của người Laistrygon, 10.81.

Lampetia: Nữ thần sông nước, con Helios và Neaira, chăn bò cho bố, 12.132; 374.

Lampos: Một trong mấy ngựa của Rạng Đông, 23.246.

Laodamas: Người Phaiakian, con cưng của Alkinoos và Arete, 7.170; 8.117, v.v...

Lapithai: Bộ lạc trong vùng Thessaly, thủ lĩnh là Peirithoos, 21.297.

Leda: Vợ Tyndareos, mẹ Kastor và Polydeukes, 11.298.

Lemnos: Đảo mạn bắc biển Aegean, Hephaistos ưa thích, 8.283, v.v...

Leodes: Cầu hôn yếu đuối, hiền lành có tài tiên đoán, 21.144, v.v...; Odysseus hạ sát trong khi van xin tha tội, 22.310-329.

Leokritos: Cầu hôn, 2.242; Telemachos giết chết, 22.294.

Lesbos: Đảo ngoài khơi Tiểu Á, nơi Odysseus đấu vật với Philome-leides, 4.342, v.v...

Leto: Nữ thần, mẹ (qua Chúa tể) Artemis và Apollo, 6.106, v.v...; Tityos hối hận sau khi chết vì xúc phạm nữ thần, 11.580.

Leukothea: Tên Ino sau khi trở thành thần linh, 5.333.

Libya: Tên người Hy-lạp gọi Phi Châu, 4.85; 14.295.

Maia: Mẹ Hermes, 14.436, v.v...

Maira: Mệnh phụ Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.326.

Maleia: Mũi biển lộng gió đông nam Peloponnesos, 3.288, v.v...

Mantios: Thầy đoán, con Melampous, ông Theoklymenos, 15.242.

Marathon: Vùng đất ở Attica gần Athens, Athena ưa thích (cũng là nơi diễn ra chiến trận quyết liệt), 7.80.

Maron: Con Euanthes, tu sĩ phục vụ Apollo ở Ismaros, 9.197.

Mastor: Bố Halitherses, 2.157; 24.451.

Medon: Lệnh sứ của Odysseus ở Ithaka, trung thành với Penelope và Telemachos, 4.677, v.v... Odysseus tha mạng sau cuộc tàn sát, 22.361.

Megapenthes: Con Menelaos và phụ nữ nô lệ, 4.11; 15.100, v.v...

Megara: Con Kreion, vợ Herakles, 11.269.

Melampous: Thầy đoán nổi tiếng, 11.291; 15.256.

Melaneus: Bố Amphimedon, 24.103.

Melanthios: Con Dolios, nô bộc chăn dê, về bè với đám cầu hôn, thóa mạ, đánh đập Odysseus, 17.212, v.v...; trợ giúp đám cầu hôn trong lúc giao tranh, 22.135; bị Telemachos và mục phu hành hình, 22.474.

Melantho: Con gái Dolios, nữ tỳ tin tưởng song phản bội Penelope, 18.321; 19.65.

Memnon: Con Tithonos và Rạng Đông, xem 3.112 (song không nêu tên); thanh niên đẹp trai khác thường, 11.522.

Menelaos: Con Atreus, quân vương Lakedaimon, em Agamemnon, chồng Helen, chiến binh lừng danh trong Iliad, 4.2, v.v...

Menoitios: Bố Patroklos, 24.77.

Mentes: Con Anchialos, quân vương người Taphian, tên Athena mạo nhận lần đầu tới thăm Telemachos, 1.105, v.v...

Mentor: Con Alkimos, người Ithaka, bạn thân Odysseus nhờ trông nom nhà cửa khi Odysseus lên đường đi viễn chinh, 2.225, v.v...; Athena thường hóa thân mạo nhận, 2.268; 22.206; 24.548, v.v...

Mermeros: Bố Ilos, 1.259.

Mesaulios: Nô bộc của Eumaios, 14.449.

Messene: Lãnh địa thuộc Lakeldaimon tây nam Hy-lạp, 21.15.

Mimas: Mũi núi hiểm trở ở Tiểu Á, đối diện đảo Chios, 3.172.

Minos: Con Chúa tể và Europa, quân vương Krete, bố Deukalion, 19.178; quan tòa âm phủ, 11.568; bố Ariadne, 11.322.

Minyan: Dân Orchomenos trung đông Hy-lạp, tên xác định Orchomenos, 11.284.

Moerae: Mệnh Thần, ba chị em định mệnh, 1.17; 2.100; 7.197.

Moulios: Lệnh sứ đảo Doulichion theo hầu Amphinomos, 18.423.

Mousa: Thi Thần, Nàng Thơ, chín chị em, con Zeus (Chúa tể) và Mnemosyne (Ký ức). Tất cả là suối nghệ thuật, nguồn cảm hứng, 1.1; 8.63; 488; 24.60.

Mykene: (1) mệnh phụ huyền thoại thời xưa, người Argive lấy tên Mycenae đặt tên thành phố, 2.120; (2) thành phố thuộc Argolid, kinh đô của Agamemnon, phía bắc thành phố Argos, 3.304.

Myrmidon: Dân Phthia, nam Thessaly, dưới quyền cai trị của Peleus, Achilles, Neoptolemos, 3.188, v.v...

Naiad: nữ thần sông nước, 13.104, v.v...

Naubolos: Bố Eurylaos, 8.115.

Nausikaa: Con gái Alkinoos và Arete, có cảm tình với Odysseus, 6.17, v.v...

Nausithoos: Người đem dân Phaiakian tới định cư ở Scheria, 6.7; con Poseidon, bố Alkinoos và Rhexenor, 7.56-63.

Nauteus: Người Phaiakian, 8.112.

Neaira: Vợ Helios, mẹ Phaethousa và Lampetia, 12.133.

Neleus: Bố Nestor, cựu vương Pylos, 3.409, v.v...

Neoptolemos: Con Achilles, 11.506.

Nerikos: Địa điểm (ở Leukas) có lần Laertes chiếm đoạt, 24.378.

Neritos: (1) Ngọn núi ở Ithaka, 13.351; (2) người xây giếng nước ở Ithaka, 17.207.

Nestor: Con Neleus, quân vương Pylos cát bạt ngàn, sống lâu với vợ Eurydike và sáu con trai. Giữ vai trò quan trọng trong cuộc đụng độ giữa người Pylian và người Epeian. Cũng tham dự cuộc chiến thành Troa (Iliad), nổi tiếng suy nghĩ chín chắn, nói năng lưu loát, 1.284; 3.17, v.v...

Nisos: Quân vương Doulichion, bố Amphinomos, 18.127, v.v...

Noemon: Người Ithaka, bạn thân cho Telemachos mượn thuyền, 2.386; 4.630.

Okeanos: Sông Đại Dương, nước bao quanh trái đất, thần linh nước đó, 4.567; 10.139; 11.639, v.v...

Odysseus: Nhân vật kể tên lần đầu, 1.21; con Laertes và Antikleia, 4.555, 11.85; cháu Arkesios (nội) và Autolykos (ngoại), chồng Penelope, bố Telemachos, quân vương Ithaka và mấy đảo xung quanh.

Ogygia: Đảo của Calypso, 1.85, v.v...

Oedipus: Con Laios và Jocasta (Epicaste), mẹ đồng thời là vợ, quân vương Thebes (1), 11.271 (trong trường ca Homer).

Oikles: Bố Amphiaraios, 15.243.

Oinops: Bố Leodes, 21.144.

Okyalos: Người Phaiakian, 8.111.

Olympos: Dãy núi nơi thần linh sống, 1.102, v.v...; miêu tả, 6.42.

Onetor: Bố Phrontis, 3.282.

Ops: Bố Eurykleia, 1.429.

Orchemenos: Thành phố của người Minyan trung đông Hy-lạp thuộc Boiotia, 11.284.

Orestes: Con Agamemnon và Klytaimnestra, trả thù cho bố, 1. 30;298; 3.306, v.v...

Orion: Thợ săn huyền thoại, con Poseidon, đẹp trai, khỏe mạnh ngoại cỡ, Rạng Đông đem lòng yêu, đem về Delos, bị Artemis bắn chết, 5.121; hồn ma Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.572; chòm sao mang tên Lạp Hộ, 5.274.

Ormenos: Bố Ktesios, 15.414.

Orsilochos: Con Idomeneus, Odysseus kể trong chuyện, 13.260.

Ortilochos: Bố Diokles, 3.489; đón tiếp Odysseus ở Messene, 21.16.

Ortygia: Địa danh không rõ ở đâu, tên nghĩa là ‘đảo chim cú’, nơi Artemis hạ sát Orion, 5.123; nơi (cùng chỗ?) ‘mặt trời xoay hướng’, nơi là hải đảo Delos, nơi gần Syria, 15.404.

Ossa: Ngọn núi thuộc Thessaly, 11.315.

Otos: Con Poseidon và Iphimedeia, anh Ephialtes, to lớn khác thường bị Apollo bắn chết, 11.308.

Paieon: Thần linh y khoa, 4.232.

Pallas: Phẩm từ chỉ Athena, 1.125, v.v...

Pandareos: Bố ‘chim họa mi’, 19.518; con gái bị cuồng phong cuốn mang đi, 20.66.

Panopeus: Thành phố thuộc Phokis, 11.581.

Paphos: Thành phố trên đảo Cyprus, nơi Aphrodite ưa thích, 8.362.

Parnassos: Ngọn núi trung bộ Hy-lạp, 19.394, v.v...

Patroklos: Chiến hữu của Achilles, anh hùng trong Iliad, 3.110, v.v...

Peiraios: Người Ithaka, thân hữu, đồng hành của Telemachos, đón tiếp Theoklymenos, 15.540, v.v...

Peirithoos: Danh nhân thời xưa, bạn Theseus, 11.631; quân vương người Lapith, trừng phạt quái vật Eurytion (Centaur), 21.296.

Peisandros: Con Polyktor, cầu hôn, 18.299; Philoitios hạ sát, 22.268.

Peisenor: (1) Lệnh sứ ở Ithaka, 2.37; (2) bố Ops, ông Eurykleia, 1.429, v.v...

Peisistratos: Con Nestor, tiếp đón Odysseus và Athena, 3.36; theo Telemachos đi Sparta, 3.482, v.v...

Pelasgian: Sắc dân bí hiểm, xuất hiện trong Tiểu Á, xuất hiện khác nhau trong Iliad; xuất hiện trên đảo Krete trong Odyssêy, đồng minh của thành Troa, 19.177.

Peleus: Bố Achilleus, 5.310, v.v...

Pelias: Con Tyro và Poseidon, quân vương Iolkos, 11.256.

Pelion: Ngọn núi ở Thessaly, quê hương quái vật Centaur, 11.316.

Penelope: Con gái Ikarios, vợ Odysseus, mẹ Telemachos, hoàng hậu Ithaka, 1.223, v.v...

Periboia: Con gái Eurymedon, mẹ Nausithoos, do liên hệ với Poseidon, 7.57.

Periklymenos: Con Neleus và Chloris, em Nestor, 11.286.

Perimedes: Đồng hành của Odysseus, 11.23, v.v...

Pero: Con gái Neleus và Chloris, hoa khô, 11.287.

Perse: Nữ thần sông nước, con gái Đại Dương, vợ Helios, mẹ Aietes và Circe, 10.139.

Persephone: Nữ thần, con Demeter, vợ Hades (Diêm Vương), hoàng hậu trị vì người chết, 10.491; 11.47, v.v...

Perseus: Con Nestor, 3.414; 444 (đừng lầm với Perseus, con Zeus và Danae, hạ sát Medusa, quái vật Gorgon, cứu Andromeda khỏi mất mạng với thủy quái).

Phaethon: Một trong mấy ngựa của Rạng Đông, 23.246.

Phaethousa: Nữ thần sông nước, con gái Helios và Neaira, chăn bò cho bố, 12.132.

Phaiakia: Vương quốc tên gọi khác là Scheria, 5.34.

Phaiakian: Thần dân của Alkinoos và Arete, dân đảo Phaiakia, 5.35, v.v...

Phaidimos: Quân vương người Sidonian, bạn Menelaos, 4.617.

Phaidra: Mệnh phụ Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.321.

Phaistos: Thành phố trên đảo Krete, 3.296.

Pharos: Hải đảo ngoài khơi Ai-cập, cửa sông Nil, nơi Menelaos khuất phục Proteus, 4.355.

Pheai: Địa điểm trên đất liền đối diện Ithaka, 15.297.

Pheidon: Quân vương Thesprotia, 14.316.

Phemios: Con Terpias, thi sĩ ca công hát mua vui cho đám cầu hôn, 1.154, v.v...; Odysseus tha mạng sống, 22.331.

Pherai: (1) Địa điểm trong Thessaly, quê hương Eumelos, 4.798; (2) địa điểm giữa Pylos và Sparta, quê hương Diokles, 3.488.

Pheres: Con Kretheus và Tyro, 11.259.

Philoitios: Nô bộc chăn bò trung thành với Odysseus, 20.185, v.v...

Philoktetes: Dũng sĩ, xạ thủ lừng danh trong cuộc chiến thành Troa, chỉ huy lực lượng Thessaly, ở lại đảo Lemnos vì bị rắn cắn, 3.190; 8.219.

Philomeleides: Lực sĩ đô vật đảo Lesbos, Odysseus quật ngã, 4.343.

Phlegethon: Rực Lửa, dòng sông dưới âm phủ, 10.513.

Phoinicia, Phoinician: Nước và dân nổi tiếng đi biển, buôn bán hàng hóa, nô lệ sống trên bờ biển Syria, 4.83; 14.288, v.v...

Phoibos: Phẩm từ chỉ Apollo, 3.279, v.v...

Phorkys: Ông già Biển cả, 13.345; bố Thoosa, 1.72.

Phronios: Bố Noemon, 2.386, v.v...

Phrontis: Con Onetor, đà thủ của Menelaos, 3.282.

Phthia: Nam Thessaly, quê hương Achilles, 11.496.

Phylake: Quê hương Iphikles, 11.290; 15.236.

Phylakos: Anh hùng đất Phylake, bỏ tù thầy đoán Melampos, 15.231.

Phylo: Tỳ nữ của Helen, 4.125.

Pieria: Vùng đồi núi phía bắc núi Olympos trong Thessaly, 5.50.

Pleiades: Chòm sao, 5.272.

Poias: Bố Philoktetes, 3.190.

Polites: Đồng hành của Odysseus, 10.224.

Polybos: (1) Bố Eurymachos, 1.399; (2) người thành Thebes Ai-cập, Menelaos và Helen tới thăm, 4.126; (3) nghệ nhân làm trái banh người

Phaiakian sử dụng, 8.373; (4) cầu hôn, 22.243 Eumaios giết chết, 22.284.

Polydamna: Mệnh phụ Ai-cập, vợ Thon, cho Helen thuốc an thần, 4.228.

Polydeukes: Con Leda và Tyndareos, em Kastor (1) Chúa tể cho bán phần bất tử, 11.298-304.

Polykaste: Gái út Nestor, dẫn Telemachos đi tắm, 3.464.

Polyktor: (1) Người xây giếng nước ở Ithaka, 17.207; (2) bố Peisandros, 18.299.

Polyneos: Bố Amphilaos, 8.114.

Polypemon: Bố Apheidas, 24.305.

Polyphides: Con Mantios, thầy đoán, bố Theoklymenos, 15.249-256.

Polyphemos: Tên cao lớn, vạm vỡ hơn hết trong đám Cyclop, con Poseidon, Odysseus đâm mù mắt, 1.70; 9.403, v.v...

Polytherses: Bố Ktesippos, 22.287.

Ponteus: Người Phaiakian, 8.113.

Pontonoos: Lệnh sứ của Alkinoos, 7.182, v.v...

Poseidon: Hải thần, em Chúa tể, anh Hades (Diêm Vương) kẻ thù của Odysseus, 1.20, v.v...; bố Polyphemos, 1.68-73, v.v...

Pramneian: Rượu vang dùng như thuốc, nguồn gốc không rõ, 10.235.

Priam: Quân vương thành Troa, 3.107, v.v...

Prokris: Mệnh phụ Odysseus gặp dưới âm phủ, 11.321.

Proreus: Người Phaiakian, 8.113.

Proteus: Ông già Biển cả, 4.365-570.

Prymneus: Người Phaiakian, 1.112.

Psyrios: Đảo ngoài khơi Chios, 3.171.

Pylos: Thành phố của Nestor gần bờ biển tây nam Hy-lạp, 1.93. v.v...

Pytho: Đền thờ Apollo trên sườn núi Parnassos, 8.80; 11.581.

Rạng Đông: Tên thật Eos, con Hyperion và Theia, em Selene (Mặt Trăng) và Helios (Mặt Trời). Người tình của Tithonos, Rạng Đông xin cho bất tử, song quên không xin cho trẻ mãi khỏi già, khô héo dần dần biến thành ve sầu. Nữ thần xuất hiện đem ngày cho thế gian, 2.1; 5.1, v.v... Vợ Tithonos sinh con trai Memnon, 5.1; mẹ người giết Antilochos, con Nestor (có lẽ Memnon), 4.188; đem lòng yêu Orion (Lạp Hộ), 5.121; cuốn Kleitos mang đi, 15.250. Theo huyền thoại giọt sương mai là giọt nước mắt Rạng Đông nhỏ khóc con trai.

Rhadamanthys: Con Zeus và Europa, em Minos, quan tòa trị vì cực lạc tĩn thổ, 4.564.

Rheithron: Bến cảng Ithaka, 1.186.

Rhexenor: Con Nausithoos, bố Arete, 7.63.

Salmoneus: Bố Tyro, 11.236.

Samos: Đảo lớn (sau là Kephallenia) gần Ithaka thuộc lãnh địa của Odysseus, 1.246, v.v...

Scheria: Đất người Phaiakian, 5.34, v.v...

Seirên: Yêu nữ ca hát, sinh vật nguy hiểm trên biển cả, 12.39, v.v.

Sicile: Đảo mạn nam Ý. Sicilian dùng chỉ người buôn bán nô lệ, 20.383; xuất xứ người phụ nữ nô lệ của Laertes, 24.211, v.v... (đúng ra là chữ Sikelos, tiếng Hy-lạp dùng chỉ dân đảo Sicile)

Sidon, Sidonia: Thành phố của người Phoinician, 13.286, v.v...

Sikania: Địa điểm Odysseus kể trong chuyện có lẽ đảo Sicile, 24.307.

Sinitian: Thân hữu của Hephaistos ở Lemnos, ăn nói cộc cằn , 8.294.

Sisyphos: Nhân vật huyền thoại bị hành hạ dưới âm phủ, vác tảng đá lên đỉnh núi, gần tới nơi tảng đá lại rơi xuống chân núi, 11.593.

Skylla: Quái vật ăn thịt người rình vồ tay chèo của Odysseus, 12.85; 245, v.v...

Skyros: Hải đảo từ đó Odysseus đưa Neoptolemos tới thành Troa, 11.509.

Solyne: Ngọn núi ở Tiểu Á, 5.283.

Solymoi: Sắc dân Poseidon tới thăm, 5.283.

Sounion: Mũi đất nhô ra biển ở Attica gần Athens, 3.278.

Sparta: Thành phố thuộc Menelaos, 1.93, v.v...

Stratios: Con Nestor, 3.413.

Styx: Cấm Hờn, dòng sông, nơi thần linh thề bồi, 5.185, dưới âm phủ, 10.514.

Syria: Địa điểm không rõ, có lẽ hòn đảo, có lẽ đồng quê, quê hương Eumaios, 15.403.

Tantalos: Nhân vật huyền thoại bị hành hạ dưới âm ti, đói khát triền miên, 11.582.

Taphian: Dân Taphos, thương nhân, không biết ở chỗ nào, trên hay gần bờ biển tây Hy-lạp, 1.105; 14.452.

Taygetos: Dãy núi ở Lakeldaimon, 6.103.

Teiresias: Thầy đoán người thành Thebes, vẫn có khả năng tiên đoán ngay cả khi ở dưới âm phủ, 10.492. v.v...; Odysseus xuống hỏi ý kiến bèn tiên đoán tương lai, 11.90-137.

Tekton: Bố Polyneos, 8.114.

Telamon: Bố Aias to con (1), 11.553.

Telemachos: Con Odysseus và Penelope, 1.113, v.v...

Telemos: Thầy đoán của bọn Cyclop, 9.509.

Telephos: Bố Eurypylos, 11.519.

Telepylos: Thành phố của người Laistrigon, 10.82.

Temese: Địa điểm không rõ, có lẽ Cyprus hoặc Athena bịa ra khi giả dạng là Mentos, 1.184, v.v...

Tenedos: Hải đảo ngoài khơi Tiểu Á, gần thành Troa, 3.159.

Terpias hay Terpis: Bố Phemios, 22.330.

Thebes: (1) Thành phố ở Ai-cập, nổi tiếng giàu, trăm cửa ô, 4.127; (2) thành phố bảy cửa ô của người Kadmeian ở Boiotia, 15.247, v.v...

Themis: Nữ thần duy trì luật pháp và phong tục, trông nom hội nghị thế nhân, 2.68.

Theoklymenos: Thầy đoán người Argive thuộc gia đình tiên tri, con Polyphides, trốn khỏi Argos, làm quen với Telemachos, 15.223, v.v...

Theseus: Con Aegeus, quân vương Athens, bắt cóc Ariadne mang ra khỏi Krete, 11.322, v.v...

Thesprotian: Dân Thesprotia, vùng tây bắc Hy-lạp, 14.315, v.v...

Thetis: Nereid, nữ thần biển cả, lấy Peleus, mẹ Achilles, 24.91.

Thoas: Người Achaian, con Andraimon, chỉ huy lực lượng Aitolian tấn công thành Troa, 14.499.

Thon: Người Ai-cập, chồng Polydamna, 4.228.

Thoon: Người Phaiakian, 8.113.

Thoosa: Nữ thần sông nước, con gái Phorkys, mẹ Polyphemos, 1.71.

Thrace: Lãnh thổ bắc Hy-lạp, quê hương yêu dấu của Ares, 8.361.

Thrasymedes: Con Nestor, 3.39, v.v...

Thrinakia: Đảo của Thần Linh Mặt Trời (Helios), nơi bò của thần linh thả cho ăn cỏ, 11.107; 12.127, v.v...

Thyestes: Bố Aigisthos, 4.517.

Tithonos: Chồng Rạng Đông, 5.1.

Tityos: Nhân vật huyền thoại bị dày dọ triển miên dưới âm phủ vì cưỡng hiếp Leto, mẹ Artemis và Apollo, 11.576; kể tên, 7.324.

Tritogeneia: Tên gọi Athena, 3.378.

Troian: Người thành Troa, 1.237, v.v...

Tydeus: Bố Diomedes, 3.167, v.v...

Tyndareos: Bố Kastor và Polydeukes, 11.298; Klytaimestra, 24.199.

Tyro: Nữ hoàng huyền thoại, 2.120; hồn ma nói chuyện với Odysseus ở dưới âm phủ, 11.235.

Zakynthos: Đảo lớn, tây Hy-lạp, nam Ithaka, một phần vương quốc của Odysseus, 1.246, v.v...

Zethos: (1) Con Chúa tể và Antiope, cùng em Amphion xây cất thành Thebes, 11.262; (2) bố Itylos, 19.523.

Zeus: Quân vương thần linh, con Kronos và Rhea, anh và chồng Hera, bố nhiều thần linh trên núi Olympos và thế nhân dưới trần gian, Chúa tể, quyền uy tuyệt đối. Biên cương bao gồm bầu trời, thời tiết, chủ trương hiếu khách, bảo vệ khách lạ, bao che hành khất, trừng phạt bất công, truyền gửi điềm triệ, cai trị vũ trụ, 1.10, v.v...

Mời các bạn ghé thăm [Đào Tiểu Vũ's eBook](#) để tải thêm nhiều ebook hơn nữa.

Table of Contents

[Odyssey](#)

[Đọc Iliad và Odyssêy của đại thi hào Homer](#)

[Thế giới Homer và Odyssêy](#)

[Khái lược về tác giả Homer và trường ca Odyssêy](#)

[Khúc 1](#)

[Khúc 2](#)

[Khúc 3](#)

[Khúc 4](#)

[Khúc 5](#)

[Khúc 6](#)

[Khúc 7](#)

[Khúc 8](#)

[Khúc 9](#)

[Khúc 10](#)

[Khúc 11](#)

[Khúc 12](#)

[Khúc 13](#)

[Khúc 14](#)

[Khúc 15](#)

[Khúc 16](#)

[Khúc 17](#)

[Khúc 18](#)

[Khúc 19](#)

[Khúc 20](#)

[Khúc 21](#)

[Khúc 22](#)

[Khúc 23](#)

[Khúc 24](#)

[Chú thích danh xưng](#)